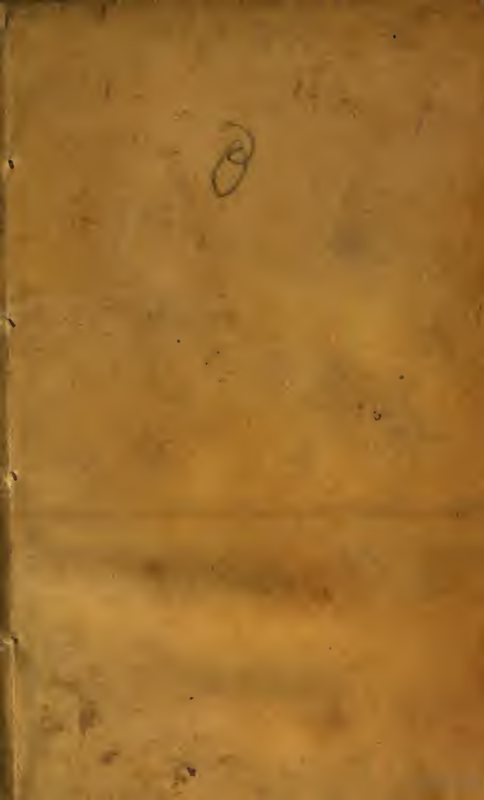
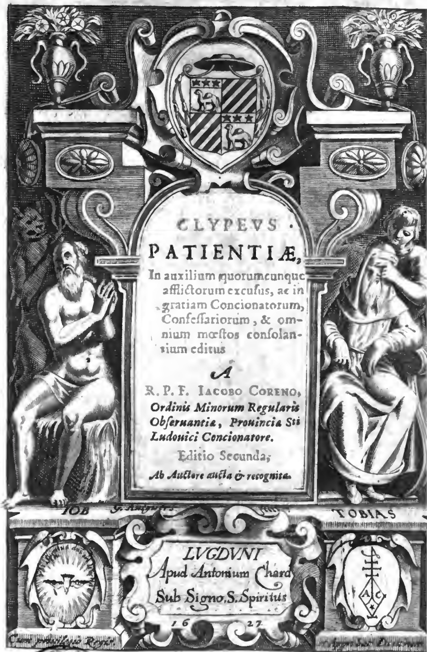

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
8
9 H
36

CLYPEVS
PATIENTIÆ,
In auxilium quorumcunque afflictorum excusus, ac in gratiam Concionatorum, Confessariorum, & omnium mœstos consolantium editus
A
R. P. F. IACOBO CORENO,
Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Sti Ludouici Concionatore.
Editio Secunda,
Ab Auctore aucta & recognita.
IOB
TOBIAS
LVGDVNI
Apud Antonium Chard
Sub Signo S. Spiritus
16 27

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO DOMINO, D. BARTH. CAMELINO,

Consiliario Regio, Foroiulij Episcopo, & eiusdem Ciuitatis in temporalibus Domino dignissimo,

Frater IACOBVS CORENVS *salutem, ac perpetuam exoptat & precatur fœlicitatem.*

DIVINO numine tandem, PRÆSVL VIGILANTISSIME, perfecimus nostrum Patientiæ Clypeum. Quærendus erat alius clypeus ad istum muniendum, & protegendum. Tu vnus mihi occurristi: ideo ad te confugit, tibi se tradit, & dicat. Sub tua tutela omnia retorquebit tela: sub tua cura se fore arbitratur se-

curum: ſub tuo ſplendore ſplendidum: ſub tua luce prodit in lucem: ſub hoc tecto imbres non formidat: ſub tuo iudicio Criticorum non veretur ſubire iudicia: ſub tanti Pontificis benedictione inuidorum non horret maledictionem: ſub tanto denique defenſore nullum pertimeſcit cenſorem.

1. Mach. 6. Olim fulgente Sole *in clypeos aureos, fortitudo gentium diſſipata eſt.* Vbi primùm in hunc noſtrum Clypeum oculos conuerteris, diſſipabuntur, aufugiéntque Zoili. Habuit Agamemnon clypeum, in quo depictus erat Leo ad terrorem aliis incutiendum, inſcriptione hac etiá adiecta;

Alciat. embl. 57. *Terror hic eſt hominum, quique hunc*
gerit, eſt Agamemnon.

Quamuis noſter Clypeus nihil Leoninum, ſed Camelinum præ ſe ferat; non minus tamen terrebit aliorum labori detrectantes. Sit igitur eius

in

inſcriptio : *Terror hic eſt liuidorum; namque qui hunc protegit, eſt Camelinus.* Protege itaque, vt protegat.

Et licèt iſte Clypeus alicuius eſſet oneris, precor feras. Recordare te eſſe Camelinum : nam Camelus, vt eſt in prouerbio, multa geſtat onera. Vnde antiqui, teſte Pierio, per Camelum fortitudinem ſignificabant, ob mirum dorſi vigorem, & onerum gerendorum robur. Hoc dorſo Camelino non tantùm indigebat noſter Clypeus : ſed & tota Foroiulienſis Eccleſia, in qua tu non præes, vt præſis, ſed vt proſis. Tua enim prudentia, animíque fortitudine illam ſubleuaſti, auxiſti : quæ in ea erant labefactata, reſtauraſti, deperdita recuperaſti, diuiſa coadunaſti, dirupta conſolidaſti. Atque ad eam in poſterum ſubleuandam ſapienter de alio dorſo Camelino à te prouiſum eſt.

Eraſm. chil. 1. cent. 9.
lib. 13.

Permitte pergam:non enim inane præfers cognomen. Eſt etiam Camelus patientiæ ſymbolum,tum ob diuturnam famis & ſitis tolerãtiam: ſolet enim ſub onere in duodecimum vſque diem ſine potu perdurare, vt notat idem Pierius: tum etiam, quòd ſponte ſe ad ſuſcipienda onera inclinet, eáque patienter ferat. Quis maiori fuit munitus patientia, quàm noſter Camelinus? Verè illud dicere poteſt; *Multa diúq; tuli.* Omnia patientia vicit. Illum patientia cum cæteris virtutibus ad hanc Epiſcopalem euexit dignitatem:illum patientia protexit & protegit, eíque in obeundo tanto munere vires, ingeniúmque miniſtrat, ita vt de illo dici poſſit;

Ibidem.

Ouid.

Contulit ingenium patientia longa malorum.

Idē lib. 5. Triſt. ele. 13.

Nullus igitur miretur, ſi ad patientiſſimum Camelinum noſter confugiat

fugiat

fugiat Patientiæ Clypeus, vt patienter ferat, patienter legat, patienter tueatur.

Præterea, Camelus adeò est lenis & mansuetus, vt illum bilis expertem agnoscat Plinius. Anaxagoras lib.1.c.38. quoque felle carere asseuerat: ob eam causam nonnulli longioris esse vitæ tradunt, protendíque in centum annos. Quis nostro Camelino lenior? quis ad ignoscendum propensior, & circa sibi infensos beneuolentior? Viuat, viuat igitur centenis annis.

Scribunt alij, Camelum gaudere Petr. Alphon. societate, libentérque alios cernere secum comedentes. Quis plures habet commensales, quàm noster Camelinus? quis illo munificentior? Ille, vt alter Iob, *buccellam suam solus* Iob.31. *non comedit*, quin ex ea multi, & præcipuè pauperes, & indigenæ comedant. Dicant nostri Ordinis profes-

ſores, quantis beneficiis, eleemoſy-
nis, quantáq; obſeruantia noſtram ſibi deuinxerit Obſeruátiam. Adeò eſt liberalis, vt ſemper ſibi parcior fuiſſe videatur. Ita largitur beneficium, quaſi perſoluat officium. Ita eſt omnibus gratus, vt omnes faciat ingratos. Verùm; licèt maxima ſit patientia, lenitate, & humanitate præditus; in iure tamen & æquo conſeruando adeò conſtans eſt, vt nec ſpe alliciatur, nec gratia flectatur, nec auctoritate frangatur, nec denique vllius causâ à recto ne tranſuerſum quidem, vt aiunt, vnguem dimoueatur.

Omitto cætera, ANTISTES SAPIENTISSIME, quæ citra fucum in tui laudem effari poſſem, ne tuæ modeſtiæ ſim moleſtiæ: nihil enim minus pati ſoles, quàm laudes etiam modeſtiſſimas. Tibi quoque nota eſt noſtra tenuitas, quæ non ab

adu

adulatione tantùm, verùm & ab omni blandiloquentiæ ſpecie vehementer abhorret. Accipe igitur ſingulari ac ſolita tua humanitate, & clementia hunc noſtrum clypeolum, quem offero, non vt illo protegaris, ſed vt eum protegas. Accipe, inquam, hoc munuſculum, qualecumque ſit, tuæ in me, & in noſtram Seraphicam Religionem beneuolentiæ debitum; ac in perpetuum grati mei erga te animi monimentum. Noſtræ interim partes erunt, Deum aſſiduè deprecari, vt te nobis, Foroiulienſi gregi, ac toti Eccleſiæ incolumem conſeruet, & fœliciſſimè valeas.

Maſsiliæ, Idibus Nouembris 1622.

AD LECTOREM.

CLYPEO *tectus prodire audeo, quo protegar, & protegam. De patientia ago, quæ etiam mihi valdè erit necessaria ad omnia tela cauillantium, & detrectantium retundenda. Opus in publicum emitto, ni fallor, maximè necessarium, atque omnibus afflictis, & eos consolantibus, imò quibuscumque personis vtilissimum. In duos distribuitur libros. In primo, quot capita, tot ferè sunt generales modi consolandi quoscumque afflictos. In secundo verò, singularibus singulares assignantur consolationes, secundùm diuersitatem afflictionum, & afflictorum. Ideo ad eos præcipuè dirigitur, quos magis consolatione indigere iudicaui. Hoc opus,* Lector humanissime, *patienter perlege, & gratanter accipe, quod maximo cum labore, diuina opitulante gratia, per tres ferè annos edidimus. Et cura, vt tempestiuè eo vtaris, ne tibi contingat dicere illud;*

Ouid. lib. 1. Trist. eleg. 3. ——Clypeum post vulnera sumo.

Verùm tractanti mihi de patientia obiicere potes; Vbi est patientia tua? *Patientiam*

Iob. 4. *habe in me, & ego respondebo tibi. Interdum quis libenter loquitur de his, quibus caret, & quæ*

quæ optaret, veluti ægrotus de ſanitate recuperanda. Idem mihi impatientia laboranti, & patientiam ſuſpiranti planè contigit: idem & ipſi Tertulliano, qui ideo ſic ſcribit. Solatium erit diſputare ſuper eo, quod frui non datur, vice languentium, qui cùm vacent à ſanitate, de bonis eius tacere non norunt. Ita miſerrimus ego ſemper æger caloribus impatientiæ, quam non obtineo, patientiæ ſanitatem & ſuſpirem, & inuocem. *Hæc ille, hæc & ego, qui non tam aliis, quàm mihi ſcribo. Vale.* lib. de patient. c. 1.

SYLLABVS

SYLLABVS CAPITVM.

Capita libri Primi.

Cap. I. DE *Clypeo.* pag. 1.
II. *Quid sit patientia.* 7
III. *Quàm sit necessaria patientia.* 16
IV. *Patientia in aduersis probatur.* 24
V. *Nemo est immunis ab afflictionibus.* 34
VI. *Plurimùm nobis prosunt aduersa, atque ideò æquanimiter ferenda.* 45
VII. *Tribulationibus erudimur.* 58
VIII. *Afflictiones propriè iustis, & Christianis immittuntur, súntque signum dilectionis, & electionis diuinæ.* 67
IX. *Nobiscum est Deus, cùm affligimur, ideo libenti animo patiamur.* 81
X. *Tribulationes sunt patienter subeundæ, quia à Deo immittuntur.* 91
XI. *Conformanda est nostra voluntas diuinæ voluntati, etiam dum nobis immittit aduersa, vt patienter feramus.* 105

In

XII. *In omni angustia semper ad Deum per orationem est recurrendum, vt consolationem,& leuamen consequamur.* 117

XIII. *In omni tribulatione plurimùm iuuat intercessio Beatissimæ Virginis Genitricis Dei Mariæ.* 126

XIV. *In omnibus angustiis semper est nobis Christus proponendus, pro quo sunt omnia aduersa æquo animo ferenda.* 138

XV. *Spe beatitudinis æternæ omnia aduersa sunt patienter subeunda.* 151

XVI. *Deuotissimè prolato,& inuocato sacratissimo nomine* IESV, *omnis dolor, omniáque aduersa vel mitigantur, vel æquo animo feruntur.* 161

XVII. *Multum confert conscientia munda ad omnia aduersa patienter ferenda.* 171

XVIII. *Ad omnes afflictiones, & persecutiones fortiter subeundas magnopere prodest sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, si dignè sumatur.* 181

XIX. *Illi sunt reuocandi in memoriam, qui multa patienter tolerauerunt, vt illorum exemplo similia æquo animo feramus.* 191

XX. *Ad patienter ferenda quæque aduersa plurimùm prodest pro illis Deo gratias agere.* 205

XXI. *Ex his, quæ hîc inuiti patimur, haurire etiã vtilitatem, imò æternam salutem possumus.* 214

XXII. *Metu æternæ damnationis, vel considerata æterna damnatorum pœna, omnes huius vitæ labores æquanimiter tolerantur.* 224

Cons

XXIII. *Considerata huius vitæ breuitate, omniúmque temporalium volubilitate, prospera libenter negliguntur; & aduersa, quæ etiã sunt parua durationis, patienter ferũtur.* 232

XXIV. *Reuocanda sunt aliquando in mentem quæ euenire possunt aduersa, vt cùm acciderint, æquanimiter ferantur.* 241

XXV. *Ad patienter ferenda quæque aduersa multùm prodest recordatio nostrorum delictorum, propter quæ sæpe Deus nobis immittit tribulationes.* 245

XXVI. *Suam sortem, suúmque statum quisque patienter ferat.* 258

XXVII. *Nihil prodest, imò plurimùm obest mœrore confici.* 270

XXVIII. *Quibusdam respondetur quæstiunculis, quas obiectare solent, qui nihil aduersi in hoc mundo tolerare vellent.* 277

Capita libri Secundi.

Cap. I. *PErsecutiones sunt patienter ferendæ.* pag. 291

II. *De conuiciis, contumeliis, & detractionibus patienter sustinendis.* 303

III. *Sunt iniuriæ condonandæ, non vindicandæ.* 319

IV. *Adducuntur nonnullæ aliæ rationes, quarum consideratione poterit quis affectum vindictæ comprimere.* 336

V. *Æquo animo ferenda sunt hominum temeraria*

raria indicia. 350

VI. *Malorum hominum conuersatio, corúmque grauamina patienter subeunda.* 358

VII. *Plus sibi nocent inimici iniurias inferendo, quàm nobis, idcirco non dolendum, sed illis est condolendum.* 366

VIII. *Prouidentia Dei ad vtilitatem nostram prouenit quidquid ab inimicis patimur, ideo æquanimiter tolerandum.* 375

IX. *Non debemus malis inuidere, ob illorum huius vitæ prosperitates.* 384

X. *De patientia habenda in iactura, & damno bonorum temporalium.* 396

XI. *Ad eos, qui litibus, siue processibus exagitati, causa ceciderunt.* 411

XII. *Ad Religiosos.* 417

XIII. *Ad Moniales inclusas.* 451

XIV. *Ad quoscumque pauperes.* 467

XV. *Ad Aulicos, vel potiùs ad eos, qui ab Aula & Curia sui Principis inuiti recesserunt.* 482

XVI. *Ad viduas.* 494

XVII. *Ad coniugatos, vt mutuos defectus patienter ferant.* 506

XVIII. *Ad pupillos, & orphanos, quibus nulla est à parentibus derelicta hæreditas.* 516

XIX. *Ad amantes, siue ad eos, qui cupidineo amore ducuntur, & qui dolent, quòd simili amore non redamentur.* 521

XX. *Ad senio confectos.* 542

XXI. *Ad podagrosos, siue ad eos, qui articulari morbo laborant.* 545

XXII. *Ad eos qui calculo, siue lapillis & arenulis*

in renibus, aut vesica ingeneratis laborant. 557
XXIII. *Ad leprosos.* 565
XXIV. *Ad cæcos.* 573
XXV. *Ad quoscumque alios infirmos.* 585
XXVI. *Ad gementes, & flentes in hac lacrymarum valle.* 600
XXVII. *Ad incarceratos, & ad captiuos.* 608
XXVIII. *Ad exilio mulctatos.* 619
XXIX. *De patientia habenda in morte filiorum, fratrum, parentum, aut amicorum.* 630
XXX. *Ad eos, qui Triremibus, aut, vt aiunt, Galera sunt adiudicati.* 643
XXXI. *Ad eum, qui est vltimo supplicio afficiendus.* 651
XXXII. *Ad desperantes de sua salute.* 663

CLYPEVS PATIENTIÆ.

De Clypeo.

CAPVT PRIMVM.

A OSTENDIT cœlestis sponsus, quænam reperiantur arma in suo fortalitio, siue in Ecclesia, quibus filij huius militantis Ecclesiæ muniantur: ait enim in Canticis; *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Alludere videtur sponsus ad morem quondam Regum & Principum, qui, vt refert Rabbi Selemoh, solebant olim suspendere ex aliqua eminenti turri scuta, clypeos, pharetras, iacula, & alia diuersa bellica instrumenta, vt terrorem inimicis incuterent. Cant. 4. Rabbi Selemoh in Cant.

Notandum est, quod licèt milites diuersis armis se munire soleant, sagittis quibus transfigant, lanceis quibus confodiant, malleis quibus contundant: veruntamen in ista turri Ecclesiæ exhibentur tantùm clypei, & ij sunt omnis armatura fortium, quia fideles qui sub

A hoc

hoc nomine *fortium* intelliguntur, non debent in hac vita, quam Iob militiam vocat, armari sagittis, gladiis aut lanceis, quibus feriant, lacerent, iugulent, confodiant; sed duntaxat clypeis, quibus se protegant: licet eis habere quo se defendant, non quo offendant.

Ex mille igitur illis clypeis ex turri, & fortalitio Ecclesiæ pendentibus vnum mihi assumendum putaui, clypeum scilicet patientiæ, quem ideo expono, vt opponatur; exhibeo, vt habeatur; erigo, vt videatur; affero, vt feratur. Iussit olim Dominus Iosue, vt leuaret clypeum, quem habebat præ manibus; *Leua*, inquit, *clypeum, qui in manu tua est*: vt nimirum ad eius conspectum confidentiùs & alacriùs totus præliaretur exercitus. Hunc locum Iosue explanans Lyranus, ait iuxta mentem Hebræorum, huiusmodi clypeum fuisse positum in hasta aliqua oblonga, vt ab omnibus cerneretur. Sicut igitur necesse fuit hunc eleuare clypeum, vt illo viso fortiter milites dimicarent: sic vt omnes Christiani milites animarentur ad quascunque perferendas aduersitates, ad omnem tolerandam iniuriam, atque ad quoslibet subeundos labores, erigendus erat iste patientiæ clypeus. B

Iosue 8.

Olim milites illi ignominiosè passim notabantur, qui plus salutis & spei in clypeo, quàm in gladio posuissent, vt testis est Pierius, qui refert Scipionem cuidam militi qui clypeum elegantiùs ornauerat, dixisse: Non miror, quod clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidij statuas, quàm in gladio. Contrà

Lib 42. hierogly.

Contrà verò nos Christiani maiori laude, ampliorique merito digni erimus, si plus præsidij in hoc patientiæ clypeo, quàm in gladio, hoc est, in vindicta, & in querula murmuratione, statuamus. Magni est igitur faciendus iste clypeus.

C Celebrabatur quondam apud Græcos Myrtili clypeus, ex quo Alciatus suum duxit Emblema, cuius hic est titulus; *Auxilium nunquam deficiens*. Is autem Myrtilus fuit ingentis animi miles clypeo pugnare solitus, qui cùm ad maritimam expeditionem nauigasset, submersa naui, suo innixus clypeo in tutum portum delatus est. Vnde apud Poëtam sic iste Mirtylus: Embl. 161.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno, Leonides.
Cùm premererque solo, cùm premererque salo.

Fuit ergo illi suus clypeus auxilium nunquam deficiens. Sed quis magis auxilians clypeus, quàm patientia? Hæc enim tum in mari, tum in terra, in omnibus denique periculis semper nos protegit, éstque ad omnem dolorem remedium. Vnde Publius: Cuiusuis doloris remedium est patientia. Publ. Min.

Hoc clypeo tectus atque munitus Iob non solùm tentamenta quæque facilè repulit, sed etiam ad pristinum, imò ad opulentiorem statum peruenit. Vnde de illo Tertullianus: [Ille, inquit, operarius victoriæ Dei retusis omnibus iaculis tentationum, lorica, clypeóque patientiæ & integritatem mox corporis à Deo recuperauit, & quæ amiserat reduplicata possedit.] Lib. de patient. c. 14.

D

Clypeum autem plerique volunt, vt notat

Hosiopater, dici à κλέπτειν, quod clepat & celet totum corpus: vel secundum Plinium clypeus quasi γλυπτὸς dicitur, id est, sculptus, eo quod in clypeis sculpebātur imagines. Scutis, Lib.35.c.3. ait ille, qualibus apud Troiam pugnatum est, continebantur imagines, vnde & nomen habuerunt clypeorum. In hoc patientiæ clypeo habes ipsum Christum repræsentatum, habes multos sanctos depictos. Illorum igitur exemplo facilè poteris te omnium tribulationum iaculis opponere; ideo sæpe reuocanda sunt in memoriam eorum gesta, ac potissimùm incredibilis illorum patientia in sustinendis quibuscunque calamitatibus; vnde Gregorius: Gregor. in quad. hom. [Facta, inquit, præcedentium patrum consideremus, & non erunt grauia quæ toleramus.] Teucrum ferunt sub septemplici fratris scuto latuisse, & sic multa pericula euasisse: at qui sub hoc vno patientiæ clypeo latuerit, maiora euadet.

Dicunt nonnulli Aprum habere vnum latus ita fortissimum, vt vix possit quacunque hasta, vel gladio perfodi; quod quidem latus propter huiusmodi duritiem vocatur clypeus Apri. Hoc cùm naturali quodam instinctu cognoscat Aper, solet hanc corporis partem cæteris fortiorem venatorum iaculis obiicere. Patientia cùm sit fortissima virtus, debet quibuscunque afflictionibus opponi: nam, teste Poëta, Luc.lib.9. E

Gaudet patientia duris.

Vnde huiusmodi virtus cuidam gemmæ, quæ Aletora dicitur, ab Alberto magno comparatur, quam si quis secum deferat, inuictus efficitur

citur in certamine.Ita,si qui clypeo patientiæ sunt muniti,nullo modo vinci poterunt, sed ab omnibus hostium telis inuulnerabiles efficientur;ferientur quidem,sednon lædentur; oppugnabuntur, non expugnabuntur;impellentur, sed non labentur.

Idcirco Diuus Chrysostomus vocat patientiam scutum inexpugnabile,ac turrim firmissimam. [Patientia,inquit,scutum est inexpugnabile, & turris firma omnia mala repellens.] Ad hanc turrim se recepit Iob; quamuis in sterquilinio constitueretur, illóque, vt diximus, se muniuit scuto : licèt enim ibi multæ illum obsiderent calamitates, victor tamen semper euasit, quia prudenter suo proprio ore, veluti bombarda vsus est, aliquas emittente voces tanquam globos existentes, quibus inimici, mundus scilicet,& Satan repulsi aufugerunt. Ecce globi; *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c. sit nomen Domini benedictum.* Ideo non immeritò Diuus Gregorius voces huius sancti viri iacula appellat. [Beatus Iob, inquit, quot voces patientiæ in laudem Dei percussus reddidit; quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit; & acriora multo quàm sustinuit,inflixit.]

Hom. 33. in 2. ad Cor.

Iob. 1.

Gregor. in mor.

Similis tibi sese offert turris,similéque scutum siue clypeus,similem habes bombardam, emitte similes globos, similia contorque iacula, & similem reportabis victoriam. Ad hoc nos adhortans idem Gregorius, ait: [Clypeus verò in manu est,& defendit: quia virtus patientiæ,præcedente nos gratia, & in

poteſtate eſt arbitrij, & à periculo protegit aduerſitatis.]

Milites inter Athenienſes, vt teſtis eſt Plutarchus, diligenter curabant ne clypeum amitterent vel defererent. Itaque illis è prælio reuertentibus, ſuúmque clypeum deferentibus, enſe licèt amiſſo, omnes cõgratulabantur, ac ſtatim eodem clypeo tanquam diademate ſupra caput impoſito, maximo cum iubilo coronabantur. Ad quam conſuetudinem alludere videtur Dauid, dum ait: *Domine vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* Haud dubiè coronaberis & tu patientiæ laurea, ac maxima cum iubilatione ab omnibus cælicolis recipieris, ſi in huiuſce vitæ militia hunc patientiæ clypeum non amittas.

Plut.

Pſalm. 5.

Olim in Laconia, teſte Nonno, infantes recenter nati collocabantur in clypeo vice cunarum. Quin & Hercules apud Theocritum poſitus eſt in ſcuto, itidémque Iphiclus ab Alcmena parente.

Non. Dion. c. 41.

G

Cùm ambos lauiſſet, & lacte repleuiſſet, poſuit ſuper ſcutum aureum.

Theocrit. Eidyll. 24.

Ea ceremonia præſignabatur hominem ad bellum, ad labores, & ad huius vitæ diſcrimina, & tela naſci, eúmque ad illa propulſanda clypeo indigere patientiæ.

In ventilabris, vel cribris etiam infantes dormituri apud aliquos deponebantur; ibique agitabantur, vti de Ioue ſcribit Callimachus, in auſpicium, vt volunt nonnulli, futuræ opulentiæ, vel fortè futuræ purgationis; debent enim homines etiam de nouo venientes in hanc lucem, & in ea commorantes, at-

Callima. in Iouis hymno.

que

que ab recedentes, purgari. Vnde Ioannes Baptista Christum describit habere *ventilabrum in manu*, ad permundandam aream suam, & ad congregandum triticum suum in horreum. Vel ideo in ventilabris exponebantur, ad significandum, hominem ita parum consolationis toto vitæ suæ curriculo exhausturum, sicut aquæ cribro, aut ventilabro; vel ad denotandum, hominem tot esse calamitatum, & miseriarum telis transfigendum, quot sunt in ventilabro & cribro foramina, imò multò pluribus, nisi hoc patientiæ clypeo, & scuto muniatur. Et ne quis hæc parum aliena existimet, recordetur Ciceronem scuta, & cribra aliquando iunxisse, dum sic scribit: Quasi verò quidquam intersit, scuta, an cribra mures corroserint.

Matth. 3.

Cic. de diuinat.

Quid sit patientia.

CAPVT II.

A DESIDERANTI mihi omnes afflictos clypeo patientiæ muniri, quid in primis sit ista patientia, de qua agere intendimus, quærendum est.

Patientia, secundum Ciceronem, est virtus, contumeliarum & omnis aduersitatis impetus æquaminiter portans. vel secundum eundem; Patientia est vtilitatis, siue honestatis causa, rerum arduarum, ac difficilium voluntaria ac diuturna perpessio.

In 1. Rhetor.

2. de inuēt.

Lib. de patient. cap. 2. tom 4. tract. de fide. Ex Diuo Augustino; Patientia est virtus, qua mala æquo animo toleramus.

Secundum D. Hieronymum; Patientia est omnium iniuriarum & passionum tolerantia, quam si quis habuerit, bona omnia in se continet.

2 2. qu. 136. art. 1. Diuus Thomas asserit, patientiam esse virtutem, qua bonum rationis conseruatur contra tristitiam, ne scilicet ratio tristitiæ succumbat.

Li. 1. de patient. c. 31. Iuxta Mantuanum; Patientia est habitus in appetitu irascibili, qui non ad impugnandum ea quæ concupiscibilem offendunt, & sensui nocent; sed æquo animo tolerandum inclinat. Ipsius namque irascibilis flammam extinguit; rabiem sedat, furorem emollit; fiet autem in nobis hic habitus, si aduersa mitissimè & sine resistentia frequenter feramus.

Scotus docet, fortitudinem esse genus, sub quo duæ species collocantur; vna, qua aduersa repellendo certamus, & vocatur bellicositas: altera, qua æquanimiter ferimus, & patientia dicitur.

Non intendo autem hic loqui de illa patientia, quam antiqui Philosophi pro leui quadam captanda hominum gloria, se sectari profitebantur: quia, vt optimè aduertit Cyprianus, [tam in illis erat falsa patientia, quàm & falsa sapientia. Vnde enim vel sapiens esse, vel patiens possit, qui nec sapientiam, nec patientiam Dei nouit?]

Serm. de patient.

Cùm igitur non essent veri sapientes, nec erant etiam veri patientes, quia non sapiebant secundum Deum, nec patiebantur secundum

Deum, vel pro Deo; idcirco à Deo reprobata est illorum sapientia, testante Propheta: *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Ita sanè reprobata est illorum patientia: nam, ait idem Doctor, [si sapientia illic vera non est, esse non potest nec & vera patientia.] Quod probat hoc modo. [Si patiens, inquit, ille est, qui humilis & mitis est: Philosophos autem nec humiles videmus esse, nec mites, sed sibi multum placentes, apparet non esse illic veram patientiam, vbi sit insolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac seminudi pectoris inuerecunda iactantia.] Hac de causa falsam ac probrosam vocat Tertullianus illorum & sibi similium patientiam. Isai. 29. Ibidem. Lib. de patient c. 16.

Interdum tamen aliqua illorum infidelium patientiæ exempla passim afferemus, vt inde discamus, quid nobis pro Deo immortali, ac gloria æterna æquanimiter ferendum sit, cùm tanta, támque ardua ipsi pro inani gloria, & vt aliquandiu in ore hominum versarentur, patienter perpessi sint.

Nec de illa patientia, quæ etiam in impiis ad aliqua patranda facinora reperitur, tractare cupio; de quibus impiis sic idem Tertullianus: [Tanti boni nomen fœdis operationibus occupant: patientes riualium, diuitum & inuitatorum, impatientes solius Dei viuunt.] Hoc est, in his quæ Dei sunt, impatientes sunt, libenter ea ferendo quæ contra Deum sunt. Ibidem.

Ideo mala vocatur illa patientia, ob quam Apostolus ironica quadam locutione ac su-

gillatione increpabat Corinthios, dicens: *libenter sufferttis insipientes*, &c. ac si diceret. Sunt quidam Pseudo Apostoli, vos ad falsa dogmata trahentes, quos omnino explodere satius esset, quàm illos, & ea quibus vos afficiunt incommoda patienter ferre. Non est igitur bona, sed mala illa patientia, qua illos sustineris, & de qua, hæc verba Pauli explanans Bernardus, ait: [Magna est virtus patientiæ, sed interdum impatientem esse probius est.] Etenim laudabile quidem est in iniuriis propriis patientem esse; at verò iniurias Dei sustinere nimis impium est.

2. Cor. 11.

Bernard.

Talem autem patientiam suos docet diabolus, vt notat Tertullianus. [In hoc, inquit, Domino æmulatur diabolus, docuit & suos patientiam propriam.] Quæ quidem nullam aliam præter æternam damnationem habebit mercedem; ideo subiungit idem Doctor: [quam patientia subter ignis expectat.] Id est, manet ignis inferni eos omnes qui non pro Christo, sed potiùs pro diabolo aliqua patiuntur incommoda; qui ideo à Diuo Augustino martyres diaboli vocitantur. C

ibidem.

Non vult etiam idem Augustinus tolerantiam impiorum in malis patrandis, vel in acquirenda humana gloria, vocari patientiam, sed potiùs duritiam; sic enim loquitur: [In illis autem, qui mala sustinent, vt mala faciant, nec miranda, nec laudanda patientia, quæ nulla est; sed miranda duritia.] Vnde talem patientiam Gerson meritò vocat asininam patientiam. [Cùm ergo, inquit idem Aug. videris quēquam patienter aliquid pati, noli

Lib. de patient. c. 5.

Super. Cāt. Mariæ. tract. 8.

Aug. lib. de patient. c. 6.

noli continuò laudare patientiam, quam non ostendit, nisi causa patiendi. Quando illa bona est; tunc ista vera est.]

Nostra igitur mens est de vera, ac propria loqui patientia. Illa autem est vera patientia, qua propter Deum omnia toleramus aduersa, quæ nobis accidunt, vel pro diuinorum mandatorum obseruatione, vel propter eorundem transgressionem, aut propter aliquam causam Deo notam: id est, ille habet veram patientiam, qui aliquid aduersi patitur, ne aliquod mandatum, ad quod tenetur, transgrediatur; vel si transgressus fuerit, patienter tolerat illam, quæ sibi iniungitur, vel immittitur, pœnam: aut si nullum commisit peccatum, patienter fert aduersa, quæ permittente Deo, illi accidunt: vel qui suum corpus propter Deum ieiuniis, & aliis macerationibus affligat. Vnde Diuus Augustinus: [Patientes, inquit, propriè dicuntur, qui malunt mala non committendo ferre, quàm non ferendo committere.] Et secundum Gregorium: [Ille verè patiens est, qui aduersitatibus atteritur, & tamen à rectitudine non curuatur.

Quæ est vera patientia.

Lib. de patient. c. 5.

Gregor. in moral.

D Martyres, verbi gratia, veram habuerunt patientiam, veréque patienres extitere, dum pro fide Christi, quam confiteri tenebantur, multa sustinuerunt tormenta. Bonus latro, quamuis in cruce debitam pro peccatis suis exolueret pœnam, verè fuit patiens, quia & Christum inuocauit, illúmque confessus est, suam semper agnoscens culpam, ob quam meritò se pati fatebatur, vt alibi dicemus. Iob nullum patrauerat peccatum, propter quod

Quinam verè sunt patientes.

mere

mereretur tantas perferre ærumnas; nouerat Deus,cur hæc omnia ei euenirent: ſciens igitur iſte ſanctus illa omnia ſibi accidere Deo nihil iniuſtè permittente, libenter, & æquo animo illa voluit tolerare, atque ita veram habuit patientiam, veréque extitit patiens. Denique ſancti Dei Confeſſores ſimiliter veram obtinuerunt patientiam,quod ſuam carnem propter Deum abſtinentia, aut aliis afflictationibus macerarunt.

Lib. de patient. c. 15. Qualis ſit autem patientia, aut qualis debeat eſſe qui ea munitus eſt, & quo habitu dignoſcatur,diſcertè adnotat Tertullianus,ſic illius deſcribens effigiem: [Iam, inquit, effigiem, habitúmque patientiæ comprehendamus. Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris, aut iræ rugoſitate contracta: remiſſa æquè in lætum modum ſupercilia,oculis humilitate, non infœlicitate deiectis,os taciturnitatis honore ſignatum, color qualis ſecuris & innoxiis, motus frequens capitis in diabolum, & minax riſus.] Sic ſe habet, & ita ſe gerit, qui hac virtute eſt præmunitus.

Vis adhuc ſcire,quid ſit patientia? Eſt Dei alumna, ac comes indiuidua Spiritus ſancti, quia illum vbique comitatur. Hoc non à me ipſo dico, ſed ab eodem Tertulliano diſco: [Vbi Deus, ait, ibidem & alumna eius, patientia ſcilicet. Cùm ergo Spiritus Dei deſcendit, indiuidua patientia comitatur eum.] Iunge te comitanti, vt ei quem comitatur iungaris. Si vis Dei gaudere præſentia, noli carere eius alumna patientia, quæ ita eum E

Ibidem.

comi

comitatur, vt idem Doctor audeat hunc locum Deuteronomij sic explicare; *Vindictam mihi, & ego vindicabo.* Id est, inquit ille, Patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. Deut. 32.
Hæc ita intelligenda censeo, vt scilicet in omnibus aduersis patientiam propter Deum habeamus, omnia pro ipso libenter sustinendo, & ipse hanc nostram remunerabit patiētiam. Ideo regius Propheta sic suam hortabatur animam; *Veruntamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea:* quasi dicat. Psalm. 61.
Ita volo Deo meo subiici, vt quidquid mihi aduersi acciderit, illud libenter pro ipso patiar, sperans, quod non solùm *ab ipso patientia mea*, sup. proueniet: sed etiam quod *ab ipso patientia mea*, sup. remunerabitur. Propterea alio in loco vocat Deum patientiam suam: *Tu es*, inquit, *patientia mea Domine.* Id est, tu es causa patientiæ meæ. Item tu es causa remunerationis quam acquiro propter patientiam meam, vel tu es remuneratio patientiæ meæ. Vnde Diuus Augustinus: [Virtus animi, quæ patientia dicitur, tam magnum donum Dei est, vt & ipsius qui eam nobis largitur patientia prædicetur.] Psal. 70. Lib. de patient.

F Vitium autem oppositum patientiæ, est impatientia, quæ est defectus debitæ tolerantiæ, propter quam aliquis desistit à meliori bono; & tunc est peccatum mortale, quando propter dolores seu labores, afflictiones & tristitias prorumpit in murmurationes, aut blasphemias, vel in alia vitia contra charitatem, siue dilectionem Dei, aut proximi, iniuriando, conuiciando, detrahendo, aut aliquid
simile

ſimile faciendo, vel omittendo, quod ad neceſſitatem ſalutis pertinet. Audi quomodo quibuſdam loquebatur D. Cyprianus: [Apud vos, inquit, impatientia clamoſa ſemper & querula eſt: apud nos fortis & religioſa patientia, quieta ſemper, & ſemper in Deum grata eſt, nec quicquam iſtinc lætum, aut proſperum ſibi vendicat, ſed mitis & lenis, & contra omnes fluctuantis mundi turbines ſtabilis diuinæ pollicitationis tempus expectat.] Non eſt autem contra rationem patientiæ, cùm tormenta inferuntur, voces emittere, plangere & clamare: hæc enim naturalia ſunt, ſicut lacrymas emittere, dummodo illa immoderatè non fiant. Porrò, ſicut Deus eſt author patientiæ, ita diabolus author impatientiæ. Deum autem eſſe authorem patientiæ affirmat idem Cyprianus. [Origo, ait, & magnitudo patientiæ Deo authore procedit.] Impatientiam verò à Dæmone inchoaſſe aſſerit Tertullianus: [Sicut, inquit, patientia in Deo, ita aduerſaria eius in aduerſario noſtro nata atque comperta eſt. Igitur natales impatientiæ in ipſo diabolo deprehendo.]

Tract. 1. contra Demet.

Serm. de patientia.

Lib. de patient. c. 5.

Ibidem.

Oſtendit idem Doctor Dæmonem per impatientiam, ſimul & per malitiam protoparentes tentaſſe, illóſque pariter non tantùm per impatientiam peccaſſe, ſed etiam primum illorum peccatum impatientiam extitiſſe affirmat; ait enim. [Quod crimen ante iſtud impatientiæ admiſſum homini imputatur? Innocens erat, & Deo amicus, & paradiſi colonus. At vbi ſemel ſuccidit impatientiæ, deſiuit Deo ſapere, deſiuit cæleſtia ſuſtinere

poſſe,

posse. Exinde homo terræ datus, & ab oculis Dei eiectus facilè vsurpari ab impatientia cœpit in omne quod Deum offenderet.] Recessit igitur homo à Deo suo per impatientiam, accedat ad eum per patientiam.

Vnde meritò Diuus Ambrosius patientiam matrem fidelium appellat. Nam, si famescat puer, recurrit ad suam matrem: si ab aliquo percutiatur, si lædatur, si doleat, statim ad matrem se recipit: in tuto se putat si in gremio matris existat, à qua defenditur, & fouetur. Ita, si aliqua quis tristitia teneatur, aut iniuria afficiatur, vel aliquo morbo laboret, aut famè & paupertate prematur, ad patientiam, tanquam ad communem matrem recurrat, quæ illum consolabitur, fouebítque. Lib. 1. Epist. 4.

G Ad illam Iob toto prorsus corpore tabidus & putridus, & à planta pedis, vsque ad verticem capitis fœdo vlcere confectus se recepit: & quamuis saniem testa radere cogeretur, sederétque in sterquilinio, ac amicorum, propriæque vxoris conuiciis valde exasperatus esset, nullum tamen impatientiæ signum dedit, quia in sinu matris patientiæ fouebatur, & ab ea protegebatur. Similiter fecerunt Moyses, Tobias, Dauid, alíique quàm plurimi, vel dum aliquo affligarentur morbo, vel iniuriis & persecutione afficerentur, aut alia calamitate premerentur. Hæc enim mater est, quæ nos ad ipsam recurrentes, patri nostro Deo reddet, Diuo testante Cypriano, [Patientia est, inquit, quæ nos Deo & commendat & seruat.] Lib. de patient.

Vocatur etiam patientia à Tertulliano instrumen- Lib. de patient. c. 15.

ſtrumentum ſuſtinendi. [Solus, inquit, ſuſtinere non poterit carens inſtrumento ſuſtinendi.] Sicut enim corpus humanum iam graueſcente ætate, atque ad ſenium omnino perductum ſuſtentari ac baculo fulciri neceſſe eſt: ita anima humana, ærumnis & calamitatibus preſſa, in deſperationem, ac ruinam laberetur, niſi inſtrumento iſto patientiæ ſuſtineretur.

In Pſal. 33. Hac de cauſa etiam Diuus Auguſtinus vocat patientiam, oſſa. [Patientia, inquit, quæ eſt in fide, oſſa ſunt interiùs.] Nam ſicut non poteſt ſine oſſibus corpus ſuſtentari, ita nec homo ſine patientia: imò verò charitas ipſa, quæ, vt Apoſtolus ait, *omnia ſuffert, omnia ſuſtinet*, nihil penitus ſufferre ac ſuſtinere poſſet ſine patientia, quam idcirco aliqui vocant charitatis dorſum, cui charitas innixa, omnia

Caſſiod. libenter ſuffert. Vnde Caſſiodorus: [Patientia, inquit, omnia vincit aduerſa, non colluctando, ſed ſuperferendo.] cui competit illud Virgilianum:

Superanda omnis fortuna ferendo eſt.

Quàm igitur ſit iſta patientia neceſſaria, capitulo ſequenti demonſtrabitur.

Quàm ſit neceſſaria patientia.

CAPVT III.

Vamuis omnibus omnes ſint virtutes neceſſariæ, ſpecialiter tamen & A præcipuè de patientia ab Apoſtolo

Hebr. 10. dictum eſt: *Patientia vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem*

luntatem Dei facientes reportetis promissionem. Hoc est, vt finem ad quem conditi estis, reportetis, & ad vitam perueniatis æternam, maximè vobis est patientia necessaria. Tot enim difficultatibus, & tentationibus vita Christiana referta est, vt nisi clypeo patientiæ homo se muniat, nullo modo possit sibi coronam gloriæ comparare. Ideo optimè Cyprianus: *Neque accipi potest*, ait, *dolorum & passionum corona, nisi præcedat in dolore & passione patientia.* Lib. 1. de bon. pat.

Antisthenes dicere solebat, nulla alia re opus habere, nisi robore Socratico. Socrates autem ad omnium rerum patientiam obduruerat, vt testis est Laërtius. Ego autem dico, Lib. 6. c. 1. nos opus habere nō Socratica, sed Christiana patientia, quia per illam fit homo perfectus. *Patientia opus perfectum habet*, ait Apostolus, Iacob. 1. id est, patientia hominem perfectum ostendit: vel, patientia alia bona opera & virtutes perficit. Vnde Tertullianus asserit patientiam omnibus hominis actibus & Dei mandatis interuenire & intermisceri: *Patientia*, inquit, *fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adiuuat, humilitatem instruit pœnitentiam expectat, exomologesim adsignat, carnem regit, spiritum seruat, linguam frænat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consummat, pauperem consolatur, diuitem temperat, infirmum non extendit, valentem non consumit, fidelem delectat, Gentilem inuitat, seruum Domino, Dominum Deo commendat, fœminam exornat, virum approbat; amatur in puero, laudatur in iuuene, suspicitur in sene; in omni sexu, in omni* Lib. de patient. c. 15.

ætate formosa est. Videas quæso, quàm sit necessaria illa virtus, quæ tanta producit bona.

In lib. de patiēt. 11. Idem Doctor etiam docet, nullam esse perfectam virtutem quæ non habeat comitem patientiam, probátque in omnibus beatitu- B

Matth. 5. dinibus, quas Christus apud Matthæum enumerat, patientiam quoque intelligendam esse. *Quos*, inquit, *fœlices Dominus, nisi patientes*

1. Cor. 13. *nuncupauit?* & explanans illa verba Pauli, *Charitas patiens est*; ostendit thesaurum charitatis disciplina patientiæ contineri. *Cuius*, ait, *nisi patientiæ disciplinis charitas eruditur? Charitas omnia suffert, omnia sustinet, vtique, quia patiens est.* Hinc Prudentius:

Prudent. in psychomachia.

Omnibus vna comes virtutibus associatur,
Auxiliúmque suum fortis patientia miscet:
Virtus nā vidua est quam non patientia format.

Sicut ad humanam vitam sustentādam panis est necessarius, vt vnà cum cæteris cibis comedatur, qui quidem cibi sunt vt plurimùm absque pane insipidi: ita ad spiritualem vitam conseruandam necessaria est patientia, quæ cæterarum virtutum socia sit & comes. Sicut enim si comeditis carnes, pisces, fructus, aut similia huiusmodi, adiungitur panis: sic si ieiunatis, si eleemosynam largimini, aut bonum aliquod præstatis, semper adhibenda est patientia, vt omnia rectè & completè fiant.

Sicut autem patientia omnibus ferè miscetur virtutibus, nec vix aliqua sine ipsa reperiri potest; ita nullū est vitium cui non misceatur impatientia. Quare quis in superbiam erigitur? quia non vult pati humiliationem. Quare irascitur? quia non vult sustinere iniurias.

rias. Cur furatur, aut auaritiæ incumbit? quia non vult tolerare paupericm & inopiam. Cur fit luxuriosus? quia non sustinet tentamenta carnis, ideo finit se citò vinci titillationibus carnalibus. Quare inuidet bonis alterius? quia impatienter fert eius prosperitatem. Quare gulosus? quia nō vult pati famem. Quare denique fit quis desidiosus? quia nullum vult ferre laborem. Tolle ergo impatientiam, tolletur & omne vitium: adsit patientia, aderit omnis virtus. Audi Tertullianum: *Matrix*, inquit, *impatientia in omne delictum diffundens de suo fonte varias criminum venas. Omne peccatum impatientiæ adscribendum, malum est impatientia boni: nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis: & impius pietatis: & inquietus quietis*, &c. Lib. de patient. c. 6.

C Item, da patientem, & erit homo: da impatientem, & non erit homo, quod ex illis verbis Christi colligitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Luc 21. Vnde sic argumentari licebit: Qui non possidet animam, non est homo: Sed qui non habet patientiam non possidet animam; Ergo qui non habet patientiam non est homo: id est, non viuit vt homo, quia irrationabiliter viuit, multa quæ non sunt rationi consentanea, operando. *Ideo*, ait Diuus Gregorius, *per patientiam possidemus animas nostras, quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus*, &c. Hom. 35 in Euang. Sumus autem rationales: in hoc igitur possidemus nos ipsos, quòd secundum rationem gubernamur, gubernaculo scilicet patientiæ.

Itaque, patiens posſidet animam, quia ſecundum rationem mediante patientia degit, & agit. Impatiens verò animam amittit, quia rationem amittit, dum furore ductus, abſque
Iob. 18. ratione eſſe videtur, iuxta illud; *Quid perdis animam tuam in furore tuo?* &c. Ad hoc neceſſaria eſt hominibus patientia, vt verè & propriè homines ſint, & poſsideant, quod ſunt. Dico vno verbo, quod ſine virtute patientiæ tu non es tui.

Diuus Chryſoſtomus vocat patientiam,
Hom. 33. in 1. ad Cor. cauſam omnium bonorum. *Patientia,* inquit, *eſt omnium bonorum cauſa, & vniuerſæ philoſophiæ radix.* Quod quidem verum eſſe ipſa experientia docet. Certum eſt quod ſine patientia, bona ipſa temporalia conſequi non poſſumus. Quanti ſubeundi ſunt labores mercatori, vt ex ſua mercatura aliquid lucretur? quanti militibus? quantíque agricolis, vt
Iac. 5. diteſcant? *Ecce,* inquit Apoſtolus, *agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.* Tolle ab eis tolerantiam, tolle patientiam, nunquam diuitias acquirent. Similiter qui literatus euadere cupit, neceſſe eſt legat, vigilet, ſtudeat. Qui bona etiam ſpiritualia obtinere contendit, oportet vt laboret, oret, meditetur, & alia maximi laboris opera exerceat cum ſpe futuri præmij ſuæ patientiæ: quia,
Eccl. 1. inquit Sapiens, *Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea erit redditio iucunditatis illius.*

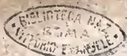
Requiritur etiam patientia, quia per eam D
Lib. 1. Sol. cap. 4. citò Deus placatur; noſtráſque citò exaudit orationes. Vnde Iſidorus: *Qui aduerſa patienter*

tienter tolerat Deum sibi cuius placat. Citò exaudita est deprecatio pij latronis in cruce pendentis, eo quod patienter illa tormenta perferebat, vt alibi dicemus: & sicut Christus exauditus est pro sua reuerentia: ita latro ille exauditus est pro sua patientia. Tertullianus, qui sigillatim bona patientiæ enarrare sumpserat, istud omittere noluit: *Patientia*, inquit, *precationes commendat; hac aures Christi Dei aperit, seueritatem dispergit, clementiam elicit*, &c. De hac virtute sic Sapiens: *Patientia*, inquit, *lenietur princeps*. Lib. de patient. c. 13. Prou. 25.

Vide igitur quo valeas Deum in te iratum placare, quod cùm sit patientia, hanc compara, conserua, hac vtere: patere tu, vt tibi compatiatur Deus. Æquum est etiam, vt ille patienter ferat aliorum in se peccamina, qui sua cupit à Deo exaudiri precamina. Patienter Deus tuas audiet orationes, si tu patienter feras tribulationes.

Valet etiam plurimùm patientia ad regna ipsa conseruanda; ideo Cœlius vocat illam *praclarum instrumentum ad tutelam regni*. Propterea multos Reges, etiam inter infideles, hac fuisse præmunitos legimus. Ex illis multis vnum referam Antigonum, qui aliquibus eum non videntibus, & tamen de illo omnia excipiente malè loquentibus comiter & sedatè: Abite, inquit, longiùs ne obloquentes fortè obaudiat Rex. Lib. 21. lect. ant. c. 28.

E Adeò est ista virtus necessaria, vt sine ipsa nec vnam diem nobis transigere liceat. *Non licet nobis*, inquit Tertullianus, *vna die sine patientia manere*. Ratio est, quia vix præterit vna Lib. de patient. c. 12.

dies ſine aliqua animi, aut corporis moleſtia & anxietate. Hoc autem ſic ſe habere, oſtendit Chriſtus his verbis; *Sufficit diei malitia ſua.* Per malitiam intelligit triſtitiam, aut vexationem, vt exponit Diuus Hieronymus. Cùm igitur vnaquæque dies nobis afferat aliquam mœſtitiam, ad illam perferendam nobis opus eſt patientia: & ſic, cùm ſingulis diebus nobis aliquid triſte accidat, ſingulis quoque diebus indigemus patientia. Vnde Cyprianus; *Ad varia carnis incommoda, & crebros corporis duróſque cruciatus, quibus humanum genus quotidie fatigatur, patientia neceſſaria eſt,* &c.

Matth. 6.

Lib. de bono patient.

Quando autem inceperunt iſti cruciatus & afflictiones in homine? dum incepit ira Dei in hominem. Quando incepit ira Dei in hominem? dum cœpit homo peccare in Deũ. Quando cœpit homo peccare in Deum? dum, vt ſuprà diximus, deſiuit eſſe patiens. Audi Tertullianum. *Hinc prima iudicij, vnde delicti origo: hinc Deus iraſci exorſus, vnde offendere homo inductus: inde in Deo prima patientia, vnde indignatio prima,* &c.

Lib. de patient. c. 5.

Itaque, ſi nulla in homine fuiſſet iniquitas, nulla ei nocuiſſet aduerſitas: ſed quia propter peccata ei eueniunt aduerſa, ideo vt ea tolerare valeat, indiget patientia. Hoc optimè obſeruauit Diuus Cyprianus: *Vt manifeſtiùs, inquit, & pleniùs poſſit noſci, quàm ſit vtilis & neceſſaria patientia, Dei cogitetur ſententia, quam Adàm præcepti immemor, & datæ legis tranſgreſſor accepit. Tunc ſciemus, quàm patientes in iſto ſæculo eſſe debemus, qui ſic naſcimur, vt preſſuris iſtis & conflictationibus laboremus,* &c.

Serm. de bono patient.

Poſt

F Post peccatum sunt nostræ ærumnæ multiplicandæ: quod enim vni, omnibus quoque à Deo dictum est; *Multiplicabo ærumnas tuas.* Gen 3. Ad quid igitur recurrendum est in tanta ærumnarum multiplicatione? ad patientiam, vt aliquam suauitatem habeat vita nostra tot calamitatibus plena. Grande enim malum esset si hæc ferre non possemus. Hoc animaduertit vnus ex septem Sapientibus, nimirum Bion, qui referente Laërtio dicere solebat: Bion. Magnum malum est non posse ferre malum; absque hoc enim nulli potest esse vita suauis. At per patientiam omnia sunt nobis leuia, quæ grauia videbantur, nullúmque est malum, quod patiendo non feramus. Vnde Euripides apud Ciceronem sic affatur: *Nec sors, nec ira, nec tam inuictum malum, quod non naturâ hominis patiendo ferat.* Euripides. Cui congruit quod ab alio Poëta dicitur:

Posse pati facile est, tibi ni patientia desit. Ouid. lib. 1. de remed. amor.

Vide quàm sit necessaria patientia, cùm sine ipsa nullus sanctorum coronatus fuerit. Fuit semper in Ecclesia pressura, ob quam tolerandam requirebatur patientia; vnde Hieronymus: *Quis*, inquit, *sanctorum sine patientia coronatus? à cunabulis enim Ecclesiæ non defuit iniquitas premens & iustitia patiens.* Hieron. in quadam Epist. Et magnus ille Gregorius: *Nemo sanctorum*, ait, *ad cælestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit.* hom. 7 lib. 1. in Ezech. Sicut autem requiritur patientia, vt toleretur aduersitas: ita requiritur aduersitas, vt probetur patientia, vt sequenti capitulo dicetur.

Patientia in aduersis probatur & manifestatur.

CAPVT IV.

ICVT stellæ non lucent in die, A sed in nocte; & sicut *stellas*, ait Augustinus, *non extinguit nox*: ita vera patientia non in prosperis, sed apparet in aduersis, à quibus non debet extingui; vt quod de lucerna dicitur, de tua patientia enuncietur, non extinguetur in nocte aduersitatis patientia: indecorum enim esset illam aduersis obtenebrescere quibus deberet clarescere.

In Psal. 93.

Simile.

Est patientia veluti lapis Chrysoprasus, quem secundum Isidorum lux celat, & prodit obscuritas, lucet enim & splendet nocte, in medio tenebrarum; diurno verò tempore expallescit & micare cessat. Sic non lucet, nec apparet patientia durante die, vel tempore prosperitatis: in tenebris autem aduersitatis splendescit, ac dignoscitur. Vnde Gregorius: *Vera fortitudo non ostenditur tempore pacis, neque etiam tempore prosperitatis patientia.* Prosperitatem autem similem esse luci, & aduersitatem tenebris indicat Diuus Augustinus his verbis: *In hac mortalitate vita humana habent homines lucem, habent tenebras: lucem prosperitatem, tenebras aduersitatē; sed vbi venerit Christus, & dona*

Greg.

In Ps. 138.

& donauerit patientiam, incipit homo fidelis indifferenter in mundo isto nec extolli, quando res prosperè accidunt, nec frangi, quando aduersa sunt, &c. Tantò plus apparet patientia, quantò maior insurgit aduersitas, ac tantò plus occultatur prosperis, quantò minùs homo agitatur aduersis. Vis itaque videri? opta vexari. Vis approbari? quære probari. Desideras victoriam? sustine pugnam. Nam teste Chrysostomo, *nisi tentatio, nec corona: nisi certamina, nec præmia: nisi studia, nec honores: nisi tribulatio, nec remissio. nisi hyems, nec æstas*, &c. Hom. 3. ad pop.

B Non possunt aromata suam expandere fragrantiam, nisi conterantur, vel in ignem coniiciantur; ita non potest quis dare odorem patientiæ, nisi angustietur, incommodisque afficiatur. Hæc similitudo est Sancti Gregorij. *Sicut*, inquit, *aromata non nisi cùm incenduntur fragrantiam expandunt: ita sancti viri omne quod virtutibus redolet in tribulationibus innotescunt*, &c. Idem Doctor asserit electos aduersitate proficere, pressurisque crescere, ac flatu persecutionum roborari; ait enim: *Electorum desideria, dum premuntur aduersitate, proficiunt. Sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur*, &c. Simile. Lib. 1. mor.

Demetrius apud Senecam, vitam securam sine vllis fortunæ incursionibus mare mortuum vocabat. Non potest nautarum solertia apparere, nisi aduersis flantibus ventis, intumescente mari, ac periclitante naui. Et nisi præcedat pugna, non potest esse victoria: ita, non potest quis suæ patientiæ periculum fa- Epist. 86. Simili.

cere,nisi accedant aduersa. Audi Cyprianum: Lib. de mortalitate. *Gubernator, inquit, in tempestate dignoscitur: in acie miles probatur; delicata iactatio est,cùm periculum non est, conflictatio in aduersis probatio est virtutis: arbor quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non mouetur, & nauis quæ forti compage solida est, pulsatur fluctibus, sed non foratur;& quando area fruges terit,ventos grana fortia contemnunt & manent: palea autem flatu portante rapiuntur*,&c.

Noli tu impatientia tua fieri arundo, aut palea omni vento afflictionis agitata; nam arúdo paruę & breuis ẽst durationis: & ex palea aut fimus,aut fumus, quia vel putredine, vel combustione consumitur: sed esto veluti arbor firmissimè radicata, nullis cedens tempestatibus:non tua aduersitatibus debiliterur patientia, sed manifestetur. Est item veluti granum purum excussa palea in horreum Christi congregandum. Dictum est enim: Matth. 13. *Triticum autem congregate in horreum meum.* Vis ergo fieri vnus ex electis? esto vnum ex isto In Psal. 47. tritico granum: nam,inquit Augustinus,*Non cadet vnum granum tritici in aceruum paleæ comburendum, nec vna arista paleæ transiet ad messem in horreo recondendam*,&c.

Recordare quanta opus est,vt granum frumenti patiatur, priusquàm panis efficiatur. C Audi vnum ex istis granis, Beatum scilicet Simile. Ignatium: *Frumentum Christi sum,dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar.* Vt igitur frumentum illud Christi probaretur, necesse fuit,vt bestiarum dentibus contereretur. Non poteris tu similiter probari, nisi tribulationibus

lationibus contereris. Vnde Cyprianus: *Per ipsa*, inquit, *quæ nos cruciant, & fatigant, probari & corroborari nos scimus, & confidimus*, &c. Tract. contra Demetrianum.

Refert Gregorius Nazianzenus finxisse antiquos aliquam arborem, quæ excisa magis germinabat, & contra ferrum decertabat. *Arbor quædam*, inquit, *est fabulosa, quæ excisa magis germinat, & contra ferrum decertat, & si quid mirabilius in re mirabiliori dicere oportet, morte viuit, & abscissa pullulat, nec non consumpta augetur.* Quis nisi patientia munitus huic arbori meritò comparatur? Afflictatur morbo, expoliatur bonis, iniuriis afficitur, persecutionibus agitatur, videtur mortuus propter quotidiana flagella & ærumnas; veruntamen, quia fortiter hæc omnia tolerat, Deus illum conseruat illæsum ac vegetum; talis erat, qui clamabat: *Quasi morientes, & ecce viuimus.* Orat. cùm reuerteretur ex agro. 2. Cor. 6.

Turpe existimat Seneca, si gubernator nauis cedat fluctibus maris, aut vela propter ventorum impetum dimittat, vel clauum ingruente tempestate deserat. *Turpis est*, inquit, *nauigij rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deseruit, permisit tempestati nauem: at ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clauum tenentem & obnixum*, &c. Potest tamen aliquando contingere, vt tanta insurgat tempestas, vt cogat etiam peritissimum nauclerum omnia illa deserere: verùm nulla vnquam nobis eueniunt aduersa quæ Dei gratia tolerare non possimus, cùm, teste Apostolo, *Fidelis sit Deus, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere.* Lib. de consolatione cap. 6. 1. Cor. 10.

Pulchra

Simile. Pulchra similitudine iumentorum & vasorum figuli hanc Apostoli sententiam declarat Sanctus Ephrem. *Si enim*, inquit, *homines suis iumentis non plus oneris imponunt, quàm ferre queant, multò minùs hominibus plus tentationum aut afflictionum imponet Deus, quàm ferre possint.* Rursum; Si figulus vasa sua igne excoquit eousque, dum ritè coquantur, nec antè ea eximit, ne minùs cocta & solida sint, nec rursum vlteriùs ea sinit in igne, ne adurantur, fiántque inutilia. Multò magis idem faciet Deus, vt igne tentationum eousque nos coquat, dum percoquat, & perficiat; vlteriùs verò tentatione aduri & consumi nos non sinet. Vult quidem vt aduersitatibus probemur, sed non obruamur: vult vt nostra patientia appareat, sed non pereat.

Tract. de patientia.

D

Tempore Diui Cypriani, magna contra ciuitatem Carthaginensem, cuius ipse erat Episcopus, infidelium persecutio insurrexerat, absens cùm esset iste Sanctus, hæc ad clerum & ad plebem illius ciuitatis scripsit: *Persecutio ista*, inquit, *examinatio est atque exploratio pectoris nostri, excuti nos Deus voluit & probari, sicut semper suos probauit, nec tamen eius auxilium in tentationibus defuit*, &c. Nónne satius est, vt probemur, quàm reprobemur?

Epist. 8.

Simile. Videtur Deus se habere in hoc mundo, sicut ille artifex, qui campanam confecit, quam cùm perfecerit, priusquam illam in excelsũ, ac in turrim attollat, solet eam malleo ferreo pulsare, vt hoc pacto probet an sana & integra sit, vel si bonum sonum edat. Ita antequam Dominus eleuet in cœlum aliquem electum,

Nota.

electum, consueuit eum laboribus & afflictionibus percutere, vt probet an firma sit eius patientia, & qualem edat sonum, aut qualem emittat vocem. Pulsauit olim Iob, vt ipsemet testatur: *Manus Domini tetigit me.* Iob.19. Et quo malleo? diabolo, qui à Ieremia vocatur *malleus vniuersæ terræ.* Sed audi sonum Ierem.50. istius campanæ: *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. *sit nomen Domini benedictum.* Benedicenda est hæc campana, quæ tam benedictum edit sonum. Percipiebatur iste sonus, de quo sic Apostolus: *Sufferentiam Iob audistis.* Et non Ia. 5. audiretur nisi Iob percuteretur, nec vnquam eleuaretur in cœlum, nisi talem edidisset sonum. Quid de sono huius sancti viri dicat Augustinus, audiamus. *Quomodo sonuit, quàm* In Psal. 97. *suauem sonum dedit? Adhuc tunditur datus in potestatem diaboli, vt & caro eius percuteretur. Percussit eum à capite vsque ad pedes graui vulnere, & putrescens vermibus sedebat in stercore. Audiuimus quemadmodum tunsus est, audiamus quomodo sonet. Si bona suscipimus de manu Domini, mala non sustinebimus? O sonum fortem! ô sonum dulcem! ô quem non dormientem excitet sonus iste!*

E In vniuersitatibus literariis, priusquàm aliquis ad gradum aliquem, verbi gratia, Bachalaureatus, promoueatur, necesse est probetur & examinetur. Quod si omnibus quæ ei proponuntur difficultatibus satisfecerit, omniáq; soluerit argumenta, tunc admittitur & approbatur. Sic antequam quis ad aliquem gradum beatitudinis æternæ perueniat, oportet vexationibus, multísque probetur afflictionibus. Sic fuit probatus idem Iob, qui de se ipso Simile.

loquens,

Tob. 13. loquens, ait: *Probauit me Deus, quasi aurum quod per ignem transit.* Sic Tobias, cuius filij vxor ita Deũ alloquebatur: *Hoc pro certo habet*
Tob. 3. *omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur.* Vt igitur quis lauream illam cœlestis doctoratus adipiscatur, decet illum laboribus, & angustiis probari: & vt more Academico loquar, oportet respódeat *pro tentatiua;* necesse est, inquam, tentetur, vt coronetur; probetur, vt approbetur; pressuris affi-
Sap. 3. ciatur, vt gaudiis reficiatur. De iustis sic Sapiens: *Deus,* inquit, *tentauit eos, & inuenit eos dignos se.* Vtinam sic probetur nostra patientia, vt gaudeat diuina præsentia.

Sed dices; cùm Deus sciat, quid sit in homine, & abscondita cordis agnoscat, quid est opus, vt probet, antequam approbet? Non probat Deus, vt sciat & cognoscat, sed vt scire & cognoscere faciat. Sciebat Abrahæ obedientiam antequam illum tentaret: sciebat Iobi & Tobiæ patientiam antequam vexarentur; sed ideo tentati ac probati fuere, vt nobis constaret illorum obedientia & patientia, & sciamus, quod optimo iure aliquos recipit & alios reiicit: dictum est ab Angelo
Tob. 12. Tobiæ; *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* Quasi diceret, debuit tua patientia in aduersis tentari & probari, & sic manifestari, vt omnes cognoscerent Deum ob id te acceptasse. Non enim hominibus manifestaretur, nisi tentationibus probaretur.
Ouid. lib. 4. Trist. Hinc Poëta,

Quæ latet inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.

Scilicet

Scilicet aduersis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.

Hugo Cardinalis explanans verba illa Pauli; *Tribulatio patientiam operatur:* asserit Apostolum hic innuere patientiam esse veluti terram fructiferam, quam tribulatio operatur, id est, arat, colit & exercet, vt fructum ferat meritorum, eo sensu, quo Adam dicitur positus in paradiso, vt operaretur & custodiret illum. Sicut igitur non potest aliqua terra bonum fructum producere, nisi sarculo, aratro, alióve instrumento excolátur; ita non poterit patientia, siue vir patiens ferre aliquẽ fructum meritorium, nisi aduersitatibus & tribulationibus probetur. Tunc autem illi conuenire potest illud Christi: *fructum affert in patientia.* Quia, vt notat Chrysostomus, *necessaria est pluuia, glacies, vt vernans exurgat spica:* sic necessaria sunt aduersa, vt appareat patientia. Rom. 5. Gen. 2 Simile. Luc. 8. Hom. 3. ad popul.

Dolebat Iulius Cæsar mortuo Pompeio, eius aduersario, atque suspirantem hæc dixisse fertur: Doleo, quod non habeo de cætero cum quo belligerem. Optabat etiam noua bella: clausas potiùs quærebat portas, quàm patentes: non vt ciuis, sed vt bellator incedere volebat; ideo gratior sibi erat recusata, quàm concessa via; vnde de eo Lucanus: Luc. lib. 12.

----Non tam portas intrare patentes
Quàm fecisse iuuat, nec tam patiente colono
Arua premi, quàm si ferro populetur & igni,
Concessa pudet ire via, ciuémque videri.

G Hoc desiderabat, vt eius animi dexteritas probaretur, corporísque fortitudo manifestaretur,

retur, atque ita breuissima quadam humana laude afficeretur. Noli tu optare, vt tibi ad votum omnia succedant, sed illud desidera, quo tua exerceatur, ac tandem coronetur patientia. Illud autem est aduersitas, hanc, si non aduenerit, cupias: si superuenerit, sustineas.

Lib de prouident. Audi Senecam: Auida est, inquit, periculi virtus, & quò tendit, non quid passura sit cogitat. Militares viri gloriantur vulneribus. Calamitas virtutis occasio est. Ignis aurum probat, miseria viros fortes, &c. Quod autem requiratur aduersitas vt probetur patientia, affirmat Gregorius; *Pensate quæso vbi erit patientia, si deest quod toleretur.*

Ex Registro lib. 9. indictione 4.

Exod. 27. De ligno Sethim, ex quo fieri altare iussit Dominus Moysi, ait Dionysius Carthusianus talis esse naturæ, vt in ignem proiectum non comburatur, vnde quamuis super illud ignis apponeretur ad offerenda sacrificia, nullo inde afficiebatur detrimento. *Vicino*, inquit, *igne illius altaris lignum Sethim non cremabatur.* Nec est illud difficile creditu, cùm Diuus Hieronymus asserat dari lignum, Anthitom nuncupatum, quod non solùm igne non consumitur, sed magis ab eo purificatur, si quid habeat in se purificandum. Idem refert Plinius de alio ligno, quod vocatur Laix, ex quo quidem ligno Cœlius Rhodiginus turrim constructam se vidisse affirmat, quam Iulius Cæsar destruere volens iusit ignem ei applicari, sed nullum detrimentum ei intulit. Viri patientes sunt veluti huiusmodi ligna: licèt enim accedat ignis persecutionis, aut afflictionis, non propterea tædio vel tristitia consu

In Exod. 27.

Plinius. Lib. 6. lect. ant.

consumuntur, imò potiùs fortiores ac puriores inde redduntur. Talis fuit Iob, Tobias, & alij quamplurimi, qui illustriores aduersitatibus euaserunt.

H Rubus ille, in quo visus est Deus Moysi igne inflammatus, in cinerem minimè redigebatur, quin potiùs illustrabatur. Eundem in modum, viri iusti mundi insectationibus velut igne incenduntur, sed non absumuntur, quin potiùs summa gloria illuminantur. Quid de illo dicat Philo, audiamus: *Rubus frutex est debilis, & senticosus, vt vel solo contactu vulneret; nec tamen absumitur ignis voraci natura, imò conseruatur etiam, qualis antea fuit permanens, adeò nihil amittens, vt nitesceret etiam: hæc designabant exhortationem quandam clamantem pressis calamitate: nolite succumbere, hæc vestra infirmitas est potentia.* Exod. 3. Lib. 1. de vita Moysis.

Si quis habeat vas vitreum, velitque probare, an sanum & integrum sit, extremitate digiti illud paululum pulsabit; si verò argenteum, vel aureum sit, lapide, aut malleo ferreo vtetur ad illud probandum, quia fortius est. Ita Deus, qui, teste Apostolo, non patitur nos tentari supra id quod possumus, quos infirmiores & debiliores esse cognoscit, leuiùs, quos verò validiores, fortiùs vexari permittit. Non est igitur, quod conqueramur; illud enim possumus ferre, quod Deus vult inferre, nouit quid possimus, superest vt velimus. *Simile.*

Tandem, quod aduersitatibus nostra debeat probari patientia, innuit Seneca his verbis: Vnde possum scire, quantum aduersus Lib. de prouid. Dei.

C pau

paupertatem tibi animi ſit, ſi diuitiis diffluis? vnde poſſum ſcire, quantum aduerſus ignominiam, infamiam, odiúmque populare conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis, ſi te inexpugnabilis, & inclinatione quadam mentium pronus fauor ſequitur? vnde ſcio, quàm æquo animo laturus ſis orbitatem, ſi quoſcunque ſuſtuliſti, vides? Calamitas, virtutis occaſio eſt. Illos meritò quis dixerit miſeros, qui nimia fœlicitate torpeſcunt, quos velut in mari lento, tranquillitas itineris detinet. Quidquid illis inciderit, nouum veniet. magis vrgent ſæua inexpertos. Graue eſt non aſſuetis ferre ceruicibus iugum. Ad ſuſpicionem vulneris tyro palleſcit, audacter veteranus cruorem ſuum ſpectat, qui ſcit ſe ſæpe viciſſe poſt ſanguinem.

Nemo in hoc mundo immunis eſt ab afflictionibus; ideo illud eſt patienter ferendum, quod omnibus commune eſt.

CAPVT V.

In Tuſc. 3.

PLVRIMI facit Tullius carmen illud Euripideum, A

Mortalis nemo eſt, quem non
attingat dolor.

Quod ita verum eſt, vt quidam ex antiquis iudicauerint non ſolùm illum eſſe miſerum, qui reuera miſer eſt, ſed etiam, qui miſer non eſt, aut cui nihil aduerſi accidit. Celebratiſſima & frequentiſſima fuit illa apud

apud Senecam Demetrij vox : Nihil mihi videtur infœlicius eo, cui nihil vnquam euenit aduersi. Vnde ait idem Seneca: Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser. Lib. de prouidētia c.3. & 4. Lib. de remen. fort.

Nam si quis mortalium immunis omnino ab afflictionibus reperiretur, nimiùm miser esset, quod omni miseria indignus haberetur: atque ita non esset sine afflictione, qui plenus esset tali indignatione: illum enim Deus iudicaret indignum qui afflictaretur, quod non minima esset miseria, cùm sine afflictione ad illum perueniri non possit. *Considera*, inquit Augustinus, *& videbis in tantum te esse miserum, in quantum non appropinquas ei quod summum est.* At non appropinquat quem Deus non flagellat, cùm, teste Scriptura, *flagellet Deus omnem filium quem recipit.* Vnde optimè quærit idem Augustinus: *Itáne omnem? vbi te volebas abscondere? omnem, & nullus exceptus, & nullus sine flagello erit? Quid est omnem? vis audire quem omnem? etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello.* Si ergo ipse vnigenitus Dei Filius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, multa passus est incommoda: quo pacto speras te sine flagello futurum? Qui proprio filio suo non pepercit, tibi, aut aliis peccatoribus parcet? De libero arbitrio. Hebr. 12. In Psal. 31.

B Vbi primùm homo in peccatum lapsus est, multis cœpit miseriis & calamitatibus subiacere, quæ tot ac tantæ sunt, vt, teste Demetrio, ipsæ ei dominentur. Calamitates, inquit, hominibus imperant, & non homines calamitatibus. Non enim sinunt illum lætari, nec comedere: sed iubent flere, iacere, ac simi- Demet.

 milia

milia tristia exercere. Sic imperatur, qui ante lapsum omnibus imperabat: sic subiacet, cui omnia subiacebant: qui priùs immortalitate donabatur, modò *breui viuit tempore:* & qui antè multis fruebatur deliciis, nunc multis repletur miseriis. Vnde Bernardus: *Multis repletur miseriis, multis & multiplicibus, inquam, miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis dum dormit, & miseriis dum vigilat, miseriis quocumque se vertit,* &c. *Consideranti tibi quid sis, occurret tibi homo nudus & pauper, & miser & miserabilis homo, dolens quòd homo sit: erubescens quòd nudus sit: plorans quòd natus sit: murmurans quòd ad laborem natus sit.*

Iob 14.

De 12. grad. humil.

Sed quando incipiunt istæ miseriæ, & isti labores homini accidere? à die natiuitatis suæ. Audi Sapientem: *Iugum graue*, inquit, *super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium.* Vnde sic exclamat quidam: *Dura omnino conditio, quandoquidem non est nobis excutere à ceruicibus graue iugum, donec ingrediamur sepulchrum, nec euadere vitæ huius laborem, nisi per mortis horrorem.*

Eccl. 40.

Galfridus.

Præsentit homo nascendo quantæ iugum istud sit grauedinis, atque hoc satis superque innuit, & testatur vagitu & lacrymis, quas in ipso suo exitu emittit, quibus etiam naturaliter prædicere videtur se ad laborem & tribulationem nasci. Audi Cyprianum: *Vnusquisque nostrûm cùm nascitur, & hospitio mundi huius excipitur, initium sumit à lacrymis. Et quamuis adhuc omnium nescius, & ignarus nihil aliud nouit in ipsa prima natiuitate, quàm flere:* prout

Serm. de patient.

prouidentia naturali lamentatur vitæ mortalis anxietates, & labores & procellas mundi, quas ingreditur, in exordio statim suo ploratu & gemitu rudis anima protestatur.

Diuus quoque Augustinus asserit pueros in hanc lucem prodeuntes priùs prædicere, quàm dicere, siue priùs prophetare, quàm loqui, ac si interrogentur, ploratu, non verbis responsuros: sic enim scribit. *Istos pueros, qui nascuntur interrogemus, quare à ploratu incipiunt, qui nec ridere possunt. Nascitur puer, & statim plorat, post nescio quot dies, ridet. Quando plorabat nascens, propheta suæ calamitatis erat; lacrymæ enim testes sunt miseriæ. Nondum loquitur, & iam prophetat. Quid prophetat? in labore se futurum, vel timore. Etsi bene vixerit & iustus fuerit, certè in mediis tentationibus positus, semper timebit.* Serm. 24. de verb. Apost.

C Porrò iugum hoc super omnes filios Adam dicitur, nullus excipitur, non persona hominis, sed nec temporis hora: super quos? Super pauperes tantùm? Super ignobiles, super sæculi contemptores, aut ab eo contemptos? parum est: *Super omnes*, inquit, *filios Adam*. Quicunque nascitur istud iugum ferre cogitur; propterea Ambrosius. *Quid in hac vita*, inquit, *non experimur aduersi? quas non procellas, tempestatésque perpetimur? quibus non exagitamur incommodis? cuius parcitur meritis?* Lib. de morte Satyri.

Ista autem aduersa & incommoda non impropriè nomine iugi, siue iugo à Sapiente exprimuntur: quia iugum à iugando, vel à iungendo dicitur; nam per iugum diuersa animalia inuicem iunguntur ad laborandum. Homini igitur nascenti iugum imponi dici-

 tur,

tur, quia ſtatim labori & moleſtiis huius vitæ iungitur, quibus ita adhæret, vt ab eis non valeat ſeparari; nec mirum, cùm ad eas videatur alligari, in cuius rei indicium dum naſcitur, ligatur faſciolis, quod cæteris animalibus non contingit, idque admiratur
Lib. 7. hiſt. natu. Plinius: Ne quidem feras, inquit, inter nos genitas vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus: at homo infœliciter natus iacet manibus pedibúſque deuinctis.

Huiuſmodi iugum portabit homo, id eſt,
Eccleſ. 40. omnibus aduerſitatibus ſubiicietur *vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.* Exclamet iterum ſupradictus Galfridus, dicatque: *O qualis mater! qualis ille vterus terra, tumulus ſepulturæ! & tamen paritura eſt ipſa, quos concipit reddituræ.* Dicitur terra omnium mater, quæ omnes morientes recipit in vtero, non vt eos perpetuò retineat, ſed vt in nouiſſimo die enitatur: ideo cùm ſepelitur homo, quaſi ſemen vtero matris reconditur, vt illum in illo vltimo die pariat. Dico itaque; ſicut hæc mater omnes excipit morientes, ſiue Reges, Principes, diuites, nobiles, ſiue pauperes, ignobiles ſint: ita tribulatio omnes tangit naſcentes cuiuſcumque ſint conditionis. *Nec*
Homil. 66. ad pop. *Rex*, inquit Chryſoſtomus, *procul à curis & cruce vitam agit, ſed vitam viuit plenam multis tribulationibus.* Et quemadmodum mori omnibus contingit, ita & pati, ait Euripides: & ſicut moriendo vnuſquiſque ſuam habet ſepulturam, ſic viuendo habet omnis homo ſuam crucem: quando moritur, portatur crux ante ipſum, ſed quando naſcitur, impo-

nitur

nitur crux ſupra ipſum : nam *iugum graue ſu-
per filios Adam à die exitus de ventre matris.*
Cum fletu naſcimur, cum labore viuimus,
& cum dolore morimur, & nullus poteſt iſta
effugere. Rider Seneca eos qui dicunt, fu- Lib. de re-
giamus dolorem. quid ? quod ille ſequitur med.fort.
fugientes ?

D Fingunt Poëtæ Iouem duo habuiſſe dolia,
vnum mellis, alterum fellis: & de illo quidem
guttatim diſtillare in terras, de hoc verò largè
& vbertim effundere. Sed omnibus omiſſis
fictitiis, dicimus Deum optimum maximum
habere calicem præ manibus, & inclinare ex
hoc in hoc, ac de illo bibere omnes peccato-
res terræ. Hoc atteſtatur Regius pſaltes; *Calix* Pſalm. 74.
*in manu Domini vini meri plenus mixto. Et incli-
nauit ex hoc in hoc : veruntamen fæx eius non eſt
exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Omnes,
ait, peccatores bibent. Fortè tu peccator non
es ? Si hoc diceres, mentireris, quia *qui dicit ſe* 1. Ioan. 1.
peccatum non habere, mendax eſt. Et quamuis
nullo peccato inquinareris, non tamen omni-
no è tribulationibus eximereris: nam Chriſtus
ipſe qui nec peccare poterat, calicem ſibi à
Patre oblatum bibit. *Calicem quem dedit mihi* Ioan. 18. 11.
Pater, non vis vt bibam? Audi quid tibi per Pro-
phetam dicat Pater ille cœleſtis. *Ecce quibus* Ierem. 49.
*non erat iudicium, vt biberent calicem, bibentes
bibent ; & tu quaſi innocens relinqueris ? non eris
innocens, ſed bibens bibes.*

Nec exiſtimemus eos qui nos præceſſe-
runt, & dormiunt in ſomno pacis, fœliciorem
hic vitam tranſegiſſe, & meliores quàm nos
dies habuiſſe: nam Diuus Auguſtinus expla-

Psal. 33. nans illa verba psalmistæ: *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* ostendit, non esse in hoc mundo quærendos dies illos bonos, nec Patres nostros, imò nec ipsum Christum vnquam eos habuisse. Quid dicat audiamus. *Quotidie,* inquit, *murmuratis, & hoc dicitis. Quandiu ista patimur, & quotidie peiora? apud parentes nostros fuerunt dies lætiores, dies meliores. O si interrogares ipsos, similiter tibi de parentibus murmurarent: fuerunt beati patres nostri, nos miseri sumus, malos dies habemus. O Deus! ostende nobis dies bonos. Bonos dies quæris, simul eos quæramus, nolite hic; sed illos habuerunt patres nostri: fallimini; omnes enim laborauerunt. Legite scripturas: ideo voluit Deus vt scriberentur, vt nos consolaremur. Temporibus Heliæ fuit fames, passi sunt eam patres nostri. Semper dies mali in sæculo, sed semper dies boni in Deo. Habuit dies bonos Abraham, sed intus in corde: habuit dies malos, quando à fame mutauit regionem, & quærebat cibum. Sic omnes quæsierunt. Dies malos habuit Paulus, qui dicit; in fame, in siti, in frigore, in nuditate. Non irascantur serui: ipse Dominus non habuit dies bonos in hoc sæculo, contumelias, iniurias, & crucem, & tanta mala patiebatur. Non ergo Christianus murmuret, videat cuius vestigia sequatur.* Sic Diuus Augustinus.

Idem Doctor non vult, vt aliquis sibi promittat in hac vita, quod nec Euangelium ipsum promisit, nempe omnia prospera, imò E
In Psal. 40. potiùs vult, vt hic speremus aduersa. *Nemo,* inquit, *sibi promittat, quod Euangelium non promittit. Fratres mei, obsecro vos, attendite scripturas nostras, si aliquid fefellerunt, & si aliquid dixerunt,*

xerunt, & aliter accidit, quàm dixerant. Non nobis promittunt scripturæ nostræ in hoc sæculo, nisi tribulationes, pressuras, angustias, tormenta, dolores, abundantiam tentationum. Ad ista nos præcipuè paremus, ne imparati deficiamus. Quod autem hæc promittant scripturæ, patet legentibus illas. Dicat igitur vnusquisque mortalium illud Dauidicum: *Posuisti tribulationes in dorso nostro.* Psal. 65.

Pulchra quadam similitudine Diuus Chrysostomus ostendit non posse quidem euitari aduersa; sed posse tolerari, atque in his nobis valde laborandum esse. *Qui*, inquit, *domum struit, non hæc spectat, vt non pluuia super ipsam descendat, neue radius incumbat, quia istud nulla ope caueri potest; sed studet quomodo hæc omnia domus sustinere possit. Et qui nauem fabricat, non hoc agit, vt ne fluctus obturbet, neue vndæ extollantur, cum illi impossibile sit; sed vt nauis compages & latera ad omnia idonea sint: & corporis curam habens, non hoc agit, ne inæqualis aëris vis oboriatur; sed quomodo corpus omnia tolerare possit. Hoc ipsum in moribus fieri oportet.* Hom 35. in 1. ad Cor.

Sicut ergo non possumus impedire pluuiam ne cadat super tecta: fluctus ne feriant nauem: aut morbos ne corpus afficiant; sed nobis curandum est, vt tecta pluuiæ, naues verò fluctibus resistant, morbísque remedium afferatur: ita cùm non sit in nostra potestate prohibere ne afflictiones & tribulationes eueniant, nobis tantùm incumbendum est vt patientia præmuniti, illas æquo animo feramus. Vnde Plutarchus: Non est, inquit, omnino dicere; viuus hoc non patiar. ne sit sanè. Plutar. de anima.

At eſt dicere;viuus hoc non faciam:non mentiar: non verſutia vtar:non inſidioſè captabo. Quaſi dicat:poſſumus quidem mala non agere, ſed non poſſumus mala non pati.

Præclaram ſententiam Homerum protuliſſe affirmat Simonides: ſcilicet, *quod hominum generatio talis ſit, qualis eſt foliorum.* Folia enim producuntur, & licèt aliquandiu vireſcant, non minùs tamen omni vento mouentur, tandem cadunt, exſiccantur, & putreſcunt: & ſicut nullum eſt folium, cui hæc omnia non contingant, ſic nullus eſt homo, qui poſtquam in lucem editus eſt, licèt iuuentute floreat, tribulationis vento non agitetur; qui tandem morte non cadat, & cuius corpus non putreſcat; hæc omnia omnibus hominibus communia ſunt. Meritò igitur homo folio comparatur, quod ad inſtar folij vento rapiatur, de quo ſic Iob ad Dominum; F

Iob. 13. *Contra folium*, inquit, *quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam?* In quem locum oſtendit Gregorius iſta propter peccatum homini accidiſſe, illúmque de arbore tanquam folium cecidiſſe, imò ex arbore folium deueniſſe.

Lib 11. mor. cap. 22. *Quid eſt homo*, inquit, *niſi folium, qui videlicet in paradiſo ab arbore cecidit? Qui enim arbor fuit in conditione, folium à ſemetipſo factus eſt in tentatione.* Quòd autem homo per peccatum, tanquam folium deuenerit, indicant illa foliorum tegumenta quibus turpitudinem ſuam

Geneſ. 3. protoparentes noſtri velarunt: foliis non indiguiſſent, ſi à fructu abſtinuiſſent. Currant igitur ad folia, illíſque ſe contegant, qui veluti folia minimo flatu tentationis exciderunt.

Quamuis

Quamuis autem nulla sit aduersitas quæ vnicuique nostrûm accidere non possit; verumtamen non eadem omnibus eueniunt aduersa, sed quædam vni, alia verò alteri: atque ita nullus est, qui ab omnibus omnino eximatur, & qui aliquam afflictionem aut corporis, aut animi non experiatur; licèt aliàs aliqua prosperitate gaudere videatur. Audi Boëtium: *Huic sensus exuberat, sed est pudori degener sanguis. Hunc nobilitas notum facit, sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignotus; ille verò vtique circumfluus, vitam cœlibem deflet: ille nuptiis fœlix, orbus liberis, alieno censum mittit hæredi: alius prole lætatus, filij, aut filiæ delictis mœstus illacrymet. Inest enim singulis, quod inexpertus ignoret, & expertus exhorreat.* Lib. 2. de consola. pro. 4.

G Hinc Philomenes dicere solebat, nullum esse vsquam mortalium, cui non aliquid triste accidat, aut acciderit: hunc verò sapere, qui illud minimi facit: certum est enim, quòd, teste Seneca, nulla domus in toto orbe terrarum, aut est, aut fuit sine comploratione. Quia, iuxta eundem, neminem illæsum fata transmittunt. Non immeritò igitur Solon legum Atticarum conditor dicebat, vrbes, atque oppida nihil aliud esse, quàm humanarum ærumnarum domicilia, quibus luctus, mœrores, tristitiæ mortalium, quasi septis includuntur. Oporteret sanè illis exire, qui tot mœstitias nollet experiri. Philomenes. Lib. de consol. cap. 35. Lib. de remed. fort.

Interrogatus Socrates, quonam modo minimè doleremus, hoc fieri dixit nullatenus posse: non est enim quispiam, qui ciuitates aut domos inhabitet, aut cum hominibus

conuer

conuerſetur, qui aliqua triſtitiâ non afficiatur.

Ouid. lib. 2. de reme. amor. *Et quis non cauſas mille doloris habet?*

Cùm igitur omnes ſint calamitatibus obnoxij, nullúſque ſit, qui non vel magnas, vel modicas experiatur aduerſitates; cur æquo animo non ſuſtinebimus, quod omnibus commune eſt, & quod euitari nequit? Propterea

Pub. Mim. ſic nos hortatur Publius: *Feras, non culpes, quod mutari non poteſt.*

Cæterùm bene nobis conſultum eſt, dum nos afflictionibus ſubiici ſtatutum eſt: quia niſi hoc ita ſe haberet, fortè Deum ipſum

In Pſal. 93. obliuiſceremur. *Si*, inquit Auguſtinus, *ceſſaret Deus, & non miſceret amaritudines fœlicitatibus ſæculi, obliuiſceremur eum.* Affert & aliam

Lib. 1. de oper. Trini. rationem Rupertus. *Dum*, inquit, *viuit homo, illum in laboribus pane ſuo Deus veſci voluit, vt videlicet antequam veniret dies iudicij, quo cum peccatore antiquo damnandi ſunt omnes iniqui, reſipiſcant aliqui laboribus & doloribus*, &c. *Porrò illorum qui nec tantis paternæ diſciplinæ verberibus afflicti reſipiſcunt, damnatio iuſta eſt, quia culpa inexcuſabilis eſt. Quid enim vltrà faciet Deus, vt eos à malis coërceat?* Recurramus igitur ad Deum in quo eſt ſumma requies, & in quo nullus eſt dolor, nullaque triſtitia, quia quocunque pergas, ſemper tecum deferes quod patiatur, & inuenies quod patiaris. Eundem Auguſtinum cum Domino colloquentem

Lib. 4 Confeſſ. c. 10. audiamus. *Quaquauerſum ſe verterit anima hominis, ad dolores fugit alibi, præterquàm in te.*

Lib. 6. Cõf. c. vltim. Et infrà: *Verſa & reuerſa in tergum, & in latus, & in ventrem, & dura ſunt omnia, & tu ſolus requies.*

quies. Tandem, ſic mihi pindariſando liceat concludere.

Laborum autem exors nullus eſt, nec erit. Pind. hym. 5.

Plurimùm nobis hic proſunt aduerſa, atque ideo æquo animo ferenda.

CAPVT VI.

A SEMPER conſueuerunt viri ſancti dolere de proſperis, gaudere verò de aduerſis: verebantur enim, ne Deus velit aliqua proſperitate, bona quæ faciunt compenſare. Hinc Diuus Gregorius: *Sancti viri*, inquit, *cùm ſibi ſuppetere proſpera huius mundi conſpiciunt, pauida ſuſpicione turbantur: timent enim, ne hic laborum ſuorum fructus percipiant.* Lib.12.mor.

Siue bonus, ſiue malus ſis, tibi potiùs aduerſa quàm proſpera ſunt peroptanda: ſi enim bonus es, & tibi proſpera ſuccedant, fortè illa tua bonitas remuneratur in hoc ſæculo. Audi eundem Gregorium; *Cauendum nobis eſt, ne ſi fortè aliquid nobis agimus in præſenti ſæculo, remunerationem accipiamus, ne fortè dicatur nobis, receperunt mercedem ſuam.* Hom. de diuit. & Lazaro.

Si autem malus ſis, & nihil tibi accidat aduerſi, tibi ſanè pertimeſcendum eſt. Nam, inquit Auguſtinus, *nihil eſt infœlicius fœlicitate peccantium.* Quod ſi Deus tibi vitioſo aliqua immitteret aduerſa, fortè tuum in præſenti puniretur vitium, aut ſaltem in futuro Serm. de pucro Centur.

turo

turo tuum minueretur supplicium. Vides igitur, quocunque in statu simus in hoc sæculo, magis conducere aduersa, quàm prospera. Vnde Boëtius: *Plus reor*, inquit, *hominibus aduersam, quàm prosperam prodesse fortunam.*

De cõsolat. Philo. c. 2. prof. 8.

Ideo sapienter Diuus Augustinus aliquem de tribulationibus submurmurantem sic consolabatur; *Nónne melius est, vt Deus flagellet te & recipiat te, quàm parcat tibi & deserat te?*

Serm. 4. de verb. Dom.

Vitis quæ non putatur, syluescit & luxuriatur, nullúmque, aut saltem acerbum fructum affert. Hoc aduertens Hieronymus, ait; *Vites quæ putatæ non fuerint à vinitore, in flagella frondésque luxuriant, & humorem quem debuerant in vina mutare, vana frondium & foliorum ambitione disperdunt.* Sic quotidiano experiméto cognouimus, hominem bonis temporalibus, honoribus, & prosperis affluentem, vitiosum ac deprauatum esse, multísque affectuum vitiis: sed si labore aliquo, aduersísque rebus vexetur, ad se redit, & flagitiosa vita relicta, piam & Christianam sectatur.

In cap. 10. Oseæ.

Cùm putatur vitis quasi flere, lacrymulásque fundere videtur: at cùm autumni tempore suauissimis vuis abundat, certè si rationis particeps esset, putatori gratias ageret, vehementérque lætaretur, eò quòd ab eo putata, & lacrymas effundere coacta sit. Ita etiam nos labores & res aduersas à Deo optimo illatas, læto, atque grato animo debemus excipere, cùm ea in nostrum commodum, vtilitatémque cedant. Minabatur olim Dominus populo suo per Isaiam, atque de eo B

ſic loquebatur; *Dimittam vineam meam, & non* Iſai.5.
putabitur, nec fodietur. In quem locum Diuus
Baſilius oſtendit quantum conducant aduer- D.Baſil.
ſa: *Quemadmodum*, inquit, *qui vineam putant
aſtringunt eius vites, vt maiori cum temperamento
procedat ad proferendos vtiles fructus. Ad eundem
modum contingit anima aſſiduitate afflictionum
propendenti & incuruata, quodam modo in
ſe contrahitur, ſeque vtiliter demittit atque humiliat,
& ad ſui diligentiorem cuſtodiam retrahitur.*
Dum Iſraëlitæ diuitiis, voluptatibus, oblectationibus,
aliiſque huiuſmodi bonis abundarent
in terra promiſſionis, in quam ex
Ægypto tanquam vinea fuerant tranſlati,
pluribus cœperunt flagitiis ac deliciis operam
dare; quando autem luto, & lateritio operi
addicti erant, Deum aſſiduè inuocabant, &
animum à vitiis omnino auocabant. Vnde
colligimus plurimùm prodeſſe aduerſa, obeſſe
verò proſpera.

Si quis auem aliquam magni pretij habeat, Simili.
alas eius præſcindit, aut illam in cauea includit,
ne volando aufugiat. Sic Deus ſæpe alas,
hoc eſt, diuitias, honores, ſalutem, filios, &
ſimilia, ſolet amicis ſuis abſcindere, & in aliqua
graui calamitate includere, ne ab eius
præſentia & amore diſcedant. *Nam*, inquit In Pſal.59.
Auguſtinus, *ſi aui pennas detrahas, quaſi onus tollis,
& quo magis onus abſtuliſti, eo magis in terra
remanebit, iacet, non volat, quia tuliſti onus.* Quoties
auis quæ euaſit libera in ramo occiditur,
quæ incauta paſcebatur? Fœlix ergo captiuitas,
qua obtinetur libertas.

Aqua illa, quæ per præcipitia decurrit, melior

lior est ea,quæ diu immota manet, iuxta Diui
Apoc.17. Ioannis sententiam, *Aquæ multæ populi multi.* Vt igitur purior euadas, tibi per multas tribulationes transeundum est, non autem in deliciis commorandum.

Si videat mater filium gladium præ manibus tenentem, ab eo etiam inuito, imò lacrymante illum amouebit & arripiet, quia per ipsum fortè aut se necaret, aut vulneraret: nemo tamen debet sortem illius pueri gladium suum lamentantis, dolere. Nouit Dominus diuitias tuas, honores tuos, sanitatem tuam, filios tuos tibi plurimùm obesse, illis vt plurimùm vteris in perniciem tuam, idcirco vult vt illis careas & priueris, tunc ad modum pueri fles, doles: verùm si scires Dei intentum, gauderes, illique gratias ageres.

Si contingat aliquam domum comburi, eius possessor magnum sibi exhiberi beneficium putat, si afferatur aqua & super ignem infundatur, vt sic extinguatur. Ita quoties ignis peccati in cordibus nostris accenditur, misericorditer nobiscum agit diuina bonitas, si tribulationis aquas superinfundat.

Præterea quod est equo calcar, & boui stimulus, homini est aduersitas. Nobis vt plurimùm accidit, quod & iumentis, quæ cùm in via cibum reperiunt voluptate pellecta trahere aut incedere desinunt, & pastui tandiu inhærent, quandiu bubulci stigma non sentiunt; tum demum accelerant dum verberantur: tum se viæ accingunt, tum itineri student, cùm nihil, quod delectet occurrit. Nam dum non nisi in termino quietem

tem expectant, gressu citatiore desudant: at qui sæpius in via, quod tardat, offendit, ad finem viæ seriùs pergit. Vnde optimè Gregorius: *Electis suis*, inquit, *ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit; ne dum quisque vitæ præsentis requie quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citò peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria.* Lib. 29. moral.

Authore Seneca, flantem ventum, qui Circius dicitur, Galli salutare consueuerant, quòd illius flatu purgaretur aër. Sic quia tribulationibus purgamur, salutandæ, aut saltem cùm eueniunt, sunt æquo animo excipiendæ. Diuus Augustinus sic de tribulatione loquitur; *purgatio est, non damnatio.* Lib. de natur. quæst. quæst. 5. In Ps. 102.

D Quod autem aduersitates sæpe nobis dentur per modum medicinæ, & purgationis, patet per illam, quam Deus protoparentibus nostris immisit pœnam: tanto enim ab eis perpetrato delicto, tantóque Deo offenso merebantur illi audire, ac subitò mortis æternæ subire sententiam: sed clementissimus Deus volens potiùs curare quam damnare, venit ad hominem, illique non maledictionem inflixit, sed curationem præscripsit, nam in primis assignantur ei herbæ tum ad esum, tum ad purgationem; *Comedes herbas terræ.* Deinde sudor ei iniungitur, cùm ei dicitur; *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Tum demum mutatio aëris, aut saltem ad propriam patriam regressus tanquam ei salutaris prædicitur, *in puluerem reuerteris.* Ipsa mortis sententia non est damnatio, sed aëris aut status mutatio: Gen. 3.

D Deus

Deus igitur nos hic puniendo, non tam iudicis, quàm medici partes gerit, cùm tales punitiones aut afflictiones censendæ sint curationes. Vnde idem Augustinus; *O fili quid plangis? medicina est, non pœna.*

Ibidem.

Est & alia aduersitatis vtilitas, quam obseruauit Baptista Mantuanus: nam liberat nos mortis metu, quo incommodo maximè laboramus, cuius memoria sic amarescit, vt si cuncta possideas, si vescaris semper ambrosia, quicquid gustatur, reddat amarum: & sicut, cùm quis calceo nimiùm premitur, etsi perbellè, ac perquàm venustè pedem vestiat, discalciari optat; sic nimirum, cùm quis hanc vitam experitur aduersam, & sine spe salutis affligitur, pro singulari remedio mortem expectat.

Lib. 2. de patient. cap. 19.

Rebus in aduersis facile est contemnere vitam.
Fortiter ille facit qui miser esse potest.

Mart. lib. 2. Epigr.

Vnde & ipse Iob patientiæ exemplar, quem carnis infirmitas premebat, sic clamabat; *Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.* Fœlix afflictio, qua dulcis fit ex hac vita migratio; & qua quod, teste Aristotele, est omnium terribilissimum, redditur omnium gratissimum. Audi Apostolum præ tristitia & propter ærumnas exclamantem; *Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Ac si dicat: miser & ærumnosus, hoc enim sonat Græca vox ταλαιπωρός. Quis me liberabit à corpore moribundo, calamitatibus & corruptioni obnoxio? Hoc erat ardens Apostoli ex hoc misero & mortali corpore ad beatam & cœlestem vitam anhe

Iob. 14.

Rom. 7.

anhelantis suspirium.

E Diuum quoque Augustinum, aut, si Trithemio credimus, Hugonem Victorinum pari modo suspirantem audiamus: *Audi*, inquit, *ô anima qualis sis: onerata es peccatis, irretita vitiis, capta illecebris, affixa membris, confixa curis, distenta negotiis, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, suspicationibus inquieta, sollicitudinibus anxia, aduena in terra inimicorum, coinquinata cum mortuis*, &c. *Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini, ad videndum eum in bonitate electorum suorum*, &c. Hæ sunt piæ voces afflictorum, quas fortè non ederent, si quietè viuerent, nec dissolui cuperent, si voluptatibus dissoluerentur. Tertullianus probat non esse timendam mortem, quod nos ab omni quod timeri potest eripiat: *Non est*, inquit, *timendum quod liberat ab omni timendo*. Vix gustabit mortem, qui aduersa gustauerit; qui autem delicias huius mundi gustat, illud inueniet amarum, cuius & ipsa memoria amara est. *O mors*, inquit Sapiens, *quàm amara est memoria tua?* Sed cui? *Homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto*. Non autem homini qui ob afflictiones iam amaro est animo.

Lib de spir. & anima, cap. 62. qui extat Tomo 3. oper. August.

Lib. de test. animæ.

Ec[illegible]

Naues ventis secundis impelluntur & ad optatum portum ducuntur: contrà verò euenit in nauigatione spirituali: non enim benè nauigatur ventis qui secundi aut prosperi vocantur, & videntur, quales sunt diuitiæ, honores, salus corporis, & cætera huiusmodi, quæ valdè sunt pertimescenda; quippe quæ sæpissimè corpora nostra ad illecebras per-

trahunt, & animas nostras à portu salutis retrahunt. Illa autem sunt desideranda, quæ nos ad vltimum finem, qui est Deus, impellunt, qualia sunt morbi, persecutiones, paupertates, & similia. Nam, teste Gregorio, *Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* Compellit, inquam, tribulatio viros iustos vitam istam ex animo despicere, & ad aliam longè fœliciorem ardentissimis votis aspirare.

Greg.

Collat. 3. cap. 4.

Cassianus tres ait esse modos, quibus homines vocari solent ad Deum. Horum primus ex Deo est, secundus per hominem, tertius ex necessitate & aduersitate. Ex Deo est, quoties inspiratio quædam immissa in cor nostrum nos ad obseruationem diuinorum mandatorum, & ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscitat.

Alter vocationis modus est, quem fieri per hominem diximus, cùm vel exemplis quorundam sanctorum, vel monitis instigati, ad desiderium salutis accendimur.

Tertius est, qui ex necessitate descendit. F
Hic autem modus vocationis, licèt inferior duobus prioribus dignitate sit, est tamen multò frequentissimus: plurimi namque per hanc viam ad salutem æternam perducuntur; ideo illud vsurpare possunt, periissemus, nisi periissemus. Sunt enim plerique diuitiis mundi huius, vel voluptatibus obligati, qui si vel morbo affligentur, aut bonorum amissione ac proscriptione percutiantur, aut charorum morte compungantur, aut alia afflictione premantur, statim ad Deum, quem sequi in rerum prosperitate contempserant, saltem

ſaltem inuiti properare compelluntur.

Hunc vocationis modum idem Caſſianus illuſtrat exemplo Abbatis Moyſis, qui metu mortis, quæ ei propter homicidij crimen intentabatur, impulſus, ad monaſterium decurrit: qui neceſſitatem conuerſionis ſic arripuit, vt eam in voluntatem prompta animi virtute conuertens, ad ſumma perfectionis veſtigia peruenerit. Fœlix ergo neceſſitas, quæ ad meliora compellit; fœlix aduerſitas, quæ nos Deum vocantem audire facit.

Dauid ipſe conuerſum ſe fuiſſe in ærumna dum ei configeretur ſpina, liberè confitetur: vnde appoſitè Diuus Bernardus de tribulatione ſub nomine ſpinæ ſic loquitur: *Spina*, inquit, *pœna eſt; ſpina falſus frater; ſpina vicinus eſt malus. Bene autem confixus eſt, qui conuerſus exinde eſt: bene pungeris, ſi compungeris: multi cùm ſentiunt ſpinam, corrigunt culpam, & talis dicere poteſt; conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina.* Vtiliſſima ergo punctio, quam ſequitur compunctio; multi enim non conuerterentur niſi pungerentur. Pſal. 31. Serm. 48. in Cant.

Præterea, calamitatibus, quaſi quibuſdam iniectis frænis, ſeruorum ſuorum laſciuientem carnem domat & coërcet Dominus, ne in varia peccata præcipites ferantur. *Bonum mihi, quia humiliaſti me*, ait Rex Dauid. Paulo quoque datus fuit ſtimulus carnis & angelus Sathanæ, ne magnitudine reuelationum extolleretur. Pſal. 118. 2. Cor. 12.

G Inter complures alios ſalutares tribulationis effectus atque fructus, ille præcipuus eſt, quod aperit, & illuminat oculos animi, facit-

que multa tunc homines reminisci, & aduertere, & intelligere, quæ rebus prosperis, vel obliuioni tradita erant, vel non aduertebantur, vel pro nihilo ducebantur. Enimverò prosperitas est sicut nimia pinguedo hebetans atque obscurans visum; vel est vt nimius lucis splendor præstringens aciem oculorum. Est etiam veluti nimia vbertas segetem sternens; aut vt copia fructuum frangens
Epist. 39. arborum ramos. Vnde optimè Seneca: Segetem, inquit, sternit nimia vbertas, rami onere franguntur; ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas: idem quoque animis euenit quos immoderata prosperitas rumpit, qua non tantùm in aliorum iniuriam, verùm etiam in suam vtuntur.

Isai. 28. Ex aduerso autem, *Vexatio*, ait Isaias, *dat intellectum:* & vt idem ait; *Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatum à lacte, auulsos ab vberibus.*

Est tribulatio quasi lignum illud ab Elisæo
3. Reg. 1. proiectum in aquas Iordanis, ferrum in profundo aquarum demersum sursum natare faciens; id est, ex profundo peccatorum hominem extrahens ad aspectum lucis}, hoc est, cognitionem Dei, & sui. Est tanquam lutum
Ioan. 9. illud, quo Dominus vnxit oculos cæci, vt vi-
Greg. deret. Nam, ait Gregorius, *Oculos quos culpa*
August. *claudit, pœna aperit.* Et secundum Augustinum; *Tribulatio excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, illuminat cæcutientem, coronat innocentem.*

Alterum etiam sumimus ex tribulatione emolumentum: si enim patienter toleretur, pœna

pœna peccato debita tollетur. Hoc apertè indicat scriptura, quæ ait; *Pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata.* Et apud Tobiam sic Sara ad Dominum; *In tempore*, inquit, *tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te.* Hoc autem fit dum afflictione purgamus quod delectatione commisimus. Vnde Gregorius; *Quicquid in nobis polluerunt opera, diluent lamenta, & si quid adhuc culpa delectationis inquinat, pœna mœroris tergat.* Eccles. 2. Tob. 3. Lib. 9. mor. cap. 35.

H Sciendum est autem secundum Chrysostomum, peccatum esse veluti saniem: pœnam verò aut tribulationem sicut ferrum medicinale. Habentem igitur saniem secari necesse est: ita peccatum habenti tribulari & affligi vtile est, tum ad purgationem, tum ad tuitionem. Nam, teste Augustino; *vtile quiddam est tribulatio, vtile medici ferramentum contra diaboli tentamentum.* Hoc aduertens Dauid, ad omnia flagella subeunda se paratum dicebat: *Ego*, inquit, *ad flagella paratus sum:* vel, vt alij vertunt, *paratus sum dilaniari & dilacerari:* aut secundum Chaldæum, *paratus sum ad confractionem.* Quasi dicat: scio me deliquisse, paratus sum pœnam portare: veniant itaque flagella, veniant dilacerationes, aut confractiones, ad omnia illa paratus sum, quoniam mihi vtilia sunt. *Nam*, ait Grgorius, *quia viri sancti mentis suæ corruptionis vulnus sine putredine non esse considerant, libenter se sub manu medici ad sectiones parant.* Et secundum eundem, *Deus tantò ad salutem certiores nos exhibet, quantò flagella duriùs secant.* Homil. 6. ad Pop. In Psal. 50. Psal. 37. Lib. 7. mor. cap. 8.

Si quis hostis corpnatos aut gemmas in

dorsum tuum conijceret, non doleres, sed gauderes, & colligeres eas: talibus lapidibus
Beat. Iunip. Beatus quidam lapidari cupiebat Parisiis Aureliam vsque. Hæ gemmæ, hi lapides pretiosi sunt tribulationes, quæ cùm sint tanti pretij, tantæque vtilitatis, toto animo optare deberemus, vt illis per totam vitam ad mortem vsque impeteremur.

Ne vnquam recedat à memoria tua quod
Act. 14. à duobus Apostolis dictum est; *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Cùm tribulationes sint via qua tenditur ad cœlum, si fuerint extra te, eris tu extra viam; nunquam ergo peruenies ad patriam. Meritò qui in hac vita voluptatibus indulget, comparatur viro, qui ad carcerem, vel ad suspendium per amœnissimum ducitur agrum. Audi
D. Greg. Gregorium; *Quasi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per præsentis vitæ prospera ad interitum tendit.* Sunt igitur tribulationis necessariæ, prosperitates verò nociuæ.

Conducunt etiam aduersitates ad beatitudinem capessendam, sacra testante Scriptura;
1. Petr. 3. sic enim scribit Beatus Petrus; *si quid patimini propter iustitiam, beati: si exprobramini in nomine*
Iac. 1. *Christi, beati eritis.* Et Diuus Iacobus; *Beatus vir*, inquit, *qui suffert tentationem.* Neque hoc
Iob. 5. latuit Iob, qui ait; *Beatus homo qui corripitur à Deo.*

Nemo ignorat in quantam gloriam huic Beato Iob cesserit inuicta illa patientia in doloribus, vt non dubitet scribere Diuus Chrysostomus, etiam fimum ac sterquilinium, in quo sedebat Iob, magnæ esse venerationis.

Multi,

Multi, inquit, *nunc longam transmarinam peregrinationem à terræ finibus suscipientes in Arabiam abeunt, vt fimum illum cernant, & conspicati terram deosculentur, quæ illius victoris certamina & cruorem omni auro pretiosiorem excepit.* Homil. 5. ad pop.

Atque hac de causa Gregorius Nazianzenus Stoicos præ Peripateticis collaudat, quòd res externas nullum ad beatitudinem impedimentum afferre dicant; sed virum bonum beatum esse, etiamsi in Phalaridis tauro concremetur. Epist. 64. ad Philagrium.

Datur aliud non contemnendum aduersitatis emolumentum, facit enim Deum nobis esse præsentem, qui licèt vbique præsens sit, tamen peculiari modo afflictis adesse significat; teste enim psalmista, *Iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde.* Psal. 33. Et de afflicto, sic per eundem Prophetam idem Dominus, *Cum ipso sum in tribulatione.* Psalm 90. Noluit Deus Moysi apparere in lauro, vel in cedro, aut simili arbore, sed in rubo spinis referto, vt innueret nobis, non in prosperis, sed in aduersis inueniri, atque adesse dum afflictamur. *Noli timere*, inquit Augustinus, *quando tribularis, ne quasi non sit secum Deus, nec putes te deseri, quia non quando vis, eripit.* In Psal. 90.

Insuper, sicut non nocet, sed prodest racemis conculcatio, oliuis contusio, & frumento tritura: sic nobis plurimùm confert tribulatio. Audi Gregorium Nyssenum innuentem, quantum sit sic pati causa Dei. *Vua*, inquit, *calcibus tunditur, & in vini saporem liquatur: sic oliua contusionibus expressa amurcam suam deserit, & in olei liquorem pinguescit. Sic per tri-* Hom. 15. de quadrag.

turam area à paleis grana separantur, & ad horreum purgata veniunt. Ita quisquis hic flagellatur, securus ad Deum venit, quippe cuius rubiginem ignis tribulationum purgauit. Idem sic de aduersitate loquitur; *Sicut semina messium gelu cooperta fertiliùs germinant: & ignis flatu premitur, vt crescat: sic aduersitas magis auget desiderium in Deum.*

Epist. 27.

Non sunt igitur reiiciendæ, sed libenter ferendæ aduersitates, cùm ex his tot nobis comparentur vtilitates, & cùm, teste Poëta, *miseros meliora sequantur.*

Virg. Æneid. lib. 12.

Tribulationibus erudimur, atque ideo gratanter acceptandæ & tolerandæ.

CAPVT VII.

Laërt.

REFERT Laërtius Diogenem Cynicum profectum Athenas, ad Antisthenem, vt ab eo doceretur, se contulisse, cúmque ab eo sæpe repelleretur, non destitisse tamen ei inhærere: adeò vt cùm aliquando ei baculum intentaret Antisthenes; vltrò baculo caput subiecerit, dicens: Cæde si vis, at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid docueris. A

Vnusquisque Christianus, vt verus sit Christi discipulus, debet se humiliter baculo cuius

cuiuſcunque tribulationis ſubmittere, illam libenter ferendo, & Deum propterea non deſerendo, qui ſæpe tribulatione tanquam pædagogo vtitur ad caſtigandum, erudiendum & corrigendum nos. *Nam*,inquit Chryſoſtomus, *pædagogus noſter tribulatio eſt.* Hom.62. ad pop.

Egregius fuit Paulus Chriſti diſcipulus, quem nihil potuit à ſchola, & charitate ſui magiſtri abigere, ait enim: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an perſecutio?* Quaſi dicat: nihil horum poterit nos, ſi noluerimus, à Chriſto ſeparare; non enim propter præceptorem aut pædagogum debet filius fugere à paterna domo, & patrem relinquere, cuius ſperat hæreditatem. Ideo hortabatur Hebræos idem Apoſtolus his verbis; *In diſciplina perſeuerate.* Per diſciplinam intelligit labores, & aduerſitates, quæ ideo diſciplina vocantur, quia diſplicent: nam diſciplina à *diſpliceo* dicitur; tamen per illas amici Dei patientiam & alias virtutes addiſcunt: vnde Dauid; *Diſciplina tua ipſa me docebit.* Deus non ſolùm verbis, vel inſpirationibus, ſed etiam ſuos interdum erudit tribulationibus,quas immittit his, qui verbis, monitis, lectionibus, exhortationibus, aut inſpirationibus nolunt peccata deſerere, & ſe ad Deum conuertere, vt quaſi coactè præſtent quod ſponte noluerunt. Audi Auguſtinum: *Quod te Dominus permiſit pati flagellum, corrigentis eſt, non pœna damnantis.* Dauid ſic de ſeipſo loquebatur; *Caſtigans caſtigauit me Dominus, & morti non tradidit me.* Sed vt morti æternæ non tradaris, flagella

Hebr.12. Ibidem. Pſalm.17. Tract. in Ioan. Pſal.117.

libenter

libenter patiaris. Elephas non domesticatur, nisi verberibus afficiatur: sic sunt nonnulli, qui si aduersitatibus & flagellis non percutiuntur, domestici Dei non efficiuntur: illos nouit Dominus; fortè tu de illis es, ideo ab afflictionibus immunis non es.

Nemo, teste Sapiente, sine tentatione & B vexatione aliquid scit; *Qui non est tentatus,* Ecclef. 3. *quid scit?* Nam, iuxta Prophetam, *Vexatio dat* Isai. 28. *intellectum.* Fratres Ioseph non antè cognouerunt sceleris sui in ipsum patrati atrocitatem, quàm cùm in afflictione constituti, dicerent; *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in* Genef. 42. *fratrem nostrum.* Vides quomodo tribulatione sunt eruditi, & ad agnitionem suorum delictorum, ac pœnæ sibi debitæ, deuenerunt; quæ omnia, antequam affli&arentur, ignorabant.

Rex Nabuchodonosor beneficio tribulationum obtinuit, vt verum Deum & Regem in cœlis agnosceret, quem priùs ignorabat; atque post multas quas tulit calamitates, sic affatus est: *Ego Nabuchodonosor oculos meos ad* Dan. 4. *cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui & glorificaui.* In qua schola hæc omnia didicit? in agris sub dio manens, à consortio hominum eiectus, atque ad instar bouis fœnum comedens, cadente super eum rore cœli. In ea quidem schola ita profecit, vt, teste Augustino, intra septennium ad gradum sanctitatis peruenerit, ac doctus in cognitione veri Dei euaserit. Quid filium prodigum fecit exclamare & dicere; *Pater, peccaui in cœlum &* Luc. 15. *coram*

coram te, nisi fames, atque aliæ quibus premebatur ærumnæ? Dicamus igitur cùm Diuo Augustino; *flagellat nos Deus. Ad quam rem flagellat? vtique ad Regnum cælorum.* In Psal. 93.

Rectè à Ieremia dictum est; *Castigasti me Domine, & eruditus sum.* Ac si diceret: non erudirer nisi castigares; non castigares nisi diligeres; quia quos amas, castigas. Ideo Domine mi, propter tuum diligere, propter tuum erudire, ac propter tuum castigare, debeo tibi gratias agere, atque gaudere. *Gratulari*, inquit Tertullianus, *& gaudere nos decet dignatione diuinæ castigationis. O seruum illum beatum, cuius emendationi Dominus instat! cui dignatur irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit.* Ierem. 31. Lib. de pat. c. 11.

C Audi optimum Sapientis consilium; *Disciplinam Domini ne abiicias, ne deficias cùm ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Nota, sicut pater flagellat filium, non vt cruciet, eiusque cruciatu se pascat, sed vt erudiat, & lasciuos mores ipsius castiget & emendet: ita pariter flagellat Deus filios suos, vt castiget eorum vitia, eósque ad omnem virtutem instruat, non autem quòd eorum castigatione & plagis delectetur. Prouer. 3.

Et præcipuè castigat illum *in quo sibi complacet*, siue quem vnicè diligit, & cui optimè vult. Diuus Paulus Septuaginta Interpretes sequutus, citat hunc locum his verbis; *Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit.* Diuus Augustinus maximè perpendit illud *omnem*, & ait: *Vis audire quem omnem?* Hebr. 12. In Psal. 31.

omnem? etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello. Hinc collige, Deum patrem nullum ex suis filiis excipere à flagello: nam vnicus erat ei filius consubstantialis, & in omnibus æqualis, qui vt talis minimè pati poterat, sed carne est indutus, ad hoc vt flagellaretur. Itaque flagellatus est ille filius sine peccato, & tu non flagellaberis cum peccato? Audi quid tibi dicat idem Augustinus; *Tu fortè exceptus eris? Si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.*

Lib. de past.

Quod probatur verbis eiusdem Apostoli ad eosdem Hebræos scribentis; *Tanquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes; ergo adulteri, & non filij estis.* Ac si apertè dicat: per hanc disciplinam, & castigationem & persecutionem Deus se vobis exhibet tanquam Patrem: suscipite ergo hanc disciplinam grato & hilari animo, æstimate vos beatos hac tribulatione, eáque gloriamini; quia ipsa signum est vos esse filios Dei, & quasi filios à Deo regi, & tractari. Idipsum cognouit Seneca, Deus, inquiens, bonos vt seueri patres duriùs educat, vúltque eos doloribus, ac damnis colligere robur, &c. Dicant ergo ipsi; digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati.

Ibidem.

Lib. de prouident.

Quod si extra disciplinam, id est, absque tribulatione, *estis, cuius participes facti sunt omnes* genuini & dilecti filij; *ergo adulteri, & non filij estis.* Quasi dicat: si semper voluptuamini, & ex libidine traducitis vitam in deliciis, expertes D

pertes paternæ castigationis Dei, ergo non estis germani Dei filij, sed veluti spurij & suppositītij. Castigatio enim & disciplina promptè, humilitérque suscepta, germanos Dei filios probat, cósque à spuriis secernit: perinde enim atque Aquila pullos Soli exponendo, vt illum aduersis & irretortis oculis intueantur, genuinos probat, & à spuriis, quos ad Solem conniuentes vngue dimittens præcipitat, distinguit & separat: ita Deus suos afflictioni exponendo, explorat & secernit, atque ita illos cœlesti priuat hæreditate: ergo *noli*, inquit Augustinus, *depellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate, nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento.* Idem alibi conqueritur, dicens; *Ad hæreditatem sempiternam erudimur, & flagellari dedignamur?* In Psal. 120. Tract. in Ioan.

Vt commodè vtaris equis vel iumentis tuis, necesse est domentur; domantur autem minis & flagellis: ita homines rebelles, & ad illicita defluentes, necesse est vt aduersitatibus & pressuris coërceantur atque domentur. Tanquam leo siue equus indomitus fuit aliàs Rex Nabuchodonosor, qui vt domaretur, per septennium tanquam bos paleas & fœnum in agro comedebat, vt iam diximus. Leones etiam indomiti fuerunt Achas & Manasses, qui tandem angustiis sunt humiliati. Alius fuit leo indomitus superbus ille Antiochus, qui flagellis cæsus ad tantam deuenit mansuetudinem, vt de illo dicat Scriptura, *Diuina admonitus plaga, dixit: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Dan. 4. 3. Reg. 21. 2. Mach.

Et

Et ſicut nullum animal poteſt domare E ſeipſum, ſed oportet quæratur homo ad illud domandum: ita nullus poteſt hominem domare niſi Deus, qui poſtquam aduerſitate hominem domuerit, facit illum filium ſuum.

Serm. 4. de verb. Dom. Audi Diuum Auguſtinum: *Equus non ſe domat, camelus non ſe domat, leo non ſe domat, ſed vt dometur equus, bos, camelus, elephas, quæritur homo. Ergo quæratur Deus, vt dometur homo; & plerumque profert domitor noſter etiam flagella. Si enim tu ad domanda iumenta tua profers virgam, profers flagella; ita Deus profert ad domanda iumenta ſua, quæ ſumus nos, qui de iumentis ſuis facit filios ſuos.*

Dat rationem idem Doctor cur dometur

Ibidem. & erudiatur homo, dum ait; *Deus autem tuus, redemptor tuus, & dominator tuus, pater tuus, caſtigator tuus erudit te; quò? vt accipias hæreditatem, vbi non offendas Patrem, ſed & hæreditatem habeas & ipſum Patrem. Ad hanc ſpem erudiris, & ſubmurmuras?*

Oportet vt hic à Patre erudiaris, antequam Patre in cœlo fruaris: non habebis Deum remuneratorem in cœlis, quem noluiſti habere domitorem in terris. Indignum ſe præbet filius hæreditate patris, qui reſpuit diſciplinam patris. Dilectionis paternæ proba-

In Pſal. 93. tio, eſt frequens in filium animaduerſio. *Et quis eſt filius*, inquit ille, *cui non det diſciplinam pater eius? Quod cùm facit Deus, ad hæreditatem ſempiternam nos erudit.*

Apud Lacones, ſi puer à quodam caſtigatus, querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito non iterum filium

emen

emendasset. Eam enim ex institutione maiorum de se mutuò fiduciam habebant, vt crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Itaque omnium seniorum eadem erat in pueros authoritas, quæ patrum. Non licebat pueris apud illum populum conqueri de castigatione, aut disciplina à quouis sene exhibita, cùm ad illos erudiendos infligeretur; & nos eò impudentiæ deueniemus, vt conqueramur & submurmuremus de flagellatione, aut tribulatione, quæ nobis à Deo Patre ad maiorem vtilitatem nostram, hoc est, ad hæreditatem cælestem, immittitur, vel permittitur? *Non timeas flagellari, sed exhæredari*, inquit Augustinus. In Psal.

F Interdum similes sumus illis pueris sub pædagogo constitutis, de quibus loquitur Basilius, qui castigatione irati scindunt libellos: patri verò consulenti, ac cibum prohibenti vestem concerpunt, vel matris ora vnguibus petunt. Tunc illis similes efficimur, dum flagellari indignamur, vel de afflictatione murmuramus in Deum, aut proximum, nos ipsos excruciantes, vel dum insurgimus in affligentes nos, illisque paria reddere contendimus. Pudeat nos, quod grandæuam ætatem iactemus, & tamen pueros imitemur: volumus viri haberi, & nolumus viriliter, sed pueriliter agere. Sumus ætate viri, & moribus pueri. Idcirco tribulatione, tanquam pædagogo indigemus. Hom. 8. in diuit. auar.

Sicut enim pueri præsente pædagogo non audent illicita perpetrare, sed coërcentur,

manéntque sub ferula; illo autem absente ludunt, lasciuiunt ac ineptè se gerunt: ita premente nos aliqua calamitate, de nulla cogitamus voluptate, cessat risus, à ludo, ab illecebris abstinemus; ipsa autem cessante, de Deo minimè cogitamus, voluptatibus indulgemus, ac pro libito viuimus. Ideo valdè nobis necessaria est aduersitas ad nostram lasciuiam edomandam, & ad nostros illicitos motus refrænandos: nam, teste Augustino, *flagellum interius, & exterius glorificat creatorem,* In Psal. *compellit nolentem, erudit ignorantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem.* Ne igitur recuses, quod omnibus prodest: sustine flagellari, qui speras coronari.

Vis autem scire quinam sint pædagogi tui, vel flagella tua? Interdum vicinus tuus, frater tuus, dominus tuus, superior, aut subditus tuus, rixosa vxor, morosus maritus, domestici tui; nam *inimici hominis domestici eius.* Illis aliquando Deus vtitur ad domandum nos, permittens vt vel flagello linguæ suæ nos percutiant, conuiciis lacessant, aliis iniuriis nos afficiant. Abelis pædagogus, aut potiùs flagellum fuit Cain: pędagogi Ioseph fuerunt fratres eius: pædagogi Regis Pharaonis fuerunt muscæ, ranæ & cyniphes, quibus flagellabatur, & tamen non conuertebatur: Saül, Semeï, & alij quamplurimi fuerunt Dauidi veluti pædagogi, qui illum verbis & factis crudeliter diuexarunt. Habent etiam Reges suos pædagogos, suáque flagella, & tu nullum vis habere? Scito infirmitatem tuam,

inopiam

inopiam tuam, & aliquando filium tuum esse flagellum tuum: Deus namque variis pædagogis, variisque flagellis vtitur pro varietate morum in nobis corrigendorum, vel pro nostro augendo merito. *Misericors Deus fieri hæc omnia permittit, vt per omnia famulos suos clariores efficiat*, ait Chrysostomus, Super c.35. Gen.

Afflictiones propriè iustis & Christianis immittuntur, suntque signum dilectionis, & electionis diuinæ; idcirco patienter ferendæ.

CAPVT VIII.

OSTENDIT regius psaltes, quibus præcipuè contingant afflictiones, dum ait; *Multa tribulationes iustorum.* Psal. 33. Iusti sunt qui multas, iniusti qui paucas, aut nullas patiuntur aduersitates. Ideo hunc locum explanans D. Augustinus sic scribit: August. *Iniusti pauciores habent tribulationes; iusti verò multas habent. Sed post paucas tribulationes, aut nullas, illi venient ad tribulationem sempiternam, vnde nunquam eruentur; iusti autem post multas tribulationes venient ad pacem sempiternam.*

Ad hoc vocatur homo ad Christianismum, vt scilicet patiatur pro Christo: vnde Diuus Petrus; *In hoc*, inquit, *vocati estis*, id est, ad patiendum, vt exponit Caietanus. Itaque ille 1. Pet. 2. non est verè Christianus, qui patienter per-

ſecutiones & afflictiones non ſuſtinet. Et Diuus Hieronymus illum errare iudicat, qui ſine perſecutionibus ſe Chriſtianum putat.

Epiſt. *Erras*, inquit, *ſi putas vnquam Chriſtianum perſecutionem non pati.*

Imò Diuus Auguſtinus cenſet illum nondum cœpiſſe eſſe Chriſtianum, qui nondum cœpit tribulationes pati, aut ſaltem eum nondum piè viuere in Chriſto, qui nondum per-

In Pſal. 55. ſecutionem patitur pro Chriſto. *Si putas*, ait, *te nondum habere tribulationes, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Et vbi eſt vox Apoſtoli; Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patiuntur? Si ergo non pateris pro Chriſto vllam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Chriſto piè viuere.*

Qui non eſt de numero Chriſtianorum, non eſt de numero filiorum. Ille autem non eſt de numero filiorum, qui non eſt de numero afflictorum. Nam, teſte eodem doctore,

Lib. de paſt. *flagellat Deus omnem filium, quem recipit, & tu fortè exceptus eris? ſi exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.*

Quæres, quomodo vniuerſaliter vera ſit B

2. Tim. 3. illa Apoſtoli ſententia; *Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.* Multi enim pij inter Chriſtianos piè viuunt, & quietè ſine perſecutione. Reſpondet Chryſoſtomus, per perſecutionem hic intelligi omnes difficultates, labores, dolores, & angores, quos patiuntur ij, qui ſtudent pietati, dum concupiſcentias frænare, continentiæ, humilitati, temperantiæ ſtudere, piis laboribus inſiſtere conantur.

Vel,

Vel, per persecutiones intelligimus tentationes diaboli, de quo sic Hieronymus: *Persequitur me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes.* Et Diuus Augustinus: *Non,* inquit, *quia diabolus modò per reges non sæuit, ideo non Christiani persecutionem patiuntur. Si mortuus est diabolus, mortuæ sunt persecutiones. Si autem ille aduersarius noster viuit, vnde non tentationes suggerit? vnde non sæuit? vnde non minas & scandala procurat?* Nimirum sciat Christianus se non vocari ad otium, delicias & ad gaudia, sed semper sibi ob oculos proponat illud Sapientis: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.*

Epist. 1. ad Heliod.

In Psal. 124.

Ecclesi. 2.

Qui bellum diabolo indixere, illos diabolus tentare, & perturbare, siue per se, siue per alios non desinit; quos autem quieto iure se possidere sentit, tentare negligit. Sed quia proprium Christianorum est insurgere in dæmonem & vitia, ideò præcipuè proprium erit & Christianorum agitari, affligi, impeti vel à dæmone, vel à sequacibus suis: non est cum illis pax ineunda, aliud est tempus pacis & quietis. Recordemur igitur nos esse athletas & pugiles, quos non decet otio, & deliciis vacare. Audi Chrysostomum; *Impossibile est,* inquit, *vt qui malis bellum indixerit, pressuris careat; nefas est pugilem Dei vacare deliciis, non licet epulari luctantem; luctamen enim sunt præsentia omnia, certamen, bellum, pressura, angustia, stadium. Aliud est quietis tempus, hoc ærumnis deputatum est, atque sudoribus, nullus vbi ad certamen se exuit, vnctúsque est, requiem quærit. Si*

In Epist. 2. ad Tim. 3.

enim requiem quæris, cur te exuisti? cur libidinibus & naturæ bellum indixisti?

Præterea, dicimus pios persecutionem pati, dum de mala vita impiorum, à quibus odio habentur, dolent & cruciantur, vt cùm
Psal. 118. Dauide dicat; *Vidi prævaricantes, & tabescebam.* Pessima Sodomitarum vita valde Loth cru-
2. Petr. 2. ciabatur, de quibus sic Apostolus: *Iustam animam iniquis operationibus cruciabant.* Vnde Di-
Aug. uus Augustinus: *Loth*, inquit, *persecutionem patiebatur, non vapulando, sed malos videndo.*
D. Prosp. in sentent. Nam, teste Prospero, *magnus bonorum labor est mores tolerare contrarios.*

Itaque, siue in extinguendis vitiis, & incumbendo virtuti, siue à dæmone, aut ab impiis impetentibus, siue ab iniqua malorum vita, aut quouis alio modo, semper iusti & Christiani in hac vita affligabuntur, & laboribus atque angustiis prementur. Hoc asserit
Hom. 67. ad pop. Chrysostomus; *A Christiana vita*, inquit, *insolubile vinculum est tribulatio.*

Liuius. Gloriabantur olim Romani, teste Liuio, quòd fortia agerent, fortiáque paterentur, atque in hoc potissimùm agnosci Romanum asseuerabant. Ideo hæc euentilare solebant; fortia agere & pati Romanum est. Sed veriùs hoc de Christianis dicatur; cùm bona agere, & mala pati Christianum sit, alioqui non merebitur ille Christianus vocari, qui Christi vestigia noluerit sectari. Itaque non est illi murmurandum, si aliquid graue sibi
In Psal. 33. sit tolerandum. Vnde Augustinus; *Non murmuret Christianus, videat, cuius vestigia sequatur.* Et alibi ad Lippium scribens ostendit

non

non esse mirandum si membra caput suum sequantur, cùm Christus nostrum sit caput, nósque membra eius, consentaneum est vt illum sequamur. *Noli*, inquit, *mirari si postquam Christianus effectus es, mille te vndique tribulationes vexent, quoniam Christus nostra Religionis caput est, nósque membra eius sumus: debemus ergo non solùm eum, sed & vitam eius cumulatissimè sequi; vita enim Christi resperſa fuit angustiis plurimis*, &c. Epist. ad Lippium.

Verùm aliquid adiungit idem doctor, quod non parum nobis affert consolationis, cùm ex tribulationibus quæ nobis à Deo immittuntur, si patienter ferantur, coniectare possimus nos esse de numero electorum. *Coniectura est*, inquit, *cùm te Deus immensis persecutionibus corripit, te in electorum suorum numerum destinasse*. Propterea alibi nos hortatur ne depellamus flagellum, si ab hæreditate nolumus repelli. Sic enim ait; *Noli depellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate; nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento*. Ibidem. In Psal. 112.

D Qui eligitur à Deo, diligitur ab eo; qui autem diligitur, vt plurimum donis & muneribus cumulatur. Vis scire quænam sint dona quæ Deus iustis elargitur? Audi quid quibusdam dicat Apostolus: *Vobis donatum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini*. Vbi expendendum est, quanti fecerit, quantúmque commendauerit Apostolus laborum tolerantiam, cùm illam cum fide copulauerit. Magnum sanè & illustre Dei in nobis donum ac beneficium Philip 1.

extitit, cùm nobis Christi fidem, sine qua salui esse non possumus, donauit; sed magnum etiam existimauit Paulus nobis datum esse, vt pro Christo patiamur. Vnde Augustinus; *Vtrumque*, ait, *ad gratiam pertinet, & fides credentium & tolerantia patientium, quia vtrumque dixit esse donatum.* Quid autem inde colligendum sit, ostendit Gregorius, dum ait: *Electos Dei cernimus, & pia agere, & crudelia multa tolerare. Hinc ergo colligitur, quanta districtus Iudex illic feriat districtione quos reprobat, si hic sic cruciat, quos amat.*

In lib. de præd. Sanct.

Lib. 9. mor. c. 35.

Volens Christus ostendere hunc Apostolum Paulum fuisse ab eo electum, ait Ananiæ: *Vas electionis est mihi*, statimque subiunxit: *Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Id est, ex eo quòd illum multis laboribus afficiam, cognoscetis, quanti ego illum faciam. Cùm videris illum multa incommoda, multásque pro me subire calamitates, inde iudicare poteris eum à me fuisse electum.

Act. 9.

Cùm Angelus Tobiæ explicaret causam cæcitatis eius, ait illi: *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* Quasi dicat: qui acceptatur à Deo, flagellatur ab eo; gratis, & acceptis dona conferuntur. Erit igitur tribulatio, acceptationis manifestatio. Videas, quæso, sculptorem in officina sua plures arborum truncos habentem, hunc dimittere intactum: illum verò eligere, vt ex illo imaginem aliquam, verbi gratia, Beati Francisci, elaboret, quem variis ferramentis secat, expolit tot ictibus, vt lignum illud si

Tob. 12.

sensum,

ſenſum,linguámque haberet, de ipſo artifice valde cōqueri poſſet, quòd alio ligno intacto ſe ita cruciat. Poſſet autē ſculptor reſpondere,illud igni reſeruare, quia nodos habet, aut aliquas alias maculas, quæ ipſum omnino ineptum reddunt ad talem ex eo conficiendam imaginem: alio verò vti ligno, quia eſt aptum ad tale opus. Sic ſupremus ille artifex Deus ſanctos ſuos excudit: ſic Beatum Franciſcum plagis ſuis inſignitum elaborauit: ſic Martyres variis cruciatibus affici permiſit, quia apti erant vt ſancti efficerentur. Cæteri autem in quibus inſunt vitiorum nodi, igni reſeruantur tartareo.

E Cùm immortalis Deus ſanxit fœdus cum Noë, nunquam deinde aquarum eluuione terram diſſipandi, dixit: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Genef. 9. Mirum profectò ſignum: Iris enim procelloſo tempore, magníſque imbribus pleno apparere ſolet. Atque idcirco Ariſtoteles cenſet Iridem fieri ex nube iam rorida, Lib. 3. mete. cap. 4. nondum tamen in pluuiam effuſa; & ibidem ſubiungit Philoſophus; Iris perfectiſſimè repræſentatur in nigerrima nube. Quod cùm ita ſe habeat, Iris procellam potiùs & diluuium, quàm pacem & ſerenitatem ſignificat. Qua ergo ratione in ſignum pacis & fœderis conſtituitur? Et quidem, cùm præpotens Deus pacis & belli, turbinis ac ſerenitatis Dominus ſit, illud ſignum pacis & ſerenitatis ſtatuere poteſt, quod natura ſua diſſenſiones, tempeſtatéſque portendebat. Eodem igitur modo, labores quibus iuſti à Deo

premuntur, odium ſanè & maleuolentiam videbantur ſignificare: ſunt tamen certiſſima diuini amoris, beneuolentiæ & electionis argumenta.

De peccatoribus ſic olim loquebatur Deus
Oſee 2. per Prophetam: *Dabo eis vallem Achor ad aperiendum ſpem.* Quid quæſo ſpei & valli Achor? Achor vallis eſt, vbi Achan ſuffuratus nonnulla ex anathemate Hiericho, turbauit populum Iſraëlem. Achan autem, ſecundum Lyranum ſignificat idem quod tribulatio. Vallis igitur illa tribulationem importat, quia in ea tribulatus eſt populus propter furtum Achan. Hæc autem vallis datur ad aperiendam ſpem, quia tribulatio ſpem aperit nobis diuinæ miſericordiæ, ideo enim Deus nos hic tribulationibus quatit, vt in æternum parcat.

Eſt tribulatio velut aurea virga Regis Aſſueri, in cuius palatium ſi quis non vocatus ingrediebatur, ſine cunctatione interfi-
Heſter 5. ciebatur, niſi, ait Scriptura, *Rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno clementiæ.* Idcirco Regina Heſter ingredi non audebat. *Quomodo*, inquiebat, *ad Regem intrare potero?* Nondum enim ſenſerat huiuſmodi virgam. Tandem *extendit Rex contra eam virgam auream, quam tenebat manu.* Et quia huiuſmodi virgæ extenſio, erat regij amoris oſtenſio; ideo He-
Cap. 6. ſter *accedens oſculata eſt ſummitatem virgæ.* Fili mi, habes vnde læteris, ſi dignus ſis qui virga afflictionis tangaris. Exoſculandæ igitur ſunt tribulationes, tanquam argumenta & indicia diuinæ dilectionis; quos enim Deus

amat,

amat, castigat. Vide quid in Apocalypsi dicat: *Ego quos amo, arguo & castigo.* In quem locum sic Rupertus: *Non est mos sapientiæ, vt quem diligit, quasi filium, permittat iuueniliter extolli, & euanescere; sed amat, & ideo castigat, & lasciuientem coërcet, & quem infantem lactauit, eum nimis verbosum atque inconsultum verberat & virga percutit.* Apoc. 3. Rup.

F Solet Deus, teste Haymone, electos tractare more pij & prudentis patris duos filios habentis, quorum vnum, quem diligit, & suorum bonorum hæredem relinquere statuit, durè tractat, & in seuera continet disciplina, delinquentem grauiter increpat, nullúmque peccatum eius dissimulat & impunitum dimittit, cibi & potus, & vestitus, aliorúmque commodorum & bonorum parcissimum ei concedit vsum. Alterum verò filium, quem sibi hæredem non destinat, suæ ipsum voluntati permittit, comedendi & bibendi licentiam tribuit, ad ambulandum quandocunque & vbicunque voluerit, libertatem concedit. Similiter Deus iustos multis & variis tribulationibus affligit, non sinit eos ad votum viuere. Audi Gregorium: *Transitorio hic verbere affliguntur electi, vt à prauitate flagella corripiant, quos paterna pietas ad hæreditatem seruat*, &c. Diuus quoque Augustinus ad hoc propositum, quid timendum sit, ostendit: *Non timeas*, inquit, *flagellari, sed exhæredari.* Sed non exhæredabitur, qui flagellabitur, & patienter flagella patietur. Præcipua igitur hominis commendatio apud Deum est, ab ipso corripi & castigari. Lib. 21. mor. c.4. Aug. sup. Psal.

Habet

Habet se Deus ad modum medici, qui dum videt infirmo nullam inesse spem recuperandæ valetudinis, omnia illi permittit, & concedit, vt ad libitum comedat & bibat: ei autem quem sanandum credit, multa denegat, potiones amaras præscribit, nec finit illum viuere ad votum. Ita Deus reprobos, quos propter sua scelera æterna manent supplicia, in suis deliciis volutari, atque voluptatibus & oblectamentis gaudere sæpe permittit: quia vitulus, qui occisioni præparatur, liberiùs pascuis saginari permittitur; de ipsis sic
Psal.80. Dominus: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum.* Iusti autem, qui nunc temporalibus atteruntur flagellis, ab æterno sunt liberandi supplicio, & ad æterna gaudia transferendi.
Lib.11. Audi eundem Greg. *Iniustus ad debitam mortem currens effrenatis voluntatibus vtitur, quia & vituli qui mactandi sunt, in liberis pascuis relinquuntur. At contrà iustus à delectationis transitoria iucunditate restringitur, quia & vitulus ad laboris vsum deputatus, sub iugo tenetur. Negantur electis hic bona terrena, quia agris quibus spes viuendi est, nequaquam cuncta quæ desiderant à medico conceduntur. Dantur reprobis bona quæ petunt: quia desperatis agris omne quod desiderant, non negatur.*

Si Rex vellet quempiam eodem panno indui, iisdémque cibis vesci, quibus ipse vtitur, nónne hoc esset maximæ beneuolentiæ signum? Percunctare, precor, quo panno fuit Christus Rex noster in hac vita indutus, & quo cibo nutritus, id est, quomodo circa illum se gesserint homines, & audies quòd G

secun

ſecundùm Prophetam, *ſaturatus eſt oppro-* Thren.3.
briis; non cibis delicatiſſimis, ſed opprobriis, contumeliis & flagellis erat ſaturandus, per quem famelici ſaturantur. Pauperem vitam degit: viuebat ex mendicatis, vel ex oblatis; iniuriis afficiebatur: multa denique aduerſa pro nobis ſuſtinuit. Si velit igitur, vt pauper ſis, ſicut & ille, inopia premaris, laboribus & flagellis atteraris, & ſimilia, quæ ipſe pertulit, patiaris, cur doles? cur conquereris, cùm hæc ſint diuinæ amicitiæ argumenta? Nónne diſcipulos ſuos Chriſtus amauit, qui eos ad paſſionem & tormenta miſit? Vis videre ſignum huius amicitiæ? Audi Gregorium: *Electos*, in- Hom.26.
quit, *Apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia,* in Euang.
ſed ſicut ipſe miſſus eſt ad paſſiones, in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à Patre, & tamen ad paſſionem mittitur: ita & diſcipuli à Domino amantur, qui tamen ad paſſionem mittuntur in mundum. Itaque rectè dicitur: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos; id eſt, ea charitate vos diligo, cùm inter ſcandala perſecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas paſſiones fecit. Eodem, aut ſimili modo fuerunt omnes tractati, qui à Deo ſunt attracti. Sic affliguntur, qui à Deo eliguntur. Eos mundus perſequitur, quos Deus amore proſequitur. Has patiuntur ſortes, qui æternæ gloriæ futuri ſunt conſortes.

Exiſtimat Diuus Chryſoſtomus illum non eſſe iuſtum, qui tribulationis eſt expers. *Non* Hom.29. in
poteſt dicere, inquit, *quia iuſtus eſt aliquis, qui* Epiſt. ad Hebr.
expers tribulationis exiſtat. Tribulatione igitur dignoſcitur iuſtus, quia tribulationes potiſ-

ſimùm

simùm iustorum sunt. Vide quid de Diuo Ioanne Baptista dicat Gregorius,& quid inde colligendum sit. *Quid est*, ait, *quòd Dei voce Ioannes laudatur: veruntamen caput eius truncatur:agrestibus cibis vescitur, & ab hominibus despicitur? Hinc ergo vnusquisque colligat, quid illic sint passuri quos reprobat, si sic hic cruciat quos amat.*

Greg.

Sed cur Deus iustos & electos sic affligi, H ac calamitatibus exerceri permittit? Idem Chrysostomus has assignat rationes. Prima est,ne propter meritorum magnitudinem, & miraculorum donum extollantur.

Hom 1. ad pop.

Secunda, ne cæteri maiorem habeant de ipsis opinionem, quàm humana patitur natura,& plus quàm homines illos arbitrentur.

Tertia, vt illorum patientia in sustinendis aduersitatibus manifesta fiat, & constet, non propter mercedem temporalem, sed purè & sincerè illos diligere Deum, eíque inseruire.

Quarta, vt de resurrectione cogitemus. Cùm enim iustos hic premi intelligimus, oportet ex hoc omnino aliquid de illo iudicio cogitemus, vbi remunerabuntur illorum labores.

Quinta, ne dum inuitamur ad eorum virtutes amplectendas, torpeamus ad imitationem, existimantes ipsos propter gestorum excessum alterius naturæ fuisse participes.

Sexta, vt qui grauia patiuntur, sufficientem habeant consolationem & mitigationem,respicientes in illorum afflictionem.

Hom.6. ad pop.

Septima, vt animus noster ab amore temporalium bonorum auocaretur ad amanda æterna.

æterna. Si enim, cùm ſint tot triſtitia, tot pericula,& curæ, tam libenter præſenti immoramur vitæ; ſi nihil horum eſſet, omniſque ærumnæ expers eſſet vita noſtra, nunquam futura deſideraremus. Ideo ſecundum Gregorium Deus ſolet fœlicitatibus huius ſæculi quaſdam miſcere amaritudines, vt hæc caduca amareſcant,& inſipida reddantur, atque ita ad cœleſtis patriæ deſiderium prouocemur. *Deus*, inquit, *donis ſuis flagella permiſcet, vt omne quod nos in ſæculo delectat, amareſcat, & illud incendium ſurgat in animo, quod nos ſemper ad cœleſte deſiderium excitet.* Greg. ſuper Ezech.

Aliam quoque rationem affert idem doctor, ob quam Deus permittit ſuos in hac vita vexari, nimirum, ne via pro patria, aut terra pro cœlo diligatur. *Præſens vita*, inquit, *via eſt qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto Dei iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus.* Lib. 23. moral.

Veruntamen quidam præſentibus licèt amaris ita alliciuntur, vt Diuus Auguſtinus ſic exclamare cogatur: *O infœlicitas generis humani! amarus eſt mundus, & diligitur. Putas ſi dulcis eſſet, qualiter amaretur? Turbatur mundus, & amatur, quid ſi tranquillus eſſet? flores eius quomodo colligeres, qui à ſpinis non reuocas manum?* Serm. 3. de Tēp. & 149.

1 Meritò iuſti comparantur vuæ, quæ non producitur, vt duntaxat in vite pendeat, ſed vt ex illa vinum profluat; ideo neceſſe eſt prematur & conculcetur, nec propterea ſit ei iniuria, imò niſi talis iniuria accederet, ſterilis remaneret. Sic neceſſe eſt, vt electi tribulationibus premantur, ne ſteriles relinquan

quantur : hoc enim acto grati Deo efficiuntur. Hæc similitudo est eiusdem Augustini. In Psal. 55. *Vua*, inquit, *in vite pressuram non sentit, integra videtur, sed nihil inde manat : mittitur in torculari, calcatur, premitur, iniuria videtur fieri vua, sed ista iniuria sterilis non est ; imò si nulla iniuria accederet, sterilis remaneret.* Eadem similitudine vtitur alibi idem doctor. In Psal. 83. *Vua*, inquit, *pendet in vitibus, & oliua in arboribus : his enim duobus solent torcularia preparari, & quandiu pendent in frutetis suis libero aere perfruuntur, & nec vua vinum est, nec oliua oleum ante pressuram. Sic sunt homines, quos prædestinat Deus ante sæcula, contribulabuntur, côterentur, comprimentur, non vt in hoc sæculo pereant, sed vt defluant in apothecas Dei.* Gaudeas igitur, si in hac vita calamitate premaris, & fac vt libenti animo patiaris, vt hoc pacto filius regni efficiaris.

Vis autem scire quàm grati sint Christianorum labores ? Certè istud est valdè obseruandum. In veteri lege temporalia bona, quæ naturaliter homines expetunt, promittebantur, vt patet apud Isaiam : Isai. 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.* Et apud Exodum sic etiam Deus ad populum suum; Exod. 15. *Si audieris*, inquit, *vocem Domini Dei tui*, &c. *cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te.* Sed quamuis ista promitterentur, pauci tamen ex Gentibus conuertebantur. At verò in lege Euangelica promisit Christus labores & persecutiones, & tamen quamplurimi illum secuti sunt, suámque legem sunt amplexati. Cur ita? Quia sciebant Christianorum esse crucem baiulare, dicente

dicente Domino: *Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Luc. 14.
Ille baiulat crucem suam, qui sibi occurrentes labores, & cruciatus patienter pro Christo fert. Ille verò crucem reiicit, qui molestias sibi oblatas pro Christo ferre non vult, vel impatienter tolerat. Sciebat etiam aduersa patienter ferentibus vitam promitti æternam, quæ in veteri lege non ita promittebatur; ideo tam liberè, sicut modò, tribulatio, aut persecutio non ferebatur. Itaque non te pœniteat esse de numero afflictorum, cùm sis de numero Christianorum, vel iustorum, & cùm societatem speres beatorum. Lapides in sublimi conspicuóque ædificij loco statuendi, pluribus quàm alij percussionibus dolantur: sic in sublimiori throno cœli collocandi homines, pluribus quàm cæteri cruciatibus expoliuntur.

Nobiscum est Deus cùm affligamur, ideo libenti animo patiamur.

CAPVT IX.

A VAMVIS Deus sua immensitate vbique sit: peculiari tamen modo, siue auxilio, in tribulatione constituto se adesse testatur: *Cum ipso sum in tribulatione.* Psal. 90.
Proponamus nobis Ioseph, quem missum à fratribus in cisternam veterem Gen. 37.

F Deus

Sap. 10. Deus non dereliquit, sed, vt ait Sapiens, *descendit cum illo in foueam*: quæ quidem cisterna, vt tradit Rabbi Solomon, plena erat serpentum & scorpionum, à quibus illum defendebat, qui cum illo descendebat: de qua tandem fecit vt extraheretur, & sicut proiectum non reliquerat, extractum non deseruit; imò cum illo Ismaëlitis vendito in Ægyptum iuit, vbi denuò venditum, falsò accusatum, & in carcerem coniectum nunquam dereliquit; de ipso sic Scriptura, *Dominus erat cum illo.* Vnde Ambrosius: *Inaudita causa & inexplorata fide veri, tanquam reus criminis in carcerem Ioseph mittitur, sed eum Dominus nec in carcere deserebat. Non turbentur innocentes, cùm falsis criminibus appetuntur, & oppressa iustitia detruduntur in carcerem: visitat Deus & in carcere suos; & ideo ibi est plus auxilij, vbi est plus periculi. Quò non penetrat diuina misericordia?* Vide quomodo Deus illum comitabatur, qui pro Deo hæc aduersa libenter patiebatur; ideo per continuos quatuordecim annos variè vexatum, tandem in altissimum honoris, & principatus fastigium euexit, atque ita labores quatuordecim annorum ab eo patienter tolerati, prosperitate & tranquillitate octoginta annorum fuerunt compensati; nam *triginta annorum erat Ioseph, quando stetit in conspectu Pharaonis.* Et mortuus est anno centesimo decimo vitæ suæ, & post mortem requiem obtinuit sempiternam. Ecce quomodo præmietur ac compensetur patientia ab omnipotenti Deo, qui à patientibus non recedit.

Lib. de Ioseph c. 5.

Gen. 41. Gen. 50.

Non

Non deseruit Dominus populum Israëliticum in afflictione constitutum, & captiuitate Ægyptiaca pressum, & vt innueret se esse in medio illius, voluit in medio rubi Moysi apparere. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quid rubus arderet, & non combureretur.* Ibi testatur se vidisse afflictionem populi sui. *Vidi afflictionem populi mei.* Apparens autem Dominus in rubo igne non consumpto, ostendit verè adesse afflictis in ipsum sperantibus. Sicut enim rubus qui ardebat, non comburebatur; sic afflictione pressus, ea non consumitur, quia adest Dominus. *Hoc rubo*, inquit Theodotetus, *significatur Israëlem ab Ægyptiis inimicis non consumendum.* Philo quoque in vita Moysis scribit huiusmodi rubum ardentem, & incombustum nos quodammodo adhortari, ne dum affligimur, animo cadamus, & ne succumbamus. *Rubus*, inquit, *frutex est debilis, & senticosus, vt vel solo tactu vulneret, nec tamen absumitur ignis voraci natura; imò conseruatur etiam qualis antea fuit permanens; adeò nihil amittens, vt nitesceret etiam: hæc designabant exhortationem quandam clamantem pressis calamitate: Nolite succumbere.*

Exod. 3.

Quæst. 6.

Iob. 1.

B Præterea rubus Pharaonem, & Ægyptios populum Dei diuexantes designabat. Rubus enim pungit, & cruentat, & quem semel detinet, non dimittit quin laceret. Sic Pharao nolebat populum dimittere, licèt multoties dixerit ei Dominus per Moysem: *Dimitte populum meum.* At ille respondebat; *Israël non dimittam.* Tandem ipse variis plagis percussus,

Exod 5.

dimittere cogitur, quos multis laboribus vexauerat. Habet quoque rubus quandam cum Ægypto similitudinem: est enim rubus colubris, serpentibus, aliisque venenatis reptilibus amicus, & ideo à rubo dicitur rubeta quædam rana venenosa, quæ rubos inhabitat. Vnde iuxta rubos dormire non est tutum propter huiusmodi venenata. Ægyptus etiã, præcipuè in superiori parte, abũdat basiliscis, tigribus, aspidibus, serpentibus, & similibus venenatis animalibus. In inferiori verò hippopotamis,& crocodillis. Rubum etiã in quo apparuit Dominus, Ægyptum specialiter significare dicimus: quia sicut iste rubus ardebat, & non comburebatur: sic Ægyptus ardere dicitur propter penuriam imbrium, & pluuiarum aërem refrigerantium. Vnde, secundum Pierium, antiqui corde in ardenti ara posito Ægyptum repræsentare consueuerant: non tamen propterea comburuntur fruges, nec habitatores illius terræ. Apparet igitur Dominus in rubo senticoso, serpentibus amico, vt innuat afflictis adesse, etiamsi inter spinas, & serpentes versentur. Voluit Dominus spinis circundari, cuius populus circundabatur afflictionibus; scriptum est enim: *Iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde.*

Lib. 34. hierog.

Psal. 33.

Est & rubus tribulatonis hieroglyphicum, vt notat Hesychius. Nam sicut rubus suis aculeis defendit & protegit, quod cingit; ita tribulatio, quem premit. Vnde Augustinus: *flagellum interius, & exterius custodit virtutem, protegit infirmantem.* Præterea, sicut rubus

Super Psal.

rubus corpus noſtrum pungit & torquet; ſic tribulatio animam noſtram vellicat & lacerat, ſed vtiliter, ſi feratur patienter, & conuertatur qui pungitur. Audi Bernardum: *Spina pœna eſt, ſpina falſus frater, ſpina vicinus malus. Bene pungeris, ſi compungeris; multi cùm ſentiunt pœnam, corrigunt culpam, & talis dicere poteſt: Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Non cauet, neque horret ſpinas qui apparet inter ſpinas, quando ſui ſentiunt ærumnas, melius eſt igitur eſſe cum illo inter ſpinas, quàm ſine illo inter roſas. Serm.48. in Cant.

C Exiſtentibus tribus pueris in fornace Babylonica viſus eſt vnus, cuius ſpecies ſimilis erat filio Dei; illum Tertullianus affirmat fuiſſe Chriſtum humana figura apparentem. Vides quomodo Deus afflictos atque vexatos ſequatur. Si ſpinis vexentur, in ſpinis apparet; ſi in caminum iniiciantur, in camino videtur, vt illis adeſſe demonſtret. Narrat Petrus de Natalibus Dionyſium quendam, miſſum in clibanum, dixiſſe: *Et eris hic mecum bone Ieſu?* Quaſi diceret; malo eſſe tecum in clibano, quàm ſine te extra clibanum; imò melius eſt eſſe in camino cum ipſo, quàm in cœlo ſine ipſo. Si itaque tibi contingat in aliquam cadere aduerſitatem, dic; *Eſto mecum Domine Ieſu.* Ipſe enim eſt; qui vt afflictum ſoletur, ait: *Ne timeas, quia ego tecum ſum.* Diuo Anthonio & Catharinæ Senenſi, poſt diras vexationes dæmonum & tentationes, de Chriſto ſciſcitantibus, *Vbi tunc erat*; reſpondit ipſe, ibidem fuiſſe ſe nõ ſpectatorem tantùm, ſed & adiutorem. Audiamus Diuum Dan.3. Lib.4.cõtra Marc.c.1. Lib 9.cap. 41. Iſai.41.

In Psal. 90. Augustinum. *Noli timere*, inquit, *quando tribularis, ne quasi non sit Deus tecum: fides sit tecum, & Deus est tecum in tribulatione.* Beatus quoque

Serm. 17. Bernardus sciens Deum tribulato adesse, nihil aliud requirebat præter tribulationem: *Cum ipso sum in tribulatione, ait Deus: & ego interim aliud requiram, quàm tribulationem?* Descendit Deus, vt propè sit his qui tribulato sunt corde; sed quando differt auxiliari, videtur

Cant. 2. stare post parietem, respicere per fenestras, prospicere per cancellos.

Psal. 66. Obseruat is, quem vocant Hieronymum in Psalmos, antequam tentaretur Iob, ei nunquam loquutum Deum, venisse autem postquam tentatus est, ac familiariter egisse, quasi

Iob. 38. cum amico amicum. *Respondit Deus Iob de turbine*, quasi latens, sed præsens in tribulatione.

Lib. 28. mor. c. 2. *Et quia*, inquit Gregorius, *flagellato loquitur, de turbine locutus fuisse describitur.* Illum irridebat vxor, illum deseruerant amici, omni humano destituebatur auxilio, solus Deus, quamuis latens, aderat, cuius recreabatur præsentia. Dicat igitur ille author: *Veniant plagæ, & omnia pœnarum genera, dummodo post plagas Christus adueniat.*

Ex his quæ Christus in finali iudicio bonis dicturus est, liquidò constat nobiscum

Matth. 25. esse in tribulatione. Dicet enim; *Esuriui, & dedistis mihi manducare. Sitini, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & operuistis me.* Propter quæ remunerabuntur iusti, non quòd ea ipsi Christo impenderint, sed aliis in quibus Christus pati dicitur, & cum quibus erat, cùm talia paterentur. Si

enim

enim Paulus infirmabatur cum infirmanti- 2.Cor.11.
bus, flebat cum flentibus; quantò magis Christus, qui nos plusquàm Paulus diligit?

D Qui igitur fuit cum Ioseph in carcere; cum Iob in sterquilinio; cum tribus pueris in fornace; cum Daniele in lacu leonum; cum Iona in ventre ceti; cum Dauide, grandinante super eum tempestate, & persequente eum Saüle; cum populo Israëlitico, ipsum vexante Pharaone; cum Paulo in profundo maris; & qui, testante psalmista, est cum ho- Psal. 90.
mine in tribulatione, quique iuxtà est his qui tribulato sunt corde; & qui denique dicturus est se fuisse cum famelicis, cum nudis, & egentibus, cum infirmis, cum incarceratis; tibi non aderit? Vel Deus tecum est, vel tu in tribulatione non es. Audi Bernardum Serm. 16. in Cant.
quærentem & respondentem: *Vnde scimus*, inquit, *quod nobiscum sit Dominus in tribulatione? Ex eo vtique, quod in ipsa tribulatione nos sumus. Quis enim sustineret, quis subsisteret, quis persisteret sine eo?*

Loquens Dauid de auxilio quod Deus solet homini cadenti præbere, sic ait: *Cùm ceci-* Psal. 36.
derit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Secundum Augustinum: cùm scilicet ceciderit in aliquam tribulationem, contumeliam, afflictionem, damna, aut in alia incommoda quæ solent hominibus euenire, in his non collidetur, quia Dominus tanquam præsens, videns, & auxilians supponit manum suam. Videas quendam sur- Simile.
sum vitrum proiicientem, vt peritè cùm cadit, manu colligat: qui vitrum cadens intue-

tur, & peritiam proiicientis ignorat, existimabit vitrum in mille frusta fractum iri: at qui proiicit, cùm iam prope terram vitrum accedere videt, brachium admouet, & supponit manum suam, & vitrum excipit incolume. Sic Deus hominem sæpe à se proiicere videtur, dum illum in aduersa cadere sinit: qui hominem in aduersis positum intuetur, existimat actum esse de illo, & in frusta frangendum; verùm Dominus supponit manum suam, vt cùm ceciderit non collidatur. Cadere videbatur Susanna, cùm falsò accusata ducebatur ad supplicium; sed Dominus supposuit manum suam, dum Danielem suscitauit, qui eam liberauit. Petrus in mari videbatur mergi, sed Dominus supposuit manum, & illum erexit. Sic multi cadere & cecidisse videbantur, sed Domino manum suam supponente mirabiliter euaserunt.

Dicat itaque Domino Deo vnusquisque E
Psal. 22. nostrûm illud Dauidicum: *Si ambulauero in medio vmbra mortis, non timebo mala, quoniam*
In vit. Cæs. *tu mecum es.* Nauclerus quidam, vt narrat Plutarchus, Cæsarem vehebat, qui tempestate exorta, eáque perterritus, retrò scaphæ cursum vertere statuebat. At Cæsar; Ne extimescas quicquam, dixit, Cæsarem vehis. Equidem multò meliori iure quisque in mediis tempestatibus, & in omni tribulatione, hac se voce confirmare potest: Ne extimescas, tecum habes Deum. Est enim adiutor in op-
Psal. 9. portunitatibus, in tribulatione. Vnde Ber-
Serm. 16. in Cant. nardus: *Fœlix, Domine, qui te consolatorem, & adiutorem habet.* Deum autem habebis auxiliantem,

liantem,si credas præsentem. Nam qui diffidit, vel qui credit Deum non esse secum in tribulatione,iniuriam Deo facit; quia illum amico similem credit, qui est amicus secundum tempus suum duntaxat,id est, secundum vtilitatem propriam, & non permanet in die tribulationis: quod, teste Poëta, omnino turpe est: Ouid. 4. de Ponto.

Turpe sequi casum & fortunæ cedere, amicum
Et,nisi sit fœlix,esse negare suum.

Commendat Seneca paupertatem, & in ea omnes alias aduersitates, quod per eas à quibus verè, vel fictè diligamur, cognoscimus. [Ad hoc vnum,*inquit*, amanda est paupertas, quod à quibus ameris, ostendat.] Sunt aliqui veluti agentum viuum, quod alij Mercurium vocant, quod quærit semper auro vniri; veruntamen, si aurum vt probetur, in ignem mittatur, statim huiusmodi argentum relicto auro in fumum conuertitur. Sic ficti amici quos vident diuitiis & potentia affluere, sequuntur: verùm si in ignem afflictionis, aut in fornacem tribulationis incidant, statim eos deserunt, de quibus Sapiens: *Socij mensæ,non permanentes in die necessitatis.* Ita autem de Domino sentire nimis impium esset, cùm ipse sit *verus amicus, qui omni tempore diligit*: & qui ideo permittit nos cadere in tribulationem, vt sit nobiscum in tribulatione. Nónne audiuimus illum mansisse in fornace cum tribus pueris, imò apparuisse, quandiu in illa manserunt? Non deseruit Laurentium dum in craticula superpositus vreretur; nec alios Martyres dum cruciarentur.Non etiam

Lib. de paup.

Eccl. 6.

Prou. 17.

deferet te aduersa patientem. Audi quid dicat; *Cùm transieris per aquas, tecum ero: cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Noli timere, quia ego tecum sum.* Deum etiam nobiscum esse affirmat Seneca, dum sic inculcat; [Propè est à te, tecum est, intus est.]

Isai. 43.

Epist. 41.

Dices; si Deus adsit afflictis, cur eos statim ab afflictione non liberat? Respondet Diuus Augustinus pulchra quadam similitudine: *Propè Deus est, inquit, ibi est: nondum dedit quod vis; ibi tamen est. Quomodo medicus, si fortè aliquid imponat, vel oculo, vel visceribus, quod vrendo sanet; si roget æger vt tollatur illi, medicus spectat tempus, non facit quod rogat æger; non tamen recedit: & propè est, & non facit; & ideo magis non facit, quia propè est, curando enim imposuit, quod imposuit; & curando non facit quod rogatur. Non te exaudit ad præsentem voluntatē, exaudiendo ad futuram sanitatem, & hoc vtique ad voluntatem. Nam vtique sanus esse non vult, qui vri non vult.* Ostendit ille doctor Deum non recedere ab afflicto, licèt ab eius recedat voluntate: optaret enim afflictus citò liberari; sed Deus qui præsens est, non tollit afflictionem, quando ille petit, sed quando ei expedit. F

In Psal. 144.

Cæterùm, non tantùm Deus tecum est cùm afflictaris, tribularis, cruciaris: sed & cùm epularis, fornicaris, deliciaris. *Putas,* inquit Ambrosius, *te solum esse cùm fornicaris, & non recordaris quia oculi Domini vident orbem terrarum? Putas quod in lupanari Christus te non videat, quem videt lupanar ingredientem? Putas*

Serm. 1. in Psal. 118.

quod

quod in adulterio te non deprehendet, quem videt adulterium cogitantem? Eſt igitur nobis Deus ſemper proponendus, vt illo ſpectante & feramus aduerſa, & fugiamus illicita; qui enim videt & reficit laborantes, videt etiam & punit peccantes. Propterea ſume hoc Senecæ ſalutare conſilium; [Sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic loquere cum Deo, tanquam homines videant.] Dicam & ego. Sic ſuſtine cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic patere pro Deo, ac ſi homines videant. Epiſt.10.

Tribulationes ſunt patienter ferendæ, quia à Deo mittuntur.

CAPVT X.

A NONNVLLI eò dementiæ deuenerunt, vt omnia tam proſpera, quàm aduerſa caſu, & non diuina prouidentia accidere autument. Vnde meritò conquerebatur Hieremias: *Quis eſt iſte, qui dixit, vt fieret Domino non iubente? ex ore altiſſimi non egredientur, nec mala, nec bona? Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis ſuis?* Thren.3. vel vt aliqui legunt, *Quis eſt iſte, qui dixit, quòd aliquid factum eſt Domino non iubente?* Nam, teſtante alio Propheta, *non eſt malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus.* Amos 3. Quod de malo pœnæ intelligitur, vti ſunt morbi, paupertas,

pertas, & similia mala, quæ cùm à Deo emanent, non simpliciter mala, sed mala bona vocari possunt. Quemadmodum, quæ medicus ægroto infert mala meritò bona dicuntur, cùm in bonum finem, & ad recuperandam sanitatem conferantur. Hinc Magnus Basilius: *Vnum*, inquit, *hoc habere in mentibus nostris præsumptum oportet, quòd cùm simus boni Dei opificium, & ab illo constemus, omnia circa nos, tam modica quàm magna dispensante, nihil nobis malum sit, aut tale, vt melius illo excogitare possimus.*

Hom. quòd Deus non est author mali.

Libenter bona accipimus de manu Domini, gratanter etiam aduersa accipiamus, dicamúsque Deo, quod olim fortunæ Demetrius; [Tu me extulisti, tu rursus deiicis.] Hoc, teste Seneca, ab Æschylo didicerat: nos autem à Iob discamus bonorum oblationem, eorúmque ablationem, ac cætera aduersa à Deo emanare: sic enim ait; *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?* Obseruant duo grauissimi Doctores, Iob non dixisse diabolum, aut Chaldæos bona sua abstulisse, sed Dominum, qui diabolo talem potestatem contulerat. *Non dixit*, ait Augustinus, *Dominus dedit, diabolus abstulit*; *ne dicatis, hæc mihi diabolus fecit. Prorsus ad Deum tuum refer flagellum tuum; quia nec diabolus tibi aliquid fecit, nisi ille qui desuper habet potestatem, permittat, aut ad pœnam, aut ad disciplinam; ad pœnam impiis; ad disciplinam piis.*

Lib. 3. natu. quæst.

Iob. 1. & 2.

In Psal. 31.

Idem adnotauit Gregorius, qui inde non B esse dolendum colligit. *Sanctus vir*, inquit, *tentante*

Lib. 2. mor. cap. 12.

tentante aduersario cuncta perdiderat, sed sciens, quia contra se Sathan tentandi vires, nisi permittente Domino non habebat, non ait; Dominus dedit, diabolus abstulit, sed, Dominus dedit, Dominus abstulit; fortasse enim fuerat dolendum si quod Dominus dedit, hostis abstulisset. At postquam non abstulit, nisi ipse qui dedit, sua recepit, non nostra abstulit. Si enim nos ab illo accipimus, quibus in hac vita vtimur, cur doleamus, quòd ipso iudicante exigimur, quo largiente fœneramur?

Idem Doctor ostendit quonam pacto sint accipienda illa Dei verba apud Isaiam; *Ego Dominus creans mala.* Isai. 45. Nam per illa mala non intelligimus peccatum, quod, cùm nihil sit, non creatur à Deo, sine quo factum est nihil: & quia, teste Diuo Thoma, peccatum nullam habet subsistentiam, sed dicit defectum, Part. 1. qu. 49. art. 2. non potest à Deo emanare, qui dum permittit mala culpæ, concurrit tantùm ad substantiam actus, & non ad deformitatem delicti, vt dicetur inferiùs. Quid dicat Gregorius, videamus. *Neque mala*, inquit, *quæ nulla sua natura subsistunt, à Domino creantur; sed creare se mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus, in flagellum format: vt ea ipsa & per dolorem quo feriunt, delinquentibus mala sint, & per naturam qua existunt, bona. Vnde & venenum mors quidem est homini; sed vita serpenti.* Lib. 3. mor. cap. 7.

C Quod autem ea quibus castigamur & affligimur, nobis diuinitus obtingant, patet in verme hederam Ionæ corrodente, de quo sic Scriptura; *Parauit Dominus vermem*, vel vt Ion. 4. alij

alij legunt; *Præcepit Dominus vermi matutino.* Non aliunde euenit, sed à Domino paratus, & iussus est, vt scilicet illi arbusculæ hærens dentes infigeret, sicque arescéret, & Ionas æstuaret: Deus enim est, qui etiam vermiculos mittit, illísque vtitur ad castigandos peccatores. Sic olim legis suæ contemptoribus minabatur; *Vineam plantabis, & fodies, & vinum ex ea non bibes, quoniam vastabitur vermibus.* (Deut. 28.)

Vermibus etiam veluti iudiciorum suorum satellitibus ac ministris superbissimos & crudelissimos tyrannos Antiochum, & Herodem corrodendos tradidit: nec propterea fit Deus inferior in creandis illis vermiculis, quod piè attendens Diuus Augustinus, sic Deum alloquitur: (Soli.c.9.) *Omnipotens manus tua, Domine, semper vna & eadem creauit in cœlo Angelos, & in terra vermiculos, non superior in illis, non inferior in istis. Sicut enim nulla alia manus Angelum, ita nulla alia potest creare vermiculum.* Itaque sicut Angeli non nisi iussu diuino veniunt ad nos ad protegendum nos; ita illi vermiculi, & alia id genus quæ nos infestant, non nobis immittuntur, nisi iubente vel permittente Domino ad castigandum nos.

Considera interim, quot satellites Deus habeat, cùm pœnas de refractariis sibi hominibus sumere voluerit. Nam Ionæ peccatum castigaturus præstò habet Solis radios, ardores, ventorum spiramina, & vermes terræ. Et quid non? (Psal. 31.) *Multa flagella peccatoris,* &c. (Sap. 5.) *Armat omnem creaturam ad vltionem inimicorũ.*

Con

Contra primum parentem Adamum parauit ſpinas & tribulos, ſudores & labores: contra Pharaonem armauit ranas, cyniphes & muſcas: contra Abſalonem ramos arborum, imò proprios capillos: contra Herodem pediculos, &c. Ecquis ergo manum eius effugere poterit? Contra nos interdum parat grandines, aquarum eluuiones, ſterilitatem, & ſimimia, quæ nos terræ fructibus priuant, vt vel ſic fame premamur: parat etiam aliquando infirmitatem quæ corpus. noſtrum afficiat: mittit etiam aliquos qui nos litibus & proceſſibus exagitent, ita vt cogamur omnia litigando conſumere: parat qui nos perſequantur, iniuriis laceſſant. Itaque Deus, qui in mundi fine armabit omnem creaturam ad vltionem inimicorum, & ſupremum cum eis conferet bellum, nunc armat tantùm aliquas creaturas ad vltionem aliquam ſumendam, & leues pugnas excitat, quæ vulgò dicuntur *Eſcarmouches*, ſicut D. Clemens à D. Petro Apoſtolo ſe audiuiſſe teſtatur. **Lib. 5. Recognitionum.**

D Refert Oecumen. in Ciuitate Athenienſi peſtem maximam graſſatam fuiſſe, quæ eam miſerè vaſtabat. Ciues verò in diſcrimine poſiti ad Iouis ſimulachrum accedentes plura obtulere ſacrificia, vota, ac orationes, vt eos à peſte eriperet, ſed non id Iupiter potuit. Poſtea ad Saturnum, Neptunum, & Mercurium, aliáſque Deo confugérunt, nec tamen eis opem tulerunt, ſed in dies peſtis creſcebat: cúmque huiuſmodi res verſaretur, ac in Curia tractaretur, quidam inter ipſos ſapiens dixit. Sine dubio hi Dij à nobis cogni **In Act. Apoſt.**

cogniti non immittunt pestem hanc, quia rogati illam auferre non possunt: est alius Deus nobis ignotus, qui eam immittit, quique eam tollere potest, ipse est igitur obsecrandus, eique ara est erigenda; statim huius sapientis consilio erecta est ara ignoto sibi Deo, cui sacrificia & orationes offerentes, à peste fuerunt liberati. Transactis autem pluribus annis, hanc aram cum hac epigraphe,
Act. 17. IGNOTO DEO, ostendit Paulus prædicans Athenis, & dixit: verus Deus, qui vobis ignotus est, & cui hæc ara consecrata est, & quem vobis annuncio, ipse est qui pestem, & alia flagella immittit, quique ea tollere potest, nec est alius, qui talem habeat potestatem. Ad illum igitur est recurrendum, solus est agnoscendus, adorandus, ipsique duntaxat sunt sacrificia offerenda. Itaque omnia aduersa, & incommoda huius vitæ ipso volente nobis euenire; ideo illa patienter feramus, & ad ipsum humiliter recurramus.

Si quispiam ex tuis amicis paruulos aliquos lapides in te proiiceret, vel baculo, quamuis leuiter, te percuteret, statim excandesceres, minas intentares, optaresque vindictam sumere, ignorans vnde ista eueniant: verùm, vbi primùm tibi exploratum esset huiusmodi esse amicum tuum, aut sanè aliquem magnæ authoritatis virum, nec odio, sed potiùs amore id præstitisse, desineres irasci & conqueri, veniámque ab illo postulares, atque asseuerares, quòd nullo modo ægrè tulisses, si sciuisses illa ab eo emanasse, nec non protestareris te gratanter ea velle

acceptare, tanquam maximæ beneuolentiæ & familiaritatis argumenta.

E Si paupertate, morbo, bello, aut morte carorum, vel alia calamitate premaris, aut iniuria afficiaris, processibus exagiteris, vel aliquod malum pœnæ patiaris, scito hæc omnia tibi Deo clementissimo, atque amantissimo immittente, vel permittente accidere: nam, vt suprà diximus, *non est malum in Ciuitate, quod non fecerit Dominus.* Amos 3. Hoc agnoscens Dauid, sic ait; *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Psal. 22. Quasi dicat: fauori, ac proinde consolationi mihi est, quòd digneris baculo afflictionis percutere me. Idcirco sciens huiusmodi percussiones, & alia similia à Deo, tanquam saltem permittente emanare, lapidibus à Semei appetitus, ac iniuriis affectus obmutuit, assignátque rationem, quòd videlicet hæc omnia à Domino efficerentur. *Obmutui,* Psal. 38. inquit, *& non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Nolo vices rependere, non irascar, nec vindictam sumam, *quoniam tu fecisti.* Si solus & suo marte, te non permittente, aut volente hoc faceret homo, fortè indignarer & excandescerem, sed *quoniam tu fecisti*, patienter feram, tibíque gratias referam, cùm sint tui erga me amoris signa.

Quando autem Dauid dixit Deum fecisse, imò præcepisse, vt scilicet Semei illum offenderet & malediceret, *Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid*; 2. Reg. 16. non propterea censendus est author illius peccati quod Semei commisit in Dauidem. Deus enim non præcepit ei, vt malediceret Dauid præcepto

G eiusmo

eiuſmodi, vbi laudaretur eius obedientia: ſed dicitur Deum præcepiſſe Semei, vt malediceret Dauid, quoniam videns malam voluntatem Semei, vſus eſt illa mala voluntate, quam non fecerat, ad humiliandum & corripiendum Dauidem. Hinc Auguſtinus: *Quomodo*, inquit, *dixerit Dominus Semei maledicere Dauid, quis ſapiens, & intelliget? non iubendo dixit, vbi obedientia laudaretur. Nam ſi iubenti obtemperaſſet, laudandus potiùs, quàm puniendus eſſet, ſicut ex hoc poſtea nouimus eſſe punitum.* Propterea hæc verba, *Tu feciſti*, & ſimilia, ſic intelligenda ſunt.

August.

Primò, *Tu feciſti*, non propriè, & impellendo voluntatem Semei, nec eam phyſicè, vel immediatè mouendo: nec moraliter, id eſt, verè, & propriè imperando ei, ſed tantùm permittendo, vt ipſe mala vteretur ſua voluntate perſequendo me.

Secundò, *Tu feciſti*, deſerendo me, vel auxilium tuum à me ſubtrahendo; videntes autem Semei & alij inimici mei me iuſtè propter peccata mea à te derelictum, ſunt me perſecuti, dicentes; *Deus dereliquit eum, perſequimini eum.*

Tertiò, *Tu feciſti*, non tanquam cauſa particularis, ſed tanquam vniuerſalis; etenim vt talis concurris ad omnes effectus: peccauit igitur Semei, quia illo generali concurſu abutebatur ad nocendum Dauidi.

Quartò, *Tu feciſti*, id eſt, tu poſitiuo voluntatis actu permittere voluiſti: quia ſecundum Caietanum, voluntas Dei per ſe in peccata F

Caiet.

cata ipsa non se habet positiuè per velle, & nolle, sed negatiuè per non velle; non vult positiuè, quia bonus: non habet nolle positiuum, quia cùm fiant, non esset omnipotẽs; sed inuito ipso fierent: fieret autem aliquid ipso inuito, si fieret aliquid quod ipse fieri nollet. Non igitur erga peccata habet velle, aut nolle; sed non velle. Propterea ipsemet Dauid non dixit, *Nolens iniquitatem tu es*; sed ait, *Non Deus volens iniquitatem tu es.* At verò licèt non habeat Deus velle fieri malum, habet tamen velle permittere malum, ex quo nouit elicere bonum. Vnde D. Augustinus: *Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius, vt miro & ineffabili modo non fiat præter eius voluntatem, quod contra eius fit voluntatem: quia non fieret, si non sineret: sed volens non sineret bonus fieri mala, nisi omnipotens de malo facere posset bene.*

Psal. 5.

In Enchir. cap. 100.

Quintò, *Tu fecisti*, id est, voluisti vt hoc fieret, non quatenus est culpa, sed quatenus est pœna Dauidis: nam quamuis malum esset Semei peccare, quod Deus non volebat, sed prohibebat; bonum tamen & iustum erat puniri Dauidem, quod voluit & fecit Deus: fecit autem non incitando Semei ad malum, neque ei suadendo, vel imperando, sed permittendo, cùm facilè impedire posset. Noluit autem impedire, quia sic Dauidem volebat punire: intendebat igitur pœnam illius, non culpam Semei.

Sextò, *Tu fecisti*, auertendo voluntatem Semei ad multa scelera inclinatam, & cohibendo ab aliis, & ad has iniurias viam ape-

riendo, id eſt, ſinendo illum ruere in me, & non ſinendo ruere in alium: immittendo videlicet cogitationem aliquam bonam, ex qua Semei ob ſuum vitium ſumpſit occaſionem iudicandi melius eſſe Dauidi nocere, quàm alteri. Et hæc eſt ſententia Diui Thomæ, qui ſic ait: *Deus non ſolùm inclinat voluntates malas ad vnum potiùs, quàm ad aliud, permittendo, vt ferantur in vnum; & non permittendo, vt ferantur ad aliud, ſed etiam poſitiuè inclinando in vnum, & auertendo ab alio, non quidem per ſe & phyſicè mouendo voluntatem ad vnum, & remouendo ab alio; ſed occaſionaliter & moraliter; immittendo videlicet cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob ſuum vitium occaſionem ſumat iudicandi melius eſſe huic nocere, quàm alteri, ſiue huic potius iniquitati ſeruire, quàm illi.*

In cap. 9. ad Rom.

Septimò, propterea, & præterea, *Tu feciſti,* G præſidendo voluntati Semei, eámque regendo in bonum meum. Nam licèt Deus non faciat malas voluntates, eis tamen præſidet & regit, atque ordinat in bonum electorum ſuorum; quemadmodum (vt docet Diuus Baſilius) medici vtuntur viperæ veneno, quod ipſi non fecerunt, ad corpora curanda. Vnde Diuus Auguſtinus: *Sicut Deus*, ait, *naturarum bonarum optimus creator eſt, ita malarum voluntatum iuſtiſſimus ordinator eſt.* Et hęc doctrina eſt valdè notanda, quæ etiam ab Hugone de Sancto Victore luculentiſſimè & doctiſſimè explicatur his verbis. *De illo modo*, inquit, *diuinæ moderationis, quo malas etiam voluntates præſidens occulta & inuiſibili operatione*

In orat. quòd Deus non ſit author. mal.

Lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 11.

L. 1. de Sacramentis. part. 5. cap. 29.

ne

ne ad suum arbitrium temperat & inclinat, hoc sentiendum, vt credatur Deus malis voluntatibus non dare corruptionem, sed ordinem. Voluntati ergo malæ vitium est ex ipsa quo mala est; ordo autem ex Deo est, quo per velle siue ad hoc, siue ad illud est. In voluntate ergo vitium est, & ipsum malum est, & ex ipso voluntas mala est: in velle autem & vitium est, in quantum velle ex voluntate mala est: & ordo est, in quantum ad hoc, vel ad illud ex disponente est. Et cùm ipsum velle ad hoc aliquid est, malum est quod ad hoc est, quia ex mala voluntate est. Quod autem potiùs ad hoc, quàm ad illud est, bonum est; quia ordo est, & ex bene disponente est. Potest ergo voluntas mala in se corrumpi & resolui per proprium vitium, quod ei aliunde non datur; sed non potest per velle extra se præcipitari, nisi quatenus ei via aperitur; & qui præcipiti, quatenus vult ad ruinam viam aperit, quodammodo ipsam inclinat, non impellendo, sed permittendo, & non tenendo: nec auctor ille est ruendi, sed incedendi ordinator. Hæc Hugo; quibus constat malas impiorum voluntates non quidem fieri à Deo, sed sic ab eis deprauatas & ad nocendum determinatas, ab illo regi & ordinari, vt in nos potiùs quàm in alios ruant & se determinent, vel ad castigandum nos, vel ad augendum meritum, & ad nostram exercendam patientiam. Et quia huiusmodi ordo & dispositio à Deo est, idcirco dicimus omnes etiam iniurias, & alia incommoda, quibus impij nos afficiunt, à Deo sic disponente immitti; ideo hæc sunt à nobis patienter ferenda, tanquam in bonum nostrum redundantia.

Simile. Cæterùm, sciendum est Deum sæpissimè se habere ad modum percutientis ianuam alicuius domus, cui, vel domesticis notus est, qui interroganti & quærenti quisnam ille sit qui pulsat, hæc duntaxat respondere solet: Ego sum, *c'est moy*, & illicò illi aperitur: si verò percutiens non agnoscatur, non satis est dicere; Ego sum: sed necesse est etiam exprimere nomen suum, ac indicare, quisnam ille sit, ac notum se præbere, vt ei aperiatur.

Sic Deus dum fideles & amicos sus tribulationibus percutit, sat ei est dicere; Ego sum, H

Deut. 32. sup. qui purcutio: ait enim; *percutiam, & ego sanabo.* Loquens olim amico suo Moysi, qui illum agnoscebat, hoc solùm dixit: *Ego sum, qui sum.* At volens multis plagis percutere Pharaonem à quo non agnoscebatur, qui dicebat,

Exod. 5. *Nescio Dominum*; non sat erat dicere, *Ego sum*; sed variis signis & prodigiis necesse fuit palàm ostendere se esse omnium Dominum, qui iustè illum percutiebat.

Quadam vice existente naui vbi erant discipuli Christi, in medio mari, flantéque vento contrario, ambulauit Iesus supra mare, existimantibus illis phantasma esse, atque exclamantibus & conturbatis, ait Christus; *Confidite, ego sum.* Ego inquam sum, qui hanc tempestatem, quæ me iubente vobis orta est, sedare possum: hoc solo verbo discipuli illum tanquam sibi familiarem agnoscentes non timuerunt vrgentem tempestatem, quæ fortè à Christo immittebatur ad probandum illorum animum & patientiam.

Saulum

Saulum nondum Dominum agnoſcentem, & fideles acriter perſequentem, cæcitate percuſſit Dominus, ac ei quis eſſet percunctanti reſpondit: *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.* Non ſatis fuit dixiſſe, *Ego ſum*; ſed quia ignoranti ipſum loquebatur, oportuit, vt nomen ſuum adderet & exprimeret. Illicò Saulus ſciens hanc cæcitatem, ac cætera quæ poſtmodum illi acciderunt aduerſa, à Domino immitti, acquieuit & aperuit, id eſt, illa libenti animo tolerauit, vt ipſemet fatetur dum ait: *Spiritus ſanctus per omnes ciuitates mihi proteſtatur dicens, quoniam vincula & tribulationes Hieroſolymis me manent, ſed nihil horum vereor.* Quibus verbis oſtendit illa vincula & tribulationes ſibi parata eſſe à Spiritu ſancto; ideo libenter eò ſe conferebat ad illa ſubeunda. Deus igitur ſicut omnium rerum cauſa eſt, ita in omnibus operatur: & ſicut per illas nobis bona elargitur tanquam prima & præcipua cauſa: ita per illas etiam nos flagellat, vt ipſemet teſtatur per Amos Prophetam, dum de illa quam immiſerat ſiccitate loquitur: *Ego quoque prohibui à vobis imbrem, &c. & plui ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non plui, pars vna compluta eſt, & pars ſuper quam non pluit, aruit.* Et per Iſaiam ſic minabatur: *Nubibus meis mandabo, ne pluant ſuper eum imbrem.* Ex quo patet, quòd illa ſiccitas ab illo imbrem prohibente promanabat, ſicut & cætera quæ nos hic vexant.

Act. 9. Act. 20. Amos 4. Iſai. 5.

I Apud Ioannem legimus, Diuum Petrum voluiſſe gladio impedire, ne Chriſtus caperetur

retur in horto, flagellaretur in ciuitate, & moreretur in Cruce. At Christus, *Calicem*, ait, *quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Non dixit Iudæos, aut Pharisæos hunc sibi propinasse calicem, sed Patrem, à quo per manus Iudæorum accepit. Si aliquando mundus, aut Sathan te ob aliquam animi, aut corporis ægritudinem & afflictionem ad impatientiam inducat, dic ei; Calicem, id est, infirmitates, animi molestias, tribulationes, infestationes, quas dedit mihi Deus per manus persequentium & odientium me, non patiar? Cùm igitur pro comperto habeas, omnes tuos dolores, morbos, paupertatem, persecutiones, & cætera te vexantia à Deo obuenire, illa patienti animo tolerare debes. [Quicquid, ait Seneca, viro bono acciderit, æquo animo sustinebit; sciet enim id accidisse lege diuina, qua vniuersa procedunt.] Habes saltem vnde consoleris, quia Deus qui te percutit & affligit, ipsemet te sanabit. Audi Iob: *Ipse vulnerat, & medetur; percutit, & manus eius sanabunt.* Ergo ab eo expectes medelam, à quo recepisti plagam. Scit ille sanare, qui nouit vulnerare. Habet quando te cupiat eripere, qui habuit, quando te voluit percutere. Ab eo patienter spera tempus liberationis, à quo iustè recepisti modum vexationis. Scit enim quando sis curandus, qui nouerat quando fuisti castigandus.

Ioan. 18. | Epist. 77. | Iob. 5.

Dictum S. Cath. Sen. Diua Catharina Senensis in extremo spiritu, spiritualibus filiis hoc memorabile documentum reliquit. Oportet Christianum magnam fiduciam habere de prouidentia Dei,

Dei, ſcientem omnia quæ ſibi, vel aliis eueniunt; ex diuina prouidentia prouenire, non ex odio ipſius, ſed dilectione eximia ad creaturam. His conſentiunt hæc verba Diui Auguſtini: *Conſtanter*, inquit, *Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Noli eſſe velle quaſi proprius, & in tua poteſtate, ſed eius clementiſſimi Domini te ſeruum profitere. Ita enim te ad ſe ſubleuare non deſinet, nihilque tibi euenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias.* Tom. 1. in fine lib. 1. Solil.

Conformanda eſt noſtra voluntas voluntati diuinæ, etiam dum nobis immittit aduerſa, vt patienter illa tolerare valeamus.

CAPVT XI.

A VAMVIS ſit homo libero arbitrio præditus, non tamen licet ei pro libito viuere, ſed debet omnino voluntati ſui creatoris ſubiici, qui ideo iubet, vt iuuet, imperat, vt remuneret. *Quid tam ſuperbum*, inquit Hieronymus, *quid tam ingratum, quàm aduerſus eius viuere voluntatem, qui ideo aliquid imperat, vt occaſionem habeat remunerandi? neque enim obſequij noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio.* Noli igitur renuere, quod tibi opus eſt. Epiſt. ad Colontiam.

Ideo data eſt nobis voluntas, vt velimus

quod Deus vult: si aliud velis, tortuosa est tua voluntas, atque corrupta, regulanda & corrigenda est, conformando illam voluntati diuinæ, quæ est vera regula. Notum est il-
Epist.11. lud Senecæ dicterium; [Nisi ad regulam praua non corriges.] Illa regula, nempe diuina voluntas, semper est recta & integra, nunquam tortuosa: si illam sequaris, recta, & non tortuosa ambulabis via. Quando non vis sequi Dei voluntatem, sed potiùs vis vt ipse sequatur tuam, tunc tortuosam vis facere illius voluntatem, quod maximè cauen-
In Psal. 93. dum est. Audi Augustinum; *Quid volunt homines? parum est, quia voluntatem suam tortuosam habent; etiam volunt Dei voluntatem tortuosam facere secundum cor suum, vt hoc faciat Deus quod ipsi volunt, cùm ipsi hoc debeant facere quod Deus vult*, &c.

Si contingat aliquando, vt velit homo voluntatem Dei conformari suæ voluntati, non propterea curuabitur voluntas diuina, sed maximè torquebitur voluntas humana, quia multa ei euenient iniucunda. Quædam sunt huius rei exempla proponenda. Existentibus filiis Israël in deserto, misit Dominus manna, illóque solo cibo eos tunc pascere volebat: illi autem, non hoc cibo contenti, voluerunt adhuc carnes, quas cum lacrymis postulauerunt: ideo Moyses ait ad Domi-
Num. 11. num; *Flent coram me dicentes; da nobis carnis, vt comedamus.* Ipsi etiam vbique clamabant; *Quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Ad quos Dominus; *Ego*, inquit, *audiui vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium?* Contulit igitur Deus

Deus illis quod volebant, & in tanta abundantia, vt dicat Dauid; *Et pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata, &c. Manducauerunt, & saturati sunt nimis.* Psal. 77.

B Voluerunt ipsi carnes, Deus autem noluisset dare carnes: tandem importunis eiulatibus illas obtinuerunt; sed non remansit impunita illorum propria voluntas. Nam, ait sacer textus; *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis: vocatúsque est ille locus, sepulchra concupiscentiæ; ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat carnes.* Noli igitur petere, vt Deus tuam sequatur voluntatem. Ibidem.

Nolebat olim Deus dare filios Racheli, ipsa autem rogabat sibi dari filios: dicebat enim; *Da mihi filios, alioquin moriar.* Datus est illi filius; Deus conformauit voluntatem suam voluntati istius mulieris, cui hoc malè cessit: nam mortua est pariendo huiusmodi filium. Voluntas nostra, secundum Philosophum, est potentia cæca: si illam sequaris, cæcam sequeris; hoc tibi non consulit Plutarchus, qui ait: [Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem adhibeas.] Si enim cæcus cæcum ducat, ait Christus, nónne ambo in foueam cadunt? Noli igitur tuam sequi voluntatem, nisi voluntati Dei, qui omnia videt, vniatur. Optimè videt ductor, qua sit cæco transeundum; ideo non debet cæcus quærere, vt ductor eum sequatur. Gen. 30. Plut.

Sapientissimus est Deus, atque optimus; vt

vt ſapiens nouit, quid nobis magis expediat: vt bonus, vult nobis dare non nociua, ſed quæ nobis neceſſaria ſunt. Magis te diligit Deus, quàm pater filium; malus pater non
Matth. 7. vult mala dare filio ſuo; *Vos*, inquit Chriſtus, *cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris.* Ergo Deus qui optimus Pater eſt, non dabit nobis niſi optima, quamuis aliquando nobis non arrideant; non enim placent morbi, contumeliæ, afflictiones: non autem attendit Deus Pater, an illa nobis placeant, ſed an magis conueniant.

Vis autem ſcire quid Deus velit omnibus hominibus? Salutem. nam, teſte Apoſtolo,
1. Tim. 2. *omnes homines vult ſaluos fieri.* Si illius voluntatem ſequaris, ſalutem aſſequeris, ad quam omnes qui peruenerunt, per ærumnas, & afflictiones tranſierunt. Audi Auguſtinum;
Epiſt. ad Lippium. *Sine laboribus nequaquam ad Deum peruenire poſſumus. Neceſſe eſt vt omnes dicant: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum*, &c.

At verò non ſatis eſt, vt Deus velit te ſaluum fieri, neceſſe eſt etiam vt velis & tu. Qui te fecit neſcientem, non ſaluabit nolen-
In Epiſt. ad Epheſ. 1. tem. Vnde Hieronymus; *Vult Deus ſaluari omnes: ſed quia nullus abſque propria voluntate ſaluatur (liberi enim arbitrij ſumus) vult nos bonum velle, vt cùm voluerimus, velit in nobis & ipſe ſuum implere conſiliũ*, &c. Itaque, vt illa voluntas Dei fiat completa & efficax, id eſt, vt efficaciter ſortiatur effectum, ſcilicet ſalutem ab ipſo volitam, debet accedere conditio à Deo requiſita ex parte hominis, nimirum, vt ho-

mo cooperetur, ac mediis ad salutem præscriptis vtatur, nec deserat viam, licèt asperam, per quam vult illum Deus ducere ad patriam.

Vtinam omnes, qui Christianum nomen profitentur, ita diuinæ voluntati subiaceant, vt dicere cum Demetrio valeant. [Quid vis à me Deus immortalis? vis aliquam corporis mei partem? Sume, non magnam rem promitto: citò relinquam totum. Vis spiritum? Quidni? nullam moram faciam, quominus recipias quod dedisti, à volente feres quidquid petieris, maluissem offerre, quàm tradere. Quid opus fuit auferre? accipere potuisti. Sed nec nunc quidem auferes, quia nihil eripitur, nisi renitenti: nihil cogor, nihil patior inuitus, non seruio, sed assentio Deo.] Quid quæso melius & Christianius dici potest? Pudeat nos, qui nondum ad talem diuinæ voluntatis conformitatem deuenimus.

Seneca de diuin. prou.

Si autem hanc tuæ propriæ voluntatis resignationem ab Ethnico discere erubescas, à pio saltem & Catholico viro se omnino diuinæ voluntati conformante, discas. Refert igitur Diuus Taulerus fuisse olim insignem quendam Theologum, qui annis octo precibus continuis à Domino cupiebat obtinere, vt ipsi hominem quendam ostenderet, qui eum viam veritatis edoceret: cúmque vice quadam vehementissimo huius rei flagraret desiderio, vox quædam cœlitùs lapsa ita ipsum alloquuta est. Exi foras ad limina templi, & offendes illic hominem,

In Collo. Theologi & mendici. pag. 685.

qui

qui te viam veritatis edoceat. Exiens igitur inuenit mendicum quendam diruptis, sordidis, lutosis pedibus, cuius vestes in vniuersum vix tribus obolis supputares, quem salutans ita affatus est.

Det tibi Dominus prosperum mane. Respondit mendicus: non memini me vnquam aduersum mane habuisse. Et Magister: Eia, inquit, vt fortunatum te faciat Deus. Quid ita loqueris? Respondit mendicus: Sed nec infortunatus aliquando fui. Rursus itaque Magister: Saluet, inquit, te Deus, iam nunc apertiùs loquere: neque enim capio quod dicis. Tunc pauper respondit: Id faciam libenter. Optabas mihi, Magister, prosperum mane, & ego me nunquam aduersum mane habuisse respondi. Quando enim fame premor, Deum laudo; si frigus patior; si grando, si nix, si pluuia cadit; si aura serena est, vel turbulenta, Deum laudo: & ideo nunquam triste mihi mane contigit. Optabas me etiam fortunatum fieri, & ego nunquam me infortunatum fuisse respondi. Noui enim cum Deo viuere, certúsque sum quicquid ille facit, non posse non esse optimum. Vnde, quicquid ipse vel dabat, vel euenire mihi permittebat, siue gratum id esset, siue contrarium, dulce, vel amarum, lætus id tãquam optimum ab ipso suscepi, ideo nunquam infortunatus fui. Dicebas præterea, vt fœlicem me faceret Deus; ad quod ego similiter, nunquam me infœlicem fuisse subiunxi: soli namque diuinæ voluntati inhærere statui, in quem sic integrè omnem meam transfudi volun- D

voluntatem, vt quicquid ille vult, & ego velim, & meam ipsi voluntatem ex integro resignauerim.

Hæc autem cùm mendicus ille retulisset, ita eum rursus Magister affatus est. Quid obsecro dicturus esses, si te Dominus Maiestatis in abyssum demergere vellet? Et ille, in abyssum me demergeret? Et reuera, si id faceret, duo mihi brachia sunt, in quibus eum amplexarer: vnum est vera humilitas; & hoc illi suppono, atque per ipsum sacratissimæ humanitati ipsius vnitus sum: alterum, idémque dextrum est amor, qui diuinitati ipsius vnitus est; atque per hunc ipsum circumplector, ita vt mecum ad infernum descendere cogeretur. Optatius autem mihi foret in inferno cum Deo esse, quàm vel in cœlis sine illo. Ex his igitur Magister ille didicit, veram resignationem cum humilitate profunda compendiosissimam ad Deum semitam esse.

Ita tua voluntas cum diuina conformanda est, vt in neutram partem semper inclines, nec in prospera, nec in aduersa. Deus enim non solùm scit, quid nobis magis ad salutem expediat: sed nulla alia de causa immittit nobis afflictiones, quàm qua largitur consolationes. Hoc antidoto munitus erat Abraham, cùm iussus esset vnigenitum suum immolare, firmissimè credens, non posse sibi aliquid à Deo imperari, quod non in maiorem suam, filiíque cederet incolumitatem. Vnde legimus quendam sanctorum Patrum in afflictione constitutum si orare consueuisse; *Fili*

Genes. 22.

In vit. Patr.

Dei,

Dei, Fili Dei, sicut scis, & sicut vis, miserere mei. Cùm enim tribulamur, non debemus tempus, nec modum Domino præscribere: sed magis cuncta arbitrio eius relinquere.

E Idipsum nobis omnibus exemplo suo Christus imitandum reliquit, qui cùm ex impendentis passionis acerbitate tanto mœrore obrueretur, vt sanguinem sudaret, peterétque tam dirum calicem à Patre cœlesti transferri

Math. 26. à se; tamen semper addidit, *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.*

Cùm in hæc verba Christi inciderimus, quærendum est, an Christus aliquam habuerit voluntatem discrepantem à Patris voluntate, cùm dixerit; *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Volebat enim Pater illum mori: ipse autem videbatur nolle mori: Ergo alia erat Christi voluntas à Patris voluntate. Respondetur breuiter, illam Christi voluntatem, quæ mortem renuebat, fuisse conditionalem: non enim dicebat apud se, nolo mori, sed nollem mori, si fieri posset: ideo subiungit, *si possibile est:* quod, teste Augustino, idem valet quod, *si vis.*

Lib. 3. de cons. Euangel. c. 4.

Obiicies: cùm Christus sciret esse Deo possibile transferre huiusmodi calicem, vt ipse apud Marcum fatetur, *omnia tibi possibilia sunt:* & cùm perspecta fuisset ei voluntas Patris, cur addidit, *si possibile est*, vel, *si vis*; cùm hæc sint verba ignorantis, aut dubitantis, & non omnia cognoscentis? Respondeo, Christum in hac oratione ita locutum fuisse, vt si prorsus fuisset homo, cui neque diuina voluntas cognita esset, neque satis esset ei forti

Marc. 14.

fortitudinis ad mortem superandam. Relinquebatur natura humana partes suas agere, quemadmodum egisset, si neque cum diuinitate coniuncta fuisset, nec de diuino decreto quicquam sciuisset. Vnde Athanasius; *Christus in occulto habuit suam diuinitatem: atque ideo sub tempus mortis anxius esse, & mœrere cœpit, & obsecrabat calicem transire.* Propterea non est mirandum, si per modum dubitantis, & ignorantis locutus fuerit, licèt Patris potestatem & voluntatem agnosceret. Athan. de cruce & pass. Dom.

F Quæres præterea: vel illa voluntas Christi, qua mortem respuebat, erat bona, vel non: si bona, quare non fiebat? si non bona, quomodo erat Christi? Hanc quæstionem mouet Diuus Bernardus, illámque deuotissimè soluit. *O Domine*, inquit, *voluntas, de qua dixisti, vt non fieret, si bona non erat, quomodo tua? Si bona erat, quare derelicta est? Et bona erat, & eius erat; neque tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, vt fierent meliora, neque enim oportebat propria praiudicare communibus. Erat ergo voluntas Christi, & bona erat, qua dicebat; Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste: sed ea, de qua dicebat, fiat voluntas tua; melior erat quia communis non solum Patris, sed & Christi, & nostra. Hæc voluntas Patris erat, vt videlicet haberet, quos adoptaret in filios: Christi erat, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: nostra erat, quia pro nobis faciebat vt redimeremur.* Hæc de Christi voluntate, quibus docemur, quomodo tandem diuina voluntas præferenda, illíque nostra in omnibus conformanda sit. Christum imitabatur Sanctus ille, de Serm. 3. de Resurrect.

quo legitur,quod positus in oratione Alphabeti literas referebat, & à Domino postulabat, vt eas coniungeret, sicut vellet, & id concederet, & non aliud, siue illud esset aduersum, siue prosperum.

Existimabat olim Seneca, sic nos aduersa tolerare debere, quasi voluerimus ea nobis accidere. [Nam, *inquit*, debuisses velle, si sciuisses ex decreto Dei fieri.]Nos autem certi sumus ex decreto diuino nobis euenire aduersa,quatenus ordinantur vel ad pœnam, vel ad augenda merita. Cùm igitur velit te pati quod pateris, debes velle quod ipse vult. Est etiam iuxta Stobæum, voluntas nostra euentibus accommodanda. Idcirco Diogenes Cynicus rogatus, quid ex Philosophia lucratus fuisset, respondit;Etsi nihil nihil aliud, vel hoc ipsum, quòd ad omnem fortunam paratus sum.] Vtinam tu ex Philosophia Christiana discas esse paratum ad omnem euentum, & ad omnia infortunia, quæ volente, vel permittente Deo tibi obuenient.

lib.3. nat. quæst.

Stob.

Laërt. lib 6. in Diogene.

G Qui infirmantur, impatientes sunt,ac minimo ictu læduntur. Si propriam voluntatem sequaris, scito te infirmari; non mirum igitur si impatienter feras quidquid tibi contingit aduersi. Vis autem ab illa infirmitate liberari? noli à Dei volūtate separari. Nam, inquit Gregorius Nyssenus, *sanitas animæ est diuinæ voluntatis prosper successus; sicut è contrario excidisse ab ea, morbus est in mortem desinens.* Itaque, vt curari valeas,& sic omnia patienter feras,dic, *fiat voluntas tua.* Quandoquidem,

Orat.2.in orat.Dom.

dem, teste eodem doctore, *verba hæc morbi animo inhærentis curatio sunt.* ibidem.

Saulus voce, tanquam fulgure, è cœlo delapsa percussus, atque in terram deiectus, surgere non potuisset, nisi hæc verba protulisset; *Domine, quid me vis facere?* Quicquid iusseris præstabo, quidquid immiseris; subibo: in posterum tuum velle meum erit: si vis patiar animo, quid mihi ferendum sit, ostende. Ideo Christus Ananiæ: *Ego*, inquit, *ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Act. 9.

Dolebat Dauid, quod aruerit cor suum; aruit autem, quia oblitus erat comedere panem suum: ait enim; *Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Cibus hominis est executio diuinæ voluntatis. Vnde Christus; *Meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris mei.* Anima quæ hanc voluntatem non perficit, panem suum non comedit, atque ita arescit, flaccescit, ac minimo statu persecutionis, aut alicuius aduersitatis corruit. Psal. 101. Ioan. 4.

Gaudebat Iob, quòd in persona propria & filiorum, ac in sua substantia voluntas diuina adimpleretur: idcirco statim vt audiebat sibi aliquod aduenisse infortunium, dicebat, & bene dicebat; *Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.* Hoc pacto subleuabatur, videns sibi euenire, quæ Deo erant placita. Pudeat te, quòd tibi displiceant, quæ Domino placent. Crede mihi, omnis tibi placebit aduersitas, si propria tibi displiceat voluntas. Nam, teste Ambrosio, *non est quòd cuiquam nostrûm ascribamus ærumnam,* Iob 1. De vita beata & Iob 15. q. 1. can. non est.

 nam,

nam, nisi nostræ voluntati. Idem sentit Augustinus, qui ait; *Sola voluntate miser quisque efficitur.*

Serm. 28. de verb. Apost.

Conquerebatur olim Deus de Pharaone cui dicebat; *Vsquequò non vis subiici mihi?* Caue ne etiam conqueratur de te. Ille enim Deo non vult subiici, qui patienter aduersa pati non vult, quæ Deus vult. Vis autem scire, quid sit Deo subiici? est velle voluntatem eius perfici. Vis adhuc scire, quid hoc sit? est similem Deo effici. Audi Bernardum; *Velle quod Deus vult, hoc est iam similem Deo esse.* Nónne peroptas patria illa Paradisi tandem perfrui, in qua beati volunt, quod Deus vult, nec possunt velle, quod Deus non vult? Incipe iam exequi in via, quod completurus & perfecturus es in patria. Hoc incipias operari, sine quo non poteris beari.

Exod. 10.

Ad fratres de monte Dei.

Ostendebat olim Epitectus Philosophus, qua in re omnia nobis prosperè succederent, dum ait; [Ne velis quæ fiunt, fieri vt velis: sed velis quæ fiunt, fieri vt fiunt, & prosper eris.] Velis, inquam, quæ fiunt, fieri vt fiunt, scilicet à Deo, vel vt ita fiant permittitur à Deo. Hoc sanè velle debemus, quia tunc aduersa nobis vertentur in prospera. Itaque, adueniente tibi aliqua aduersitate, dic humiliter cum beato illo Machabæo; *Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.*

Epict.

1. Mach.

Diuus Augustinus vocat illos recticordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. *Quod*, inquit, *sæpe diximus, illi sunt recticordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. Voluntas Dei est aliquando, vt sanus sis; aliquando vt*

In Psal. 36.

vt ægrotes. Si quando ſanus es, dulcis eſt voluntas Dei, & quando ægrotas, amara eſt voluntas Dei, non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, ſed Dei vis curuare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu es curuus. Voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curuanda eſt ad te, & rectum habebis cor tuum. Si ſimus recto corde, erimus etiam læto corde; erimus autem recto corde, ſi rectam Dei ſequamur voluntatem, non noſtram curuam.

In omni anguſtia ſemper ad Deum per orationem recurrendum; vt conſolationem & leuamen conſequamur.

CAPVT XII.

A REGIVS Pſaltes ſic de Deo noſtro loquebatur; *Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis.* Pſal. 45. Sunt quædam tribulationes quæ inueniunt nos: eſt & alia tribulatio, quam nos inuenimus, de qua ſic idem Pſalmiſta; *Tribulationem & dolorem inueni.* Pſal. 114. Dum à tribulationibus inuenimur, aut dum illas inuenimus, quid nobis agendum ſit, docet Auguſtinus. *In vtraque tribulatione,* inquit, In Pſal. 45. *ſiue quæ te inuenit, ſiue quam tu inuenis, vt vtramque depellat, ille rogandus eſt, qui eſt adiutor in tribulationibus.*

Interdum insurgente aliqua aduersitate confugit homo ad potentes huius sæculi, vel ad parentes, aut amicos,& non attendit dicentem; *Nolite confidere in principibus, nec in filiis hominum. in quibus non est salus.* In illis, inquam,non est salus, quia Domini est salus. Quando ad illos recurris, tunc confugis ad fugientes te, quæris deserentes te, accedis ad recedentes à te. Sunt enim aliqui, quibus meritò dici potest.

Psal 145.

Cùm fortuna manet, vultum seruatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Petron.in fragmen.

Deus autem non deserit hominem in tribulatione, ait enim; *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum,&c.* Ipse est, qui vult inuocari in tribulatione. *Inuoca me in die tribulationis, eruam te*, &c. Quis Rex, aut diues ad conuiuium inuitaret te, & non reficeret te? Ad hoc inuitat, vt pascat: non inuitaret, si reficere non optaret. Cùm igitur Dominus te inuitet,promittátque te liberandum, cur orare renues? Pauci sunt inter homines, qui velint postulari, vel quæri ab his qui in aduersa sunt fortuna; at verò Deus noster ab ipsis præcipuè vult inuocari.

Psal.90.

Exempla docent, quid in angustiis, atque salutis nostræ discriminibus nobis sit agendùm,nimirum, cum pio Rege Iosaphat, totos nos ad rogandum Dominum conferre debemus, dicendo; *Cum ignoremus,quid agere debeamus,hoc solum habemus residui, vt oculos nostros erigamus ad te.* Ita & multi alij dum vexarentur, oratione se munierunt; de quibusdam sic Augustinus. *Per orationem*,inquit, B

2.Par.20.

Serm. 22.ad frat. in Eremo.

Ezechias

Ezechias sanatur, & salutem animæ & corporis adipiscitur: per orationem Hieremias confortatur in carcere: Daniel inter leones exultat: Iob in sterquilinio nudus triumphat: Susanna inter senes defenditur: Paradisum de cruce latro inuenit: Stephanus de torrente in cœlum suscipitur. Ipsi orando consolationem sunt assequuti, consequeris & tu, si oraueris vt illi. Ideò fortè permittit Deus, vt in hoc mundo aduersitatibus premamur, quibus ad illum ire compellamur; nam teste Gregorio, *mala quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt.* Greg.

De nobis potest Deus conqueri, sicut olim de populo suo per Oseam: *Non clamauerunt ad me in toto corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis super triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me.* Osee 7. Sunt nonnulli, qui dum aliquid perdiderunt, aut aliqua afficiuntur iniuria, vel dum eis aliqua accidūt aduersa, nimiùm anguntur, omnino se excruciant muliebriter flentes, ac discindunt corda sua, ruminantes & attentè considerantes illam quam fecerunt iacturam, aut illam quam acceperunt iniuriam, aut aliam quam patiuntur aduersitatem, quando potiùs ad illum deberent accedere, qui talia eis permisit accidere. Nihil prodest flagella considerare, & multùm prodest in flagellis Deum exorare; planctus, & eiulatus non verè liberant hominem, nec auferunt tribulationem, sed potiùs augent miseriam. Irasci autem, vel blasphemare, aut maledicere Deo, vel creaturis eius, impium est, augétque iram cœlestem: desperare verò totum hominem hic, & in æternum per-

dit, ſicut patet in Caini, Saulis, Achitophelis, Iudæ, & aliorum plurimorum exemplis.

Chriſtus ipſe ſuo exemplo docuit nos ad orationem tanquam ad ſacram anchoram maximè tempore tribulationis confugiendum eſſe: vnde doctiſſimus Ianſenius aſſerit, Chriſtum Dominum non ſolùm in horto, & in Cruce inchoaſſe & perfeciſſe paſſionem ſuam orando: verùm etiam, quoties aliquid graue pateretur, vel notabili iniuria afficeretur, ad Patrem oraſſe, præueniendo ſcilicet oratione dolorem, vel contumeliam talem.

Ianſ. lib. de vit. cocci-nea.

C

Quòd autem Chriſtus paſſionem ſuam oratione inchoauerit, affirmant Euangeliſtę: quòd in Cruce orando animam efflauerit, teſtatur Diuus Hieronymus, dicens Chriſtum in Cruce decem recitaſſe Pſalmos, incipiendo à Pſalmo vigeſimo primo, cuius initium eſt, *Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti?* &c. vſque ad Pſalmum, *In te Domine ſperaui*, &c. incluſiue: ac ſpiritum emiſiſſe recitando vltimum illius Pſalmi verſiculum; *In manus tuas commendo ſpiritum meum.* Hoc attendens pius ille Cæſarius Arelatenſis, increpat nos, quòd in afflictione conſtituti, Chriſti exemplo non recurramus ad orationem; ſic enim ſcribit. *Quid indigebat Chriſtus, vt taliter ſupplicaret? Non ille quidquam indigebat, ſed nobis ſuo exemplo orationis remedia præparabat: orat miſericordia, & non orat miſeria: orat charitas, & non humiliatur iniquitas: proſtratus in terra orat medicus, & non*

D. Hieron.

Pſal. 21.

Pſal. 30.

Hom. 29.

inclina

inclinatur ægrotus: orat innocentia, & non orat nequitia: orat qui peccatum non fecit, & non se prosternit multis peccatis obnoxius: orat Iudex, & desiderat parcere, & non orat reus, vt indulgentiam mereatur accipere.

Opportunum itaque & commodum tempus orandi est, cùm Dominus nos duriùs & grauius affligit: quandoquidem nos ad se præsertim tunc inuitat, quando ad extrema discrimina redigit, vel aduersa immittit; eam ob rem Dauid de se scribit: *In tribulatione mea inuocaui Dominum.* Qui potuit & voluit flagellare, poterit curare: non curabit, si illum orare non cures: illi fundas orationem, qui potest conferre curationem; nec differas deprecari, qui optas citò liberari: sit tibi refugium, à quo speras subsidium. Refert Diuus Ambrosius piscem esse in mari, qui oborta tempestate, ne ab ea rapiatur, sese rupi adiungit & adhæret, quousque cesset tempestas. Magnis quatiuntur tempestatibus homines, procellísque agitantur, quibus facili negotio resistere poterunt, si Domino adhæreant, atque ad eum per orationem recurrant. Sic faciebat, qui dicebat; *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino spem meam.* Psal. 17. Psal. 72.

D Qui ita Deo adhæserit, non habebit quod timeat. Audi Augustinum Deum alloquentem: *Cùm inhæsero tibi ex omni me, nusquam erit mihi dolor, & labor, & viua erit vita mea plena te.* Ipsemet Iob optabat poni iuxta Dominum, ibíque nullius manum formidabat; *Pone me Domine iuxta te, & cuiusuis manus* Li. 10. Cōf. c. 28. Iob 17.

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideò necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio, quæ eò citiùs exaudietur, quò feruentiùs emittetur.

F Si autem statim post orationem tuam non exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audi Hieronymum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.*

Super Abac.

Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantum sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,* inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri, & putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lachrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate; sed ideo videtur non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.* G

In Psal. 33.

Psal. 33. Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus;* quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationis; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurentius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundùm Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt.* Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſuperant. Lib.2.Epiſt. 6.

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nonne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum; Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet* Auguſt. in Pſal. 33.

in vin

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideò necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio,quæ eò citiùs exaudietur,quò feruentiùs emittetur.

Si autem statim post orationem tuam non exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audi Hieronymum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.* F

Super Abac.

Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantum sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,*inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri,& putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lacbrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate;sed ideo videtur non exandire,vt sanet, & parcat in sempiternum.* G

In Psal. 33.

Psal. 33.

Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum,& de omnibus his liberabit eos Dominus*;quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationis; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurentius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundùm Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt*. Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſuperant. Lib.2.Epiſt. 6.

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nonne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum; Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet* August. in Pſal. 33.

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideò necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio, quæ eò citiùs exaudietur, quò feruentiùs emittetur.

F Si autem statim post orationem tuam non exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audi Hieronymum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.*

Super Abac.

G Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantum sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,* inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri, & putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lachrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate; sed ideo videtur non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.*

In Psal. 33.

Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus;* quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

Psal. 33.

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationis; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurentius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundùm Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt.* Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſuperant. Lib. 2. Epiſt. 6.

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nonne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum; Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet* August. in Pſal. 33.

in vin

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideò necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio, quæ eò citiùs exaudietur, quò feruentiùs emittetur.

Si autem statim post orationem tuam non F exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audi Hieronymum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.*

Super Abac.

Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantum sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim G tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,* inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri, & putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lachrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate; sed ideo videtur non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.*

In Psal. 33.

Psal. 33. Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus;* quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter: Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationis; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurentius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundùm Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt.* Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſuperant. Lib.2.Epiſt 6.

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nonne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum; Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet* Auguſt.in Pſal.33.

in vin

dit, ſicut patet in Caini, Saulis, Achitophelis, Iudæ, & aliorum plurimorum exemplis.

Chriſtus ipſe ſuo exemplo docuit nos ad orationem tanquam ad ſacram anchoram maximè tempore tribulationis confugiendum eſſe: vnde doctiſſimus Ianſenius aſſerit, Chriſtum Dominum non ſolùm in horto, & in Cruce inchoaſſe & perfeciſſe paſſionem ſuam orando: verùm etiam, quoties aliquid graue pateretur, vel notabili iniuria afficeretur, ad Patrem oraſſe, præueniendo ſcilicet oratione dolorem, vel contumeliam talem.

Ianſ. lib. de vit. cocci-nea.

Quòd autem Chriſtus paſſionem ſuam oratione inchoauerit, affirmant Euangeliſtę: quòd in Cruce orando animam efflauerit, teſtatur Diuus Hieronymus, dicens Chriſtum in Cruce decem recitaſſe Pſalmos, incipiendo à Pſalmo vigeſimo primo, cuius initium eſt, *Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti?* &c. vſque ad Pſalmum, *In te Domine ſperaui*, &c. incluſiuè: ac ſpiritum emiſiſſe recitando vltimum illius Pſalmi verſiculum; *In manus tuas commendo ſpiritum meum.* Hoc attendens pius ille Cæſarius Arelatenſis, increpat nos, quòd in afflictione conſtituti, Chriſti exemplo non recurramus ad orationem; ſic enim ſcribit. *Quid indigebat Chriſtus, vt taliter ſupplicaret? Non ille quidquam indigebat. ſed nobis ſuo exemplo orationis remedia præparabat: orat miſericordia, & non orat miſeria: orat charitas, & non humiliatur iniquitas: proſtratus in terra orat medicus, & non* C

D. Hieron.

Pſal. 21.

Pſal. 30.

Hom. 29.

inclina

inclinatur ægrotus: orat innocentia, & non orat nequitia: orat qui peccatum non fecit, & non se prosternit multis peccatis obnoxius: orat Iudex, & desiderat parcere, & non orat reus, vt indulgentiam mereatur accipere.

Opportunum itaque & commodum tempus orandi est, cùm Dominus nos duriùs & grauius affligit: quandoquidem nos ad se præsertim tunc inuitat, quando ad extrema discrimina redigit, vel aduersa immittit; eam ob rem Dauid de se scribit: *In tribulatione mea inuocaui Dominum.* Qui potuit & voluit flagellare, poterit curare: non curabit, si illum orare non cures: illi fundas orationem, qui potest conferre curationem; nec differas deprecari, qui optas citò liberari: sit tibi refugium, à quo speras subsidium. Refert Diuus Ambrosius piscem esse in mari, qui oborta tempestate, ne ab ea rapiatur, sese rupi adiungit & adhæret, quousque cesset tempestas. Magnis quatiuntur tempestatibus homines, procellísque agitantur, quibus facili negotio resistere poterunt, si Domino adhæreant, atque ad eum per orationem recurrant. Sic faciebat, qui dicebat; *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino spem meam.*

Psal. 17.

Psal. 72.

D Qui ita Deo adhæserit, non habebit quod timeat. Audi Augustinum Deum alloquentem: *Cùm inhæsero tibi ex omni me, nusquam erit mihi dolor, & labor, & viua erit vita mea plena te.* Ipsemet Iob optabat poni iuxta Dominum, ibíque nullius manum formidabat; *Pone me Domine iuxta te, & cuiusuis manus*

Li. 10. Cõf. c. 28.

Iob 17.

pugnet contra me. Veniant quæque aduersa, insurgant aduersarij, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Illi autem sunt iuxta Dominum, iuxta quos est Dominus. Vis autem scire iuxta quos sit Dominus? Audi dicentem; *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Si igitur Dominus iuxtà sit tribulatis; & secundùm eundē Psalmistam, *Prope est Dominus inuocantibus eum*; necessaria, imò beata erit tribulatio, cui iungitur oratio, qua acquiritur Dei approximatio; tunc cum Apostolo dicere possumus, *Propior est nostra salus, quàm cùm credidimus.* Non credas te longè esse à salute, cùm sit prope te conferens salutem. Inuoca ergo & ora illum, qui iuxta te, prope te, & intra te est.

Psal. 22. Psal. 33. Rom. 13.

Porrò, qui in afflictione sunt, videntur quodammodo extincti, & suffocati: sed orent vt respirent; nam teste Chrysostomo, orare est respirare. Ionas in ventre piscis non poterat naturaliter aërem trahere, verùm illum respirasse dicimus, quia illum orasse legimus, atque ita fuit ab illa angustia liberatus. Sicut igitur semper est nobis necessaria respiratio, vt viuamus: ita semper est nobis necessaria deprecatio, vt ab angustiis eripiamur. Audi respirantem: *Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me.*

Hom. 18. in Matt. Ion. 2. Psalm. 119.

E Meritò Diuus Chrysostomus vocat orationem, *animæ Solem*: quia vt Sol mundum, sic oratio mentem illuminat; & Beatus Paulinus *naufragorum tabulam*, quæ inter fluctus tribulationum nos ad portum deducit. Sit itaque in aduersis tua tabula oratio Domini-

Lib. 1. de orando Deum. Epist. 31. Mat. 6.

nica;

nica: ibi enim Deum appellas Patrem, qui nouit conferre filiis non sæpe quæ illi cupiunt, sed semper quæ eis expediunt. Ibi insuper oras, vt fiat eius voluntas: quòd si velit te aliquo morbo, aut penuria, vel graui alia aduersitate affligi, debes velle & tu; quia hoc pacto incipies more Angelorum viuere, quorum, teste Bernardo, præcipua fœlicitas in hoc consistit, quod Dei voluntas iam omnino facta sit ipsorum voluntas. Opta igitur, vt sicut ipsi in cœlo parati sunt agere quod Deus vult, & præcipit: ita in terra paratus sis pati quod voluerit & permiserit: tibi sit iucundum pati, sicut illis agere, quod Deus vult, & ipse liberabit te à malo, à quo te nouerit liberandum: aliquando enim illud malum à quo liberari postulas, tibi potiùs bonum est, quàm malum. Ideo, ait Augustinus, *non fit quod vis, sed fit quod tibi expedit.* Serm. 6. quad. In Ioan. serm. 29.

Si dicas te non bene posse orare dum angustiaris, aut dum premit tribulatio. Respondebo, te tantò feruentiùs Deum debere deprecari, quantò vehementius te videris affligi: nam tribulatio ad feruorem orationis plurimùm conducit. Quod Diuus Chrysostomus probat hac similitudine: *Sicut*, inquit, *aqua dum per plana & ampla spatia fertur, non in altum cõsurgit, sed tenuem sese latè quaquauersus expandit; cùm autem coarctatur in angustum, sese in excelsum iaculatur, petitque supernam regionem: sic mens humana, dum otiosa & liberior degit, diffunditur, & latè diffluit: cùm autem asperiori rerum euentu, casúque aduerso coërcente sollicitatur, iam agiliùs se extrudit, & dilucidas orationes* Hom. 5. de incomp. Dei nat.

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideò necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio, quæ eò citiùs exaudietur, quò feruentiùs emittetur.

Si autem statim post orationem tuam non exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audi Hierony- F

Super Abac. mum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.*

Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantum sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim G

In Psal. 33. tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,* inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri, & putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lachrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate, sed ideo videtur non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.*

Psal. 33. Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus;* quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationis; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurentius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundùm Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt.* Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſuperant. Lib.2.Epiſt 6.

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nonne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum; Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet in vin* Auguſt.in Pſal.33.

in vinculis, & ait illi; Surge & exi. Nunquid Petrus perdiderat iustitiam, quando non illum eruit de Cruce? Non eruit nunc, & eruit tunc: an ideò diu vixit, vt iniustus fieret? Fortè plus eum exaudiuit postea quàm priùs, quando illum verè de omnibus pressuris eruit. Nam quando primùm illum eruit, quanta ille pertulit postea? Illuc enim misit postea, vbi nihil mali pati potuisset.

Itaque in tribulatione ne cesses orare, quia vno aut altero modo liberaberis: aut enim Deus postulata concedet, aut quæ tibi magis conueniunt: oratione saltem obtinere poteris, quo fortiter tribulationem feras. Audi Bernardum vnumquemque nostrûm adhortantem: *Nemo nostrûm*, inquit, *paruipendat orationem suam; dico enim vobis, quod ipse ad quem oramus, non paruipendit eam. Postquam egressa est ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, & vnum ex duobus indubitanter sperare possumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nouit vtilius.*

Bernard.

In omni tribulatione plurimùm iuuat intercessio Beatissimæ Virginis Genitricis Dei Mariæ, ideò ad eam recurrendum.

CAPVT XIII.

Tract. de mag.

SCribit Plutarchus moris fuisse apud Romanos, singularem aliquam personam piam à Senatu desi A

tu designari certis statis stipendiis, vt in pauperum causis aduocaret, eisque patrocinaretur. Scio quidem in iure ciuili cautum esse, ne fœminæ admittantur ad officium aduocandi, tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus. Verumtamen in causis pupillorum & orphanorum, similiúmque aliorum pauperum, & miserorum, fœminis aduocare & suffragari concessum est. Voluit diuina bonitas, vt in cœlesti Curia inter tot suffragantes & intercessores præcipuum locum teneret Beatissima Virgo Maria, quæ in omnibus causis, peccatoribus & in miseria constitutis suffragaretur, ac pro eis ad Dominum incessanter intercederet. l. fœmina. ff. de reg. iur.

Hanc autem protectionem, vel intercessionem non obscurè indicant verba illa, quibus Sapiens in persona Virginis vtitur, *sicut platanus exaltata sum*. Nam, teste Æliano, folia platani noctuas arcendi vim habent. Africanus etiam in his quæ de agricultura conscripsit, vespertilionem eò non ingredi tradit, vbi platani folia suspensa conspexerit. Per huiusmodi animalia nocturna, lucisque inimica intelligi possunt dæmones, qui intercessione istius gloriosissimæ Virginis à nobis arcentur & expelluntur. Obseruat Hugo Cardinalis platani folia speciem & figuram habere clypeorum, ita vt tot quasi clypeis platanus cingatur, quot foliis ornatur, in typum quidem Genitricis Dei, quæ ideò meritò platano comparatur, non quòd sibi, sed quòd nobis plurimos clypeos, id est, protegendi rationes administret: est enim clypeus Eccl. 24. lib. 1. de natu. anim.

peus protectionis symbolum: vnde in Canticis de illa mysticè sponsus; *Mille*, inquit, *clypei pendent ex ea.* Quæ verba sic interpretatur Diuus Thomas; mille clypei, id est, mille remedia ex Beata Virgine contra pericula pendent. Quare si telis tentationum grauaris, voca Mariam.

Cant. 4.

Opusc. 4.

Præterea, illa est notissima platani commendatio, quòd æstate ab infestatione radiorum solarium homines protegit: hyeme illos admittit. Habet namque folia ita inter se connexa, & intexta, vt sub vmbra illius quiescentes tempore æstatis, radij solares minimè offendere queant: hyeme tamen accedente, folia illa inter se connexa sic adinuicem explicantur, & separantur, vt radiis solaribus facilis pateat aditus ad fœcundandas suo calore radices eius. Hæc duplex platani proprietas, duplex sapientissimæ Virginis officium, quo erga nos vtitur, egregiè adumbrat. Ipsa enim tempore æstatis, diuinæ iracundiæ velut platanus se interponit, ne scilicet radij diuinæ vindictæ peccatores attingant. Tempore etiam hyemis, cùm videlicet dura peccatorum corda frigescunt, ipsa viam parat, & iter pandit, quo radij diuinæ misericordiæ, velut ceram, rebelles eorum voluntates emolliant, vt dignos pœnitentiæ fructus faciant. Diuus Germanus sic sacratissimam Virginem alloquitur: *Nemo est, qui liberetur à malis, nisi per te ô Virgo purissima.*

De zon. Dom.

Indicat etiam eandem Virginis protectionem communis illa Lunæ appellatio, qua Beata Virgo, *pulchra vt Luna*, cohonestari solet.

Cant. 6.

ſolet. Dicunt aſtrologi, & Albumazar, quòd ſi Luna nocte omnino non radiaret, vapores aſcendentes de terra, adeò condenſarentur, vt animalia reſpirantia ſuffocarentur. Non diſſimiliter Maria, quaſi Luna conſeruat hominibus vitam ſpiritualem: tempore enim noctis, id eſt, aduerſitatis ſurgunt continuò ex melancholia vapores triſtitiæ, quibus homo quodammodo ſuffocabitur, niſi interueniat, intercedátque Virgo illa ſanctiſſima. Hinc Anſelmus; *Sicut, ô Beatiſſima Virgo, omnis à te auerſus, & à te deſpectus, neceſſe eſt vt intereat: ita omnis ad te conuerſus, & à te reſpectus, impoſſibile eſt vt pereat.* Anſelm. in orat. de laud. Virg.

B Sciendum eſt autem in omni mediatore, & interceſſore duo requiri, vt eius fauor aliquem conſequatur effectũ. Primum, vt velit: alterum, vt poſſit. Vtrũque reperitur in Virgine; & vt alia omittam, patet ex verbis quæ in nuptiis, deficiente vino, Virgo habuit ad filium, & ex reſponſo filij ad matrem. Ait itaque mater; *Vinum non habent.* Quibus verbis Ioan. 2. manifeſtè conſtat Virginem voluiſſe orare, nam etiam non rogata rogabat. Quid ſi rogaretur? Vnde Bernardus: *Quid mirum,* inquit, *ſi inuocata adeſt, quæ etiam non vocata præſtò eſt?* Super miſſus eſt. Præterea id colligere licet ex amore Virginis in Deum, qui optat & vult omnes homines ſaluos fieri; & præcipuè ex amore eiuſdem erga filium: nam cùm ipſa præ oculis viderit illum pro nobis natum, paſſum, & mortuum; ſciátque ad eius gloriam & honorem pertinere, non perire eos, quos pretioſo ſanguine ſuo redemit, quid non hac ratione præſtabit?

I quo

quo non orabit ardore, vt passio filij sui optatum assequatur intentum, & ne tantus labor sit cassus, nec tantum pretium irritum fiat? Non est igitur de eius voluntate dubitandum.

Quod verò plurimùm possit erga filium, constat ex responsione ipsius filij ad illam, & ex miraculo ab eo petitione matris patrato: sic enim respondit filius; *Quid mihi, & tibi est mulier?* Quæ verba, licèt repulsam præ se ferre videantur, tamen non sunt verba recusantis, nec indignantis, aut increpantis; sed, vt notat Diuus Iustinus (cuius libenter sequor huius loci expositionem) verba sunt monentis, & concedere volentis. Monet enim Christus his verbis, nihil sibi, & matri esse, vel nihil inter se, & matrem reperiri, quod prohibere, & impedire possit, quin ab ea postulatum concedat; quod miraculum statim subsequutum comprobauit. Nam volens Dominus ostendere matrem à petendo non repulisse, protinus miraculum edidit. Si enim ei molesta petitio fuisset; si matrem postulantem reiecisset, sanè non statim post eius petitionem, vinum, quod ipsa petebat, conuiuis largiter suppeditasset. *Non*, inquit Iustinus, *obiurgandæ matris causa à Saluatore dictum est; Quid mihi, & tibi rei est mulier? Non enim Christus matrem verbo obiurgauit, quam re honorauit.* Quapropter intelligens Virgo filij loquentis tam verba, quàm animum quo illa proferebat, sciénsque filium concessurum, quod ipsa postulauerat, dixit ministris; *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Cùm igitur

Iustinus qu. 136.

Ibidem.

Ioan. 2.

igitur Deipara velit pro nobis rogare, & possit à Deo nobis impetrare, miror quòd tardent afflicti illam inuocare. Audiamus Bernardum de illa loquentem: *Si piè nobis pulsata fuerit & inuocata, compatietur nobis, nec deerit necessitati nostræ: siquidem nec facultas deesse poterit, nec voluntas; quoniam regina cælorum est, & mater misericordiæ.* Quasi dicat; quia regina cœlorum, potest: quia mater misericordiæ, vult. Serm. 1. in Dom 1. Epiph.

C Quòd autem vinum pia mater à filio petierit, non caret mysterio. Est enim vinum lætitiæ symbolum, iuxta illud; *Vinum lætificat cor hominis.* Psal. 103. Hinc fortè dicterium istud à Pierio relatum: [Nulla adest hilaritas ei qui aquam bibit.] Lib. 53. Propterea tristi & perturbato homini Plautus vinum propinandum monet. Cui concordat, quod à Sapiente iniungitur; *Da mœrentibus vinum, & eis qui in amaritudine sunt.* Prou. 31. Si quis cordis deliquium patiatur, statim vino hausto corroboratur; quibus patet vinum esse lætitiæ & consolationis symbolum. Cùm igitur Dei Genitrix postulauerit vinum suppeditari, quód solet cor hominis lætificare, mœrentésque consolari, clarè ostendebatur illam futuram esse aduocatam mœrentium, ac omni consolationis vino destitutorum. Itaque deficiente vino, id est, deficiente gratia, quæ lætificat animam, aut sanitate, vel deficientibus bonis temporalibus, & premente aliquo morbo, aut paupertate, vel vrgente persecutione, aut aliqua alia calamitate, rogabit pro te Beatissima Virgo, vt tibi vinum consolatio-

nis, aut aliquod solamen à Domino concedatur. Maximam igitur senties consolationem, si ad illius recurras intercessionem: magnum in te experieris effectum, si erga illam magnum habeas affectum. Si enim non rogata rogauit adhuc existens in terris, quantò magis inuocata nunc regnans in cœlis inuocabit? Audi Bonauenturam: *Magna fuit erga miseros misericordia Mariæ adhuc exulantis in mundo; sed multò maior erga miseros est misericordia eius iam regnantis in cœlo. Maiorem per beneficia innumerabilia nunc ostendit hominibus misericordiam, quia magis nunc videt innumerabilem hominum miseriam. Quis est super quem Sol non luceat? Quis est super quem misericordia Mariæ non resplendeat?*

In speculo Virg. cap. 8.

Vides Seraphicum illum doctorem Virginis misericordiam, & interçessionem Soli comparare. Est enim hæc Virgo *electa vt Sol:* quia sicut Sol non tantùm hunc mundum illuminat, sed & in ipsis terræ visceribus vires suas exercet; ibi enim aurum & gemmas producit, ac multa, veluti flores, herbas, & similia foras emittit & erumpere facit: ita huius sanctissimæ Virginis clementia & miseratio tam longè, latéque se diffundit, vt non solùm pro his qui in terris vitam degunt, sed & pro illis qui in inferis pœnas luunt, intercedere legamus. Quod quomodo debeat intelligi, attende. Certum est, iuxta sententiam Diui Thomæ, omniúmque Theologorum, damnatos puniri in inferno citra condignum; aliqui autem docent huiusmodi beneficium punitionis citra condignum

Cant. 6.

1. part. quæst. 21. art. 4.

gnum intercessioni Beatissimæ Virginis Mariæ ascribi debere, inter quos Rutilius Benzonius Episcopus Lauretanus, qui sic scribit; *Quantitas pœnæ damnatorum ex Dei misericordia, & intercessionibus Beatæ Mariæ Virginis citra condignum taxatur.* Si ipsi damnati, qui hanc Virginem non rogant, sunt eius intercessionis participes, quantò magis nobis adhuc viatoribus aderit, præcipuè si in nostris necessitatibus illam humiliter inuocemus? In Psal. 86. cap. 32.

D Legimus etiam nonnullos fuisse ex inferno, ex ipso statu damnationis, efficacissima ac potentissima Deiparæ intercessione reuocatos: vt de quadam muliere in territorio Lionicensi, siue Lingonensi, narrat idem Rutilius, quæ licèt aliàs religiosè viueret, in eo tamen defecerit, quòd facinus quoddam in iuuentute commissum nunquam in specie, sed tantùm in communi, ac generaliter confessori aperuisset, ac proinde, postquam è vita discessit, à dæmonibus ad flammas inferni raperetur; illicò Beata Virgo Iesum filium exorauit, vt ab eiusmodi pœnis inferni eam liberaret, eo quòd dum viueret, quotidie coram eius imagine illam piè exorasset, ne ob tale peccatum damnationi addiceretur æternæ. Annuit filius Dei, & mulier vitæ restituta occultum, ac tamdiu non propalatum peccatum integrè cum aliis confessa est: Virginísque precibus iterum moriens in cœli gloriam recepta est. Habetur etiam hoc exemplum in speculo exemplorum. Nec mirum: nam si Apostolis ex priuilegio concessum fuit, vt nonnullos Ethnicos Lib. 2. de anno Iubilæi. cap. 45. distinct. 3. exemp. 46.

qui ad infernum iam descenderant, resuscitarent, qui sic ad vitam reuocati, peracta pœnitentia, iterum mortui, salui fierent, vt scribit Egesippus: & Beatæ Agneti, vt filium Præfecti, quem diabolus occiderat ob stuprum in Virginem tentatum, resuscitaret, vt narrat Diuus Ambrosius; cur matri Dei negandum erit, potuisse ex summo filij priuilegio portas inferni infringere, & quos voluisset ad vitam mortalem iterum reuocare, vt peracta debita pœnitentia salui fierent?

Lib. 3. cap. 2.

Serm. 90.

Dices; quomodo hoc fieri potuit, cùm, vt canit Ecclesia, *in inferno nulla sit redemptio:* & iuxta Diuum Augustinum, *nimis præsumptuosum sit dicere cuiquam eorum supplicium æternum non futurum, quos Deus ituros ad supplicium dixit æternum?* Respondeo, huiusmodi animas precibus Beatissimæ Virginis, aut aliorum Sanctorum ad vitam reuocatas, & tandem peracta legitima pœnitentia, ad gaudia cœlestia translatas; licèt ex occultis Dei iudiciis in mortifero peccato decesserint, ac proinde in inferno secundum præsentem earum iniustitiam cruciatæ fuerint; tamen suspensio finali iudicio nondum fuisse ad huiusmodi locum damnatorum finaliter deputatas, sed absolutè prædestinatas fuisse ad salutem æternam per medium illud prodigiosum ex immensa Dei benignitate, & Virginis intercessione, qui habent, licèt diuersimodè, claues mortis, & inferni, vt docet Diuus Thomas.

Lib. 2. de Ciuit. Dei cap. 24.

Quæst. 6. de veritate. art. 6. ad 4.

E Si igitur tam singulare beneficium quibusdam per intercessionem Virginis à Deo

collatum

collatum est, vt ab æternis miseriis eriperentur; quomodo non liberabimur à præsentibus tribulationibus, si, vt decet, sub illius confugiamus præsidium? Si autem postquam illam rogauerimus, non eripiamur, signum erit huiusmodi miserias & afflictiones nobis maximè expedire; quia fortè ab æternis non eriperemur, nisi præsentibus cruciaremur: hoc saltem illius intercessione obtinere poterimus, vt nimirum miseria æterna præsenti nobis commutetur; ideo semper est obsecranda, quia semper illius interuentu nobis aliquid à Deo conceditur, quod in vtilitatem nostram semper vertitur. Nullus ergo est qui ab hac Virgine vacuus recedat, *quæ*, ait Bernardus, *omnibus suauis est, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam.* Si quid igitur à Deo obtinere desideras, roga Mariam, quia, teste eodem Sancto, *nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret.* Serm. de verbis Apo. Serm. in vigil. nat. Dom.

Vnum adhuc adiiciam, quod paradoxum videbitur, in quo tamen apparebit, quanti sit meriti hæc Virgo apud Deum. Nondum erat, & Deus propter ipsam populo Israëlitico non deerat: ipsa non rogabat, & Deus propter ipsam erogabat: nondum existebat, & multis, vt ita dicam, adsistebat. Nam, secundum Diuum Bernardum, ac secundum illum Rabbinum qui dicitur Acchados, Deus propter istam nobilem creaturam saluauit protoparentes nostros de prima eorum trans- Serm. 61. de Virg.

greſſione; Noë de diluuio inundante; Abraham de Hur Chaldæorum; Iſaac de Iſmaële; Iacob de Eſaü; Iſraëliticum populum de Ægypto,& de impia Pharaonis manu,de mari rubro,de captiuitate Babylonica,& Aſſyriorum; Dauidem de leone & vrſis, de Goliath, & de Saüle infeſtiſſimo eius hoſte. Omnia denique beneficia à Domino Deo collata ſunt propter huiuſmodi benedictæ Virginis reuerentiam, & amorem, quibus eam Deus in æterna ſua prædeſtinatione honorandam cunctis operibus ſuis ab æterno prærordinauit. Imò verò, teſte Beato Fulgentio, *Cælum & terra iamdudum ruiſſent, ſi Maria precibus non ſuſtentaſſet.* Si Deus populum ſuum à multis eripuit calamitatibus Mariam tantùm præuidendo; quid nobis nunc denegabit illam & videndo ſimul & audiendo? Inſuper, ſi cœli & terra ſtare non poſſunt ſine Mariæ precibus, quomodo poterimus ſubſiſtere ſine eius interuentione? *Meritò*, inquit Bernardus, *in te, Maria, reſpicunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis quicquid creauerat, recreauit.*

Lib. 4. Mythol.

Serm. 2. in die Pent.

Optarem maximè, vt dum aliqua neceſſitate premeris, aut afflictione afficeris, veniant tibi in mentem incommoda quæ Beatiſſima Virgo paſſa eſt in hoc mundo. Nam magnam afflictionem ſubiit, quando Ioſeph myſterij ignarus, *voluit occultè dimittere eam.* Maiorem, quando cum filio in Ægyptum fugere cogitur. Maximam, quando Chriſtus crucifigitur. Certè non doluit Virgo quando Chriſtus ex ea natus eſt, ſed quando coram F

Matth. 1.

ea

ea passus est. Tunc enim adimpletum est illud Simeonis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Qui quidem gladius non illam trucidauit, sed vehementer transuerberauit; adeò fuit intensus huius gladij dolor, vt alios quoscunque homines occidisset. Audi Diuum Bernardinum. *Tantus fuit dolor Virginis, quòd si in omnes creaturas quæ pati possunt, diuideretur, omnes subitò interirent.* Si diuisus occideret, quid si integer? Ipsa tamen non interiit, quia peculiari auxilio Dei vires ei suppeditantis adiuta, omnia aduersa patienti animo pertulit. Tom. 1. ser. 61. art. 3. cap. 2.

Itaque libenter compatietur afflictis, quæ aliàs fuit afflicta: compatietur virginibus, quæ semper fuit Virgo: compatietur coniugatis, quæ aliquando mansit coniugata: compatietur viduis, quæ fuit vidua: compatietur pauperibus, quæ pauperem vitam duxit: compatietur denique miseris, quæ veriùs quàm Dido apud Virgilium dicere potest;

Non ignara mali, miseris succurrere nosco. Æneid. 1.

& cui miserorum demandata est cura. Dicamus igitur cum Augustino & Ecclesia; *Sancta Maria succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles,* &c. Et vt compassio miseriæ nostræ semper sit apud eam; congratulemur ei, quòd ab istis miseriis ad gaudia transierit Paradisi; hoc, teste Bonauentura, consulit Diuus Anselmus: *Assiduè roganda est Maria, & congratulatio beatitudinis eius sit semper apud nos, vt compassio miseriæ nostræ sit semper apud eam.* Serm. 18. de Sanctis. In speculo Beat. Virg. cap. 9.

Tandem, quia, iuxta Diuum Thomam, Opusc. 4.

conuenit Beatæ Virgini nomen Maria, quæ interpretatur stella maris, ac nauigamus in huius mundi periculoso pelago; ne ventis tentationum, vel procellis afflictionum obruamur, sed ad portum salutis dirigamur, illam sæpe salutemus, dicamúsque cum Ecclesia; *Aue maris stella*, &c. aut cum Damasceno: *Aue vnicum molestiarum solamen. Aue omnium cordis dolorum medicamentum.* Ad hoc nos hortatur Bernardus. *Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam innoca, non ab ore, non discedat à corde.* Et cum summo Pontifice Innocentio III. huius beatissimæ Virginis auxilium in nostris miseriis sic imploremus:

Orat. 2. de dormit. Virg.

Hom. 2. super missus est.

Innoc. III. Papa.

Angelorum Imperatrix,
Peccatorum consolatrix,
Consolare me lugentem,
In peccatis iam fœtentem.

In omnibus angustiis semper est nobis Christus proponendus, pro quo sunt omnia aduersa æquanimiter toleranda.

CAPVT XIV.

NON incongruè à Seneca dictum est; [Vita sine proposito vaga est.] Sicut nauigantibus ad aliquod sydus A

Senec. Epistol. 96.

dus dirigendus eſt curſus: ita neceſſe eſt, vt nobis proponamus aliquod exemplar, ad quod nitamur, & quod imitemur.

Aſſignat Diuus Paulus ad quem reſpicere debeamus, dum ait; *Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem Ieſum.* Hebr. 12. Quaſi dicat; pergamus patienter, & fortiter perſeueremus: currendum enim nobis eſt per exilia, per bonorum rapinam, per medios hoſtes; ita fiet, vt cœleſte præmium ritè currentibus propoſitum aſſequamur. Induamus ergo patientiam; hæc nobis erit thorax impenetrabilis, quo omnium hoſtium tela elidamus: hac armati alacres, & inuiolabiles in media perſecutionum certamina irruemus.

Præterea, alludit Apoſtolus ad pictores, qui vt ex prototypo paragogum, vel imaginem exprimant, neceſſe eſt ſæpe prototypum ipſum, ſiue exemplar intueantur & reſpiciant; vel ad illos, qui vt aliquas literas, aut characteres optimè efformare valeant, debent frequenter exemplaria, quæ præ oculis habent, reſpicere. Sic, inquit Paulus, propono vobis exemplar patientiæ, ſcilicet Chriſtum crucifixum, vt in illud aſſiduè intuentes, eius patientiam, & conſtantiam in vobis exprimere & imitari ſtudeatis.

Ad hoc propoſitum Diuum audiamus Auguſtinum. *Cauſa*, inquit, *patiendi capiti fuit,* In Pſal. 34. *vt corpori praberet exemplum: Dominus enim voluntate paſſus eſt, nos neceſſitate: ille miſeratione, nos conditione. Proinde illius voluntaria paſſio, noſtra eſt neceſſaria conſolatio, vt quando talia*

fortè

fortè perpetimur, intueamur caput nostrum, vt eius exemplo commoniti, dicamus: si ille, quid nos? Si, inquam, ille, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, tot ludibria, tot alapas, tot flagella, mortem denique pertulit: quid nos, qui tot peccata commisimus, tolerare debemus? Quando igitur aliquid patieris, hoc tibi semper versetur in ore, vel mente: *si ille, quid ego?* Si iniuria afficiaris: si paupertate premaris: si te inimici persequantur: si falsò accuseris, continuò dic: *si ille, quid ego?* Nam, teste Diuo Petro, hæc est, vna ex causis cur Christus passus sit, vt videlicet esset nobis in exemplar, vel exemplum; 1. Pet. 2. *Christus*, inquit, *passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.*

S. Brigit. in reuelat. Beatæ Brigittæ reuelatum fuit, quòd dum B Christus visibiliter versaretur in terris, familiaris hic erat sermo Hebræis mœstitia affectis; *Eamus ad intuendum filium Mariæ, vt hilares reddamur.* Fortè quia speciosus erat Augußt. præ filiis hominum, vel quia, teste August. facies decoris eius erat laudabilis. Non tantùm ob id, sed etiam quia patiens fuit præ cæteris hominum, quamuis pulchrior ac purior extiterit omnibus hominibus, in qua quidem puritate præcipuè fulgebat eius pul- Caſſ. in Pſal. 44. chritudo. Audi Cassiodorum; *Non quia forma eius decore lactei coloris eluxit, aut flauo crine lampauit, aut insigni statura præmicuit, sed veraciter humano genere pulchrior fuit, quia peccatum non habuit.* Tantus itaque fuit Christi aspectus, vt conspicientes exhilararet. Quem modò oculis corporeis intueri non possumus, saltem

ſaltem mente reſpiciamus, & quæ pro nobis pertulerit attendamus, vt vel ſic pro illo patienter omnia feramus.

Ideo Apoſtolus, qui paulo antè hortabatur nos vt eſſemus *aſpicientes*, modò ait; *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt non fatigemini animis veſtris deficientes, nondum enim vſque ad mortem reſtitiſtis.* Quem in hac vita videre non poteſtis, illum recogitate, id eſt, feriò, ſæpe cogitate. Ait Paulus Chriſtum ſuſtinuiſſe contradictionem. Hoc prædixerat ſenex ille Simeon; *Hic poſitus eſt in ſignum, cui contradicetur.* Huic contradixit Lucifer, cùm eius incarnationẽ impedire tentauerit. Huic contradixit Herodes, cùm illum recenter natum de medio tollere voluerit. Ei contradixerunt Iudæi, quando in eum blaſphemantes, eius miracula negabant, multáque improperabant, & dum eum vſque ad mortem perſecuti ſunt. Hebr. 12. Luc. 2.

Sicut igitur Chriſtus poſitus eſt in ſignum illarum contradictionum, noli mirari, nec triſtari, ſi tibi interdum contradicatur. Vt autem valeas quaſcunque contradictiones patienter ferre, ſit tibi Chriſtus in ſignum, illum expendito, ad hoc te hortatur Diuus Baſilius: *Si*, inquit, *pauper es, memor ſis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cùm diues eſſet, noſtri gratiâ egere voluit. Si verò ſtultus & indoctus appelleris, reminiſcere eorum, quæ à Iudæis iactata ſunt in veram ſapientiam. Alapa ſeu pugillo cæſus es? expuit aliquis in faciem? eadem & Dominus eſt paſſus: non enim ab expuentibus, & cædentibus* Hom. de Ira.

faciem

faciem auertit. Calumniam pateris? & Dominus. Tua laceratur vestis? & à Domino quoque vestis per vim extracta est, & super eam missæ sunt sortes. Nondum condemnatus es: nondum Cruci affixus es: multa tibi toleranda sunt, vt ad eius imitationem peruenias. Hæc ille.

Tantos autem labores Christus sustinuit, C vt postquam illos Diuus Cyprianus fusè prosequutus est, tandem concludat; *Talis est Christi, ac tanta patientia, quæ nisi tanta, ac talis esset, Paulum quoque Apostolum Ecclesia non haberet.* Ac si dicat. Nedum Christus sustinuit persecutiones, sed & persecutores, inter quos fuit Paulus, qui cũ esset sua malitia vas indignationis, factus est Christi patientia vas electionis: & qui Christum in fidelibus persequebatur, multa postea pro Christo ab infidelibus patiebatur: & qui priùs Christi membra non agnoscebat, membris eius Christus pòst non ignoscebat: in corpore suo aspera sustinere non recusauit, qui multa caput suum Christum sustinuisse cogitauit: quia, teste Gregorio, *nihil est adeò graue, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reuocetur.*

Lib. de bono patient.

Greg.

Et secundum alium Gregorium, passionis & laborum Christi consideratio fiet nostrarum passionum & mœstitiarum extinctio. *Si quando*, inquit, *animus tuus accepta iniuriæ dolore exarserit, fac tibi Christus, Christique vulnera in memoriam veniant, quantuláque pars hæc sint eorum, quæ Dominus tuus perpessus est; hac ratione animi dolorem velut aspersa aqua extinxeris.* Et, vt cum Diuo Augustino loquar,

Greg. Naz. in sentẽtiis tetrastich.

toto

toto nobis figatur in corde, qui pro nobis fixus est in Cruce. Titus Liuius hæc de milite dicere solebat: [Deuotus miles non sentit sua, cùm benigni ducis intuetur vulnera.] Attentè igitur Christi vulnera consideremus, vt nostra patienter toleremus. Lib. de sancta virginitate. Lib. 2. decad. 1.

Vult Diuus Petrus, vt Christum passum sæpe cogitemus; ait enim, *Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Vocat Apostolus hanc cogitationem passionis Christi, armaturam, qua facili negotio poterimus quibuscunque tentamentis ad impatientiam impellentibus, resistere. Experimento didicit idem Apostolus, quantùm prodest semper oculos & affectum ad Christum dirigere. Legimus enim apud Matthæum, ambulantem illum supra mare, videntem ventum validum, timuisse, ac cœpisse mergi, quia fortè oculos à Christo abduxerat, illósque ad huiusmodi ventum, procellámque coniecerat. Qui itaque à Christo mentis oculos abducit, eósque ad tempestates, atque ad aduersa quæ illi accidunt, conuertit, illicò demergitur, id est, aduersis frangitur, irascitur, in verba blasphemiæ prorumpit. 1. Petr. 4. Matth. 14.

D Tanta fuit Christi in sustinendis iniuriis patientia, vt propter ipsam voluerit Tertullianus, Pharisæos Christum agnoscere debuisse. *Hinc*, ait, *vel maximè Pharisæi Dominum agnoscere debuistis, patientiam huiusmodi nemo hominum perpetraret.* Sicut in patientia cognoscebatur Christus, sic in patientia cognoscatur Christianus. Ab illis etiam debebat Lib. de pat. cap. 3.

bat agnosci, à quibus patiebatur se crucifigi. Quia si illum pro ipsis talia patientem agnouissent, similia ipsi pro illo patienter sustinuissent. Nam, ait Apollinaris, *si quantamlibet nobis anxietatem vitæ præsentis propinet afflictio, parua toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui inuitat ad cœlum,* &c.

Lib.4.Epist.

Itaque, vis pati pro Christo? quid passus sit, assiduè cogitato. Vis autem scire, quid sit pati pro Christo? Diuum Chrysostomum audito: *Pro Christo pati*, inquit, *munus est maioris admirationis, quàm sit reuera mortuos excitare, & signa miranda patrare: nam illic quidem debitor sum, hic verò Christum habeo debitorem.* Debet tibi Christus, si pro ipso patiaris, & tu debes Christo, cùm per ipsum miracula operaris. Inter beneficia discipulis collata, istud annumerat Scriptura, quòd, videlicet, digni habiti sint pro nomine Iesu contumeliam pati. Optanda potiùs est ista dignatio, quàm miraculorum operatio. Non ideo Sancti Deo grati sunt, quòd miracula patrauerint, sed quòd multa pro ipso grauissima sustinuerint.

Homil.4. in Epist. ad Philip.

Act.5.

Sciendum denique est, Christum ad omnium nostrûm maiorem consolationem omnia sustinuisse incommoda, quæ in hominem cadere possunt: omnia, inquam, pertulit, quæ solent esse hominibus dolori & mœstitiæ, peccato & ignorantia demptis. Ideo non immeritò Propheta vocat illum, *virum dolorum:* quia verè languores nostros tulit, & ægrotationes nostras ipse portauit.

Isa.53.

Nam si molestum sit homini fuisse in vili

loco

loco natum, nullum habere domicilium, pauperem vitam ducere, persecutionibus agitari, iniuriis affici, alapis percuti, flagellis cædi, falsò accusari, à cunctis despici, ab omnibus derelinqui, morti adiudicari, ac denique patibulo suspendi; hæc ideo omnia Christus pro nobis passus est, vt si quædam ex his nobis contingant, statim illius recordemur, atque in eo consolemur, dicamúsque semper, vt suprà, cum Augustino; *si ille, quid ego?* priùs ille, postea ego: ille innocens, & ego peccator: ille tunc pro me, & ego nunc pro illo: ille iniustè patiebatur, & ego iustè: ille tristabatur, & ego gaudebo? Pauper erat, & ego ditabor? Afficiebatur iniuriis, & ego laudibus? Non habebat, vbi caput reclinaret, & ego habebo, vbi totum corpus reclinem? Esuriuit, & ego satiabor?

Quod Christus præcepit, hoc ipsum perfecit: quod aliis iniungebat, sibi adiungebat. Vnde optimè Augustinus; *Omnia bona terrena contempsit homo Deus, vt contemnenda monstraret, & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcipiebat, vt neque in illis quæreretur fœlicitas, neque in ipsis timeretur infœlicitas.* **Lib. de catechizandis rudibus.** Diuus Ambrosius probat Christum sufficientissimum esse ad consolandum nos in quacunque aduersitate constitutos. **Ambros. in quodam serm.** *Omnia,* inquit, *habemus in Christo, & omnia in nobis Christus. Si à vulnere curari desideras, medicus est: si febribus æstuas, fons est: si grauaris iniquitate, iustitia est: si indiges auxilio, virtus est: si mortem times, vita est: si tenebras fugis, lux est: si cœlum desideras, via est: si cibum quæris, ali-*

mentum est. Quomodo autem Christus nos consoletur, ostendit alibi idem doctor, dum ait; *Factus est Christus pauper pauperibus, flens flentibus, esurientibus esuriens, sitiens sitientibus, est in carcere cum paupere, cum Maria flet, cum Samaritana sitit.* Verè de homine dicit; *Cum ipso sum in tribulatione.* Sed vt tecum sit in tribulatione, noli illum tibi auferre in tribulatione; *Nemo*, inquit idem, *tibi Christum potest auferre, nisi te illi auferas.* Auferes autem, si illum offendas, vel si patienter propter ipsum tribulationem non feras.

Super Lucã lib. 4.

Diuus Hieronymus nulla timebat incommoda, dummodo post illa Christus adueniret; *Veniant*, inquit, *plagæ, veniant omnia malorum genera, dummodo post plagas Christus adueniat.* Si autem vis, vt Dominus tibi adueniat, opta vt aduersa tibi adueniant; & cùm aduenerint, patienter ferto, quod vt præstes, veniat tibi in mentem Christus, illum tibi semper proponas.

Hieron. in Psal.

Ostendit disertissimus Leo, quanam via ad Christum tendere possimus, dum ait; *Per Christum ad Christum tendit, qui per semitam patientiæ & humilitatis incedit, in quo planè itinere, nec æstus deest laboris, nec nubes tristitiæ, nec procella formidinis: ibi sunt insidiæ iniquorum, persecutiones infidelium, minæ potentium, contumeliæ superborum, quæ Dominus Rex gloriæ ideo omnia percurrit, vt inter præsentis vitæ pericula, non tam optandum sit nobis declinando ista effugere, quàm tolerando superare.*

Serm. 16. de passion.

Senecam illum notissimum Philosophum ad subeundos difficiles, durósque labores,

Sextij cuiusdam liber adeò incendebat, vt casus omnes ad congressum prouocaret. Quid autem de se scribat audiamus. [In quacunque positione mentis sum, cùm lego Sextium, libet omnes casus prouocare, libet exclamare; quid cessas fortuna? congredere: paratum vides; illius animum induo, qui quærit vbi se experiatur, vbi suam virtutem ostendat: libet aliquid habere quod vincam, cuius patientia exercear.] Si vir Ethnicus sibi alium proponebat Ethnicum ad omnia incommoda toleranda; quid Christianus præstare debet? Christum sibi proponat, maiora namque sumet à Christo, viro dolorum, incitamenta, quàm Seneca à Sextio. Dicat igitur: cùm Christum opprobria, flagella, mortem denique ferentem intueor, libet omnia pro illo aduersa tolerare, quid moraris aduersitas? accede, paratum inuenies. Epist. 65.

Sed vt illud præstare valeamus, nobis Christus tanquam vestis induendus est: ad hoc nos hortatur Apostolus; *Induimini Dominum Iesum Christum.* Si ille Seneca animum Sextij induere fatebatur, itáque vt alter Sextius apparebat; induat fidelis Christum Dominum. Quid autem sit induere Christum, indicat Diuus Chrysostomus: *Induere*, ait, *Christum, est vndique in nobis per sanctimoniam & mansuetudinem Christum conspicuum esse. Homo enim indutus, id esse videtur, quod indutus est: appareat itaque in nobis Christus.* Vel secundum Diuum Thomam, Christum induit, qui Christum imitatur, quia sicut homo continetur vestimento, & sub eius Rom. 13. Chrysost. in Epist. ad Rom. In eundem locum.

colore videtur: ita in eo qui Christum imitatur, solus Christus, eiúsque indumenti color, id est, sanctitas apparet.

Vt igitur illum, vel illo induaris, oportet G vt illum intuearis, & quem debes contemplari, necesse est imitari: nec poteris cum illo in
Rom. 8. cœlis regnare, nisi valeas pro illo in terris aduersa tolerare. Nam, teste Apostolo, qui non compatitur, non conglorificabitur. Et Diuus
Serm. 44. de Sanctis. Augustinus existimat illum recusare esse in corpore, qui tribulationem non vult sustinere cum capite, nec mereri congaudere in patria, qui recusat condolere in via. Non enim erunt in cœlo membra glorificata sub coronato capite, quæ hic sub spinoso extiterunt delicata: nec Christum videbit regnantem, qui recusat
Hieron. in quad. Epist. imitari patientem. Vnde Hieronymus; *Si vis habere partem cum Christo, tibi viuendum est Christi exemplo.*

Cæterùm quosnam consolentur Christi actiones & passiones, ostendit Bernardus his
Bernard. verbis. *Non consolatur Christi infantia garrulos: non consolantur lacrymæ cachinnantes: non consolantur panni eius ambulantes in stolis: non consolantur stabulum & præsepe amantes primas cathedras in synagogis.* Vis igitur, vt Christus te consoletur? fac vt vita tua illum imitetur: consolatur enim humiles, consolatur pauperes, consolatur mites, & eos qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: non consolatur Christi paupertas diuites, nec pauperes optantes esse diuites: nec eius humilitas inflatos: nec obedientia rebelles: nec impatientes patientia eius.

Valde

Valde sunt considerãda verba Apostoli sic ad Romanos scribentis; *Christus non sibi placuit.* In quæ verba ostendit Diuus Chrysostomus, Apostolum semper nobis Christum proponere in exemplum. Quid dicat iste doctor audiamus. *Semper*, inquit, *nobis Christum in exemplum Apostolus proponit: nam & cùm de eleemosyna loqueretur ipsum adducebat, dicens; Cognoscite gratiam Domini, quoniam cùm diues esset, propter vos egenus factus est: & cùm ad dilectionem adhortaretur, dixit: sicut & Christus dilexit nos: de ferenda etiam confusione, & periculis consulens ad eundem confugit, dicens: Qui pro gaudio sibi proposito Crucem sustinuit, confusione contempta.* Postmodum iste doctor explicans supradicta verba Apostoli, sic ait; *Quid est, non placuit sibi ipsi? poterat nulla ferre opprobria, poterat quæ passus est, non pati, si quæ sua sunt spectare voluisset; verùm noluit, sed quod nostrum erat respiciens, quod suum erat neglexit.* Rom. 15. Hom. 27.

H Itaque ille sibi placet, cui pati pro Christo non placet: sed sicut Christus tormenta pro nobis sustinendo sibi placere recusauit; ita consentaneum est, vt pro ipso patienter omnia aduersa ferendo nobis ipsis displicere studeamus. Naturaliter tibi displicent labores, dolores, morbi, paupertas, & similia, quæ si recuses, aut impatienter feras, tibi placebis, sed non Deo, quia non vis, quæ tibi non sunt placita: si verò æquo animo sustineas, tibi exemplo Christi displicebis, sed Deo placebis. Audi Bernardum: *Quidni caput suum membra sequantur? si bona suscepimus ab hoc capite, id est, Christo, mala autem quare* Serm. 1. in capite ieiunij.

non sustineamus? An respuere tristia volumus, & communicare iucundis? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod ille patitur, pro nobis est. Quod si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Non est magnum si compatimur, membrum capiti, cum quo & glorificandum est. Fœlix membrum, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequetur illud quocunque ierit. Ducem Catonem sic Poëta inducit loquentem;

Lucanus lib. 8.

———Primus arenas
Ingrediar, primúsque gradus in puluere ponam:
Me calor æthereus feriat, mihi plena veneno
Occurrat serpens, fatóque pericula vestra
Prætentate meo.———

Sic Christus Dux, & Deus optimus maximus per huius mundi tribulationes suos ducens milites, primus in puluere gradus posuit, vestigiáque reliquit impressa, quibus insistamus. Nam primum impiorum oppugnauit inuidia, primum labores afflixere, primum truculenti vulnerauere leones, primus torrentem mortis transfretauit; videamus illum, & sequamur: eius exemplo omnia subeamus aduersa. Olim Hebræorum exercitum per Arabiæ deserta loca præcedebat columna; nos autem non columna nubis & ignis, sed Deus ipse in nube, hoc est, in humanitate, præcedit. Sequebantur illi nubem, nos sequamur Christum, iuxta illud Ambrosij; *Exercitata mens non aquilarum præfert imagines, nec dracones, sed in Cruce Christi, & in Iesu nomine progreditur ad prælium.*

Lib. 2. de Abraham cap. 7.

Nullum

Nullum certè ad omnem patientiam efficacius remedium dari poteſt, quàm Chriſti Redemptoris vel exemplum, vel gratia, vel doctrina. Sanctus Alzarius Comes, cùm vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur, quòd in tam ampla familia, & tam multis negotiis toties offenſus nullum offenſionis ſignum daret. Ecquid verò, inquit, prodeſt iraſci? Nihil profectò. Attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei. *Noueris me interdum ſentire aliquam in animo aduerſus infeſtantes me indignationem Sed illicò me conuerto ad cogitandas iniurias Chriſto illatas, diſcoque mihi ipſi eum imitari cupiens: Etiamſi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum eſſet præ illis quæ Dominus tuus, & plura, & maiora perpeſſus eſt; certóque habeas, coniux mea, me nunquam ceſſare à commemorandis iniuriis Saluatoris mei, donec animus planè ſit tranquillus.* Hæc ille, qui ſæpe offendebatur, ſed nunquam iraſcebatur: quia Chriſtum meditabatur. Magis attendebat dolores, quos pro nobis Chriſtus perferebat, quàm iniurias, quas domeſtici ei inferebant.

Apud Sur. tom. 5. in vita eius cap. 23.

Spe beatitudinis æternæ omnia aduerſa ſunt æquanimiter toleranda.

CAPVT XV.

A SOLENT hi, qui minùs acri ſunt oculorum acie, eos auocare ab intuitu rerum nociuarum; defigere

Simile.

verò in flores & viridantia, vt refocillentur. Ita anima auertere debet à rebus molestis & mœrore plenis, quas patitur: obuertere verò ad eorum contemplationem quæ bona & iucunda sunt, vtpote Paradisi gaudia. Idcirco
Hom. de grat. act. Diuus Basilius; *Afficit te*, inquit, *aliquis ignominia? Quin tu ad eam suspice gloriam, quæ reposita in cœlis est. Iacturam rerum tuarum adiisti? Imò oculos imprime fixiùs illis cœlestibus diuitiis, & thesauro incomparabili. Patrióne solo exclusus es? At patriam habes cœlestem illam Hierusalem. Periit tibi filius? Sed Angelos habes cum quibus in circuitu diuini illius throni tripudies lætitia sempiterna exhilarandus*,&c.

Potest igitur homo in omni angustia & aduersitate mentem suam erigere spe, & fiducia promissæ fœlicitatis æternæ, si patienter sustinuerit. Hoc vnum etiam Ioannes Cassianus pro curanda omni tristitia, quæ concipitur ex rebus aduersis, antidotum proponebat.
Lib. 9. Inst. cap. 13. *Hanc ergo*, inquit, *perniciosissimam passionem ita de nobis expellere poterimus, vt mentem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam futura spe, & contemplatione repromissæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuersa tristitiarum genera, siue quæ ex præcedenti ira descendunt, siue quæ amissione lucri, vel detrimenti illatione nobis adueniunt, siue de irrogata generantur iniuria, siue quæ de irrationabili mentis confusione procedunt, seu quæ lethalem nobis desperationem inducunt, valebimus superare*,&c.

Indignum existimat Diuus Cyprianus, si B
Christiani ad Paradisum inuitati, dolore afficiantur ob aliqua aduersa, de quibus nihil

omnino

omnino curare debent, cùm copia regni cœlestis eos expectet. *Vinea fallat*, inquit, *& olea decipiat, & herbis siccitate morientibus æstuans campus arescat, quid hoc ad Christianos? Quid ad Dei seruos, quos Paradisus inuitat, quos gratia omnis & copia regni cœlestis expectat? exultant semper in Domino, & lætantur & gaudent in Deo suo, & mala atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum bona & prospera futura prospectant*, &c. Verissimum enim est illud Publij Mimi; [Ex præmij spe, solatium fit laboris.] Loquens Diuus Paulus de Moyse renuente delicias aulæ Pharaonicæ, ait, hoc ideo præstitisse, quia *aspiciebat in remunerationem*. Ac si diceret: ideo Moyses opes Ægypti posthabuit gentis suæ miseriis, quia sic secum ratiocinabatur. Si ego Ægyptiis deliciis & honoribus me dedam, his tantùm fruar ad viginti, vel triginta annos, & mox ab irato Deo damnabor ad æterna inferorum tormenta: sin autem, his abdicatis, populo Dei afflicto me iungam, cum eo premar latere & luto, affligar tantùm ad viginti, vel triginta annos, & mox à Deo remuneratore liberalissimo donabor æternis gaudiis. Satius est autem hic modica miseria emere æternam fœlicitatem, quàm modica fœlicitate & voluptate præsenti emere æternam miseriam. Atque hæc conclusio, & spes Moysem ad omnia dura & ardua fortiter subeunda impulit. Nec mirum, cùm dicat Diuus Augustinus; *Quis non contemnat dulcedinem sæculi inhians dulcedini vitæ æternæ?* Similiter tu, si aliqua afficiaris iniuria, si premaris penuria, si morbo detinearis,

D. Cypr.

Publ. Mim.

Hebr. 11.

in Psal. 68.

nearis, aut aliquam aliam afflictionem patiaris, *aspice in remunerationem*, & inuenies consolationem. Nam, teste Gregorio, *consideratio præmij minuit vim laboris*.

D. Greg.

Simile.

Baiuli seu onerarij homines, dum onera C gestant, gemunt quidem & sudant, sed pretij consideratione pergunt, ferúntque patienter onus, imò sæpe lætantur, & finito labore alia quærunt onera vehenda, nec pristino labore deterriti cessant onera indagare: & quidem, si nos præmij cœlestis magnitudinem attentè contemplaremur, non solùm virtutis & sanctitatis onera, omniáque aduersa non detrectaremus, sed & vehementer optaremus. Si enim baiuli onera illa adeò amant, quia ex illis vitæ suæ ratio pendet; cur nos onera Christi, pondus Crucis, nimirum afflictionum, portare renuemus, cùm sine illis sempiternum & cœleste præmium nancisci non possimus? *Non cogites ærumnam*, ait Chrysostomus, *sed libertatem*, *non flagella*, *sed honores*. Sanctus Stephanus non lapides, sed superna brauia considerabat, ideo *lapidum ictus*, *veluti suauem quemdam rorem excipiebat*, inquit Nyssenus. Ratio est, quia, teste Scriptura, *erat intendens in cœlum*.

Hom. 22. ad Pop.

Lib. de beatitud.

Proposita temporali vita, nullos recusas labores, curris, huc illuc vagaris, insudas, operaris, mari, terræque te das; cur ita? Vt viuam, inquis. Quanto tempore? Per viginti, vel triginta, aut fortè sexaginta annos. Ergo tibi grata est vita sexaginta annorum, ad quam traducendam tanta subis incommoda. Cur potiùs tibi gratior non est vita, non centum

centum annorum, sed æterna? Cùm cupias hic aliquandiu viuere, cura in cœlo in æternum viuere: cogitato aliquo temporali lucro, multa sustines; proposito verò sempiterno præmio, non omnia subibis aduersa? [Cogita, inquit Seneca, quàm multa temerè pro pecunia, quàm multa laboriosè pro honore tentaueris: aliquid & pro otio audendum est.] Sed dic tu; aliquid pro Deo, pro vita æterna audendum & subeundum est. Quid non moliuntur homines, quid non patiuntur pro tuenda, aut recuperanda valetudine? Vnde Poëta;

Epist. 19.

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignem,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?

Ouid. lib. de remed. amor.

D Quid non patiuntur auari? Quas vigilias, nauigationes, labores non tolerant, vt aurum cumulent? Et tamen terrena bona nullo conatu, nullóque labore sunt digna: pro æternis bonis sunt labores subeundi. *Tanti vitreum*, inquit Tertullianus, *quanti verum margaritum?* Bona huius sæculi sunt veluti vitreum margaritum, & nullus pretij: cœli bona veræ sunt gemmæ. Si vitreum margaritum, id est, sæculi caduca bona auari tanto emunt pretio & labore; verum margaritum, id est, cœlestia bona quantis laboribus nos comparare debemus? Ideò addit idem doctor; *Quis non libentissimè tantum pro vero margarito habeat erogare, quantum alij pro falso?* Vnde & Hieronymus, *Quantis*, inquit, *sudoribus hæreditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat*, &c. Diuus quoque Chrysostomus

In lib. ad Martyres.

Ibidem.

Epist. 2. ad Nepotian.

mus ſic à minori ad maius argumentatur:
Hom. 24. in Matth. *Si nautis*, inquit, *minaces illi pelagi fluctus, ſi tempeſtates, atque hyemes agricolis, ſi vulnera, cadéſque militibus, ſi grauiſſimi illi ictus, plagaque pugilibus leues videntur, atque tolerabiles propter ſpem temporalium ac pereuntium commodorum, multò magis cùm cœlum proponatur in pramio, & ineffabilia illa bona, atque perpetua, nihil ex præſentibus his aduerſitatibus ſentietur.*

Certè æterna beatitudo labore æterno eſſet emenda, ſed dignatione & miſeratione diuina temporali comparatur labore. Vnde E
in Pſal. 93. de ea ſic Auguſt. *Digna eſt quidem emi labore perpetuo, ſed neceſſe eſt, vt labore temporali ematur. Certè tantus debuit eſſe, id eſt, ſempiternus labor pro requie ſempiterna*, &c. Audi precor quid
Ibidem. idem doctor Deo loquenti dicat. *Venale habeo. Quid Domine? Regnum cœlorum. Quo emitur? paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita.*

Magna eſſet Chriſtianorum confuſio, ſi patientiam in aduerſis non haberent expectatione æternæ gloriæ, quam multi Gentiles habuerunt oſtenſione virtutis, & acquiſitione laudis humanæ. De Theodoro Cyre-
Val. lib. 6. næo refert Valerius, quòd cùm Symmachus Rex illum iuſſiſſet crucifigi, libera voce, & paruipendens huiuſmodi tormentum, reſpondit: [Mea quidem nihil intereſt, an humi, aut in ſublimi putreſcam.] Laudat idem
Lib. 4. Valerius patientiam Zenonis, qui dum in equuleo torqueretur, non ſupplicem emiſit vocem, nec eiulatum, ſed ita fortiter illud tormentum ſuſtinuit, vt Tyrannus, qui eum

damna

damnauerat, à populo lapidibus obrutus fuerit. Plurimùm commendat Seneca paupertatem Fabricij, exilium Vitellij, tormenta Reguli, venenum Socratis, mortem Catonis, quia viri illi libenti animo pro inani quadam gloria omnia illa pertulerunt: quam quidem transeuntem gloriam sic magnificiebat idem Seneca, vt de illa diceret; [Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium expectat?] Hoc de pereunte gloria dixit Ethnicus; nos verò Christiani maiori ratione de perenni dicere possumus, non habebimus patientiam, qui cœlestem speramus gloriam?

Lib. de Prouid.

lib. 2. de Ia.

F Attamen sunt nonnulli, qui tanto amore prosequuntur istud sæculum, vt maiores subeant labores pro terrenis & perituris rebus, quàm pro sempiternis & cœlestibus, de quibus meritò conqueritur Diuus Gregorius. *Omnes*, inquit, *huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt; in cœlestibus autem debiles: nam pro temporali gloria desudare vsque ad mortem appetunt, & pro perpetua nec parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet tolerant iniurias, & pro cœlesti mercede, vel tenuissimi verbi contumelias ferre recusant. Terreno Iudici toto etiam die assistere fortes sunt, in oratione verò coram Domino, vel vnius horæ momento lassantur. Sæpe nuditatem, deiectionem, famémque pro acquirendis diuitiis, atque honoribus tolerant: superna autem laboriosa tantò magis quærere dissimulant, quantò ea tribui tardiùs putant*, &c.

Et habetur dist. 1. cap. omnes.

Dilectores autem cœlestis patriæ tantò magis de illa cogitant, quantò minùs de terrenis

renis curant, quia, teste eodem Gregorio; *vilescunt temporalia, dum cogitantur æterna.* Terrena ad tempus negligunt possidere, vt valeant cœlestibus sine fine gaudere: non curant hic omnibus tormentis affici, vt possint ibi diuina visione refici. Omnia patienter tolerant, quia cœlum impatienter desiderant, dicúntque cum D. Augustino; *Desideramus Hierusalem cœlestem, & quantò impatientiùs desideramus ipsam, tantò patientiùs sustinemus omnia propter ipsam.*

D. Greg.

Epist. 32. ad Paulinum.

Pudeat nos, qui pro tanta gloria nihil in hoc mundo sustinere volumus. Cruciabantur Martyres omni tormentorum genere. Aliqui enim in frusta discerpti extremum exhalabant spiritum: aliorum corpora vnguibus dilacerata, aceto & sale perfundebantur. His bestiis dilaniandi tradebantur, illorum carnes candentibus forcipibus identidem carpebantur. Quæ omnia æternis consideratis pręmiis fortiter perferebant; sciebant enim ad magna præmia non posse perueniri, nisi per magnos labores. *Igitur*, ait Gregorius, *delectet mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum*, &c.

Hom. 37. in Euang.

Laudat Diuus Paulus Hebræos, quòd cognita meliori in cœlo substantia, cum gaudio rapinam bonorum suorum ferebant. *Rapinam*, inquit, *bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.* Sciebant Hebræi qui Christo nomen dederant, huius sæculi opes esse inania quædam parui momenti accidentia: cœlestes verò diuitias esse substantiam solidam G

Hebr. 10.

solidam ac sempiternam. Ideóque cum gaudio rapinam ferebant accidentium, vt substantiam perpetuam compararent. Iucunda enim est iactura plumbi, qua comparatur aurum. Cur nobis eadem cognoscentibus, eadémque sperantibus, idem non contingit gaudium? Quia idem nobis non inest desiderium. Nam, ait Augustinus, *temporalibus gaudent, qui bona æterna non norunt desiderare,* &c. At verò, teste Isidoro, *qui futuræ vitæ præmia diligenter excogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.* Denique, omnibus mihi liceat dicere, quod suis sociis Æneas; In Psal. 51. Isidor.

Per varios casus, per tot discrimina rerum Virg. 1.
Tendimus in cœlum. ——— Æneid.

Cùm post huius vitæ incommoda cœlestibus bonis fruemur, poterimus gratias agentes Deo, hæc Israëlitarum verba vsurpare; *Lætatisumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.* In quæ verba luculenter loquitur Diuus Bernardus in hunc modum. *Opportunè post tristitiam gaudium subiit: post laborem quies, post naufragium portus: placet cunctis securitas, sed ei magis qui timuit: iucunda omnibus lux, sed euadenti de potestate tenebrarum iucundior: transiisse de morte ad vitam duplicat vitæ gratiam.* Psal. 79. Serm. 68. super Cant.

H Beatissimus Pater noster Franciscus dum afflictaretur, dicere solitus erat; *Tanta est gloria, quam expecto, vt omnis me pœna delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, persecutio omnis, mortificatio omnis.* Pudeat nos nullis velle cruciare molestiis, qui optamus æternis gaudere deliciis. S. Franc.

Tanta

Tanta est gloria illa cœlestis, vt pro illa comparanda, omnia sint nobis tormentorum atque tribulationum genera perferenda. Hinc Augustinus: *Si quotidie*, ait, *oporteret nos tormenta perferre, si gehennam ipsam paruo tempore tolerare, vt Christum videre digni essemus venientem in gloria, & Sanctorum eius numero sociari; nonne erat dignum pati omne, quod triste est, vt tanti boni, tantaque gloriæ participes haberemur?*

Serm. 2. de fest. omn. Sanct.

Et reuera, si ritè cœlestem dulcedinem gustaremus, huius vitæ amaritudines non respueremus. Hinc Gregorius: *Cum quis æterna patria quanta sit dulcedo considerat, pro ea præsentis vitæ amaritudines ardenter amat.* Et hanc modò Apostolicam rationem afferamus: *quia non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* In quem locum obseruat Diuus Thomas, Apostolum non dixisse actiones, sed *passiones*, quia, inquit, passio maior est actione, vt innueret, quòd ad comparandam æternam beatitudinem, illud est dandum quod maximum est inter ea quæ ab homine dari possunt; scilicet passiones. Homo igitur patiatur, vt tali gloria potiatur: ferat, vt ad illam se conferat: subeat tormenta, vt transeat ad oblectamenta. Vnde Augustinus ad vnumquemque nostrûm; *Tolera*, inquit, *quod non vis, vt assequaris quod vis.* Idem assignat rationem, cur in hoc mundo tribulemur, cùm ait; *Tota die tribulatio, quando in patria non est delectatio.* Id est, si patriæ cœlestis consideratione, & expectatione delectaremur, nullo modo huius vitæ molestias sentiremus.

Lib. 7. mor. cap. 6.

Rom. 8.

D. Thom.

in Psal. 79.

Super illud Psal. *In die tribulationis meæ clam.*

Deuotissi

Deuotissimè prolato, & inuocato sacratissimo nomine Iesu, omnis dolor, omniáque aduersa vel mitigantur, vel æquo animo feruntur.

CAPVT XVI.

A NON solùm persona Christi Iesu, sed & ipsius nominis inuocatio, & prolatio est maximæ virtutis. Romani, teste Plutarcho, Deum Romæ tutelarem nominare nefas ducebant: vnde Valerium Soranum malè periisse dicitur, quòd numinis nomen efferre ausus esset. Huius autem occultationis rationem assignant Plinius, & Macrobius. Solebant enim Romani, dum hostium vrbem obsiderent, euocare Deum tutelarem illius vrbis, illique eundem, aut ampliorem locum, & cultum promittere; quia aliter vrbem capi posse non credebant. Ideo ipsi Romani Deum in cuius tutela vrbs Roma erat, ignotum esse voluerunt, ne vllo modo nominari, ac inuocari posset ab hostibus, atque ita non caperetur vrbs.

Lib. problemat.

Lib. 28. c. 2.

Lib. 3. Satur. cap. 9.

Occultabant ergo Romani Dei tutelaris nomen: at Deus omnipotens, non tutelaris solùm, sed omnium deorum, quibus seruiebant, nomina iam obruit: nomen verò Iesu toti orbi patefecit, vt illud possit quisque

nominare, laudare, & inuocare; ideo Angelus ad Virginem antequam Christus conciperetur; *Vocabis*, inquit, *nomen eius Iesum.* Idem dictum est Iosepho, postquam conceptus est. Quando est circumcisus, palàm *vocatum est nomen eius Iesus.* Et dum crucifixus est, concelebratum est nomen eius Iesus, imposita à Pilato supra caput eius hac insigni inscriptione: *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.*

Luc. 1.
Cap. 2.
Ioan. 19.

Excogitabant impij sacrum istud nomen deperdere, & de medio tollere, vt Dauid in persona Christi prædixit: *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen eius?* Ieremias quoque nomine eorum inquit; *Eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* Non tamen Deus illorum vota impleri permisit: imò nomen Iesu filij sui ad omnem propagauit æternitatem. Quod vt perageret, trophæum Crucis erexit, vbi nomen illud maneret inscriptum, nulla vnquam obliuione delendum: & sicut quæ sunt sublimi loco posita ab omnibus cernuntur, sic nomen Iesu non in porphyreticis columnis, non in Ægyptiorum obeliscis, aut æneis statuis, vel altis pyramidibus, sed in culmine, ac throno Crucis locauit, vt sic omnibus manifestaretur, & ab omnibus honoraretur, ac inuocaretur. Debuit enim illud nomen ab omnibus videri, quod ab omnibus debet proferri; ac in altum eleuari, quod à cunctis debet inuocari; & omnibus esse conspicuum, quod omnibus est proficuum.

Psalm. 4.
Ierem. 11.

Olim.

B Olim nomen *Iehouah* erat Hebræis ineffa-bile; vel quia, ait Eusebius, non constabat, quomodo proferendum esset; vel secundum Galatinum, quia Deus trinus & vnus, qui omnino ineffabilis est, per illud nomen significabatur. Eam ob rem antiqui Iudæorum à Mose edocti, ad designandam hanc diuinæ Trinitatis & vnitatis ineffabilitatẽ, statuerunt hoc nomen minimè proferri; sed vbicunque inueniretur, loco eius nomen *Adonai* pronunciari debere. At nomen Iesu non vult Pater æternus, vt sit nobis ignotum & ineffabile, sed notum & effabile, atque ita pronunciari, efferri, ac inuocari possit ab omnibus. Hoc prędixerat Isaias: *Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.*

Lib. 11. de præp. Euãg. cap. 8.
Lib. 2. c. 10.
Isai. 62.

Tria dicit Propheta sanctus. 1. *Vocabitur tibi*, id est, à te; quia omnis homo potest nomen Iesu vocare, & inuocare. 2. *Nomen nouum.* Quærit Diuus Thomas, an hoc nomen Iesu nouum debeat appellari, cùm in veteri Testamento pluribus fuisse impositum legatur. Sed respondet idem doctor, quòd his qui fuerunt ante aduentum Christi, potuit nomen Iesu, quod Saluatorem significat, conuenire secundum aliquam particularem, & temporalem salutem, quam illi hominibus attulerunt: at verò secundum rationem spiritualis, & vniuersalis omnium hominum salutis, nomen Iesu est proprium Christi; & hac ratione prædictum est, ipsum esse habiturum nomen nouum: & vocatur nouum, quia ei conuenit, quatenus homo ex tempore factus est; vel quod ex nouo incar-

3. part. quæst. 37. art. 2.

nationis, & redemptionis opere accepit nominatum, & in libro vitæ tanquam omnium saluandorum caput conscriptum: vnde Diuus

Tom. 2. serm. 42. Bernardinus: *Nomen Iesus,* inquit, *primò fuit à Patre prænominatum, imò à tota Trinitate in principio libri vitæ æternaliter fuit scriptum.* Illud igitur Pater nominauit, in capite libri vitæ descripsit, ac nobis reuelauit, vt etiam nos illud nominaremus, scriberemus, & in omnibus actionibus, & angustiis nostris inuocaremus, cùm huiusmodi inuocatio & nominatio adeò sit grata & vtilis, vt dicat Ber-

Serm. 5. in Cant. nardus: *Si scribis, non sapit mihi, nisi legam ibi Iesum: si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit Iesus.* Diuus Augustinus etiam ante suam conuersionem hoc nomen semper sibi in veneratione, & deliciis fuisse testatur, cùm

Lib. 3. Cōf. cap. 4. ait: *Hoc nomen Saluatoris mei filij tui in ipso adhuc lacte matris, tenerum cor meum piè biberat, & altè retinebat: & quicquid sine hoc nomine fuisset, quamuis literatum, & expolitum, & veridicum, non me totum rapiebat.* Illa autem nominatio ac huius nominis veneratio plurimùm ei profuit ad conuersionem.

In nominando sacratissimo nomine Iesu, ita delectabatur Diuus Paulus, vt in quatuordecim suis Epistolis illud repetat ducenties decies nouies. Maiores erant consolationes, quas in illo inueniebat, quàm afflictiones, quas pro illo tolerabat: Iesum, inquam, sæpe proferebat, pro quo libenter omnia perferebat; sic enim prædictum erat à Domino:

Act. 9. *Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Patiebatur pro Iesu, & deliciabatur

C

tur in Iesu: nominabat Iesum, & vapulabat pro Iesu; ait enim, *ter virgis cæsus sum:* portabat Iesum, & ligabatur pro Iesu: scribebat Iesum, & necabatur pro Iesu. Audi illum clamantem; *Non solùm alligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Iesu.* 2.Cor.11. Act.21.

Et non tantùm dulce illud nomen Iesu viuendo ptotulit, sed & moriendo. Nam resectum eius caput Iesum protulisse referunt Historici. Quia sicut vas, vnguento odorifero imbutum, licèt frangatur, semper odorem seruabit, iuxta illud;

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.----- Horat.

Ita Paulus, de quo Christus, *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filiis Israël.* Vas, inquam, rota tertij cœli elaboratum, vas quidem terreum, & fragile, coctum tamen in fornace tribulationum, tantam in illo nomine recepit fortitudinem & constantiam, vt quamuis Tyranni in ipsum desæuientes huc caput, & illuc corpus proiecerint, nunquam nomen Iesu, pro quo moriebatur, dimiserit; imò tanquam vas quod suauissimum diu continuerat liquorem, licèt confractum, bonum eius odorem retinens, suauitatem exhalabat. Act.9.

Nec minus mirabile prodigium fuit; ter saliente Pauli capite, postquam fuerat abscissum, tres in eodem loco fontes aquarum erupisse, impleto non solùm in spiritu, sed & re ipsa, quod prædixerat Isaias; *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris.* Est autem Iesus ille Saluator, cuius non solùm persona, sed & Isai. 12.

nominis ipsius inuocatio, & prolatio est tantæ virtutis, vt Moysis virga in operatione miraculorum longè sit eo infirmior, & impotentior: illa enim fontem vnum; nomen autem Iesu à Paulo repetitum tres fecit scaturire, qui adhuc extant; & de quorum aqua ego ipse bibi. Celeberrimus est hic Romæ locus trium fontium, qui omnium peregrinorum concursu visitur. Itaque, illud nomen quod fecit emanare è terra fontes aquarum, faciet etiam emanare è cœlo aquas consolationum, si deuotè proferatur & inuocetur, & non tantùm nobis afferet præsentem consolationem, sed æternam saluationem. *Non enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri*, præterquàm sacratissimum nomen Iesu.

Act. 4.

D Inter nomina, quibus Deus Incarnatus vocari voluit, præcipuum locum tenet nomen Iesu, quod magno pretio sibi comparauit, scilicet proprio sanguine, ac propria morte: cætera autem nomina nullo pretio, nullóque labore acquisiuit. Itaque quando illud venerabile nomen Iesu nominamus, & inuocamus, tunc passionem eius commemoramus. Est enim Iesus veluti signum illa omnia in memoriam reuocans, quæ, vt homines saluaret, admirabilia fecit Deus. Docet hoc Diuus Bernardinus. *Nomen Iesu*, inquit, *est signum repræsentans tibi omnia quæcunque Deus vndique fecit propter salutem humanæ naturæ.* Cùm itaque Iesum nominas, liberatorem, & saluatorem dicis; *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Ergo, vt

Tom. 4. serm. 48.

Matth. 1.

salueris,

falueris, & ab omni malo, & angustia libereris, illud est sæpissimè nomen proferendum, & inuocandum, quod saluatorem & liberatorem importat. Audi Bernardum. *Cùm nomine Iesum, hominem mihi propono mitem, humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni sanctitate conspicuum; eundémque ipsum Deum omnipotentem, qui suo me exemplo sanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia simul mihi sonant, cùm insonuerit Iesus; sumo mihi exempla de homine, & auxilium à potente.* Serm. 15. in Cant.

Aliqui existimant hoc nomen Iesu fuisse Patriarchæ Iacob reuelatum, & ab eo in extremis diebus vitæ suæ ægrotante inuocatum, quando scilicet inter benedicendum filios suos, dixit; *Salutare tuum expectabo, Domine:* vel, vt alij cum Procopio transferunt; *Iesum tuum expectabo, Domine.* Quæ verba exponens Oleaster, ait, quòd quemadmodum solent senes & ægroti inter verba suspiria emittere; ita Iacob iam fessus, nimirum senio confectus, morbóque detentus hanc vocem emisit ad Deum: *Salutem tuam expectabo, Domine.* Iesum infirmus inuocabat sub nomine Saluatoris, vel salutis, docens filios suos, ac posteros sperandum esse in Iesum, illúmque in omni angustia, & in omni euentu inuocandum. Vnde Gregorius: *Beati Iacobi*, inquit, *mens ostenditur, quomodo Iesu desiderio ardebat, qui moriens expectare se perhibebat.* Genes. 49. Proc. in c. 49. Gen. Oleaster à Hom. 8. super Ezech.

Notat Diuus Ambrosius, nomen Iesu ante incarnationem fuisse quasi in vase inclusum, postea verò effusum per totum orbem: vnde Lib. de Spiritu sancto. cap. 7.

ſponſa ſic ſponſo ſuo hoc nomine inſignito loquebatur; *Oleum effuſum nomen tuum.* Teſte Plinio, ſi mare intumeſcat, tranquillum efficitur iniectione olei: ſi cor noſtrum affligatur,& laborum, tribulationúmque fluctibus, tanquam mare æſtuans conturbetur, illicò recreabitur & requieſcet, ſi hoc oleum infundamus, id eſt, ſi deuotè proferamus & inuocemus nomen Ieſu. Vnde Bernardus: *Triſtatur aliquis veſtrûm? veniat in cor Ieſus, & inde ſaliat in os, & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen? Currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nónne, ſi inuocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? Cui in periculis palpitanti, & trepidanti, inuocatum virtutis nomen non ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? Cui quæſo in dubiis æſtuanti, & fluctuanti, non ſubitò ad inuocatioeem clari nominis emicuit certitudo? Cui in aduerſis diffidenti, iam iámque deficienti, ſi nomen adiutorij ſonuit, defuit fortitudo?*

Cant. 1. Lib. 2. cap. 109. Serm. 15. in Cant.

Audiendus eſt etiam Beatus ille Laurentius Iuſtinianus Patriarcha, qui, vt in tentationibus, doloribus, periculis, miſeræque huius vitæ tempeſtatibus Ieſum inuocemus, ſic adhortatur: *Si tentaris à Diabolo, ſi ab hominibus opprimeris, ſi configeris ægritudine, ſi doloribus fatigaris, ſi deſperationis agitaris ſpiritu, ſi concuteris formidine, ſi dubietate pulſaris, Ieſu nomen edicito. In arduis, in periculis, in terroribus, in domo, in via, in ſolitudine, in fluctibus, vbicunque extiteris, Saluatoris profer nomen.* Adeſt enim Ieſus piè illum inuocantibus, &

Serm. de Circuncisione.

ſanctum

ſanctum nomen ſuum reuerenter proferentibus. Idcirco quoties tibi aliquid occurret aduerſi, dic; *Adeſto mihi Ieſu.* Iob audita morte filiorum, omníque ſua deperdita ſubſtantia, ac toto ſuo vlcerato corpore, & in ſterquilinium proiecto, totam ſpem ſuam in nomine Domini collocauit, dicens; *Sit nomen Domini benedictum.* Quibus verbis confortabatur, & ad omnia aduerſa fortiter ſubeunda roborabatur; imò beatificabatur: Nam *beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius.*

Iob. 1.

Pſal. 39.

Infundendum eſt igitur hoc oleum in tumeſcentes fluctus: eſt, inquam, proferendum, & inuocandum ſacratiſſimum nomen Ieſu, cuius inuocatione inſurgentes aduerſitates vel auferentur, vel patienter ferentur. Obſeruat Beda, nomen Ieſu apud Hebræos à litera *Iod*, & apud Græcos à *Iota* incipi, quæ vtraque in ſua gente denarij numeri eſt nota; quem quidem numerum tanti faciunt priſci ſcriptores, vt, teſte Alexandro, illud decumanum, ſeu decimum vocitent, quod ingens, & ampliſſimum eſt; & præcipuè inter fluctus maris, decimum obſeruarunt eſſe maximum, quod aſtruit Ouidius his verbis:

Beda de tabern. Salomonis.

Lib. 6. Gen. dier. c. 22.

Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, vndecimóque prior.

Lib. 1. de Triſt.

& alibi ſic ſcribit:

Vaſtiùs inſurgens decimæ ruit impetus vndæ.

Hinc Gregorius Nazianzenus ait: *Doctus Gubernator decimas vndas cauet*, propterea quòd cæteris maiores & ampliores ſint; quod

Lib. 10. Mor. in diſtichis.

& ipſemet Beda adnotauit, qui de mari æſtuante ſic loquitur. *Dein & dein fluctus ordinantur, quorum decimus eſt maximus.* Exiſtente itaque maiore ac periculoſiore decimo fluctu, eóque inſurgente, appoſitè tunc infunditur oleum, vt conquieſcat. Sic, quò maior fuerit tribulatio, eò crebrior debet eſſe inuocatio huius nominis à numero denario inchoantis, ac oleo infuſo aſſimilati.

Familiare fuit patribus antiquis, in ſuis calamitatibus petere auxilium à Deo propter nomen illius. Vnde Dauid ſic precabatur.
Pſal. 78. *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum.* Libenter nomen Ieſu nominaſſet, ſi illud Dominus ei reuelaſſet, tunc enim cœpit inuocari, quando cœpit reuelari: & tunc auxiliatur, quando ritè inuocatur. Multùm confidebat Auguſtinus in nomine Ieſu; præſtat illum audire deprecantem perſonam Ieſu, propter
De contrit. cordis. c. 5. nomen eius Ieſu. *Ieſu*, inquit, *propter nomen tuum dulce, fac mihi ſecundum nomen tuum Ieſu: reſpice pie miſerum, te inuocantem: Ieſu nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & nomen beatæ ſpei. Quid eſt enim Ieſus? Eſto mihi Saluator benignus: noli Domine, noli attendere ſic malum meum, vt obliuiſcaris bonum tuum: ô bone Domine Ieſu, etſi ego admiſi, vnde me damnare poſſis; tu non amiſiſti, vnde ſaluare ſoles.* Sic ille, docens nos quomodo ſit Ieſus inuocandus & exorandus. Quod ſi illo inuocato nondum ceſſet quaſſatio & tribulatio; non propterea debet ceſſare huius nominis inuocatio,

catio, quia nunquam nobis deerit, vel in præsenti, aut in futuro auxiliatio. Igitur sic cum Bernardo concludam: *Semper tibi in sinu sit Iesus, semper in manu, quò tui omnes in Iesum & sensus dirigantur & actus.* Serm. 15. in Cant.

Plurimùm confert conscientia munda ad omnia aduersa patienter ferenda.

CAPVT XVII.

A DVERTENS Diuus Gregorius quid possit conscientia, ait; *Nihil poterit obesse, si sola conscientia defendat.* Sed non defendet te, si accuset te, accusabit te, si peccatum sit in te. Sicut enim in externo iudicio reperiuntur accusatores qui accusant, satellites qui ligant reum, Iudex qui sententiam fert, sententia quæ pœnæ addicit, cruciatus qui torquent; ita si culpa sit in te, habebis intus apud te, quod accusabit, ligabit, condemnabit, & castigabit te; *Nam*, inquit idem Gregorius, *conscientia accusat, timor ligat, ratio indicat, dolor excruciat*, &c. Hom. 9. super Ezech. Lib. 25. Mor. cap. 5.

Ipsi Ethnici agnouerunt hominem tum à bona conscientia subleuari & defendi, tum etiam à mala vexari. Vnde Tullius; [Magna, *inquit*, vis est conscientiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari Cicero pro Milone.

putent,

Lib. de trā-quil. anim. putent, qui peccauerint.] Plutarchus quoque conſcientiam mundam ab omni labe maximum eſſe adminiculum affirmat: ſed [vice verſa, *ait*, facinoroſa conſcientia inſtar vlceris in corpore pœnitentiam relinquit in anima lancinantem iugiter, impetentem, atque excarnificantem.] Arbitrabatur inſuper idem Plutarchus flagitioſos ac facinoroſos homines non indigere Deo, aut homine vltore; ſed pernicioſam ipſorum vitam omni prauitate, impietate, ac ſcelere corruptam, refertam & contaminatam, ſatis ſupérque ad ſeipſam plectendam, ac torquendam ſufficere, iuxta illud Tullianum; [Sua quemque fraus & ſuus error maximè vexat, ſuum quemque ſcelus agitat.] Cic. pro Roſcio.

Hæc malæ conſcientiæ tormenta ex antiquis nonnulli, teſte Macrobio, rectè vulturis imagine ſignificari dixerunt, iecur Tityri perpetuò dilaniantis. [Vulturem, *ait ille*, iecur immortale tondentem, nihil aliud intelligi voluerunt, quàm tormenta malæ conſcientiæ obnoxiæ flagitio, viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia, indefeſſa admiſſi ſceleris admonitione laniantis.] Dicere igitur poteſt quiſque peccator, quod Poëta de ſeipſo, Lib. 1. c. 10. de ſom. Scip.

Ouid. lib 1. de Ponto. ----*Facto torqueor ipſe meo.*

Nam teſte Iſidoro, ***nulla pœna grauior eſt pœna conſcientiæ.*** Seneca quoque quid timendum ſit, oſtendit. [Nullum, *inquit*, conſcium peccatorum tuorum magis timueris, quàm temetipſum: alium enim potes effugere, te autem nunquā; nequitia enim ipſa eſt ſui pœna.] Lib 3 de ſummo bono. Lib. de moribus.

Conſi

B Considerabat Diuus Chrysostomus, quid filij Iacob dixerint, dum accusarentur, quòd aureum poculum essent suffurati; *Meritò*, inquiunt, ***hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum***, &c. Quid illos torquebat? non furtum: non enim surripuerant huiusmodi poculum: & quamuis ab eis crimen illud exigeretur, atque ob id in iudicium traherentur, non propterea discruciabantur, quia illius criminis non erant conscij. Meritò tamen se pati fatebantur, quia in fratrem peccauerant; quod quidem peccatum nemo eis obiiciebat; nemo ab eis de illo pœnas exigebat: sed solùm eos perstringebat, accusâtque conscientia. Vnde, inquit ille doctor, *misericors Deus conscientiam eiusmodi accusatorem assistere voluit, vt nunquam soli relinquamur, sed illa nobis indesinenter congrediatur, clamet, & pœnam exigat delictorum*, &c. Epist. 7. Genes. 42. Hom. 26. in Genes.

Si igitur nulla in te dominabitur iniquitas, nulla tibi nocebit aduersitas, licèt tibi obueniat. Vis scire, cur Sancti gaudebant in medio tormentorum? Quia nulla erat in eis culpa, propter quam talia paterentur, ideo illa omnia tormenta æquo & læto animo ferebant, non enim illis nocebant, sed conducebant. Ideo optimè consulit Isidorus. *Vis*, inquit, *nunquam esse tristis? bene viue. Secura mens tristitiam leniter sustinet.* Audita Diuus Cyprianus Valeriani Imperatoris contra se sententia respondit; *Deo gratias*, quia sciebat se omni culpa carere. Lib. 3. de summo bono.

C Vide quid de animabus iustorum dicat Sapiens; *Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non* Sap. 3.

non tanget illos tormentum mortis. Quodnam est hoc mortis tormentum, quo non sunt iusti tangendi? nunquid iusti sicut cæteri doloribus corporis, infirmitatúmque acerbitate in morte non vexantur? Imò sæpe acerbiùs. Tormentum igitur mortis, quo iusti non plectuntur, non est corporis, sed cordis, non est carnis, sed spiritus: tormentum, inquam, conscientiæ non tanget illos, cùm nullo sint obstricti crimine. Illud autem malæ conscientiæ tormentum solet tunc magis torquere, quàm quarumcunque corporearum pœnarum acerbitas, ac ipsa animæ à corpore separatio. Audi Diuum Augustinum: *Inter omnes,* inquit, *animæ humanæ tribulationes nulla maior est, quàm conscientia delictorum. Si enim ibi vulnus non fuerit, vbicunque alibi passus fuerit homo tribulationes, illuc confugiet, & ibi Deum inueniet: quòd si non fuerit ibi requies propter abundantiam iniquitatis, quid facturus est? quò confugiet, cùm tribulationes cœperit pati? fugiet ab agro in ciuitatem, à publico in domum, à domo in cubiculum; à cubiculo iam quò fugiet? non habet, nisi interius ad cor suum. Quòd si ibi tumultus est, si fumus iniquitatis, si sceleris flamma, illuc confugere non potest; pellitur enim inde: & cùm inde pellitur, à seipso pellitur, quò fugiturus est? quocunque enim fugerit, se trahit post se, & quocunque traxerit se, cruciat se. Arctæ igitur istæ & vehementes omnino tribulationes sunt,* &c.

In Psal. 45.

Idem affirmat Gregorius; *Si mala conscientia tribulationem perferens, in arcano cordis Deum non inuenit, quoniam fortè recessit ab hospitio cordis pro abundantia iniquitatis, quid facturus est homo?*

In explan. 7 Psal. pœnit.

homo? vbi consolationem inueniet? vbi requiem perquiret? Grandis tribulatio, vbi nullus euadendi aditus, vbi nulla libertatis spes, vbi nulla ereptionis fiducia. Si ad exteriora recurrit, si in transitoriis consolationem quæsierit, ibi animi afflictio vrgebit. Quæ enim in temporalibus consolatio? quale in diuitiis gaudium? nunquid nobiscum permansura sunt?

D Videntur isti doctores censere, nullum superesse homini refugium, si læsa sit conscientia. Ego autem dicerem adhuc illi superesse pœnitentiam, ad quam tanquam ad secundam post naufragium tabulam confugere poterit, quam nullo pacto relinquere debet, donec mundetur. *Naufragus*, ait Gregorius, *cupiens vitam in vndis seruare, semel adeptam tabulam non antè dimittit, quàm vehiculi præsidio adiutus optatum littus attingat, &c.* Ibidem.

Si igitur intra te sit fumus iniquitatis, aperiendæ sunt fenestræ, vt exeat fumus; aperiendum, inquam, est os tuum per confessionem, vt exeant peccata: si flamma sceleris consurgat, proiicienda est aqua, vt extinguatur, effundendæ sunt lacrymæ. Nam *lacryma veniam non postulant, sed merentur*, inquit Ambrosius. Ambrof. in Lucam. Danda est etiam eleemosyna, qua extinguuntur peccata, sacra testante Scriptura; *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Eccl. 3. Atque ita tua mundabitur conscientia, quæ nihil aliud est, quàm scientia & testimonium animæ, quo anima bene sibi conscia est, sibique attestatur se pure & sanctè iuxta Dei legem viuere.

Cùm igitur magis cruciet culpa, quàm pœna,

pœna, purganda est sæpe anima per confessionem sacramentalem, & alia bona opera, vt ad illam sic mundatam recurrat homo in aduersitate constitutus: quia plus lætabitur ex bona conscientia inter aduersa, quàm ex mala inter prospera. Vnde Augustinus; *Tu*, inquit, *qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris, eam inter amarissimas huius vitæ molestias degustabis, iucundiúsque ex bona conscientia inter ærumnas lætaberis, quàm ex mala inter delicias*, &c. Quid enim melius, quàm

De Catechumenis.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa?

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Itaque præcedat confessio, vt sequatur consolatio. Exeat quod te intus torquet, vt cesset quod foris tibi nocet. Quia, teste Gregorio, *vulnera clausa plus cruciant: nam cùm putredo, quæ interiùs feruet, deiicitur, ad salutem dolor aperitur.* Vt sit Deus consolator tuus, esto tu accusator tui: vbi enim est culpa animam maculans, ibi non est Deus animam consolans. Igitur, vt ingrediatur in te Deus totius consolationis, egrediatur à te peccatum sacramento confessionis. *Nam*, ait Augustinus, *antequam confitearis peccata, intercluseras ad te viam Dei, non erat qua ad te veniret: confitere vitam, & aperi viam, & veniet Christus.* Neque hoc latuit Poëtam, cùm dicat,

E

In Iob. 11.

In Psal. 84.

Numen confessis aliquod patet.----

Ouid. lib. 10. Met.

Ad pœnitentiam tanquam ad consolationis portum confugiebant olim Israëlitæ in afflictione existentes, vt liquet in historia Iudith, Machabæorum, & alibi: *Si gens illa*, inquit Deus, *pœnitentiam egerit à malo suo, quod locutus*

Iudith 4. 1. Mach. 2. Ioan. 3.

locatus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt facerem ei. Ierem. 18.

Hoc antidotum Gregorius Nezianzenus commendauit populo suo, cùm fruges iam maturæ grandine percussæ fuissent. *Cum Deus, inquit, non nisi coactus nostris peccatis percutiat, quid afferri potest, quin natiua sua bonitate vtens, indulgentem se nobis præbiturus sit, modò nosmetipsi nostri misereamur, iustisque patris visceribus viam patefaciamus, ac proinde in lacrymis seminemus, vt in exultatione metamus, peccato medeamur, ne cum peccato conficiamur?* Orat. in plag. grand.

F Quid præterea præstet bona, vel mala conscientia, videre licet in ipso Ioseph, & duobus illis Pharaonis Eunuchis cum ipso incarceratis. Nullum Ioseph patrauerat crimen, idcirco nulla tristitia, nulloque mortis metu afficiebatur, quamuis carceribus mancipatus fuisset: at verò Eunuchi, quia malè sibi erant conscij, timebant, ac tristabantur. Vnde ad illos aliquando Ioseph; *Cur tristior est hodie solito facies vestra?* Si fuissent innoxij, nullo modo timuissent, nec consolatione indiguissent: nullus consolabatur Ioseph nisi propria conscientia, quæ culpa carebat. Interrogatus Bias, quidnam in vita metu vacaret, respondit: *Bona conscientia.* Genes. 40.

Quis Petrum inter catenas, & sui carceris custodes tam securè dormientem non demiretur? Iam contra eum lata erat mortis sententia, in crastinum erat iugulandus, gladius paratus, locus martyrij iam constructus, & tamen tam profundo somno sopitus erat, vt ad illum excitandum necesse fuerit latus Act. 12.

eius ab Angelo percuti; dormiebat somno confidentiæ, sciebat enim nullum se commisisse crimen: ideo non ægrè ferebat carcerem, qui etiam patienter tolerasset mortem: non dolebat, inquam, de carcere qui tam securè dormiebat in carcere. *O quantum securitatis habent, qui sibi bene sunt conscij!* inquit D. Prosper.

Lib. 1. de vita contemp. c. 18.

Bona conscientia est veluti perpetuum conuiuium, iuxta illud Sapientis; *Secura mens quasi iuge conuiuium.* In conuiuio nihil triste auditur, omnia sunt læta, quandiu quis conuiuatur, tandiu lætatur. Quòd si fortè aliquid triste annuncietur, adsunt illicò ex amicis conuiuantibus qui consolantur, quia vt plurimùm solent amici vocari ad conuiuium. Si bona fruaris conscientia, iugi etiam frueris conuiuio, ad quod vocabitur patientia, quia, teste Augustino, *patientia amica est bona conscientiæ.* Si igitur tibi aliquid aduersi contingat, aderit statim amica patientia consolans te. Audi D. Bernardum; *Bona conscientia,* inquit, *quotidie virescit, laboribus non affligitur: afficit gaudio viuentem, consolatur morientem,* &c.

Prou. 15.

Lib de pat. cap. 5.

Lib. de cõs.

Conscientia munda non tantùm consolatur, sed etiam non patitur hominem pati, quia, teste eodem Bernardo, nihil aduersi formidat. *Quid dulcius, ait, aut quietius bona conscientia, nec quæ damna, nec verborum contumelias, nec quicquam aliud formidat?*

Ibidem.

Vnde sancti viri nulla afflictionum, aut tormentorum genera timuerunt: habebant enim conscientiam placidam & pacatam, nulliúsque peccati sibi consciam. Ideo non solùm

solùm æquanimiter illa ferebant, verùm & parui pendebant; inter quos Diuus Tiburtius martyr, qui, vt habent eius acta, ad Torquatum Iudicem insultans & quasi triumphans dicebat; *Applica equuleos suspende Christianos, damna, percute, incende, vniuersa denique supplicia adhibe, decernere quicquid libet, omnis nobis vilis est pœna, vbi pura comes est conscientia.* Tertullianus Scapulam Carthaginis Præsidem in Christianos sæuientem sic alloquebatur; *Cum omni sæuitia vestra concertamus, etiam vltrò erumpentes, magisque damnati, quàm absoluti gaudemus.* Vnde tanta libertas, nisi ex recta eorum conscientia? Meritò igitur interrogatus Periander, quid esset libertas, respondit, [Recta conscientia.] Liberè enim possunt loqui, qui rectæ sunt conscientiæ. Hinc Plautus, Lib. ad Scap. cap. I. Periander.

Qui non deliquit, decet audacem esse, & confidenter loqui. Plaut. in Amph.

G Cæterùm tempore prosperitatis bene operare, vt si fortè in aduersitatem incidas, tibi sit consolatio bonorum operum recordatio: sed non poteris recordari, si neglexeris bene operari. *Fœlix conscientia*, inquit Hieronymus, *quæ afflictionis tempore bonorum operum recordatur*, &c. Recordare præcipuè tuam mundare conscientiam, vt valeas in te veram seruare patientiam: imò & murum seruare æneum; sic enim à Poëta vocatur recta conscientia, In Isai. lib. II.

——*Hic murus aheneus esto.* Hor. lib. I. Epist. I.

Omnia subibis, nihil tibi nocumento esse poterit, si hoc muro protegaris, qui quidem murus, si culpa destruatur, pœnitentia eriga-

tur. Si enim tibi sit munda conſcientia, habebis quod conſoletur te; ſi praua, quod cruciet te.

Nihil magis conſolabatur Iob in afflictione conſtitutum, quàm pura conſcientia, quam quidem peccatorum ſuorum confeſſione purgauerat; quod patet his verbis; *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Quod exponens D. Gregorius, ait; *Mirentur in eo qui volunt caſtitatis continentiam, mirentur integritatem iuſtitiæ, mirentur viſcera pietatis: ego in eo non minus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia geſta virtutum,* &c.

Iob. 31.

Quod autem bona conſcientia nihil paueat, nihilque timeat, docet Bernardus. *Quid,* inquit, *ſecurius bona conſcientia? damna rerum non metuit, nec verborum contumelias, non corporis cruciatus, quæ & ipſa morte magis erigitur, quàm deprimitur.* Huic conſentit Tullius ad Torquatum ſcribens. [Conſcientia, *ait,* rectæ voluntatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum.] Iuuat & Diuum Chryſoſtomum audire ad hoc propoſitum loquentem, & in quo conſiſtat triſtitia, & in quo conſolatio, differentem. *Nihil,* inquit, *aliud eſt triſte, niſi Deum offendere: quod cùm aberit, non poterunt tribulationes ſapientem animam contriſtare: ſed quemadmodum, ſi exiguam ſcintillam in profundum lacum deieceris, ſtatim extinxeris; itidem & omnis triſtitiæ ſuperabundantia in bonam miſſa conſcientiam, extinguitur.*

Bernard. de conſid.

Cic. lib. 6. Epiſt. fam.

Homil. 25. ad pop.

Ad

Ad omnes afflictiones, & persecutiones fortiter subeundas plurimùm prodest sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum dignè sumptum.

CAPVT XVIII.

A DIGNA Dominici corporis receptio vehementer accendit in amorem Dei, & ad ardua quæque pro Christo perferenda, magnásque vires subministrat in afflictione, vel persecutione existentibus, tum quia typus est Dominicæ passionis ratione sacrificij incruenti, in quo Eucharistia conficitur; tum quia Christus mandauit illud in memoriam suæ passionis offerri & sumi. Poterat quidem Dominus hoc venerabile Sacramentum alio tempore instituere: verùm tempus suæ passionis expectauit: qua imminente illud instituit, eóque suos muniuit discipulos; & quid dico discipulos? Imò seipsum seipso, si sic fari liceat, roborauit, vt ostenderet eo etiam nos esse muniendos vrgente aliqua afflictione, aut persecutione. Idcirco, cùm olim à Tyrannis fideles ad tormenta, & cædem propter Christiani nominis confessionem vulgò raperentur, ne illi fortè dolorum acerbitate victi in salutari certamine succumberent, vetus in Ecclesia Catholica mos fuit, vt his Sacra-

mentum Dominici corporis præberetur. Vnde Cyprianus: *Cùm ad hoc*, inquit, *fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus.* Et alibi sic scribit; *Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.* Quod igitur vires suppeditat ad fortiter, & alacriter ferendum martyrium, conferet etiam ad quascunque tolerandas tribulationes.

Lib. 1. Epist. 2.

Epist. 54. ad Corn. Pap.

Quòd iste panis Eucharisticus habeat vim corroborandi, indicant diuersæ versiones istius versiculi; *Et erit firmamentum in terra in summis montium:* vbi alia translatio habet secundum Chaldæum; *Erit substantificus panis in terra.* Alij sic legunt; *Erit fulciens*, seu, *confortans panis in terra.* Quidam verò sic vertunt; *Erit panis robustorum in terra.* Vnde alibi vocatur *panis fortium*, vt notat Diuus Hieronymus, qui etiam hæc verba Dauidis; *Panem Angelorum manducauit homo*, sic vertit ex Hebræo; *Panem fortium manducauit homo.* Et vocatur panis fortium ab effectu, quia fortes illum dignè sumentes efficit ad omnia aduersa subeunda. Hinc Diuus Thomas asserit, ideo Christum Dominum istud Sacramentum instituisse in pane triticeo potiùs quàm in hordeaceo, quia frumentum magis hominem confortat; ad denotandum hunc huius Sacramenti effectum. B

Psal. 71.

Psal. 77.

3. part. qu. 74. art. 3.

Secundum eundem doctorem Angelicum, præfigurabatur olim huiusmodi effectus subcineri

3. part. qu. 79. art. 2.

cineritio pane, quo Elias ex persecutione impiæ Iezabelis de via fessus ministerio Angelorum pastus est, sic vt quadraginta dierum inediam sustinuerit. Quid enim aliud designat panis subcineritius, nisi corpus Domini sub cineribus specierum panis delitescens? Si sola figura tunc Prophetam roborauit, quid modò veritas? Hoc etiam patet in alio huius Sacramenti typo, scilicet manna, quod vires integras & sanitatem sumentium conseruabat, fortésque reddebat, ac erat facillimæ decoctionis. Nam, vt notat Genebrardus post Abulensem, totum sine excrementis in membrorum vertebatur substantiam. Quales vires dignè sumentibus non præbebit ipsamet veritas, istud, inquam, Sacramentum? de illo sic Laurentius Iustinianus: *Hoc Sacramentum est tanquam cellarium quoddam omnium aromatum in se continens pretiositatem & virtutem: in ipsum qui ingrediuntur, refocillantur ab omni fatigatione, nec deficiunt, donec præsentis vitæ terminus finiatur.* In Psal. 77. De discipl. & perfect. Monast.

C Multa occurrunt exempla, quibus vis & efficacia nutriendi & corroborandi huius diuini Sacramenti comprobatur. Narrat Sophronius, Petrum Ponticum sumpta Eucharistia in monte Sina, vsque Alexandriam longo & locorum & temporis interuallo emenso, absque vllo cibo, potúque perrexisse. In agro Tullensi puella quædam, teste Fulgosio, duodecim annos nata, sumpta tantùm sacra hostia sine alio cibo & potu triennium vixit. Idem scribit sua tempestate compertum, vt Perusij Palumba mulier In- In Prato. spir. c. 100. Ful. lib. 1.

Ibidem. teramnensis annos nata viginti, ipsa Eucharistia, nullo alio sumpto cibo, septem annos vixerit: quod Innocentius Octauus Pontifex re diligenter quæsita inspexit. Hermita quidam valdè pius Suitensis nomine Nicolaus, sola Eucharistia apud Heluetios prope Vnderualdem singulis mensibus sumpta, annos quindecim, nullo prorsus alio sumpto cibo, vixisse traditur circa annum Domini 1465. Beata Catharina Senensis, sola Eucharistia sumpta diu vixit, vti Pius Secundus suis literis in eius canonizatione testatus est. Ita fit, vt is qui aliis cibis vim alendi contulit, ipse longè excellentior sit homini cibus nutriens, roborans, & diu seruans, maximè quando sic expedire cognoscit.

Vuernerius in fascicu. lo.

Lib. 9. hist. cap. 5. Placet hic referre, quod ab Eusebio refertur de sancto Luciano presbytero & martyre, qui cùm in carcere esset supinus, substratis acutis testulis, & pedibus in cippum iniectis, atque distractis, sine cibo & potu, sacram Eucharistiam ardenter desiderabat, & suspensis discipulis quomodo altare illuc inferrent, ait: Mensa erit nobis hoc pectus meum; templum verò sanctum vos mihi eritis, me omni parte circundantes. Impositis igitur suo pectori signis diuini sacrificij, sublato in cœlum obtutu, & sacro ritu precibus peractis, & ipse fuit particeps Sacramentorum, & aliis distribuit, quibus maximè confortatus, tandem in hac voce, *Christianus sum*, emisit spiritum. Fœlix, in cuius pectus intrauit hostia, quæ supra idem pectus fuerat consecrata; & quæ illum interiùs roborauit,

borauit, qui eam exteriùs portauit: diuinus ille cibus suam reficiebat mensam.

D Valdè expendenda sunt hæc Christi verba; *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Ioan. 6. Quidam sic interpretantur, *in me manet*, quasi gutta aquæ cùm intrat in mare: *& ego in eo*, sicut virga ferrea fortis in arundine. Gutta aquæ, si seorsum & in se sola existat, tenui vento, aut modico calore siccatur, & consumitur: at verò, si in mare iniiciatur, diu conseruabitur. Sic quamuis homo per se fragilis sit, potest tamen sumpto hoc Sacramento in Christo existere, ac proinde quibuscunque tentationibus resistere. Et sicut arundo, licèt debilis sit, omníque vento agitetur, tamen, si intra illam virga ferrea includatur, facilè poterit quoscunque ventorum impetus repellere: sic homo per susceptionem huius Sacramenti habens in se Christum, fortior efficitur ad omnes subeundos labores. Vnde Beda; *Si tentatio pulsauerit, inhæreamus stabili corde Sacramento nostræ redemptionis.* Beda lib. 5. in Lucam.

Vis adhuc scire quid Christus efficiat dum manet in nobis? Audi Cyrillum; *Sedat sæuientium membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, & perturbationem animæ extinguit.* Lib. 3. in Ioan. Itaque si aliqua animi mœstitia afficiaris; aut aliqua calamitate premaris, sume hoc Sacramentum, & inuenies medicamentum: nam secundum Ignatium, *Eucharistia est pharmacum immortalitatis, mortis antidotum, medicamentum purgans vitia, & omnia pellens mala.* Pergat æger ad medicum, pauper ad diui-

tem, afflictus ad fontem totius consolationis, & dicat assumpto, postquam dignè sumpserit; *Non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Psal. 22.

Asserit Plinius carnes ceruorum manè sumptas habere vim expellendi febres, corpúsque corroborandi, aítque suo tempore fœminas quasdam à febribus præseruatas, quòd ceruorum carnem degustare solitæ essent quotidie. [Quasdam, *inquit*, fœminas scimus omnibus diebus matutinis carnem ceruorum degustare solitas, longo æuo caruisse febribus.] Nónne Christus cerua matutina dicitur, iuxta versionem Diui Hieronymi in titulo Psalmi vigesimi primi? Nam quemadmodum mitis cerua à venaticis exagitatur canibus; sic Christus matutino tempore à rabidis vexatus hominibus, domum Pilati adductus, verberibus laniatus, ad Crucem perlatus est. Vox mitissimæ huius ceruæ hæc est; *Circundederunt me canes multi.* Heu quot illam canes circundederunt! quàm sæuos diuino illi corpori dentes infixerunt! nec verò ab ea insectanda destitere, quousque vitam eripuerunt: huius autem ceruæ carne qui pascitur, à diris peccati febribus præseruatur, ac consequenter agilis fortísque efficitur: scribit enim idem auctor ceruos febrium non sentire morbos. Hinc Bernardus: *Si quis, inquit, vestrûm non tam sæpe modò, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, inuidiæ, aut cæterorum huiusmodi, gratias agat corpori, & sanguini Domini, quoniam virtus Domini operatur in eo.* E

Lib. 8. c. 32.

Psal. 21.

Ibidem.

Serm. 1. in Cœna Domini.

Hom. 45. in Ioan.

Affirmat Diuus Chrysostomus, quòd ingredien

grediente in nos corpore Christi, statim in fugam dæmones vertuntur, qui solent tentare nos, & ad impatientiæ motus impellere, qui præsentiam Christi verentur: Angeli verò concurrunt tanquam Dominum suum comitantes. Pulsis igitur malignis spiritibus, & præsente Domino cum Angelis suis, cur times? cur doles? Non timebat Iob iuxta Dominum positus; *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Iob.7. Quasi dicat; insurgant aduersitates, vrgeant dæmones, sæuiant homines, omnis denique in me irruat dolor, horum nihil ego verebor, dummodo, Domine, sim iuxta te. Sume hoc Sacramentum, & eris non tantùm iuxta Dominum, sed intra Dominum, qui proteget, consolabitur & roborabit te. Nam qui viuit propter Christum, libenter patitur propter Christum: ille autem viuit propter Christum, qui manducat Christum. Audi dicentem; *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Ioan. 6. Quia sumendo hoc Sacramentum non mutatur Christus in nos, sed nos in Christum, iuxta illud Augustini inducentis Christum loquentem sibi; *Non tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Lib.7. Conf. cap.10. O fœlicem mutationem! mutatur homo in Christum, id est, fit Christo similis. Fuit autem Christus patiens, libenter omnia opprobria, alapas, flagella, ac mortem sustinuit: similiter fiet patiens, libentérque sustinebit, qui illum dignè manducabit.

F Cuiusdam mensæ Solis meminit Diuus Hieronymus, dum ait. *Apollonius perrexit* In Epist. ad Paulinum.

Æthio

Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in Sabulo. In ea noctu à diuitibus apponebantur cibi: deinde Sole lucescente, licitum erat omnibus indigenis ad illam accedere, cibósque capere, ac illis vesci & refocillari; de illa sic Herodotus. [Solis, *inquit*, mensa talis esse memoratur. Est in suburbanis pratum omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere, ad eámque, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem à terra reddi assiduè indigenæ aiunt.] Vnde Cœlius ait diuitum domos, omni rerum copia affluentes, expositásque inopum necessitatibus, atque alimentis, rectè dici mensam Solis. Sed multò rectiùs famosissima mensa Solis, maximi Solis, id est, Christi, mensa appellari potest, quam ipsemet noctu, hoc est, *in qua nocte tradebatur*, nobis parauit; vt postea ipso lucescente, id est, resurgente ad illam accederemus, non carnes assas, sed ipsummet Christum manducaturi: de qua mensa sic Psalmista; *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me.*

Herodot. lib. 3.
Lib 29. lect. Antiq.
1. Cor. 11.
Psalm. 22.

Non timebant antiqui ad mensam accumbentes, quia Deos suos mensæ adesse credebant: ait enim Plautus,

Mos erat & mensæ credere adesse Deos.

Nihil nobis timendum occurret, si ad hanc mensam accedamus; in ea enim Christus adest, manducatur & consolatur, sumitur & non consumitur. Mensa secundum Varronem, quasi mesa, id est, media, dicitur, quia inter

Plaut. Menæch. sc. 1. Act. 1.
Varro.

inter duos statuitur: mediante hac mensa, id est, mediante huius Sacramenti susceptione fortes, & generosi efficimur ad omnia aduersa subeunda. *Medius vestrûm stetit.* Non accedet ad te malum, nullæque tibi nocebunt aduersitates, si inter te & illas hæc mensa, vel Christus medius steterit. Dico etiam quòd mediante hac mensa, Christus nobis vnitur, vel potiùs nos Christo: nam secundum Chrysostomum, *hæc mensa est fiducia vinculum, nerui mentis,* Ioan. 1. Hom. 24. in 1. ad Cor.

Inualuit quondam vsus, vt milites fortes, & præliis explorati ad liberum conuiuium, & mensam reciperentur: vnde narrant historici, Rodericum de Biuar habuisse mensam rotundam à maioribus nostris valdè celebratam, ad quam accumbere solùm licebat ducibus, ac militibus animo & rebus gestis præstantibus. Verùm aliam Christus in Ecclesia mensam erigit longè pretiosiorem: nam illa, de qua diximus, non faciebat conuiuas ex ignauis fortes, vel ex imbecillis firmos: sed illos iam strenuos ac præstantes tantùm admittebat. At Christi mensa, in qua caro eius sumenda proponitur, ideo parata est, vt fortes & generosi Christiani efficerentur, atque aduersus visibiles & inuisibiles hostes armarentur. Vnde Chrysostomus sic Christum loquentem inducit; *Ego carnibus meis vos alo, & meipsum vobis appono, vos omnes generosos esse volens.* Cui non afferet robur tam eximij roboris cibus? Quem non faciet fortem panis fortium? Quem non reddet generosum, animóque forti excelsum, Hom. 61. ad pop.

ſum, & caducarum rerum contemptorem, adeò generoſa menſa? à qua, teſte eodem
Ibidem. doctore, *tanquam leones ignem ſpirantes recedimus facti diabolo terribiles.*

Hinc eſt, quòd in primitiua Eccleſia fideles ſumpto hoc diuino Sacramento tanta erant fortitudine præditi, vt nulla vi, nullis cruciatibus, nulla Regum, & Imperatorum potentia ſuperari potuerint. Mulieres ipſæ, ac teneræ virgines, pueri, & impuberes maxima cum animi alacritate ad vincula, ad tormenta, & ad mortem tanquam ad conuiuia properabant. Propterea, ſi aliqua aduerſitate premaris, præmiſſa integra omnium peccatorum tuorum confeſſione, accede humiliter ad hanc menſam, & ſume hoc venerabile Sacramentum, &, teſte eodem Chryſoſtomo, *tribulationes efficientur conſolationes*; præcipuè, ſi cogitaueris te illud recipere corpus, quod pro te flagellatum eſt, ſpinis coronatum, & cruci affixum: & quod, ſicut priùs voluit accipi & manducari, quàm pati, ita illud accipias, priuſquàm patiaris, vel dum pateris: vt ipſa paſſio tua ſit conſolatio; quia ideo Chriſtus tibi ſeipſum præbuit, vt illius
1. Cor. 11. paſſionis recordareris: *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Sicut igitur inſtituto hoc Sacramento, & diſcipulis exhibito, libenter Chriſtus pro nobis quæque tormenta paſſus eſt; ita ſumpto eodem Sacramento, patienter pro eo omnia aduerſa feramus. Vis autem ſcire, qua de re tantùm dolere debeas? Audi eundem doctorem;

Vnus

Vnus sit nobis dolor, vna mœstitia, si hoc alimento spiritali priuemur. Quia tunc robore & animi viribus ad subeundas quascunque tribulationes, priuaremur. Hom. 6 o. ad pop.

Illi sunt reuocandi in memoriam, qui multa patienter tolerauerunt incommoda, vt illorum exemplo, similia æquo animo feramus.

CAPVT XIX.

IVXTA Senecæ dicterium, prodest sine dubio habere quos respicias: & præcipuè, si eadem, quæ nos ipsi patiantur, vel passi sint. *Nam*, ait Chrysostomus, *molestiarum communicatio quandam affert lapsis consolationem.* Volantia animalia se vicissim alis suis feriunt; atque hoc pacto ad volandum excitantur: ille te ala sua percutit, qui, verbi gratiâ, exemplo suæ patientiæ te ad similia ferenda accendit. Epist. 15. Hom. 1. ad popul.

Olim Miltiades Imperator Atheniensium, vt scribit Philo, quando Rex Persarum tam multa millia traiecit in Europam, quasi ad primum clamorem oppressurus Græciam, conuocatis sociis pugnantes gallos gallinaceos ostendit, ratus hoc spectaculum maiorem vim habiturum ad permouendos animos Græcorum, quàm orationem; nec eum fefellit Philo in lib. cui titulus; Quòd omnis probus est liber.

fefellit sua opinio, spectata in brutis patientia, pertinacique contentione, vsque ad necem pugnantibus, inuicto pectore, correptis armis eam expeditionem susceperunt contemptis mortibus & vulneribus. Sic Philo. Huiusmodi milites ad pugnam animabantur propositis gallis illis pugnantibus. At nobis non galli gallinacei, nec alia bruta animantia, sed homines exhibentur dimicantes, tormenta, ludibria, conuicia, filiorum mortem, bonorum iacturam, ac similia mala, imò mortem ipsam fortiter & æquo animo ferentes, vt illorum exemplo, similia simili animo ipsi feramus.

Referunt historiographi nonnullos etiam inter Gentiles forti animo ad supplicia corpora sua tradidisse: nam Mutius dextram suam comburendam libens in ara reliquit; Empedocles totum se Catanensium Ætnæis incendiis donauit.

Regulus, ne vnus pro multis hostibus viueret, toto corpore cruces patiebatur; ideo illum in captiuitate victorem appellat Tertullianus. Apoc.c.50.

Anaxarchus Philosophus, teste Laërtio, dum à Nicocreonte quasi in mortario pila contunderetur, sic exprobrando Tyranno loquebatur. Tunde, tunde Tyranne follem, Anaxarchum enim non tundis; follem vocans corpus suum, Anaxarchum verò animam, vel potiùs animos, quos gerebat excelsos.

Quid Atticam meretricem memorem, quæ carnifice iam fatigato linguam suam postre

poſtremò in Tyranni ſæuientis faciem expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri cogeretur?

Laudatur & animi fortitudo Zenonis Eleatis, qui à Dionyſio interrogatus, quidnam Philoſophia præſtaret, cùm reſpondiſſet, contemptum mortis, impaſſibilis flagellis obiectus, ſententiam ſuam ad mortem vſque ſignabat.

Quales non pertulit ærumnas celeberrimus ille Socrates, cuius exemplo, ait Apuleius, & commemoratione in nos ipſos erigimur? Talia illi pro ſe ipſis ad inanem quandam laudem comparandam, patiebantur: fortem igitur illorum animum, non inane eorum intentum, imitemur. De Deo Socratis.

B Nonnullos etiam nobis proponamus ex tot Sanctis, qui pro Deo, & perenni ac cœleſti gloria tam multa incommoda ſunt perpeſſi; nam, teſte Chryſoſtomo, *ideo Deus Sanctos tribulari permittit, vt reliqui in grauia incidentes, ſufficientem mitigationem, & conſolationem habeant in eos reſpicientes.* Veniat imprimis Abel ante oculos, qui & occiſus à fratre ſcribitur, & non legitur reluctatus: Iacob ad memoriam reducatur, qui iam multos perpeſſus labores, iram etiam fratris ſui potiùs eligebat mitigare, quàm fratrem ſuperare: Ioſeph ad mentem redeat, qui à fratribus venditus, à ſua domina falsò accuſatus, & in carcerem coniectus, ſemper fuit patienti animo, atque ita membra ſua nouerat regere, vt regenti quoque Ægyptum præfuerit: Moyſem & Aaronem ante oculos deducamus, Hom. 3. ad pop. Num. 20.

N qui

qui perſecutionem populi paſſi ſunt, ad tabernaculum cucurrerunt pro ipſo populo exorantes, quem fugiebant. Sancta autem eorum mens & tumorem ſuperbientium pertulit, & tamen contra eos ad odium non erupit. *Nam*, ait Gregorius, *patientia vera eſt, quæ & ipſum amat quem portat: nam tolerare, ſed odiſſe non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris.* Samuelem cogitemus, qui de principatu deiectus à populo, cùm idem populus petiiſſet, vt pro eo ad Dominum preces funderet, reſpondit; *Abſit à me hoc peccatum, vt ceſſem orare pro vobis.* Iudicabat enim peccare pro inimicis non orare. Dauid ad memoriam deducatur, qui perſequentem Regem cùm poſſet occidere, bonum elegit, quod ipſe facere tenebatur, non malum, quod ille pati merebatur, dicens: *Abſit à me vt mittam manum meam in Chriſtum Domini*; atque eum, quem perſecutorem dum viueret pertulit, fleuit occiſum.

Lib. 1. in Ezech.

1. Reg. 8.

Porrò, ſi filius, frater, aut aliquis ex parentibus, vel amicis tuis repentina, aut turpi morte ſublatus eſt, aut ſoror tua fornicata fuerit, veniat tibi illicò in mentem idem Dauid, cuius filius Ammon propriam ſororem Thamar violauit, propter quod & ipſe iuſſu fratris ſui Abſalon interfectus eſt: ac tandem ipſe Abſalon propriis capillis ſuſpenſus, lanceis fuit confoſſus, & ſic miſerè periit; quæ omnia Dauid patienti animo tulit.

2. Reg. 13.

Si ignis domum tuam abſumpſit, vel latrones ſubſtantiam tuam deprædati ſunt, aut

ſi ali

si aliquod aliud tibi infortunium obuenerit, propone tibi Iob in sterquilinio iacentem, graui vlcere percussum, omni medicamine, imò & linteamine carentem, testa saniem radentem per putredinem defluentem, liberis & omni substantia orbatum, ab amicis derelictum, præterquàm duris & importunis, cum potiùs ad desperationem inducentibus, quàm consolantibus; omni ope & auxilio humano destitutum, à propria vxore derisum. Ille erat, qui, vt obseruat Gregorius, à Domino laudabatur, & tamen plagis vsque ad sterquilinium sternebatur. Et, vt cum Augustino loquar; *Humiliatus videbatur Iob perdita substantia sua, perditis filiis suis, perditis quæ seruabat, perditis quibus seruabat, remansit sine hereditate, & quod tristius est, sine herede: remansit ad solam vxorem, non suam consolatricem, sed diaboli potiùs adiutricem.* Hæc autem omnia patienti animo tulit. Si captiuitate, paupertate, aut cæcitate premaris, veniat tibi in mentem Tobias similia passus, & cui, teste Scriptura, ideo hæc acciderunt, vt posteris patientiæ præberet exemplum. *Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientia eius, sicut & sancti Iob.*

Lib. 3. Mor. cap. 5.

in Psal. 30.

Tob. 2.

C Propterea Origenes sic de sanctis viris loquitur; *Incedant primi armati: ipsos enim nobis proponimus, & videntes fortia eorum facta, ad prælium spirituale armamur, & dimicamus.* Procedant igitur illi, quos Apostolus tam grauia sustinuisse commemorat, quorum *alij distenti sunt*, &c. *Alij verò ludibria & verbera experti,* insuper

Orig.

Heb. 12.

insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.

Loquitur hîc Apostolus de multis sanctis viris veteris Testamenti, quorum aliqui *distenti sunt*, vel secundum Græcum, *tympanizati sunt*: vbi nota tympanum fuisse genus tormenti, quo homines fortiter & rigidè distendebantur quasi in equuleo, & pulsabantur vti pelles distentæ in tympano. De illorum numero fuit Eleazarus, qui *voluntariè præibat ad supplicium*: Græcè, ἐπὶ τὸ τύμπανον, id est, *ad tympanum*: & septem fratres Machabæi, quos Antiochus Epiphanes dirè cruciauit *flagris & taureis*, id est, neruis & loris taurorum: in tympano enim & flagris, lorísque cædebantur, & fustibus pulsabantur, & baculis, saxis, malleísque tundebantur; & quasi tympanum omnium verberibus cruciatibúsque obiiciebantur.

2. Mach. 6.

cap. 7.

Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Talis fuit Ieremias, qui cùm rebellibus Iudæis minaretur excidium Hierosolymæ, ab eis durissima est passus, scilicet probra, alapas, verbera, famem, carcerem, sæpe à toto populo reus mortis est proclamatus, ac tandem lapidibus obrutus martyr occubuit. Itaque Ieremias Christi à Iudæis afflicti expressissimus typus extitit, ac meritò ab Isidoro Pelusiota calamitosissimus nuncupatur. Talis quoque fuit Michæas, qui

Lib. 1. Epist.

quòd

quòd cladem prædiceret Achab Regi, ab eo in vincula coniectus, & à pseudopropheta irrisus & verberatus est. Dicat igitur Climacus; *Parit talia certamina superna peregrinatio: magnorum enim reuera est pati à suis ludibria.* 3. Reg. cap. vlt. Climac.

Lapidati sunt, vt Naboth procurante Iezabele, & Zacharias filius Ioiadæ Pontificis, aliíque multi. De Zacharia sic Tertullianus: *Zacharias*, inquit, *inter ædem & altare occiditur perennes cruoris sui maculas silicibus assignans.* 3. Reg. 21. 2. Par. 24. Scorpiac. 8.

Secti sunt. Talis fuit Isaias, quem tradunt Hæbræi serra dissectum esse à Manasse, quòd eius & Principum vitia acriùs, & sæpiùs obiurgasset. Idem tradit Epiphanius, & Sanctus Thomas; dicunt autem serram illam fuisse ligneam, nimirum vt Isaias, qui nomine suo, Iesu Saluatoris nomen & aduentum figurabat, morte quoque sua materiam & formam crucis in lignea serra figuraret; vnde carmen: In vita Isai.

Quem populus sectum ligno sine labe repertum,
Immeritum demens crudeli morte peremit.

D *Tentati sunt*, scilicet alij grauibus & diuturnis calamitatibus, vt Iob: alij persecutionibus, exiliis, fame, & penuria, vti Prophetæ sub Iezabel: alij per arduam obedientiam, vt Abraham: alij omni pœnarum genere tentati sunt, vt præfati Machabæi; sed fide & spe cœlestis gloriæ has omnes tentationes vicerunt.

In occisione gladij mortui sunt. Tales fuerunt Israëlitæ illi in persecutione Antiochi, de quibus dicitur: *Fiebant ergò cædes iuuenum & seniorum, & mulierum, & natorum exterminia,* 2. Mach. 5.

virginumque & paruulorum neces; erant autem toto triduo octoginta quinque millia interfecti.

Circuierunt in melotis, &c. Melota dicitur ouina pellis, aut potiùs exuuium, hoc est, pellis corpori ouis detracta vnà cum lana. Nam μῆλον Græcè vocatur ouis. Adde melotem per catachresim cuiusuis quadrupedis pellem significare. Hoc vili & aspero amictu vtebantur olim Elias, Elisæus, multíque alij Prophetæ, tum quia Achab, Antiochus & alij ad extremam paupertatem eos adigebant, vt homines & hominum solatia fugere, atque in montibus & speluncis instar ferarum oberrare & latere cogerentur: tum quia hoc suo vili habitu volebant docere homines, luxum vestium esse spernendum.

Vide hîc quanta sint passi sancti veteris Testamenti, qui nondum viderant Christum passum, quid si vidissent? Vis videre quanti Christiani in primitiua Ecclesia pro fide Christi passi sint: Audi Tertullianum ad Scapulam Præsidem. *Quid facies de tantis millibus hominum, tot viris ac fœminis, omnis sexus, omnis ætatis, omnis dignitatis, offerentibus se tibi? quantis ignibus, quantis gladiis opus erit?* Indigebat potiùs Tyrannus instrumentis torquentibus, quàm Christianis illa subire volentibus: plures erant martyres, quàm martyria; & vt cum Ambrosio loquar, *defecerunt supplicia, cesserunt tortores, non defecerunt martyres.*

Lib. ad Sca. Præsi. c. 5.

Lib. 1. offic. cap. 41.

Audiamus Diuum Cyprianum de martyribus sui temporis sic scribentem. *Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulsantes ac laniantes*

Epist. ad martyr. & cõfessores.

tes vngulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem superare non potuit diu repetita plaga: quamuis rupta compage viscerum torquerentur in seruis Dei iam non membra, sed vulnera; fluebat sanguis, qui incendium persecutionis extingueret, qui flammas & ignes gehennæ glorioso cruore sopiret.

E Dico itaque, si senex sis, & aliquid triste patiaris, vel aliquid tibi præter, aut contra voluntatem obueniat, propone tibi Eleazarum illum, virum ætate prouectum, & vultu decorum, qui mortem fortiter maluit subire, quàm turpiter patriis legibus contraire; quique, teste Scriptura, *intuens quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinauit non admittere illicita propter vitæ amorem.* Deficientibus autem propter nimiam ætatem corporis viribus, noli animo deficere, cuius tantò virtus est validior, quantò corporis debilior. 2.Mach. 6.

Si iuuentutis flore gaudeas, considera, quid in illa florescente ætate subierint septem illi fratres Machabæi, *qui*, ait Gregorius Nazianzenus, *tormenta quasi thesauros præripientes, pro magistra lege pericula subeuntes, quæ non magis illata formidabant, quàm relicta requirebant.* Illis enim fuit lingua amputata, & cutis capitis abstracta, postmodum præcisis manibus & pedibus sartagine torreri iussi sunt; quæ omnia pro Deo obseruandæ legis gratiâ libenti animo subierunt. Cap.7.orat. 20. de Machab.

Si mulier existas, reuoca in mentem, quid mater illorum septem filiorum præstiterit, quidque tam in se, quàm in filiis pertulerit.

Lib. 1 off. cap 41. *Quæ*, ait Ambrosius, *spectabat læta filiorum quot funera, tot trophæa; & morientium vocibus, tanquam psallentium cantibus delectabatur, pulcherrimam ventris sui citharam in filiis cernens, & pietatis harmoniam omni lyra numero dulciorem.* O virilem animum in muliebri corpore! 2. Mach. 7. Nam, sacra testante historia, *singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, & fœminea cogitationi masculinum animum inserens*, &c. *nouissimè ipsa post filios consumpta est.*

Si adhuc puerascas, vel adolescas, ferto patienter eas quæ tibi euenient aduersitates, & scito multos tuæ ætatis non tantùm mundi illecebras spreuisse, sed & multa tormenta subiisse. De Diuo Pancratio legitur, quòd nobili genere natus annorum duntaxat quatuordecim Romam se contulit, vbi suscepto baptismo, postea virili fortitudine pro Christo ceruices præbuit, vt illustrem martyrij coronam consequeretur. Recordare etiam illius adolescentis, quem Diuus Hieronymus laudibus celebrat, qui seruandæ pudicitiæ gratiâ, linguam expuit in faciem blandientis mulierculæ illum tentare satagentis. F

Si puella sis, vna tibi veniat in mentem, Virgo scilicet Agnes, quæ vix tredecim annos nata, *non habuit*, inquit Ambrosius, *in suo corpusculo quo ferrum reciperet, habuit quo ferrum vinceret. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata; vel si ad aras inuita raperetur, tendere,* Lib. 1. de virg.

Christo inter ignes manus; atque in ipsis sacrilegio focis trophaeum Domini signare victoris, nunc ferratis colla manúsque ambas inserere nexibus: sed nullus tam tenuia membra poterat nexus includere. Corpus autem suum volebat perire, quod amari poterat oculis, quibus ipsa nolebat. Tandem stetit, orauit, ceruicem inflexit, virgo permansit, & martyrium obtinuit. Hæc potuit & voluit puella subire in illa tenera ætate; quare non tu in eadem, vel in maturiori tolerabis ea quæ tibi aduenient aduersa? Audi Augustinum tuam socordiam arguentem. *Tu non potes? quare ille potest? quare alter potuit? nunquid tu infirmior es illo, aut illo in valetudine? nunquid tu infirmior es fœminis? fœminæ potuerunt, viri non possunt?* In Psal. 119.

G Si cogaris manere sub dio, extra ciuitates, oppida, omniáque ædificia, vino carere, cibísque priuari delicatis, ac mollibus vestimentis, quibus alij abundant, atque vtuntur, mentis oculos in Ioannem reducito in eremo commorantem, rigida veste indutum, pauperem vitam degentem, ab omni lautitia abstinentem, à deliciis segregatum, ac tandem capite truncatum. Illum miratur Diuus Gregorius: miremur & nos, & imitemur. *Non sine grauissima admiratione*, inquit ille doctor, *perpendo, quòd ille prophetiæ spiritu intra matris vterum impletus, atque, vt ita dixerim, priusquàm nasceretur, renatus, ille amicus sponsi, ille quo inter natos mulierum maior nemo surrexit, ab iniquis in carcerem mittitur, & pro puella saltatu capite truncatur, & vir tantæ seueritatis pro risu turpium moritur. Nunquidnam* Lib 3. Mor. c. 5.

credimus aliquid fuisse, quod in eius vita, illa sic despecta mors tergeret? Sed quando ille vel in cibo peccauit, qui locustas solummodo, & mel siluestre edit? Quid Deo vel de qualitate sui tegminis deliquit, qui camelorum pilis corpus operuit? Quid de conuersatione sua offendere potuit, qui de eremo non recessit? Quid illum loquacitatis reatus polluit, qui disiunctus longè ab hominibus fuit? Ita Gregorius. Vbi vides Ioannem ne leui quidem famine vitam maculasse; & tamen multa aspera tolerasse: in nullo, inquam, offendisse, & in multis passum fuisse. Quanta tibi post tot commissa peccata sunt perferenda?

Porrò quærens idem doctor, cur Deus quos sibi charos in æternum conspicit, tam vehementer, quasi despiciens affligat, sic prosequitur. *Quid est*, inquit, *quòd Deus omnipotens sic vehementer in hoc sæculo despicit, quos sic sublimiter ante sæcula elegit; nisi hoc quod pietati fidelium patet, quoniam idcirco sic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis, & foras vsque ad despecta deiicit, quia intus vsque ad incomprehensibilia perducit? Hinc ergo vnusquisque colligat, quid illic sint passuri quos roprobat; si hic sic cruciat quos amat: aut quomodo ferientur, qui in iudicio arguendi sunt, si sic eorum vita premitur, qui ipso iudice teste laudantur.* Quid dicis ad hæc? vides probos cruciari, & tu peccator vis deliciari? Optes igitur flagellari, si cupias beari. Nam *melius est*, inquit Augustinus, *vt Deus flagellet te, & recipiat te, quàm parcat tibi, & deserat te.*

Ibidem.

Serm. 4. de verb. Dom.

Præterea, si assiduis angaris sollicitudinibus,

bus, ac præter huiuſmodi innumeris agiteris incommodis, variiſque afficiaris iniuriis; recordare Apoſtoli Pauli, qui tot tantáque pertulit, vt, teſte Chryſoſtomo, omnia enumerare difficile ſit. *Vide Paulum*, inquit, *quanta paſſus eſt, quæ etiam enumerare difficile eſt, carceres, vincula, verbera, ſupplicia. A Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur, latrones incurrit; ab inimicis, & à falſis fratribus inſidias perfert: intus timores, foris pugnas patitur, famem, nuditatem, calumnias, tribulationes, beſtias tolerat; & quid opus eſt multa dicere? quotidie moritur, & tamen in his omnibus non ſolùm nihil blaſphemum ex ore ſuo profert, ſed & gaudet, gloriatur, atque exultans dicit? Gaudeo autem in paſſionibus meis. Si ergo hic tanta patiens gaudebat & gloriabatur; quæ erit venia, quæ excuſatio his, qui pro paruis iniuriis, aut qualibuſcunque tribulationibus, quæ vtique illis longè inferiores ſunt, blaſphemant?* Ita Chryſoſtomus. Hom. quòd nemo lædi-tur niſi à ſe ipſo.

Tu nondum ſicut Paulus fuiſti incarceratus: quòd ſi fueris, nondum flagella ſubiiſti: quòd ſi fortè ſubieris, non tot quot ipſe: nec adhuc fuiſti catenis vinctus, nec lapidatus; aut ſemimortuus relictus, nec fuiſti ſicut ipſe in profundo maris, nec tot terras ſicut ille propter Chriſtum peragraſti. Quare ergo de minimis illis quæ pateris, conquereris, qui tibi cœleſtem beatitudinem promittere non vereris.

Sic itaque cum Diuo Auguſtino exclamet vnuſquiſque noſtrûm. *Cùm tot viri, tot mulieres, & tantæ, ac tam delicatæ puellæ, flammas, ignes, & beſtias æquanimiter pertulerint; neſcio,* Serm. 16 de tempore.

quæ

qua fronte, vel qua conscientia cum omnibus Sanctis partem in æterna beatitudine habere desideramus, quorum exempla sequi non acquiescimus. Excitemus nos ipsos ad sectanda illorum vestigia, ac sæpe sæpius nobis dicamus, quod eidem Augustino aliquando torpenti dictum est; *Tu non poteris quod isti & istæ?* Non est quod dicamus illas, vel illas alterius aut præstantioris fuisse naturæ; sed ingenuè fateamur maioris quàm nos fuisse patientiæ, ac purioris conscientiæ: nos verò maximæ esse mollitiei. Ideo meritò sic nos increpando inuitat Ambrosius: *Imitemur Sanctorum patientiam, & cognoscamus illos non natura præstantioris fuisse, sed obseruantia maioris, nec vitia nesciisse, sed emendasse.*

Lib. 8. Cōf. cap. 11.

Lib. de Ioseph.

Cæterùm, sentis tuam afflictionem; non sentis alienam: grauiora semper nobis videntur quæ experimur in nobis, quàm quæ videmus in aliis. Interim alios vides sua incommoda patienter tolerare: quare tu non tua? dic; *Tu non poteris quod isti & istæ?* Et si quos vidisti impatienter tulisse, quæro, an sua impatientia illis aliquod remediū contulerit? Scito etiam quòd si te excrucies, nihil omnino proficies. Seipsum consolabatur D. Chrysostomus propositis sibi his, qui ante ipsum passi fuerant, dum ab Eudoxia in exilium pelleretur. *Ego*, inquit, *cùm è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra meipsum. Si Regina vult exulem, agat in exilium, Domini est terra. Et si vult secare, secet, idem passus est Isaias. Si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor. Si me lapidare vult, Stephanum habebo*

Epist. ad Cyriac. Epist. 3. tom. 5.

socium.

socium. Si caput tollere vult, tollat, habeo socium Ioannem. Si substantiam auferre, auferat, nudus exiui de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Et tu fac similiter.

Ad patienter ferenda quæcunque aduersa, magnopere prodest pro illis gratias Deo agere.

CAPVT XX.

A DIVVS Paulus scribens ad Thessalonicenses, sic eos hortabatur. *Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite.* Tria hic commendat Apostolus, scilicet, gaudere, orare, & gratias agere. Quasi dicat: vt gaudeatis, necesse est oretis, & gratias agatis: qui enim orat, & gratias agit, cum Deo versatur, ac Deo loquitur; hæc autem sunt homini lætandi occasio. Vnde Theophylactus in hæc verba; *Iter, ait, monstrat Apostolus, quo fiat vt semper gaudeamus, orationem nimirum quæ non cesset, atque gratiarum actionem, qui enim assueuit cum Deo versari, eique gratias agere in omnibus rebus, tanquam vtiliter contingentibus, planum est, quòd perpetuum sit gaudium habiturus.* 1. Thess. 5. Theophyl.

Et reuera vix in Scriptura reperitur gaudium & lætitia sine gratiarum actione. Apud Esdram;

2. Esdr. 12. Esdram; *In dedicatione muri Hierusalem requisierunt Leuitas de omnibus locis, vt facerent dedicationem, & lætitiam in actione gratiarum, &*
Isai. 51. *cantico, & in cymbalis.* Prædixit quoque Isaias lætitiam quandam, quæ huic terrestri Hierusalem accidere debebat, sed non sine gratiarum actione; *Gaudium*, inquit, *& lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.*
Apoc. 7. Et, teste Ioanne, inter acclamationes eorum qui in cœlesti Hierusalem stabant in conspectu Throni, semper audiebatur *Gratiarum actio.* Si igitur aliqua tristitia afficiaris, non parum tibi eueniet gaudij, si Deo gratias agas.

Antiqui Religiosi maximè lætabantur audito hoc verbo, *Deo gratias*: idcirco illud frequenter habebant in ore, eóque cùm inuicem fierent obuij, se mutuò salutabant, vti etiamnum multi faciunt. Hunc morem laudat Diuus Augustinus, quem carpebant Circumcelliones, sed defendit ille doctor, di- B
in Psal. 132. cens. *Qui dicit Deo gratias, gratias agit Deo. Vide si non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrem suum. Num enim non est locus gratulationis, quando se inuicem vident, qui habitant in Christo?* Hoc ipsum verbum magni facit idem doctor, illúdque plurimùm commen-
in Psal. 77. dat, dum ait. *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quàm Deo gratias? Hoc nec dici breuiùs, nec audiri lætiùs, nec intelligi grandiùs, nec agi fructuosiùs potest Deo gratias, qui se tam fideli pectori ditauit.*

Prima autem quæ hoc verbo, *Deo gratias*, vsa est,

vſa eſt, extitit Beatiſſima Virgo Deipara, vt dicunt aliqui; dum enim ſalutabatur, aut vocabatur, reſpondebat; *Deo gratias.* Quid de illa dicat D. Bonauentura, audiamus: *Ne fortè in ſalutatione ſua Virgo à Dei laudibus tolleretur, ſi quis eam ſalutabat, illa pro ſalutatione ſua, reſpondebat, Deo gratias.* Diuus quoque Antoninus ſic de illa ſcribit. *Virgo, cùm vocabatur, reſpondere ſolita erat, Deo gratias, vt illud modicum verbum non eſſet ſine laude Dei.* Et meritò illa eructabat, *Deo gratias*, quæ erat gratia plena: & tam in proſperis, quàm in aduerſis non ceſſabat à gratiarum actione, quæ propriè ad fideles, & Chriſtianos pertinet, vt teſtis eſt Hieronymus, qui ait; *Chriſtianorum propria virtus eſt, etiam in iis quæ aduerſa putant, referre gratias Creatori. Qui ſibi ſanctiores videntur, ſolent Deo referre gratias, quòd de periculis, vel miſeriis liberati ſunt: ſed, iuxta Apoſtolum, hæc virtus eſt maxima, vt in ipſis periculis, & miſeriis gratiæ Deo referantur, & ſemper dicamus: Benedictus Deus; minora me ſcio ſuſtinere, quàm mereor, hæc ad mea peccata parua ſunt: nihil mihi dignum redditur. Hic animus Chriſtiani eſt, hic crucem ſuam tollens ſequitur Saluatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant, quem, vt Flaccus ait, ſi fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ.*

Barrad. tom. 1. lib. 7. cap. 13.

D. Bonau.

4. part. ſum. Theol. tit. 6.

In Epiſt. ad Epheſ. 5.

C Sciens igitur Apoſtolus, quantum conducat gratias Deo referre, ſic hortatur: *In omnibus gratias agite.* Et alibi vult, vt ſimus *gratias agentes ſemper pro omnibus.* Pro omnibus, inquam, & in omnibus gratiæ agendæ ſunt Deo, putà tam in morbo, quàm in ſanitate:

1. Theſſ. 5.

Epheſ. 5.

tate: tam in inopia, quàm in copia: tam in desolatione, quàm in consolatione: tam in bello, quàm in pace: tam in humiliatione, quàm in exaltatione: tam in aduersitate, quàm in prosperitate: tam in iactura, quàm in lucro. Quia non minus, imò sæpe maius donum & beneficium Dei est morbus, inopia, desolatio, bellum, humilitas, aduersitas, iactura, & similia, quàm sanitas, copia, consolatio, pax, exaltatio, prosperitas, &c. Atque hæc est, vti iucundissima, ita & sanctissima via, qua per ærumnas huius vitæ læti, & quasi ludibundi imus in cœlum, si nimirum in quauis re cum psalte canamus;

Psalm. 33. *Benedicam Dominum in omni tempore.* In quæ

August. in Psalm. 33. verba iuuat audire Augustinum; *Dicis: quando benedicam Dominum? ait tibi aliquis; quando tibi benefacit, quando abundant secularia, quando multum abundat frumenti, olei, vini, auri, argenti, mancipiorum, pecorum, salúsque ista mortalis inuulnerata, & incorrupta persistit, nihil immatura morte subtrahitur, fœlicitas tota abundat in domo, circumfluunt omnia, tunc benedices Dominum: non, sed in omni tempore; & quando ista dat, benedic, & quando ista tollit, benedic: quia ille dat, ille tollit, sed seipsum à benedicente se non tollit.*

Nota hæc postrema verba; *Deus seipsum à benedicente se non tollit.* Tollantur à nobis omnia, dummodo Deus non tollatur: derelinquant nos omnia, dummodo non derelinquat nos Deus noster: non autem derelinquet, si illum etiam in aduersis non derelinquamus, sed illum benedicamus. Illum Iob non

non derelinquebat, qui ſemper illum benedicebat, atque plus meruit in aduerſitate Deum benedicendo, quàm in proſperitate domum ſuam egenis aperiendo: illúmque non tam admiramur facultates ſuas amittentem, quàm ob id Deo ſuo gratias agentem. Audi Chryſoſtomum. *Non perinde miror Iob domum ſuam egenis aperientem, vt ſuſpicio & celebro, quòd facultates amiſerit gratias agens. Neque tu perinde magnum fructum tuleris, ſi diuitias erogaueris in egenos, & tuas facultates eſurientibus diſſipes, quantum per hoc verbum, Deo gratias, lucraberis.* Hom. 2. in 2. ad Cor.

D Exiſtimat idem doctor, diabolum ideo petiiſſe, vt eidem Iob mala infligeret, quia ſperabat ſe aliqua verba blaſphemiæ ab eo auditurum: idemque optaret à nobis dum affligamur. *Propterea*, inquit, *damna nobis diabolus facit, non ſolùm vt pecunias nobis auferat, ſed vt per hoc nos cogat dicere aliquod blaſphemum: ſic in cauſa Iob, non hoc egit vt tantùm illum faceret pauperem, ſed vt blaſphemiam aliquam proferret.* Hom. 20. in Epiſt. ad Hebr.

Verùm non blaſphemiam, ſed gratiarum actionem promebat, dicens; *Sit nomen Domini benedictum:* & ſic percuſſus percutientem percutiebat, ſuperbúmque hoſtem vulnerantem vulneratus vulnerabat. *Nam*, ait Gregorius, *quot voces patientiæ in Dei laudem beatus Iob percuſſus reddidit, quaſi tot in aduerſarij pectore iacula intorſit.* Iob. 1. Lib 2. Mor. cap. 12.

Diuus etiam Chryſoſtomus gratiarum actione Iob Satanæ vulnus intuliſſe ſcribit. *Hoc vulnus infert diabolo*, inquit, *ex hoc corona-* Hom. 1. ad pop.

batur beatus Iob, & prædicabatur, quòd cùm tentationes illatæ essent innumerabiles, & vxor quoque eum supplantare vellet, non auersus est, sed Deo de omnibus perpetuò gratias egit: non solùm quando fuit diues, sed etiam quando erat pauper: non solùm quando erat sanus, sed etiam quando caro scatebat vlceribus. Hoc enim est in primis grati animi, in rebus aduersis Deo semper habere & agere gratias.

Exemplo etiam Christi docemur, in aduersitatibus gratias agere, qui imminente sua passione Deo patri gratias egit, instituens tunc nobilissimum Ecclesiæ nostræ Sacramentum & sacrificium cum gratiarum actione, Eucharistiæ scilicet, quæ idem est ac gratiarum actio, vt docet idem Chrysostomus, dum ait; *Reuerenda ac salutaria illa mysteria, quæ in omni certè Ecclesiæ congregatione celebramus, Eucharistia, id est, gratiarum actio nuncupatur.*

Hom. 26. in Matth.

De huiusmodi gratiarum actione, & quid per eam Christus nobis innuere voluerit, hæc adnotat Gregorius. *Christus*, inquit, *cùm appropinquaret passioni, accepto pane, gratias egit, & benedixit. Gratias itaque egit, & benedixit, qui flagella alienæ iniquitatis suscepit: & qui nihil dignum percussione habuit, humiliter percussus benedixit, vt hinc scilicet ostendat, quid vnusquisque nostrûm in flagello propriæ culpæ facere debeat, si ipse æquanimiter flagella portat alienæ culpæ: & quid in correctione faciat subditus, si in flagello positus patrem benedicit, & patri gratias filius agit æqualis.*

Greg. lib. 2. Mor.

Diuus Ambrosius exponens illa verba E
Psalmi

Psalmistæ; *Memor fui nocte nominis tui*, ostendit parum esse in prosperis tantùm, & non in aduersis Domino gratias agere. *Non magnum est*, inquit, *si tunc Domino gratias agas, quando in prosperis, & secundis es; sed si tunc adhæreat Christo, quando te persecutio exagitat, quando aliqua procella perturbat. Amisisti filium, memento Domini Dei tui, ne in tua præuariceris ærumna: pulsus in exilium, memento Domini Dei tui: alicuius diuitis oppressus potentia, amisisti proprias facultates, memento Domine Dei tui, ne te nox egestatis abducat à deuotionis affectu.* Tunc memor eris nocte Domini Dei tui, quando illi gratias ages in aduersis. Esto Philomelæ similis, quæ ita in caliginosæ noctis tenebris, ac in ipso auroræ, aut meridiei tempore cantat. D. Ambros. Serm. 7.

Dices; quam vtilitatem haurire potero ex illa gratiarum actione? Certè magnum thesaurum, magnásque diuitias, inconsumptum bonum, imò armaturam fortem lucraberis, sic enim vocat Chrysostomus gratiarum actionem; quia gratias agendo lucratur quis animam suam, quam blasphemando amittit. *Magnus thesaurus*, inquit, *magna diuitiæ, inconsumptum bonum, armatura fortis. Perdidisti pecunias? si gratias quidem egeris, animam lucratus es, & maiores nactus es diuitias, quia Dei beneuolentiam hausisti amplius: si verò blasphemaueris, insuper & salutem tuam amisisti, & quam habuisti animam, occidisti.* Hom. 1. ad popul.

Ex gratiarum actione, tanquam ex magno thesauro Iob cuncta quæ amiserat, in duplo recuperauit: tres pueros in camino flamma

non terruit, nec tantillum læsit, quia gratiarum actione, veluti forti armatura erant induti, illámque cæteras creaturas assumere suadebant: dum ad diuinas laudes & benedicendum Dominum illas inuitabant. Vnde exclamat idem Chrysostomus: *O rem admirabilem! vinctos soluit flamma, & ipsa de reliquo à vinctis est vincta: compedes disrumpit, & talos non attigit. Erit igitur in tribulatione remissio, si semper in ea Deo gratias agamus.* Illos impij accusarunt, ligauerunt, in fornacem miserunt, & tamen nunquam blasphemauerunt, aut maledixerunt; & ita laudantes & benedicentes Dominum, ignis illius camini non consumpsit. Sic nec te ignis tribulationis consumet, si in illa Dominum benedixeris, illíque gratias egeris.

Ibidem.

Quacunque igitur calamitate premaris, aut tristitia afficiaris; vel si tibi aliquid aduersi contingat, statim dic; *Sit nomen Domini benedictum*: vel, *Benedic anima mea Dominum*: aut, *Benedictus Deus*: vel, *Deo gratias*: aut similia verba in Dei laudem, & gratiarum actionem. *Siue in donis eius*, ait Augustinus, *siue in flagellis, lauda eum: quia laus flagellantis, medicina est vulneris.* Hoc visum fuit in Iob, cuius vulneribus nulla fuit adhibita curatio, nisi gratiarum actio. Nec tu poteris in aduersis, aut ab aduersis subleuari, vel saltem aliquid mereri, nisi in illis Deum benedicendo, & gratias agendo. Audi Chrysostomum: *In aduersitate gratias afferamus Domino, vt visa gratitudine nostra, largiorem suam erga nos declaret prouidentiam.* Ideo alibi sic monet idem doctor. F

Iob. 1. Psal. 102. In Psalm. 144. Super c. 45. Genes.

doctor. *Admoneo vos*, inquit, *vt Dominum semper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & dissolventur mala: si prospera venerint, benedicite, & perseuerabunt bona.* Et licèt mala non cessarent, & bona non perseuerarent, non minus est à nobis Deus benedicendus, ac illi gratiæ agendæ; vt illum iam incipiamus laudare in terris, quem desideramus laudare in cœlis. Procul igitur sint à nobis maledictiones, aut verba blasphemiæ: cùm enim *per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum cœlorum*, gratias agamus Deo, qui nobis iam illud immittit, per quod sumus ad regnum ingressuri: iámque nobis accidit, sine quo non possumus ad cœlum accedere. In tract. de Symbolo. Act. 14.

Othilia virgo, referente Marulo, apud Bauariam cæca nata fuerat, ac propter huiusmodi corporis vitium multa incommoda perpessa est à patre, qui eò processerat insaniæ, vt ei necem intentaret. Illa verò in omnibus quas patiebatur angustiis, Deo gratias agens, meruit tandem & visum recipere, & in gratiam patris redire, & quod his præstabilius, beatiúsque est, in sanctarum virginum numero computari. Lib. 5. c. 3.

Vis tandem videre, quid conferat in aduersis, & propter aduersa gratias Deo agere? Audi Chrysostomum: *Nihil hac lingua sanctius, quæ in aduersis Deo gratias agit. Certè non inferior est lingua martyrum, vtraque pariter coronatur. Nam & aduersus istam instat lictor Deum per maledicentiam negare cogens, instat diabolus argutis cogitationum quæstionibus lacerans, & animi angustiis obtenebrans. Si ergo do-* Hom. 8. in Epist. ad Coloss.

lores pertulerit, & gratias egerit, martyrum coronam sortitur. Martyres in tormentis si in Deum blasphemassent, nunquam martyrij coronam meruissent; sed illam sunt adepti Deum benedicendo, illíque gratias agendo. Eandem tu consequeris, si in aduersitatibus gratias agas.

Ex his, quæ hic inuiti patimur, haurire etiam vtilitatem, imò æternam salutem possumus.

CAPVT XXI.

Epist. 68. ECTÈ à Seneca dictum est. A [Patientia suadet, quod effugere non possis, quàm fortissimè ferre.] Et hic est vnus ex effectibus patientiæ, vt scilicet æquo animo feramus omnia aduersa quæ euitare non possumus, cùm ex his non mediocrem vtilitatem haurire valeamus. Proptereà Diuus Chrysostomus vult, vt ex necessitate voluntariam faciamus virtutem, aut quod est necessitatis, fiat per patientiam no-
Hom. 64. ad popul. stræ voluntatis. *Cogita,* inquit, *quòd siue velis, siue nolis, calamitatem patieris. Quòd si gratè, maxima lucraberis: si verò agrè & impatienter feras, neque illam ita minorem facies; sed maiorem reddes procellam. Cogitantes ergo, quod necessitatis est, hoc nostræ voluntatis esse faciamus: verbi*

gratiâ,

gratiâ, proprium quis amisit filium, alter verò substantiam, si noueris, quòd semel peractum est solui non posse, licebit ex illa insanabili calamitate aliquid vtilitatis comparare, si magno & virili animo aduersos tuleris casus, & pro maledictione Deo referas laudem: hoc pacto, quæ præter spem obuenerint mala, in voluntatis officium commutabis.

Aliquos tibi præ oculis afferre desidero, quibus coacta aduersitas, patienter tamen perpessa æternam attulit salutem. Mendicum primò attende Lazarum: pauper erat, sed non voluntarius: premebatur fame, sed præter voluntatem: vulneribus, quæ noluisset, erat plenus: iacebat humi & ad ianuam, qui libenter intra domum iacuisset in lecto: micis carebat, qui de illis saturari cupiebat: potiùs optasset famulos pascentes quàm canes lingentes; à quopiam poscebat, quod nemo illi dabat. Verumtamen, quia in his omnibus quæ inuitus patiebatur, fuit semper patientia munitus, nunquam blasphemasse, nemini detraxisse legitur, ab Angelis in sinum Abrahæ portari meruit. Vnde de illo Theophylactus: *Num in tantis malis Lazarus blasphemabat? num conuiciabatur? num incessabat luxum diuitis? num inhumanitatem condemnauit? num prouidentiam Dei reprehendebat? Nihil horum, sed fortis erat & magnæ philosophiæ.* Luc. 16.

B Idcirco meritò Chrysostomus communem orbis doctorem illum appellat. *Communis, ait, orbis doctor Lazarus propositus est rem quamcunque molestam patientibus.* Sed quid nos docet iste doctor? Deum in tribulationibus Chrysost. hom. 1. de Lazaro & diuite.

non incusare: diuitibus non inuidere: deneganti nobis auxilium non obtrectare, atque libenter tolerare quæ non possumus euitare.

Nulla alia bona opera illum fecisse legimus. Hoc solùm nobis constat, quòd omnia mala sibi aduenientia æquo animo tolerabat, sicque partem cum Abraham habere meruit. Vnde optimè de illo idem Chrysostomus: *Solummodò*, inquit, *patiebatur, & viriliter portabat, cùm non esset, qui curaret: tolerabat enim dolorem venientem à vulneribus, à fame, ab aspectu diuitis & crudelitatis eius. Interim nosti quantas adipisci meruit postea coronas; & quidem nullum eius præclarum facinus inuenimus; non quòd pauperibus sit misertus, non quòd oppressis affuerit, non quòd aliud quid effecerit boni, sed quòd ianua diuitis permiserit exclusionem, & debilitatem, & canum linguas, & despectum diuitis contra se; quæ omnia laboriosa esse constabat. Magnificum autem nihil fecerat: verùm, quia tantummodò malorum istorum tristitiam fortiter pertulit, Patriarchæ, quem plurimas fecisse virtutes scimus, finem habere promeruit.* Fortè dices, Lazarus saltem nullum patrauerat crimen; non miram igitur si patienter aduersa ferendo, æternam adeptus est salutem.

Tom. 5. Ep. 3. ad Olympiadem.

Volo tibi alium exhibere, bonum scilicet latronem, qui ob multa patrata scelera cruci affixus est. Quomodo autem se in illa gesserit, & ex ea ad Paradisum cum Christo euolauerit, attentè considerandum est: nam credidit, sperauit, confessus est. Quid credidit? Christum innocentem: ait enim; *Hic verò* C

Fides boni latronis.

nihil

nihil mali gessit. Quid amplius? Christum Dominum, Christum Regem, Christum Saluatorem, ac bonorum remuneratorem, hæc omnia continebat illa quam obtulit deprecatio, *Domine, memento mei dum veneris in regnum tuum.* Luc. 23. Vnde optimè de illo magnus Leo: *Quæ*, inquit, *istam fidem exhortatio persuasit? Quæ doctrina imbuit? Quis prædicator accendit?* Serm. 2. de pass. *Non viderat priùs acta miracula, cessauerat tunc languentium curatio, cæcorum illuminatio, viuificatio mortuorum, ea ipsa quæ mox erant gerenda, non aderant, & tamen Dominum confitetur, & Regem, quem vidit supplicij sui consortem.*

Nec in illo supplicio perdidit spem: quando enim alij diffidentes clamabant; *Seipsum non potest saluum facere*, ipse firma quadam in Christum confidentia gratiam & gloriam ab eo postulabat, nec dubitabat ab eo petere veniam, qui tantam pro nobis sustinebat ignominiam: ac tunc confugiebat in eum, quando omnes fugiebant ab eo: optabat esse in illius memoria, cuius Iudæi volebant perdere memoriam: illum sperabat regnaturum, quem Iudæi amplius negabant venturum: hunc agnoscebat redimere, quem Iudæi volebant interimere: illum affirmabat resurrecturum, quem ipsi nullo modo credebant victurum. Ideo ab eo meruit exaudiri, pro quo libenter sustinuisset crucifigi. Vnde meritò exclamat Augustinus; *Vim fecisti, credidisti, rapuisti, hodie mecum eris in Paradiso.*

Spes boni latronis. Marc. 15.

Serm de feria 3. in pass.

Confessus est igitur Christum, vt diximus, innocentem, Regem & Saluatorem,

de qua quidem confessione sic Ambrosius.
Serm.45. *Confitetur Latro, quem discipulus abnegauit: Latro honorificat parentem, quem Iudas prodidit osculantem.* Videbat enim vulneratum, nudum, contemptum, & opprobriis affectum, Regem tamen esse profitebatur. Confitetur illum
Isai. 53. primum, quem Propheta appellat nouissimum virorum. Propterea miratur Diuus
in Psal. 39. Augustinus: *Alij, inquit, non cognouerunt miracula facientem; agnouit ille in Cruce pendentem.*

Quid præterea confessus est? Culpam. D
Hom. de bono Latrone. Ita de eo Chrysostomus; *Electus peccatum agnouit, & confessus est publicè.* Item & Diuus
in Psal. 68. Augustinus: *Exclusit, inquit, iniquitatem suam, accusauit eam, & caruit ea.* Si quæ habuit membra libera, his vsus est ad salutem
Lib.18.Moral. cap.23. suam. Nam, ait Gregorius, *in cruce claui manus Latronis, pedésque ligauerant, nihilque in eo à pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserat. Inspirante Deo totum illi obtulit, quod in se liberum inuenit, vt corde crederet ad iustitiam, ore autem confiteretur ad salutem.* Fac & tu similiter. Quibuscunque premaris afflictionibus, offer omnia Deo quæ tibi erunt libera. Si non præpediatur lingua illum lauda; peccata tua confitere. Si solum tibi relinquatur cor liberum, corde crede, corde ora, corde benedic, corde diligas, & semper sicut iste Latro patientiam habeas. Si quæras causam tantæ patientiæ istius Latronis in suppliciis sibi debitis, dixerim ego fuisse Christi patientiam in tormentis sibi non debitis. Vidit enim Christum tam libenti animo tot ludibria,

bria, opprobria, ac crucis mortem subire, atque pro crucifigentibus orare; &, vt ait Ambrosius, *intellexit Latro, quòd pro alienis peccatis has plagas Christus susciperet.* Voluit, inquam, ipse exemplo Christi patienter sua ferre tormenta, quæ quidem se meruisse confessus est; *Nos*, inquit, *digna factis recipimus.* Serm.45. Luc.23.

Vis itaque tu, sicut & ille, à doloribus, tormentis & angustiis tibi ob peccata tua debitis, ad eamdem peruenire gloriam? Patienter, sicut ipse, omnes animi & corporis angustias ferto: fatere te illa mereri tormenta: blasphemantes Christum in tribulationibus increpa: ingentes Christi dolores, quos iniustè pro te sustinuit, meditare: ab illo auxilium postula: illum lauda: in illum spera, eique gratias age: atque ita non parum ex tuis tribulationibus hauries emolumenti.

Notandum est autem, hunc Latronem in cruce existentem nunquam petiisse, vt ex ea liberaretur, sed vt sui Christus tantùm recordaretur; *Memento mei*, inquit. Non erat Luc. 23. quidem in eius potestate euitare crucem, sed erat in eius voluntate patienter subire crucem. Libenter pati voluit, quod euitare non potuit, nec poterat fugere illud ad quod damnatus erat supplicium, sed ex illo potuit sibi comparare meritum. Non potuisset impetrare à iudicibus, ne ad tempus pateretur, sed à Christo impetrauit, ne in æternum damnaretur.

Contrà verò impius Latro, quia coactè & impatienter patiebatur, postulabat ab illis tormen

tormentis eripi, dicebat enim: *Saluum fac temetipsum & nos*. Malorum est huiusce vitæ miserias respuere, indignanter tolerare, vel tolerando blasphemare. Bonorum verò gratanter accipere, patienter ferre, atque in his semper Deum benedicere.

Sed quid huic impio sua profuit impatientia? Quid sua in Christum iactata conuicia? Quid sua sibi contulit blasphemia? Nihil penitus. Imò verò de cruce ad crucem, de tormentis ad tormenta conuolauit, quia impatienter pœnam illam sibi debitam perferebat, à qua ore blasphemo liberari postulabat. Sic nec tibi quicquam prodest tua in tormentis & aduersitatibus impatientia, nihil tuæ blasphemantes voces, nihil tua in Deum obmurmuratio. Vnde, teste Diuo Augustino, sicut sub vno igne aurum rutilat, palea fumat: ita sub pari pœna boni proficiunt, & mali deficiunt.

Lib. 1. de Ciuit. Dei.

Quæritur autem, an plus Latro martyr exstiterit in sustinendis patienter pœnis sibi debitis. Diuus Augustinus refert, Beatum Cyprian. illum affirmare martyrem. *Latro ille*, ait, *non ante crucem Domini sectator, sed in cruce confessor à Cypriano Sancto inter martyres computatur.* Hæc autem sunt verba Cypriani: *Latro factus est particeps regni, factus collega martyrij.* Certum est iuxta eundem Augustinum, non pœnam, sed causam martyrem facere. Verumtamen tanta fuit fides istius Latronis, tam magna illius confessio, ac tanta in cruce perferenda patientia, vt cum eodem Augustino dicamus, inuentam fuisse in eo mensu F

Lib. 1. de anim. Orig. tom. 7.

Serm. de pass. Domini.

Lib 3. contra Crescon. c. 4.

mensuram martyris, quamuis propriè martyr non fuerit, quia pro Christo & fide eius non est mortuus. *Apud Deum*, inquit, *tantum valuit quòd confessus est Dominus crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus. Atque ita inuenta est in eo mensura martyris, qui tunc in Christum credidit, quando defecerunt, qui futuri erant martyres.* Ita Augustinus.

Alij volunt illum fuisse martyrem desiderio, & sic intelligendum esse Diuum Cyprianum. Optasset enim nullum commisisse crimen, ob quod crucifigeretur, sed tantùm credidisse in Christum, ob quod cum ipso in cruce moreretur.

Aliqui autem re ipsa martyrem esse contendunt, quia, quando milites fregerunt Latronis crura, id non solùm effecerunt, quia ita moris erat crucifixos hoc supplicij genere, antequam morerentur, afficere; sed simul etiam ex odio in Christum, eo quòd viderant hunc Latronem eum coluisse, & tanquam Regem cœli & terræ confessum fuisse. Cùm igitur hæc illata tormenta patienter sustinuerit propter egregiam, quam de Christo protulerat confessionem, non dubitarim illum martyrem vocitare. Præterea magnam aduertimus in illo Latrone fortitudinem; nam & fortiter pro suo peccato supplicium & crucifragium pertulit, & fortiter de Christo testimonium protulit. Secundum autem D. Thomam, præcipuus actus fortitudinis, est martyrium. Videas, quæso, quomodo quis patientia, etiam in tolerandis tormentis sibi debitis, fit propè martyr.

Cart. lib. 11. hom. 3. de conuers. Latron.

D. Thom. 2. 2.

Quic

Quicquid sit, siue vt martyr, siue vt confessor, à cruce ad lucem, à Caluario ad cœlum, à pœna ad gloriam, culpam suam agnoscens, Christum confitendo, ac illi tormenta patienter pro suis demeritis perferendo, euolauit. Inuenit in illis tormentis Paradisum. Caue, ne tu impatientia tua cum altero Latrone in tuis afflictionibus inuenias infernum. Propterea patienter aduersa sustine, in illis culpam tuam agnosce, Deum semper lauda: hæc in ore tuo versentur; *Digna factis recipio*, &c. *Domine, memento mei*, &c. *Sit nomen Domini benedictum.* Ac Dominum deprecare, vt omnia quæ pateris aduersa, ab ipso acceptentur pro pœnis peccatis tuis iustè debitis, atque ita illud erit tibi adiumentum, quod tibi priùs fuerat tormentum, ibíque inuenies consolationem, vbi antea patiebaris afflictionem. Interim *deprecemur*, inquit Chrysostomus *Dominum, vt Latronem & istum Lazarum pauperem imitari possimus. Si persecutio venerit, imitemur Latronem; si pax fuerit, imitemur Lazarum.*

Conc. 1. de Lazaro.

Dico itaque, omnes fideles posse in hoc mundo aliquod meritum sibi comparare ex illis aduersitatibus, & afflictionibus, in quas Deus illos etiam inuitos cadere permisit: id ipsum similiter posse eos, qui ob sua scelera sunt aliquibus suppliciis adiudicati, dummodo omnes patienter illa aduersa ferant: verbi gratiâ, illi qui sunt ad triremes damnati, vel carceribus mancipati: aut qui graui & insanabili morbo laborant, si illa omnia incommoda patienti animo sustineant, applicando

cando ea pœnis peccatis ſuis debitis, Deúmque ſemper glorificent, & ipſum innocent, vt bonus Latro, ſine dubio de triremibus ad portum ſalutis; de carcere ad regnum; de miſeria ad gloriam conuolabunt. Idem eſt iudicium de aliis, qui vel vltimo ſupplicio afficiuntur, aut alia calamitate premuntur. Vnde Diuus Chryſoſtomus: *Vt diſcas*, inquit, *quantum lucri afferunt paſſiones, etiamſi non propter Deum eas quis patiatur (neque id me hyperbolicè quis dicere credat) dummodo patienter & manſuetè ferat, & Deum in omnibus glorificet; vide Iob, qui neſciebat ſe propter Deum pati, quæ patiebatur, & tamen pro his coronabatur, quod cùm cauſam neſciret, patienter ferebat.* Epiſt. 3. ad Olymp. tom. 5.

H Plus enim poteſt homo mereri mala patiendo, quàm bona faciendo. Probat Gerſon, ipſum Iob plus patientia ſuà meruiſſe bona ſua perdendo, quàm ſi illa pauperibus diſtribuiſſet. Non inuocabat, nec incitabat diabolum ad ſibi auferenda illa bona, & ad corpus ſuum flagellandum; neque etiam Tobias ſeipſum excæcauit: Ioſeph ſeipſum non vendidit Iſmaëlitis, nec voluntariè ingreſſus eſt carcerem: Dauid non quærebat, nec optabat, vt ipſum Saül perſequeretur, nec vt ei Semei malediceret: ſed quæ libenter euitaſſent, patienter illi ferebant, quando ipſis accidebant, ac volebant quæ noluiſſent; volebant, inquam, æquo animo ferre, quæ noluiſſent ſibi accidere. Tob. 2. Geneſ. 37. 1. Reg. 16.

Tribus tantùm in locis dolores reperiuntur: in tartaro, in purgatorio, in hoc ſæculo. Magnum tamen inter huiuſmodi dolores diſcrimen

ſcrimen eſt. Etenim tartari dolores æterni ſunt, nullúmque meritum, ac nullam pœnæ debitæ peccatis ſolutionem afferunt. Purgatorij dolores temporarij ſunt, peccatíſque ſatisfaciunt; attamen nouum meritum gratiæ, aut gloriæ minimè pariunt. Dolores verò huius ſæculi pretioſiſſimi ſunt, breui tempore cruciant, peccatis debitam pœnam ſoluunt, noua nobis gratiæ, gloriæque comparant merita. Quis igitur nolit hic potiùs dolores, vel tormenta, quàm in tartaro, aut in Purgatorio tolerare? Quis nolit hic potiùs, quàm illo igneo Purgatorio expurgari?

Metu æternæ damnationis, vel conſiderata æterna damnatorum pœna, omnes huius vitæ labores æquanimiter tolerantur, & voluptates ſpernuntur.

CAPVT XXII.

Hom. 31. in Epiſt. ad Rom.

NOVERAT Diuus Chryſoſtomus, quàm vtilis eſſet æternæ gehennæ conſideratio, tum ad abſtinendum ab omnibus illecebris, tum ad quoſcunque perferendos labores: ideo de illa ſemper & vbique colloquendum ac diſputandum eſſe iudicabat; *Vtinam*, inquiens, *in prandiis, & cœnis, & balneis, imò & vbique de gehenna diſputaretur.* A

taretur. Nec enim mœrore affecti essemus in vitæ huius malis, neque in bonis illius deliciati, & lætati. Quid enim mihi potes obiicere incommodi, paupertatem, morbos, captiuitatem, corporis cæcitatem? omnia hæc comparatione futuri iudicij ridicula sunt. Continuos itaque sermones de gehenna versemus, non enim sinet in gehennam incidere gehennæ recordatio. Vbi triplex inferni considerationis commodum obserua; scilicet huius mundi prospera contemnere; aduersa facilè tolerare; & bona opera præstare, quibus à gehenna liberemur.

Et certè hæc pœnarum æternitas cogitanda est, vt voluptatem turpem dulcedinem hoc felle amarissimo repellamus. Nam, vt ait Diuus Prosper, *hæc terribilia mala, fidelium mentes salubri terrore concutiunt, & ab omnibus vitiosis delectationibus abducunt. Hæc cogitare nihil est aliud, quàm vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrenare.* Quis adeò insanus est, vt pro voluptate vnius diei, igneos centum annorum cruciatus ferre velit ô insaniam hominum impiorum! pro modica voluptate in tormenta se præcipitant sempiterna. *Quis vestrûm*, inquit Isidorus Clarius, *vno die ignem ferre eliget accepto mille nummorum aureorum pretio? & pro longè minori re non veremini perferendi ignis periculo vosmet exponere?* Vnde & alibi adiicit: *Nibil mihi videtur tam efficax ad auocandos animos ab istis caducis quàm hæc cogitatio.*

Lib. 3. de vita contemp. cap. 12.

Orat. 11.

Orat. 12.

Si aliquis Iudex cuidam teterrimum carcerem, vel exquisitissimas pœnas esset interminatus, & posset ille eas cogitando vel eua-

dere, vel diminuere, aut aliquam aliam vtilitatem ex illarum consideratione reportare; certè à tali cogitatione nunquam animum suum abduceret. Miror sanè, quòd cùm æternarum pœnarum contemplatio efficiat, vt eas euadamus, & præsentes aduersitates æquo animo feramus, pauci sint qui eas timeant, ac mente reuoluant. Hoc mirabatur

Serm. 18. de verb. Apost. Diuus Augustinus: *Timet homo*, inquit, *carcerem, & non timet gehennam: timet cruciatum temporalem, & non timet pœnas ignis æterni: timet ad modicum mori, & non timet in æternum mori.*

Solet nutrix volens paruulum ablactare, B aliqua amaritudine mammillam suam perungere, qua prægustata discat infantulus deinceps à nociuo lacte abstinere. Vt ab omnibus huius vitæ voluptatibus abstineamus, necesse est æternas illas inferni amaritudines consideremus; vel expedit temporales amaritudines prægustemus, vt ab æternis liberemur: Ad hoc fortè intendebat Propheta nos ad-

Ierem. 31. hortari vis verbis; *Pone tibi amaritudinem, dirige cor tuum in viam rectam.* Quasi dicat: vt recto tramite ad patriam cœlestem incedas, propone tibi æternas amaritudines. Vnde

Lib. de decem chordis. cap. 9. idem Augustinus: *Melior est modica amaritudo in faucibus, quàm sempiternum tormentum in visceribus.* Nam huius vitæ labores & dolores modicæ amaritudini similes sunt, quæ ex amara potione in faucibus residet: tormenta verò inferni non solùm fauces, sed viscera ipsa penetrant, grauissimámque illis afferunt amaritudinem.

Valdè

Valdè attendendum eſt quod ait Sapiens; *Nec inferorum regnum eſt in terra.* Quod, meo iudicio, ſic poteſt intelligi. Non ſunt ſuper terram æterna inferni ſupplicia: quicquid in hac vita patimur, breui finietur: non ſunt morbi, labores, aut dolores ſempiterni: ideo non debemus moueri, aut conturbari, ſi hîc quibuſdam afficiamur anguſtiis & calamitatibus; cùm temporales & finibiles ſint; imò quò maiores & intenſiores, eò vt plurimùm ſint breuiores. Hoc teſtatur Seneca: [Summi doloris, *inquit*, intenſio citò inuenit finem.] Quidam magnæ authoritatis vir, dum aliqua calamitate premebatur, ſic ſeipſum conſolabatur. Sicut Iob, inquiebat, mundana quorundam fœlicitate expoſita, de ipſis tandem concludebat; *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Ita è contrà de afflictis, & miſeris huius ſæculi affirmare & dicere poſſumus; *Ducunt in malis dies ſuos, & in puncto ad cœlum aſcendunt.* Quia ſi patienter præſentia mala tolerant, ab æternis malis liberabuntur, & æterna bona conſequentur. Nam, teſte Gregorio, *dum transitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur.*

Epiſt. 97. — Ioannes de Tambaco. — Iob. 21. — Lib. 6. Mor. c. 14.

Non ſunt igitur tartareæ pœnæ ſuper terram, ſed infra terram, id eſt, in centro terræ, quò afflicti ſæpe deſcendere debent viuentes, eas mente conſiderando. Hoc videbatur optare Dauid: *Deſcendant in infernum viuentes*, vt ſcilicet damnatorum pœnas conſiderent. Sic interpretatur hunc locum Aiguanus, aliàs incognitus. *Illi*, inquit, *in infernum mor-*

Pſalm. 54.

tui descendunt, qui post mortem in inferno cruciantur: illi autem viui descendunt, qui hic viuentes mentem inclinant ad ipsum meditandum. Sæpe, inquam, descendant viuentes semper reuersuri, ne semel descendant morientes nunquam egressuri. *Descendant mente*, inquit Bernardus, *in infernum viuentes, ne postea descendant morientes.*

Bernard. in quodam serm.

Descendat vnusquisque nostrûm viuens in infernum, non vt Æneas Virgilianus, sed vt prudens Christianus, immania illa supplicia percurrat, & videbit leue, vel nihil omnino esse quod patitur, si illis tormentis æternis comparetur. Vnde Chrysostomus: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Cogita, inquam, horrendos illos cruciatus sine fine duraturos, teterrimum illum carcerem, à quo nunquam damnati liberabuntur, catenas igneas, quibus ligantur, & flammas æternas, quibus cruciantur, hòrribiles dæmonum visiones, quibus afficiuntur. Cogita denique damnatorum gemitus, lamenta, vlulatus, inutilia emissa suspiria, mœstitiam, dolorem, desperationem, tormentorúmque acerbitatem & æternitatem, & audi illos tibi dicentes; C

Hom. 2. in Epist. 2. ad Thess.

Elige nostrorum minimum, minimúmque dolorum,
Isto quo quereris grandius illud erit.

Ouid. 5. Trist.

Vnde Diuus Isidorus sæpe hoc dicere solebat; *Patienter leuiora portabis, si grauiorum fueris recordatus.* Verbi gratiâ, si hic quibusdam afficiaris doloribus, cogita intensissimos illos dolores, quos patiuntur damnati, de

Lib. 1. Soli. cap. 10.

de quibus Dominus; *Congregabo super eos mala:* & Iob, *Irruet super eos omnis dolor.* Quia in omnibus potentiis animæ, & in omnibus partibus suorum corporum acerbissimos patientur dolores, propter quos clamabunt, & non exaudientur; *Vos clamabitis præ dolore.* Clamat, & in æternum clamabit diues ille epulo; *Crucior in hac flamma.* Satius tibi sit cruciari temporaliter in lecto, quàm æternaliter in flamma. Hos patere dolores, ne cogaris sine fine clamare; *Dolores inferni circundederunt me.* Tanti erunt inferni dolores, vt vnusquisque damnatorum mori, imò ratione tam grauium suppliciorum annihilari desideret. *Desiderabunt mori,* ait Ioannes, *& fugiet mors ab eis.* Desiderabunt, inquam, mori, ne ampliùs patiantur, qui hic cupiebant viuere, vt ampliùs deliciarentur. Vnde Augustinus; *O mors! quàm dulcis es quibus tam amara fuisti: te solam desiderant, qui te vehementer oderunt.* Non possunt verbis explicari, & dinumerari quæ à damnatis in inferno tolerantur: exclamet igitur Sibylla apud Virgilium;

Deut. 32. Iob. 5. Isai. 65. Luc. 16. Psal. 17. Apoc. 9. Lib. de miser. huius mundi.

Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem. Æneid. 6.

His itaque consideratis, patienter quamcunque infirmitatem, omnésque tolerabis dolores, dicésque cum Augustino; *Hic vre, hic scinde, hic seca, dummodo Domine in æternum parcas.* Scito omnia tormenta, omnia martyria, quæ in hac vita excogitari possunt, comparatione minoris pœnæ inferni solatia & delectationes esse. Hoc testatus est quidam August.

in obitu Sancti Hieronymi ad vitam reuocatus, & à Beato Cyrillo interrogatus. Ergo, *elige tibi*, ait idem Augustinus, *vnum de duobus, aut temporalem dolorem, aut æternum laborem.*

Quales, putas, & quantos subirent labores damnati, si in hanc vitam reuerterentur? Sanè si daretur optio, libenter eligerent per centum millia annorum acerbissimos cruciatus, omnimodam paupertatem, omniáque genera contumeliarum, ac afflictionum perpeti, omníque consolatione priuari, dummodo possent ab illis suppliciis æternis eripi, & vitam æternam consequi. Hoc agnouit Poëta, D

Virgil. ——*Quàm vellent æthere in alto*
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Si igitur paupertate, fame, sitíve premaris, recordare qualem famem, qualémque sitim damnati in inferno patiantur. Vide quid illis per Prophetam dicatur: *Ibi moriemini fame & siti.* Similiter & per Iobum: *Exardescet contra eos sitis, & attenuabitur fame robur eorum, & inedia inuadet costas eorum.* Tanta erit illorum fames, vt, teste alio Propheta, *vnusquisque carnem brachij sui voret.* Nunquam potuit, nec poterit epulo guttulam aquæ ab Abraham obtinere: fugit ab eis omne quod refrigerare, & reficere potest. Si insuper tibi in hoc mundo nihil succedat ad nutum, sed omnia præter, vel contra voluntatem tuam accidant; cogita, damnatos nihil penitus posse consequi ex his omnibus quæ desiderant; attende, nihil fuisse huic diuiti epuloni concessum

Ierem. 44. Iob. 18. Isai. 9.

cessum ex his quæ postulauerat etiam pro vtilitate suorum fratrum. *Quid grauius*, inquit Isidorus Clarius, *quàm semper velle, quod nunquam erit; & semper nolle, quod nunquam non erit? In æternum peccator non assequetur quod vult, & quod non vult, nihilominus in æternum cogetur pati.* Idque sine merito, & absque spe retributionis, aut euasionis. Tu verò, si huius vitæ aduersa patienter feras, non carebis mercede: hoc enim pacto, & gehennam poteris euitare, & gloriam æternam comparare. Orat. 12.

Denique, si æterna supplicia cogitatione sæpe versentur, mortifera crimina facilè Deo opitulante per pœnitentiam animo extrudentur. Vrget infirmum morbus ad corporis purgationem, vrget sanitatis cupiditas, vrget mortis metus, vrget vitæ protrahendæ desiderium ad amaram potionem; vrgeant etiam nos morbi animi, vrgeat æternæ mortis, æternique cruciatus horror, vrgeat æternæ vitæ, æternæque gloriæ consequendæ spes ad omnes subeundos labores, ad bona opera peragenda, & ad debitam pœnitentiam persoluendam. Audiamus Diuum Ambrosium ad virginem lapsam, & ad vnumquemque nostrûm. *Si animo conceperis*, inquit, *quia necesse est præuaricatricem animam tartareis pœnis, & gehennæ ignibus tradi; nec aliud remedium constitutum esse post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium; quantamuis afflictionem, quantumuis laborem subire esto contenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris.* Ad virg. laps. cap. 8.

Considerata huius vitæ breuitate, omniúmque temporalium volubilitate, prospera libenter negliguntur, & aduersa, quæ paruæ etiam sunt durationis, patienter feruntur.

CAPVT XXIII.

GREGIE argumentatur Apostolus, dum sic ad Corinthios scribit. *Hoc itaque dico fratres, tempus breue est; reliquum est, vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi.* Huius autem argumenti hoc est antecedens, *tempus breue est*; quod ita verum est, ac ipsa experientia compertum, vt rationibus comprobare necesse non sit: illud, inquam, antecedens ab omnibus conceditur & admittitur; imò ab his, qui finem vitæ & mortem attendere non curant; *Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ.* Conceditur etiam ab ipsis damnatis, qui apud Sapientem, quàm citò & breuiter transierit huius vitæ tempus, fateri coguntur, comparantes illud rebus omnibus quæ citò transeunt, veluti tenui vmbræ, nuncio

A

2. Cor. 7.

Sap. 2.

cap. 5.

cio præcurrenti, naui mare secanti, aut transuolanti, sagittæ emissæ, lanugini, spumæ, fumo, vento, hospitio diei vnius, & similibus. Conceditur & ab ipso Iobo, *breues dies hominis sunt*: vel secundum originale Hebræum, *decurtati*, seu *præcisi sunt*. Quasi dicat: longiori tempore homines olim viuebant; nam aliqui ad annum ferè millesimum perueniebant: nunc autem ita à Deo decurtata & præcisa est vita hominum, vt pauci sint qui septuagesimum annum attingant, ita adhuc in posterum decurtabitur & abbreuiabitur, vt secundum aliquos, antequam mundus finiatur, vix possint homines ad annum trigesimum quintum peruenire; eisque tunc vsurpare licebit illud Plinij; [Dimidio vitæ viuimus.] Plin.Iun. lib.2.

Adeò breuis, euanida, & momentanea est vita nostra, vt ipse Quintilianus sic declamare audeat; [Tota vita hominis, vnus est dies.] Hinc Pindarus vocat nos, *vnius diei homines*. Quàm paruæ sit durationis vita nostra, ostendit Diuus Iacobus, cùm ait; *Quid enim est vita nostra? vapor est ad modicum parens*. Alludit fortè ad illud prouerbium apud Varronem; *Homo bulla*: quòd scilicet similis bullæ vita hominis sit fluxa, & momento caduca: est enim bulla tumor quidam excrescens in aqua qui repentè euanescit. Vnde Bernardus; *Verè breue est omnino tempus nostrum: infœlix perinde, qui in huius vita lubrico fidens, perituram insumit operam, nec aduertit, quoniam vapor est, & ad modicum parens*. De.lamat. 4. In Pythiis. Iac.cap.4. Varro. In quibusdam dictis.

Quid verò inter alia ex illo antecedente sequatur, ostendit Paulus cùm sic inferat; *Reliquum est*, id est, ergo, *qui flent, tanquam non flentes sint*. Quasi dicat: qui laboribus & tribulationibus vexati flent, fleant ac si nihil paterentur, quia transeunt etiam velocissimo cursu tribulationes, sicut reliqua omnia, sicut vita ipsa. Vnde *& qui gaudent, tanquam non gaudentes sint*, id est, qui prosperitatibus gaudent, recordentur quòd citò euanescent illæ prosperitates: nam quicquid est in hac vita, momentaneum est, ac citò transit. Ideo Christus volens discipulos suos animare ad omnia aduersa fortiter subeunda, ac prospera parui pendenda, bis apud Ioannem vsus est hoc verbo, *modicum:* vt innueret tum aduersitates, tum prosperitates huius vitæ modico tempore duraturas. Aptè igitur Augustinus præsentem vitam torrenti similem esse scribit; *Sicut torrens*, inquit, *pluuialibus aquis colligitur, redundat, perstrepit, currit, & currendo decurrit, id est, cursum finit: sic est omnis iste cursus mortalitatis. Nascuntur homines, viuunt, moriuntur, & aliis alij nascuntur.*

Ioan. 16.

in Psal. 109.

Quid hic tenetur? quid hic con decurrit? quid non quasi de pluuia collectum sit in mare, in abyssum? Hinc in huius rei figuram, torrens ille de quo bibebat Helias, paucorum dierum spatio siccatus dicitur, quemadmodum expendit Hieronymus: *Audientes*, inquit, *torrentes huius sæculi, nolite desperare, frequenter hic torrens deficit, videtur quidem tumescere, videtur habere aquas multas: sed citò deficit, si sustineas: vnde & Heliæ defecit aqua torren*

3. Reg. 17.

in Psal. 109.

torrentis. Attalus apud Senecam paucis, & pulchrè res huius vitæ describit. [Quid miraris? pompa est, ostenduntur istæ res, non possidentur, & dum placent, transeunt.] Dum tentaret dæmon Christum Dominum, *ostendit ei omnia regna mundi:* non dedit, sed ostendit; promittebat quæ non possidebat, non enim possunt dari, quæ non possunt possideri: vnicum est regnum, nimirum cœleste, quod cùm firmum & stabile sit, verè possidetur; terrena verò, cùm fluxa sint, non possunt, nec merentur possideri, licèt per transennam tantùm possint videri. De illo stabili regno sic alibi Christus; *Regnum meum non est de hoc mundo.* Epist. 110. Matth. 4. Ioan. 18.

Nota torrentis appellationem conuenientiùs laboribus huius vitæ accommodari, quàm appellationem fluminis, ea potissimum de causa, quòd torrens quamquam multùm intumescat, cùm tamen aquam habeat collectitiam, non manantem ex fonte, citò defluit, & siccatur: sic enim omnes huius vitæ calamitates, quasi repentè excitatæ, & primo ipso aspectu grauissimæ, quàm citissimè Deo suis opitulante dissipantur; & non tantùm aduersitates, sed & huius sæculi prosperitates citò præterfluunt.

C Vellem te diligenter attendere quæ ad hoc propositum à Seneca dicuntur, qui miratur quòd ea amemus, quæ fluxa & fugacissima sunt. [Quicquid vides, *inquit*, currit cum tempore. Nihil ex his quæ videmus, manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum. Hoc est, quod ait Heraclitus: In idem Epist. 59. ad Lucil.

idem flumen bis non descendimus: manet enim idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est, quàm in homine; sed nos quoque non minùs velox cursus præteruehit: & ideo admiror dementiam nostram, quod tantopere amamus rem fugacissimam, corpus, &c. Igitur ista imaginaria sunt, & ad tempus aliquam faciem ferunt; nihil horum stabile ac solidum est, & nos tamen cupimus tanquam aut semper futura, aut semper habituri. Mittamus animum ad illa quæ æterna sunt: miremur in sublime volitantes rerum formas, Deúmque inter illas versantem.] Hæc ille, & verissimè, & Christianissimè.

Quòd si Ethnicum audire renuas, cogita quid antecedenter dixerit Apostolus: *Præterit figura huius mundi.* Figura ad scenam tragicam spectat, vbi alter figuram Regis, alter verò serui gerit: est enim iste mundus instar scenæ, in qua peragitur fabula vitæ huius: homines personæ sunt; intrant alij,
Eccles. 1. abeunt isti: *Generatio præterit, generatio aduenit.* Locus theatri est terra; *Terra autem in æternum stat.* Duæ in scena sunt portæ; ingredientibus ortus, siue natiuitas: egredientibus occasus, siue mors; vestes quisque hic commo-
1. Timot. 6. dato accipit. *Nihil enim intulimus in hunc mundum.* Qui Regem agit, non aufert secum pur-
Ibidem. puram, quam hic gestauit. *Nec auferre quid possumus.* Breui finitur hæc Comœdia, qua fi-
Baruch 3. nita, vbi Rex? vbi seruus? *vbi sunt principes gentium?* Rex non ampliùs imperat, nec seruus ministrat. Sicut igitur qui Regem agit,
non

non habet vnde glorietur: nec qui pauperem agit, vnde tristetur, cùm illius regnum, huius verò paupertas breuis sint durationis: ita nullus est, qui debeat tristari, quòd priuetur prosperis, vel agitetur aduersis, cùm hæc omnia citò transeant.

O passi grauiora, dabit Deus his quoque finem. Virg. 1. Æneid.

Audiendus est Basilius, quid de hac vita sentiat. *Vidisti*, inquit, *de via plantam, herbam, aquam, aut aliud quiduis non indignum spectatu. Nonnihil hinc decerpsisti oblectationis? Hæc interim abs te defluxerunt. Rursus in lapides incidisti, cùm in colles, in præcipitia, scopulos, vel ligna acuminata, aut fortè in feras incurristi, reptilia, spinas. Hinc nonnihil contraxisti mœroris? Mox ista reliquisti. Talis est vita præsens, quæ nec delectabilia, nec rursus acerba, & tristia diu retinet.* Basil. in Psal. 1.

D Referens Diuus Chrysostomus supradicta verba Apostoli, sic scribit. *Cum audieris, quòd transit, quid amplius iam quæris? Cum audieris, quòd figura sunt omnia humana veritate carentia, quare sponte sustines deceptionem, non cogitans eorum mutabilitatem, & instabilitatem? Quare non transfers desiderium tuum ad illa in æternum manentia, & mutationem non admittentia?* Eruditissimus Lipsius sæpe dicere solebat, atque hoc diu præmeditandum suo sepulchro inscribi iussit, Hom. 19. ad pop.

Humana cuncta, fumus, vmbra, vanitas, Lipsius.
Et scenæ imago, &, verbo vt absoluam, nihil.

Fertur quendam cordatum, & prudentem virum cùm pluribus in dies, maioribusque à Rege suo beneficiis afficeretur, interrogatum,

tum, quid amplius optare posset, nihil aliud respondisse, nisi clauum vnum; significare volentem timere se volubilitatem illius rotæ & mundanæ felicitatis, ne, qui in summo erat rotæ, mox ad infima præcipitaretur: quocirca optabat clauum, quo infixo totam eius volubilitatem sisteret. Verùm ita fortuna, ac omnia humana rotant, vt nullo clauo retineri valeant. Audi quendam apud Plutarchum post deperditas opes; [Sciebam precarias me opes, nec trabali clauo fixas, vt aiunt, possidere, omninóque vtendas accepisse.] Propterea non doluit illis amissis.

Lib. de tranquil. anim.

Cur autem huius mundi res fluxæ sint, mutationíque obnoxiæ, rationem assignat Gregorius Nazianzenus, dum Christo sic loquitur. *Non sine magna sapientia hoc à te Christe constitutum est, vt res omnes huius vitæ incertæ atque instabiles sint; nempe vt rerum firmarum, stabiliúmque amore ac desiderio inardescamus, & vt discamus à stulta carnis cogitatione mentem erumpere, vitam ab hac vita alienam ducere, ac denique cum altero mundo mundum hunc commutando, difficultates omnes huius vitæ, molestiásque forti animo perferre.* Nam vix humana mens ab amore transeuntium, & pereuntium vult se abstrahere; quid si essent permanentia? Vnde idem doctor alibi; *Quid fecissemus*, ait, *si prosperitas nobis firma, & perpetua esset? cum licèt fluxa, & fragilis sit, vsque eo tamen ipsi tanquam vinculis quibusdam astricti simus, eiúsque voluptate in hanc seruitutem redacti, vt nihil præsentibus rebus melius, atque excellentius cogitare possimus. Quis prætereuntia prætcribit?*

E

Tract. de vitæ itineribus.

Orat. 16.

teribit? quis stabilibus, & æternis mentem adiunget? quis de præsentibus rebus, tanquam de abeuntibus cogitabit? quis picturam veritate, quis vmbram à vita sempiterna discernet?

Iuuat & audire, quid hac de re alius Gregorius cognomento Magnus scribat. *Superba mens nostra adhuc non vult hoc sponte deserere, quòd quotidie perdit inuita.* Et alibi dolet, quòd amarum mundum diligamus, fugientem sequamur, & labenti inhæreamus. *Ecce*, inquit, *iam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Vbique mors, vbique luctus, vbique desolatio: vndique percutimur, vndique amaritudinibus replemur, & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus.* Diuus Augustinus non poterat non conqueri de sua miseria, & infirmitate. *Mundus clamat, deficio, tu Domine clamas, reficio, & miseria mea praua magis sequitur deficientem, quàm reficientem: planè infirmitas mea hac est.* Vtinam vnusquisque nostrûm cum quodam pio viro dicere possit.

Hom. 4. Euang.

Hom. 28. habita ad honorem SS. martyr. Neræi, Achill. Domitit. Virg. & Pancrat.

Solil. c. 13.

Suspiro ad Dominum, non est mortale quod opto,
Futilis mundi fastus, honórque vale.

F Non perpendunt mali hanc rerum humanarum velocitatem: ideo eis adhærent, deperditas deflent; boni verò illas non diligunt, nec de illis curant, cùm tam citò currant. *Carnales mentes*, inquit Gregorius, *idcirco præsentia diligunt, quia vita carnis quàm fugitiua sit minimè perpendunt: nam si velocitatem transitus eius aspicerent, hanc etiam prosperitatem*

Lib. 8. Mor. 11.

tem minimè amarent. Electi autem, quia præsentis vitæ momenta sub festinatione conspiciunt, nequaquam in hoc tantæ mobilitatis itinere, cordis intentionem figunt.

Reuera boni ex præsentis vitæ velocitate hatum omnium rerum contentum colligunt:at verò impij, licèt etiam illius breuitatem agnoscant, tamen comessationibus, potationibus ac voluptatibus dandam esse operam concludunt; sic enim illos se inuicem inuitantes inducit Propheta : *Manducemus, & bibamus, cras enim morientur.* Illos irridet Diuus Augustinus tanquam malè colligentes. Vni ergo horum nebulonum sic loquitur. *Quid ais? repete: Manducemus, & bibamus. Age, quid postea dixisti? Planè hoc ipso quod postea dixisti, incussisti mihi timorem ne tibi consentiam; cras enim moriemur. Terruisti, dixisti, & præcessit, manducemus, & bibamus: cùm enim dixisses, manducemus, & bibamus, adiunxisti, cras enim moriemur. Audi contrà à me; imò ieiunemus, & oremus cras enim moriemur.* Ac si diceret: ex eo quòd cras simus morituri, sequitur quòd hodie ieiunare, benefacere, orare, pœnitentiam agere debeamus: non autem manducare, bibere, & lasciuire. Quid enim cras morituro proderit hodierna voluptas,& comessatio? Nihil quoque nocet citò morituro præsens tribulatio.

Isai. 22.

in Psal. 70.

Cùm itaque & bona, & mala huius vitæ citò præterlabantur, non est de illis curandum; sed illa bona sunt quærenda, & mala timenda, quæ æterna sunt. De bonis & voluptatibus huius sæculi,audi quid in inferno dicun

dicunt aliàs experti,& his modò priuati,*transierunt omnia illa tanquam vmbra.* Caue tu, ne propter transeuntes vmbras, ad sempiternas transeas tenebras. De laboribus verò & doloribus huius vitæ sic Paulus: *Id quòd in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ*, &c. & Petrus; *Modicum*, inquit, *nunc si oportet contristari in variis tentationibus.* Momentanea, & leuia sunt,quæ in hoc mundo patimur;hæc si patienter feramus,emolumentum referemus; quia,teste Gregorio, *dum transitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur.* Sap.5. 2.Cor.4. 1.Petr.1. Lib.6.Mor. 14.

Propterea,cùm omnia in hoc sæculo modica sint,& blandimenta, & tormenta; hæc libenter sustineamus:illa verò fugiamus,& sempiterna attendamus. Audiamus Lactantium: *Hæc vita*, inquit, *quia breuis est; idcirco & bona eius, & mala breuia sint necesse est. Altera verò, quia sempiterna est; idcirco & bona eius, & mala sempiterna sunt. Ita fit, vt & bonis breuibus mala æterna; & malis breuibus bona æterna succedant.* Lib.6 de vero cultu, cap 4.

Reuocanda sunt aliquando in memoriam quæ euenire possunt aduersa, vt cùm acciderint, æquo animo ferantur.

CAPVT XXIV.

PRVDENTIS est scire illud posse sibi accidere, quod alteri. Nam, ait Publius, [quod vni accidit, Publ.Mi.

Q cuique

cuique contingere poteſt.]Itaque iuxta conſi-
Epiſt. 108. lium Senecæ,] id agendum eſt, ne quid nobis inopinatum ſit, quia omnia nouitate grauiora ſunt; hæc cogitatio aſſidua præſtabit vt nulli ſis malo tyro.] Cùm omnibus ſis calamitatibus obnoxius, omnibúſque telis fortunæ expoſitus, quid mirum, ſi quibuſdam feriaris? Quod euitaſti, pati potuiſti,& adhuc potes. Cogita, antequam ſentias, quid humanarum rerum varietas poſſit. Errare illos di-
Cic. 2. Rhe. cit Cicero, [qui in proſperis omnes impetus fortunæ putant fugiſſe; contrà verò ſapienter cogitare, qui temporibus ſecundis caſus aduerſos reformidant.

Multum valet hæc præmeditatio futurarum afflictionum; ea de cauſa Chriſtus cùm aliis, tum Apoſtolis imprimis futuras accuratè prædixit, ne poſtquam eueniſſent, aut ſcandalizentur, aut conturbarentur. *Hæc*, in-
Ioan. 16. quiens, *locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Vnde
Hom. 46. in Euang. optimè Gregorius: *Minus iacula feriunt quæ prauidentur, & nos tolerabiliùs mundi mala ſuſcipimus, ſi contra hæc per praſcientia clypeum munimur.* Cui conuenit illud Senecæ: [Præmeditatio futurorum malorum iam lenit eorum aduentum.]

Hoc antidotum Gentiles ipſi magni fecêre. Vlyſſes, teſte Plutarcho, peregrè reuerſus cognita repentina ſui canis morte, illacrymaſſe fertur, non autem cognita morte vxoris, qui multò antè præſumpſerat morientis vxoris imaginem. Anaxagoras hoc præſidio munitus, nunciata filiorum morte nihil tur- B
batus,

batus, respondit: [Sciebam me genuisse mortales.] Seuerus Imperator, auctore Dione Nicæo, vrnam sibi parari voluit, in qua sepeliretur, quam crebrò manibus contrectans dicebat: Tu virum capies, quem totus orbis ferè capere non potest. Idque fecit vt memoriam mortis retineret; illúdque sibi non esset insolitum, quod sæpe fuerat cogitatum. Quid apud se debeant homines meditari, indicat Terentius his verbis. Laërt. lib. 2. Dion in eius vita.

Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant, In Phor.
Pericla, damna, exilia; peregrè rediens secum cogitet,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hac esse, & fieri posse, vt ne quid animo sit nouum,
Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Theseus quoque in Euripidis Tragœdia optimum ostendit contra dolorem remedium esse, non expectare tempus obliuionis patrem cuncta mitigantem; sed omni studio præueniendo, cuncta priùs præmeditari; ait enim:

Futuras mecum commentabar miserias, Volaterran. c. 31.
Aut mortem, aut exilium, seu magnum aliquod malum,
Ne me imparatum cura laceraret recens.

Scitum est & illud Senecæ elogium. [Quæ alij diu patiendo leuia faciunt, vir sapiens leuia facit diu cogitando.] Epist. 77.

Hoc antidotum est etiam à diuino Spiritu

Q 2 incul

Eccl. 18. inculcatum. *Memento paupertatis in tempore abundantiæ.* Ex quibus verbis Diuus Chryſoſtomus fortè ſuum deſumpſit conſilium: *In rebus proſperis*, ait, *expectes aduerſas: in tranquillitate tempeſtatem: in ſanitate morbum: in diuitiis paupertatem, ac mendicitatem. Malum enim inexpectatum perturbat animam, ſi incidat.*

Tom. 5. Hom. cum Sartor.

Idem doctor, aſſignans rationes cur Iob tam conſtans perſtiterit in aduerſis, atque illa tam forti animo pertulerit. *Quia*, inquit, *cùm diues eſſet, expectabat egeſtatem: cùm ſanus eſſet, expectabat ægrotationem: cùm tot liberorum eſſet pater, expectabat, vt ſubitò fieret orbus. Et hanc anxietatem ſemper apud ſe aluit, intelligens rerum humanarum naturam & volubilitatem.* Huiuſmodi autem conſideratio, ac futurorum malorum præmeditatio, non ſolùm pium illum virum diſponebat ad patienter ferenda quæque aduerſa, ſed etiam impediebat, ne proſperis delectaretur. Dicebat enim; *Si lætatus ſum ſuper multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.* Vnde ſic illum interrogat Chryſoſtomus. *Quid ais Iob? non delectatus es diuitiis affluentibus tibi? nequaquam. Quid ita? Quoniam illarum mutabilem fluxámque naturam, ac poſſeſſionem non durabilem videbam.* Dicam ego cum Poëta: C

Ibidem.

Iob. 31.

Ouid lib. 4. de Ponto.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

Inſanus ille eſt, qui hic in quibuſdam rebus proſperis confidit. Multos vidimus, aut ſanè audiuimus è fœlici ſtatu in maximam cecidiſſe miſeriam; labi poterant, ſed non lædi, & ſi

& si lædi, non tam grauiter, dummodo se posse cadere sæpius præcogitassent. Quæ modò possides, scito te posse amittere: noli de sanitate gaudere, quia vel minimo morbo priuari poteris. Habes pecuniam, sed potes perdere: habes filios, sed poteris non habere. Vnde Seneca:[Ille amisit filios,& tu amittere potes: ille damnatus est,& tua innocentia sub ictu est.] Qui quidem ictus iuxta eundem fit præmeditatione mollis. Nam, inquit, [præcogniti mali mollis ictus venit.] Lib. de consol. cap. 6. Epist. 77.

Idem auctor quærit cur in aduersis consolari nolimus, ac multis angamur doloribus, & hanc affert rationem. [Vnde, *inquit*, pertinacia in deploratione? nisi quòd nihil mali antequam eueniat, proponimus. Quæ multo antè præuisa sunt, languidiùs incurrunt. Non putaui futurum quicquam: tu putas non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis vides euenisse.] Lib de consol. cap. 9.

D Idcirco suum adhortans Lucilium, vult, vt non solùm præmeditatione, sed etiam exercitatione ipsa, quasi quadam praxi præparemur ad omnia incommoda patienter subeunda; vt, verbi gratiâ, qui multis abundat, sit minimis contentus: qui delicatissimis cibis nutritur, ab illis aliquando abstineat: qui mollibus vestimentis induitur, duris & asperis interdum vestiatur; asseritque multos hæc præstitisse, atque experimento comprobasse, se in his plurimùm profecisse. [Interpone, *inquit*, aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo; dura, atque horrida veste, dicas tibi: hoc est quod time- Epist. 18.

 batur.

batur. In ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet, & contra iniurias fortunæ inter beneficia firmatur. Miles in media pace decurrit ſine vllo hoſte, vallum iacit, & ſuperuacuo labore laſſatur, vt ſufficere neceſſario poſſit. Hoc ſecuti ſunt, qui omnibus menſibus paupertatem imitati propè ad inopiam acceſſerunt, ne vnquam expaueſcerent, quod ſæpe didiciſſent:] Hoc optabat Ethnicus, vt ſic duntaxat leues redderentur calamitates. Quantò magis idipſum & optare, & præſtare debet vir Chriſtianus, vt fortiori animo, ac cum merito ferantur infortunia pro amore ipſius, nempe Dei, à quo immittuntur, vel poſſunt immitti?

Ageſilaus cùm admoneretur, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, cauſam addente quodam, eam vitæ volubilitatem euenturam, vt tempus aliam viuendi rationem exigeret. [At ego, *inquit*, me conſuefacio, vt quæcumque inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipſe mutationem.] Qui ægrotant, Medicos conſulunt, remedia adhibent, pharmaca, potiones, ſanguiniſque effuſionem libenter admittunt: ſed prudentiùs agunt, qui vt infirmitates præueniant & euitent, huiuſmodi remediis tanquam præcautione vtuntur, iuxta Sapientis conſilium: *Ante languorem adhibe medicinam*, ſcilicet præſeruatiuam, ne poſtmodum purgatiua indigeas. Sic quibuſdam contingit, vt adueniente aduerſitate, ad remedia, ſi tamen ad remedia, non potiùs aliquando ad deſperationes, recurrant. Quod minimè facerent, ſi variis euentibus ſe omnino

Eccl. 18.

nino esse obnoxios præcogitarent, ac executioni mandarent, quod ab eodem Sapiente inculcatur: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Obfirmandus est itaque animus contra omnes calamitates aliquando obuenturas, vt cùm aduenerint, dicas; sciebam illas mihi posse accidere. Fac vt te paratum ad illas ferendas inueniant. Nam impiorum esse existimat Gregorius nolle futura mala præuidere. *Anima*, inquit, *peruersa præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam conturbent.* Eccl 11. Hom 39. in Euang.

Ad patienter ferenda quæque aduersa plurimùm prodest recordatio nostrorum delictorum, propter quæ sæpe Deus nobis immittit tribulationes.

CAPVT XXV.

A

SIc mihi cum Poëta exordiri liceat;

Æquo animo pœnam qui meruêre, ferant. Ouid.

Peccante Adamo, miseriæ & tribulationes in mundum sunt introductæ. Quamuis per peccatum illis ianua adaperta sit; verumtamen propter propria peccata Deus plurima nobis immittit aduersa.

Sicut enim tonitrua, grando, nix, fulgura, Simile.

fulmináque è cœlo aëreo descendunt, quorum si causa meteorologica perquiratur, inueniemus vapores & exhalationes è terra sursum ascendere, ex quibus tempestates illæ formantur, atque promanant. Itaque terra subministrat materiam, qua à cœlo vexatur. Interim non videntur huiusmodi vapores dum ascendunt; in tonitrua verò aut fulgura, & grandines conuersi, percipiuntur. Sic nimirum ex patratis peccatis emanant quidã vapores, qui sursum ascendentes efficiunt, vt ad nos descendant fames, pestes, bella, variæ infirmitates, & similia mala, quæ videmus & patimur, licèt peccata sursum ascendentia, & hæc procurantia, non viderimus. Vnde optimè Chrysostomus: *Auferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.*

Opprimebatur olim Hierusalem acerbissimis malis, causam ignorabat, cui Dominus per Prophetam: *Via tua*, inquit, *& cogitationes tuæ fecerunt tibi hæc.* Id est, non est quòd in inquirenda causa tuarum aduersitatum, ô Hierusalem, fatigeris, viæ tuæ, & peruersæ tuæ cogitationes fecerunt hoc tibi. (Ierem. 4.)

Sic & Michæas Propheta postquam grauissima comminatus fuerat ei, cui admiratio aliqua subire posset, cur Dominus tam diras pœnas in populum suum electum inducere vellet, sic ait: *In scelere Iacob omne istud, & in peccatis domus Israël.* Quasi dicat: non in me, sed in peccatis populi mei, quasi in propria radice continentur omnia mala hæc, quia radix omnium malorum culpa. *In scelere Iacob omne istud.* (Michæ. 1.)

Diuus

Diuus Hieronymus affirmat; Deum propter peccata populi interdum permittere malos etiam in sacra & sancta malè agere, & affert exemplum de Antiocho Epiphane Rege crudelissimo. *Qui*, inquit, *subuertit altare, ipsámque iustitiam fecit conculcari, quia concessum ei erat à Domino; non hoc fecit quod ipse tantum voluit, sed quod propter peccata populi concessit Dominus.* Lib 2. contra Pelagianos.

Quòd si vniuersaliùs totius orbis mala, prout mala sunt, consideraueris, & causam eorum nosse volueris, tibi pariter respondebo; *In scelere Adam omne istud.* Vnde tot cæci, claudi, surdi, paralytici, tot infirmi? vnde tot pauperes, egentes, afflicti? *In scelere Adam omne istud.* Quòd si ob peccatum protoparentis solùm originaliter contractum, ita clementissimus Deus vniuersum genus humanum punit, ita affligit; quid mirum, si pro actualibus peccatis nos grauiter puniat?

Quàm falsò accusant superos, stultique queruntur Chrysippus.
Mortales! etenim nostrorum causa malorum
Ipsi nos sumus, & sua quemque vecordia lædit.

Refert Ockot, in quadam Britanniæ prouincia iam appropinquante messe numerosam aduenisse locustarum copiam, quæ omnem deuorarunt segetem: aliqui autem quasdam ex illis locustis acceperunt, in quarum alis hæc duo verba conscripta repererunt; *Ira Dei*: ne scilicet existimarent homines illius regionis, hæc aliquo casu & ex naturali tantùm causa ita euenisse. Multa illi adhibebant remedia quibus illas effugarent, sed nihil Ockot.

proficiebant, cùm ex iusta ira Dei propter illorum peccata prouenirent.

Leuit. 26. Olim Deus quibusdam minitans sic loquebatur; *Si ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam.* Alij secundum Oleastrum sic vertunt hunc locum; *Si ambulaueritis mihi à casu, ambulabo etiam ego à casu.* Id est, si casui attribueritis ea, quæ mihi attribuenda sunt, ambulabo etiam ego vobiscum cum casu, id est, ostendam me vestra quodammodo non curare, ac si nihil mea intersit gubernare vos. Hoc est pessimum Dei flagellum, cùm scilicet ipse tecum egerit, ac si tua non curaret. Qui enim ita delinquunt, ac si nulla esset Dei erga humana prouidentia, solet Deus eos negligere, ac si sua non curaret, vt sine vllo fræno labantur, & eis promiscuè mala contingant, ac si Deus non aduerteret.

Cùm igitur scias omnia mala pœnæ iustè à Deo procedere, noli illi per culpam te opponere, cùm ipse sit durior te, & extremum malum sit in Deum aduersarium impingere. Si enim vis in eum insurgere, tribulationes in te faciet consurgere: si committas culpam, immittet pœnam.

C Itaque, qui crimina, quibus se obstringit, considerat, supplicia quæ illis sunt debita, patienter tolerat. Ratio est, quia videt se temporaliter in hoc mundo cruciari, qui in futuro merebatur in æternum damnari. Vnde Lactantius: *Nemini*, inquit, *mirum debet videri, si pro nostris sæpe delictis castigamur à Deo: imò verò cùm vexamur, ac premimur, tum*

Lact. Firm.

maximè

maximè gratias agamus indulgentissimo Patri, quòd corruptelam nostram non patitur longiùs procedere, sed plagis, & verberibus emendat. Ex quo intelligimus nos esse Deo curæ, quibus, quoniam peccamus, irascitur.

Assignans D. Augustinus rationē, cur Deus hic puniat, sic nos hortatur, simúlque consolatur. *Ad tempus Deus emendat, ne in æternum damnet. Elige tibi vnum ex duobus, temporalem dolorem, aut æternum dolorem:* omni quippe culpæ debetur pœna, aut æterna, aut temporalis. In Psal. 94.

At dices; sunt multi peccatores, qui senescendo pinguescunt, & pinguescentes senescunt, quos nulla pœna tangit, nullus dolor angit: cur igitur hi ob crimina sua non puniuntur, sed vsque ad senectam & senium remanent impuniti? Noli, fili, horum fœlicitati inuidere, cùm nihil sit infœlicius fœlicitate peccantium, & cùm, secundum Anselmum, *illi meritò lugendi sint, qui cùm in vita peccent, in hac vita non puniuntur.* Nullus est, qui hic puniri non pateretur, si suorum delictorum recordaretur. Qui enim scit se culpam commisisse, nouit etiam se pœnam meruisse. *Perpendant iusti*, inquit Gregorius, *quæ sint mala, quæ iniquos manent, & nequaquam eorum fœlicitati inuideant, quæ percurrit. Quid est enim quod de eorum gaudiis admirentur, quando & ipsi per iter asperum ad salutis patriam, & illi quasi per amœna prata ad foueam tendunt?* Vnde Iob; *Nunquid est perditio iniquo?* quasi dicat: etiam. Illi igitur non est inuidendum, licèt omnia habeat ad nutum, cunctáque illi prosperè succedant. Ansel. in 1. Cor. 11. Lib. 21. Mor. cap. 4.

Notan

Notanda est valde inclyta illa Dauidis patientia, qua Semeï tolerauit conuicia: cùm enim dixisset; *Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis:* statim addidit; *& dolor meus renouatus est.* Quis dolor renouatus est Dauidi; cùm iniuriis à Semeï afficeretur? Præteriti adulterij dolor, cuius tunc recordabatur, vt annotauit Theodoretus, cuius hæc est paraphrasis. *Conuiciis affectus, peccati memini, & stimulis è peccato emissis configebar, reputans hanc esse causam, cur ego maledictis afficiar, & tyrannide opprimar, & à regiis domibus exactus fugere cogar.*

Psal. 38.

Ex hac peccati memoria etiam ab ore eiusdem Dauidis emanarunt hæc verba: *Dominus præcepit ei, vt malediceret mihi;* videlicet propter adulterium quod admisi. Idcirco subiungit idem Theodoretus: *Peccati memoriam habet hæc clausula, quoniam per hoc castigatio euenit.*

In hanc quoque sententiam audiamus Gregorium. *Dauid*, inquit, *exurgentem contra se filium fugiens, reduxit ad animam, malum, quod patrauit; & æquanimiter pertulit, quod audiuit, & contumeliosa verba, non tam conuicia, quàm adiutoria, quibus se purgari, sibique misereri posset, credidit.* Vide illa conuicia vocari adiutoria. Certum est enim omnia aduersa, si æquo animo ferantur, nos plurimùm iuuare ad Dei misericordiam obtinendam, vitámque æternam capessendam. Caue igitur, ne tua impatientia, illa sint tibi impedimenta, quæ tibi esse possunt adiumenta.

Lib. 30. Mor. c. 17.

Ideo perpende quod ab eodem Gregorio subdi

ſubditur. *Tunc*, ait, *illata conuicia bene toleramus; cùm in ſecreto mentis ad mala perpetrata recurrimus; leue quippe videbitur, quòd iniuria percutimur, dum conſpicimus, quia peius eſt quod meremur.* Ibidem.

Hæc peccati recordatio vocabitur alibi ab eodem doctore omnis furoris, omníſque mœſtitiæ extinctio. *Quaſi*, inquit, *aqua ignis extinguitur, cùm ſurgente furore animi, ſua cuique ad mentem culpa reuocatur.* Lib. 20. Mor. cap. 5.

Quantæ etiam ſit vtilitatis noſtrorum peccatorum recordatio, attendenda ſunt verba Diui Chryſoſtomi de eodem Dauide loquentis. *Non eſt oblitus*, inquit, *peccati ſui, quamuis indultum ſibi fuerit, ille tamen in conſcientia ſua tanquam in imagine adulterium, & homicidium depictum habebat: & per ſingulos dies videbat putredinem, & ideo dicebat: & peccatum meum contra me eſt ſemper. Ego illud video, tu ne id conſideres. Ego illud ſcribo, tu quaſi Dominus dele. Vide enim quid ſit. Si tu memor ſis, Deus non erit memor; ſi tu oblitus eius fueris, Deus eius memorabitur.* Vides quomodo Dauid peccati ſui etiam remiſſi recordabatur, vt Deus illius obliuiſceretur. Tunc enim Deus obliuiſcitur, quando non iraſcitur: & tunc non iraſcitur, quando peccatum cognoſcitur. Tunc autem cognoſcitur, quando pœna propter illud immiſſa patienter toleratur. O fœlix recordatio, qua ceſſat, aut ſaltem minus vexat diuina caſtigatio! Qui graui morbo corripitur, ſtatim recordatur præteritæ intemperantiæ ſuæ in edendo & potando, vnde illum ſibi morbum contigiſſe putat: hoc enim In Pſal. 50.

enim pacto tantò redditur morbus tolerabilior, quantò, causa illius cognita, fiet curabilior. Sic cognita per recordationem culpa, tanquam afflictionis causa, fiet per consolationem leuior pœna.

E Et cùm quis ex inopinato captus à magistratu, ducitur in carcerem, statim memoria repetit priùs scelera admissa, de quibus timet se accusatum, & propterea tunc detrudi in carcerem; quibus quidem in memoriam reuocatis, tunc sibi ipsi consulendo, & seipsum consolando, qualiter sibi sit respondendum, cogitat.

Clarissimum huius effectus recordationis exemplum habemus in fratribus Ioseph, qui durè admodum, asperéque tractati à Ioseph, & in carcerem coniecti, vt sacra testatur historia, confestim recordati sunt sceleris, quod in fratrem admiserant, ideóque se meritò illa
Genes. 42. pati confessi sunt, dicentes: *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.*

Hæc omnia audiuit, & percepit Ioseph nescientibus fratribus, eo quòd, ait Scriptura, *per interpretem loquebatur ad eos:* & miserans eis, *auertit se parumper & fleuit, & reuersus locutus est ad eos.* Tamdiu Ioseph peccatores fratres suos flagellauit & corripuit verborum suorum stimulis, donec peccatum suum agnoscerent, & dicerent; *Meritò hæc patimur.* Diu & duriùs fuissent cruciati, nisi peccatorum suorum fuissent recordati. Sic misere

miserebitur nostri Deus noster, si debitas pœnas nos luere cognoscamus, dicamúsque; meritò hæc patimur, quia peccauimus in Deum nostrum: ac fateamur cum Dauide, iusta esse iudicia Dei, atque sic humiliter clamemus; *Induxisti omnia hæc propter peccata nostra.* Vnde optimè Diuus Hilarius; *Quando*, inquit, *morbi vexabunt, passiones & cruciatus corporis desæuient, damna defatigabunt, luctus & orbitates affligent, semper vtemur hac voce, qua vsus est Propheta: iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Verè iusta & recta illa iudicia, quæ cessare non faciunt in peccatore tribulationem, quoadúsque peccata veniant illi in mentem per recordationem, & in os per confessionem.

Dan.c. 3.
D. Hil. in Psal. 118.

In illo ludo, qui vulgò, *la main chaude*, vocitatur, consueuerunt ludentes alicuius velare faciem, & postmodum illius manum percutere, cúmque iteratos ictus subire cogunt, donec percutientem deprehenderit. Sic solet Deus propter peccata calamitatibus nos afficere; sed quia aliquando bellis grassantibus, interdum verò aëris intemperiei, aliísve causis, & non delictis nostris imputamus; ideo iterum afflictari meremur & cogimur, quoadúsque propter peccata, aduersa illa nobis euenire confiteamur.

Pulchra similitudine ostendit Diuus Gregorius quonam pacto sint dolores, quos patimur, temperandi. *Dolor*, inquit, *flagelli temperatur, cùm culpa cognoscitur, quia tantò quisque ferramentum Medici patientiùs tolerat, quantò magis putridum conspicit esse quod secat.*

Lib. 10. Moral. c. 5.

Quid

Quid in cruce consolabatur pium Latronem, nisi delicti sui recordatio, propter quod se meritò cruciari fatebatur? *Nos*, inquit, *digna factis recipimus.* Nisi humiliter culpam agnouisset, patienter pœnam non sustinuisset, atque ita de salute sua, sicut alter Latro desperasset. Itaque ex vexatione oriebatur peccati recordatio: ex recordatione consolatio: ex consolatione confessio: ex confessione deprecatio: ex deprecatione exauditio: ab exauditione promissio: & ex promissione in Paradisum migratio.

Luc. 23.

Obiicies: Iudas suum agnouit peccatum, dicebat enim; *Peccaui tradens sanguinem iustum.* Verumtamen in illa recordatione non inuenit consolationem, sed in sui dispendium properauit ad suspendium. Ergo videtur peccati recordatio parum prodesse, sed potiùs obesse. Respondeo, Iudam impatientia sua periisse; poterat enim expectare Christi passionem, quam sperando, maximam inuenisset consolationem, quia suam distulisset desperationem. Vnde magnus Leo sic illum alloquitur. *Si expectasses*, inquit, *donec Christi sanguis pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses.* Debebat enim attendere, & humiliter recurrere ad Christum quem offenderat, & non ad eos quibus illum tradiderat; & illam punitionem expectare, atque libenter tolerare, quæ sibi ob suum scelus fuisset immissa; sed maluit sibi mortem consciscere, quàm in hoc mundo vel minimam pœnam subire, & potiùs se interimere præ tristitia, quàm viuere cum tristitia.

Matth. 27.

Serm. 11. de Passione.

triſtitia. *Ille*, inquit Euthymius, *ad montem confugit, vt à triſti vita citiùs liberaretur.* Euthym.

Nolebat ſceleſtus ille in hoc mundo conuenire Chriſtum, ſed in alio præuenire Chriſtum; ad eum viuens noluit recurrere, ſed ei moriẽdo putauit occurrere. Huius ſententiæ eſt Origenes, qui ait; *Exiſtimauit Iudas præuenire in morte moriturum magiſtrum, & occurrere ei cum anima nuda, vt confitens & deprecans miſericordiam mereretur.* Idem ſentit Theophylactus. *Idcirco*, inquit, *ſe Iudas ſtrangulauit, vt præueniat Ieſum in inferno, & ibi orando ſalutem aſſequatur.* Verùm, qui hic pœnitentiam non agit in corpore, anima nuda veniam non impetrat; neque ibi potuit eius exaudiri deprecatio, vbi nulla eſt redemptio. Dico itaque cum Diuo Leone, non peccati recordationem, ſed deſperationem traxiſſe Iudam ad laqueum. Tract. 35. in Matth. Theophyl. in Matth. Serm. 3. de paſſ.

Noli tu deſperare, cùm poſſis veniam impetrare. Ideo cùm propter peccata veniant aduerſa, noli recuſare pœnam, qui voluiſti perpetrare culpam.

Quod meritò pateris patienter ferre memento. Cato.
Sancti ipſi, inter quos Daniel, Iſaias, Eſdras, Dauid, afflictiones ſuas ſemper ſuis ſuorúmque peccatis imputarunt; ideo libenter tolerarunt. Nam, teſte Gregorio; *facilis erit conſolatio, ſi inter flagella, quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam reuocemus.* Quia, ſecundum eundem, *mala, quæ patimur peccata noſtra meruerunt.* In Regiſtro

Et quamuis tuarum tribulationum cauſam ignores, ſcito tamen illas iuſtè tibi im-

mitti ab eo, cuius iudicia iniusta esse non possunt. Hinc Diuus Isidorus: *Discat non murmurare, qui mala patitur, etiamsi ignoret cur patiatur. Per hoc quisque se iustè pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iudicia sunt iniusta.*

Lib. 3. de sum. bono.

Suam sortem, suúmque statum quisque patienter ferat.

CAPVT XXVI.

SAPIENTER à Manilio dictum est,

—*Sors est sua cuique ferenda.* A

Man. lib. 4.

Ad hoc autem maximè prodest patientia, sine qua non potest quis intra limites sui status se continere. Testis sit mihi Boëtius, qui ait; *Quis est ille tam fœlix, qui cùm dederit impatientiæ manus, statum suum mutare non optet? Quis est enim tam compositæ fœlicitatis, vt non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur?*

De consol. Philosoph. c. 5. prof. 4.

Primus suæ sortis impatiens extitit Lucifer, qui adhuc existens in cœlis, suo non contentus statu altiora appetiit, ac Dei similitudinem affectare præsumpsit: sed qui plus æquo ascendere voluit, descendere coactus est. Postmodum, qui sua sorte non fuerat contentus, hominem sui status impatientem reddere studuit, illi inuidendo, ac impatienter ferendo quòd ad imaginem & similitudinem

dinem Dei conditus esset, ac sedes illas, è quibus ipse cum sociis suis meritò eiectus fuerat, occupaturus esset. Hoc optimè obseruauit Tertullianus de impatientia diaboli disserens: *Adeò* inquit, *decepit hominem, quia inuiderat: inuiderat autem, quia doluerat: doluerat, quia patienter vtique non tulerat.* Itaque si patienter diabolus tulisset, non doluisset: si non doluisset, non inuidisset: si non inuidisset, non decepisset: & non decepisset, si de cœlo lapsus non fuisset: nec lapsus fuisset, si suæ sortis patiens extitisset. Lib. de patient. c. 5.

Sicut igitur diabolus fuit proprij status impatiens, impatienter etiam tulit tranquillum illum statum primorum parentum, qui vtinam sua sorte contenti in illo amœnissimo loco mansissent: non enim in tot damna genus humanum fuisset prolapsum. Quantorum malorum causa adhuc extat nostræ sortis impatientia? Hinc illa animi inquietudo, vt vnusquisque iudicet sortem alienam sua propria fœliciorem. Vnde Horatius,

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet. Lib. 1. Epistol. 14.

Iucundior nobis apparet aliena conditio, ac

Fertilior seges est alienis semper in agris. Ouid. lib. 1. de arte.

B Inuidet mercator militi, miles autem mercatori: laudat Iurisperitus agricolam: agricola verò solos ait fœlices in vrbe morantes.

O fortunati mercatores! grauis annis Horat. lib. 1. Epist.
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mercator, nauim iactantibus Austris,
Militia est potior.----
Agricolam laudat iuris, legúmque peritus,

Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem
Solos fœlices viuentes clamat in vrbe.

Epist. 45. Illum Seneca existimat beatum, [qui neminem videt, cum quo se commutatum vellet.] Scito in quocunque statu huius vitæ semper aliquid reperiri, quo doleamus. Pensanda sunt verba Saülis ad filios Gemini:

1. Reg. 22. *Non est*, ait, *qui vicem meam doleat ex vobis.* Quid videbatur dolendum in Saule? Rex erat, & diues: quando adhuc erat armentarius & asinas pascebat, magis videbantur eius vices dolendæ; sed in regia dignitate constitutus, nescio qualiter fuerit plangendus, nisi quia etiam in sublimioribus, regiísque dignitatibus huius sæculi, quædam semper inueniuntur compassione & dolore digna. Aliquid Saül patiebatur, quod, licèt non appareret, illum tamen plurimùm cruciabat. Habent Reges & Principes suum calicem, suámque gestant crucem: quamuis enim diuitiis ac deliciis affluant, imperent ac potentia sua subditos terreant, non tamen sunt sine metu, qui eos plurimùm angit. Quod autem & aliquando cur non sint sine

Lib. 2. Epist. 2. ad Donatum. metu, ostendit Cyprianus. *Maior illis*, inquit, *quàm cæteris metus est: tam ille timere cogitur, quàm timetur; qui securos non sinit esse subiectos, tam necesse est vt non sit ipse securus.*

Optabant filij Zebedæi suam mutare sortem, & ab humili ad sublimem statum tran-

Matth. 20. sire: sed Christus ad eos; *Potestis*, inquit, *bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ac si diceret: sedeatis licèt ad dexteram, siue ad sinistram in regno meo, semper erit vobis calix biben

bibendus; quia nullus est status in hoc mundo, qui suum non habeat calicem. Quod quidem figuratur in sacculo Beniamin quamuis dilecti, in quo repertus est calix. Traditum est memoriæ, quendam ex olitore factum esse Regem, & cùm ex eo requirerent aliqui, qua ratione prioris vitæ inopiam & incommoda tolerasset, respondisse; requirere potiùs deberetis, quemadmodum toleraturus sim acerbitates vitæ regiæ. Magna in oleribus reperiebat acerba, sed maiora in sceptris & diadematibus. Genes. 44.

Si vidisses Aman in Curia Regis Assueri, fortè illis inuidisses, statúmque tuum cum suo commutare voluisses, fœlicémque illum iudicasses, tanquam secundum à Rege, omnibúsque diuitiis & honoribus affluentem; sed scito ipsum cruce non caruisse, cùm tandem in ipsa fuerit suspensus. Quot Regum amasij fuerunt trucidati, aut vltimo supplicio affecti? Dices; hæc omnia euadam: esto; sed animi anxietatem, curam & solicitudinem quam adhibere oportet, vt Regi placeas, inuidiam & calumnias vix euadere poteris, quæ tibi amarissimum calicem propinare poterunt, quem nolens bibes. Ergo si non mihi, saltem Poëtæ credito, Hester 7.

Viue bene, & longè nomina magna fuge.

& paulo pòst.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit; & intra
Fortunam debet quisque manere suam. Ouid. lib. 1. de Tristibus.

Quid nobis à Sapiente dicatur, attendere debemus: *Minima pro magnis tibi placeant.* Cui congruit quod ait Seneca; [Redige te ad

pauca ex quibus cadere non possis.] Nam de paruis parua: de minimis minima: & de magnis magna reddenda est ratio. Eorum semper timemus casum, quos tecta, aut arborum summitas, vel montium cacumina ferunt; non autem eorum qui in imo iacent: sic valdè pertimescendum est ne in aliquo sublimi statu, aut dignitate constituti, lapsu grauiore ruant.

Duobus potissimùm generibus hominum D inuidere solemus, nimirum, potentibus, & possidentibus, illorúmque statum cùm nostro; si inferior sit, commutare optaremus; sed reuera compassione potiùs, quàm æmulatione digni sunt. Atque imprimis hoc vnum, quod à Sapiente de potentibus huius sæculi, & de superioribus dicitur, tibi sufficiat, vt tua sis tenuitate contentus, & gaudeas, imò Deum

Sap. 6. laudes, quòd exiguus sis. *Exiguo enim*, ait ille, *conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.* Gaudeas etiam quòd inferior & subditus sis, nec optes aliis præesse:

Ibidem. *Quoniam*, ait idem, *iudicium durissimum in his qui præsunt, fiet.* Vis igitur grauissima tormenta, ac durissima euadere iudicia? noli dignitates, vel prælationes quærere. Item, si in aliqua dignitate constituaris, vel bene te geres, vel malè. Si bene, infirmaberis, cogerísque

2. Cor. 11. cum Apostolo dicere; *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Si autem malè, omnes irridebunt te, quod non minimo tibi erit supplicio. Ergo necesse est Prælatos vel infirmari, vel irrideri, vel in solicitudine esse; nam, *qui præest,*

Rom. 12. *in solicitudine est.*

Præterea,

Præterea, noli possidentibus siue diuitibus inuidere: si pauper sis, esto tua paupertate contentus. Sic se habebat mater Tobiæ, dum diceret; *Sufficiebat nobis paupertas nostra.* Perpende quid diuitibus contingat: Nam in primis non dormiunt: *Saturitas diuitis non sinit eum dormire.* Maledicuntur; *Væ vobis diuitibus.* Vix intrabunt in regnum cœlorum: *Amen dico vobis*, ait Christus, *quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorum.* Non debent inuitari ad prandium, nec ad cœnam; *Cum facis prandium*, ait idem Saluator, *aut cœnam, noli vocare diuites.* Irretiuntur laqueo diaboli; nam, teste Apostolo, *qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum diaboli.* Cur igitur optas sortem illorum, qui non dormiunt, qui anathemate feriuntur, qui à cœna & à cœlo excluduntur, & qui à dæmone illaqueantur? Deinde non ille diues est, quem tu putas; audi Ausonium: Tob. 5. Eccles. 5. Luc. 6. Matth. 19. Luc. 14. 1. Tim. 6.

Quis diues? qui nil cupiet; quis pauper? auarus. Ausonius.

Hinc illud Stoicorum axioma: Solus sapiens diues est, eo quòd nihil concupiscat. Qui enim adhuc aliquid concupiscit, non habet satis, ac consequenter diues non est. Vt igitur ditescas, nihil concupiscas. [Quid enim, ait Seneca, deesse potest extra desiderium omnium posito? quid extrinsecùs opus est ei, qui omnia sua in se collegit?]

E Apud antiquos commune erat illud elogium; *Se contentus est sapiens.* Quod explicans idem Seneca ait; [Ad beatè viuendum, sed non ad viuendum tantùm; ad hoc enim illi multis rebus opus est, ad illud autem solo

animo suo, & erecto & despiciente fortunam.] Vnde Cicero, [Virtus, *inquit*, se ipsa est contenta, & qui virtutem habet, ei nihil deest ad beatè viuendum.] Sibi olim gratulabatur Socrates, quòd iuxta naturam viuens, ac paucis assuetus, diuitum delicias non cuperet.

Cicero paradox. 2.

Receptissima etiam semper hæc fuit inter sapientes sententia: *Natura paucis est contenta.* Quid autem postulet natura, ostendit Seneca. [Panem, *inquit*, & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est, intra quæ quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Ioue de fœlicitate contendat.] Vnde & Iuuenalis;

Senec.

Satyr. 14.

———Panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis.———

Idipsum clamat Lucanus,

Lib. 4. de bell. ciuil.

Discite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.———

Qui autem ad luxum, ad vanitatem, & voluptatem, vel ad delicias viuere cupit, nullis est contentus: quia postquam vnum adeptus est, aliud insequitur, quo adepto, alterius tenetur desiderio; atque ita nunquam est contentus eo, quod possidet; quia non habet illud quod desiderat. Esset semper homo contentus, si nihil aliud optaret, nisi quod illi satis est. Illud autem quod nobis satis est, præ manibus nostris est, teste eodem Seneca; [Ad manum est, *ait*, quod satis est.]

Epist. 4.

Reuera ad manum habemus, quod nobis sufficit & satis est, nempe Deum, qui est *Saddai*, id est, ipsa sufficientia; quam quidem sufficien

sufficientiam vt ostendatur nos habere præ manibus, obseruandum est, nos in manu gestare descriptum nomen illud *Saddai*; nam aperta palma, duobus digitis, scilicet pollice & indice, paululùm inflexis, & tribus aliis æqualiter erectis, efformatur nomen *Saddai:* quia tres digiti erecti formant, quodammodo litteram Hebraicam ש *schin:* index verò & pollex inflexi litteras ד *daleth* & י *iod*, quibus quidem litteris coalescit nomen *Saddai*, quod שדי cùm sufficientem Deum significet, significatur etiam nobis, ad manum nos habere quod satis esse & sufficere debet. Nimis ergo est auarus cui Deus non sufficit, aut qui Deo non est contentus. *Homo*, inquit Diuus Cyprianus, D. Cypr. *cuius Deus est, quid quærit amplius? Si sufficis tu Deo, sufficiat tibi Deus.*

F Pulchrè ostendit Chrysostomus, nos tantò magis Angelis assimilari, quantò paucioribus fuerimus contenti, ac maximè libertati nostræ derogare, si multa desideremus. *Nónne*, inquit, *in hoc ab Angelis differimus: quòd ipsi non egent, vt nos? Igitur quantò paucioribus indigemus, tantò magis Angelis appropinquamus: quantò pluribus, tantò magis ad hanc caducam vitam deflectimus: & quantò plura amplecteris, tantò magis derogas tuæ libertati, vera namque libertas est, nulla re indigere*, &c. Imò verò non solùm Angelis assimilabitur, qui nulla re indigebit, sed & ipsi Deo, secundum Socratem, qui dicere solitus erat, illum esse Deo simillimum, qui quàm paucissimis egeret, cùm Deus omnino nullius egeat rei. Qui multa desiderat, multis indiget, qui pauca,

Hom. 79. in Ioan.

Socrat.

 paucis,

paucis. Idem Socrates per forum obambulans, cùm aſpiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita ſecum loqui conſueuit; Quàm multis rebus non egeo: aſt alij crucientur animo ſic cogitantes; quàm multa mihi deſunt.

Porrò, attendas velim multos te eſſe pauperiores, te inferiores, ac te miſeriores. Poſtquam igitur ad ditiores & ad ſublimiores reſpexeris, conuertere parumper ad eos qui inferioris ſunt conditionis. Chilon cuidam propter ſua mala dolenti, dixit: [Si aliorum omnium mala perpenderis, minùs ægrè feres tua.] Similiter & Poëta,

Chilon.

Ouid. vlt. Met.

———*Similes aliorum reſpice caſus,*
Mitius iſta feres.———

Quanti ſunt, qui pauciora quàm tu poſſident, & tamen viuunt contenti? Talibus loquebatur Iuuenalis;

Iuuen. Satyr. 14.

Viuite contenti caſulis & collibus iſtis,
O pueri.———

Sed meliora & gratiora, qui propter Deum paucis, aut nihilo fuerint contenti, vel ſi quæ poſſederint, pauperibus erogauerint, audient à Chriſto; *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum,* &c.

Matth 25.

Plutarch.

Teſte Plutarcho, ſicut quidam alienas picturas, poëmata diligenter aſpiciunt, ac ſingula excutiunt per otium, ſua neglectui habent: ſic multi alienas fortunas magis admirantur, ſuas oderunt.

Similia.

Item, quemadmodum vincti beatos iudicant ſolutos, ſoluti liberos, liberi, ciues, hi rurſum diuites, hi Reges, Reges verò Deum, E

tonare

tonare propemodum ac fulgurare cupientes: ſic qui ſemper expendit, quantò ſit aliis inferior, nunquam ſua contentus eſt ſorte.

Inſuper, ſicut qui morbo laborant, cibos puriſſimos & lautiſſimos faſtidiunt & recuſant, iidem reſtituti bonæ valetudini, caſeo, aut cæpe libenter veſcuntur: ita ſtultis & animo laborantibus magnifica fortuna iniucunda, ſapientibus autem humilis ac tenuis fortuna iucunda & grata erit.

Qui aliqua triſtitia aut miſeria afficiuntur, ſe ſolos infortunatos eſſe putant, nec recordantur ſimiles caſus aliis accidiſſe, & adhuc accidere poſſe. Vnde Sophocles dicebat;

Nunquam oportet fœlicem exiſtimare ſortem fortunati. **Sophocl.**

Quia, ait alius, **Diphilus.**

Fortunam habemus in dies mutabilem.

Itaque Horatius ipſe ſtultum iudicat, cui propria ſors non placet, **Epiſt. lib. 1. Epiſt. 14.**

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum,
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors:
Stultus vterque locum immeritum cauſatur iniquè.

Interrogatus Epictetus, quis ditior & fœlicior in hac vita haberetur; cui, inquit, ſatis eſt, quod habet.

Moroſum ſanè eſt genus humanum ſortem ſuam accuſans, & animum gerens grauatum, propriúmque vnumquemque plus quàm alienum afficit, & quo quiſque tenetur, hoc omnium moleſtiſſimum eſſe dicit. Quod ipſum etiam in egregia & lepida fabella de aſino ſubinde dominos ſuos mutante depingitur.

pingitur. Nam apud olitorem seruiens conquerebatur de pabuli inopia & nimio labore: apud figulum illi molestum erat, quòd cogeretur assiduè portare lutum & lateres; multò igitur magis in hoc suo rerum statu deplorabat suam iniquiorem sortem, quàm priùs. Tandem venditus coriario, ibi demum acerbam & luctuosam vitam agebat. Onustus enim fœtidis fratrum suorum & affinium pellibus, vanis votis serò priores conditiones exoptabat. Teste mè igitur Cicero, [Suæ, *inquit*, quemque fortunæ pœnitet.] Sed immeritò, cùm in hoc huic stolido animali assimiletur.

Pulchra quadam similitudine ostendit H Apostolus, non esse conquerendum de sorte qua Deus nos donauit, aut de statu ad quem
Rom. 9. vocati sumus: sic enim loquitur. *Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem; aliud verò in contumeliam?* Hinc sequitur, quòd quisque sua sorte contentus esse debeat: sicut enim lutum tantùm est lutum; sed ex manu figuli hanc, vel illam formam sortitur: ita homo ex sua humo nil nisi humum & lutum habet; sed ex Deo habet, quòd sit homo rationalis, diues, nobilis, sapiens, fœlix, gratiosus. Deus enim cuique dat suam formam;
Eccl. 33. & secundum sapientem, *cuique diuidit sua dona prout vult.* Deinde, sicut lutum non potest dicere figulo, cur me fecisti sic? Ita nec nos Deo dicere possumus, cur nos fecisti pauperes, ignobiles, rudes, infirmos; illos verò diuites,

diuites, nobiles, formosos, sapientes, validos & fortes? Et sicut vas non inuidet vasi pulchrioris formæ: ita non debet homo homini sublimioris fortunæ inuidere.

Noli esse ad modum materiæ horum inferiorum, siue elementaris, quæ non contenta sua forma, semper aliam appetit, vnde subsequitur illius corruptio & alteratio: sed, cùm potiùs cœlo, quàm mundo natus sis, esto sicut materia cœlestis: cuius forma satiat omnino appetitum eius, ideo corpora cœlestia remanent incorruptibilia. Fac itaque vt satieris & contentus sis illo statu, ad quem Deus te vocauit, ac illa tibi sufficiat sors, qua Deus te donauit, in illa propter Deum patienter ferendo quicquid tibi aduersi contigerit: vnicum dumtaxat doleas & fugias statum, scilicet peccati, à quo tibi, quàm citissimè poteris, recedendum est, & ad alium, videlicet gratiæ, transeundum, quam tanta debes auiditate appetere, quanta nouam materia sublunaris appetit formam.

Alium quoque tibi consulo quærere statum, nimirum cœlestem illum & æternum, in quo viuunt beati: ibi enim erimus contenti, quia illum videbimus, illóque fruemur, in quo omnia sunt contenta. Vnde Augustinus: *Quid vagaris*, inquit, *homuncio? ama vnum bonum in quo sunt omnia bona, & sufficit. Desidera simplex bonum, quod est omne bonum, & satis est. Quid enim amas caro mea? Quid desideras anima mea? ibi est quicquid amas, ibi est quicquid desideras.* **Ex manual. Aug. tom 9.**

Sumendum est igitur documentum ex illa

nostra

noſtra inquieta conditione, dicendúmque cum eodem doctore. *Inquietum eſt cor noſtrum, Domine, donec requieſcat in te*; quia non ad creata, ſed ad creatorem conditi ſumus.

Nihil prodeſt, imò plurimùm obeſt mœrore confici.

CAPVT XXVII.

Epiſt. 100. RECEPTISSIMA eſt illa Senecæ ſententia; [Superuacaneum eſt dolere, ſi nihil dolendo proficias.] Notandum eſt duplicem dari triſtitiam; vnam ſecundum Deum: alteram ſæculi. De vtraque ſic quærit Baſilius; *Quæ eſt triſtitia ſecundum Deum, & quæ ſeculi?* Reſpondet ipſemet: In reg. breu. interrog. 192. *Triſtitia*, inquit, *ſecundum Deum eſt, cùm quis ob mandati negligentiam ac contemptum triſtatur. At verò mundi triſtitia eſt, vbi quid humanum & mundo dignum fuerit, quod triſtitia afficit.*

Triſtitia igitur ſecundum Deum eſt, quæ concipitur propter Deum offenſum, de qua 2. Cor. 7. ſic Apoſtolus ad Corinthios; *Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum: quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Quaſi diceret: non ſimpliciter, quia contriſtati eſtis, ego gaudeo, ſed quia dolentes de Dei offenſa,

offenſa, recurriſtis ad pœnitentiam. Illa ſola bona eſt & laudanda triſtitia, quam ſequitur pœnitentia. Nullus dandus eſt locus triſtitiæ, niſi ad expulſionem nequitiæ. Peccati remedium triſtitia eſt, quæ ideo tantùm conceditur, vt patratum peccatum deleatur: nec ad aliud valet triſtitia, qua ſi quis afficiatur, fruſtra dolet, ſi tantùm propter Deum offenſum non dolet. Audi quæſo auream Diui Chryſoſtomi ſententiam, de vſu, fine & fructu huius triſtitiæ loquentis: *Triſtitia*, ait, *ob id nobis data eſt, non vt in morte, aut alia re doleamus, ſed vt deleamus peccatum, quaſi morbi illius remedium. Sicuti ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos: ſic triſtitia peccatum tollit, non alias ægritudines: verbi gratia, pecunia quis mulctatus eſt, doluit, non emendauit: filium amiſit, doluit, non reſuſcitauit mortuum: contumeliis affectus eſt, doluit, non reuocauit contumeliam: infirmatur, dolet, morbum non aufert, imò auget: & peccat quis, triſtatus eſt, peccata deleuit. Ergo triſtitia tantùm facta eſt propter peccatum, à quo nata eſt; ideo vt tinea ipſum corrodit & abſumit*, &c. Vult iſte doctor, vt dumtaxat triſtemur & pœniteamus propter peccata commiſſa, cùm aliàs ſit noſtra triſtitia ſuperuacanea. Hom 5. ad pop.

B Triſtitia autem ſæculi, vel carnalis eſt, quæ naſcitur ex nimio amore & amiſſione bonorum huius ſæculi, vt propter opes, voluptates amiſſas, aut propter amicos, aut potentes offenſos. Hæc ſæpe mortem animæ operatur, quia incitat vt per Dei offenſam illa recuperentur. De illa ſic idem Apoſtolus,

Sæculi

Ibidem. *Sæculi autem tristitia mortem operatur*, etiam aliquando corporis; multi enim, dum nimis sua, vel suos lugent, tabescunt, luctu opprimuntur & moriuntur. Vnde Ecclesiasticus:

Eccl. 30. *Multos*, inquit, *occidit tristitia*. De illa igitur sæculi tristitia loquor, quam, cùm nullum afferat commodum, imò multa incommoda, explodendam omnino censeo, iuxta consilium eiusdem Sapientis, qui ab ea sic dehortatur,

Ibidem. *Tristitiam longè repelle à te.*

Sed dices: quomodo expellere potero huiusmodi mœrorem, qui etiam mihi nolenti accidit? Imprimis, si non reputaueris tibi aliquid triste accidisse: quia vt plurimùm opinione nostra potiùs quàm reipsa dolemus.

Epist. 77. [Leuis dolor est, inquit Seneca, si nihil illi opinio adiecerit. Ad opinionem dolemus, tam miser est quisque, quàm credidit.]

Epictet. Epictetus quoque Philosophus dicebat, homines perturbari non rebus, sed his, quas de rebus habent, opinionibus.

Idcirco dicere solebat: [Si videris aliquem flentem in luctu, vel propter absentem filium, vel amissas pecunias, caue ne tua te phantasia in errorem simul abripiat, tanquam ille malo quopiam laboret: sed statim cogites illum non rei euentu, sed opinione sua cruciari.]

Hoc autem ita se habere constat: nam plurimis legimus aliqua placuisse, quæ aliis omninò displicent. Tibi, verbi gratiâ, non arrident infirmitates, contumeliæ, necessitates, persecutiones, & cætera huiusmodi: placebat verò Apostolo Paulo, qui dicebat;

Placeo

Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contume-liis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angu-stiis pro Christo. Tibi aliquis locus erit exi-lium, aliquibus verò patria. Vnde Boëtius; *Hic ipse locus, quem tu exilium vocas, incolenti-bus patria est. Adeò nihil est miserum, nisi cùm putes.* Vides igitur te potiùs opinione tua, quàm rebus ipsis torqueri: desinat illa tua opinio, desinet & tristitia. Potes opinionem deserere; ergo & mœrorem. 2. Cor. 12. Lib. 2. de conf. Phil. prof. 4.

C Quòd autem hoc sit in nostra potestate, sic ostenditur. Tristitia causatur ex appre-hensione alicuius noliti; vnde vocatur etiam ab Augustino, apud Diuũ Thomam, afflictio quædam voluntatis de his quæ nobis nolen-tibus accidunt. Itaque duo concurrunt simul tanquam causæ partiales ad tristitiam, scili-cet intellectus apprehendendo aliquod dis-conueniens, & voluntas illud nolendo: po-tes autem auertere huiusmodi apprehensio-nem, impediendo intellectum tuum, ne fe-ratur ad considerationem illius disconue-nientis: potes similiter impedire huiusmodi nolitionem, quia potest voluntas tua elicere actum volendi etiam ea quæ sibi displicent, vtpote afflictiones, morbos, temporalium iacturam, & similia, in quibus plerique non tantùm non tristantur, sed ea cupiendo & volendo delectantur. Est igitur in tua pote-state tristari, vel non tristari. Quod si non es-set, cur diceret Scriptura; *Tristitiam ne des animæ tuæ?* Præsupponit ergo Sapiens, nos posse non dare tristitiam animæ nostræ; ideo hortatur ne demus carnalem illam & sæculi Gabr. lib. 14. quæst. 1. art. 3. D. Thom. 1. 2. quæst. 35. art. 3. Eccl. 30.

triſtitiam, tanquam nociuam. Vnde Caſſianus; *Abſque illa*, inquit, *triſtitia, quæ vel ſalutari pœnitentia, vel pro ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio futurorum ſuſcipitur, omnis triſtitia tanquam ſæculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda eſt, ac ſicut fornicationis ſpiritus, vel philargyriæ, vel iræ, de cordibus noſtris penitus extrudenda.*

Caſſ. lib. 9. inſt. c. 12.

Cùm itaque in noſtra poteſtate ſit poſitum, repellere huiuſmodi triſtitiam, meritò arguit Seneca eos, qui in dolore non conſolantur, niſi cùm dolore laſſantur, quia ſic non relinquunt dolorem, ſed à dolore relinquuntur. [Turpiſſimum eſt, *inquit*, in homine prudente remedium mœroris, laſſitudo mœrendi. Malo relinquas dolorem, quàm ab illo relinquaris.] Vult etiam Diuus Ambroſius, vt ratione, non tempore noſtra leniatur mœſtitia. *Cur*, inquit, *mœſtitiam tuam non ratio potiùs, quàm dies leniat?*

Ad Lucil. Epiſt. 64.

Orat. 2. in Satyr.

Præterea, conſidera, ſítne futurum, præteritum, an præſens malum, ob quod mœrore afficeris. Si enim ſit futurum, vel erit certum, vel incertum: ſi certum & infallibile, cur doles, antequam neceſſe ſit? Nam, teſte Seneca, [ille plus dolet, quàm neceſſe eſt, qui antè dolet, quàm neceſſe ſit.] Noli igitur eſſe futuri anxius, ne fias ante miſerias miſer. Plus enim ineſt mali expectando, quàm patiendo, ait Euripides. D

Lib. 2. de prouid.

Euripid.

Si autem incertum ſit, ſcito Diuum Chryſoſtomum exiſtimare animi eſſe prorſus abiecti & ſtulti mœrore ſe conficere ob futura mala incerta. Summæ eſt amentiæ, inquit,

in re

in rebus incertis certò se iam cruciatu conficere. Quia sic erit tuus dolor certus pro incerto euentu. Et Seneca; [Infirmi, *inquit*, & imbecillis animi est timere id, quod nondum accidit, vel longinquum est.] Epist. 13. ad Luci.

Si præteritum sit malum, vel iam euenisse existimetur, vt filius absens mortuus, vel merces naufragio periisse, necessitatem conuerte in virtutem, fortiter & lubenter sustine, eò quòd ansam tibi hic casus præbeat præclarissimas exercendi virtutes, vt patientiæ, magnanimitatis, fiduciæ in Deo: deinde tibi data sit occasio Deo studiosiùs seruiendi, & plus apud eum merendi. Qua cogitatione munitus Dauid Propheta dicebat; *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea.* Psal. 34. De præteritis malis, præterquàm de culpa, noli dolere: nam ad præteritum non est potentia. [Quid iuuat, inquit Seneca, præteritos dolores retractare, & miserum esse, quia fueris? naturale est mali sui fine gaudere. Circuncidenda ergo duo sunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria. Hoc ad me iam non pertinet: illud nondum.] Epist. 79.

E Si verò malum sit præsens; videas antequam doleas, quid dolendo proficias. Interroga, an aliquis malo præsenti dolendo, contristando, remedium adhibuerit. Multos Diuus Chrysostomus se audiuisse testatur, qui fatebantur nihil vtilitatis sibi ex dolore comparasse. *Audiui*, inquit, *multos ad seipsos dicentes. Quæ vtilitas quòd dolui? nec pecunias recuperaui, & meipsum læsi*, &c. Sed quod ille de Hom. 18. ad pop.

multis, idem de omnibus effari nobis licet. Cui enim aliquando suus profuit dolor? Non est nouum quod tibi accidit. Multi idem passi sunt; qui si patienter illud sustinuerunt, mercedem suæ patientiæ receperunt: si autem impatienter, quære, quid eis contulerit eorum impatientia. Optimum igitur est sæpe cogitare dolorem, siue sæculi tristitiam nullius esse vtilitatis, ac verissimum esse quod de illa
Eccl. 30. ait Sapiens; *Non est vtilitas in ea.* Quia hoc pacto patienter ferre poterimus omnia ad-
Lib. de consol. cap. 20. uersa. Vnde Seneca; [Illud, *inquit*, te non minimùm adiuuerit, si cogitaueris, nihil profuturum dolorem tuum.]

Demum perpendite, tristitiam non tantùm nihil prodesse, sed plurima incommoda attulisse tam corpori quàm animæ, ac quosdam, teste Chrysostomo, ob nimium mœrorem sibi manus violentas intulisse, & seipsos tru-
Lib. 2. de prouid. cidasse. *Mœror*, inquit, *etiam absente dæmone, multa per se horrenda efficit, plurimósque eorum, qui sibi vel nexuerunt laqueos, consciuerunt gladios vel fluuij se vndis, vel flammis donauerunt, vel alio quouis genere perdidere seipsos, sola doloris ac mœroris vi ad ita occubendum impulsos reperiemus*, &c. Videte quid nimia carnalis tristitia efficiat, & quàm, iuxta Sapientis consilium, sit à nobis longè repellenda. Cùm non tantùm vnum sit malum, sed multiplex; *Tri-*
Euripid. *stitia*, ait Euripides, *multiplex malum.* quid boni ex multiplici malo hauriri potest? Audite quid de illa dicat idem Chrysostomus.
Epist. 3. *Tinea est*, inquit, *non ossium tantùm, verùm etiam mentis, & carnifex perpetuus, non latus*

trans

transfodiens, verùm animi vires labefactans, &c. Sicut nihil prodest tinea nisi ad corrodendum; ita nec mœror. Dicam igitur illud Æneidum,

Durate, & vosmet rebus seruate secundis. Virg. 1. Æneid.

Precor diligenter attendas, quid ad nostrum institutum dicat Philemon, vnde colliges quod certè flendum & dolendum esset. Philem.

Si lacrymæ nostra malis mederentur,
Et lugens semper dolere desineret,
Vel aurum lacrymis commutaremus.
Verùm ipsa res non auscultant, neque respiciunt lacrymas,
Et siue lugeas, siue non, pergunt.
Quid igitur proficis? Nihil.

Quibusdam respondetur quæstiunculis, quas obiectare solent, qui nihil aduersi in hoc mundo tolerare vellent.

CAPVT XXVIII.

A TANTA est hominum mollities, vt nihil molestum, nihilque quod vel minimum dolorem animæ, vel corpori inferre possit, subire velint: sed quia non possunt omnia effugere incommoda, ad causas, siue ad rationes, propter quas talia patiuntur, se conferunt. Vnde Grego-

Greg li.23. cap.11. rius; *Afflicti cordis est proprium, vt si fieri possit, cur ita, vel non ita sit, diuinis sibi responderi vocibus velit.* Verùm, sic mihi cum Paulo liceat in hominem inuehi! *ô homo tu qui es, qui respondeas Deo?* (Rom. 9.) dicam modò & ego, *ô homo tu quis es, cui respondeat Deus?* Non potes tu respondere Deo; nec Deus debet respondere tibi: satis est, quòd homo dignoscaris, vt insufficiens ad Dei iudicia inuestiganda conuincaris. (Lib 9. Mor. cap. 8.) Quia, teste eodem Gregorio, *respondere Deo non posse conuincitur, qui homo nominatur, qui per hoc quod de humo sumptus est, iudicia superna discutere dignus non est.* Quamuis igitur ad respondendum impares simus; conabor tamen fretus Patrum authoritatibus, aliquas retundere obiectiones, quas solent proponere, qui quærunt, & conqueruntur, quòd in hoc mundo affligentur. Hæc itaque est prima quæstio.

1. Cur tanta in hoc sæculo patimur incommoda? Quare potiùs non licet nobis indulgere voluptati, ac deliciis?

Respondeo: posset quidem Deus, absoluta sua potentia, dare nobis gloriam sempiternam, sine vllo perpesso labore. Sed quia hoc non decet, iustè statuit, vt illam adulti bonis operibus, multísque toleratis aduersitatibus, adipiscamur. Hoc enim pacto tanto nobis erit illa gloria iucundior, quanto fuerit ad ipsam via laboriosior. Suauior est cibus post maximam famem. (In Psal. 43.) *Inuitantur*, ait Augustinus, *aliquando homines ad cœnam magnam, & cùm ad eam volunt auidi venire, ieiunant.* Omnes vocamur ad cœnam cœlestem, quæ vt tibi gratior

gratior sit, abstinendum est à voluptatibus huius vitæ, multáque tibi sunt ferenda incommoda, quibus gratiora efficiuntur prospera. Qui nulla vexaretur calamitate, nesciret bona, & beneficia à Deo sibi exhibita æstimare, nec ei gratias agere. Idcircò meritò nobis immittuntur aduersa: nam dulcia non meruit, qui non gustauit amara. Opposita etiam iuxta se posita magis elucescunt. Vnde Gregorius Nazianzenus: *Sol nubibus obtectus, latiùs postea splendet, & ver post hyemis tristitiam est acceptius: iucundior tranquillitas post sediciones ventorum, & perturbationes aquarum. Sic post afflictiones, est tranquillior vita.* **Orat. de Cyprian.**

B 2. Cur vni potiùs, quàm alteri Deus immittit tribulationes? Aut, cur Deus vni, sicut & alteri non impertitur bona temporalia?

Tibi vno verbo respondere possem, voluntatis diuinæ nullam dari causam, cùm sit ipsa prima causa, primáque regula contingentium: verumtamen hac similitudine tibi satisfacere conabor. Ingreditur Medicus Xenodochium quoddam, vbi varij & multi sunt infirmi; hic febribus assiduis æstuat; ille laterum dolore corripitur; alius podagra torquetur; alij aliis infirmitatibus laborant: cognitis his omnibus, Medicus diuersa adhibet remedia pro diuersitate morborum, quia cupit omnes curare. Huic enim potionem amaram; alteri verò dulcem præscribit: cibum huic; vinum denegat illi, vel concedit. Cur ita? Quia sic vnicuique iudicat expedire. **Simile.**

Mundus iste est veluti quoddam Xeno-

dochium; infirmi verò nos omnes filij Adæ sumus: infirmitates nostræ sunt, passiones concupiscentiæ, Medicus verò noster Deus est, qui cùm sapientissimus sit, vnicuique id præscribit, quod magis ei nouit expedire. Huic ergo diuitias, illi paupertatem: huic salutem, illi verò infirmitatem: huic honorem, alteri humilitatem: huic tribulationem, illi consolationem elargitur. Cur ita? Quia sic vnicuique nouit esse tribuendum. Nostrum igitur est Medico obedire, & quod præscripsit executioni mandare. Itaque si tibi Deus immisit, verbi gratiâ, paupertatem, vel aliquam infirmitatem, aut aliam tribulationem, scito hæc tibi plurimùm expedire; non reluctari, si optes curari; noli conqueri, cùm hæc ad tuam spectent salutem. Das Medico pecuniam, quamuis amara iniungat, Deo saltem gratias referas, licèt immittat aduersa. Nam, teste Hieronymo, *artis Medicorum est, per dolorem reddere sanitatem.* Anima sanaberis, si corpore percutiaris. Sicut nulla est medicina iucunda, sic nulla grata est aduersitas: libenter tamen hauritur medicina, spe recuperandæ sanitatis: ita libenter feratur quæque aduersitas, spe salutis æternæ. Audi Augustinum:

Hieron. in cap. 5. Iob.

Intelligat homo Medicum esse Deum; & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento positus vreris, secaris, clamas, non audit Medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem. Propterea idem Doctor conqueritur alibi, quod de medicina doleas: *Vnde plagis*, inquit, *medicina est, non pœna; castigatio, non damnatio.*

In Psal. 21.

In Psalm. 102.

Cùm

3. Cùm propter peccata vtplurimùm veniant aduersa, cur permittit Deus alicui malum accidere, qui nullum commisit peccatum? verbi gratiâ, Iob cur tot flagella pertulit, qui tantam virtutum custodiam sine reprehensione seruauit?

Respondet Diuus Gregorius, dicens: *Ideo Iob flagellatus est, vt pro flagello eius, diuinæ gloriæ laus cresceret; non autem vt per flagella peccata, quæ nunquam commiserat, emendaret.* Hoc est, ideo Iob, quamuis iustus flagellatur, vt discat in aduersis, sicut in prosperis Deum laudare & benedicere, atque hæc verba proferre: *Sit nomen Domini benedictum.* Quamuis igitur nullum commiseris peccatum, non debes esse immunis ab omni afflictione, quæ ideo tibi immittitur, vt afflictus discas Deum laudare. Scio quidem mandata diuina seruantibus vitam promitti æternam: sed ad illam non potest quis intrare, nisi per multas tribulationes. Hoc nobis asseuerant duo Apostoli: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.* Quomodo vis ire ad aliquem locum, & non transire per viam, quæ ducit ad talem locum? Viæ cœli, tribulationes sunt; per illas Christus, qui non potuit peccare: per illas Beatissima Virgo ab omni peccato etiam originali immunis, omnésque Apostoli, ac reliqui Sancti, transierunt. Quare vis eximi à via, qui non cupis excludi à patria?

In præfat. mor. cap. 5.

Act. 14.

Si itaque bonus & sine peccato sis, amaberis à Domino, & castigaberis ab eo. Audi Paulum: *Quem diligit Dominus castigat, flagellat*

Hebr. 12.

S 5

gellat autem omnem filium, quem recipit. Vis talem dilectionem? non recuses castigationem. Optas huiusmodi filiationem? noli respuere flagellationem. Nam, teste Augustino, *si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.* Recipe, vt recipiaris: recipe, inquam, aduersa & amara, vt à Domino recipiaris. *Nónne*, inquit idem, *melius est, vt Deus flagellet te, & recipiat te, quàm parcat tibi, & deserat te?* Ne deseraris, oportet, licèt iustus & bonus, multa patiaris.

Lib. de past.

Aug. serm. 4. de verb. Domini.

D Porrò non est quòd conquereris, cùm tibi quamuis iusto Christus velit conferre gloriam eodem pretio, quo ipsam acquisiuit. Si à mercatore amico vis emere auream telam, verbi gratiâ, & ille eodem pretio telam tibi vendat, quo ipse emerat, nónne tibi maximum præstaret beneficium, cùm lucrum, quod ex aliis emptoribus reportare solet, tibi remittat? Christus quidem regnum cœlorum iustis exhibet, non maiori pretio, quàm sibi constitit. Emit ille gloriam suam flagellis, spinis, opprobriis, tribulationibus, morte; *sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Quid mirum, si eodem pretio cælum iustis offerat? Quidni tu passionibus quoque in alienam intres gloriam?

Luc. 14.

Apoc. 7.

Vidit Ioannes turbam magnam in cælo, quam dinumerare non poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum Dei; & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum; quærenti autem, vnde isti venerint, respondit vnus ex illis, *Hi sunt, qui venerunt de*

de tribulatione magna: non de deliciis, aut voluptatibus huius mundi; sed quamuis iusti, venerunt de tribulationibus tamquam de termino à quo, & peruenerunt ad terminum ad quem fœlicitatis æternæ.

4. Cur multi pessimi peccatores hîc non puniuntur, & ego, qui tot peccata non patraui, quot ipsi, multa tamen aduersa sustineo?

Respondet Diuus Chrysostomus his verbis. *Multi Pharaonis scelera commiserumt; sed Pharaonis pœnas non dederunt, nec in mari rubro submersi sunt, quoniam pelagus eos expectat abyssi sempiterni. Multi Israëlitica peccata sunt aggressi; sed eos serpentes non momorderunt: manet autem eos vermis, qui non morietur. Multi Giezi peccata perpetrarunt; neque tamen lepra resperfi sunt: eos enim manet pro lepra in binas partes secari, & cum hypocritis poni. Multi quoque iurauerunt, & peierauerunt; si verò fugerunt, ne confidamus, imminet eis quoque dentium stridor. Multa igitur mala perpetrantes, nec dantes pœnas, terreri magis & timere debent: augebuntur enim supplicia propter impunitatem, & Dei longanimitatem. Ergo non attendamus, an modò puniamur, sed an peccemus: quòd si peccantes non pœnas damus, magis pauere debemus. Dat autem tibi Deus temporis prædiffinitionem, vt ablui possis; cùm verò in peccato perseueraueris, tunc demùm graues infliget pœnas.* Hæc ille, quibus ostendit non esse mirandum, si Deus in hac vita quibusdam peccatoribus paucas, aut nullas immittat afflictiones, cùm in alio sæculo grauiora illis reseruentur supplicia. Gaudeas verò, si tibi peccanti statim hîc immittat pœnas: non enim

Homil. 27. ad populũ Antiochen.

enim Deus punit bis in idipſum.

5. Adiungis; cur Deus hunc iuſtum pauperem, illum autem iniuſtum diuitem facit? B

Reſpondeo: Non propterea eſt in Dei operibus deordinatio, ſed potiùs in humana ratione, cui interdum contingit quod phrenetico, aut inſano, cui omnia, quæ videt, apparent moueri, & nulla in ſede morari: hæc autem turbatio non eſt in rebus, ſed in eius cerebro. Eodem modo, opera diuina ſummo ſunt ordine diſpoſita, ac ſtabilita; quòd ſi aliud tibi apparet, deliras, & mente turbaris. Si autem ſcire deſideras, cur Deus alios pauperes, alios verò diuites conſtituat; ſcito ita illum ſtatuiſſe, vt illi humilitate, & patientia in ſua paupertate: hi eleemoſyna, & benignitate in pauperes ſaluarentur. Nec poteſt pauper conqueri contra Deum, quòd illi malè conſuluerit; ſatis enim prouidit, præcipiens diuiti vt eum paſcat: quod ſi ille non præſtet, non Dei culpa eſt, ſed iniqui diuitis malè diſpenſantis, & quæ pauperis ſunt, retinentis. Quemadmodum cùm in vno lecto duo decumbunt, quorum alter vniuerſa ſtragula ad ſe rapit, ſociúmque frigori expoſitum relinquit, non poteſt hic conqueri de hoſpite, qui ſufficientem lectum prouiderat; ſed de ſocio, qui totum ſtragulum ad ſe traxit. Ita planè Deus noſter dat omnibus ſufficienter; nam *aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione.*

Pſalm. 14. Si tamen auarus diues ſibi omnia rapiat, quæ in pauperes fuerant eroganda, eius eſt crimen, non Dei.

6. Qua de cauſa Deus tam multa animalia

condidit,

condidit, quæ non tantùm non ſunt homini neceſſaria, ſed ei etiam perniciosa, timenda, ac fugienda; vt ſerpentes, ſcorpiones, & cætera huiuſmodi?

Dicerem ego, partim Deum ideo hæc animantia condidiſſe, vt nimirum videamus, quantum interest verſari in terris cum venenoſis animalibus, & in cœlis cum mundis ſpiritibus. In illis item animalibus diſcamus perniciem, ac crudelitatem dæmonum, & inde fugere ſtudeamus, & præcipuè peccata, quæ illis immundis ſpiritibus nos ſubdunt: boníſque incumbamus operibus, quibus ſocietatem beatorum ſpirituum nobis comparemus. Vnde Auguſtinus: *De perniciosis animalibus*, inquit, *vel punimur, vel exercemur, vel terremur; vt non vitam iſtam multis periculis, & laboribus ſubditam, ſed etiam meliorem, vbi ſecuritas ſumma eſt, diligamus, & deſideremus, & eam nobis pietatis meritis comparemus.* Lib. 1. de Gen. contra Manich. c. 16.

F Idem Doctor loquens alibi de inſectis, & exilibus animalibus, docet ea creata eſſe ad domandam noſtram ſuperbiam. *Propter ſuperbiam*, ait, *inſtituit Deus minimas, & abiectiſſimas creaturas, vt ipſa nos torqueant; vt cùm homo ſe erexerit, pulicibus ſubdatur. Quid eſt, quòd te inflas humana ſuperbia? pulicibus reſiſte, vt dormias. Populum Pharaonis ſuperbum potuit Deus domare de vrſis, de leonibus; ſed muſcas, & ranas illis immiſit, vt rebus viliſſimis ſuperbia domaretur.* Tract. 1. in Ioan.

Diuus etiam Hieronymus docet, parua illa animalia eſſe condita ad manifeſtandam noſtræ carnis fragilitatem. *Huiuſmodi*, inquit,

ani

animalia idcirco fecit Deus, vt fragilitatem nostræ carnis ostenderet, quæ in tantum nihil est, vt ab iis, quæ parua sunt, vulneretur. Multis aliis de causis nobis incognitis produxit Deus illa animalia tum venenata, tum exilia. Non sunt igitur superflua, cùm ex illis nostra domatur superbia, & fragilitas manifestatur humana, & in quibus etiam docemur diabolica vitare contagia.

7. Quæritur insuper; cùm peccatum originale sit causa, saltem remota, omnium afflictionum, & infirmitatum, quæ nobis accidunt, cur illo per Baptismum ablato, non tollitur omnis peccati pœna? ac cur etiam sublatis per pœnitentiam peccatis actualibus, non cessant aduersa, quæ propter illa nobis obuenerunt?

Respondeo: certissimum est, quòd homo nullis omnino miseriis subiacuisset, si in statu gratiæ, in quo conditus fuerat, remansisset. Verumtamen iustissimè visum est diuinæ prouidentiæ, vt etiam sublata culpa originali, adhuc multæ homini remanerent pœnæ subeundæ, vt scilicet maiorem aduersus peccatum indignationem conciperemus, maiorique odio illud prosequeremur. Atque moralis hæc vna ratio inter plures alias tibi impræsentiarum sufficiat; quam vt meliùs intelligas, notandum est, quid de Scythis referant Historiographi: dicunt enim aliquos ex ipsorum hostibus tanto cum impetu aduersus eos irruisse, vt coacti fuerint, relictis domibus, & patriâ, fugam arripere, & ad tutiora loca se conferre, dirutis interim ab hostibus

hostibus illorum domibus, oppidísque subuersis. Huiusmodi autem hostibus tandem profligatis, reuersi sunt Scythæ in patriam, vbi de restaurandis vrbibus, & oppidis cogitauerunt; sed inito consilio, ruinas sine vlla reparatione consultò dimiserunt, vt posteri illis animaduersis contra hostes huiusmodi sæuiùs indignarentur, & vt nunquam cum ipsis inirent pacem; imò de illis acerbiorem sumerent vindictam. Sic se voluit habere diuina prouidentia: tribulationes, mundi labores, infirmitates, ruinæ quidem sunt generis nostri ex peccato promanantes: vt igitur aduersus peccatum excandescamus, & acriùs indignemur, miserias illas, etiam peccatis remissis, permittit Deus apud nos remanere; vt illis visis, & perpessis discamus odisse causam, cuius non possumus euitare effectum.

G 8. Quomodo efficere potero, vt nimia calamitate, vel afflictione non frangar, aut in aliqua verba blasphemiæ in Deum, aut proximum non prorumpam?

Respondeo: si cogitaueris omnes tuas blasphemantes voces nihil tibi prodesse, imò plurimùm nocere: atque fieri non posse, vt quod factum est, infectum fiat. [Illud, inquit Seneca, te non minimùm adiuuerit, si cogitaueris nihil profuturum dolorem tuum.] Cogita etiam, Deum nunquam plus aduersi immittere, quàm ferre possimus: sic consolabatur Corinthios Apostolus; *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum.*

Lib. de consol. cap. 20.

1. Cor. 10.

prouentum. Homines ſuis iumentis non plus oneris imponunt, quàm ferre queant: multo minùs hominibus plus tribulationum immittet Deus, quàm ſuſtinere poſſint. Deus, inquàm, qui tibi aliquam immitit aduerſitatem, dat tibi, vnde illam valeas ſuſtinere. Accuſanda eſt igitur tua mollities, quamdam prætendens imbecillitatem. Audi eundem Senecam: [Dura res eſt dolor, *inquit*, imò tu mollis es. Pauci, ais, dolorem ferre potuerunt, ſimus ex paucis. Imbecilles, addis, natura ſumus: naturam infamare nolite. illa nos fortes genuit.] Vides Ethnicum fateri, nos habere ſatis virium ab ipſo naturæ Deo ad ferendas quaſcumque aduerſitates. Si itaque viribus naturæ, auxiliiſque diuinis reſpondere renuas, non mirum eſt, ſi vel minima tribulatione frangaris.

Lib. de remed. fort.

Diuus quoque Chryſoſtomus imbecillitati animi potiùs, quàm afflictionum grauedini tribuit, dum quis illarum oneri ſuccumbit. *Cur,* inquit, *aliquos afflictio tranſuerſos egit, atque in errorem induxit? Nempe, quod erroris inductio non ab afflictione, ſed ab illorum imbecillitate profecta ſit: neque enim, ſi quis ſtomacho laborans medicamen acre, quo purgari ipſe queat, non admittit, ſed illud alterat, medicamen incuſabimus; ſed membri valetudinem, quemadmodum & hic animi infirmitatem.*

Hom. 9. in Epiſt. ad Roman. in morali.

Dices: Iob forti erat ſtomacho, verumtamen videtur oneri ſuccubuiſſe, dum ait: *Pondus eius ferre non potui.* Reſpondeo, Iob nunquam afflictionibus, ſed potiùs illi afflictiones ceſſiſſe, vt patet in eius hiſtoria. Sed

Iob. 31.

Sed loquitur hîc comparatiuè, & in persona impij iudicia diuina subeuntis; comparat enim pœnas temporales æternis, & vltima iudicia præsentibus: quasi dicat. Si hîc vix potui subire supplicia temporalia, quomodo potero æterna? Hinc Gregorius: *Ex ipso,* inquit, *præsenti verbere iudicia æterna pensanda sunt; hinc etenim perpendere summopere debemus, quomodo feratur illa, quæ reprobat, si ferri modò vix valet eius ira, quæ purgat.* Lib.21.mor. c.16.

Quacumque igitur aduersitate premaris, caue ne conqueraris: sunt enim aduersitates veluti alæ, quibus homo subleuatur à terra, & in cælum erigitur: & sicut ala necessaria est aui ad volandum, licèt eam videatur onerare; ita tribulatio homini, vt tendat ad cælum, licèt eum videatur aggrauare. Vnde Augustinus de iugo Christi, quod potissimùm consistit in aduersitatibus pro ipso perpessis, sic loquitur. *Si aui pennas detrahas, quasi onus tollis; & quo magis onus abstulisti, eo magis in terra remanebit. Quam exonerare voluisti, iacet, non volat, quia tulisti onus; redeat onus, & volat. Talis est Christi sarcina: portent illam homines, & inuenient, quàm sit leuis, quàm suauis, quàm iucunda, quàm rapiens in cælum, & à terra eripiens.* in Psal 59.

9. Quando cessabunt tribulationes, illísque exonerabor?

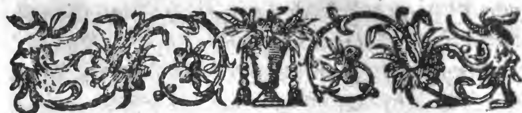
Respondet idem Chrysostomus: *Potest Deus omnia grauia hodie soluere, sed donec nos purgatos videat, donec videat factam conuersionem, non dissoluet tribulationem. Etenim aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de* in Epist. ad Rom. c.5.

conflatorio non extrahit: ſic & Deus non abducit hanc tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit. Qui enim tentationem permiſit, ipſe nouit & tentationis ſoluendæ tempus. Non eſt ſemper hyems, nec ſemper nox, nec ſemper dies; ita nec ſemper tribulatio. Illud tantùm nobis curandum eſt, vt per huiuſmodi aduerſa, nobis gaudia comparemus æterna: neceſſariæ ſunt nobis tribulationes, vt ſuperiùs diximus. Nec eis exonerari quæras; nam

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Luxuriant animi rebus plerùmque ſecundis,
Nec facile eſt æqua commoda mente pati.

CLY

CLYPEI PATIENTIÆ LIBER II.

Persecutiones sunt patienter ferendæ.

CAPVT PRIMVM.

A CERTVM est, quòd iuxta Apostolum, *omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.* Si igitur piè viuatur, erit qui persecutionem patiatur. Nunquam deerit persecutio, si nunquam desit pietatis obseruatio. *Erras frater*, ait Hieronymus, *si putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Caïn persecutus est fratrem suum Abel, quia illum bene operari videbat. Audi Apostolum Iudam: *Propter quid occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.* Fortè Caïn fratrem non fuisset persecutus, si illum frater fuisset sequutus: nec occidisset, si cum illo malè egisset. Nam mali se lædi existimant, si

2. Timot. 3.

Epist. 1.

Iud. 1.

eos boni non imitentur. *Malos quisquis non imitatur, offendit*, ait Cyprianus.

Epist. 2.

Sicut igitur nunquam deerit persecutiò, ita nec qui te persequatur. Scitum est illud Ecclesiastici : *Contra virum iustum peccator.*

Eccl. 33.

Quinam autem sint, qui aliquandò nos persequantur, ostendit Augustinus explanans locum illum Dauidis : *Conclude aduersus eos, qui persequuntur me. Qui sunt*, inquit, *qui te persequuntur? fortè vicinus tuus, aut ille, quem læsisti, aut cui fecisti iniuriam, aut qui vult auferre res tuas, aut contra quem prædicas veritatem, aut cuius peccatum obiurgas, aut quem malè viuentem bene viuendo lædis.* Vnde colligimus, multos posse nos hîc habere persecutores, ac proinde quamplurimas nos manere persecutiones, pro quibus subeundis quid agendum sit, indicat Paulus, cùm ait : *Per patientiam curramus ad propositum certamen.* Currendum esse dicit: sumus in hoc sæculo veluti in stadio currentes, inter quos qui celeriùs currit, is accipit brauium. *Non enim*, inquit Gregorius Nazianzenus, *aliter currendo quis vincere potest, nisi post se reliquerit eum, qui simul currit.* Ponit ille Doctor ob oculos virum pium, & tribulationem, quasi duos cursores simul currentes : sed cùm ille tribulationem præcedit, quasi victorem antecedere, & præcurrere; tribulationem verò à tergo viri pij subsequi, & post eum currere : idcóque appellari *persecutionem*, non consequutionem, quia persequitur, id est, sequitur virum pium, sed eum non assequitur, neque apprehendit; quia ille cum patientia currit, & pergit : quòd si curreret

Hebr. 12.

Lib de beatitud.

reret ſine patientia, deficeret; atque ita perſecutio illum aſſequeretur.

B Idem Apoſtolus ita contemnebat perſecutiones, ac ſi in alieno corpore ſuſtinuiſſet. *Perſecutionem patimur, & ſuſtinemus:* quaſi dicat. Licet perſecutionem patiamur, illam tamen ita patienti animo ſuſtinemus, ac ſi nobis non accidiſſet, ſed alteri. Vnde de illo Chryſoſtomus: *Tentationes ſic contemnebat, ac flagella, & carceres, quaſi in alieno corpore pateretur, quemadmodum ſi adamantinum poſſideret corpus.* Propterea ſi patienter feramus, poterimus dicere, ſicut & ille Apoſtolus: *Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: deiicimur, ſed non perimus.* Videtur alludere ad vaſa fictilia, ſi ex altiſſima turri deiicerentur, & tamen non frangerentur: quaſi dicat; quamuis ſimus veluti vaſa fictilia, & ex altiſſimis quaſi perſecutionum turribus deiiciamur, non tamen frangimur: frangeremur autem, ſi impatienter perſecutiones ſuſtineremus. Ideo ad explorandum nos, permittit Deus, vt mali nos perſequantur, & inſectentur. Hinc Cyprianus: *Perſecutio, inquit, examinatio eſt, atque exploratio pectoris noſtri; & cùm præceſſerit diſciplina, ſequetur venia.* Orandum eſt igitur, vt perſecutiones ſint nobis diſciplinæ, quibus tandem patienter toleratis, veniam mereamur. Hoc optabat, qui dicebat: *Proba me, Domine, & tenta me.*

1. Cor. 4.

Homil. 52. in Act. Apoſtol.

2. Cor. 4.

Epiſt. 8.

Pſalm. 6.

Durandum etiam nobis eſt, vt Chriſto adhæreamus; illique per bona opera iungamur: nam hoc pacto nihil, aut parum perſecutionem ſentiemus; ſed illa premente,

ipſemet Chriſtus conquereretur, ac ſi pateretur. Saulus adhuc ſpirans minarum Chriſtianos perſequebatur; at ipſis tacentibus, tamquam non ſentientibus, clamabat Chriſtus,
Act. 9. *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Quæ verba at-
In Pſal. 30. tendens Auguſtinus ſic ſcribit: *Non ait Chriſtus; quid Sanctos meos, quid ſeruos meos: ſed, quid me perſequeris? Caput pro membris clamat: vocem namque pedis ſuſcipit lingua, quando fortè in turba contritus pes dolet, clamat lingua, calcas me: non ait, calcas pedem meum; ſed ſe dixit calcari, quia pes, qui calcatus eſt, à lingua ſeparatus non eſt.* Ita dummodo noſtris delictis à Deo non ſeiungamur, libenter quamcumque ſuſtinebimus perſecutionem: ille enim licèt eam ſentire non poſſit, tamen ita conqueretur, & vociferabitur, quaſi omnino ſentiret. Non eſt igitur opus, vt de perſecutionibus, vel de perſequentibus conqueramur, nec in eos inuehamur; ſed tantùm æquo animo patiamur, cùm clamantem, & pro nobis conquerentem habeamus. Habebimus autem, ſi illum non offendamus.

Notandum eſt, quòd ſicut ille ſolus non C
eſt, qui patienter fert perſecutionem, cùm ſecum habeat Chriſtum, vt diximus, conquerentem: ita ille ſolus non eſt, qui alium iniuſtè perſequitur, cùm ſecum habeat dæmonem impellentem, & ad perſequendum inſtigantem. Itaque Diuus Auguſtinus obſeruat in vna perſecutione nos habere duos hoſtes; vnum, quem videmus; alterum, qui non videtur; ac oſtendit, quomodo circa vtrumque
In Pſal. 55. nos gerere oporteat. *Attendamus*, inquit,

duos

duos hostes; quem videmus, diabolum non videmus. Hominem videmus, diabolum non videmus; hominem diligamus, diabolum caueamus; pro homine oremus, contra diabolum oremus, & dicamus Deo: Miserere mei, Domine, quoniam conculcauit me homo. Et Diuus Ambrosius indignum iudicat vindicari de homine, quem diabolus impellit. *Quid magnum*, inquit, *de homine inualido vindicari, quem ad furorem alter, scilicet diabolus, vrget?* In Psal. 38.

Itaque, si hostis tuus, dum te persequitur, habet dæmonem adiuuantem; habebis tu, dum pateris, Dominum defendentem. Certum est enim, Deum maiorem posse nobis protectionem, & consolationem conferre, quàm omnes inimicos, & diabolum ipsum persecutionem. Loquens Scriptura de filiis Israël, dum opprimerentur, sic ait: *Quanto magis opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & crescebant.* Hunc locum afferebat Diuus Cyprianus, dum fideles ad martyrium hortaretur. *Ex hoc loco*, inquit, *perquam necessaria nobis traditur admonitio, nempe timendas non esse iniurias, & pœnas persecutionum; quia maior est Dominus ad protegendum, quàm diabolus ad impugnandum.* Exod. 1. De exhort. ad martyr. cap. 10.

Interim sustinet Deus persequentes te, quamuis magis illum, quàm te in te persequantur: debes & tu similiter patienter sustinere. Quare autem interdum & persequentes, & persecutionibus attritos Deus permittat, indicat Gregorius his verbis: *Iustus Deus & suos permittit temporaliter opprimi, & violentorum malitiam nequiter augeri; vt dum horum* Lib. 26. moral. cap. 14.

 vita

vit,a in purgatione teritur, illorum nequitia consumatur.

Sunt persequentes, vel persecutiones veluti torcularia; quibus premuntur vuæ, vt ex eis vinum emanet: nisi enim premantur, & conculcentur, steriles remanent. Audi Augustinum: *Vua mittitur in torculari, calcatur, premitur, iniuria videtur fieri vuæ, sed ista iniuria sterilis non est, imò, si nulla iniuria accederet, sterilis remaneret.* Ita certè & tu sæpè sterilis remaneres, fructúmque patientiæ non afferres, nisi te persecutio premeret.

In Psal. 55.

Simile.

Animalia syluestria, vtpote cerui, apri, & similia, sunt meliora, & sapidiora, quæ canes sunt persecuti, & insectati: quia ex timore, & ebullitione sanguinis, atque ex calefactione motus redditur caro tenerior, & ad comedendum sapidior. Ita Deus eos, quos ad mensam, siue gloriam cœlestem præparat, solet tyrannorum, & pessimorum hominum persecutionibus exponere, qui eos multis incommodis, multísque insectationibus diuexant, & lacessunt; vt vel sic aptiores ad vitam æternam efficiantur. Huiusmodi fuerunt hi, de quibus loquitur Apostolus, quorum *alij distenti sunt, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt, &c. angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.* Vnde Tertullianus tyrannis fideles persequentibus sic loquebatur: *Cruciate, torquete, damnate, atterite nos; probatio est inno*

D

Hebr. 11.

In Apologet.

est innocentia nostra iniquitas vestra; ideo nos hæc pati Deus patitur. Itaque sit nobis illa persecutio grata, qua reddimur grati; sit beata, qua efficimur beati. Audi Christum: *Beati estis, cùm maledixerint vobis; & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me; gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Sit copiosa in terris persecutio, qua acquiritur in cælis copiosa remuneratio. Matth. 5.

Sapienter à Sapiente dictum est: *Qui diligit filium, assiduat ei flagella.* Illum pater videtur diligere, quem sibi similem cupit efficere. Quandoquidem Christus persecutiones in hoc mundo sustinuit, ostendit se eos diligere, quos ad similia subeunda ordinat. Ideo omnes suos amicos permisit persecutionibus, & pressuris fatigari. *Me persecuti sunt,* ait, *& vos persequentur.* Vos, inquam, qui viuendo mihi assimilari, ac piè viuere curabitis. Qui autem nullam in hoc mundo persecutionem patietur, vix piè viuere dicetur. Audi Gregorium: *Ego fidenter dico, quia minùs piè viuis, si minùs persecutionem pertuleris.* Audiamus etiam & Ambrosium: *Fortasse cùm persecutionem non patimur, tanquam condemnati habemur.* Eccl. 30. Ioan. 15. Lib.6.Epist. 27. In Psalm. 118. Serm. 12.

Serpentes, ex quibus conficitur theriaca, diutissimè verberantur, vt huiusmodi percussionibus foras emittatur venenum. Prosunt certè & nobis iterata flagella, ac crebræ persecutiones, vt à nobis peccati venenum expellatur. Semina messium gelu cooperta fertiliùs germinant. Et ignis flatu premitur, vt Similia.

crescat. Ita persecutio auget desiderium nostrum ad amorem Dei. Ergo patienter ferenda.

Libr. 1 ad Martyres. Celebrabatur olim, teste Tertulliano, E apud Lacedæmonas solemnitas quædam διαμαστίγωσις, id est, *flagellatio* dicta, in qua nobiles quique adolescentes ante aram flagellis cædebantur, astantibus parentibus, & propinquis, & ad illa patienter ferenda adhortantibus. Ornamentum enim, & gloria deputabatur, si animam potiùs inter verbera exhalarent, quàm ob corporis dolorem succubuissent. Si illi pro præmio humanæ & inanis gloriæ, & vt parentum astantium votis satisfacerent, æquo animo subibant huiusmodi flagella: quid nobis in hac vita, quæ est veluti flagellationis, & persecutionis solemnitas, subeundum est, pro cælesti præmio, & vt Christum, omnésque Sanctos astantes, nósque intuentes, ac longè maiora passos, imitemur? Non curabant parentes illi nisi charos flagellari filios: sic etiam Deus, quos charè diligit, flagellari, & vexari in hoc

Hebr. 12. sæculo permittit. *Flagellat omnem filium, quem recipit.*

Psalm. 72. De quibusdam sic loquitur Psalmista: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Id est, humanis miseriis non agitantur, neque cum cæteris flagella patiuntur: communes miserias non experiuntur. Nihil est infœlicius hac fœlicitate: ideo infœlicissimi sunt illi, qui cum cæteris hominibus persecutionem patientibus non

Serm. 23. in Cantic. patiuntur: quia, secundùm Bernardum, *qui in labore*

labore hominum non sunt, in labore dæmonum profectò erunt.

Exempla etiam iustitiæ Dei in persecutores fidelium, nos maximè mouere debent ad omnia illorum grauamina patienter ferenda. Puniri enim calamitatibus, tum publicis, tum priuatis; persecutiones, historiæ omnium ætatum testantur: & vel mors sola persecutorum fatetur. Nero tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confossus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, vt in seipsum sæuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus, & Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gotthis cæditur, corpúsque paludis voragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus à Persis captus, miserabili captiuitate conficitur. Maximinianus Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximinus, Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tædio vim sibi gladio intulit. Iulianus apostata Christianis molestissimus, in Persia exercitum ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur.

Ioan. Bapt. Egnatius lib. 1.

F Aurelianus, postquam meditari persecutionem cœpisset, fulmine repentino territus est; sed eo nihil ad meliora flexus, à suis inter Bizantium & Heraclam occisus est. Diocletianus imperio sponte se abdicauit, eo quòd Christi nomen, propter constantiam Martyrum, penitus abolere non posset. Priuatus vixit Nicomediæ, vbi morbo miserabili

Eusebius lib. 7. cap 30.

Nicephor. lib. 7. cap. 20.

rabili extinctus est: primùm hydropisi intumuit; deinde lingua illius ita vermibus corrumpebatur, vt grauissimo fœtore astantes læderet; postremò, canis more latrans, sceleratam euomuit animam. Omnes denique, qui alios iniustè sunt persecuti, diuinæ vindictæ locum tandem dederunt, pœnásque luerunt.

In Apologia aduersus Demet. Vnde Diuus Cyprianus aduersus Demetrianum Præfectum sic scribit: *Nunquam impiorum crudelitas in nomen Christianum exurgit, vt*

Ibidem. *non statim diuinitùs vindicta comitetur.* Et rursus: *Quanto magis fuerit persecutionis iniuria, tanto & illustrior fiet, & grauior pro persecutione vindicta.*

Sicut igitur Deus iustè punit persequentes, ita remunerat persecutionem patientes, illósque

Matth. 5. beatos asseuerat: *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Hæc itaque beatitudo regníque cælestis possessio à Christo promissa, nos ad quascumque persecutiones perferendas inuitare debet.

Est autem obseruandum, illos à Christo vocari beatos, non simpliciter qui persecutionem patiuntur, sed qui patiuntur propter iustitiam: quod & adnotatur à Diuo Petro iisdem

1. Epist. 3. Quid sit, pati propter iustitiam. planè verbis; *Si quid patimini propter iustitiam, beati.* Ille verò pati dicitur propter iustitiam, qui iustus est, & propterea quòd iustitiam, id est, quamlibet virtutem, sequatur, vel tueatur: nomine enim iustitiæ omnis virtus intelligitur. Huic patientiæ redditur corona

2. Timot. 4. iustitiæ, debita etiam ex iustitia ob patientis cum Dei gratia, & pacto, promissóque condignitatem.

Si

G Si perſecutio perueniat vſque ad mortem, vt octauam beatitudinem interpretantur multi Doctores, erit martyrium, pro quacumque virtute mors oppetatur, non ſolùm pro fide, ac religione. Exemplo ſit Ioannes Baptiſta, occiſus ob liberiorem inceſtus reprehenſionem. Thomas Cantuarienſis pro iure, ac libertate Eccleſiæ, ac ſimiles alij, vt Staniſlaüs: Huc poſſunt referri alij Chriſtiani, qui à Iudicibus pro cauſa ficta, vel ſecundùm allegata, & probata, vel ex præſumptionibus,& coniecturis damnantur ad mortem, & hanc patienter ferunt. Illos nonnulli propè habendos Martyres exiſtimant. Si quis enim minimè patrauit peccatũ,de quo accuſatur, eique nullo modo conſenſum,nec vt patraretur auxilium præbuit,& tamen morti adiudicatur; ſi illam patienter ferat propter Deum præcipientem, vt omnia aduerſa æquo animo feramus, certè non video,cur is quaſi Martyr, imò ſimpliciter Martyr haberi non debeat, cùm veriſimile ſit, eum pro quacumque alia pia cauſa mortem libenter fuiſſe ſubiturum. Multos Sanctos legimus mortem patienter ſubiiſſe propter crimina falsò eis obiecta, vt Sanctum Symphorianum, & alios quamplurimos apud Surium, atque ideo martyrij palmam conſequutos fuiſſe.

Salm. tom. 5. tract. 24.

22. Aug.

Nam aliqui perſecutores videri voluerunt Chriſtiani, non quòd Chriſtiani eſſent, & nominarentur, ſed propter conficta ſcelera pœnas,ac mortem irrogare; ſimul cauentes, ne ſæui, & iniuſti haberentur ipſi; ſimul ne laudem,

laudem, & celebritatem Christiani apud suos consequerentur, titulúmque gloriosum martyrij, quem tanti faciebant. Hoc tempore Catholicos Angli hæretici seditionis, ac perduellionis nomine plectunt: olímque Christianos Pagani prætexendo eadem, & dira, turpiáque crimina, vt notat Tertullianus. Vetuit quoque Iulianus apostata; ne vlla Christianæ professionis, ob quam tenebantur carceribus Martyres, mentio fieret, vt Chrysostomus prodit, & indicat Theodoretus.

Apolog. cap. 9.

Orat. de sanctis Iuuent. & Max.

Lib. 3. hist. cap. 10.

Nullo modo Martyres, nec pati pro iustitia censendi sunt Iudæi, hæretici, & alij similes, quos non reddit persecutio beatos, sed infœlicissimos, licèt summa peruicacia tormenta, mortémque tolerent, cùm illa ob suam perfidiam pati mereantur. Crebrò admodum vsurpat Augustinus contra illos: *ibi non esse iustitiam, vbi non est sana fides; & Martyrem facere non pœnam, mortémque, sed causam: Martyrum laudem esse in causa bonitate, non in pœna acerbitate.* Et secundùm Gregorium dicimus, quòd *persecutio, dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem.*

In Psal. 34. Epist. 50. Epist. 118.

Lib. 2. Epist. 36.

Non ideo tamen debitas illatas pœnas patienter ferenti sua deest laus, ac præmium, vt probat Hugo exemplo latronis, qui dexter Christo fuit in Cruce, de quo fusiùs suprà libro primo. Dionysius quoque Carthusianus admittit fideles, qui pro demeritis patiuntur, si libenter patiantur, quodammodo censeri posse pati propter iustitiam, maximè

In 1. Petr. 3.

maximè si agnoscant, & fateantur, vt bonus ille latro, se propter propria delicta mereri, quòd iustè permittat Deus, vt alij ipsos persequantur, puniant, vel morte afficiant. Licèt enim vnusquisque fidelium cauere debeat, *ne*, vt ait Diuus Petrus, *patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor:* verumtamen, si quis in aliquod crimen incurrat, pro quo meritæ debeantur legibus pœnæ, eásque patienter subeat, suam humiliter agnoscens culpam, ac de ea dolens, non erit sine præmio, laude, & merito, si ita patiatur, vt magis tristetur de peccato commisso, quàm de pœna inflicta, vellétque nunquam illud commisisse propter Deum offensum, non propter pœnam. Si itaque desit causa, accedat patientia, quæ vices suppleat iustitiæ, vt simus beati, quando persecutionem patimur. 1. Petr 4.

De conuiciis, contumeliis, & detractionibus patienter sustinendis.

CAPVT II.

A SI Solino credendum sit, extant aliqui homines linguis carentes: [Nonnulla gens, *ait*, linguis caret.] Idem refert Plinius, idémque Diuus Augustinus de quibusdam aliis populis, quibus ora non sunt, & qui per nares tantummodo suscepto, & re

Solin. c. 32. Plin. lib. 7. cap. 2. Augustin. lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 8.

& remisso halitu viuunt. Si igitur inter huiusmodi homines, qui loqui non possunt, aut saltem inter Pythagoræ discipulos silentium durante quinquennio profitentes, tantùm versaremur, non essent timenda hominum de nobis eloquia; nullus non conuiciis insectaretur, nullúsque maledictis impeteret. Sed nobis manendum est inter homines, quorum multi vbique exerunt linguam suam, illámque in omnes laxant, nemini parcentes, ac de omnibus temerè loquentes, tam de iis, qui sursum, quàm qui deorsum sunt. Audi Dauidem, quid de quibusdam malè lo-
Psal. 72. quentibus dicat: *Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transiuit in terra.* Hoc est, cælum ipsum lacessunt, & attingunt, & cælites ipsos non verentur blasphemare. Vel secundùm Chaldæum: *Posuerunt in Sanctos cælorum os suum, & lingua eorum afflixit Sanctos terræ.* Nec Sanctis, qui in cœlo; nec Sanctis, qui in terra sunt, pepercit lingua eorum.

Imò verò eò vsque deuenit quorumdam malitia, vt etiam de ipso Deo, teste eodem
Psal. 77. Psalmista, perperam loquantur. *Malè,* inquit, *de Deo loquuti sunt* Sed quid dixerunt? Quære ab eodem, & inuenies quosdam de diuina
Psal. 22. dubitasse scientia, & cognitione. *Et dixerunt: quomodo scit Deus, & si est scientia in Excelso?* Aliquos verò Deum non videntem, & non intelligentem autumasse: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Alios indi-
Psal. 77. gentem, dicentes: *Numquid & panem poterit dare, & parare mensam populo suo?* Alios autem ipsum non curare de rebus nostris existimasse:

masse: *Perambulat*, inquiunt, *circa cardines* Iob 22.
cæli, & nostra non considerat. Si igitur hæc, & similia de tam bono, támque omnipotenti Deo impij effutire ausi sunt; miraris, si de te miserrimo peccatore passim malè loquantur, tibíque detrahant? Audi Origenem: *Impossibile est*, inquit, *homini in hac posito omnibus satisfacere, & ab omnibus laudari. Deus ipse odio habetur, & maledicitur à multis, dicente Propheta: Nónne qui oderunt te, Domine, oderam? Multi, ac innumeri eius detrahunt honori. Christus Iesus vsque in hodiernum diem à multis adhuc iudicatur seductor, & Anathema ei dicitur à Iudæis,& Gentilibus; & tu existimas te posse ab omnibus diligi,amari,& benedici?*&c. Origen. homil. 2. in Psal. 37.

B Verumtamen Deus optimus maximus hæc omnia patienter tolerat. Estne ipse pater tuus, Dominus tuus? Est, ais. Audi ergo Diuum Cyprianum:*Si nobis*, inquit, *Dominus & Deus pater est, sectemur patientiam Dei, pariter & patris; quia & seruos oportet esse obsequentes,& filios non decet esse degeneres.* In teipso singulis diebus illum offendente, & in aliis similiter peccatoribus experiri potes singularem illius patientiam. Nam, ait Tertullianus, *sustinet ingratissimas nationes, ludibria artium, & opera manuum suarum adorantes; nomen, familiam ipsius persequentes, luxuriam, auaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie insolentem.* Tu verò non vis vel minimum pro illius amore sustinere opprobrium? Tu, inquam, seruus, ille Dominus; tu filius, ille pater;tu creatura,ille Creator; tu impius, ille pius; tu pauper, ille diues. Sustinet tamen, Cyprian.de bono patient. Tertul lib de patient.

V vt susti

vt sustineas. Nihil illi prodest sua patientia, tua verò tibi multùm.

Si autem hæc ratio tibi non suppetat, alias adiungam. Atque in primis, vt hanc tibi adeò necessariam patientiam comparare valeas, plurimùm tibi proderit silentium, & taciturnitas. Hoc remedio vsam fuisse in aliorum iurgiis beatam Paulam Romanam tradit

Hieronym. epist. 27. ad Eustoch. Psalm. 38.

Diuus Hieronymus: *Si quando, ait, procacior fuisset inimicus, & vsque ad verborum iurgia prosiliisset: illud Psalterij decantabat: Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me. Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Vnum illa sibi proponebat Dauidem, qui conuiciis lacessitus, tamquam surdus non audiebat, & sicut mutus non aperiebat os suum. Obmutescebat, quia obsurdescebat; obsurdescebat, quia inimici eius linguâ loquebantur

Rhod. lib. 3. cap. 12.

alienâ. [In lingua autem aliena, ait Cœlius, iuxta commune adagium, obsurdescere necesse est: loquenti enim linguâ nobis ignotâ respondere non possumus.] Detrahentes non loquuntur linguâ Christianâ, sed linguâ diabolicâ, & infernali; ac proinde respondere non debes, vt ostendas te illam non callere linguam. Deinde, vt optimè aduertit Hie-

Hieron. ad Eustoch.

ronymus, *irasci hominis est, frenum iracundiæ imponere Christiani.* Si acceptâ iniuriâ hominem te consideres; irasceris; si Christianum, iram cohibes.

C

Si autem respondeas, inimicus tuus habebit intentum, qui tibi conuiciando nihil aliud quærit, nisi vt illi similis fias respon-

Ambros. lib. 1. offic. cap. 3.

dendo. Audi Diuum Ambrosium: *Quando,* inquit,

inquit, *aliquis nobis conuiciatur, laceſſit, ad violentiam prouocat, ad iurgium vocat, tunc ſilentium exerceamus, tunc muti fieri non erubeſcamus. Peccator enim eſt, qui nos prouocat, qui iniuriam facit, & nos ſimiles ſui fieri deſiderat. Denique, ſi taceas, ſi diſſimules, ſolet dicere: quid taces? loquere, ſi audes: ſed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur, victum ſe reputat, irriſum, poſthabitum, atque illuſum. Si reſpondeas, ſuperiorem ſe factum arbitratur, quia parem inuenit. Si autem taceas, dicetur: ille conuiciatus eſt huic, contempſit iſte. Si referas contumeliam, dicetur: ambo conuiciati ſunt. Vterque condemnatur, nemo abſoluitur*, &c.

Ne igitur tum à Deo, tum ab hominibus condemneris, noli tibi conuiciantibus reſpondere. Chriſtum imitare, *qui*, ait Apoſtolus, *cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur*. Multi, cùm non poſſunt de inimicis vlciſci, ſaltem vtuntur minis. At verò Chriſtus, quamuis poſſet, noluit tamen non tantùm non vindicare, ſed nec etiam comminari, nec vllis ſignis, aut verbis vindictam permittere: ideo addidit Apoſtolus, *non comminabatur*, ſed tamquam agnus manſuetiſſimus obmuteſcebat, vt nobis inter calumnias, & iniurias exemplum præberet ſilentij. Vide quid de hoc ſilentio dicat alibi idem Ambroſius: *Beatus*, inquit, *qui poteſt tantam habere virtutem, vt laceſſitus non raſcatur. Inimici hoc agunt, vt prouocent ad iracundiam; maledicunt, vt maledicamus; criminantur, vt crimen retorqueamus, conuiciantur, vt excitent nos ad viciſſitudinem contumeliæ.*

1. Petr. 2.

Ambroſ. in Pſalm. 37.

V 2 Sed

Sed iuſtus ad Chriſti ſimilitudinem, atque imaginem cupiens ſuæ vitæ inſtituta formare, accuſatus tacet, læſus remittit, diſſimulat laceſſitus, & non aperit os ſuum, & cùm poſſit habere quod referat, magis vult ſilere, quàm dicere, &c.

In epiſt. ad Theſſalon. cap. 5. in morali.

Nota Diui Chryſoſtomi ſimilitudinem. *Conuiciatus eſt quiſquam? vituperauit? tu claude os tuum: ſi enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quòd quando è regione, ac directè duæ ianuæ oppoſitæ ſunt, & flatus vehemens irruerit; ſi alteram clauſeris, nihil valeat efficere flatus, ſed plurimùm de illius robore præcidatur? Ita & hîc duæ ſunt ianuæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat, & probro afficit: ſi tuum occluſeris, & ſpirationem non dederis, omnem iſtum flatum extingues; ſi verò aperueris, effrænis reddetur.*

Tantum autem extitit Chriſti ſilentium, D vt eo in admirationem raptus fuerit Pilatus:

Matth. 27.

nam, ait Matthæus, *non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur Præſes vehementer.* Stupebat quippe Pilatus, quia nouam, & inauditam cernebat rem, nimirum hominem accuſantibus reſpondere nolentem, cùm omnes alij omnibus viribus oppoſita ſibi crimina diluere conentur. *Non*, ait Ambroſius, *accuſationem tacendo confirmat, ſed deſpicit non refellendo.* Voluit itaque Chriſtus Dominus ſic tacendo, ac omnia patienter ſuſtinendo, nobis relinquere exemplum, vt in ſufferendis iniuriis ſequamur veſtigia eius. Nemo enim Chriſto nobilor, nemo mortalium illuſtrior, nemo ditior, nemo ſapientior, nemo prudentior, ſanctior, ac potentior

Ambroſ. lib. 10. in Luc. ſerm. 49. de Chriſto accuſato.

exco

excogitari, imò nec fingi poteſt. Cùm igitur adeò glorioſus opprobria,& maledicta,& conuicia patienter tulerit; qua fronte abiectiſſimus vermis,miſerrimus,inquam,peccator,dignus alioqui æternis ſuppliciis, minimam etiam iniuriam ſuſtinere renuit, ardentíque iracundia vindictam perficit? Audi Plutarchum: [Silentium, cùm vbique culpa vacet, tum maximè in aliorum conuiciis neſcio quid egregium, Socraticum, aut potiùs Herculeum præ ſe fert.] Ego autem dico,ſilentium in conuiciis, & calumniis diuinum quid, & Chriſtianum præ ſe ferre. Plutarch.

Noli dentem,vt aiunt,rodere dente;quod de eo dicitur,qui pari mordacitate mordet.Nam ait Poëta; Martial.

——— Quid dentem dente iuuabit
Rodere?————

Imò verò, teſte Apoſtolo, hoc plurimùm obeſt. *Quòd ſi,* inquit, *inuicem mordetis, & comeditis; videte, ne ab inuicem conſumamini.* Diuus Ambroſius pro *comeditis*; legit *criminatis*. Nolite inuicem rodere, & lacerare detractionibus; atque calumniis, veluti canes inuicem rixantes, & mordentes ſeipſos conficiunt, Certum eſt enim, quòd ſi mordentem mordeas, magis te mordebit; ſi conuicianti reſpondeas, magis tibi conuiciabitur. Non deerunt, qui te mordentem mordeant, te lædentem lædant. Audi quid mordenti te dicat Propheta: *Conſurgent qui mordeant te, & ſuſcitabuntur qui lacerent te; & quia expoliaſti, expoliaberis.* Æquiſſimo enim Dei iudicio,qui fratris ſui maculat honorem, propriæ Galat. 5. Abac. 2.

quoque famæ patietur detrimentum. Hoc
Hesiod. agnouit Poëta,

Si quemquam verbo lædas, læderis & ipse.

Vnde sapienter à Salomone dictum est: E
Prouerb. 13. *Qui detrahit proximo suo, ipse se obligat in futurum.* Quod duobus modis potest intelligi. Primò, obligat se in futurum, paria audire, & pati; mordet, mordebitur; lacerat, lacerabitur. Vel, obligat se in futurum, id est, tenebitur famam proximi suis maledictis ablatam restituere; alioqui audiet aliquando ab ipso Deo:
Psalm. 49. *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris,* &c. *Hæc fecisti, & tacui.* Quasi dicat: quando deliberato animo (hoc enim significat *sedens*) aduersus tuum proximum loquebaris; quia tunc erat tempus tacendi, ego ipse tacui, illum quoque volui tacere; modò autem *arguam te, & statuam contra faciem tuam.*

Habes igitur qui, dummodo taceas, tibi detrahendum arguat, increpet, & puniat; non in-
Luc. 7. diget ipse tuis responsis. Hoc cognouit Magdalena, quæ Pharisæo conuicianti, ac discipulis murmurantibus, imò sorori de ipsa conquerenti nihil penitus respondit; sed Christus illius tuebatur partes, ac pro ipsa respondebat. Denique sufficiat tibi, quòd teste Diuo
Basil. homil. 10. de ira. Basilio, *detrahenti contumelia regnum cælorum claudit, tibi verò taciturnitas idem aperit.* Memento etiam iniurias non esse iniuriis compensandas, neque rabie cohibendam petulantiam:
Lib. 48. de publ. iud. l. 8. qui reus, &c. nam, iuxta illud Iuris, *innocentiâ reus purgatur, non relatione criminis.*

Propterea, & præterea tibi contemnenda sunt probra, ac hominum conuicia, quæ etiam

etiam contumeliæ à contemptu dicuntur, eo quòd sint contemptu digna. *Si paruus puer,* inquit Basilius, *te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd si phrenesi captus, & sensu excidens verba vitæ incomposita, & stulta, miniméque vera dicat, misericordia potiùs, quàm odio dignus erit.* D. Basil homil. 10. de ira.

Ecce qui te iniuriis, & contumeliis afficiunt, pueri, aut similes pueris sunt: nam, ait Seneca, [à pueris magnitudine tantùm, formáque corporum differunt.] Si pariter mendici, vel stulti te verbis contumeliosis impeterent, nónne pateris? Tibi conuiciantes, teste eodem Seneca, mendici sunt. [Scimus etiam, *inquit*, illos nihil à mendicis differre, imò miseriores esse: illi enim exiguo, hi multo egent.] Stulti sunt, quia non ratione, sed passione ducuntur. Cato senior, teste Plutarcho, iratum ab insano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis; sentiens iram esse breuem insaniam. Ideo monebat Sapiens; *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.* Seneca lib. 2. de tranquill. vitæ. cap. 3. Lib. 3 de ira. c. 32. Plutarch. Prou. 26.

F Colligit Beatus Hieronymus quædam ænigmata ex Aristotele, quorum vnum erat: *Ignem gladio ne confodias.* Si videres hominem, qui valido igni se opponeret, tenens, & stringens gladium, nitens illius flammas secare, stultus iudicaretur: nam ad ignem absumendum, & extinguendum adhibenda est aqua, non gladius. Ita stultus est, qui, cùm inimicus igne iracundiæ succensus, flammas conuiciorum emittit, gladium persecutionis, aut vltionis adhibet: aquam potiùs adhibeat

lacrymarum, plorans illius miseram sortem, qui talibus flammis ardet; & in mentem reuocet, inquit Chrysostomus, *quàm graue supplicium illum maneat coram Deo, & quod ea agat, de quibus non multo pòst acturus est pœnitentiam.*

Homil. 47. in Ioan.

Elephantem mirantur Naturalistæ, qui cùm sit tantæ magnitudinis, & inter terrena animalia primas teneat, omnibúsque aliis emineat, conturbatur tamen à minoribus bestiolis, & ab eis lacessitus motibus furiosis, & inordinatis circumagitur. Nam, teste Plinio, grunnitu porci ita grauiter perturbatur, vt quamuis à primo ætatis tempore domitus sit, & mansuetus, tamquam furiis incitetur, nullúmque teneat ordinem; cuius exempla tradit Ælianus. Mouetur etiam viso mure, quem maximè odit. A vermiculis quoque cæruleis, qui prope Gangem reperiuntur, mirum in modum torquetur, vt testis est idem Plinius. Sed quis non magis mirabitur, hominem ratione eminentem conturbari alicuius improperantis, & conuiciantis verbis, quæ potiùs ridere, aut contemnere deberet? Nam, teste Seneca, [ille magnus, & nobilis est, qui more magnæ feræ latratum minutorum canum securus obaudit.] Puerorum est leuiter ob minima verbula concitari. Ne citò excandescas; noli magna æstimare, quæ tibi, vel contra te dicuntur. [Inde enim, ait idem Seneca, vobis ira, & insania est, quòd exigua magna existimatis.]

Plin. lib. 8. cap. 10.

Lib. 1. cap. 33.

Ibidem.

Seneca de tranquill. vitæ lib. 2. cap. 3.

Aristoteles, teste Æliano, Alexandro Magno naturâ iracundo consilium dedit, vt

Ælian. lib. 12.

omnibus

omnibus se superiorem æstimans maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare. Vir autem Christianus maledicta contemnere debet, non quasi conuiciatore melior, sed quasi contumeliis fortior, & validior. Conuicia enim per se nullam habent vim; sed quemadmodum tela, si in corpus durum incidant, repercussa cadunt, non penetrant. Talis est vir sapiens, in quem, ait Seneca, non potest cadere iniuria; cui competit quod rectè ab Apostolo dictum est: *Et quis vobis nocebit si boni æmulatores eritis?* Dic igitur cum Seneca de quibusdam sibi oblatrantibus:] Mouerer, *inquit*, si iudicio hoc facerent, nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se. Benè nesciunt loqui: faciunt quod non mereor, sed quod solent. Quibusdam enim canibus sic innatum est, vt non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.]

Lib. de quatuor virt.

1. Petr. 3.

Seneca lib. de remed. fortunæ.

Paucis itaque cum Publio dicam; [Quàm magnarum virium est, negligere lędentem: qui enim vindicat, sentit.] Laudatur Antigonus, qui, cùm ex militibus quidam in eum conuicia iactarent, ignorantes illum propè esse, tentorio virgâ patefacto; Flebitis, inquit, nisi longiùs remoti malè de nobis dicatis.

Publ. Mim.

Plutarch. in Apoph.

G Et ne citò ad iracundiam incendaris, noli citò credere, quæ de te dicta fuisse tibi referuntur. Nam, teste Scriptura; *Qui citò credit, leuis est, & minorabitur.* Attende etiam, quid à Seneca dicatur: [His, quæ nobis narrata sunt, non debemus citò credere. Multi ementiuntur, vt decipiant; multi, quia decepti sunt.

Eccli. 19.

Seneca lib. 2. de ira. cap. 29.

Alius criminatione gratiam captat, & fingit iniuriam, vt videatur doluisse factam. Qui dicere tibi nisi clàm non vult, penè non
Nota. dicit.] Sæpè variantur, quæ nobis renunciantur; nec semper eo animo, quo ab aliis dicta sunt, referuntur. Deinde dum tibi hæc enarrantur, fortè iam habes hunc laudatorem, quem antè habueras detractorem, quia dicti illum pœnitet. Interdum plus nocet tibi præsenti referens, quàm tibi absenti detra-
In Psal. 92. hens. Quia, inquit Augustinus, *quando tibi aliquis absenti detrahit; non audis, nec sentis.* Sed audis enarrantem, quem tu deberes audire excusantem, & detrahentem increpan-
Lib. 3. de ira. c. 11. tem. [Non expedit, ait Seneca, omnia audire, omnia videre; multæ nos iniuriæ transeunt, ex quibus pleràsque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus? ne sis curiosus. Qui inquirit, quid in se dictum est, ipse se inquietat.]

Quòd si propriis tuis auribus tibi detrahentem, aut conuiciantem audias, debes
Ibidem. tunc iuxta Senecæ consilium, naturam, voluntatémque detrahentis excutere: [nam, inquit ille, si puer est, ætati donetur, nescit an peccet. Mulier est, errat. Læsus est, non est iniuria pati, quod prior feceris. Malus est, noli imitari; dabit pœnas alteri, quas tibi debet.] Nónne vis bonus haberi, imò & esse:
Plutarch. lib. de offic. audit. Audi quid à Phocylide apud Plutarchum tibi dicatur. [Necesse est, inquit, non solùm multorum dolis expositum esse eum, qui cupit in bonorum haberi numero, sed etiam crebrò irrideri, contemni, ac morsus den-

tatos

tatos in se recipere.] Vis aliud in tali casu consilium? Qui tibi detrahit, aut prudens, aut stultus est: tunc, ait Seneca, [prudentiori cedamus, stultiori remittamus.] Item, vel verum dicit, vel falsum: si verum, quid miraris, quòd alij dicant quod ipse feceris? *Cesset vitium, cessabit & rumor*, ait Hieronymus. Si falsum, dic cum Socrate: si falsa conuicia in nos iaculentur, nihil ad nos. Ideo ipsemet cuidam admiranti, quòd nihil in eum commoueretur, à quo conuiciis incessabatur; Mihi, inquit, non maledicit: quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. Dices; si hæc patienter tulero, quid mihi erit premij? illam assequeris beatitudinem à Christo assignatam, ore suo promissam. *Beati*, inquit, *estis, cùm maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me.* Sed vide, vt in te iactata conuicia falsa sint; & ea propter Christum patiaris; qui ideo addidit, *propter me.* Vnde Hieronymus: *Illud*, inquit, *maledictum contemnendum est, quod beatitudinem creat, quòd falsò maledicentis ore profertur.*

Lib. 3. de ira. c. 22.

Epist. 10. ad Furiam.

Erasm. lib. 3. Apoph.

Matth. 5.

In Matth.

H Conqueritur Diuus Augustinus, quòd cùm illam optemus beatitudinem, nolimus pati hominum conuicia, cùm amore illius multi viri, multæque delicatissimæ puellæ longè maiora æquo animo tolerauerint: *Tot viri*, inquit ille, *tot mulieres, & tantæ ac tam delicatæ puellæ flammas, & ignes, & bestias æquanimiter pertulerunt: & nos hominum conuicia dicimus tolerare non posse? Vnde nescio qua fronte, vel qua conscientia cum omnibus Sanctis*

Serm. 16. de tempore.

partem

partem in æterna beatitudine habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus? &c. Postulabat olim Regius Psaltes, vt Deus illum liberaret à labiis iniquis. *Libera*, inquit, *animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.* Sed responsum est ei: *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* Id est, (vt notat quidam) considera, quid tibi dabitur, scilicet præmij, si patienter feras labia illa iniqua: aut quid apponatur tibi, scilicet supplicij, si impatiens fueris. In Scriptura enim, dare significat præmiare, vt apud Matthæum; *Quid dabis nobis præmij?* Apponere verò significat punire, vt in Apocalypsi; *Apponet super illum Deus plagas.*

Psal. 119.

Matth. 19.

Apoc. 22.

Item, si in te debacchantes audias, declina parumper, & exi ab eo loco: sic præstitit Christus, dum vellent illum Iudæi lapidare, quamuis posset verbo, vel facto se defendere. Vnde optimè Gregorius; *Quanta humilitate*, inquit, *iram proximi ferre debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se declinauit Deus. Nemo ergo se contra acceptas iniurias, & contumelias erigat; nemo conuiciis conuicium reddat. Imitatione enim Dei gloriosus est iniuriam tacendo fugere, quam respondendo superare. Sed contra hoc superbia dicit in corde: Turpe est, vt acceptâ iniuriâ taceas. Quisquis conspicit, quia contumeliam accipis, & taces, non putat, quia patientiam exhibes, sed crimina agnoscis. Sed unde vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus; & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cælo respicit, non curamus?*

Ioan. 8.

Gregor. homil. 18. in Euangel.

Acceptâ

Acceptâ ergo contumeliâ, meditemur in opere vocem Christi; Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet, &c. Audis in te iactata conuicia, audit & Deus, qui in illis plus offenditur, quàm tu; repone in illo gloriam tuam,& laudabunt Angeli patientiam tuam.

I Memineris etiam, obtrectantium linguas te nullo modo coërcere posse. Lingua hominum, teste Apostolo, manet indomita. *Omnis*, inquit, *natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest*. Quæ verba explanans Diuus Thomas obseruat, omnium ferè animalium naturam;quamuis sæuam, hominum industria mansuefieri. Quid enim leone ferocius? quid rapidius tigride? quid elephante immanius? quid aspide formidabilius? Verumtamen illarum bestiarum domatur natura. Audi Senecam. [Leonibus, inquit, magister manum insertat: Tigrim custos suus osculatur: Elephantem minimus Æthiops iubet subsidere in genua, & ambulare per funem.] Plinius aspidem quamdam narrat in Ægypto à patrefamilias domitam, quotidie de camera sua egressam, à mensa eius annonam accipere solitam. Quidam igitur homines potuerunt huiusmodi animalia domare, sed linguam nullus hominum domare potest.

Iacobi 3.
D. Thom.
Epist. 85.

Tu quidem poteris facili negotio tuam linguam refrænare, alienam verò minimè, ne aliquando effutiat. Nam, inquit Valerius Maximus, [nulla est tam modesta fœlicitas,

Lib. de remed. fortunæ.
Valer. Maxim. lib. 4.

quæ

quæ malignantes dentes vitare possit.] Hoc & sancti Patres agnouerunt. *Nihil est*, ait Gregorius Nazianzenus, *quod à lingua sagitta tutum, atque immune sit.* Idem sentit Diuus Hieronymus. *Fieri*, ait, *quidem non potest, vt absque morsu hominum vita huius curricula quis pertranseat.* Cùm igitur hominum ora occludere, illorúmque linguas ligare minimè valeas, noli mirari, nec moueri, si de te mali malè loquantur; sed sume perutile consilium Senecæ; [Optimum est, *inquit*, pati quod emendare non potes.] Sit tibi illa impotentia, merendi occasio: fiat illa necessitas, virtutis materia: & audi magnum illum Diuum Gregorium. *Cùm*, inquit, *linguæ derogantium corrigi nequeant, æquanimiter sunt per omnia toleranda; nec obtrectationis sermo timendus est, ne dum vituperatio peruersorum metuitur, recti operis via deseratur.* Leuius sanè fiet patientiâ, quod corrigi non potest.

Greg. Nazian. de silentio simili. Epist. 10. ad Furiam. Seneca lib. de remed. fortunæ. D. Gregor. homil. 9. in Ezechiel.

Illas duntaxat blasphemias, atque conuicia ægrè feramus, quæ ore maligno in Deum à quibusdam passim effunduntur; de his verò, quæ de nobis, aut contra nos dicuntur, non curemus, sed gloriemur, optemúsque, vt nobis dicantur, non Deo. Huiusmodi erat Diuus Bernardus, qui de seipso sic ad Eugenium scribebat: *Bonum mihi, si dignetur me Dominus meus vti pro clypeo, libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata spicula blasphemorum, vt non ad ipsum perueniant. Quis mihi det gloriari in voce illa; quoniam propter te sustinui opprobrium, & operuit confusio faciem meam?*

D. Bern. ad consid.

Sunt

Sunt iniuriæ condonandæ, non vindicandæ.

CAPVT III.

A MVLTA sunt, quæ nos ad condonandas quascunque iniurias impellunt: atque in primis, si cogitauerimus vltionem non ad nos, sed ad præpotentem Deum pertinere, qui ideo vocatur à Psalmographo *Deus vltionum Dominus*; & qui sic aperte loquitur: *Mea est vltio*, vel vt legit Vatablus; *Meum est vlcisci*. Quem locum citans Diuus Paulus, eumdem Dominum ita inducit loquentem: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Non tantùm Dominus vindicationem sibi vendicasse affirmat, sed & illam se facturum repromittit; *ego retribuam*: & per Isaiam; *Vltionem*, inquit, *capiam, & non resistet mihi homo.* Psalm. 93. Deut. 32. Rom. 12. Isai. 47.

Si aliquis tibi amicus, optimis armis munitus, videret inimicum tuum animo nocendi ad te inermem accedere, tibique diceret: sine, sine me congredi cum illo, meliùs enim armatus pugnabo contra illum, quàm tu sine armis; si nolles desinere, non æquum esset, vt ipse cum illo vnà tecum congrederetur: nam, vt aiunt, *neque Hercules contra duos.* Tua igitur esset culpa, si tibi aliquid detrimenti contingeret. Pari modo, cùm videat Deus nocentem, ac te lædentem, ait tibi:

Ecce

Hierem. 51. *Ecce ego iudicabo causam tuam, & vlciscar vltionem tuam.* Relinque, relinque: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Ego, inquam, qui Deus sum, omniúmque iustissimus prouisor, iudex, & vindex, meum est iniurias vlcisci; quod igitur meum est, præstare volo. Si autem renuas illi vindictam relinquere, sed velis tu ipse illam sumere, quid mereberis? certè, vt deserat te, & non defendat te, imò verò vt te puniat, & vlciscatur. Audi Sapientem: *Qui* Eccl. 28. *vindicari vult, à Domino inueniet vindictam.* Caue igitur, *ne dicas, quomodo fecit mihi, sic* Prou 24. *faciam ei.* Hoc enim pacto tibi arroganter vsurpares, quod soli Deo conuenit; atque ita tibi ipsi accideret, quod inimico tuo contigisset.

Valdè perpendenda sunt illa verba Dauidis; *Faciens misericordias Dominus, & iudicium omnibus iniuriam patientibus.* Psal. 102. Iniuriam patienter ferentibus duo præstabit Deus. Primò, misericordias: est enim patientia tam grata Deo, vt abundatissimas misericordias effundat in eos, quos tali viderit virtute affectos. Nec solùm hæc præstat, sed & *facit eis iudicium.* Tunc alicui fit iudicium, cùm eius offensæ plena vindicta plectuntur: faciens enim eis misericordias, non relinquit illorum inimicos impunes. Vnde sic hortatur Augustinus: *Ferto iniurias, securus esto;* In hunc Psal. *faciet enim misericordias Dominus, & iudicium omnibus iniuriam accipientibus.*

Dices; libenter indulgerem, si Deus, qui **B** sibi vindictam reseruat, confestim vlcisceretur: sed quando videbimus illam vltionem, quam

quam se redditurum promittit? Citò. Audi quid apud Lucam asserenti Iudici iniquitatis Deum non facturum vindictam electorum suorum, responderit Dominus: *Dico vobis,* inquit, *quia citò faciet vindictam illorum.* Quibusdam etiam animabus interfectorum clamantibus, & vindictam à Deo postulantibus, responsum est, *vt requiescerent adhuc tempus modicum.* Nota hîc breuiter verbum illud, *requiescerent:* ex quo colligimus, quòd abstinere à vindicta, requiescere est. Vnde Diuus Augustinus diligenter attendit, quid Scriptura dicat de oratione, & dormitione sancti Stephani. *Primò,* inquit, *beatus Stephanus stans orauit pro se, deinde genu flexit, & ait: Domine, ne statuas illis hoc peccatum; & hoc dicto obdormiuit.* Fœlix somnus, & requies vera; ecce quid est requiescere, pro inimicis orare. Vis dormire? parce. Vis requiescere? ora pro inimicis.

Luc. 11.

Apocal. 6.

Serm. de sancto Stephano.

Sed, ais, cùm citò promittatur illa vindicta, cur citò non perficitur, & adimpletur? Iterum dico, quòd citò veniet, & citò fiet, imò citò fit, licèt tibi videatur non citò fieri. Egregia autem similitudine ostendit idem Augustinus, cur tibi diuturnum videatur, quod festinum est; & longum, quod breue est: sic enim scribit. *Infirmitas facit diu videri, quod citò est. Quomodo inueniuntur desideria ægrotorum? nihil tandiu, quàm vt calix sitienti præparetur; vtique festinatur à suis, ne fortè offendatur infirmus. Quando fiet? quando coquitur? quando dabitur? Celeritas est in illis, qui tibi seruiunt; sed infirmitas tua diuturnum putat,*

In Psal. 36.

quod citò agitur. Sublata igitur infirmitate, festinum erit ægroto, quod priùs erat prolixum. Infirmitas tua odium eſt erga inimicum; quod quidem odium ſi deponas, modicum illud tempus inuenies, quod vindictæ ſeruatum eſt, licèt ad diem vſque Iudicij protraheretur. Vel

Ibidem. dicendum cum eodem Doctore. *Quod tibi longum videtur, citò eſt Deo; ſubiunge te Deo, & citò tibi erit.*

Et quamuis tardaret Deus vindicare, non minùs tamen præſtolari patienter debemus.

Lib. de bono patient. Ad hoc nos hortatur Diuus Cyprianus: *Expectemus*, inquit, *vltionis diem, nec ad vindictam doloris noſtri querula feſtinatione properemus, cùm ſcriptum ſit, expecta me, dicit Dominus.* Certi enim ſumus, quòd nullum malum remanebit impunitum, & tanto grauiùs punietur, quantò tardiùs. Nouit ipſe Valerius

Valer. Maxim. Maximus aliquando lento gradu diuinam procedere iram, tarditatémque vindictæ grauitate compenſare. Cur etiam interdum Deus differat punire tam lædentes te, quàm cæteros delinquentes, obſeruat Diuus Gregorius,

Homil. 10. in Euang. dum ait. *Idcirco venire Deus citiùs differt, vt minùs inueniat quod condemnet.* Promiſit quidem Deus punitionem, ſed non denegat dilationem; adimplebit promiſſionem, niſi viderit

2. Petr. 3. ſatisfactionem. Audi Apoſtolum: *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant; ſed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Non poterit autem lædens perfectam agere pœnitentiam, niſi tibi læſo ſatisfaciat. Caueat interim vnuſquiſque, ne aliquo odio vindictam

dictam Deo relinquat, velitque, vt plus noceat Deus lædenti, quàm ipse nocere possit; quia, teste Augustino, talis esset *in superficie bonus, & in abdito malus; opere parceret, sed corde sæuiret; manu mitis, sed voluntate crudelis.* Sed optare debet, vt Deus suis inimicis ignoscat, sicut vellet sibi ignosci. Hoc enim est Deo gratissimum, nobis verò vtilissimum. Vnde Chrysostomus: *Læsit te quispiam, aut contumelia infectatus est? Deum precare, vt mox illi concilietur, & parcat: frater enim est, tuum est membrum. At dices; si id egero, maiorem mihi in modum aduersarius insultabit. Ergo & maiora, & plurima te manebunt præmia.* Augustin. Homil. 51. ad popul.

C 2. Deinde, noli attendere, nec considerare iniuriam tibi illatam, ne consideratio illius te ad iracundiam, & ad vindicationem prouocet, sed cælum respice: hoc consilium dat tibi idem Chrysostomus. *Facillimè*, inquit, *iniuriam ferre poteris, si tantùm in cælum respicias, si spectes hanc pulchritudinem, & quò te Deus suscipere promisit iniuriam generosè ferentem*, &c. Ne respicias in terra nocentem, sed in cælo coronantem. Hoc præstitit beatissimus Stephanus, qui, vt sacra testatur historia, dum lapidibus obrueretur, *erat intendens in cælum.* Non erat intendens in lapidantes, aut in lapides: non iniuriam considerabat, sed cælos spectabat, qui illi ignoscenti, & pro lapidantibus deprecanti erant aperti. Vadantibus aliquod flumen tutius est sursum, aut ripam, quàm aquam respicere, ne titubantes prolabantur. Sic, ne aliquò ducaris vindicandi desiderio, Deum potiùs ignoscere præcipientem, Homil. 78. ad popul. Act. 7. Simile.

pietatem, quàm inimicum lædentem, attendas. Aquæ sunt iniuriæ, illo teste, qui ait, *Intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.* In quibus noli mentis oculos figere, sed in cælo, vel in ripa, hoc est, in morte.

Psalm. 68.

3. Præterea, maximè te à vindicta retrahet, si consideraueris neminem tibi fore iniurium, & infensum, nisi à dæmone impellatur. Si quis filium tuum, vel fratrem, aut amicum impelleret in te, & ab impulso læderetis, cui irascereris, impellentíne, an impulso? certè impellenti potiùs. Age ergo in dæmonem, sine quo instigante, & concitante nunquam tibi homo nocuisset. *Quid enim magnum*, ait Ambrosius, *de homine inualido vindicari, quem ad furorem alter, scilicet diabolus, vrgebat?* Id ipsum agnouit Chrysostomus, atque quid nobis agendum sit, indicat. *Cùm aliquis infestat, ipsum ne respicias, sed dæmonem instigantem, & omnem tu in illum iram effunde; ipsius autem miserere, qui mouetur ab eo: non enim Christianorum sunt scommata.* Ille est, qui inimico tuo arma ministrauit, contra illum solùm sunt arma sumenda. Vt vlciscaris, arripis ensem, gladium, aut alia huiusmodi; his armis non expugnatur diabolus, *qui*, ait Ambrosius, *non gladio, sed verbo Dei vincitur.* Verbo, inquam, Dei, quòd à nobis adimpletur, verbi gratiâ, quando ei opponuntur quæ à Deo nobis præcipiuntur. *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Vel quod Christus in Euangelio præcipit. *Dimitte, & dimittemini.* Et, *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis pater vester cælestis*

In Psal. 39.

Homil. 51. ad popul.

Ibidem.

Leuit. 19.

Luc. 6. Matth. 6.

cælestis delicta vestra. Et illud Apostoli; *Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat.* Hæc, & similia Scripturæ loca, quibus vltio prohibetur, sunt dæmoni inimicum tuum impellenti obiicienda, exemplo Christi, qui, vt diabolum tentantem profligaret, nihil nisi quod scriptum erat, protulit. Ideo enim dæmon hominem in te concitat, vt te ad iracundiam, & ad vltionem prouocet: quòd si vlciscaris, habebit intentum; si verò obiicias, quod scriptum est, & quod vindictam prohibet, ac propterea te nolle vindicari, aufugiet, & tu victor euades. 1. Thess. 5. Matth. 4.

D 4. Cogita præterea exigui esse animi vindicatione delectari, malúmque pro malo reddere. [Pusilli hominis, inquit Seneca, & miseri est, repetere mordentem, vt mures, & formicæ, ad quas si manum admoueris, ora conuertunt. Imbecilla se lædi putant, si tangantur.] Si tibi nocentibus noceas, aut te lædentes lędas, similis muribus, formicis, & aliis huiusmodi animalibus efficieris. Tangis murem, tangis formicam, tangis gallinam, quia imbecilla animalia sunt, non ferunt, tangis equum, aut simile aliud validum animal, mansuetè patitur. Ita homines imbecilles, si vel minimo verbo tangantur, irascuntur; vel si tantillum offendantur, in vindictam prosiliunt: quia, secundùm Aristotelem, sicut debilis stomachi est, duriorem cibum non posse concoquere; ita pusillanimi est, verbum duriusculum non posse sustinere. Vnde & Poëta: Lib. 2. de ira cap. 34. Lib. 4 Ethicor. c. 3.

Semper & infirmi est animi, exiguique voluptas,
Vltio. — — — Iuuenal. satyr. 13.

Lib. 1. offic. cap. 36. Propterea optimè Diuus Ambrosius; *Vindicare se*, inquit, *non est actus fortitudinis, sed abiectionis, & timiditatis: vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat.*

Desisterem, inquies, ab insectatione, atque libenter ore, & opere ignoscerem; verùm honor, quem profitemur, spectandus, eiúsque ratio habenda est, non mediocri damno honorem meum afficiam: si non vlciscar, timori id potiùs, quàm amori adscribent homines; non licet ergo dignitatem, honorémque meum violare, méque infamia, & ignominia afficere. Scio vtique, scio communem hanc esse mortalium nostri sæculi insaniam. Turpe est, inquiunt homines, vt acceptâ iniuriâ taceas, quisquis te contumeliam accipere conspiciet, & tacere, non te patientiam exhibere, sed crimina agnoscere putabit. Verùm ad hæc tibi Diuus Gregorius respondeat.

Homil. 18. in Euang. *Vnde*, inquit, *vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem figimus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cælo conspicit non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei;* Ioan. 8. *Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet. Si ergo princeps contumeliam passus, se propriam gloriam non quærere inquit, sed Dei, quid tu membrum, tanti facis gloriam, & dignitatem tuam, vt pro illa quærenda, atque tuenda, ipsius Dei gloriam contemnas?*

Nunc igitur quæro, quinam hi sunt, qui te pusillanimem, & imbecillum iudicant, quòd inimicis ignoscas? Num viri sapientes, & iusti? nequaquam; hi enim potiùs collau- E

dabunt

dabunt te. Imperitum ergo vulgus eſt, quod ita ſentit, de quo ſic Tullius. [Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, is in magnis viris non eſt habendus.] Si cupias haberi in magnis, & probis viris, errorem imperiti vulgi non attendas; ſed ſanctiſſimos viros imitare, qui in condonandis iniuriis, ac in tormentis patienter tolerandis maximam laudem, non vituperium adepti ſunt. In cuius rei teſtimonium videmus illis, aut ſacris eorum imaginibus inſtrumenta tribui, quibus non ſe de inimicis vindicarunt, ſed quibus eis inimici nocuerunt: quæ quidem inſtrumenta ſunt eis veluti trophæi ſui arma, & ſtemmata honorifica, non pro iniuriis, & contumeliis, quas intulerunt, ſed quas pertulerunt. Diuus Andreas crucem geſtat, non in qua crucifixit inimicum, ſed in qua ab inimico fuit crucifixus. Diuus Paulus primò quidem, vt annotat Chryſoſtomus, catenas tamquam nobiliſſima ſtemmata ferebat, non quibus inimicos alligauerat, ſed quibus pro Chriſto ab eis fuerat ligatus: gladius deinde datus eſt in eius manibus, non quo alterum iugulauit, ſed quo iugulatus eſt. Matthæus lanceam defert, non qua aliquem transfixit, ſed qua transfixus eſt. Stephanus lapides ſecum fert tamquam victoriæ arma, non quos contra alios geſſit, ſed quibus ab aliis lapidatus eſt, pro quibus deprecatus eſt. Ita & Laurentius craticulam, & alij alia geſtant. Ex quibus colligere licet, honorificum eſſe non referre, ſed ferre iniuriam. Non ſunt igitur audiendi, qui vindictam ſuadere contendunt

Cic. lib. 1. de offic.

X 4 Diuus.

Diuus Basilius, postquam enarrauit aliquos sanctos, & grauissimos viros, qui erga inimicos eximiam dilectionem, & beneficentiam exercuerant, ob quam præcipuo apud omnes habentur honore, tandem subdit: *Quorum ergo, dic tu mihi, cupis esse discipulus? Beatorum hominum, & Deo gratorum; an eorum, qui spiritu referti sunt maligno? Approbas illorum facta, confiterisque illa ipsis fuisse honorifica, & tibi credis, in dedecus cedere, inimico parcere?* Quæ nostra confusio, vt quos vocibus celebramus, opere non imitemur? Laudamus Dauidem, Stephanum, Paulum,& cæteros, qui libenter pepercerunt, ac vlcisci renuerunt, sed eos nolumus imitari. Væ tibi, si ore, & opere vsurpare contingat illud Ouidianum:

Homil. 10. de ira.

——Video meliora, probóque:
Deteriora sequor.——

Lib. 7. Metamorphos.

Si aliquod dolium, aut vas plenum est, & percutiatur, non resonabit: si verò vacuum sit, statim minimo ictu edet sonum. Aliqui iactant suam nobilitatem, ostentant sui ingenij dexteritatem, & industriam, corporisque fortitudinem, ac illis se esse plenos autumant: verùm, si vel minimo baculo, aut verbulo impetantur, illicò illos resonare, repercutere, & ad vltionem properare videbis; atque ita testantur se esse his omnibus vacuos, quia si verè nobiles,fortes,& magnanimi essent,tacerent, patienter tolerarent, sicut Stephanus, qui *plenus gratia, & fortitudine,* lapidibus impetebatur,& tamen veniam,non vltionem inimicis precabatur; & sicut illi, de quibus F

Act. 7.

de quibus Ecclesia. *Non murmur resonant, non querimonia; sed corde tacito, mens bene conscia conseruat patientiam.* Veram, inquam, nobilitatem, veram fortitudinem, verúmque profitebantur honorem, qui de inimicis non quærebant vltionem. Interrogatus Diogenes, quinam essent hominum nobilissimi, respondit; Contemptores iniuriæ. Quo enim quis nobilior, eo etiam placabilior est. Audi Poëtam: Laert.

Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ: Ouid. 3. de
Et faciles motus mens generosa capit. Tristib.

Loquens Deus olim ad Heli, sic minabatur; *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Ille autem contemnit Dominum, qui eius mandata spernit, & transgreditur. Ecce quid Deus præcipiat: *Ne quæras vltionem*, &c. Et apud Sapientem: *Ne dicas, reddam malum.* Hæc præcepta sunt negatiua, & obligant semper, & pro semper; nisi ea obseruaueris, fies ignobilis, Deóque odibilis. Vide quid dicat Chrysostomus; *Nihil omnium Deus ita odit, & auersatur, vt hominem vltionis auidum, & in animo suo perpetuò seruantem inimicitias.* Arrigant aures implacabiles, qui nihil nisi vindictas spirant: magnanimi enim est se placabilem exhibere.

1. Reg. 2.
Leuit. 19.
Prou. 20.
Homil. 18. in Genes. tom. 1.

Ignobilis verò, vilis, atque abiecti animi est, iniuriarum perpetuam habere memoriam, vulneráque post obductam cicatricem refricare. Nónne audisti Cæsarem illum inuictissimum, qui nullius vnquam rei, nisi iniuriarum obliuisci solebat, in Pharsalica illa acie militibus dimicantibus, ac in hostes

sæuientibus magno clamore dixisse; Parcite ciuibus. Vox quidem tanto Cæsare digna. Sicut enim inhumani, & efferi hominis vox est, *vlciscimini*: sic magnanimi, ac inuicti Principis vox est, *parcite*. Si inter nobiles, ac heroës admisceri cupis, audias tuum Cęsarem, ac Imperatorem, Christum, inquam, tibi dicentem; *Dimittite*, parcite ciuibus; omnes eiusdem ciuitatis ciues estis, eiusdem Ecclesiæ alumni; ergo parcite ciuibus; neque enim decet Christianum in Christianum sæuire. Sapienter igitur à Stobæo dictum est: [Venia vltione melior est; illa namque mitis est ingenij, hæc autem ferini.]

Luc. 6.

Stob.

Parcendo potiùs, quàm puniendo Dominus ostendit fortitudinem, & potentiam suam: quod apertè declarat Moyses his verbis; *Magnificetur ergo fortitudo Domini*, &c. *Dimitte obsecro peccatum populi huius, sicut propitius fuisti.* In quæ verba sic Oleaster. *Considera*. inquit, *hominum cæcitatem. Arbitrantur se suam fortitudinem, suúmque animum magnificare, si in alios sæuiant, si illatas iniurias vindicent: non sic autem Dominus noster, sed parcendo, & non vindicando, sibi nomen potentissimi acquirit. Deus*, ait Ecclesia, *qui omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miserando manifestas*, &c.

Num. 14.

Orat.

5. Expendenda sunt verba prudentissimæ Abigaïl Dauidem à vindicta retrahentis. Fuit olim vir nomine Nabal, qui, teste Scriptura, *erat durus, pessimus & malitiosus.* Hic maximam intulerat Dauidi iniuriam, quòd illum, & seruos eius spreuerit, vacuósque remiserit; quam quidem iniuriam volebat Dauid vindicare: G

1. Reg. 25.

dicare:

dicare: quo audito, Abigaïl vxor Nabal occurrit Dauidi, atque ſic affata eſt; *Ne ponat, oro, Dominus meus Rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal, quoniam ſecundùm nomen ſuum ſtultus eſt.* Quaſi dicat; ô Dauid, conſidera te Regem, & hunc tibi iniurium, ſtultum; ſtultè enim egit, quando te offendit: non magni faciat Rex iniuriam à ſtulto illatam. O homo, dum aliquis te iniuria afficit, ſtultus eſt. Si aliquis ex ſtultis, quos hoſpitale amentium continet, te iniuriis, vel contumeliis laceſſeret, poneréſne cor tuum ſuper illum? certè illum tamquam amentem relinqueres, illúmque tibi nocere non poſſe crederes. Scito hominem tamdiu delirare, quamdiu tibi iniurius eſt, tibi iniuſtè iraſcitur. Ira enim, teſte Baſilio, *breuis inſania eſt.* Homil. de ira. breuem vocat, ſi citò tranſeat; fiet autem longa, ſi diu maneat. Si itaque vlciſcaris, ſtultus quoque efficieris; quia huiuſmodi vltio non carebit ira: ergo nec inſania. Sufficiat mundo infinitus ſtultorum numerus. Noli tu vindictâ fieri ſtultus. Moleſtum tibi ſit, ſicut & Euripidi, ſtulteſcere cum ſtultis. Interrogatus Auſonius, quid ſtulti proprium eſſet, reſpondit; *velle nocere.* Auſon.

Affert & aliam rationem Abigaïl, qua veniam ſuadet Dauidi. *Non erit*, inquit, *tibi hoc in ſingultum, & in ſcrupulum Domino meo, quòd effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe te vltus fueris.* Ibidem. Quædam continet hæc ratio notatu digna, ait enim: *Non erit tibi hoc in ſingultum.* Singultus eſt ſpecies quædam conuulſionis: vel eſt commotio quædam totius corporis,

poris, procedens ex eo, quòd aliquid comedisti gustui quidem suaue, oríque iucundum; sed stomacho onerosum, quod à calore naturali difficilè digeratur. Ideo plerumque sapor, vel odor illius rei manducatæ satis iniucundè emittitur sursum. Quando comedebatur, multa concurrebant, os recipiendo, lingua gustando, dentes conterendo, guttur deglutiendo: at postea comesta, quia non digesta, parit huiusmodi singultus. Similiter vindicta quibusdam videtur suauis, & iucunda, præcipuè indoctis, & insipientibus, iuxta illud:

Iuuenal. satyr. 13.

At vindicta bonum, vita iucundius ipsa,
Nempe hoc indocti.——

Ideo totis viribus vlcisci contendunt, H lingua comminando, ore conuiciando, oculis toruè intuendo, manibus percutiendo, corde odiendo; sed postmodum sumpta illa vindicta multos parit in anima singultus, multósque dolores, ac multa sequuntur incommoda. [Hoc si constitutum sit, ait Cicero, vt peccata homines peccatis, & iniurias iniuriis vlciscantur, quantum incommodorum consequatur?] Videamus hoc in ipso Dauide, qui dormiente Saüle eius inimico in spelunca, abscidit oram chlamydis illius; quod quidem modicum videbatur: erat tamen species, aut saltem signum vindictæ, quam sumere poterat; sed attende singultus. *Post hæc*, ait Scriptura, *percussit cor suum Dauid, eo quòd abscidisset oram chlamydis Saül.* Quid si honorem? quid si aliquam partem corporis? quid si vitam eripuisset? Nec remansit præscisio illa

Lib. 2. de inuent.

1. Reg. 24.

Ibidem.

impu

impunita; nam præter huiusmodi singultum, dicunt aliqui frigiditatem illam, qua in senectute Dauid premebatur, vt nullis vestibus calefieret, ei ob illam abscissionem contigisse; quasi meruerit ille sustinere frigus, qui alterius vestem absciderat. Scrupulus verò est lapillus breuis, & asper, qui in calceo latens, plerumque nos lædit, pressúsque dolorem creat. Sicut igitur lapillus torquet, dum premitur: ita si inimicum tuum vindicta premas, & insecteris, tibi ipsi maximam anxietatem, maximúmque inferes dolorem. Nam, teste Poëta, *sæpe vindicta obfuit.* Prudenter itaque consuluit hæc mulier Dauidi; prudenter etiam nobis consulunt, qui à vindicta nos retrahunt, quia nobis ex animo scrupulum euellunt, qui nos maximè stimulasset. Arcendi autem illi sunt, qui quibusdam mundanis, aut potiùs diabolicis rationibus nos ad vltionem prouocant. Senec. trag. dial. 1.

6. Præterea, noli de inimico vindictam sumere: quia si læserit te, & non satisfecerit tibi, haud dubiè ipsemet ad vltionem tendet. Hoc innuere voluit altera quædam mulier, dum eidem Dauid mortem filij sui Ammon vindicare, & in Absalonem animaduertere quærenti, sic loqueretur: *Omnes morimur, & sicut aquæ dilabimur.* Quasi diceret: noli, mi Rex, vindictam quærere; quia sicut omnes naturali quodam cursu tendimus ad mortem, & aquæ etiam ad ima descendunt, vel ad mare fluunt: ita qui alios iniuria affecerunt, nisi satisfaciant, ad vltionem properabunt. Hoc in ipsomet Absalone perspi- 2. Reg. 14.

cuum

cuum eſt,qui interfecerat,aut interfici iuſſerat fratrem ſuum;ſed tandem ipſemet interfectus eſt: nam capillis ad quercum ſuſpenſus miſerè periit. Ei quidem pepercerat pater; ſed quia nondum planè ſatisfecerat, ſui criminis dedit pœnas, atque ad vindictam, & ad pœnam ſibi debitam currendo peruenit: quod præuidens mulier illa prudens, ſuperuacaneum ducebat de illo vindictam ſumere.

Grauiſſimum crimen proditor ille Iudas I commiſerat: poterat Chriſtus iuſtè vlciſci,ſed noluit; imò verò illum multo ſtudio, multíſque officiis ad meliorem mentem reuocare voluit; renuit proditor ad pœnitentiam conſurgere, &, vt decebat, ſatisfacere. Quid tandem? nemine, niſi dæmone inſtigante, ipſemet ad vindictam properauit;nam *abiens la-*
Matth. 26. *queo ſe ſuſpendit.* Et notandum eſt, Scripturam non dixiſſe *abiit*, ſed *abiens*, quaſi ſtatim patrata proditione, iam eſſet abiens, vel abiret ad vltionem. Quod etiam ex verbis Diui Petri, & aliorum Apoſtolorum de illius apoſtolatu colloquentium, colligitur: *de quo*, in-
Act. 1. quiunt, *prauaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum.* Non fuit opus, vt quis illum duceret ad talem locum ſuo crimini aſſignatum, cùm ipſemet ex ſeipſo abierit. Sicut enim omnia tendunt ad proprium locum; ita offenſæ ad pœnam ſibi debitam tanquam ad ſuum locum. Dole itaque ſortem lædentis te, quia illum manet grauiſſima vltio, quam accelerare non cures,cùm ad eam, ſtatim ac tibi nocuit,tendere incipiat.

Aderat Paulus, & conſentiebat internecioni

cioni beati Stephani, vt ipsemet fatetur; *Ego astabam,& consentiebam*,&c. Et vt in omnium esset lapidantium manibus, omnium vestimenta seruabat: pro illo peculiariter orauerat Stephanus; verumtamen illum audio clamantem: *semel lapidatus sum*. Quasi dicat: quia consentiendo, vestimenta asseruando, & alios cohortando, Stephanum lapidaueram, merui ego lapidari; & sic ad iustissimam vindictam tendere, quamuis nullus esset, qui me pro hoc peccato ad iudicium traheret, nec vlcisci quæreret: exigente tamen diuina iustitia, egomet ad pœnam mihi debitam, fortè non cogitans, properaui. Quando autem Paulus ad vltionem properauit? dum Lystram, quæ erat Lycaoniæ ciuitas, venit: ibi enim, vt habetur in Actibus Apostolorum, *superuenerunt quidam Iudæi & persuasis turbis, lapidantésque Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse*. Si igitur Paulus, vas electionis, qui tam diros, & duros labores, tormentáque pro Christo iam subierat, tam multa patrauerat miracula; & qui tam piè,& sanctè vbique se gesserat, meruerit adhuc lapidibus impeti, quòd vestes lapidantium Stephanum custodierit; credis lædentes te impunè mansuros? Sine, expecta, patientiam habe, & audi quid tibi polliceatur Dauid: *Retributionem peccatorum videbis*: vel, vt legit Hieronymus; *Vltionem impiorum cernes*. Discant itaque aliis nocentes, quàm citiùs poterunt satisfacere, ne vltionem inueniant, si satisfactionem deferant; vni enim, aut alteri subiiciuntur: vtramque autem euadere nullo modo

Act. 22.
2. Cor. 11.
Act. 14.
Psalm. 90.

modo poterunt. Quod cùm certò ſciant læſi, nihil de vindicta curent, ſed omne deponant odium.

Adducuntur nonnullæ aliæ rationes, quarum conſideratione poterit quis appetitum vindictæ facilè comprimere.

CAPVT IV.

X tam multis aliis rationibus, A quæ ad affectum vindicationis temperandum valere poſſunt, has quoque afferamus. Conſidera inſuper te multos perpetraſſe defectus, quos à Deo, & à proximo tolerari deſideras; ſed non mereberis, quòd tolerentur, ſi illatas tibi iniurias patienter non feras. Hanc rationem validiſſimam iudicat Diuus Gregorius, eámque commendat.

Lib. 5. moral. cap. 31. *Nam*, inquit, *patienter illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quòd fortaſſe adhuc habeat, in quo debet ipſe tolerari: quia erubeſcit ſibi peccata non parcere, qui vel Deo, vel proximo ſæpe ſe recolit parcendo peccaſſe.* Similiter Diuus Chryſoſtomus vult, vt conſideratione eorum, quæ contra Deum commiſimus, & diuini iudicij metu à vindicta abſtineamus; patientérque illatas feramus iniurias.

Homil. 3. in Ioan. *Quotieſcumque*, inquit, *dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, & ad*

& ad iram concitauerit, veniant in mentem, quæ tu contra Deum commiseris; quódque, si a proximo offensam, & contumelias æquo animo toleraueris, leuius in te iudicium Dei prouocabis.

Præterea, cogita, quòd qui te offendit, si Christianus est, benedictione donatus est: non debes igitur illum maledicere, quem semel Deus benedixit. Hac ratione Balaam, Numer. 23. licèt impius, continuit se, ne populum Dei malediceret, ad quem maledicendum vocatus fuerat, grandi proposito præmio à Balac Rege Moabitarum: iam enim constitutus in monte, ex quo populum Dei intuebatur, dicere cœpit; *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? qua ratione detester, quem Dominus non detestatur? Deus illum eduxit de Ægypto*, &c. Considerauit, quidnam Dominus pro illo populo fecerit, quem sibi elegit, & eduxit de Ægypto in manu forti, & transtulit per mare rubrum, & ad terram promissionis dirigebat. Quasi dicat: quem Deus elegit, & tot beneficiis cumulauit, ac sibi adiunxit, ego non abominabor, nec detestabor. Hanc rationem debes mente versare, cùm aliquis verbo, aut facto te offendit. Cogita, quòd quamuis ita sit, quòd ex hac parte pœna sit dignus, & supplicio, ac odio; verùm ex alia est, quem Deus benedixit, & eduxit de potestate tenebrarum per mare Baptismi, & lauacrum regenerationis; & quòd tanti Deus eum fecit, vt pro illo sanguinem fuderit: & fortè, quamuis cùm te offendit, peccarit, iam facti pœnitens, in Dei gratiam est admissus. Si igitur Balaam continebatur, ne populum ma-

lediceret, quia Deus ad illius liberationem ex Ægypto mira præstiterat; multò magis tu continendus es, attendens qualia Deus pro illo, qui te offendit, operatus fuerit. Nunquid tu peior eris impio Balaam?

Dices; nulla maledictione Balaam afficere B debebat populum, qui non fuerat ei iniurius: at cur non debeam ego maledicere, qui mihi maledixit, & iniurias mihi illatas vlcisci? Vnum inter multos tibi profero Noë, qui filio suo Cham, à quo irrisus, & sterilis magica arte effectus fuerat, noluit maledictionem impertiri, eo quòd illum iam benedixerat Dominus: nam postquam Noë, & filij eius arca sunt egressi, benedicti sunt à Domino: *Benedixit Deus Noë, & filiis eius*; inter quos erat Cham. Nefas itaque putauit Noë illum maledicere, cui semel benedixerat Deus; ideo potiùs Chanaam filium eius maledixit his verbis: *Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis.* Hanc rationem attigerunt Chrysostomus & Theodoretus. Vnde colligimus, indecens esse proximum maledicere, vel de illo vindictam sumere, non obstantibus quibuscumque iniuriis ab ipso nobis illatis, cùm illum benedixerit Dominus, conferendo ei beneficium creationis, regenerationis, redemptionis, &c.

Genes 9.

Beros.

Insuper, qui tibi, verbi gratiâ, detrahit, & conuiciatur, vel verum dicit, vel falsum: si verum, patienter feras, & caueas eidem vicissim conuiciari, sed amaro gemitu Deum implora; hoc enim pacto omnem poteris culpam deponere, Deúmque tibi placabilem reddes.

reddes. Hoc Diuus Chryſoſtomus probat parabola Phariſæi, & Publicani. *Erat*, inquit, Luc.18. *Phariſæus quidam, & Publicanus: quorum hic quidem ad ſummam progreſſus erat malitiam, alter ad ſummam ſuo iudicio peruenerat iuſtitiam. Ambo aſcenderunt, vt orarent: Phariſæus dicebat; non ſum ſicut cæteri hominum*, &c. *velut hic Publicanus. At Publicanus procul ſtans, non regeſſit contumeliam, neque viciſſim dixit conuicium, neque protulit iſta vulgaria verba; Túne audes vitæ meæ mentionem facere? melior te ſum*, &c. *nihil horum loquutus eſt Publicanus, ſed amarè ſuſpirans, pectúſque percutiens, hoc tantùm dicebat: Deus, propitius eſto mihi peccatori; & deſcendit iuſtificatus. Vides celeritatem? accepit probrum, & abluit probrum; agnouit peccata, & abluit peccata; & criminum improperatio, facta eſt illi criminum remiſſio; & hoſtis, inſciens factus eſt beneficus. Quot labores erant Publicano ſubeundi, ieiunando, humi dormiendo, vigilando, bona ſua egenis impartiendo, longo tempore in ſacco, & cinere ſedendo, vt illa tam multa peccata poſſet deponere? At nunc cùm nihil tale fecerit; ſimplici verbo omnem depoſuit iniquitatem, ac probra, conuiciáque Phariſæi, quæ videbantur illum contumelia afficere, pepererunt iuſtitiæ coronam, idque ſine ſudoribus, & abſque longi temporis mora. Vide, quomodo, etſi vera dicat, qui conuiciatur, ſi amarè ingemiſcentes Deum pro delictis noſtris exorauerimus, omnia peccata deponere poſſumus.* Ita Chryſoſtomus, qui apertè docet, conuicia etiam vera patienter tolerata ſupplere vices multorum bonorum operum pœnalium, quæ nobis fuiſſent præſtanda, & exequenda in

 ſatis

satisfactionem nostrorum delictorum.

Hac ratione ductus Dauid noluit permittere, vt de Semeï ipsi conuiciante,& crimina obiiciente, sumeretur vindicta; sed quibusdam vlcisci volentibus, dixit: *Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, si fortè respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* Non solùm illis conuiciis Dauid non offendebatur, sed illis potiùs delectabatur; & illa exoptabat, pro quibus sibi veniam reddendam arbitrabatur. Audi Ambrosium: *Expetebat Dauid maledici sibi, quia maledicto illo diuinam exquirebat misericordiam.* Interim, vt notat Basilius, agnoscebat Dauid, quòd aliqua, quæ Semeï in illum iactabat, vera erant: vt, quòd esset vir sanguinum, qui sanguinem Vriæ proditoriè fudit; pro quo quidem crimine non poterat Dauid meliùs satisfacere, quàm patienter ferendo illa conuicia, & quòd ei suum crimen obiiceretur. Ideo ait Bernardus: *Vetuit prohiberi maledicum conuiciantem, quæstum æstimans maledicta.* Videbat enim sibi plurimùm profutura illa conuicia, & obiecta crimina, si patienter ferret. Similiter & tibi proderit, quòd tibi exprobrat inimicus, si patienti animo tuleris.

2.Reg.16.

Lib.1. offic. cap.48.

Orat.de ira.

Serm.34.in Cantic.

Si autem falsum dicat, qui tibi conuiciatur, noli contumeliam retorquere, aut conuicium conuicio rependere; sed sustine, & memento Domini nostri Iesu Christi, qui ad consolationem nostram, sua in exemplum adducere opprobria dignatus est. *Si patremfamilias*, inquit, *Beelzebub vocauerunt, quantò magis*

Matth.10.

magis domesticos eius? Et qui etiam post mortem à persecutoribus suis seductor appellatus est, cùm dicerent: *Scimus, quia seductor ille dixit; post tres dies resurgam.* *Nomine seductoris*, ait Augustinus, *appellatur Christus, ad solatium seruorum suorum, quando dicuntur seductores.* Dicam igitur cum Diuo Gregorio. *Quanta nos peccatores à lingua, vel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu æterni Iudicis iudicandi sumus; si & ipse tanta pertulit, qui & Iudex venit?* Matth. 27. in Psalm. 63. Lib. 9. epist. 39.

Idem Doctor hortatur nos, vt maledicentibus inimicis, aut iniuriis nos afficientibus, ad mentem nostram statim recurramus, videamúsque, an verum sit, quod de nobis, vel contra nos dicitur: quia *si*, inquit, *in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, sola conscientia nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem; Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Iob quoque dicit: Ecce in cælo testis meus. Si ergo nobis est testis in cœlo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi quòd in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant?* Epist. 35. 2. Cor. 1. Iob. 16.

D Vel, si velis, dicamus, conuicia, maledicta, & opprobria patienter tolerata esse veluti ventum ab inimicis excitatum, quo ad martyrium, & ad portum salutis peruenitur; nam, teste eodem, *sine ferro esse possumus Martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus.* Et affert exemplum cuiusdam Stephani, qui ob insignem patientiam in ferendis iniuriis, Gregor. homil. 35. in Euang.

martyrij palmam meruit obtinere; sic enim
Ibidem. de illo scribit. *Fuit quidem diebus nostris Stephanus nomine, pater Monasterij iuxta Reatinæ vrbis mœnia constituti, vir valde sanctus; in eo virtus patientiæ vehementer excreuerat, ita vt eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset. Reddebat contumeliis gratias. Si quod damnum in sua inopia fuisset illatum, lucrum putabat. Omnes suos aduersarios nihil aliud, quàm adiutores æstimabat. Hunc cùm dies mortis egredi de corpore vrgeret, conuenerunt multi, vt tam sanctæ animæ de hoc mundo recedenti, suas animas commendarent. Cúmque circa lectum illius hi, qui conuenerant, omnes assisterent; alij corporis oculis ingredientes Angelos viderunt. Quid huic suus Conditor intus dedit, de quo nobis tanta gloria in die eius exitus, & foris innotuit? Quibus hunc credamus, nisi sanctis Martyribus sociatum, quem, attestantibus corporeis quoque oculis, à beatis spiritibus constat esse susceptum? Nullo iste gladio percussus occubuit, & tamen coronam patientiæ, quam in mente tenuit, in egressione seruauit.*

Cogita etiam, neminem posse cum Christo regnare, qui calicem eius non biberit.
Ierem. 49. Vide quid tibi dicatur per Ieremiam: *Ecce quibus non erat iudicium, vt biberent calicem, bibentes bibent, & tu quasi innocens relinqueris?* Tu solus relinquendus es sine calice? tu illum manibus tuis non sumis, nullis ieiuniis carnem tuam affligis, nec flagellis maceras, humi non cubas, cilicium respuis; imò voluptatibus indulges, omnia vis habere ad nutum, in nullo tibi contradici desideras. temporalibus bonis abundare quæris. Cùm igitur

igitur tuis manibus calicem ſumere recuſes, Deus tibi compatiens, illum per inimicum perſequentem, vel conuiciantem porrigit, in quem inimicum ſi inſurgas, ſimilis eris ægrotanti in Medicum inſurgenti, & vaſculum medicinæ ad ſanitatem paratæ frangenti. Audi Auguſtinum. *Attende*, inquit, *Chriſtum Medicum ægritudinis tuæ, attende Redemptorem animæ tuæ. Propter te pependit in ligno, & nondum eſt vindicatus, & tu vis vindicari, & non vis tantum & talem magiſtrum imitari? Ideo pati voluit, vt tibi patientiæ ſuæ demonſtraret exemplum. Vide pendentem, & tibi languenti de ſuo ſanguine medicamentum conficientem*, &c. Porrò qui certa bona opera negligit, aut adimplere non poteſt, ignoſcere ſaltem inimicis non recuſet, vt ignoſcendo impetret, quod non operando perdidit. Ad hoc nos hortatur beatus Cæſarius. *Qui captiuos*, inquit, *redimere, & pauperes paſcere, vel veſtire non præualet, contra nullum hominem odium in corde reſeruet, & inimicis non ſolùm malum pro malo non reddat, ſed etiam diligat, & pro eis orare non deſinat, certus de miſericordia, vel de promiſſione Domini ſui, libera conſcientia ante tribunal dicere poterit: da, Domine, quia dedi; dimitte, quia dimiſi.* Sunt nonnulli, qui per alia multa bona opera cæleſtem gloriam adipiſcuntur: videns autem Deus te illa non operari, permittit, vt inimicos habeas perſequentes, ac tibi detrahentes, & conuiciantes, vt dimittendi habeas occaſionem, & hac tua venia merendi eamdem beatitudinem, quam alij aliis operibus meruerunt. Ne igitur hanc

Serm 2. de ſancto Stephano.

B. Cæſarius.

occaſionem prætermittas; nec recuſes hunc bibere calicem, qui ad ſalutem tuam porrigitur.

Dices fortaſſe, olim fuiſſe Iudæis traditam E legem talionis, eiſque licuiſſe retaliare, cùm
Exod. 21. ſcriptum ſit; *Qui irrogauerit maculam, ſicut*
Deut. 24. *fecit, ſic fiet ei: fracturam pro fractura; oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet*, &c. Re-
In Matth. 5. ſpondeo cum Diuo Thoma, legem talionis fuiſſe Iudicibus in præcepto datam; & hoc, vt facerent zelo iuſtitiæ, & non zelo vindictæ, ad malorum cohibitionem, nunquam autem fuiſſe priuatis perſonis conceſſam; vnicuique enim tamquam priuatæ perſonæ dictum eſt: *Non quæras vltionem*, &c. vel, ſe-
Leuit. 19. cundùm Septuaginta; *Non vlciſcatur tua manus*, &c. Reſeruatum quidem eſt publicæ autoritati ſupplicium, non priuatæ. Nunquam itaque licuit priuato Iudæo, cui oculum alter eruerat, per talionis legem oculum pro oculo eruere. Verumtamen quia aliqui hac lege talionis abutebantur, volentes ſcilicet, vt non tantùm ad publicas, ſed ad perſonas etiam priuatas extenderetur; ideo Chriſtus declarans hanc legem priuatis perſonis nequaquam competere, aliam talionem, qua vnuſquiſque noſtrûm perfectus euadere pote-
Matth. 5. rit, ſtabiliuit, dum dixit. *Audiſtis, quia dictum eſt: oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo; ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; & ei, qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*, &c.

Quæritur

Quæritur autem, quonam modo hæc Christi verba sint intelligenda; siquidem neque Apostolus Paulus alteram maxillam percutienti præbuit, neque Christus ipse percussus à seruo Pontificis alteram maxillam percutiendam obuertit, sed respondit: *Si malè loquutus sum, testimonium perhibe, si autem bene, quid me cadis*? Respondet D. Augustinus, docere Dominum, alteram maxillam percutienti obuertendam cordis præparatione. *Dominus*, ait ille Doctor, *non dixit; ecce altera maxilla: sed ait, si malè dixi, exprobra de malo; si autem bene, quid me cadis? vbi ostendit, illam preparationem alterius maxillæ in corde faciendam. Quod etiam Apostolus Paulus vtique nouerat: nam & ipse alapa percussus non ait; percute maxillam alteram: sed, percutiet te Dominus, paries dealbate*, &c. *sed tamen cor paratum habebat, non tantùm ad alias alapas accipiendas, sed etiam quælibet tormenta pro veritate patienda*, &c. Sic Augustinus. Aduerte tamen, Christum semel vna percussum alapa respondisse. At plurimas alias alapas tacitum, non aduersa facie excepisse, iuxta illud Isaiæ; *Faciem meam non auerti*, &c. Similiter & Paulus fecit, iuxta illud ad Corinthios; *Colaphis cædimur, maledicimur, & benedicimus*. Christus igitur his verbis vult nos esse paratos ad omnes tolerandas iniurias absque resistentia, & absque vlla vindictæ cupiditate. Non est prætereundum, quod hîc adnotat Hieronymus, Christum scilicet non iussisse, vt percussa dexterá nostra sinistram præberemus, sed alteram, hoc est, alteram dexteram: iustus

[Margin notes: Act. 23. — Ioan. 18. — Lib. de mend. cap. 15. — Isai. 50. — 1. Cor. 4. — Hieronym. in Matth.]

autem ſiniſtram non habet. Nunquam præbenda eſt verberanti maxilla ſiniſtra, ſed ſemper dextera, id eſt, fortis, & ad colaphum accipiendum paratiſſima. *Iuſti enim*, ait ille, *non habent ſiniſtram maxillam, id eſt, debilem, quæ ad colaphos, ſi opus fuerit, Chriſti cauſa recipiendos, non ſit parata.* Vel ſic; iuſtus acceptâ alapâ, aut aliâ iniuriâ, nullam habet ſiniſtram intentionem, vel nihil cogitat ſiniſtri aduerſus percutientem, & lædentem; ſed ſemper eſt propter Deum dextero, & ſincero animo.

Nunquam audierant Ethnici Chriſtum hanc præclaram talionem ſtabilientem, & vindictam prohibentem: multi tamen illorum naturali tantùm ratione, aut humana quadam honeſtate ducti, non ſolùm quaſlibet iniurias ſine vllo vlciſcendi animo tulerunt, ſed etiam conuiciantibus fuerunt benefici. Diuus Baſilius aliquos eorum proponit conſiderandos. Quidam, ait, in foro Periclem probris omnibus inceſſebat. Quid tum Pericles? nunquid lege talionis vſus, pro conuiciis reddidit conuicia? non: ſed patientiam, & beneficia rependit. Nam probra minimè curare viſus, toto ferè die ſuſtinuit: deinde veſperi iam diſcedentem conuiciatorem cum lumine comitatus eſt. Euclidi Megarenſi concitatus animo quidam mortem ſe iurauit illaturum. Quid Euclides: numquid par retulit pari? minimè; ſed iurauit, ſi inferret mortem patienter laturum; & ei, quamuis infeſto, ſe conciliatum iri. Alius Socratis faciem vehementi impetu percuſſit. Quid Socrates? numquid alapam alapâ retaliauit? F

Lib. de legendis lib. Gentil.

Vide

Vide quid egerit. Minimè commotus est, sed totus est plagis tumidus, ac contusus, vbi percussor cædere destitit, nihil aliud fecisse dicitur, quàm fronti propriæ inscripsisse; *Talis fecit*, veluti statuæ cuidam auctoris nomen. Qua in re præter patientiam, quàm sit turpe alterum lædere, indicauit; noménque lædentis inscripsit, vt posset quisque ab ipso percutiente scire, an de illo Socrates vindictam sumpserit. Hæc ex Diuo Basilio.

Adrianus Imperator creatus, adeò contempsit vltionem, vt vni, quem habuerat capitalem, fortè obuio dixerit: Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis potuisse vlcisci: nos verò dicimus, virum Christianum decere nunquam velle vlcisci, quamuis posset. Quærit Ambrosius, cur Christus in horto Petrum gladio percutientem reprehenderit, qui priùs iusserat, vt venderetur tunica ad emendum gladium: *Qui non habet*, inquit, *vendat tunicam, & emat gladium.* Cur igitur is iubet gladium emere, qui eo ferire prohibet? Respondet ille Doctor; *Vt sit parata defensio, non vltio, & videar potuisse vindicare, sed noluisse.*

Dion. | In Luc. | Luc. 22.

Augustus Cæsar Cinnæ machinanti sibi necem condonauit, aítque: Cinna, tibi iterum vitam do, priùs hosti, nunc insidiatori, ac parricidæ; eíque Consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuò amicissimum, solus illi fuit hæres. Arcadion, teste Plutarcho, cùm non desineret maledicere Philippo, monitúsque vt fugeret: at Rex cùm occurrisset homini, humaniter cum eo est collo

Sueton. in Augusto. | Plutarch. lib. de ira cohib.

colloquutus, ac multa dona misit. Postea iussit amicos rogare, quomodo Arcadion de se loqueretur: cunctis autem testificantibus eum hominem iam mirum Philippi laudatorem esse factum. Ego igitur, inquit Rex, melior Medicus sum, quàm vos.

Non est igitur hoc præceptum de non vindicando obseruatu impossibile, vt quidam dictitant; sed potiùs facilè, ac rationi naturali consentaneum, cùm & ipsi Ethnici lumine tantùm naturæ illustrati, illud tam accuratè obseruauerint. Qui hoc præceptum dedit Christus, optimè nouit, quid possumus. *Quia*, inquit Augustinus, *nec impossibile aliquid potuit imperare, quia iustus est; nec damnaturus est hominem pro eo, quod vitare non potuit, quia pius est. Quid tergiuersamur in cassum? nemo enim, quantum possumus, meliùs nouit, quàm qui nobis ipsum posse donauit.* Et alibi idem Doctor probat, nos quidem posse iniurias, & contumelias ferre, sed nolle: sic enim vrget; *Si nobis aliqua potens persona iniuriam facit, si nos etiam in faciem maledicit, nec respondere aliquid asperum, non dicam vicem reddere, ausi sumus. Quare hoc? ne ab illa persona potente adhuc maiora, quàm pertulimus, patiamur. Quod à nobis extorquet hominis timor, deberet à nobis exigere Christi amor.* Non responderes Principi tibi conuicianti, aut iniuria afficienti; & non vis ignoscere inimico lædenti, Deo præcipiente?

Serm. 6. de temp.

Serm. 5. de Sanctis.

Præterea attende, in quo stadio, & certamine sis, vbi inimicus non talione, sed patientia vincitur. Audi Chrysostomum.

In Olym

In Olympicis certaminibus diabolo consecratis, lex est, malefaciendo vincere: in stadio Christi omnino lex est contraria; hîc enim non eum, qui percutit, sed qui percutitur, coronari decretum est. Illud demum est diuinæ virtutis, illud cæleste stadium, illud Angelorum theatrum. In epist. ad Roman.

Caue, ne Cresiphonti Pancratiastæ fias tuâ impatientiâ similis, qui, vt scribit Plutarchus, mulæ recalcitrauit. Nam quemadmodum ridiculi, furiosique hominis est, equo calcitranti recalcitrare; ita ridiculi, insaníque hominis est, inimico iniuriam inferenti iniuriam inferre. Nautæ, cùm vehemens ventus, & aduersus spirat, minimè resistunt, quin potiùs demisso, contractóque velo, ne submergantur, cedunt. Idipsum facere docet Dominus eos, qui in cælum nauigant, non resistere malo, hoc est, procelloso turbini, iniuriis, contumeliis; sed dimittere velum, ne odij, simultatúmque fluctibus obruantur. Plutarch.

Cogita tandem, veniam, & miserationem præ se ferre nescio quam iucunditatem, iuxta illud, *Iucundus homo, qui miseretur*, &c. Iucundus, quia Deum imitatur, qui nullatenus vindicta delectatur; imò si illam comminetur, dolere dicitur; sic eum dolentem inducit Moyses: *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo*, inquit, *hominem, quem creaui*, &c. Iucundus, quia vt filius Dei efficitur, *vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est*, &c. Iucundus, quia de remissione propriorum delictorum securus efficitur. Iucundus, quia se ab illis malis, doloribus, ac mentis cruciatibus, quæ iram, atque indignationem consequuntur, liberum, Psalm. 111. Genes. 6. Matth. 5.

berum, atque absolutum sentiet. Iucundus, quia summi Dei gratiam se ignoscendo inire cognoscit.

Æquo animo ferenda hominum temeraria iudicia.

CAPVT V.

T patienti, & æquo animo simus, dum de nobis alij malè iudicant, considerandum est. 1. Primò, à condito orbe omnes bonos, & sanctos obnoxios fuisse temerario iudicio aliorum, maximè improborum, & imperfectorum. Sic temerè iudicauit de Abele Caïn: de Iacob Esaü: de Iosepho fratres: de Moyse soror, & alij: de matre Samuëlis Heli: de Dauide Saül: de Mardochæo Aman: de Prophetis Iudæi: & in nouo Testamento iidem de S. Ioanne Baptista, & maximè de Christo Saluatore, qui apud Lucam ea de re conqueritur, dicens; Luc. 7. *Venit Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis; dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus Publicanorum, & peccatorum.* Ibidem Simon Pharisæus iudicauit Christum non esse Prophetam, eo quòd permisisset se attingi à muliere peccatrice. Iudas fractionem alabastri in caput Christi malè interpretatus est,

est, cuius iudicium temerarium Christus multis verbis redarguit. Numquid tu melior es Abele, Iacobo, Iosepho, Moyse, Dauide, & Christo ipso, de quibus malè mali iudicarunt? Itaque quotiescumque tibi euenerit, vt homines facta tua etiam optima interpretentur in deterrimam partem, dic cum alio Propheta: *Non sum melior quàm patres mei.* 3.Reg.19.
Attende etiam quid Christus dicat: *Non est discipulus super magistrum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domesticos eius?* Matth 10.

B 2. Præterea, tibi omnia illa temeraria iudicia contemnenda sunt, cùm vt plurimùm malorum sint. Sic enim docuit Apostolos Dominus. Nam cùm illi renunciassent Domino, Pharisæos eius sermone fuisse scandalizatos, respondit; *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Matth.15. Reuera cæci sunt de aliis temerè iudicantes; quia vel de facto, vel de intentione iudicant: factum non vident, alioqui non esset temerarium iudicium: intentio non potest nisi ab ipso Deo videri; ergo ad vtrumque cæci sunt. Cæcus autem, vt aiunt, non potest iudicare de coloribus, quia illos non videt; quòd si aliquando de illis iudicare præsumeret, rideres. Similiter, ridendum potiùs, quàm dolendum est, si videamus aliquos iudicare de his, quæ omnino illos latent. Talibus, vt opinor, loquebatur Apostolus, cùm diceret; *Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer.* 1.Cor.4. Ac si diceret; à vobis cæcis, à vobis maleuolis iudicari pro nihilo duco, non moror iudicia vestra. Vnde optimè Anselmus

Anselm. in epist. 1. ad Corinth. 4. selmus ait: *Iusti non humana iudicia, sed æterni Iudicis examen aspiciunt; atque ideo derogantium verba cum Paulo despiciunt.*

Non quid dicant homines de nobis, sed quid simus à nobis, attendere debemus. Propterea, ait quidam, [quis sis interest, Publ. Mim. non quis habearis.] Quia non vt haberis, sed vt eris, à Domino iudicaberis, cuius tantùm sunt tremenda iudicia. Ideo ait Gre- Orat. de seipso. gorius Nazianzenus, *quid mea interest, qui rei veritatem magis curo, imò solùm curo? hoc enim vel me condemnauerit, vel absoluerit: hoc miserum, vel beatum reddiderit.* Causam autem, cur contemnere debeamus humana iudicia, red- August. lib. 2. serm. in monte. cap. 19. dit Diuus Augustinus. *Quia*, inquit, *temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei, de quo temerè iudicatur; ei autem, qui temerè iudicat, ipsa temeritas necesse est vt noceat.* Ferto igitur patienter talia iudicia, cùm iudicanti, non iudicato noceant. Timeas solùm à Do- 1. Reg. 16. mino, & rideas ab hominibus iudicari. Nam *homo videt ea, quæ parent; Deus autem intuetur* Isai. 11. *cor.* Ipse, ait Isaias, *non secundùm visionem oculorum iudicabit.* Propterea de illius iudicio loquens idem Gregorius Nazianzenus eodem loco, sic ait. *Dei iudicium cordatis hominibus pluris faciendum, magísque curandum est, quàm omnium hominum in vnum coactorum.* Audi etiam aureum sanè Senecæ dicterium Christiano Lib. 3. de ira. cap 4. dignum. [Conscientiæ, *inquit*, satisfaciamus, nihil in famam laboremus, sequantur vel Lib. de remed. fortunæ. mala, dum bene mereris.] Idem, quorum sint iudicia magnifacienda, ostendit, dum ait: [Mouerer, si malè de me M. Cato; si Lælius sapiens

ſapiens, ſi duo Scipiones ita loquerentur; nunc malis diſplicere, laudari eſt. Non poteſt vllam autoritatem habere ſententia, vbi qui damnandus eſt, damnat.]

C Vellem certè interdum teipſum à teipſo iudicari: fortè enim permittit Deus, vt ab aliis iudiceris, quia teipſum non iudicas; quia, ait Apoſtolus, *ſi noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et vtinam hoc noſtro, vel humano iudicio formidandum illud Dei iudicium euitemus. Fac, vt Deus te iudicatum inueniat; ideo, inquit Auguſtinus, *aſcende tribunal mentis tuæ, eſto tibi iudex ante teipſum.* Ferto in te ſententiam, ſententiam, inquam, non mortis, ſed pœnitentiæ, quàm illicò ſubibis. 1. Cor. 13. Auguſt. in Pſal. 49.

Conſidera etiam exempla eorum, quibus malè ceſſit, quòd temerariè alios iudicauerint. Nam in primis Maria ſoror Moyſis, quia temerè iudicauit de Moyſe, propter vxorem eius Æthiopiſſam, percuſſa eſt lepra. Deinde Heli Sacerdos, quia Helcanæ coniugem Annam, Dominum toto pectore deprecantem, ex motu labiorum temerè cenſuit temulentam, è ſella deorſum lapſus, fractis ceruicibus expirauit. Adhæc Michol vxor Dauid, quia leuitati, non humilitati attribuit, cùm Dauid ephod lineo accinctus ante arcam Domini ſaltauit, perpetuam ſterilitatis contumeliam incurrit. Et Hanon Rex filiorum Ammon, cùm ex vana ſuſpicione, quaſi exploratum terram ſuam veniſſent, Legatis Regis Dauidis partem barbæ abradi iuſſiſſet, & veſtes vſque ad nates Num. 12. 1. Reg. 1. 2. Reg. 6. 2. Reg. 10.

ſuccidi; pro barbis raſis, capitis ſui diadema; pro ſuccisis verò veſtibus, regnum amiſit. In Vitis Patrum, Iſaac Abbas è Thebaïde ad congregationem fratrum venerat, & in ea fratrem quemdam temerè iudicarat. Hunc ad eremum egreſſum Angelus aditu cellæ prohibuit, dicens: non permitto te intrare. Quare? inquit ille. Tum Angelus: quò ergo iubes ire, quem iudicaſti fratrem? Tum Abbas ſupplex Angelo factus; Peccaui, inquit, ignoſce mihi. Et Angelus; ſurge, ignoſcit tibi Deus: ſed deinceps ne iudices fratrem, antequam ſit iudicatus à Deo.

In Vit. Patrum.

Recordentur, qui temerè de aliis iudicant, quid Phariſæo acciderit, de quo ſic Chryſoſtomus; *Ille rem veram dicebat; non ſum ſicut ille Publicanus; & dicebat nullo audiente, & fuit condemnatus. Qui falſa, & de quibus non ſunt certi, in omnes partes tranſmittunt, quid non mali patientur? quid non ſuſtinebunt?* Defendit Deus Publicanum à Phariſæo iudicatum, ſic defendet te ab his, qui te condemnabunt.

Homil. 21. in epiſt. ad Hebræos.

Video præterea illos, qui ab aliis temerè iudicantur, multos habere patronos, qui eos defendunt, maximè ſi conſcij ſibi non ſint mali, de quo iudicantur. Audiamus in primis, quid Chriſtus dicat temerariè iudicantibus: *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* Id eſt, nolite homines iudicare, vt non iudicemini à Deo. Nam, inquit Hieronymus, *aliter hominum linor, aliter Chriſtus iudicat. Non eadem eſt ſententia tribunalis eius, & anguli ſuſurronum*, &c. Chriſtus autem vult nos arcere à iudiciis illis temerariis, quia ſic iudicantes D

Matth. 7.

nihil

nihil emolumenti nobis comparamus; imò verò, ait Chrysostomus, *magis in discutiendo, & perquirendo aliena commissa, labor est; & iudicare de alterius mente, difficultas summa*, &c. Valdè perpendenda sunt verba Apostoli ad Romanos scribentis; *Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis, qui iudicas.* Propter quid inexcusabilis est; quia nullus eum talem iudicem constituit? nullam refert de illo iudicio vtilitatem; à nullo cogitur talem ferre sententiam. Propter huiusmodi igitur est coram Deo inexcusabilis.

D. Chrysost. lib. 1. de compūctione cordis.
Ad Rom. 2.

Vide etiam, quomodo inuehatur Diuus Iacobus in temerè iudicantem. *Tu autem quis es, qui iudicas proximum?* Similiter & Diuus Paulus, quasi ægrè ferens illa de te iudicia, sic in iudicantem insurgit: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* Et alibi; *Nolite ante tempus iudicare.* Cùm itaque verba illa scripta remaneant, non semel dumtaxat dicta sunt, sed cùm dicta sint à viuentibus in cælis, semper dicuntur viuentibus de te iudicantibus in terris, qui tanto terribiliùs à Deo iudicandi sunt, quanto minùs de iudicio illorum curaueris. Defendit te Christus, defendunt te Apostoli, quid times? *Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

Iacobi 4.
Rom. 14.
1. Cor. 11.

E Accedit, quòd aliquando Deus innocentium hominum existimationem etiam per miraculum contra iudiciorum temeritatem defendit.

Refert Surius, Sanctum Brixium Episcopum Turonensem, cùm populus temerè iudicasset eum ex stupro filium genuisse, infan-

Surius in eius vita.

tulo recenter nato publicè in conſpectum allato, dixiſſe; Adiuro te per Ieſum Chriſtum Dei Filium, vt palàm edicas, num genitor tuus ſim? & mox reſpondit, non es. Simile legimus de Diuo Goare apud eumdem Surium, & de Daniele Abbate Ægyptio in vitis Patrum. Et apud Valerium Maximum, præceps nimiùm hæc iudicandi ratio in duabus Veſtalibus olim conſpicua fuit, in Claudia, & Tucia; quæ cùm parum ſanctè virginitatem conſeruaſſe crederentur, harum vna, Claudia ſcilicet, nauim aduerſo flumine pertraxit; altera aquam cribro hauſit. Sic fama mendax concidit, & ægrè credulitatis temerariæ pœnitentiam egêre, qui ſtultè nimiùm iudicauerant. Puniuit Deus temerarios illos iudices, puniet & tuos, ſiue in hoc ſæculo, ſiue in futuro. Quid conquereris? manifeſtauit innocentiam eorum, de quibus temerè iudicabatur; manifeſtabit & tuam, ſiue ante, ſiue poſt mortem, prout ei meliùs videbitur expedire. Eſto contentus.

Valerius Maxim.

Porrò, ſi placeas hominibus, fortè ab illis non iudicaberis, ſed Chriſti ſeruus non eris. Quia ait Apoſtolus; *Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.* Vni ergo Chriſto placere ſtude, vt illius ſis ſeruus, non reus; & dic: *Qui iudicat me, Dominus eſt,* qui ſcrutatur corda, & renes; & videt, an verum ſit in te, quod alij iudicant de te: fac, vt cum eodem Apoſtolo dicere poſſis; *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Dummodo tua non te accuſet conſcientia, iudicium hominum nullum erit.

Galat. 1.

2. Cor. 1.

Hoc

Hoc optabat Diuus Augustinus, cùm cuidam Manichæo, nomine Secundino, diceret: *Senti de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Nam ait Iuuenalis:

Augustin. lib. contra Secund. cap. 1. tom. 6.

Iuuenal. satyr. 13.

Hæc est summa boni, mens quæ sibi conscia
recti est.

Interrogatus Bias, quidnam in vita metu vacaret, respondit; Bona conscientia. Conscientia autem non est aliud, quam scientia, & testimonium, quo anima bene sibi conscia est, sibique attestatur se purè, & sanctè iuxta Dei legem viuere. Itaque noli malè agere, & tua non te accusabit conscientia: si te non accuset conscientia, non iudicabit te Deus: si Deus non te iudicet, pro minimo tibi sit ab hominibus iudicari.

F Dic præterea cum Iobo; *Ecce in cælo testis meus.* In quæ verba sic scribit Diuus Gregorius: *Sæpe contingit, vt ipsa in nobis bona opera ab incautis hominibus reprehendantur. Sed qui testem in cælo habet, reprehensiones hominum metuere non debet.* Idem Gregorius afferens alibi eumdem locum Iob, sic scribit. *Qui vita sua in cælo testem habet, iudicia hominum in terra pertimescere non debet.* Consolationem vocat Diuus Bernardus bene agendo blasphemari à malis. *Profectò*, inquit, *bona consolatio est, cùm benefacientes blasphemamur à malis, si recti diligunt nos. Omnino sufficit aduersus os loquentium iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ.* Deinde, non omnia nostra opera ab hominibus probantur; quid mirum igitur, si aliquando ab hominibus iudicentur? Olim

Iob. 16. lib. 13 moral. cap. 13.

Lib. 9. Epist. 39.

Bernard. homil. 24. in Cantic.

Xenophon 2.comment. Xenophon dicere ſolebat :] Non facile eſt, *ait*, vt reperiri aliquod opus poſſit, in quo nihil à quoquam reprehendatur : eſt enim arduum, ita quidquam perficere, vt non alicubi pecces. Quòd ſi etiam ſine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile eſt non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem.]

Malorum hominum conuerſatio, eorúmque grauamina patienter ſuſtinenda.

CAPVT VI.

Geneſ. 25. Vo filij olim collidebantur in vtero materno : quid autem iſti filij adumbrarent, indicat Diuus Auguſtinus. *Sicut*, inquit, *duo paruuli in vtero Rebeccæ collidebantur : ſic in vtero Eccleſiæ duo populi iugiter aduerſantur. In ventre ſpiritalis Rebeccæ, id eſt, Eccleſiæ, duo populi colliduntur, humiles ſcilicet, & ſuperbi: caſti, & adulteri*, &c. Quamdiu erit grauida iſta mater, tamdiu durabit illa colliſio. Erit autem grauida vſque ad finem mundi: tunc enim bonorum ceſſabit vexatio, quia nulla erit malorum permixtio. Vnde idem Diuus Auguſtinus : *Certi ſumus*, inquit, *quia omnes, qui ſumus in corpore Domini, & manemus in illo, vt ipſe maneat in nobis, in hoc ſæculo neceſſe habemus vſque in finem inter malos viuere:* A

Serm. 78. de tempore.

Tract. 27. in Ioan.

uere: non inter illos dico malos, qui blaſphemant Chriſtum: rari enim iam inueniuntur, qui lingua blaſphemant, ſed multi, qui vita. Neceſſe eſt ergo, vt inter illos vſque in finem viuamus. Sunt enim quidam, qui licèt non malè loquantur de Deo, non tamen bene loquuntur de proximo: ſemper ſunt rixantes, litigantes, aut moroſi; quorum etſi oneroſa ſit conuerſatio, poteſt tamen merendi eſſe occaſio. Si igitur cogaris cum malis hominibus verſari, fac, vt tua patientia in conuerſatione illa merearis conuerſationem Angelorum: propterea recordare, quòd Abel ſuſtinuerit Caïn; Iacob Eſaü: Loth Sodomiticos ciues: Dauid Saülem, & alij viri ſancti multos homines illos perſequentes. Itaque, qui voluerit eſſe vt Abel, ſuſtineat patienter eos, qui fuerint vt Caïn. Nam, ait Gregorius, *Abel quippe renuit eſſe, quem Caïn malitia non exercet.* Et alibi: *Boni ſi ſine malis fuerint perfecti eſſe boni non poſſunt; quia minimè purgantur. Abel eſſe non ſuſpicor, qui Caïn non habuerit.* Vis quoque imitari Iacob? æquo feras animo eos, qui imitantur Eſau. Cupis ſanctificari vt Dauid? patere eos, qui perſequuntur vt Saül. Lib. 20. moral. cap. 30. lib. 9. epiſt. 39.

Quamuis roſa inter pungentes ſpinas naſcatur, non minùs redolet: ſic vir probus, licèt inter peſſimos verſetur, dat ſemper odorem patientiæ. Huiuſmodi fuit Iob, qui dicebat; *frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.* Talis Ezechiel, cui Dominus: *Increduli, inquit, & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas.* Hi, cum quibus morabatur Iob, ſimiles erant draconibus; & cum quibus Iob 30. Ezech. 2.

Ezechiel, assimilabantur scorpionibus. Interim nec illi dracones, nec huic nocuerunt scorpiones.

B
Interdum Deus permittit, vt malos habeas socios, vt sint tibi causa merendi: purgantur enim aliquando boni societate malorum. Sit mihi testis Gregorius: *Ipsa malorum societas purgatio bonorum est.* Cur igitur de malorum societate, déque illorum persecutione conquereris.

Lib 9. epist. 39.

Illum non adhuc esse fœlicem existimat Seneca, quem turba non deriserit, nec ad beatitudinem peruenisse, qui non contempserit contemni. Illum audiamus. [Nondum fœlix es, *ait*, si nondum te turba deriserit. Si beatus esse vis, hoc cogita primùm, contemnere ab aliis contemni.] Sed à quibus quis contemnitur, nisi ab his, cum quibus moratur?

Lib. de moribus.

Simile.

Boni in hoc mundo sunt veluti in aliena domo, mali verò in propria, ideo vocantur à Christo filij huius sæculi: vtplurimùm abundantiùs viuitur in domo propria, quàm aliena. Filij alicuius domus, quamdiu in illa sunt audaciùs loquuntur, ac aliquando insultant, minantur, imperant, exire cogunt: extranei autem vix verbulum vnum proferre audent, quia illius domus non sunt, & patienter ferunt quidquid eis à filiis domus dicatur. Sic non est mirandum, si mali in hoc mundo persequantur bonos, imò sæpe eos expellant: sunt enim mali in domo propria; boni verò in aliena. Christus ipse asserebat regnum suum non esse de hoc mundo; ideo illum

illum persequuti sunt mali, qui & membra illius semper persequentur. *Non indignemini, fratres*, inquit Augustinus, *si in mundo mali florent, vos aduersa patimini. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra.* Serm. de patient. Quasi dicat: mali nihil habent in cælo, quo exultent; nec boni quidquam debent habere in terra, quò gaudeant; sed hoc tantùm gaudeant, quòd hîc habeant, quo doleant: habent enim secum impios, cum quibus illis commorandum est; impios, inquam, illos persequentes, vexantes, ac sæpe sæpius lædentes, atque ita illorúm meritum augentes.

C Pulchrè ostendit idem Doctor, quomodo se habeant ad inuicem iusti & iniusti in hac vita. *Duo genera hominum*, inquit, *iustorum, & iniquorum, in hac terra, & in hac vita commixta sunt. Habent singula ista genera proprias intentiones cordis sui. Genus iustorum conatur in sublimia per humilitatem; genus iniquorum præponderat ad inferiora per elationem. Hoc tantùm se deprimit, vt surgat; illud se extollit, vt cadat. Ex eo fit, vt vnum genus toleret, alterum toleretur; propositúmque sit iustis ipsos etiam iniquos in vitam æternam lucrari: propositum autem iniquis reddere mala pro bonis; & eos, qui sibi vitam æternam volunt, si fieri potest, etiam vita temporali priuare. Nemo dubitat, quòd isti duo alterutrum sibi oneri sunt, sed diuersis intentionibus: Ad hoc enim iustus iniusto oneri est, quia iniustum eum esse non vult, sed eum iustum fieri & optat votis, & conatur factis. Iniustus autem sic odit iustum, vt nolit eum esse, non vt bonum velit esse: quantò enim bonus est, tantò ille magis* in Psal. 36. conc. 2.

nus: *Ab iniquis*; ait: *non potes recedere, quia mixta est palea tritico, vsque dum ventiletur in ipsa area. Miraris est de tritico; recedit à palea, cùm expoliatur; & non recedit ab area, dum trituratur. Quando autem omnino separabitur? cùm venerit ventilator. Ergo modò area in orbe terrarum est, necesse est, vt si proficis, inter iniquos viuas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede.* Odio habeas semper malas peccatorum actiones, sed illorum pro Christo sustineas persecutiones. Noli dolere, quòd te vexent, sed quòd Deo peccent. Non participat triticum de natura paleæ; sic nec tu de malignitate peccatorum participare debes. Valdè laudabile est vitiis alienis tribulari, non implicari: mœrere, non hærere; dolore contrahi, non amore attrahi.

Chrysost. in Genes. c. 6. Diuus quoque Chrysostomus ostendit E nihil nobis esse nocumenti, inter malos versari, imò Deum conuersationem illam ob maius bonum permittere. *Nam*, inquit, *ideo misericors Deus sic dispensauit, vt simul essent boni & mali, quò malorum subneruaretur malitia, bonorúmque virtus clarius elucesceret; & desides, ac studiosi plurima commoda lucrifacerent, modò vellent.*

Genes 6. Inter malos olim versabatur Noë, nec propterea inquinatus est, cùm inter eos, teste Scriptura, semper *vir iustus, atque perfectus fuerit.* Non illorum malas imitabatur actiones, sed illorum potiùs patiebatur persecutiones; impugnabatur, sed non expugnabatur: non poterat à malis illis hominibus recedere, sed potuit à prauis illorum operibus

ribus abstinere: miscebatur quidem pessimis hominibus, sed non implicabatur eorum actibus: seruauit iustitiam inter iniustos; continentiam inter lubricos; deuiantes non sequebatur; & tamen inter illos morabatur. Vnde de illo idem Chrysostomus. *Noë*, inquit, *multos habebat, imò omnes, qui ad mala, & ad praua opera inhortabantur; & nullus erat, qui ad bonum induceret: & tam domestica illi virtus erat, vt viam diuersam à vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret; adimplens illud, quod Moyses olim dicturus erat: Ne sit cum multis in malitia; & illud: Melior est vnus faciens voluntatem Domini, quàm innumeri praeuaricatores.* Ne verearis igitur eos sustinere, qui tibi non possunt nocere, erisque admirabilis: nam Aristippus interrogatus, quid esset admirandum in vita: vir probus, inquit, & moderatus; quoniam etsi inter improbos agat, non tamen peruertitur. Ibidem. Aristipp.

Valdè tamen vtile erit, dum commodè fieri potest, malorum societatem, & conuersationem fugere; & præcipuè eorum, qui vel impellunt ad peccatum, aut peccandi sunt occasio. Refert Valerius Maximus, quòd dum quidam stolidus audiente Pythagora diceret; Mallem cum mulieribus esse, quàm cum Philosophis conuersari; & sues, inquit, in cœno libentiùs, quàm in pura aqua versantur. Non dissimiles iudicabat ille Philosophus sordidis illis animalibus eos, quibus illorum grata erat periculosa conuersatio. Lib. 7. de memorab. dictis.

nus: *Ab iniquis*; ait: *non potes recedere, quia mixta est palea tritico, vsque dum ventiletur in ipsa area. Mira res est de tritico; recedit à palea, cùm expoliatur; & non recedit ab area, dum trituratur. Quando autem omnino separabitur? cùm venerit ventilator. Ergo modò area in orbe terrarum est, necesse est, vt si proficis, inter iniquos viuas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede.* Odio habeas semper malas peccatorum actiones, sed illorum pro Christo sustineas persecutiones. Noli dolere, quòd te vexent, sed quòd Deo peccent. Non participat triticum de natura paleæ; sic nec tu de malignitate peccatorum participare debes. Valdè laudabile est vitiis alienis tribulari, non implicari: mœrere, non hærere; dolore contrahi, non amore attrahi.

Chrysost. in Genes. c. 6. Diuus quoque Chrysostomus ostendit E nihil nobis esse nocumenti, inter malos versari, imò Deum conuersationem illam ob maius bonum permittere. *Nam*, inquit, *ideo misericors Deus sic dispensauit, vt simul essent boni & mali, quò malorum subneruaretur malitia, bonorúmque virtus clariùs elucesceret; & desides, ac studiosi plurima commoda lucrifacerent, modò vellent.*

Genes 6. Inter malos olim versabatur Noë, nec propterea inquinatus est, cùm inter eos, teste Scriptura, semper *vir iustus, atque perfectus fuerit.* Non illorum malas imitabatur actiones, sed illorum potiùs patiebatur persecutiones; impugnabatur, sed non expugnabatur: non poterat à malis illis hominibus recedere; sed potuit à prauis illorum operibus

ribus abstinere: miscebatur quidem pessimis hominibus, sed non implicabatur eorum actibus: seruauit iustitiam inter iniustos; continentiam inter lubricos; deuiantes non sequebatur; & tamen inter illos morabatur. Vnde de illo idem Chrysostomus. *Noë*, inquit, *multos habebat, imò omnes, qui ad mala, & ad praua opera inhortabantur; & nullus erat, qui ad bonum induceret: & tam domestica illi virtus erat, vt viam diuersam à vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret; adimplens illud, quod Moyses olim dicturus erat: Ne sit cum multis in malitia; & illud: Melior est vnus faciens voluntatem Domini, quàm innumeri praeuaricatores.* Ne verearis igitur eos sustinere, qui tibi non possunt nocere, erisque admirabilis: nam Aristippus interrogatus, quid esset admirandum in vita: vir probus, inquit, & moderatus; quoniam etsi inter improbos agat, non tamen peruertitur. Ibidem. Aristipp.

Valdè tamen vtile erit, dum commodè fieri potest, malorum societatem, & conuersationem fugere; & praecipuè eorum, qui vel impellunt ad peccatum, aut peccandi sunt occasio. Refert Valerius Maximus, quòd dum quidam stolidus audiente Pythagora diceret; Mallem cum mulieribus esse, quàm cum Philosophis conuersari; & sues, inquit, in coeno libentiùs, quàm in pura aqua versantur. Non dissimiles iudicabat ille Philosophus sordidis illis animalibus eos, quibus illorum grata erat periculosa conuersatio. Lib. 7. de memorab. dictis.

Plus

nus: *Ab iniquis*; ait: *non potes recedere, quia mixta est palea tritico, vsque dum ventiletur in ipsa area. Mira res est de tritico; recedit à palea, cùm expoliatur; & non recedit ab area, dum trituratur. Quando autem omnino separabitur? cùm venerit ventilator. Ergo modò area in orbe terrarum est, necesse est, vt si proficis, inter iniquos viuas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede.* Odio habeas semper malas peccatorum actiones, sed illorum pro Christo sustineas persecutiones. Noli dolere, quòd te vexent, sed quòd Deo peccent. Non participat triticum de natura paleæ; sic nec tu de malignitate peccatorum participare debes. Valdè laudabile est vitiis alienis tribulari, non implicari: mœrere, non hærere; dolore contrahi, non amore attrahi.

Chrysost. in Genel. c. 6. Diuus quoque Chrysostomus ostendit E nihil nobis esse nocumenti, inter malos versari, imò Deum conuersationem illam ob maius bonum permittere. *Nam*, inquit, *ideo misericors Deus sic dispensauit, vt simul essent boni & mali, quò malorum subneruaretur malitia, bonorúmque virtus clariùs elucesceret; & desides, ac studiosi plurima commoda lucrifacerent, modò vellent.*

Genes 6. Inter malos olim versabatur Noë, nec propterea inquinatus est, cùm inter eos, teste Scriptura, semper *vir iustus, atque perfectus fuerit.* Non illorum malas imitabatur actiones, sed illorum potiùs patiebatur persecutiones; impugnabatur, sed non expugnabatur: non poterat à malis illis hominibus recedere; sed potuit à prauis illorum operibus

ribus abstinere: miscebatur quidem pessimis hominibus, sed non implicabatur eorum actibus: seruauit iustitiam inter iniustos; continentiam inter lubricos; deuiantes non sequebatur; & tamen inter illos morabatur. Vnde de illo idem Chrysostomus. *Noë*, inquit, *multos habebat, imò omnes, qui ad mala, & ad praua opera inhortabantur; & nullus erat, qui ad bonum induceret: & tam domestica illi virtus erat, vt viam diuersam à vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret; adimplens illud, quod Moyses olim dicturus erat: Ne sit cum multis in malitia; & illud: Melior est vnus faciens voluntatem Domini, quàm innumeri praeuaricatores.* Ne verearis igitur eos sustinere, qui tibi non possunt nocere, erisque admirabilis: nam Aristippus interrogatus, quid esset admirandum in vita: vir probus, inquit, & moderatus; quoniam etsi inter improbos agat, non tamen peruertitur. Ibidem. Aristipp.

Valdè tamen vtile erit, dum commodè fieri potest, malorum societatem, & conuersationem fugere; & praecipuè eorum, qui vel impellunt ad peccatum, aut peccandi sunt occasio. Refert Valerius Maximus, quòd dum quidam stolidus audiente Pythagora diceret; Mallem cum mulieribus esse, quàm cum Philosophis conuersari; & sues, inquit, in coeno libentiùs, quàm in pura aqua versantur. Non dissimiles iudicabat ille Philosophus sordidis illis animalibus eos, quibus illorum grata erat periculosa conuersatio. Lib. 7. de memorab. dictis.

Plus

Ezechiel, assimilabantur scorpionibus. Interim nec illi dracones, nec huic nocuerunt scorpiones.

Interdum Deus permittit, vt malos habeas socios, vt sint tibi causa merendi: purgantur enim aliquando boni societate malorum. Sit mihi testis Gregorius: *Ipsa malorum societas, purgatio bonorum est.* Cur igitur de malorum societate, déque illorum persecutione conquereris. B

Lib 9. epist. 39.

Illum non adhuc esse fœlicem existimat Seneca, quem turba non deriserit, nec ad beatitudinem peruenisse, qui non contempserit contemni. Illum audiamus. [Nondum fœlix es, *ait*, si nondum te turba deriserit. Si beatus esse vis, hoc cogita primùm, contemnere ab aliis contemni.] Sed à quibus quis contemnitur, nisi ab his, cum quibus moratur?

Lib de moribus.

Simile.

Boni in hoc mundo sunt veluti in aliena domo, mali verò in propria, ideo vocantur à Christo filij huius sæculi: vtplurimùm abundantiùs viuitur in domo propria, quàm aliena. Filij alicuius domus, quamdiu in illa sunt audaciùs loquuntur, ac aliquando insultant, minantur, imperant, exire cogunt: extranei autem vix verbulum vnum proferre audent, quia illius domus non sunt, & patienter ferunt quidquid eis à filiis domus dicatur. Sic non est mirandum, si mali in hoc mundo persequantur bonos, imò sæpe eos expellant: sunt enim mali in domo propria; boni verò in aliena. Christus ipse asserebat regnum suum non esse de hoc mundo; ideo illum

illum persequuti sunt mali, qui & membra illius semper persequentur. *Non indignemini, fratres*, inquit Augustinus, *si in mundo mali florent, vos aduersa patimini. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra.* Quasi dicat: mali nihil habent in cælo, quo exultent; nec boni quidquam debent habere in terra, quò gaudeant; sed hoc tantùm gaudeant, quòd hîc habeant, quo doleant: habent enim secum impios, cum quibus illis commorandum est; impios, inquam, illos persequentes, vexantes, ac sæpe sæpius lædentes, atque ita illorúm meritum augentes. Serm. de patient.

C Pulchrè ostendit idem Doctor, quomodo se habeant ad inuicem iusti & iniusti in hac vita. *Duo genera hominum*, inquit, *iustorum, & iniquorum, in hac terra, & in hac vita commixta sunt. Habent singula ista genera proprias intentiones cordis sui. Genus iustorum conatur in sublimia per humilitatem; genus iniquorum præponderat ad inferiora per elationem. Hoc tantùm se deprimit, vt surgat; illud se extollit, vt cadat. Ex eo fit, vt vnum genus toleret, alterum toleretur; propositúmque sit iustis ipsos etiam iniquos in vitam æternam lucrari: propositum autem iniquis reddere mala pro bonis; & eos, qui sibi vitam æternam volunt, si fieri potest, etiam vita temporali priuare. Nemo dubitat, quòd isti duo alterutrum sibi oneri sunt, sed diuersis intentionibus: Ad hoc enim iustus iniusto oneri est, quia iniustum eum esse non vult, sed eum iustum fieri & optat votis, & conatur factis. Iniustus autem sic odit iustum, vt nolit eum esse, non vt bonum velit esse: quantò enim bonus est, tantò ille magis* in Psal. 36. conc. 2.

oneri est iniquitati illius; & laborat quidem, si fieri potest, vt eum iniustum faciat; si autem non potest, de medio tollat, & à suo tædio, molestiáque remoueat. Caueas igitur, ne iniquorum persecutione fias iniquus; hoc enim intendunt iniqui: sed vt ad intentum nunquam perueniant, patienter ferto illorum vexationes.

Erant olim inter Gentiles aliqui aliis nequiores; sed qui minùs erant iniqui, sæpe ab illis nequioribus vexabantur, illorúmque vexationes forti & æquo animo ferebant. Hæc cùm legisset Tertullianus, spernebat omnia, quæ à Gentilibus sui temporis tormenta Christiani patiebantur, illáque obiectabat, ac ostendebat exemplo multorum Gentilium pro inani quadam gloria multa acerba ferentium, debere nos patienti animo pro Christo magis tolerare omnia aduersa, quæ nobis immittuntur ab his, cum quibus versamur: sic enim ille ad Gentes. *Licet,* inquit, *nunc Sarmanticios, & Semaxios appelletis, quia ad stipem dimidij axis reuincti sarmentorum ambitu exurimur: hic est habitus victoriæ nostræ, hæc palmata vestis, tali curru triumphamus. Apud vos quoque, ô Gentes, Mutius dextram suam libens in ara reliquit. O sublimitas animi! Empedocles totum se Catanensium Ætnæis incendiis donauit. O vigor mentis! Regulus, ne vnus pro multis hostibus viueret, toto corpore cruces patitur. O fortem virum, & in captiuitate victorem! Anaxarchus, cùm in exitium ptisanæ pilo contunderetur; Tunde, tunde, ait Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Attica meretrix, carnifice iam fatigato, postremò linguam suam*

Apologet. c. 50. contra Gentes.

suam comestam in Tyranni sauientis faciem expuit; vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri posset, si etiam victa voluisset. Zeno Aleates consultus à Dionysio, quidnam Philosophia praestaret, cùm respondisset, contemptum mortis, impassibilis flagellis Tyranni obiectus sententiam suam ad mortem vsque signabat. Si hæc tolerauêre Gentiles ab his, cum quibus versabantur; cur non patiemur & nos, si quid nobis contingat aduersi malitia eorum, cum quibus morari cogimur?

D Laude dignus ille est, qui etiam inter malos bene operari nouit; sicut maximo est ei vituperio, qui inter bonos non vult esse bonus. Quid hac de re sentiat Gregorius, audiamus. *Sicut*, inquit, *grauioris culpa est, inter bonos bonum non esse: ita immensi est praeconij, bonum etiam inter malos extitisse.* Sed qua ratione poterit quis esse bonus, nisi malorum fugiendo peccamina, illorum patienter sustineat grauamina? Cæterùm, non deerit, qui te consoletur, Deus; si non desit, qui te persequatur, homo. Deum habebis consolatorem, pro quo sustinuisti persequutorem. Teste eodem Gregorio, *nemo perfectè bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus.* Lib. 1. moral. in. cap. 1. Iob.

Fieri nullo modo potest, vt quamdiu sumus in hoc mundo, sine aliquibus malis hominibus viuamus. Sicut non potest esse triticum sine palea, quamdiu in area, vel in agro est; poterit quidem triturari, sed non omnino à palea separari, donec ventiletur: possumus etiam nos sine iniquitate viuere, sed non sine iniquis. Vnde Diuus Augustinus: in Psal. 91.

nus: *Ab iniquis*; ait: *non potes recedere, quia mixta est palea tritico, vsque dum ventiletur in ipsa area. Mira res est de tritico; recedit à palea, cùm expoliatur; & non recedit ab area, dum trituratur. Quando autem omnino separabitur? cùm venerit ventilator. Ergo modò area in orbe terrarum est, necesse est, vt si proficis, inter iniquos viuas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede.* Odio habeas semper malas peccatorum actiones, sed illorum pro Christo sustineas persecutiones. Noli dolere, quòd te vexent, sed quòd Deo peccent. Non participat triticum de natura paleæ; sic nec tu de malignitate peccatorum participare debes. Valdè laudabile est vitiis alienis tribulari, non implicari: mœrere, non hærere; dolore contrahi, non amore attrahi.

Chrysost. in Genes. c. 6. Diuus quoque Chrysostomus ostendit E nihil nobis esse nocumenti, inter malos versari, imò Deum conuersationem illam ob maius bonum permittere. *Nam*, inquit, *ideo misericors Deus sic dispensauit, vt simul essent boni & mali, quò malorum subneruaretur malitia, bonorúmque virtus clariùs elucesceret; & desides, ac studiosi plurima commoda lucrifacerent, modò vellent.*

Genes 6. Inter malos olim versabatur Noë, nec propterea inquinatus est, cùm inter eos, teste Scriptura, semper *vir iustus, atque perfectus fuerit.* Non illorum malas imitabatur actiones, sed illorum potiùs patiebatur persecutiones; impugnabatur, sed non expugnabatur: non poterat à malis illis hominibus recedere; sed potuit à prauis illorum operibus

ribus abstinere: miscebatur quidem pessimis hominibus, sed non implicabatur eorum actibus: seruauit iustitiam inter iniustos; continentiam inter lubricos; deuiantes non sequebatur; & tamen inter illos morabatur. Vnde de illo idem Chrysostomus. *Noë*, inquit, *multos habebat, imò omnes, qui ad mala, & ad praua opera inhortabantur; & nullus erat, qui ad bonum induceret: & tam domestica illi virtus erat, vt viam diuersam à vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret; adimplens illud, quod Moyses olim dicturus erat: Ne sit cum multis in malitia; & illud: Melior est vnus faciens voluntatem Domini, quàm innumeri prauaricatores.* Ne verearis igitur eos sustinere, qui tibi non possunt nocere, erísque admirabilis: nam Aristippus interrogatus, quid esset admirandum in vita: vir probus, inquit, & moderatus; quoniam etsi inter improbos agat, non tamen peruertitur. **Ibidem.** **Aristipp.**

Valdè tamen vtile erit, dum commodè fieri potest, malorum societatem, & conuersationem fugere; & præcipuè eorum, qui vel impellunt ad peccatum, aut peccandi sunt occasio. Refert Valerius Maximus, quòd dum quidam stolidus audiente Pythagora diceret; Mallem cum mulieribus esse, quàm cum Philosophis conuersari; & sues, inquit, in cœno libentiùs, quàm in pura aqua versantur. Non dissimiles iudicabat ille Philosophus sordidis illis animalibus eos, quibus illorum grata erat periculosa conuersatio. **Lib. 7. de memorab. dictis.**

Plus

Plus sibi nocent inimici iniurias inferendo, quàm nobis; idcirco non dolendum, sed illis est condolendum.

CAPVT VII.

Alb. Magn. XTAT quædam species Vnicornis, quæ, secundùm Albertum, vehementer odit quemcumque rubeum colorem: vnde si videat hominem rubeis indutum, maximo cùm impetu occurrit ad illum occidendum: verùm si iuxta aliquam arborem ipse se abscondat, tunc huiusmodi animal cornu suo adeò fortiter in arborem irruit, illúdque in ea ita figit, vt inde extrahere nullō modo valeat, atque ita ipsomet cornu capitur, quo alium ferire, & occidere nitebatur. Eodem planè modo contingit inimico nobis nocere nolenti: Scriptura enim non potest falli, quæ ait; *Qui fodit foueam, incidet in eam; & qui laqueum alteri ponit, peribit in illo; & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo.* Et rursus: *Qui emittit lapidem, reuertitur ad eum.* Hoc patet in Aman, qui in eodem patibulo fuit suspensus, quod Mardochæo parauerat. A

Eccl. 27.

Prou. 26.

Si quis ense lapidem feriat, non lapis, sed ensis læditur, quippe qui percussione obtunditur. Tela emissa, si duritiem lapidis offenderint,

derint, nonnunquam repercussa in eum, qui emisit, reciproco impetu sæuiunt. Sic iniuriæ ab inimicis illatæ, si te patientia munitum offenderint, in inferentem reuertentur, qui, quòd non doleas, dolebit; cùm ideo lædat, vt doleas. Audi Tertullianum: *Idcirco quis te lædit, vt doleas; quia fructus lædentis in dolore læsi est. Ergo cùm fructum eius non dolendo euerteris, ipse doleat necesse est amissione fructus sui.* Diuus quoque Hieronymus ostendit, lædentem maximè confundi, & cruciari patientia læsi. *Nihil*, inquit, *ita confusam facit iniuriam agentis, sicut fortis, & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.* Lib. de patient. cap. 8. In epist. ad Hebræos.

B Aliis nocentes similes sunt vulpeculis, ad quarum caudas iunctæ, ac ligatæ erant faces, ad comburendas Philistinorum segetes, quas quidem incenderunt, sed seipsas consummarunt. Sic mali, dum aliis nocere quærunt, sibi primùm damnum acquirunt. Comparat Diuus Augustinus malitiam, siue iniuriam faculæ incensæ, quæ priùs ardet, & consumitur, quàm aliud incendat. *Faculam*, inquit, *apponis, vt aliquid incendat; numquid non ipsa facula prior ardet, vt aliquid possit incendere? Malitia autem procedit ex te, & quem priùs vastat, nisi te? Equidem dico, quòd geri potest, vt malitia tua alteri non noceat, vt autem tibi non noceat, fieri non potest.* Aliquando malitia tua non nocebit patienti, tibi verò semper nocebit lædenti. Iudic. 15. In Psal. 34.

Muræna non potest priùs aquaticos angues in alienam perniciem parere, quàm

proprium

proprium suum ventrem, in quo concepti fuerant, eroserit: ita quiuis iniustus malitiam suam primus experitur, antequam in alios effundat. Ideo multi connatam sibi bilem excitantes ex iracundia multa, priùs obiêre, quàm hostes suos vlti sint. Vnde idem Au-
In Psal. 36. gustinus: *Iniustitia*, inquit, *iniusti tibi nocet, & illi non nocet? vnde fieri potest, vt non iniquitas eius, quæ per eius indignationem, & odium procedit ad lædendum te, non priùs ipsum vastet intus, quàm te tentet foris? Tuum corpus premit aduersitas, illius animam putrefacit iniquitas.* Et infrà:
Ibidem. *Quidquid in te profert inimicus, in illum redit. Eius persecutio te facit purgatum; illum reum. Cui ergo plus nocet?*

Ibidem. Idem Doctor lædentes ait esse similes his, qui, vt alterius tunicam concidant, per suum proprium corpus gladium traiiciunt; ideo illos insanire dicit, eósque meritò irridet. *Quale est*, inquit, *sæuire gladio, nec posse occidere, nisi corpus inimici, & posse occidere animam suam? decipiunt, contra se sæuiunt, insaniunt, non se vident; tamquam si vellet aliquis per corpus suum ferrum traiicere, vt concideret tunicam alterius. Attendis quò peruenisti, & non attendis qua traiecisti; illius concidisti vestem, sed tuam perforasti carnem. Constat ergo plus esse, quòd se lædunt iniqui, & quòd sibi nocent, quàm quòd sibi videntur nocere illis, qui oderunt. Sententia Domini est, aliter fieri non potest; & arcus eorum frustrentur. Quid est, frustrentur? Nihil nocent iusto.*

Zachar. 2. Loquens Deus per Prophetam his, qui ab inimicis læduntur, sic ait: *Qui tangit vos,* C
tangit

tangit pupillam oculi mei. Secundùm versionem Septuaginta sic est legendum : *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi sui.* Plantinus quoque testatur se vidisse duo exemplaria vulgatæ editionis, in quibus legebatur, *oculi sui.* Quibus verbis innuit Dominus, lædentes plus sibi nocere, quàm his, quos lædunt, cùm eos lædendo pupillæ sui proprij oculi noceant: tanto enim est læsio grauior, quanto pars læsa est nobilior. Obseruat Plinius, pupillam quamuis paruam, integram hominis effigiem reddere; additque non esse in hominis ægritudine timendam mortem, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt: quòd si non redderent, esset locus timendi. [Augurium, *inquit*, ex homine ipso est non timendi mortẽ in ægritudine, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt.] Si itaque inimicus lædens te, lædat & pupillam suam, lædetur illa effigies, quia in illa non apparebit ; atque ita præsagium quoddam erit futuræ mortis, non tam corporalis, quàm æternæ.

Lib. 11. cap. 37.

Lib. 28. cap. 6.

Secundùm autem communem versionem ; *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei*; dicendum est, Deum voluisse etiam hac loquendi formula ostendere, quàm graue sit peccatum lædentium proximum: cùm Iudæorum, qui Christum iniuriis affecerunt, grauius sit. Iudæi quidem in faciem Christi conspuerunt, alapis cæciderunt, colaphizarunt: totum corpus flagellauerunt: manus & pedes clauis transfixerunt: ori fel obtulerunt: latus lancea aperuerunt, nunquam

tamen eos pupillam oculi eius percussisse legitur. Qui verò proximum tangit, & lædit, pupillam oculi Dei lædere dicitur, ac proinde læsæ maiestatis diuinæ reus efficitur, cùm membrum percutiat diuinum. Galenus enim, teste Cœlio, vocat pupillam, diuinum membrum. Stoici quoque, referente eodem, hanc partem Dei appellatione honestare non sunt veriti. Proximo igitur inferre iniuriam, non tam est illum lædere, quàm Deum, ac seipsum offendere.

Cœl. lib. 3. cap. 28.

Similia.

Quemadmodum calcans semetipsum excoquit: & adamantem percutiens seipsum lædit: qui in stimulos calcitrat, seipsum ferit: & qui duros silices manu cædit, ipse, non lapides vapulat. Ita, qui aliis infensus, & iniurius est, seipsum priùs, & magis offendit, quàm alios; quia multa sibi infert damna, & incommoda; nam non quiescit, non dormit, non comedit, donec vlciscendi appetitum expleat; &, vt obseruat Chrysostomus, gladio suo seipsum petit, & interimit, qui alteri nocere quærit. *Imaginare*, inquit, *hominem, qui vindicari optans, gladium stringit; & vt inimicum feriat, seipsum sciens, & volens eodem gladio transfodit: numquid non hunc mente omnino captum dices?* Ita insanit alium lædens, cùm magis seipsum lædat: quia gladium quærit, quo se iugulet, foueámque parat, qua viuus sepeliatur. D

Homil. 44. in 1. ad Corinth.

Ratio autem, cur alium lædens sibi plus, quàm alteri noceat, hæc est, quia nimirum ei dumtaxat in corpore, aut diuitiis, vel honore, & fama, aut denique in rebus temporariis

rariis officit: sibi verò in anima, æternam asciscens & accumulans damnationem. Quamobrem ei potiùs dicere possumus: miserere tibi, quàm miserere inimico tuo. Hoc patet in Dauide fugiente Saülis persecutionem, ac latitante in spelunca, in quam intrauit Saül, quem poterat Dauid tunc occidere, sed noluit, imò verò sic rogabat: *Miserere mei, Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.* Psalm. 56. Lyranus rationem assignat ipsius repetitionis, & ingeminationis: sic enim scribit. Lyran. *Secundùm quod dicit Rabbi Salomon, semel dicit Dauid; miserere mei, Deus; petens ne occideretur à Saüle. Secundò, petens ne Saül occideretur ab ipso.* Ideò suadentibus sociis, vt in illa opportuna occasione eum interficeret, respondit: *Propitius sit mihi Dominus, non faciam hanc rem.* 1. Reg. 24. Non dixit; propitius sit ei Dominus; sed mihi: quia illum occidendo, priùs animam propriam, quàm corpus Saülis interfecisset; ac proinde magis sibi, quàm ei nocuisset. Sibi igitur Dauid bene consuluit, quando Saüli non nocuit. Magna etiam nobis præstatur misericordia, quando inimicis non nocemus; quia maximum damnum nobis intulissemus. Hanc misericordiam postulabat Dauid, ne scilicet inimicum interficeret: optabat quoque illam inimico conferri, ne ei noceret.

E Idem Dauid sic de inimicis suis conquerebatur; *Circumdederunt me sicut apes*, &c. Si quibusdam credere fas est; illos dicimus ab apibus citiùs pungi, qui adulterio, aut aliqua alia libidine sese commacularint.

Fortè Dauid erat tunc adulterio coinquinatus: ideo sibi videbatur ab apibus pungi, quando ab inimicis circumdabatur, & impetebatur: aut potiùs idcirco inimicos illum insectantes apibus comparat, quia illis idem, quod apibus contingere cernebat. Sunt enim apes inter animalia iracundissimæ, ac pro corporis captu pugnacissimæ; & dum aculeo percutiunt, euiscerantur, quia cum aculeo exeunt intestina; atque ita moriuntur: dolorem quidem percusso inferunt, sibi autem mortem. Idem inimicis nos lædentibus contingit: debacchantur, percutiunt, vulnerant; sed seipsos magis cruentant, sibique maius damnum inferunt. Idcirco illud Senecæ eis meritò dicere possumus. [Infœlicem linguam bonorum exercete conuicio: instate, commordete, citiùs multò frangetis dentes, quàm imprimetis.]

Aristot. lib. 3. de animal. c. 12.

Lib. de vit. beat. c. 19.

Dicunt nonnulli dari aliquas apes non habentes aculeum; vel si habeant, non eo vtuntur: sicut de Rege apum scribunt Ambrosius, Basilius, & alij; cui quidem est aculeus, sed eo nunquam vtitur. Fœliciores igitur reperiuntur illæ apes, quæ carent aculeo, quia minùs periclitantur morte: nam aculeata apis, si Regis exemplum sequi neglexerit, sed stimulata aculeum iniecerit, morietur, vt iam diximus: idem continget vlcisci volentibus, vltio enim in vlciscentis caput incidit.

Simon Maiol. tom. 1. can. dier.

In Examer.

Non est silentio prætereundum, quod etiam de apibus obseruant iidem Doctores. Si quis apes oleo casu perfundat, propè necantur,

cantur, eo quòd obstructis poris aëreum illud spiramen haurire non possunt; at continuò si quis acetum iis superinfundat, illicò reuiuiscunt, eo quòd citò vis aceti poros illos aperire dicitur. *Apes*, inquit Basilius, *oleo madefacta pereunt, meatibus obstructis: aceto autem statim effuso rursus reuiuiscunt.* Ex quo discimus, quòd patientia, & misericordia, cuius præcipuè oleum symbolum est, ira necatur inimici: vindicta verò aceto repræsentata, reuiuiscit. Audi Tertullianum: *Fatigetur improbitas patientia tua. Plus improbum cædis sustinendo. Ab eo vapulabit, cuius gratiâ sustines.* Vides igitur, non immeritò Dauidem hostes suos apibus comparasse, apibus, inquam, stimulantibus, atque ex eo plus sibi nocentibus.

In Examer. homil. 8.

Lib. de patient. cap. 8.

F Cæterùm, nullis impiorum insectationibus, calumniis, & improperiis lædetur vir probus: sed si quod sit damnum, in lædentes omnino cadet; quod optimè probat Chrysostomus hac similitudine. *Ponamus*, inquit, *mirabilem quemdam, atque insignem esse virum, quem omnes adulterum, furem, sepulcrorum inuasorem, homicidam, latronem prædicent: ille verò nec irritetur, nec molestè ferat, nec alicuius huiuscemodi rei conscius sit. Qua igitur vituperatione lædetur? nulla profectò. Quid, inquies, si multi malam de ipso habeant opinionem? nulla, inquam, vituperatione læsus est; sed illi se vituperant, qui alium, quàm decet, virum talem existiment. Dic, quæso, si quis Solem tenebrarum authorem existimet, Soline, an sibi detrahit? sibi videlicet ipsi, cùm amentis, & insanientis opinionem consequatur.*

Homil. 43. in Matth.

quatur. Eodem planè modo, qui bonos prauos esse putant, seipsos vituperant. Sic ille, sentiens sycophantam sibi priùs quàm alteri nocere.
Epist. ad Eustoch. Vnde & Hieronymus: *Apud Christianos, non qui patitur, sed qui contumeliam facit, miser est.*

Simile. Quemadmodum qui candelam ardentem digitis propriis mungit, candelæ quidem lumen clarius efficit; suos autem digitos adurit, & contaminat: sic qui iusto detrahit, aut contra proximum obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit; iusto autem meriti materiam præbet, eiúsque famam celebriorem reddit. Nunquam Deus Moysen magis laudauit, quàm dum Aaron contra eum murmurauit: Aaron murmurando fratrem Deo commendauit, sed seipsum contaminauit.
Num. 12.

Sunt detractores, & maledici porcis, & suibus similes, quæ amœnissimum hortum pulchris, & odoriferis floribus consitum ingressæ, flores non attingunt, sed fimum, si quis fortè in angulo est; aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volutant, illam euentilant. Vnde de maledico conuiciatore eleganter dixit Diuus Bonauentura, quòd *in modum porci, vbi ponit pedem, ibi & os; & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum.* Sicut igitur sues eodem luto se fœdant, in quo se volutant, eóque se tanquam vestimento sordido induunt; ita conuiciatores seipsos conuiciis inficiunt, quibus alios afficiunt. De vnoquoque illorum sic Dauid: *Dilexit maledictionem, & veniet ei. Induit maledictio*
In dieta salutis. cap. 19.
Psal. 108.

ledictionem, sicut vestimentum. Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur; & sicut zona, qua semper præcingitur. Sunt verba significantissima, quibus docet Spiritus sanctus, detractores, murmuratores, susurrones, maledicos, idem priùs, & grauiùs passuros, quod contra proximum fecerunt. Quæ cùm ita sint, non debemus dolere, sed eis condolere: non iniurias referre, sed patienter ferre.

Prouidentiâ Dei ad vtilitatem nostram prouenit, quidquid ab inimicis patimur, ideo æquanimiter tolerandum.

CAPVT VIII.

A T patienter persecutiones, calumnias, & quascumque iniurias feramus, consideremus, Dei prouidentiâ, vel saltem Deo permittente, cuncta nobis euenire: licèt enim Deus non habeat velle fieri malum; habet tamen velle permittere malum, ex quo potest elicere bonum. Quòd inimici nostri, vel impij sæuiant in nos, permittit Deus, ac eis solam potestatem nocendi tribuit, non voluntatem, licèt eorum mala, quam non fecit, voluntate vtatur: sicut Medici ad corpora curanda vtuntur interdùm viperæ veneno, quod non fecerunt:

Deus enim eſt quidem malarum voluntatum ordinator, ſed non creator. Nam voluntati malæ vitium eſt ex ipſa, quo mala eſt, non ex Deo. Quòd igitur malus velit tibi nocere, habet à ſe: quòd poſſit, habet à Deo, qui, vt tibi noceat, permittit, vel vt puniaris, aut vt proberis, vel vt coroneris, aut alia iuſta de cauſa, quamuis tibi ignota. Hoc

In Pſal. 29. fusè tractans Diuus Auguſtinus, ſic ſcribit. *Sæuiant modò inimici, humilient, faciant non quidquid volunt, ſed ſicut deſuper permittuntur, non quòd Deus det illis voluntatem nocendi, ſed poteſtatem. Vnuſquiſque enim malus apud ſe habet voluntatem nocendi: vt autem poſſit nocere, non habet in poteſtate: vt velit, iam reus eſt: vt poſſit, occulta diſpenſatione prouidentiæ Dei, in alium permittitur ad pœnam; in alium permittitur ad probationem; in alium permittitur ad coronam. Ad pœnam, quomodo permiſſi ſunt alienigenæ capere populum Iſraël, quia peccauerunt in Deum. Ad probationem permiſſus eſt diabolus in Iob: probatus eſt autem Iob, confuſus eſt diabolus. Ad coronam verò permiſſi ſunt perſecutores in Martyres.*

Minabatur Pilatus, ac iactitabat ſe habere poteſtatem dimittendi, & crucifigendi Chriſtum. At verò Chriſtus intumeſcenti Iudici oſtendens, vnde ſit illi hæc poteſtas;

Ioan. 19. *Non haberes,* inquit, *in me poteſtatem, niſi data tibi eſſet deſuper.* Quaſi dicat: nocendi quidem potes habere voluntatem, ſed non poteſtatem, quæ cur tibi detur, nouit ipſe, qui tibi illam contulit. Noli inuidere iniquo, quòd habeat poteſtatem nocendi tibi; ſed illi

compa

compatere, & ignosce, quòd habeat voluntatem. Non enim ob potestatem melior, sed ob voluntatem nocendi fit deterior.

B Idem Doctor explanans illa verba Psalmistæ; *Quæres locum eius, & non inuenies*; ostendit, locum peccatoris esse vsum peccatoris, quia illo vtitur Deus, vel ad probandum iustum, vel ad emendandum. *Quid est*, inquit, *locus eius? vsus eius. Habétne aliquem vsum peccator? habet. Hic vtitur illo Deus ad probandum iustum, quomodo vsus est diabolo ad probandum Iob, vsus est Iuda ad tradendum Christum. Est ergo in hac vita, quod agatur de peccatore. Hic est ergo locus eius, quomodo est in fornace aurificis locus paleæ: ardet palea, vt aurum purgetur. Sic sæuit impius, vt iustus probetur.* In Psal. 3

Quando, verbi gratiâ, habes vicinum te conuiciis lacessentem; vel dominum rigidum, & asperum; vel maritum crudelem, aut vxorem rixantem; aut aliquem tibi iniurium, & contradicentem, murmuras, vellésque illum longè abesse: sed nouit Deus illum prope, vel iuxta te esse constituendum, tibíque adiungendum. Ibi est locus eius, quia illo vult vti Deus; ne conqueraris, sed æquo animo patiaris. Sic ordinauit, qui omnia ordinatè agit, quíque suauiter omnia disponit. Idcirco ne quæras, nec cogites talem de medio tollere, quia Deus fortè alium illo peiorem aduersum te suscitaret.

Sunt nonnulli, qui magis prosunt odio, quàm obsequio. Exempli gratiâ, impius ille Antiochus plus commodi Machabæis attulit, eos necando, quàm beneficiis, & hono-

ribus afficiendo. Pellem capitis eis detrahebat, & illorum capita ad diademata præparabat: torrebantur eorum corpora in ferrea sartagine, & longè fiebant eorum animæ à tartarea voragine. Manus quidem eorum præscindebantur, sed ad præmia æterna sumenda non præpediebantur. Oblatas carnes comedere respuerunt, & proprias carnes cruciandas tradiderunt. Quid de illo Tyranno Antiocho in populum Dei, & in sanctos istos Machabæos sæuiente dicat idem Augustinus, audiamus. *Per istum miserum Antiochum populus Dei flagellatus est, & probatus. Per eum sancti iuuenes Machabai coronati sunt. Ergo habuit hic locum suum. Malus erat, sed eo bene vsus est, qui malus esse non potest. Sicut enim mali homines malè vtuntur creaturis bonis: sic Creator bonus bene vtitur hominibus malis. Nouit quid tamen agat, qui totum creauit genus humanum. Artifex portat, appendit: aurifex librat: pictor nouit, vbi ponat nigrum colorem, vt sit decor à pictura; & Deus nescit, vbi ponat peccatorem, vt sit ordinata creatura?*

Serm. 110. de diuersis.

Saulus adhuc spirans minarum habuit locum suum, quando Deus eo vsus est ad erudiendos, & exercendos fideles: verùm habuerunt alij locum suum, quibus etiam Deus vsus est ad erudiendum, & castigandum eundem Paulum, qui iusto Dei iudicio multa passus est pro nomine IESV, quoniam sæuiebat in nomen IESV. Sic Christus promiserat Ananiæ: *Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Quasi dicat, secundùm eumdem Augustinum; *Reddam illi,* C

Act. 9.

In Psal. 36.

illi, vindicabo me de illo, & patietur pro nomine meo, qui sanit in nomen meum. Erudio, vel erudini per eum alios, erudiam & ipsum per alios. Factum est hoc, & nouimus, quanta sustinuerit Saulus, multò plura, quàm fecerat; quasi auarus exactor cum vsuris recepit quod dederat. Seruatus est Saulus, vt vestes lapidantium Stephanum seruaret; sed seruati sunt alij, qui illum flagellarunt, lapidarunt, iniuriis affecerunt, ac tandem qui ei caput absciderunt. Quòd igitur fideles persequutus sit Paulus, & alij Paulum sint insectati, non malè eis cessit, sed eorum saluti profuit: sic & tibi proderunt malorum insectationes, cùm tibi prouidentia Dei obueniant.

De Iacob & Esaü adhuc in vtero materno existentibus dictum est Rebeccæ: *Maior seruiet minori*; scilicet Esaü seruiet fratri suo Iacob. Quæ verba explanans Diuus Thomas, ait, Esaü seruisse ipsi Iacob, non per se, & directè, sed indirectè, & per occasionem; quia dum odit, & insectatus est eum, id maximè ad bonum, gloriámque eius profecit: scriptum est enim; *Qui stultus est, seruit sapienti.* Ideo Diuus Augustinus scribit, illud vaticinium fuisse adimpletum persequente Esaü fratrem suum Iacob, cui seruiebat non obsequendo, sed persequendo; quomodo molæ seruiunt tritico, quomodo lima, vel malleus auro, quomodo panibus coquendis furnus. Ita enim mali seruiunt bonis.

Genes. 25.

In epist. ad Rom. 9.

Prou. 11. Serm. 78 de tempore.

D Erat quidem Iacob in domo patris à matre delicatè nutritus, homo lenis, & in pace domestica versatus, deliciis maternis perfruens,

fruens, qui matris industria benedictionem fratris surripuerat: qui plus à matre, quàm Esaü diligebatur. Verùm inter huiusmodi blanditias oritur dissidium; insurgit pugna,
Genes. 27. necem Esaü fratri moliri cœpit. *Dixit enim in corde suo; venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Vnde coactus fuit Iacob è domo paterna recedere, & fugere in Mesopotamiam, vbi plurimos perpessus est labores; pastoris enim officium per viginti annos exercuit; die noctúque æstu
Genes. 31. vrebatur, & gelu; fugiebátque somnus ab oculis suis, vt ipsemet fatetur. Verùm quid inde lucratus est? multa sanè; nam se à nece liberauit: inde vitam illam desidiosam in sinu matris excussit, & itinerum laboribus, & pastoralis curæ rationibus delicias abiecit: inde diues nimiùm effectus est; ibi matrimonium contraxit, ex quo duodecim Patriarchas filios habuit, ex quibus Christus originem traxit. Ecce quomodo maior minori seruiuit. Sic persecutiones, & malorum insectationes seruiunt iustis. Dei igitur consilio, & prouidentia fit, vt à malis boni exerceantur, & ita præmium æternum consequantur.

Iosepho quoque non mediocrem vtilitatem attulit odium fraternum: non enim fratres sui tantum potuissent ei prodesse obsequio, quantum profuerunt odio. Nam quem venditum, & deperditum crediderunt, liberum postea, potentem, & gloria sublimatum inuenerunt; & quem subiectum existimauerunt, imperantem in Ægypto viderunt:

derunt: reuera quod pertulit, illum sustulit. Non immeritò igitur quod à fratribus suis contra se actum fuerat, arcano Dei consilio, & prouidentiæ imputauit, qui magna sæpe mala in longè maiora bona pro infinita sua bonitate, & sapientia mutare solet. Intelligebat enim vir ille pius res mortalium plerumque quidem occulto, semper autem recto, iustóque Dei iudicio, & consilio disponi, & administrari. Scitum est, quod egregiè doctus, & disertus Boëtius scriptum reliquit. *Sola est diuina vis, cui mala quoque bona sunt, cùm eis competenter vtendo, alicuius boni elicit effectum.* Lib. 4. de cõsol. phil. prof. 6.

Diuus etiam Hieronymus omnia nobis hîc prouidentia Dei contingere affirmat, non ad nostram perditionem, sed purgationem. *Prouidentia Dei*, inquit, *omnia gubernantur; & quæ putatur pœna, medicina est.* Quis non à sapiente Medico potionem ordinatam amanter suscipiat, quantumuis amara illa sit, cùm prouidè, & ad sanitatem recuperandam tribui sibi cernat? Interdum malitia infirmamur, idcirco disponit Deus, vt inimicorum, aut malorum hominum persecutione curemur. Quid querimur? salutaris est medicina, ab optimo, & cœlesti Medico præparata, sed manu inimicorum propinata. Noli respicere manum porrigentem, sed attende Medicum ordinantem. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* aiebat Christus. Dedit quidem Pater, sed per manus Iudæorum. Propinat etiam tibi calicem persecutionum, calumniarum, insectationum, per

Super Ezechiel.

Ioan. 18.

mana-

manus proximi tui tibi iniurij. Nulla indigebat medicina, qui alios curaturus venerat. Sanus bibit amarum calicem, cur tu infirmus bibere recusabis? *Quis enim*, ait Augustinus, *non ægrotat in hac vita? Quis non longum languorem trahit? nasci in hoc corpore mortali, incipere ægrotare est.* Propterea hortatur nos, vt spe futuræ, & certæ sanitatis nullam respuamus medicinam. *Tolera*, inquit, *medicinalem dolorem, futuram cogitans medicinam. Tu non toleras ad incertum: qui promisit sanitatem, non potest falli. Fallitur Medicus aliquando, quia hoc non curat, quod fecit; Deus te fecit, & certus curat, & gratis. Ferto ergo manus eius.* Vel ferto manus illas, quibus vtitur ad purgandum te. Nouit, quando sint admouendæ. Interim caue, ne tua impatientia illud sit tibi detrimento, quod tibi dabatur pro medicamento.

In Psalm. 102.

Ibidem.

Lib. 9. epist. 39.

Diuus Gregorius quamdam assignat rationem, cur interdum Deus permittat iustos iniuriis à quibusdam affici. *Sunt autem plurimi, qui vitam bonorum fortasse ampliùs, quàm debent, laudant: & ne qua elatio de laude surrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere; vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur.* Ne extollaris laudibus, permittit Deus, vt humilieris vituperiis: & ne nimia tui opinione corrumparis, necesse est, vt alterius increpatione, imò & insectatione comprimaris. Ita Deus nouit tibi expedire; ideo, quamuis posset, noluit impedire. E

Denique,

Denique, dum nos insectantur inimici, iniuriis lacessunt, aut quouis modo lædunt, reuocemus statim in mentem hæc verba Beati Augustini, illáque ad nostram consolationem sæpe repetamus. *Sæuiant, quantùm voluerint, & quantùm permissi fuerint peccatores. Quidquid acciderit iusto, voluntati Dei deputet, non potestati inimici. Sæuire ille potest; sed si ille noluerit, ferire non potest. Et si ille voluerit, vt feriat, nouit suum quemadmodum excipiat. Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quid sibi ergo plaudit iniquus, quia flagellum de illo sibi fecit Pater meus? Illum assumit ad ministerium, me erudit ad patrimonium. Nec attendere debemus, quantum permittat iniustis, sed quantum seruet iustis.* Permittit enim iniustis persecutionem, seruat iustis glorificationem, & omnibus retributionem.

In Psalm. 36.

Hebr. 12.

Licebit tamen nobis post persecutionem inimicorum, vel ipsis nos persequentibus, sic cum eodem Augustino Dominum alloqui. *Domine, lux mea, inimici mei de me fecerunt quæcumque voluerunt, percusserunt, nudauerunt, vulnerauerunt, polluerunt, corruperunt me, occiderunt me; quia recessi à te.* Deinde sic Dominum cum eodem deprecari. *Domine, quoniam tu es qui fecisti me, noli exterminare me; tantùm cæde, vt proficiam, non vt deficiam: tantùm tunde, vt producar, non vt comminuar.*

Solil. cap. 6.

In Psal. 38.

Non

Non debemus malis inuidere ob illorum huius vitæ prosperitates; sed patienter ferre, quòd prosperentur, & in hoc mundo floreant.

CAPVT IX.

OMMVNIS olim apud Ieremiam multorum hæc fuit ad Deum querela; *Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui prauaricantur, & iniquè agunt? Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum*, &c. Iob quoque hac de re conqueri videbatur: *Quare impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitiis?* A

Ierem 12.

Iob.21.

Lib.20.de ciuit. Dei. cap.2.

Quamuis Diuus Augustinus his quæstionibus satisfacere optans, dicat. *Nescimus, quo iudicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille sit diues: iste gaudeat, qui pro suis deperditis moribus cruciari debuisset: contristetur ille, qui vitæ laudabilis gaudere debuisset.* Verumtamen tum ipse, tum alij Doctores his, & similibus querulis interrogationibus respondentes validissimas afferunt rationes, quibus ostendunt, impiorum prosperitati nullo modo esse inuidendum; nec magni pendenda seu bona, seu mala, quæ videmus esse bonis, malisque communia; sed, vt ait idem Augustinus, bona illa dumtaxat esse quærenda, quæ bonorum; atque mala fugienda, quæ propria

propria ſunt malorum. Nam, ait Gregorius, *iuſtus tantò altiùs temporalia deſpicit, quantò his abundè etiam frui malos credit, & illa deſpicienda conſiderat, quæ Deus etiam peruerſis præſtat: ſed ad percipienda cœleſtia mentem ſuam dirigit, quæ ſibi cum reprobis communia eſſe non poſſunt.* Lib. 13. moral.

B Attentè illa conſiderabat, qui clamabat; *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem,* &c. *Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua: in homine faciente iniuſtitias.* Id eſt, noli inuidere, vel imitari malos, quòd vtantur proſpero ſucceſſu: vel, noli commoueri, & indignari, viſa proſperitate malorum. Ne, inquam, iraſcaris florentibus improbis, vt aduerſus Deum murmures, aut abiecto pietatis ſtudio ſequaris eorum exempla, vt eadem proſperitate fruaris. Valdè conſideranda ſunt verba, quæ Diuus Auguſtinus præmittit in præfatione huius Pſalmi, quem potionem, & ſaluberrimum poculum vocat, quo quis vti poterit, dum infirmatur, affligitur, aut commouetur ob malorum proſperitates. *Reuera*, inquit, *hoc te perturbat hominem Chriſtianum, quia vides malè viuentes, fœlices, ſanos eſſe; ſuperbos dignitatibus eminere: & dicit cor tuum nullum eſſe diuinum iudicium, omnia caſibus fieri, & fortuitis motibus ventilari. Nam ſi Deus, inquis, res humanas reſpiceret, non floreret illorum iniquitas, & mea innocentia laboraret. Omnis morbus animæ habet in Scripturis medicamentum ſuum. Qui ergo ſic ægrotat, vt iſta dicat in corde ſuo, bibat potionem huius Pſalmi. Quid dicebas?* Pſalm. 36. Auguſtin. in Pſalm. 36.

mali florent, boni laborant. Quomodo iſta videt Deus? accipe, bibe, Ipſe tibi hanc, de quo iſta murmuras, temperauit potionem, tantùm ne recuſes ſaluberrimum poculum.

Curaberis ſine dubio: nullíque improbi fœlicitati inuidebis, ſi diligenter attendas allatas à Dauide rationes, quæ ſunt veluti potiones: ſic enim ſcribit. *Quoniam tamquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum citò decident:* vel, vt legit idem Auguſtinus, *ſicut olera prati citò cadent.* Non poteſt fœnum diu ſubſiſtere, nec diu vireſcere, quia altas radices non habet; eodem anno quo naſcitur, euellitur, aut præſcinditur. Nullus eſt, qui pratorum herbis vireſcentibus inuideat, quia vel à iumentis comeduntur, vel calore exſiccantur, aut igne abſumuntur, vel putredine conſumuntur. Sic non debemus impiorum fœlicitati mox perituræ inuidere.

Aleiat. emblem. 124. Pulchro emblemate Alciatus breuitatem C prosperitatis impiorum deſcripſit, dũ quamdam cucurbitam ſatam olim iuxta arborem pinum repræſentauit; quæ quidem cucurbita cùm multis pluuiis, atque cœli temperamento creuiſſet, laſciuire cœpit, & ramulos audaciùs porrigere: iámque in pinum ſerpebat, & ſuas in ramos frondes audebat inuoluere, prægrandia poma, & vireſcentia oſtentans.

Aëream propter creuiſſe cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma.
Cui pinus, nimirum breuis eſt hæc gloria: nam te
Protinus adueniet, quæ malè perdet hyems.

Hoc

Hoc meritò dicitur in eos, qui ob momentaneam quandam fœlicitatem, aut prosperitatem gloriantur, non attendentes, nec recordantes, quòd fallacia sunt, & caduca quæcumque à fortuna pendent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentiæ, & similia: affluunt subitò, repentè dilabuntur; nullo in loco stabili fixa radice consistunt; sed incerto flatu huc atque illud acta, quos extulerunt in sublime, decursu improuiso destitutos miserrimè deiiciunt: fortunæ enim volubilitas tantùm constans in leuitate sua est, vt ait Naso, qui etiam de seipso sic loquitur: Ouid. 5. de Tristib.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammáque de stipula nostra, breuísque fuit.

Scitum est illud cuiusdam prisci Mimi. [Citò improborum læta in perniciem cadunt,] qui interdum, vt ait Iuuenalis, tolluntur in altum, vt lapsu grauiore ruant; non à fortuna conseruantur, sed infortunio reseruantur. Theramenes Tyrannus, illapsâ domo in permultos, solus euasit incolumis. Ob id cùm fœlix prædicaretur, exclamans; O fortuna, inquit, cui me occasioni seruas? sentiens se non esse seruatum, sed maiori malo reseruatum. Satyr. 1. Erasm. in Apoph.

Ideo meritò Iob væ imprecabatur impij fœlicitati his verbis; *Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.* Non inuidebat, sed maledicebat; non æmulabatur, sed execrabatur. Quid sit autem stulti pulchritudini maledicere, exponit Gregorius. *Quasi,* inquit, *firma radice stultus attol-* Iob. 5. Lib. 6. moral. cap. 4.

litur, quando hîc temporali prosperitate fulcitur. Pulchritudini quippe stulti maledicere, est eius gloriam ex considerata damnatione indicare, quia eò atrociùs in tormentis obruitur, quò altiùs in peccatis eleuatur; quia cùm transit quod extollitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, in peruentione damnabitur. Propterea ipse Dauid non vult nos *æmulari in eo, qui prosperatur in via sua.* Non attendas, quanta mali in via possideant, sed quanta eos mala in termino maneant. Postquam illos cogitaueris florentes, considera cruciandos. Vidisti præsentem eorum pulchritudinem, sed non cogitasti futuram eorumdem turpitudinem. *Illis*, ait Augustinus, *est in via prosperitas, in peruentione infœlicitas.*

In Psal. 36.

Psal. 36.

Ridet modò impius, *Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit, quòd veniet dies eius.* Et hæc est alia ratio, qua probat Dauid non esse impio inuidendum. Cur enim illi inuides, quem Deus irridet? *veniet dies eius*, Id est, veniet tempus, quo destruetur, & peribit impius, aut eius prosperitas. Potuit olim Sedecias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, ac multa mala tacente Domino perpetrare: sed tandem venit dies eius, in qua captus ipse à Rege Babylonis, regno priuatus est, oculis orbatus, eiúsque filij trucidati, ac perpetuis fuit mancipatus carceribus. Triumphauit Aman aliquando in aula Assueri Regis, honoribus, diuitiis, & potentia affluebat; sed tandem venit & dies eius, in qua patibulo suspenditur, quod Mardochæo parauerat.

D

4. Reg. 25.

Hest. 3. 6. & 7.

Fœlix

Fœlix sibi, & beatus, optimóque loco esse videbatur Herodes, quando *vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad Tyrios, & Sidonios. Populus autem acclamabat; Dei voces, & non hominis.* Omnes illi blandiebantur, honoribus afficiebatur, ab omnibus timebatur: sed venit dies eius, nec tardauit. Nam *confestim percussit eum Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo; & consumptus à vermibus, expirauit.* Vides tu multos in hoc mundo florere, & prosperari; sed scito, quòd veniet dies eorum. *Veniet,* ait Augustinus, *dies iniusti, quem prospicit Deus. Qui dies? eius vindicta. Ille habet oculos cognitionis, tu habeto credulitatis. Quod videt Deus, crede tu.* Act. 12. In Psal. 36.

Nónne audis Iobum quærentem quidem, non tamen conquerentem, sed asseuerantem; *Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem?* In quæ verba sic Gregorius. *Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorum. Eant ergo nunc reprobi, & delectationum suarum desideria compleant. Negantur electis in hac vita bona terrena, quia & agris, quibus spes viuendi est, nequaquam à Medico cuncta, quæ appetunt, conceduntur. Dantur autem reprobris bona, quæ in hac vita appetunt; quia & desperatis agris omne quod desiderant, non negatur.* His itaque consideratis, hortatur nos idem Doctor, ne malorum fœlicitati inuideamus. *Perpendant,* inquit, *iusti quæ sint mala, quæ iniquos manent, & nequaquam eorum fœlicitati inuideant, quæ percurrit.* Iob. 31. Lib. 21. moral. cap. 4. Ibidem.

Mirabatur Augustinus, quòd quidàm impius bene mortuus fuisset, non minùs tamen vocat illius mortem, cæterorúmque malorum pessimam. *Miror*, inquit, *quia noui peccata, & scelera ipsius, & bene mortuus est, in domo sua, intra limina sua, & in lecto suo, nulla peregrinationis iniuria fuit illi, nulla vel immatura ætate. Audi Deum; Mors peccatorum pessima. Quæ tibi videtur bona, pessima est, si intus videas. Vides foris iacentem in lecto, nunquid vides intus raptum ad gehennam?* Hoc vt probet, affert exemplum diuitis epulonis, & pauperis Lazari. In illo enim apparet, quàm sit periculosa humana prosperitas: in isto, quàm optanda aduersitas. Videtur quidem prosperitas ventus secundus; sed hoc vento ad infernum nauigatur. Contrà verò, res aduersæ aduerso, contrarióque vento similes censentur: at hoc flatu aduerso in cælum tenditur. Prosper diuitiarum ventus plenis velis diuitem in Orcum impulit; flatus paupertatis, & miseriæ aduersus Lazarum in sinum Abrahæ tamquam in portum tranquillissimum duxit. Audiamus Chrysostomum. *Diuiti*, inquit, *nauis erat plena mercium, ac secundo nauigabat vento; verùm ad naufragium festinabat, eo quòd onus nolebat circumspectè ponere.* De Lazaro addit: *Cùm fluctus essent tam multi, vicissimque alij super alios Lazarum impeterent, non tamen demersum est nauigium*; quia scilicet prospero vento aduersitatis impellebatur.

In Psal. 33. | Luc. 16. | Homil. 1. de diuit. & Lazar.

Homil. 3. Vtrumque iterum proponit idem Chrysostomus ad nostrum solamen. *Vbi*, inquit, *videris*

videris improbam vitam agentem, nec quidquam acerbi hîc patientem, ne putaueris illum beatum; sed defle potiùs, ac deplora, velut illîc omnia tristia perpessurum, quemadmodum diues epulo fecit. Rursus, vbi quem videris virtutis studiosum, & eundem innumeris affligi molestiis, beatum existima, vt qui & hîc omnia sua peccata diluerit, & illîc multam habeat paratam mercedem, sicut Lazaro euenit.

Solo vento prosperitatis fuit nauis diuitis demersa: hoc solùm audiuit; *Recepisti bona in vita tua.* Quæ quidem verba, secundùm Gregorium, pauore potiùs indigent, quàm expositione. Nam si qui sint, qui in hoc mundo exterioris boni aliquid acceperint, ipsum donum exterius pertimescere debent; ne illis pro quorundam suorum actuum recompensatione sit datum. Hanc causam submersionis, siue damnationis diuitis attendens Bernardus, sic exclamat. *Haccine cruciatuum causa tota, quòd in hoc sæculo bona recepit? ita planè. Neque enim ad hoc nos de Paradiso voluptatis animaduersio diuina eiecisse videretur, vt alterum sibi hîc Paradisum adinuentio humana pararet.* Noli igitur æmulari, aut inuidere his, qui pro bonis caducis mala accepturi sunt æterna: opta potiùs esse de illorum numero, quibus pro transitoriis laboribus patienter toleratis requies conceditur sempiterna.

Serm. de verb. Petri, *Ecce nos reliquimus.*

F Beda etiam suam affert rationem, cur non debeamus æmulari, indignari, aut inuidere prosperantibus malis. *Ne indignemini*, inquit, *si mali in hoc mundo floreant, & vos patimini; quia*

Beda, & est gloss. super illud Iacob. *Omne gaudium exist.*

quia non est Christiana Religionis in mundo exaltari, sed deprimi. Mali nihil habent in cœlo, vos nihil in mundo; sed spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis. Fruantur bonis temporalibus, qui suis malis actionibus, bonis priuabuntur æternis: floreant iniqui, à flore æternæ hæreditatis alieni: gaudeant hîc sua transitoria hæreditate, qui de perpetua non curant, nec cogitant. Iusti autem æterna bona possessuri, temporalia mala patiantur, & tormenta perpetua aliquando passuris compatiantur. Vnde

In Psal. 70. Augustinus: *Non tibi videantur fœlices, qui florent ad tempus. Tu castigaris, illis parcitur: fortè tibi castigato, & emendato filio hæreditas reseruatur.*

Simile. Si aliquem reum iam morti ob sua facinora damnatum, & mox tortori tradendum, videres in carcere ludentem, ridentem, sericis indutum, cibis delicatis nutritum, à multis honoratum, huícne inuideres? Cur igitur inuides flagitiosis hominibus in hoc mundo florentibus, & prosperantibus, cùm similes sint noxiis, qui in vinculis ad vltimum seruantur supplicium? Iocari possunt, otiari, & tripudiare, sed turpem mortem non possunt euitare. Possunt hæc esse signa lætitiæ, sed non innocentiæ. *Præsentis vitæ prosperitas*, ait Gregorius, *innocentiæ testis non est; quia multi ad perennem vitam per flagella redeunt: & plerique ad infinita supplicia sine flagello moriuntur.*

Lib. 15. moral. cap. 24.

Scito illum multùm pati, qui peccando nihil aduersi in hoc mundo patitur, & qui

ita

ita peccato suo Deum irritauit, vt nullum in hoc sæculo flagellum meruerit. Audi Augustinum. *Irritauit Dominum peccator, vt ista patiatur, id est, vt correptionis flagella non patiatur. Multùm irascitur Dominus, dum non exquirit, dum quasi obliuiscitur, & non attendit peccata, & per fraudes, & scelera ad diuitias, honorésque peruenitur.* Cur igitur huic talia patienti, & grauia passuro inuides? Cur potiùs miseris non misereris? Audi & Gregorium. *Peccantes quosque tunc consideremus ampliùs miseros, quando eos conspicimus in culpa sine flagello derelictos.* In Psal. 9. In Ezech.

G Aliqui apud Psalmistam conquerebantur, & de quibusdam sceleratis hominibus murmurabant, dicentes: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Et rursum: *Ecce ipsi peccatores abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias.* Primæ querimoniæ respondet Diuus Bernardus his verbis. *Qui in labore hominum non sunt, in labore dæmonum profectò erunt.* Carent temporali flagello, quos manet æternum. Quid murmuras? quid inuides? Alteri verò respondeat Gregorius. *Tantò,* inquit, *iniustis temporalia bona suppetunt, quantò æterna denegantur. Vituli, qui mactandi sunt, in liberis pastibus relinquuntur; qui verò ad laboris vsum, vita deputati sub iugo retinentur.* Sicut igitur non est inuidendum vitulis, licèt vberrimis nutriantur pascuis, cùm citò sint mactandi: ita nec malis hominibus, licèt diuitiis, deliciísque abundent, cùm talia sint futuræ damnationis indicia. Psal. 72. Super illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia.* Lib. 21. moral. cap. 4.

Dicunt aliqui, & refertur ab Aiguano, quòd In Psal. 36.

quòd crescente Luna, crescit humidum in corporibus animalium, & fiunt eorum corpora validiora; decrescente verò, fiunt debiliora: animalia etiam venenosa crescẽte Luna magis sunt venenosa. Quid per Lunam, quæ semper mutatur, intelligitur, nisi mundi prosperitas, quæ nunquam in eodem statu permanet? quia nunc crescit, & nunc minuitur: modò hominem extollit, modò deprimit: nunc clarum, nunc infamem reddit. Crescente igitur hac temporali prosperitate, roborantur corpora humana, id est, caro magis insurgit aduersus spiritum; & sic venena, id est, peccata multiplicantur: decrescente verò fortuna, caro minùs spiritui aduersatur, ac consequenter venenum peccati
Epist. 37. debilitatur. [Res est inquieta fœlicitas, ait Seneca, ipsa se exagitat: hos in potentiam irritat, alios in luxuriam: hos inflat, hós mollit, & totos resoluit.] Non est igitur inuidendum humanæ prosperitati, ad talia vitia, & ad perniciem nos inducenti.

Præterea, quid somnianti inuides? sunt omnes diuites, & fœlices huius sæculi veluti dormientes, & somniantes. Non est ille verè diues, qui somniat se habere diuitias, quas non possidet finito somno; finitur autem somnus minimo strepitu: sic minima interdum infirmitate finitur huius vitæ somnus, quo finito finitur omnis mundana prospe- H
Psal. 75. ritas. Audi Psalmistam: *Dormierunt somnum suum viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in ma-*
Lib. 18. moral cap. 12. *nibus suis.* Vnde Diuus Gregorius de quodam suas ostentante diuitias sic scribit. *Eat ergo nunc,*

nunc, & acceptis rebus tumeat, seséque super cæteros extollat, glorietur se habere, quod proximus non habet: veniet quandoque tempus, vt euigilet; & tunc cognoscet, quàm vacuum fuerit, quod in somno tenuerat. Sæpe namque contingit dormienti inopi, vt se per somnium diuitem videat, atque ex eisdem rebus animum extollat, lætetur se habere quod non habuit: sed repentè euigilans, euigilasse se doleat, qui interim diuitiarum imagines vel dormiens tenebat. Sic sic nimirum sunt huius mundi diuites, &c. Diuus Augustinus vocat etiam mundanam prosperitatem somnium exurgentis, aítque diuites, ac fœlices huius mundi defecisse veluti somnium euigilantis. *Quomodo*, inquit, *defecerunt? sicut deficit somnium exurgentis. Fac hominem in somnis videre se inuenisse thesaurum, diues est, sed donec euigilet. Pauper dormierat, sed diues in somnis factus fuerat. Si non euigilasset, diues esset. Euigilauit, inuenit ærumnam, quam dimiserat dormiens. Et isti non inuenient miseriam, quam sibi comparauerant? Cùm euigilauerint de hac vita, transit illud, quod quasi somno tenebatur, veluti somnium exurgentis.* In Psal. 72.

Cæterùm, hoc solum iustis sufficiat, quòd Deus illos respiciat: nam *oculi Domini super iustos.* Non tantùm respicit, sed & audit clamores illorum. *Et aures eius ad preces eorum.* Qui videt te, & audit te, nouit cur non ditet te: noli murmurare, quasi ab illo non videaris, aut exaudiaris. Habemus itaque Deum nos videntem, & audientem, atque quæ nobis expediunt, concedentem. *Si*, inquit idem Augustinus, *murmurantem seruum in domo* Psal. 33. In hunc Psalmum.

magna

magna non audiret paterfamilias, quereretur, & diceret: quanta nos hic patimur, & nemo nos audit? Numquid dicis illud de Deo, quanta hic patior, & nemo me audit? Si audiret me, fortè dicis, tolleret mihi tribulationem; clamo, & tribulor. Quando tribularis, audit te. Sed Medicus est, adhuc putre habes nescio quid: clamas, sed adhuc secat, & non tollit manum, nisi secuerit, quantum videtur. Est igitur tua paupertas, vel miseria veluti ferramentum, quo Deus vtitur ad resecanda, quæ tibi fuissent nocitura: resecuit tibi prosperitatem, diuitias, honores, vel fauores huius sæculi, & hæc alteri concessit, quia ita expediebat: gaudeas, & aliis ista possidentibus non inuideas.

De patientia habenda in damno, vel iactura bonorum temporalium.

CAPVT X.

RODERIT plurimùm, si, perditâ substantiâ, illud tempus quis in memoriam reducat, in quo, quod perdidit, non possidebat. Hoc agnouit D. Gregorius, illúdque inculcat *Magna*, inquiens, *consolatio est in rerum amissione, illa tempora ad mentem reducere, quibus non contigit res, quas perdidimus, non habuisse.* Quando non habebas, non dolebas; cur modò doles, quòd non habeas? Caruisti, & cares, licèt sint A

Lib. 2 moral. cap. 11.

diuersi

diuersi temporis, tamen sunt eiusdem modi; habeas te igitur eodem modo: & sicut tunc non dolebas, ita nec nunc doleas. Multi nunquam habuerunt, quod tu perdidisti, & tamen non dolent, quòd non habuerint. Cur doles te habuisse, quod ipsi non habuerunt? vel quid desles te non habere, quod ipsi non habent, & tamen non dolent?

Considerandum est etiam, omnia bona fortunæ à Deo nobis esse data commodato, atque aliena potiùs esse, quàm propria. Audi Senecam. [Quidquid est hoc, quod circa nos ex aduentitio fulget, liberi, honores, opes, referta vestibula, cæteráque ex incerta, & mobili sorte pendentia, alieni, commodatíque apparatus sunt, nihil horum dono datur, collatitiis, & ad dominos redituris instrumentis scena adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur: pauca vsque ad finem perseuerabunt, &c.] Dei autem sunt hæc omnia, vide quid dicat; *Meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius.* Et per Aggæum Prophetam. *Meum est argentum, meum est aurum, dicit Dominus exercituum.* Ne dicas igitur; propria, vel mea perdidi, quia secundum Ambrosium impudenter loquereris. *O impudens dictum!* ait, *propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti?* Nónne nudus egressus es de vtero matris tuæ? nónne nudus reuersurus es? hoc post Iobum clamat Apostolus. *Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quòd nec auferre quid possumus.* Indicat Diuus Augustinus, qualiter debeamus vti rebus à Deo nobis

Lib. de cōs. ad Mar. cap. 10.

Psal. 49.

Agg. 2.

Iob. 1.

1. Timot. 6.

nobis concessis, dum ait : *Omnia , quibus vteris in hac vita , sic tibi debent esse , tamquam stabulum viatori , non tamquam domus habitatori.* Non ægrè fert viator stabulum , in quo iacuerat , deserere : ita non ægrè feras perdidisse quod possidebas.

Cùm itaque commodatarij simus , nulla B fit nobis iniuria , si à nobis repetatur , quod nostrum non est,& maximè ab eo,cuius sunt omnia. Noli ergo dicere,perdidi : sed dic, accepit Deus, quod mihi commodato dederat. Ille potuit auferre , qui potuit conferre. *Dominus dedit*, ait Iob, *Dominus abstulit ; sicut Domino placuit,ita factum est , sit nomen Domini benedictum.* Vtinam & tu in damno bonorum tuorum similia diceres. Sicut Domino placuit , ita factum est. At verò nihil nisi bonum illi placere potest. Nouit ipse aliquando expedire , vt nobis auferantur , quæ priùs concedebantur. Alienum erat , quod possidebas; ergo alienum, non tuum perdidisti. Quæres autem alienum, si amissum ægrè feras. Audi Tertullianum. *Quod nostrum videtur , alienum est : nihil enim nostrum,quoniam Dei omnia, cuius ipsi quoque nos. Itaque si damno affecti impatientes erimus, non de nostro amissum dolentes , affines cupiditatis deprehendemur ; alienum quærimus, cùm alienum amissam ægrè sustinemus.*

Iob. 1.

Lib. de patient.

Præterea , si bona , quæ perdidisti , exigui esse momenti , paruique valoris crederes, certè parum , vel nihil doleres. Scio quidem magni facere homines bona temporalia ; verùm talis æstimationis magnitudo non ex valore,sed ex apprehensione nostra procedit. Sicut

Sicut turrim, verbi gratiâ, Babylonicam in breui papyro depictam iuxta domunculam paruam, incredibilis magnitudinis eam esse iudicamus, cùm tamen palmi quantitatem reuerà non excedat, quia scilicet sic illam apprehendimus turrim. Ita etiam bona ista terrena magnitudinem,& valorem ex apprehensione nostra, non ex rei veritate habent; quia scilicet cum vitæ miseriis ea metimur. [Æstimemus singula, ait Seneca,fama remota,& quæramus quid sint, non quid vocentur,]vel quid apud homines habeantur.Ideo subdit idem Philosophus. [Quæ maxima inter vos habentur, diuitiæ,potentia, sestertio nummo æstimanda sunt.] Epist. 96.

C Epictetus Philosophus, cuius tanta fuit olim admiratio,vt,teste Gellio, lucerna eius fictilis tribus drachmarum millibus penderetur, dicere solebat,nos non perturbari rebus huiusce mundi, sed opinione earum. Amisit quis diuitias, honores, dignitates, turbatur, quia se magna perdidisse opinatur; quòd si illa parui penderet, non mœreret, iuxta Sapientem: *Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.* Cur iustus non tristatur? Num quia nulla ei accidit tribulatio?nequaquam: nam *multæ tribulationes iustorum:* sed quia omnia huiusmodi mala ei aduenientia pro nihilo reputat; solùm illud verè malum existimat, quod æternum est, & quod separat à Deo, quale est peccatum. Mali autem, quia bona huius mundi plurimi æstimant, dolent, torquentur, lacrymantur, dum illa amittunt. Lib.17.cap. 19. Prou.12. Psal.33.

Verùm

Lib. 3. de ira. cap. 32. Verùm illos risu dignos iudicat Seneca. [Quanto risu, *inquit*, prosequenda sunt, quæ nobis lacrymas educunt? Crede mihi, leuia sunt, propter quæ non leuiter excandescimus, qualia quæ pueros in rixam, & iurgium mouent; nihi ex his, quæ tam tristes agimus, serium est, nihil magnum. Inde, inquam, nobis ira, & insania est, quòd exigua magna existimamus.] Hæc ille, & prudenter.

Lib. de hab. muliebri. Apud Tertullianum legimus, quibusdam in locis aurum tam paruo haberi pretio, vt etiam incarcerati catenis aureis vinciantur. *Apud quosdam Barbaros,* ait, *quia vernaculum est aurum, vinctos auro habent in ergastulo, & diuitiis malos onerant.* Si huiusmodi gentes aurum, & diuitias magnifacerent, eis suos malefactores non ornarent, vel potiùs onerarent; digna illa iudicant, quæ malis dumtaxat concedantur, vt eis crucientur. Pudeat Christianos, qui nolunt harum rerum vilitatem agnoscere: aurum enim, & argentum, cæteræque diuitiæ in se nullius sunt valoris, sed eis pretium dat existimatio hominum. Audi Chrysostomum. *Candore lucentis margaritæ attraheris? cogita maris esse aquam, & in eius finibus antè iacuisse deiectam. Rapit animam auri fulgor, & nitor argenti? cogita terram, ac cinerem ea priùs fuisse, & modò esse. Placet pretiosa, & serica vestis? at vermium ille contextus est: opinio est, & humana præsumptio; nihil habent in se naturalis pulchritudinis.* Ad opum igitur contemptum inducet cogitatio vilitatis earum, quibus tandem contemptis, contemnetur illarum iactura.

Chrysost.

Deinde

Deinde cogita diuitias à Christo vocari spinas, quæ multos suffocant, & te fortè etiam suffocassent, nisi à te fuissent ablatæ. Erant tibi diuitiæ, sicut spina pedi, aut alteri parti corporis infixa, quam si quis tibi extraheret, gratias ageres, quamuis auulsio dolorem pareret. Sic licèt doleas, gratias tamen Deo referas, qui has spinas pungentes, lacerantes, cruentantes, ac suffocantes à te amouit. Luc. 8.

Noli præterea mœrere, quòd ea amiseris, quæ appetitum tuum non satiabant, sed augebant. [Potus, inquit Plutarchus, saltem ad tempus sedat sitim; cibus famem sanat: sed argenti cupidinem non extinguit argentum, nec aurum cupidinem auri.] Liceat nobis idem diuitiis dicere, quod in Medicum competit impostorem; *Pharmacum tuum morbum auget.* Pulchrè ostendit Seneca, cui assimilentur, qui possidendi diuitias desiderio teneantur. [Vidisti, *inquit*, aliquando canem, missa à domino frusta panis, aut carnis, aperto ore captantem? Quidquid excepit, totum protinus integrũ deuorat, & semper ad spem futuri inhiat. Idem euenit nobis expectantibus quidquid fortuna proiecit, id sine voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attenti.] Diuitias potiùs videmus deficere, quàm reficere. *Auarus*, inquit Sapiens, *non implebitur pecunia; & qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis.* Quid igitur doles de rebus, quæ non satiant te, nec aliquem tibi afferunt fructum? Lib. de cup. diuit. Epist. 73. Eccl. 5.

Cogita etiam, quòd nisi diuitias perdidisses, ipsæ fortè te perdidissent. Crates Thebanus,

Lib.2.cōtra Iouinianū. banus, vt scribit Hieronymus, proiecto in mare non paruo auri pondere; *Abite*, inquit, *pessum malæ cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis.* Agnouit ille Philosophus posse hominem mergi nimia diuitiarum copia. Natanti non est plumbum amplectendum, sed omnia ad vestes vsque sunt excutienda, omnia sunt abiicienda. *Naufragium fugis*, ait Augustinus, *& plumbum amplecteris?* Qui diuitiis affluit, pondere premitur. Nullus autem est graui aliquo ponde oneratus, qui non desideret quàm citissimè exonerari. Vellem te auream audire Senecæ sententiam, illámque diligenter attendere. [Pecuniam, *inquit*, perdidisti: ô te fœlicem, si cum illa auaritiam perdidisti; Pecuniam perdidisti, & illa quàm multos. Eris nunc in via expeditior, domi tutior: exonerauit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco: damnum putas, sed remedium est: defles, gemis: miserum te clamitas, quòd opibus excussus es; tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est: non tam molestè ferres, si tamquam perditurus habuisses.] Hæc ille, quibus ostendit prodesse potiùs, quàm obesse bonorum temporalium iacturam; quam facilè tolerabimus, si damnum, quod per hoc damnum euasimus, pensemus. Nam, ait Gregorius, *si fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transeuntium grauia non putatis.*

In Psal. 51.

Homil. 35. in Euang.

Epist. 11. ad Ageruch. Iuuat & Diuum audire Hieronymum de his, quæ magis nobis expediunt, differentem. *Melius est*, inquit, *rem familiarem minui, quàm* E

salutem.

salutem animæ perire. Melius est amittere, quod velimus nolimus aliquando periturum est, ac sponte dimittere, quàm id amittere, id est, Deum, pro quo omnia dimittenda sunt. Hoc est certissimum, satius esse amittere, quàm amitti; nudato corpore ad cælum tendere, quàm vestito in Orcum descendere. Gregorius Nazianzenus, vt expeditiùs ad cælum posset euolare, proprias vestes optabat exuere; laudátque Diuum Basilium, quòd nihil habuerit præter corpus, & corporis tegumenta. Columba à Noë cessantibus aquis emissa, *cùm non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam.* Non reuerteretur, si vbi requiesceret inuenireteur. Ita & tu, si haberes in terra, vbi affectum tuum collocares, fortè de cælo non curares.

Orat. 20.

Genes. 8.

Pulchrè Diogenes diuitias *vomitum fortunæ* vocitabat. Nullus est, qui velit sorbere quod alius euomuit: ita nullus debet curare de diuitiis, quæ à fortuna euomuntur, & reiiciuntur. Rursus, nullus est, qui non optet euomere quod stomachum premit & onerat. Quando aliquo infortunio bona tua perdidisti, tunc euomuisti: illud infortunium Deus tamquam Medicus tibi propinauit & immisit, vt te ad vomitum prouocaret. *Quare plangis?* inquit Augustinus, *medicina est, non pœna; curatio, non damnatio.* Vtinam euomuisset diues ille epulo quæ illum onerabant, qui ne micas quidem vomere voluit, quia exoneratus fuisset, atque ita damnatus non fuisset. Dicat igitur Plinius. [Vomitiones homini in remedium sunt excogitatæ, licèt

Diogen.

In Psal. 102.

Luc 16.

Lib. 11. cap. 53.

inimicæ sint dentibus.] Fortè dentes tibi dolent, quòd non habeant quod manducent; scito tamen hanc vomitionem, id est, bonorum tuorum amissionem, tibi valdè esse necessariam ad salutem. Hoc agnouit Deus, qui illam tibi consultò immisit, & ordinauit: gaudeas igitur, quòd exonereris, qui aliàs cruciareris.

Porrò, si bona acquisita non dilexisses, deperdita non doluisses. Assignans Diuus Gregorius rationem, cur Iob tantam seruauerit patientiam in amissione bonorum suorum, nullúmque senserit dolorem, sic ait. *Sine dolore perdidit, quia sine amore possedit.* Potuisti non diligere, ergo poteras non dolere; amor ille dolore purgatur, qui quidem dolor mitigabitur, si cogites te plurimùm mereri posse, si hanc iacturam patienter tuleris. Miseranda enim secundum Cassianum conditio est, inopiam sustinere, & fructu, quem ex illa comparare possemus, culpa, & impatientia nostra carere.

Lib. 1. moral.

Lib. 6. instit. Monach.

Qualiter autem sint amanda bona fortunæ, indicat Seneca his verbis. [Sæpe admonendus est animus, amet vt recessura, imò tamquam recedentia.] Rebus igitur recessuris, vel recedentibus non debemus vehementer adhærere; ad hoc nos hortatur, qui clamat: *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere:* vel, vt legit Ambrosius, *si fluant.* Quasi dicat: cùm diuitiæ fluxæ sint; &, vt aduertit Basilius, possessores suos torrente prærapido ocyùs prætercurrant, & alios alio modo mutent dominos, non sunt omnino diligendæ, F

Lib. de cõs. ad Marciam. cap. 10.

Psaml. 61.

nec

nec ad eas cor apponendum. Rationem assignat Augustinus; *Non vides*, inquit, *quia si ibi cor apposueris, & tu flues?* Fluant igitur diuitiæ, non defluat tua patientia; mirare, sed noli amare quæ ita fluunt, vt incessanter ab vno domino transeant ad alium. *Fluenta sunt*, ait Ambrosius, *quæ miraris, quomodo veniunt, sic transeunt, & recedunt.* Et, vt nótat Nazianzeni Scholiastes, sunt diuitiæ veluti aqua manu comprehensa, quæ tanto citiùs per medios digitos elabitur, quanto fortiùs constringitur. Cùm itaque diuitiæ non possint diu conseruari, cur in illas conseruas amorem? Cur, inquam, amas deserentes te? Crede mihi, cèsset amor, & cessabit dolor. *Cur amatur*, inquit Gregorius, *quod relinquitur?*

In hunc Psalm.

In orat. 43.

Homil 15. in Euang.

Si diligenter attendas, videbis non tantùm in te, sed & in multis aliis hunc diuitiarum fluxum. Imperator Caligula, qui aliquando, teste Suetonio, super immensós aureorum aceruos patentissimo loco diffusos, nudis pedibus spatiatus, & toto corpore aliquandiu volutatus est, tam pauper euasit, vt non habuerit vnde filiã dotaret, steterítque Calendis Ianuarij in ædium vestibulo ad captandas strenas, & stipes, quas in sinu diuersa turba fundebat. Non potuit Imperatoria potentia præterfluentes opes coërcere, super quas fortè ideo volutabatur, vt quas sola manu non poterat, toto saltem corpore retineret: sed non potuit ille, nec poteris tu: patientiam habe.

Sueton.

Accius Nauius Augur, cùm propter artis

Cic.lib.1.de diuinat. suæ præstantiam non tantùm à Tarquinio Prisco, verùm etiam ab aliis quamplurimis amaretur, & diuitiis ornaretur, ad tantam paupertatem postea peruenit, vt sues pascere cogeretur. Tu nondum porcos pauisti, & si paueris, aut modò pascas, veniat tibi in mentem prodigus ille parabolicus, qui tota ab ipso dissipatâ substantiâ, factus tandem egenus porcos pascebat: & cùm fame premeretur, non furto se dedit, aut aliis rebus illicitis, sed ad patrem suum se contulit, veniam, opémque postulaturus. Disce hac parabola, in simili necessitate omnia illicita deuitare, & ad Patrem cælestem recurrere, de quo sic Augustinus. *Pascet te, qui fecit te. Si pascit latronem, non pascet innocentem? Si pascit damnandos, non pascet liberandos?*

Luc.15.

In Psal. 61.

Plutarch. Demades Orator Atheniensis, cùm primò ita opibus, & potentia valeret, vt nihil aliud, quàm Mecedonum & Antipatri gratiam in Republica quæreret, ad tantam pauperiem redactus est, vt eiectus ex ciuitate, non habuerit vnde pecuniam, qua illum Athenienses mulctauerant, persolueret.

Verùm quid plures referam? Taceo cæteros, qui ex diuitibus facti sunt inopes. Vnicum Dei Filium nobis proponamus. Ad hoc nos hortatur Basilius. *Memor sis Domini nostri Iesu Christi, qui cùm diues esset, nostri gratiâ egere voluit.* De illo sic scribit Apostolus: *Propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.* In quę verba sic Beda *Dominus noster non solùm homo, cùm Deus esset, sed etiam pauper, cùm diues esset, pro nobis factus* G

Homil. de ira.

2.Cor.8.

Beda.

factus est, vt nos diuitiarum, & diuinitatis suæ donaret esse participes. Tunc Christi inopia ditamur, dum nostrâ patienter toleratâ inopiâ, cælestium diuitiarum digni efficimur. Exclamet igitur Diuus Augustinus: *Quid factura sunt diuitiæ eius, cuius paupertas nos diuites fecit?* Qui vult te participem futurum in cælo suarum diuitiarum, voluit te in terra participem fieri suæ paupertatis. Numquid tu minùs habes quàm Christus, qui, vt ipsemet fatetur, non habebat in hoc mundo vbi caput suum reclinaret? Hoc propter te sustinuit, licèt omnia possideret. Tuam igitur inopiam patienter sustine, licèt aliqua possideres: ille enim non merebitur omnia possidentem videre in cælis; qui noluerit indigentem imitari in terris. Augustin. Matth. 8.

Denique, ostende in sustinenda hac tua inopia te generoso esse animo: nam, inquit, Basilius, *non est turpe egere, sed paupertatem generosè non ferre.* Et Cæsar hæc aliquando dicebat: [Animi est mollities, paulisper inopiam ferre non posse.] Democritus illum, qui sinistram fortunam ferre nequeat, ne prosperam quidem posse ferre asseuerabat. Si nescias indigere, nesciebas abundare. Generosus ille erat Apostolus, qui clamabat: *Scio & abundare, & penuriam pati.* Non enim abundantia extollebatur, nec penuria deprimebatur: sed læto semper & erecto erat animo. Qui nesciebat superbire in abundantia, nesciebat deficere in penuria. *Quem,* inquit Gregorius, *nec abundantia in superbiam eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat,* Homil. de ira. Lib. 7. de bello Gall. Philipp. 4. Homil. 19. in Ezech.

nouit abundare, nouit penuriam pati.

Dices, summum esse genus miseriarum; fuisse fœlicem, vel cum Plauto: *Miserum illud verbum, habuisse, & nihil habere.* Verùm falleris, si pauperes infœlices iudicas, quos Christus fœlices prædicat: *Beati pauperes*; & diuites beatos, quos idem proclamat miseros. *Væ vobis diuitibus*, &c. Vnde optimè Augustinus. *Sic Deus tonat, & stertis?* Cui potiùs credendum; tibi malè iudicanti, an Christo bene omnia agnoscenti? Qui laudat indigentes, ipsemet egenus factus est. Verbo igitur, & exemplo inopiam celebrat.

In Rudent.

Matt. 5. Luc. 6.

Lib. 50. homiliar. homil. 13.

Præterea, non est miserum habuisse, & nihil habere; sed nihil posse habere. Nam ille multum habet, qui nihil habens potest omnia habentem habere, scilicet Deum, qui vt plurimùm dat se minùs habentibus. Possunt fures, prædones, aut alij tibi auferre diuitias, sed non Deum, qui tibi illas dederat. Ille est igitur quærendus, non diuitiæ; hoc tibi consulit idem Augustinus. *Illum quære, qui deesse non potest. Subtrahuntur quæ dedit: nunquid subtrahitur qui dedit?* H

In Psal. 34.

Subiungis; si aliquid haberem, quo victitarem, non curarem, sed nihil penitùs habeo, faméque cum tota mea familia pereo. Non propterea debes animo deficere: scit enim Pater tuus cælestis quibus rebus indigeas, & quænam tibi expediant. Propterea caue, ne, quacumque necessitate premaris, te excrucies, vel in verba blasphemiæ prorumpas, cùm etiam nihil proficeres. Vnde Seneca. [Illud, *inquit*, te non minimùm adiuuerit, si cogi

Lib. de consol. cap. 20.

cogitaueris nihil profuturum dolorẽ tuum.] Sed memineris patientiſſimi Iob, qui iactu- ram bonorum ſuorum, ac mortem filiorum patienter ferendo, & Deum in tanto miſe- riarum pelago benedicendo, meruit, non tantùm quæ perdiderat, ſed & duplicata re- cuperare. De illo ſic Gregorius: *Afflictus terrena perdidit, ſed afflictionem humiliter ſuſti- nens, cæleſtia multiplicauit.* Et non tantùm cæ- leſtia fuerunt ei multiplicata, ſed & terrena. Vnde etiam de illo ſic ſcribit Chryſoſtomus. *Poſtquam Iob corona patientiæ, & fortitudinis exornatus fuit, duplicia quæ amiſerat, recepit. Tu verò duplicia, ac triplicia, imò centuplicia recipies cuncta, & vitam æternam, ſi tuleris generosè.* Iob. 1. Lib. 1. moral. cap. 12. Orat. de diuit. & paup. to. 5.

Dicunt aliqui, non tantùm fuiſſe illi du- plicatam ſubſtantiam, ſed & vitæ ſuæ æta- tem. Nam, vt tradunt Olympiodorus, Sui- das, & alij, Iobi calamitas durauit per ſpa- rium ſeptem annorum; iam vixerat ſeptua- ginta annis, quando ei aduenit, & poſt illos ſeptem annos vixit etiam alios ſeptuaginta: quia ſicut Deus reddidit ei facultates dupli- catas, ita credibile eſt reddidiſſe etiam an- nos duplicatos. Hæc autem omnia meruit ſua patientia, quam præcipuè toto illo ſe- ptennio ſeruauit cum gratiarum actione: Nam hoc vnum ore ſuo ſemper promebat; *Sit nomen Domini benedictum.* Et quamuis to- to vitæ ſuæ tempore miſer extitiſſet, non minùs Deum ſemper benedixiſſet, & in ipſum ſperaſſet, etiamſi maiora ei aduerſa inflixiſſet; hoc enim apud ſe ſtatuerat, dum diceret: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* Perer. in Geneſim. Olymp. Suidas. Iob 1. Iob. 13.

Cc 5 Quæ

Quę verba explicans Gregorius, oſtendit impium non benedicere Deum niſi in proſperis.De illo ſic Dauid: *Confitebitur tibi cùm benefeceris ei.* Iuſtus verò tam in aduerſis quàm in proſperis ait, *Benedicam Dominum in omni tempore.*

Pſal. 48.

Pſal. 33.

Vtinam illum imitareris, & ita patienter omnia incommoda patereris, quia fortè ſicut & ipſe in priſtinum ſtatum reſtitueretis: non enim abbreuiata eſt manus Domini. Qui dederat, potuit auferre; & qui abſtulit, poteſt iterum dare; & ſi non det, ſcit hoc animæ tuæ non expedire, & ſpera videre, & poſſidere bona Domini in terra viuentium,& non in terra morientium. Cæterùm, quibus laudibus hunc patientiſſimum Iob celebret Tertullianus, non pigeat audire, vt illum & mirari,& imitari in omni tua neceſſitate valeas. *O fœliciſſimum illum!* inquit, *qui omnem patientiæ ſpeciem aduerſus omnem diaboli vim expunxit. Quem non abacti greges, non illæ in pecore diuitiæ, non filij ruina impetu adempti, non ipſius denique corporis in vulnere cruciatus, à patientia, fide Domino dedita, excluſit, quem diabolus totis viribus fruſtrà cæcidit. Neque enim à reſpectu Dei tot doloribus auocatus ille eſt, ſed conſtitit nobis in exemplum, & teſtimonium, tam ſpiritu, quàm carne: tam animo, quàm corpore, patiẽtiæ perpetrandæ, vt neque damnis ſæcularium, nec amiſſione cariſſimorum, nec corporis quidem conflictationibus ſuccidamus. Quale in illo feretrum Deus de diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, cùm ille homo ad omnem acerbum nuncium, nihil ex ore ſuo promeret, niſi Deo gratias?*

Lib. de patient.

Ad

Ad eos qui litibus, siue processibus exagitati causa ceciderunt.

CAPVT XI.

A NVNQVAM defuêre rixosi, contentiosi, ac litigiosi. Empedoclem aiunt his fuisse moribus, vt assiduè contenderet, simultatésque cum aliquibus susciperet, eásque pertinacissimè exerceret. Diogenianus refert anum quampiam Ptolemaïdem, quæ quoad vixit lites agitabat, nec vnquam ab agendis causis feriabatur. Hyperbolus fuit mirum in modum appetens litium: hinc adagium, *vltra Hyperbolum*, quod de illo dicitur, qui causas, procesſúsque, quos vocant, plusquàm par sit, suscitat; & qui similis est his, de quibus Hesiodus: *Multi*, inquit, *litigant in foro, non tam vt aliquid consequantur, quàm vt alios vexent, atque molestent.* Ideo idem consulit, vt ille forum & lites vitet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. Hesiodus.

Christus veniens in mundum, voluit litibus & contentionibus finem imponere. De illo sic vaticinatus est Isaias, prout refertur ab Euangelista; *Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius*, vocem, inquam, contentiosam. Lites enim, secundùm Augustinum, etiam iustæ vix possunt suscipi sine peccato, quia ferè Isai.42. Matth.12. August. in Enchirid. cap.78.

proce

procedunt ex nimio amore rerum temporalium, & vix carent periculo odij, maleuolentiæ, calumniæ. Accedit iactura temporis, pacis, ac tranquillitatis internæ, quæ nisi maiori bono compensentur, non sine peccato
Chrysost. lites etiam iustæ suscipiuntur. Vnde & Chrysostomus: *Omne iudicium*, inquit, *irritatio cordis est. Difficile est rem dimittere, sed difficilius est de iudicio sine peccato exire.* Hoc cognouit Apo-
1. Cor. 6. stolus, qui sic ad Corinthios scripsit: *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini?* Quasi dicat: cùm litigandi ratio sit peccandi occasio, vtilius esset iudicio iniuriam accipere, fraudémque pati, quàm litigare; quod nihil ferè aliud est, quàm peccare.

Non abs re igitur voluit Christus nos ab omni lite & contentione retrahere, quando B
Matth. 5. nobis sic consuluit: *Ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Dices; si ad me pertinet tunica, quare cum illa debeo dimittere & pallium? Nouerat Dominus, quòd aliquando si contendere velimus, & litigare pro vna tunica, multa oportebit soluere, & expendere, quæ plus valebunt, quàm tunica & pallium simul, vt sæpe contingit: ita vt melius, & vtilius sit dimittere quod postulatur, ne plus litigando expendatur. Præterea, satius est tunicam & pallium dimittere, quàm ea defendendo peccatum committere, & sic animam amittere. Fortè Deus tuæ conscientiæ tranquillitati consulere volés, ideo permisit te causa cadere,

cadere,vt litigare deinceps desineres, atque ita seruus Domini remaneres; quia, iuxta Apostolum, *seruum Domini non oportet litigare.* 2.Timot. 2.

B. Ægid. Vnde sapienter, & piè Beatus Ægidius paradoxum hoc Christianum sanxit: *Quando quis contendit tecum, si vis vincere, perde.* Perde, inquam, substantiam, pecuniam, bona temporalia, & vinces dæmonem, & vitia. Itaque, cùm quis causa cecidit, diabolum vicit, qui illi suadebat, vt illas possideret facultates, quæ ad eum minimè pertinebant: quòd si pertinebant, vicit superbiam, luxuriam, & alia vitia, quæ facultates illæ nutriebant, fouebántque. Ideo meritò Sanctus Ephrem moriens gloriabatur, quòd nunquam cum vllo Christiano contenderit, aut litigarit, cùm hoc pacto multa lucratus fuerit. Est igitur lucrum, quod iacturam putabas: nam perdendo inuenisti, cadendo vicisti, dando recepisti, restituendo comparasti.

C Propterea, hoc dumtaxat vtar dilemmate, quo valeam consolari te. Vel illud, de quo, aut pro quo litigabas, & iudicio contendebas, tibi debebatur, vel non. Si tibi debebatur, iure possidebas; & si tibi sublatum sit, scito tibi semper deberi, illúdque tam auferentem, quàm possidentem tibi restituere teneri; verumtamen Deum permisisse, vt illud perderes, ne teipsum perderet. Præuiderat Deus illud tibi, aut hęredi tuo magnum incommodum, vel animæ iacturam allaturum: fortè enim illo fuisses abusus, aut in vestitu, vel in ludo, & cibo, aut alio modo; & quod nunc perdidisti processibus, amisisses

excessi

excessibus. Satius est substantiam nostram aliorum culpa perdere, quàm nostra. Quod altercando perdidisti, poteras naufragio, aut alia via perdere. Vt cataplasma capiti tuo commodè adhibeatur, necesse est capilli abradantur: vtilis abrasio, per quam fit curatio. Aliquo modo curandus eras, sed ne illa quam possidebas substantia impediret, necesse fuit, vt à te præscinderetur. Audi Ambrosium: *Quando caput curandum est, iubemur abrasos capillos demere, impedimenta cutis vniuersa deponere, vt nudo capite perfectiùs medicina proueniat. Ita & cùm anima curanda est, præcipimur substantiam sæculi à nobis auferre, vt nudæ & soli animæ congruentiùs spiritualis proueniat medicina.* Quod sponte ad salutem deserere noluisti, Deo permittente perdidisti: facta est Iudicis sententia veluti tonsoris nouacula. Sustineres tonsionem; patere hanc amissionem.

Serm. 2.

Dices; absque capillis potero quidem viuere, sed non absque istis quas amisi facultatibus, saltem non ita commodè. Respondeo, quòd, quemadmodum licèt sanguis necessarius sit, ac sine ipso non possit quis subsistere, cùm sit veluti sedes & vehiculum animæ; verumtamen si plus æquo abundet, & nimius sit, minuendus erit: ideo venam scalpello secari iudicabit Medicus. Ita bona temporalia, quæ tibi ad victum necessaria existimas, si affluant, nimiúmque abundent, nocebunt; & expedit, vt interdum minuantur: & sicut sententia Medici tibi extrahitur sanguis nociturus; sic hac Iudicis D

Simile.

sententia

ſententia tibi ſubtrahitur nocitura ſubſtantia. Tuus erat ſanguis, qui ex tua vena emanauit, ſed non minùs extrahendus, quia ſuperfluus: tua erat illa, quam iuſtè poſſidebas, ſubſtantia; ſed quia nimia, vel ſuperflua, conſultò tibi detrahitur, ne per illam ad interitum traharis. *Ceſt arreſt*, vel lata illa in te ſententia, fuit tibi ſalutaris phlebotomia, qua fuiſti quodammodo exoneratus. [Exonerauit te fortuna, inquit Seneca, ſi intelligis, & tutiore poſuit loco; damnum putas, quod remedium eſt.] Scito interim, quòd ſanguis ille tuus, aut ſubſtantia tua iniuſtè ablata requiretur de manu illius Iudicis, qui te condemnauit; ſic enim Deus illi per Prophetam interminatus eſt: *Sanguinem autem eius de manu tua requiram.*

Seneca.

Ezech. cap. 3 & 33.

Si verò ad te non pertinebat, quod tibi hac ſententia ſublatum eſt, cur doles, quòd cogaris reddere, quod tuta conſcientia retinere non poteras, & quod neceſſariò ſub pœna damnationis æternæ tibi reſtituendum erat? Non fit nobis iniuria, dum præcipimur reſtituere aliena: nulla Iudicis ſententia potuit fieri tuum, quod alienum eſt: nolim te dolere, quòd reddas, ſed quòd cogaris reddere, factus ſpongiæ ſimilis, quæ niſi prematur ebibitam aquam non reddit. Vtinam igitur ſponte reddidiſſes, quod licitè poſſidere non poteras: quia, ſecundum Tullium, [nihil eſt turpius ingenuo; nihil minùs libero dignum, quàm cogi à Magiſtratu alienum reddere.] Quod nociuum eſt in corpore, veluti apoſtema, neceſſe eſt, vt foras

Simile.

Cic. 4. act. in Verrem.

emittatur, ne vita amittatur: apostema erat, quod illicitè possidebas, quod non exiisset, nisi te Iudex sua sententia percussisset. Non est igitur tibi condolendum, sed congratulandum, quòd à te salubriter exierit, quod miserè te inficiebat: & quòd iam reliqueris, quod tandem relicturus eras, non sine maximo tuæ animæ detrimento.

Dices; quæ non rapui, exoluo, in domo E mea, vel apud hæreditatem meam, quod reddere compellor, inueneram. Inuenisti, nec propterea tenere potuisti. Audi Augustinum: *Quod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti.* Idipsum sentit Origenes, qui sic scribit. *Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod inuenerint, teneant: & dicunt, Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quid inuentum non reddant.* Non decet retinere, quod scis ad te non attinere. Nesciebam, inquis: esto; doleas, quòd nescieris; & gaudeas, quòd reddideris, etiam Magistratus sententia, tua antea ignorante conscientia: & quod tibi fieri velles, alteri fecisse non pigeat. Velles autem tuam tibi restitui substantiam, si ab aliis quamuis ignorantibus detineretur: patere tu similiter, vt alteri reddatur quod suum est.

De verb. Apost. sup. Leuitic.

Cæterùm, indignum ducebat Seneca de puncto disceptare, vel litigare, & de infinitis cælorum spatiis non curare. Punctum, imò minus puncto est, de quo litigasti, & quod perdidisti: pudeat te de re tam exigua contendisse, quæ eiusmodi est naturæ, vt ad alium transferri nequeat, nisi alteri eripiatur.

piatur. [Ista quæ appetis, *ait ille*, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri erepta, transferri; eadem affectantibus pugnam & iurgia excitant.] Parcit quodammodo angustia itineris, per quod transimus, & quod, teste eodem, rixas concitat transeuntium: verùm, si ad infinita illa cælorum spatia, quæ appetimus, mentis aciem dirigamus, pudebit nos certè doluisse ob amissionem tam modicæ substantiæ, ac neglexisse ea, nempe cælestia, pro quibus cætera omnia negligenda, & contemnenda sunt. Lib. 3. de ira. cap. 32.

Ad Religiosos.

CAPVT XII.

A AD vos, ô viri Religiosi, non accederet noster Clypeus, nisi audirem: *Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & tremore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Qui tentationibus impugnatur, indiget armis, vt non expugnetur: ideo quis præmonetur, vt præmuniatur. Muniendi præcipuè estis patientia ad ardua quæque in ordine ferenda: patientes autem eritis, si diligenter præmia, quæ vos manent, consideretis. Nam diabolo suggerente existimant vestrûm nonnulli se non plus mereri in claustro, quàm in sæculo, ideo optarent exire de claustro & redire ad sęculum; nolúntque onus religionis patienter ferre, quòd credant Eccl. 2.

 nihil

nihil, aut parum præmij ex eo referre. Audiamus igitur illos quærentes, & quasi conquerentes, & audiant ipsi nos respondentes.

1. Ecce nos,aiunt, reliquimus omnia,pauperem vitam ducimus, nihil penitus possidemus. *Quid ergo erit nobis?* Tria vobis promittuntur à Christo. Primò in hoc mundo,

Matth. 19. *centuplum accipietis*. Deinde in iudicio finali, *sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël*. Tandem, *& vitam æternam possidebitis*. Quoad primum, certum est Christum vobis sub centupla quantitate multò plura quàm dimiseritis, polliceri in hac vita: ponitur enim certus numerus pro

Luc. 18. incerto. Ideo apud Lucam pro *centuplum*, legitur, *multò plura*, & est sensus: magna pro paruis quæ reliquistis, aut multò plura,

Marc. 10. quàm reliquistis, recipietis: *nunc in tempore hoc*, vt est apud Marcum.

Quomodo autem quis pro his quæ dimisit centuplum sit recepturus, explicat Cas-

Collat. 24. cap. 26. sianus: *Centuplam, inquiens, fratrum, parentúmve recipiet quantitatem, quisquis patris vnius, vel matris, seu filij pro Christi nomine, charitate contempta, in omnium qui Christo seruiunt, dilectionem sincerissimam transit. Pro vno scilicet tot inueniens patres, fratrésque feruentiore, ac præstantiore sibi affectione deuinctos. Multiplicata etiam domorum, atque agrorum possessione ditabitur, quisquis vna domo pro Christi dilectione reiecta, innumera Monasteriorum habitacula, tamquam propria possidebit, in quacumque orbis parte, velut in sua domus iure succedens;*

cedens; quomodo enim non centuplum, & si Domini nostri sententiæ superadici aliquid fas est, plusquàm centuplum recipit, qui decem, vel viginti seruorum ministeria, infida, & coactitia relinquens, tot ingenuorum, ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Quod ita esse, etiam vestris experimentis probare potuistis, qui singulis patribus, matribúsque, ac domibus relictis, quamlibet mundi partem fueritis ingressi, patres, matres, fratrésque innumeros, domos quoque & agros, seruósque fidelissimos, conquiritis, qui vos vt proprios dominos summis venerantur officiis. Hæc ille.

B Modicum, aut ferè nihil est, quod in sæculo deseruistis, & amplum est quod in ordine comparastis. Socrates Alcibiadem diuitias suas iactantem adduxit ad tabulam, in qua descriptus erat totius terræ ambitus, rogauítque, vt in ea Atticam inueniret, quam cum ille ostendisset, rogauit item vt suos fundos indicaret: cùm respondisset, nusquam illic esse depictos; cur ergo, ait, eorum te possessione effers, quæ nulla terræ portio sunt? Adeò sunt exigua quæ à quibusdam possidebantur in sæculo, vt vix percipi valeant: & licèt magna apparerent, tamen nulla ferè essent in comparatione eorum, quæ in ordine acquisierunt. Trithemius de ordine Sancti Benedicti, cuius ipse erat alumnus, affirmare audet, *si omnes ei sua possessiones manerent, futurum sine dubio vt Sanctus Benedictus tertiam Christiani orbis partem possideret.* Quod nemo mirabitur, si temporum illorum pietatem attendat, ex qua illa liberalitas in-

Lib. de viris illustrib. cap. 2.

Deum, eiúsque famulos existebat. Verè de paupere Euangelico illud dici potest; *Est quasi diues, cum nihil habeat.* Estis, inquam, viri Religiosi, *tamquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Vnde optimè Bernardus: *Non putent*, inquit, *diuites huius sæculi fratres Christi sola possidere cælestia, quia audiunt dicentem: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Possident & terrena, & quidem tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, eò pro certo magis domini, quò minùs cupidi.* Videte igitur, quomodo voluntaria vestra paupertas etiam in præsenti ampla compensetur substantia.

Prou 13.

2. Cor. 6.

Serm. 21. in Cantic.

Dicet fortè aliquis: habeo quidem multa, sed non mihi soli, cùm omnia sint apud nos communia. Esto; nihil refert. Nec in sæculo solus fuisses vsus tua substantia, ex ea comedissent filij, domestici, & amici. Cur tibi tantùm vis in claustro, quo solus non vtereris in sæculo? Instas: eiusmodi sum instituti, in quo non solùm in particulari, sed nec in communi aliquid possidere permittitur; quomodo ergo nobis de necessariis prouidebitur? Respondet Diuus Augustinus te increpando, & increpat respondendo. *An putas, terrena deerunt, quibus cælestia, & diuina tribuuntur? vnde hæc incredula cogitatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus?* Credo equidem omnia optata tibi non suppeditari; sed nec vlli sæcularium: neque enim hoc expedit. Sufficiant tibi necessaria, quæ nunquam tibi deerunt, si Deo non desis. Dico itaque cum Hieronymo; *In promissis veritatis nemo dubitet.*

Lib. de eleemosyn.

In cap. 6. Matth.

dubitet. Sit homo, qui esse debet, & mox addentur ei omnia, propter quem facta sunt omnia. Vera certè & docta ratio. Nam cùm omnia, quæ in mundo sunt, hominis gratiâ facta sint, nunquam illa se ab hominis obsequio subtraherent, nisi ipse se à diuino obsequio subtraheret. Quare si ille ad eam, quam Deo debet seruitutem, redierit, iure quodam suo reliqua, tamquam sua; & sibi debita recuperabit, potissimùm quæ illi erunt necessaria. Non enim deseret te, pro quo omnia deseruisti: si ei, vt decet seruias; tibi, vt expediet, prouidebit.

C Propterea, & præterea, pro vtroque parente, & aliquibus fratribus & sororibus derelictis innumeri, vt diximus, à Domino suscitantur patres, fratres, benefactores, & alij amici spirituales, vos interdum plus diligentes, quàm parentes ipsi carnales, qui vobis ministrabunt quæ necessaria erunt. Audite Bedam. *Qui terrenis*, inquit, *affectibus, siue possessionibus pro Christi discipulatu renunciauerit, quò plus in eius amorem profecerit, eò plures inueniet, qui se interno suscipere affectu, & suis gaudeant sustentare substantiis.* Non abs re igitur Climacus dicere solebat, *pauperem Monachum dominum esse mundi; & qui iactauit in Deum curam suam, possidere per fidem omnes gentes in seruos.* In homil. de Sanctô Benedictô. Grad. 17.

2. Quantùm ad secundum, promittitur vobis in iudicio extremo iudiciaria potestas. *Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Hanc autem iudicandi potestatem tribuendam esse à Christo pau- Matth. 19.

Iob. 36. peribus Euangelicis præuiderat Iob. *Iudicium pauperibus tribuit.* Dicat igitur Magnus Gregorius: *Quisquis stimulo diuini amoris excitatus, hîc possessa reliquerit, illîc proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul tunc iudex cum iudice veniat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat.* Conquerebatur Diuus Bernardus, quòd nonnulli parui facerent hanc promissionem. *Quid,* inquiens, *istud miseriæ est, quòd ad verbum tantæ promissionis negligentia humana dormitat?* Iudicent vos nunc filij huius sæculi, atque præiudicent; sedeant, & aduersus vos loquantur: sunt ipsi futuri tamquam rei, & vos iudices: sunt iudicandi, & vos iudicaturi: stabunt, & vos sedebitis: trepidabunt, & vos eritis securi. *Fœlix paupertas,* ait idem Bernardus, *quæ tam securos, imò tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, in illo examine meritorum.* Obtenebratis cæli luminaribus, cadentibus stellis, trepidantibus cæteris hominibus, ac toto terrarum orbe commoto, eritis intrepidi audita hac Christi voce: *Leuate capita vestra, ecce appropinquat redemptio vestra.*

Lib. 10. moral. cap. vlt.

Serm. super hæc verba, *Ecce nos reliquimus,* &c.

Serm. 8. in Psal. 90.

Luc. 22.

D Dicent aliqui: hæc sedendi, & iudicandi potestas Apostolis promissa est, non nobis. Respondeo etiam nobis fuisse promissam, qui Euangelicam profitemur paupertatem, quæ omnino Apostolica est. Audite Bernardum: *Apostolicam omnes nos vitam professi sumus, Apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi.* Qui igitur exemplo Apostolorum omnia propter Christum reliquerunt, cum Christo,

Serm. de ingrat.

Christo, & Apostolis alios iudicaturi sedebunt. Testis sit Beda: *Omnes*, inquit, *qui ad exemplum Apostolorum sua omnia reliquerunt, & sequuti sunt Christum, iudices cum eo venturi sunt, sicut etiam omne mortalium genus est iudicandum. Quia autem duodenario sæpe numero solet in Scripturis vniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum omnium vniuersitas iudicantium, & per duodecim tribus Israël vniuersitas iudicandorum ostenditur.* Si modò mendicantes stetis, tunc iudicantes sedebitis; & sicut sessuri, & iudicaturi estis cum Christo, ita etiam his qui vobis eleemosynam denegauerunt, dicturi estis cum Christo: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare*, &c. Hoc vobis non exprobrabitur, quibus aliquid possidere non permittitur. *Nam*, ait Bernardus, *quomodo à nobis exigat Deus, quod pro ipsius amore relictum est?* Hanc itaque secundam vestram remunerationem concludam cum eodem Patre. *Numquid non pretiosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris sæculi, siquidem ipsa est, quæ liberat vos à verbo aspero?* Ecce verbum asperum: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Et; *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. *Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare*, &c. Fœlix igitur nostra paupertas, quæ & sessionem cum Christo, & liberationem meretur à verbo aspero.

Serm. in nat. S. Bened.

Matth. 25.

Serm. 3. in Psal. 90.

Ibidem.

3. Tertiò, paupertati nostræ vita promittitur æterna, cùm dicitur; *& vitam æternam possidebitis.* Quid quærimus ampliùs? Hoc promittit, qui fallere non vult, neque potest, idque iureiurando; ait enim. *Amen dico vobis:*

Matth. 19.

Marc. 10.

vobis : nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, &c. & in sæculo futuro vitam æternam. Iam beatos vos proclamauit, iámque vestrum esse regnum cælorum declarauit. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Non dixit, *erit*, sed, *est*; vel quia paupertas ita omnium curarum sæcularium expers est, vt in hac quoque præsenti vita futuræ vitæ æternæ fœlicitatem præcipiat ac prægustet : vel quia adeò remota est ab omnibus periculis, adeóque ei certa est huiusmodi vita æterna, ac si eam manibus teneret, vti dicemus infrà ad pauperes, vbi ostendimus, quanta bona, quantæque vtilitates eueniant pauperibus; ita vt satius sit bonis temporalibus indigere, quàm abundare.

Matth. 5.

Beatus Pater noster Franciscus paupertatem appellat *Altissimam* : quia in altissimum cælum attollit hominem. *Calca mundum*, inquit Augustinus, *vt eo calcato gradum tibi facias, per quem in sublime conscendas.* Verè altissima paupertas, quæ nos altissimos facit. Dicat iterum idem Augustinus. *Vt ad regnum cælorum veniret diues, possessione sua obtinere non potest, nunc obtinet, vt contempta perueniat.* Seruanda est igitur nostra paupertas, totísque viribus amplectenda, ac læto animo ferenda, qua nunc plura, quàm dimiserimus, nobis acquiruntur; quæ nos in iudicio assidere, ac tandem in cælo regnare faciet cum Christo. E

Serm. 55. de tēpore.

Serm. 28. de verb. Apost.

Pergi

Pergitis & dicitis; non tantùm paupetem vitam ducimus, sed & cælibem, castéque viuimus. *Quid ergo erit nobis?* Mercedem recipietis, tum in hoc sæculo, tum in futuro. Nam primò, qui cælibes viuunt, liberi sunt. Si vxorem duxissetis, fortè more Achaiæ vixissetis. Id est, non vos vxori, sed vxor vobis imperasset. Solebant olim in Achaia vxores regimen domus gerere, ac negotiari; viri autem fœmineo induti amictu lectos sternebant, domum mundabant, mensam parabant, aliáque fœminarum propria munia subibant: ex quo more emanauit prouerbiũ, vt cùm quis nimiùm se vxoris imperio subiiceret, diceretur *vitam Achaia agere*. Qua loquendi formula vsus est Plinius quendam amicum suum obiurgans, quòd vxori nimiùm subderetur. Nunquam igitur vobis hoc prouerbium competere poterit. Multi verò sunt in sæculo, qui more Achaiæ viuere coguntur. Epist. ad Sabatium.

Pulchrè Diuus Chrysostomus virum & vxorem comparat alicui pari seruorum fugitiuorum, qui sunt inter se catena colligati, vt etiam si hero suo se eripiant, tamen alterum alter sequi cogatur; nec ab inuicem seiungi possint. Hoc innuit Paulus: *Alligatus es vxori? noli quærere solutionem.* Vnde ille Doctor sic scribit. *Vidésne rei necessitatem, & inexorabilem seruitutem? vides vtrumque funiculis constrictum? est enim connubij necessitudo instar vinculorum.* Hinc Diuus Basilius coniugium vocat compedes, à quibus quis liberatur professione castitatis. *Quicumque,* 1. Cor. 7. De virgin. cap. 41. Cõst. mon. cap. 1.

 inquit,

inquit, *à mundi vinculis liber esse cupit, coniugium veluti compedes quasdam profugere debet, & Deo vitam suam consecrare, & castitatem profiteri.* Nolite igitur dolere tanta euasisse vincula, & vxorum non fuisse mancipia.

Lib. 1 cont. Iouinianũ. *Quanta fœlicitas*, inquit Hieronymus, *non vxoris seruum esse, sed Christi; non carni seruire, sed spiritui.*

Gaudete, quòd cælibatum sitis amplexi, F qui dabit otium, non quomodo mundo, sed quomodo Deo placeatis. Nam *qui cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* O inutilem sollicitudinem, cogitare quomodo placeat vxori! quæ interdum adeò erit morosa, vt vix possit ei vir placere, nec vnquam placebit, si aliquando, aut semper ipsi non pareat; atque ita

Democrit. cum dedecore placebit. Nam iuxta Democritum, [mulieri parere, extremum dedecus est viro.] Satius vobis sit cogitare quomodo placeatis Deo, non mulieri; nam quam mercedem habebit, qui mulieri placere contendit? & quam mercedem non obtinet, qui Deo placere studet? Quid nobis cum mulieribus, quibus non placemus sine muneribus? aut quibus placere dedecus est, displicere labor est? Iuuat adhuc hîc referre quod quidam

Hippoth. Theodec. scriptis mandarunt. [Astrictus nuptiis, non amplius liber est.] Item: [Similes sunt senectus & nuptiæ; vtramque enim consequi desideramus: postquam verò nacti sumus, tristamur.] Omnes quidem optant senescere, sed ob infirmitates, quibus senectus subiicitur, dolent ad talem ætatem peruenisse. Sic

Sic omnes ferè nubere vellent, sed postquam onera, & labores matrimonij sunt experti, optarent numquam nupsisse; ac tantò maior illorum dolor est, quantò minor est matrimonij solutio. Fœlices igitur illi sunt, *qui, vt ait Gregorius, nulla coniugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis & difficilibus rei familiaris cogitationibus implicantur.* Homil. 6. in Ezech. Marcella maior rogata à matre sua, gauderétne se nupsisse, respondit: ita valdè, vt ampliùs nolim. Hoc dicebat iam matrimoniali labore pressa.

Porrò, quanta viris ex coniugio obueniant incommoda, quantæque animi perturbationes, innuit Theophrastus apud Diuum Hieronymum contra Iouinianum, quorum nonnulla recensere non verebor, vt videat lector, quanto sint affecti beneficio, qui voto castitatis ista euaserunt. Lib. 1. aduersus Iouinianum. Sic enim ille scribit. Impediuntur nuptiis studia Philosophiæ. Non potest quis libris, & vxori pariter inseruire. Multa sunt vsibus matronarum necessaria, pretiosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, supellex varia, lecticæ & esseda deaurata. Deinde per noctes totas garrulæ conquestiones: illa ornatior procedit in publicum; hæc honoratior ab omnibus: ego in conuentu fœminarum misella despicior. Cur aspiciebas vicinam? Quid cum ancillula loquebaris? de foro veniens quid attulisti? non amicum habere possumus, non sodalem. Alterius amorem, suum odium suspicatur. Si doctissimus præceptor in qualibet vrbium fuerit, nec vxorem relinquere, nec cum sarcina ire possumus. Pauperem alere diffi

difficile eſt,diuitem ferre tormentum. Adde, quoniam nulla eſt vxoris electio, ſed qualiſcumque obuenerit habenda. Si iracunda, ſi fatua, ſi deformis,ſi ſuperba, ſi fœtida:quodcumque vitij eſt, poſt nuptias diſcimus. Attendenda ſemper eius eſt facies, & pulchritudo laudanda: ne ſi alteram aſpexeris, ſe exiſtimet diſplicere. Si totam domum regendam ei commiſeris, ſeruiendum eſt. Si aliquid tuo arbitrio reſeruaueris, fidem ſibi haberi non putabit; ſed in odium vertetur & iurgia. Verùm quid prodeſt etiam diligens cuſtodia, cùm vxor ſeruari impudica non poſſit,pudica non debeat? Pulchrà citò adamatur, fœda facilè concupiſcit: difficilè cuſtoditur,quod plures amant. Moleſtum eſt poſſidere, quod nemo habere dignetur. Minore tamen miſeria deformis habetur, quàm formoſa ſeruatur. Nihil tutum eſt, in quo totius populi vota ſuſpirant. Alius formâ, alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate ſollicitat.

Quòd ſi propter diſpenſationem domus, & languoris ſolatia, & fugam ſolitudinis ducantur vxores; multò meliùs ſeruus fidelis diſpenſat, obediens authoritati domini, & diſpenſationi eius obtemperans, quàm vxor, quæ in eo ſe exiſtimat dominam, ſi aduerſum viri faciat voluntatem, id eſt, quod placet, non quod iubetur. Aſſidere autem ægrotanti magis poſſunt amici, quàm illa quæ nobis imputat lacrymas ſuas, & hæreditatis ſpe vendit illuuiem: & ſollicitudinem iactans, languentis animum deſperatione conturbat.

Quòd

Quòd si ipsa languerit, coægrotandum est & nunquam ab eius lectulo recedendum, Aut, si bona fuerit & suauis vxor, (quæ tamen rara auis est) cum parturiente gemimus, cum periclitanre torquemur. Porrò liberorum causâ vxorem ducere, vt vel nomen nostrum non intereat, vel habeamus senectutis præsidia, & certis vtamur hæredibus, stolidissimum est. Quid enim ad nos pertinet recedentes è mundo, si nomine nostro alius nominetur, cùm & filius non statim patris vocabulum referat: & innumerabiles sint, qui eodem appellentur nomine? Aut quæ senectutis auxilia sunt, enutrire domi, qui aut prior te fortè moriatur, aut peruersissimis sit moribus? aut certè cùm ad maturam ætatem venerit, tardè ei videaris mori? Hæc, & huiusmodi Theophrastus.

Si fortè quis hunc authorem auscultare noluerit, audiat Gregorium Nyssenum hac de re disserentem, atque ita scribentem. *Varia, & multiplex est malorum copia, quæ ex matrimonio existunt. Dolorem enim liberi afferunt & nati, & non nati, & viui, & mortui. Hic liberorum multitudine gaudet, sed gemit, quia non habet vnde alat. Ille contrà, qui in diuitiis quærendis multùm laborauit, nunc hærede caret, cui eas relinquat. Itaque vnius bona fortuna, alterius est calamitas, cùm sibi vterque illud euenire velit, quo alterum cruciari videt. At huic mortuus est suauissimus puer; illi verò viuit filius perditus: vterque sanè commiseratione dignus; vnus enim filij morte, alter vita dolet. Affectus porrò, & perturbationes, rixas, tum ex rebus veris, tum ex* Lib. de virg. cap. 3.

falsis

falsis suspicionibus temerè ortas, quis enumeret? Hæc autem incommoda cùm per cælibatum euadamus, meritò Apostolus affirmat, *bonum esse homini sic esse*, sup. cælibem. Vnde optimè Hieronymus ita colligit. *Si bonum est homini sic esse, ergo malum est homini sic non esse.* Cùm itaque huiusmodi bonum sitis adepti, gaudete. Nam Comicus, teste eodem Doctore, *fortunatum putat, qui vxorem nunquam duxerit.*

1. Cor. 7.

Lib. 1. ad uers. Iouinianum.

Ibidem.

Scitote etiam in coniugio rarò inueniri voluptates, quæ quæruntur; imò verò tribulationes, quæ non sperabantur. Hoc vno verbo innuit Paulus, dum de coniugibus loquitur: *Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* In quæ verba idem Hieronymus aduersus Iouinianum ostendit nos esse ignaros, putantes nuptias habere carnis lætitiam. *Nos*, inquit, *ignari rerum putabamus nuptias saltem carnis habere lætitiam. Si autem nubentibus etiam in carne tribulatio est, in qua sola videbantur habere delicias; quid erit reliquum, propter quod nubant? cùm & in spiritu, & in anima, & in ipsa carne tribulatio sit.* Nullas itaque delicias continent nuptiæ; sed multas tribulationes, quæ sine merito sæpe tolerantur, quia spe voluptatis sæpe contrahuntur. Vnde Chrysostomus, quid coniugati sentiant de Religiosis pulchrè ostendit. *Cùm* inquit, *sic ærumnis & angoribus circumseptos vident, solent eos appellare beatos, qui coniugij expertes in cœnobiis cum tranquillitate viuunt, quia non sæcularem tristitiam, non dolorem, non curas illas, non pericula, non insidias, non inuidiam, non zelotypiam, non absurdos amores, nec aliud*

H

Ibidem.

Ibidem.

Hom. 16. ad pop.

aliud quidpiam eiusmodi patiuntur. Illi nos beatos prædicant, qui nullam ex matrimonio capiunt lætitiam: imò in dies maiorem experiuntur mœstitiam. Expertis credamus, & quòd tantarum miseriarum copiam euaserimus, gaudeamus, Deóque gratias agamus, & si quid laboris sit in cælibatu, libenter feramus.

Caueant interim fratres, ne quod cælibatu euaserunt, alicuius mulieris familiaritate sibi vendicent. Cur vultis mulierculæ implicari consortio, qui renuistis copulari coniugio? Nolite aliquam deperire, si non vultis perire. Habent licita coniugia suas mœstitias, quantò magis illicita consortia? Diuus Cyprianus vocat mulierem *laqueum comptum, & naufragium super terram.* Cur vultis sponte irretiri laqueo, quem effugistis; & certo exponi naufragio, quod euasistis? Dicet quis: loquitur ille Doctor de mulieribus improbis & insipientibus, ego autem prudentem diligo: est illa improba, quæ tuum vesanum amorem non improbat: nec valdè sapit, quæ te plus æquo diligit, vel quæ à te aliquid accipit. Nam si dandum sit, furandum est: si accipiendum, restituendum. Serm. ad uers. impr. mul.

I . Numerate deinde, quanta ex nimia illa familiaritate, & amicitia oriantur damna: læditur anima, perturbatur conscientia, teritur tempus, augetur zelotypia, fama commaculatur, proximus scandalizatur. *Quid necesse est*, ait Ambrosius, *vt demus sæcularibus obtrectandi locum?* Crescit insuper dolor, quando illa est relinquenda, quæ nunquam Lib.1 offic. cap.20.

erat

erat diligenda. Cur mulierum quæritis consortia, qui non poteſtis eadem ſemper habere domicilia? Si vxoratis omnia tandem ſunt relinquenda, iuxta illud,

Horat. *Linquenda tellus, & domus, & placens vxor.*

Quantò magis vobis, qui iam omnia reliquiſſe profitemini, & quibus tandem mutandus eſt locus? Qui quærit cum mulieribus verſari, & ab illis adamari, optat peiorem febrem ſuper aliam ſibi adhiberi, aut grauius onus ſuper aliud. Audiamus Cyprianum. *Habes nunc carnem tuam, quam ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit adhibere peiorem; neque aliquis ſuper onus proprium tollit inſuper alienum, ne oneribus duobus oppreſſus, vſque ad inferos demergatur.* Submergite quamprimùm omnes iſtos amores, ne mergamini ab eis; nolite cum aliqua amicitiam contrahere, ſi non vultis ad gehennam attrahi; atque ita quodammodo ab vna gehenna ad aliam traheremini. Denique, iuxta Hieronymianum præceptum, omnes mulieres vel æqualiter ignoremus, vel æqualiter diligamus; nulla à nobis ſpecialiter diligatur, cùm omnes deſeruerimus, vt Deum ſpecialiùs diligeremus, & ei liberiùs inſeruiremus. Apoſtolus dum aliquos ad cælibatum hortaretur, dicebat: *Volo vos ſine ſollicitudine eſſe*; ſentiens cælibes viuere in hoc mundo ſine ſollicitudine, quod non minimum beneficium eſt. At quæritis ſollicitudinem, ſi fœminarum quæritis familiaritatem: nam cogitandum erit de munuſculis præbendis, de loco & tempore ad colloquendum

De ſingularitate Clericorum.

1. Cor. 7.

quendum

quendum cum ipsis, de modo illis placendi, quod non fit sine sollicitudine, sine scandalo, sine murmuratione, & sine animæ detrimento. Quid igitur quæritis sollicitudinem, qui estis sine sollicitudine?

Præterea facit vos cælibatus Angelis similes. *Quid castitate decorius*, ait Bernardus, *quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, de homine Angelum facit?* Adeò nos castitas Angelis æquat, vt iam in terris de illorum familia deputemur: sic enim scribit Tertullianus de continentibus. *Iam in terris non nubendo de familia Angelica deputantur.* Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis loco, & tempore statum quemdam immortalitatis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solennia morem beatæ illius regionis vendicat, in qua *non nubent, neque nubentur:* præbens quodammodo in terris cælestis iam illius conuersationis experientiam. Vnde Ambrosius ad cælibes: *Quod nobis promittitur, vobis præstò est.* Quàm puri castitatem seruantes efficiamur, nouerat Cato, licèt Gentilis, sentiens, vitam nostram similem vitæ Deorum, si sine vxoribus esse possimus.

Epist. 42 ad Henricum Sen. Archiep.

Lib. 1. ad vxorem.

Matth. 22.

Lib. 1. de virg.

Cato.

K Tandem, magnum & peculiare præmium vobis seruatur in cælis, cùm sitis de illis eunuchis, qui se castrauerunt propter regnum cælorum, de quibus sic Propheta. *Hæc dicit Dominus eunuchis,* &c. *dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen meliùs à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Quem locum explicans Augustinus ait, quòd licèt omnes beati sint in cælo;

Isai. 56.

De statu virg c. 26.

peculiari tamen, & excellenti gloria potientur, qui castitatem promiserunt & seruauerunt, qua quidem gloria distinguentur à cæteris cælicolis. Ideo Deus nomen se eis daturum promisit. Vnde Basilius Deum ipsum de voluntariis eunuchis, qui scilicet castitatem sibi voto deuinxerunt, ita loquentem inducit. *De humano nomine Angelorum immortalium eis nomen dabo, quod non deficiet, vt cælum, & cæli pulcherrimam partem habeant ad immorandum, atque in cæli pulcherrima sede, hoc est, in domo mea intra septa habitantes, non Angelorum iam naturam tantùm ad dignitatem perpetuæ successionis accipiant, ipsi sibi in æterna vita pro successione generis sufficientes, verùm & locum inter Angelos habeant illustrem, noménque indelebile pro eximia virtutis splendore.* Dicat igitur Sapiens.

Sap. 3. *Fœlix spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduersus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.* Hanc sortem nullus aliis spadonibus promitti putet, sed spadonibus Dei, qui nimirum vltrò sese omnibus istis delectationibus in perpetuum priuarunt.

Itaque, si quem inter vos voti castitatis pœniteret, ac carnis illecebris priuari doleret, audiat Chrysostomum, illum sic consolantem. (Hom. 63 in Matth.) *Cogita*, inquit, *si aut à natura eunuchus esses, aut iniuria hominum sic effectus, quid faceres, cùm & huiusmodi voluptate careres, & nullam carendo mercedem consequereris? Gratias igitur Deo agas, quia magna præmia, rutilantésque coronas habebis, si ita viuas, quemadmodum illi*

illi sine aliquo præmio, imò verò multò faciliùs, ac iucundiùs, tum quia spe retributionis corroboraris, tum quia conscientia virtutis gaudes. Ecce, ô cælibes, merces vestra, quæ copiosa est, non solùm in cælis, sed & in terris. O verè optanda castitas, cui tanta tribuitur fœlicitas! Beati, inquam, sunt cælibes, cùm futuri sint cælites. Vt autem purè, & castè viuamus in hoc sæculo, & votum continentiæ, quod emisimus, accuratè obseruemus, obscœnas cogitationes expellamus, oculos nostros auertamus, ne respiciant quod concupiscere non licet; mulierum fugiamus consortia, ac praua deuitemus eloquia; & quia non potest quis esse continens, nisi Deus det, idcirco (Sap. 8.) adeamus Dominum, illúmque cum Diuo Augustino sic deprecemur. *O amor qui semper ardes, & nunquam extingueris: charitas Deus meus, accende me. Continentiam iubes; da quod iubes, & iube quod vis.* (Lib. 10. Conf. cap. 29.)

Prosecutio eiusdem capitis, vbi agitur de obedientia æquanimiter præstanda, ac de quibusdam aliis difficultatibus, & laboribus religionis patienter ferendis.

MVLTA sunt, quæ nos ad alacriter obediendum, & ad labores, si qui sint in ordine patienter subeundos, inducunt. Primùm, si consideremus illos

solos esse liberos, qui obediunt. Hoc videtur esse paradoxum, verum tamen agnoscitur ab Ethnico: sic enim loquitur Plutarchus moralium scientissimus. [Qui parent, soli sunt liberi: soli enim illi viuunt vt volunt, qui quid velle debeant, didicerunt. [Seneca ipse de beata vita disserens, sic scribit: [Deo parere, libertas est.] Quod à Simone Cassiano probatur, cùm ait. *Noui multiplicari hominum voluntates, & sæpe cognoui ad volita infallibilem impossibilitatem. Solus obediens perfecit quæ voluit. Nihil enim aliud volebat, nisi obedire, quod nemini denegatur.* Cùm itaque nullus sit, qui quod vult, perficiat, nisi verus obediens, sequitur quòd nullus est verè liber, nisi qui verè obedit, quia ita sibi imperauit, vt alteri velit obtemperare. Quærat modò & respondeat Horatius:

Lib. de auditione.

Lib. de bea. vita.

Lib. 4. cap. i.

Lib. 2. sat. 7.

Quisnam igitur liber? sapiens, sibique imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Præterea non est dura obedientia, cùm nos eximat ab innumeris molestiis & curis, quas in dies experiuntur, qui in sæculo viuunt arbitratu suo. Religiosi enim omnium rerum suarum curam in humeros Superiorum coniiciunt, & quasi infantes aliorum vlnis se gestari sinunt, ac quasi dormiendo iter ad cæleste regnum conficiunt. Nam muneri Superiorum incumbit, omnia necessaria tam in temporalibus, quàm spiritualibus suo tempore, loco, & ordine cuique prouidere. Vnde Climacus ita obedientiam describit. ***Obedientia est vita sine sollicitudine; nauigatio*** *sine*

sine damno, sepultura voluntatis, est iter facere dormiendo sub onere aliis imposito, & super aliorum vlnas, ne mergaris, natare. Qui itaque obedire renuunt, cum sollicitudine viuunt, non sine damno nauigant, sibi ipsis onus imponunt, nullius innituntur dorso, ideo multis & certis se exponunt pereundi periculis.

Ab ipso Christo discamus hominibus obedire, alioquin nos pudefaciet Bernardus, *Disce*, inquiens, *homo, obedire; disce, terra, subdi; disce, pulnis, obtemperare. De auctore tuo loquens Euangelista, & erat, inquit, subditus illis; haud dubium, quin Maria, & Ioseph. Erubesce cinis: Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te praeponis auctori?* Et paulò post. *Si non poteris forsitan sequi auctorem tuum quocunque ierit, dignare vel sequi quò tibi condescendit.* Voluit autem tibi condescendere vsque ad obedientiam, *factus obediens vsque ad mortem* propter te. Quare illum non sequeris Superioribus obediendo propter illum?

Hom. 1. super Missus est.

Luc. 2.

Philip. 2.

M Si Prælato obedias, Deo obedis; si autem resistas, Deo resistis, qui illum tibi dedit, dum vt eligeretur, permisit, siue ille bonus sit, siue malus. Audi Apostolum. *Non est potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Qui auctor est iurisdictionis temporalis, est & spiritualis. Qui dat populo Regem, dat monacho Superiorem: imò non tantùm dat imperantem; sed vt plurimùm imperanda præcipuè proficua suggerit. Audiamus

Rom. 13.

Tract. de præcep. & disp. diamus Bernardum. *Deus Prælatos sibi quodammodo æquare dignatus, sibimet imputat illorum & reuerentiam, & contemptum, specialiter contestans eis;* Luc.10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quamobrem quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Nolite itaque attendere præcipientem, sed præficientem. Homo est qui vobis præcepit, sed Deus est qui illum præfecit. Si Deus vobis immediatè loqueretur, ab ipso audiretis quod à Superiore; nónne audistis: *Qui vos audit, me audit?* Nolite considerare cui obediatis, sed Deum propter quem obeditis. In Prælato Deum audite, Deum considerate. Diuus Benedictus In reg. cap. 68. dicere solebat, *Deo impendi obedientiam, quæ maioribus exhibetur.* Laudat Cassianus Tabe- Lib. 4. inst. cap. 10. nensiotas monachos in Thebaïde, quòd sic vniuersa complebant quæcumque à Superiore præcipiebantur, tamquam si à Deo cælitus fuissent edita.

Illustre eius rei exemplum commemorat Ioannes Climacus, referens quid in quodam Grad. 4. monasterio acciderit ipso præsente: sic enim scribit. *Cùm in mensa ego & Superior in quodam cœnobio consedissemus, aduocat is quemdam nomine Laurentium, qui ferè quadraginta & octo annos in monasterio degerat. Cùm aduenisset, nihil illi penitus dixit, sed sic ante mensam sine cibo per duas horas, cùm tamen initium esset prandij, stare permisit, adeò vt ipse quoque erubescerem, nec intueri eum auderem. Erat enim canus totus iam octogenarius. Non omisi ego postea à sene*

fere percunctari, quid astans cogitasset: Christi, inquit, imaginem Superiori imposui: neque enim hoc preceptum ab illo exiisse, sed à Deo penitus existimaui. Quare, ô pater Ioannes, non coram mensa hominum; sed coram altari diuino astare me putans orabam, nullámque penitus malignam cogitationem contra Superiorem admittebam. Hactenus Climacus. Ille senex de suo Prælato non conquerebatur, quia in illo Christum intuebatur. Non sunt pensanda quæ Superiores iubent, sed is cuius locum tenent.

N In omni igitur obedientia non est habenda ratio hominis, cui obedimus, sed voluntatis, & ordinationis diuinæ, quæ illum nobis præposuit. Quando autem illi obtemperamus, non tam eius, quàm Dei, imò nostram adimplemus voluntatem: Dei, quia sic iubet: nostram, quia voluimus quando vota emisimus. Hoc enim volumus, aut saltem velle debemus, quod nobis profuturum scimus. Multùm nobis prodest homini obedire: imò verò, secundùm Rupertum, hominibus obtemperare propter Deum, magis aliquo modo meritorium est, & ad gradum excelsiorem obedientiæ pertinens, quàm si immediatè Deo ipsi obediremus; quia maior est difficultas & repugnantia, obedire scilicet hominem homini sibi æquali, vel aliquando inferiori, quàm Deo. Quis enim Deo immediatè iubenti non libenter obediret? Dicat igitur Bernardus. *Parum est subiectum esse Deo, nisi sis & omni creaturæ propter Deum, siue Abbati, tamquam præcellenti, siue Prioribus, tamquam ab eo constitutis. Ego plus dico, subdere*

Lib. 13. in Euãg. Ioan. circa fin.

Serm. 11. in Cant.

 paribus,

paribus, ſubdere & minoribus. Caueamus, ne noſtrâ impatiētiâ infructuoſa ſit noſtra obedientia, & murmurando amittamus, quod obtemperando lucramur. Certum eſt, quòd illi ſibi damnum pariunt, qui ignauiter, & Lib. 3. de ira. cap. 16. reluctanter parent. [Nam, inquit Seneca, laqueos fera dum iactat, aſtringit: aues viſcum dum excutiunt, trepidantes plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum eſt iugum, quod non minus lædat ducentem, quàm repugnantem.]

Propterea non attendamus quid iubeatur, Epiſt. 4. ad Ruſticum. ſed quia iubetur. *Credas*, inquit Hieronymus, *tibi ſalutare quidquid Monaſterij præpoſitus præceperit.* Licèt enim aliquid præcipiendo Superior haberet tibi nocendi intentionem, malóque animo erga te duceretur, Deus, cuius amore obedis, hoc ad tuum commodum, & ad vtilitatem tuam verteret. Ideo non eſt diſcutienda Superioris intentio, ſed noſtra eſt in mentem reuocanda promiſſio. In lib. 1. Reg. cap. 3. Nam, teſte Gregorio, *vera obedientia nec præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit: quia qui omne vitæ ſuæ iudicium maiori ſubdidit, in hoc ſolo gaudet, ſi quod ſibi præcipitur, operetur.* Non tibi de Prælato; ſed Prælato de te reddenda eſt ratio, ac tantò exactiùs, quantò malitioſiùs ſe habuerit erga Sap. 6. ſubditos. Audi Sapientem: *Iudicium duriſſimum his qui præſunt, fiet.* Hoc attentè conſiHom. 36. derabat Chryſoſtomus, cùm diceret. *Miror, ſi poteſt aliquis Rectorum ſaluari.* Noli igitur inuidere Prælatis, quos tam durum manet iudicium: væ illis, ſi præſint, & non proſint.

Sunt

Sunt enim multi, qui plus habent ambitionis, quàm eruditionis. De illis sic Innocentius: *Non curant prodesse, sed gloriantur præesse. Præsumunt se meliores, quia cernunt se superiores, ceruicem erigunt, fastum ostendunt, grandia loquuntur.* His addamus; præesse nesciunt, quia subesse non nouerunt. Nam, teste Tullio, [qui bene imperat, paruerit aliquando necesse est; & qui modestè paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse.] Nescit imperare, qui non didicit obtemperare.

Lib. de vilitate cond. humanæ.

Cic. 3 de legibus.

O Dices; quid si grauia & aspera à Superiore præcipiantur? Respondet Bernardus: *In ipsa,* inquiens, *obedientia via aliqua fortassis dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licèt salubria sint, minùs tamen suauia videantur. Hæc si molestè cœperis sustinere, necesse est vt illucescat dies patientiæ, per quam omnia dura & aspera, tacita amplectaris conscientia, te magis diiudicans, & duriùs arguens, cui nimirum displicent quæ ad salutem sunt.* Cogitãdum est etiam, quòd si in sæculo mansisses, alicui fortè obtemperasses, qui grauiora iussisset, quæ sine merito tibi præstanda fuissent. In ordine verò, quia totum se Religiosus Domino tradidit, non solùm meretur in his operibus, quæ ad Deum diriguntur, vt sunt oratio, contemplatio, Sacramentorum vsus, & similia; sed & in infimis, & naturalibus, quæ ad corpus spectant, vt manducare, dormire, corpus ægrum sanare, quærere ad victum necessaria; quia hęc per obedientiam, aut saltem tacito Superioris

Serm. 3. de Circ. Dom.

beneplacito fiunt. Omne enim opus ex voto factum maioris est meriti, vt probat Diuus Thomas.

2.2.q.88. art.6.

Vnde Beatissimus Pater noster Franciscus expertus, quanti obedientia esset meriti, maluit semper subesse, quàm præesse: de illo sic scribit Doctor Seraphicus. *Vt pluribus modis negotiator Euangelicus lucraretur, ac totum præsens tempus conflaret ad meritum, non tam praeesse voluit, quàm subesse, nec tam præcipere, quàm parere. Idcirco Generalis cedens officio Guardianum petiit, cuius voluntati per omnia subiaceret. Tam enim vberem asserebat sanctæ obedientiæ fructum, vt eis, qui iugo ipsius colla submitterent, nihil temporis sine lucro transiret. Vnde & fratri, cum quo erat solitus ire, semper obedientiam promittere consueuerat & seruare. Dixit aliquando sociis; inter alia, quæ mihi pietas diuina concessit, hanc gratiam contulit, quòd ita diligenter nouitio vnius horæ obedirem, si mihi Guardianus daretur, sicut antiquissimo & discretissimo fratri. Subditus, inquit; Prælatum suum, non hominem considerare debet, sed illum, pro cuius est amore subiectus. Quantò enim contemptibilior præsidet, tantò magis humilitas obedientis placet.* Hæc Diuus Bonauentura; ex quibus, quanti sanctissimus ille Pater, & spiritualium rerum scientissimus obedientiam fecerit, compertum est. Obedire didicerat ab eo, qui dixerat: *Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* & alibi; *Non veni ministrari, sed ministrare:* à Christo, inquam, *qui*, ait Bernardus, *maluit perdere vitam, quàm obedientiam.* Ab eodem nos

D.Bonau. in vita S. Francisci. cap. 6.

Ioan.6.

Matth.20.

Ad milites Templi.

nos libenti & prompto animo discamus obedire, vt ad illum mereamur peruenire: nullos habeamus propriæ voluntatis loculos; nam, teste eodem Patre, *sunt loculi, non modò pecuniæ, sed etiam propriæ voluntatis*: qui quidem loculi suos possidentes loco priuarent cælesti. Vtinam cum eodem vobis dicere possim: *Fœlices vos, qui vos & vestra sine exceptiuncula reliqueritis.* Bernardus. Serm. de quadr. deb.

P Nullus itaque se vouisse doleat, cùm tam magna ex votis obtineat. Satius ei sit ad aliquod tempus vinculis religionis ligari, quàm ligatis manibus & pedibus mitti in tenebras exteriores. Sine voto, fortè pro voto viueremus, atque ita nosmetipsos perderemus. Gaudeamus, quòd multa non possimus, quæ non debemus. Audi Augustinum: *Non te vouisse pœniteat, imò gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta factis imple: ipse adiuuabit, qui vota nostra expetit: fœlix necessitas, quæ ad meliora compellit.* Ad religionem nos vocauit, qui extra illam nos perituros agnouit: fœlix ergo illa necessitas, qua premente cogimur sæculo exire, vbi nobis contigisset perire, & vbi, teste Bernardo, *omnis laboris remedium, est alterius laboris initium.* At verò in ordine, remedium laborum, consideratio est præmiorum. *Delectet igitur mentem*, ait Gregorius, *magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum.* Epist. 45. ad Armen. Serm. de primordiis. Hom. 37. in Euang.

Obiiciet aliquis. Ego multa in sæculo reliqui, quæ mihi non parum afferebant consolationis: nunc autem in ordine tristis sum,

ſum, omniſque delectationis expers. Vbi eſt ergo illud centuplum, quod promittitur omnia relinquentibus? Vnum tibi reſpondere poſſum; Chriſtus promiſit centuplum, & cælum & terra tranſibunt, verba verò eius non tranſibunt. Tu dicis; non video hoc centuplum, cui ergo credemus? Reſpondeo: Chriſtus quidem promiſit centuplum relinquentibus. Vide modò, an tu reliqueris, vel potiùs commutaueris; eſt enim omnino relinquere, & eſt commutare. Si quis, verbi gratiâ, in ſæculo dimiſit honores, voluptates, diuitias, & in religione quærat primum locum, præcipuum munus, vanas delectationes, colloquia inutilia, & omnium rerum copiam; pro certo ipſe non cenſebitur reliquiſſe honores, dignitates, diuitias, & voluptates, ſed commutaſſe, cùm in religione quærat, quod in ſæculo quærebat. Non ergo ſic reliquit, ſed commutauit, ideo centuplum ei non datur: non enim promiſit Deus centuplum commutantibus, ſed relinquentibus: non dat mercedem his, qui in ordine quærunt, quod in ſæculo deſeruerunt. Detur aliquis, qui verè dicere poſſit; *Ecce nos reliquimus omnia*, & reuera replebitur conſolatione diuina, quæ non datur admittentibus, ſed dimittentibus carnalem.

Porrò, quid curas de conſolationibus & delectationibus corporalibus, quæ etiam in ſæculo nunquam ſunt ſine amaritudinibus? Q

In Pſal. 33. Audi Baſilium. *In corporis voluptatibus plus moleſtiæ, quàm iucunditatis ineſt. In nuptiis ſterilitas, viduitas, zelotypia. In agricultura infæcunditas.*

ditas. In mercatura naufragia. In diuitiis insidiæ. Ipsa verò deliciæ, & saturitas, & assiduus voluptatum vsus ; multos & varios secum trahunt morbos. Valeat igitur omnis mundi & carnis consolatio, *quæ*, ait Bernardus, *vilis, & ad nihilum vtilis est.* Sed quærendæ sunt in ordine consolationes, quæ sunt sine amaritudine, & sine turpitudine. *Fœlix anima*, inquit Augustinus, *quæ huiusmodi delectationibus delectatur, vbi turpitudine nulla inquinatur, & veritatis serenitate purgatur.* Serm. 4. vig. nat. Dom. Serm. 5. de verb. Apost.

Qui in claustro mundi oblectamenta desiderant, similes sunt Hebræis Ægyptias ollas, pepones, porros, & cæpas suspirantibus. Audiamus Gregorium. *Quid signatur per ollas carnium, nisi carnalia vitæ opera in tribulationum doloribus, quasi ignibus excoquenda? Quid per pepones, nisi terrenæ dulcedines? Quid per porros, & cæpas exprimitur, quæ plerumque qui comedunt, lacrymas emittunt, nisi difficultas vitæ præsentis, quæ à dilectoribus suis, & non sine luctu agitur, & tamen cum lacrymis amatur? Manna igitur deserentes, cum peponibus, ac carnibus, porros & cæpas quæsierunt, quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitæ itinera etiam lacrymis plena concupiscunt: contemnunt habere vbi spiritualiter gaudeant, desideranter appetunt, vbi & carnaliter gemant.* Quid nobis cum gaudiis, quæ nunquam sunt sine dolore & lacrymis? Alia quæramus, quæ nullum dolorem inferunt, cuiusmodi sunt quæ de creatore percipiuntur. *Reuera*, inquit Bernardus, *illud verum & solum est gaudium,* Lib. 20. moral. cap. 16. Epist. 114.

quod

quod non de creatura, ſed de creatore percipitur, & quod, cùm poſſederis, nemo tollet à te; cui comparata omnis aliunde iucunditas, mœror eſt; omnis ſuauitas, dolor eſt; omne dulce, amarum; omne decorum, fœdum; omne poſtremò quodcumque aliud delectare poſſit, moleſtum. Si quæ pulchra ſunt in mundo mireris, & amore eorum ducaris, cogita illicò quantam habeat ille pulchritudinem, quantúmque ſplendorem, pro quo omnia deſeruiſti, cui nihil quod delectat deeſſe poteſt. Vnde idem Pater: *Miraris,* inquit, *in Sole ſplendorem, in flore pulchritudinem, in pane ſaporem, in terra fœcunditatem? Sed à Deo hæc vniuerſa ſunt, nec dubium quin multò ampliùs reſeruauerit ſibi, quàm dederit creaturis.* Illum ama, illum quære, illi ſoli ſeruias, vt omnia quæ delectant poſſideas. Quid curas hîc lætari, qui optas in cælo beari? Quid hîc quæris, quod antequam plenè acquiratur, dilabitur? Audi Tullium. [O fragilem fortunam, & inanes noſtras contentiones! quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur, & corruunt, & antè in ipſo portu obruuntur, quàm portum inſpicere potuerint.]

Serm. 1. de omn. Sanct.

Cic. 3. de orat.

Alij conqueruntur, quòd intra monaſterium morari cogantur, vnde eis exire non licet. Verùm conqueri deſinent, ſi recordentur damnatorum, qui perpetuis, igneiſque detinentur carceribus; quod fortè euitare non poſſent, ſi in monaſterio non remanerent. Quid quærunt corpore per mundum vagari, cùm poſſint mente in cælo conuerſari? Nobiles aquilæ hominum tecta fugere, R

deſerta

deserta loca petere, & ad sublimia solent conuolare: ignobiles verò passeres, loquaces hirundines inter homines liberè versantur, ac nidos struunt. Sic viri sanctitate præclari hominum, quantum fas est, conspectum fugiunt, per ciuitatem circuire non curant, ac Bernardi consilium libenter sequuntur sic inculcantis. *O sancta anima! sola esto, vt soli omnium serues teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti: fuge publicum, fuge & domesticos.* Serm. 40. in Cant.

At durum est nobis tamdiu in cellis commorari. Respondeo, non debere eos ægrè ferre in cellis ad tempus remanere, qui cupiunt in cælis Deo sine fine gaudere: nàm de cella ad cælum est liber transitus, si in cellis agamus quod Angeli in cælis, id est, si in illis oremus, vel Deum laudemus, & aliis bonis operibus incumbamus. Vnde Thomas à Kempis ex Diuo Bernardo: *Est via breuis de cella ad calum, si in ea cælicam duxeris vitam.* Exercit. spirit. cap. 4. Vix potest quis foras exire, & per laqueos non transire. *Agnosce*, inquit Sapiens, *quòd in medio laqueorum transis.* Eccl. 9. Qui transit per tot laqueos, vix effugiet omnes. Audite Chrysostomum de his laqueis, & periculis scribentem. Hom. 15. ad pop. *Processit quispiam in forum, vidit inimicum, exarsit ex solo aspectu: vidit amicum honoratum, inuidit: vidit pauperem, contempsit: diuitem, & inuidit: vidit quempiam infestantem, & indignatus est: vidit speciosam mulierem, & captus est.* Si intus mansisset, hos laqueos euasisset. Palladius monachus, qui priscorum monachorum res oculatus conscripsit, seipsum commemorat, cùm aliquando animo

æger

æger esset, & anxius, propterea quòd videretur sibi inertem prorsus atque inutilem vitam agere in cubiculo, eam ob causam ad Macharium illum Alexandrinum adiisse; illum autem, vt erat Dei spiritu plenus, eius mœrore cognito, ita ei dixisse: *Responde tuis cogitationibus, te propter Christum quatuor tuæ cellæ parietes custodire.* Ita si quis angatur, quòd ei foras exire non permittatur, sibi respondeat, velle propter Deum cellæ, aut conuentus parietes custodire; nec erit huiusmodi custodia sine mercede.

Instant aliqui: durum est etiam nobis in lectulo duro cubare, qui solebamus super mollem & delicatum dormire. Cogitate, precor, Christum dilectum vestrum in cruce versantem in infirmitate sua. Considerate præterea multos esse in sæculo, quorum lectus est nuda humus, vel quia alium non habent, aut alia coguntur necessitate. Sed media nocte, vel summo manè ad matutinas horas recitandas surgendum est. Esto; etiam mercatores, artifices, viatores, agricolæ, & alij eadem ferè surgunt hora, sine vllo merito: vos verò non ad terram fodiendam, vel ad alia laboriosa opera vocamini; sed ad Deum laudandum, qui vos remunerabit hîc, & in futuro: hîc vos nutriendo; ait enim: *Serui mei comedent*; & in futuro, gloria æterna præmiando. Quot sunt in sæculo mercenarij, qui sua priuantur mercede, & qui post laborem non habent quod manducent? Vos autem non sic. Propterea sustinete, & estote memores illius dicti; *Væ qui perdiderunt sustinentiã.*

Isai. 65.

Eccl. 2.

Alij

Alij tandem queruntur, quòd in clauſtro graues & crebras patiantur perſecutiones ab iniuſtis & malis fratribus, quos non credebant adeſſe in tam ſacro ordine & inſtituto, quorum nonnulli tãta paſſione, & imperandi cupiditate ducuntur, vt nihil niſi ordinis dignitates ambiant, quas vt adipiſcantur nullum non mouẽt lapidem, & bonos odio, & malos, ſi ſuas ſequantur partes, amore proſequendo. Hinc tanta oriuntur iurgia, tantæque vindicationes, vt nulla inter fratres videatur eſſe charitas. Vnum de his conquerentibus inducit Auguſtinus ſic loquentem. *Quis me hîc quærebat? Ego putabam, quia charitas eſſet hîc. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem ſuſtinentes, ille illud ibi fecit,* &c. In Pſal. 99.

Credo tamen me reſpondentem illis ſatisfacturum, ſi primò animaduertant, quòd in omni congregatione, & inſtituto boni & mali reperiantur. Nam, teſte Gregorio, *boni ſoli nuſquam ſunt, niſi in cælo; & mali ſoli nuſquam ſunt, niſi in inferno.* Non eſt autem monaſterium cælum, vt in illo ſoli boni; nec infernus, vt in eo ſoli mali inueniantur: ſed cùm ſit veluti quædam media via, miſceri in illo bonos & malos neceſſe eſt. *Ad quamcumque profeſſionem te conuerteris,* inquit Auguſtinus, *para te pati fictos, alioquin ſi te non paraueris, inuenies quod non ſperabas, & deficies, aut perturbaberis.* Notandum eſt præterea illud Eccleſiaſtici: *Contra virum iuſtum peccator.* Dico itaque: cùm in clauſtro ſint aliqui mali, & malus ſit contra virum iuſtum; quid Hom. 38. in Euang. In Pſal. 36. Eccl. 33.

mirum, si ibi reperiatur persecutio, vbi sunt persecutionis instrumenta, scilicet mali fratres? Vnde optimè Hieronymus: *Erras frater, si putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Quasi dicat: cùm in Christianismo sint plurimi mali, ibi esse persecutionem necesse est; ita, cùm sint in claustro mali fratres, ibi sine dubio aderit persecutio; inuenientur iurgia & litigationes, quia ibi sunt etiam boni fratres, piè viuere volentes: sed ferè vbique *omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.*

Epist. 1.

2. Tim. 3.

In eadem familia Cain persequutus est fratrem suum Abel. *Propter quid?* quærit Apostolus, *quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.* Esaü quoque persequutus est fratrem suum Iacob: & filij Iacob persequuti sunt fratrem suum Ioseph. Qui itaque voluerit esse vt Abel, aut Iacob, vel Ioseph, patienter ferat eos, qui etiam in claustro se gerunt vt Caïn, vel Esaü. *Nam,* ait Gregorius, *Abel renuit esse, quem Caïn malitia non exercet.* Vbique mali oderunt bonos, si malus sis, bonos persequeris; si bonus, persecutionem patieris; satius tibi sit persecutionem ferre, quàm inferre: nec respuas persecutionem, quæ tibi præbet merendi occasionem. Si nulla esset in claustro persecutio, reuera ab eo excluderetur illa beatitudo; *Beati qui persecutionem patiuntur.* Non desunt aliæ beatitudines, cur illam vis excludi, sine qua à cælesti beatitudine excludereris? Beati igitur nos, si Apostolicam vitam profitentes dicere possimus cum Apostolo;

Genes. 4.

1. Ioan. 3.

Matth. 5.

ſtolo ; *Perſecutionem patimur , & ſuſtinemus.* 1.Cor.4.
Videat lector, quid de perſecutione patienter ferenda ſuprà diximus cap. 1. huius libri. Cæterùm, ſi qui ſint alij labores in clauſtro, facilè feremus, ſi meritum quod ex eis acquiritur, cogitemus. Non eſt igitur quòd alias difficultates obtendamus, cùm illas, ſi patientes fuerimus, nullo negotio vincamus.

Ad Moniales incluſas.

CAPVT XIII.

A SVPERVACANEVS forſitan vobis erit, Sanctimoniales, Clypeus noſter, cùm ſitis velatæ, muris vallatæ; ſolennibus votis, ac multis ſpiritualibus armis munitæ: verumtamen illum vobis offerre non verebôr, cùm certum ſit communem humani generis hoſtem etiam in abditiſſima ac munitiſſima loca ſuarum tentationum iacula continuò immittere, vt quarum non potuit in monaſterium prohibere ingreſſum, eis ſaltem per impatientiam ſuadeat optare regreſſum; & eas ſtudeat à bono propoſitò deterrere, quas in paternis laribus non potuit detinere.

In primis igitur non vos pœniteat, quòd intra monaſterium nunquam exituræ includamini: commune enim omnibus mulieribus ſemper fuit non vagari, ſed intra domum morari. Vnde Ariſtoteles aſſerit ſuo 5.Politic.

tempore in vrbibus creatum fuisse Præfectum, qui mulieribus intenderet, ne vagarentur, sed domi se continerent. Et apud Sinas etiam hodie, teste Magalliano, neruus pedis eliditur puellis, ne domo exeant. Narrat Plutarchus, quòd olim nupta ad domum viri curru tantùm vehebatur, ac statim huiusmodi currus comburebatur; quo significabatur, iam non vltrà opus sibi esse curru, cùm perpetuò domi consistere deberet. Veteres, teste eodem Plutarcho, mulieris imaginem, & symbolum dixerunt esse testudinem. Sicut enim testudo semper clausa intra domunculam suam remanet, eámque semper defert, vnde domiporta vocitatur: ita fœmina, & præcipuè virgo, semper domi debet manere inclusa, ac tam ægrè ferfe extra illam exire, forísque incedere, quàm si totam domus molem super humeros latura esset.

Plutarch. in præcep. con.

Iud. 8.

Laudatur Iudith, quòd *secretum cubiculum fecerit in superioribus domus suæ, in quo clausa cum puellis suis morabatur, & obsecrabat, habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata.* Non sat illi fuit domi tantùm se continere, & commorari, sed vt strictiùs clauderetur, construxit adhuc cubiculum, quò se recepit, ibíque corpus suum macerauit: & hæc tantò magis extitit Deo grata, quantò minus hominibus nota; ac tantò maiores meruit laudes, quantò strictiores elegit ædes: nolebat videri in publico, quæ se affligebat in secreto. Cùm nulla tunc essent monasteria, ex propria domo

confecit

confecit cœnobium. Tandem hac viuendi formula Holofernem, ac totum Assyriorum prostrauit exercitum. Non minori merito eritis apud Deum, nec minori laude apud homines, nec etiam minorem de dæmone, & vitiis reportabitis victoriam, quæ sponte hanc clausuram, vitámque monasticam elegistis.

B Iuxta communem illam domi manendi consuetudinem, optabat Apostolus, vt mulieres essent *domus curam habentes*: vel, vt vertit Vatablus, *custodes domus*. Nolebat eas foras prodire, ne possent perire. Quam diligimus auiculam, cauea includimus; nec vagari sinimus; de cuius periculo metuimus: si quærat exire, quærit perire: fugit à caueæ retibus ad venatorum retia: sæpe occiditur vaga, quæ pascebatur inclusa; quia omnes illam quærunt in agro occidere, quam in cauea optassent reficere. Nisi Deus vos diligeret, non eligeret; qui igitur vos elegit, vos inclusit. Si enim, teste Seneca, [magni artificis est clausisse totum in exiguo:] certè magni & altissimi Domini fuit clausisse vos totas in exiguo loco. Qui vobis infinita cælorum spatia præparauit, vos ad arcta monasterij septa conuocauit. Illi ergo gratias agite, quòd ibi sitis inclusæ, vbi nec vitia, nec causæ vitiorum sciuntur; cùm, teste Ambrosio, *causa peccandi etiam iustos sæpe deceperit*. Non parum est à peccandi occasione exiisse. Securiùs viuitur in monasterio, quàm in sæculo. Secundùm Dioscoridem, flores capparis (*les fleurs des capres*) si clausi colligan-

Ad Tit. 2. Epist. 4. Lib. 1. de virg. Dioscorid.

tur, proficui & medicinales ſunt: ſi dilatati & foras emiſſi, nihil valent. Sic & virgines, & Moniales incluſæ ſibi & aliis plurimùm proſunt.

Gaudeat vnaquæque veſtrûm quòd Alma ſit, cùm incluſa ſit: Alma enim virginem incluſam ſignificat; hoc nomine eſt inſignita etiam Redemptoris mater, quia verè Alma, id eſt, virgo incluſa fuit, quæ virorum aſpectibus non patebat, ſic fuit inuenta, quando ab Angelo ſalutata. Vobis igitur clauſura non diſpliceat, quæ tantæ Virgini, ac multis aliis ſanctiſſimis virginibus & mulieribus placuit. Non eſt mundus vobis dignus, aut ſi dignus, illas non potuit tenere quas meruit habere. Audite eumdem Ambroſium. *De hoc mundo eſtis, & non eſtis in hoc mundo; ſæculum vos habere meruit, tenere non potuit.* Ille ab æterno vos elegit, qui in tempore vos vocauit, & ob hanc vocationem nullus erat terrenus ſponſus vobis dignus; ideo ille vos ab omni mortali ſponſo ſegregauit, qui ſibi vos in ſponſas aſſumpſit.

Ibidem.

Eſt itaque veſtrum monaſterium veluti hortus concluſus, in quo ſemper ambulat cæleſtis ille ſponſus, ibique faciliùs inuenitur. *Ibi*, ait idem Doctor, *eum inuenit Suſanna mori priùs, quàm violari parata.* Ibi & vos illum inuenietis, ſi ſecundùm illius voluntatem ambuletis. Quid vnicuique veſtrûm dicat Tertullianus, attendite. *Nupſiſti Chriſto; illi tradidiſti carnem tuam; illi ſponſaſti maturitatem tuam; incede ſecundùm ſponſi tui voluntatem.* Quænam autem ſit eius voluntas, C

Ibidem.

Lib. de veland. virg. cap. 16.

indicat

indicat ille Doctor. *Christus est*, inquit, *qui & alienas sponsas, & maritatas velari iubet, vtique multò magis suas.*

Igitur, qui voluit vos muro vallari, optat etiam facies vestras velari. Non vos pigeat in monasterio cum merito cælestis sponsi implere voluntatem; cùm in sæculo cogatur maritata sine merito terreni sponsi sequi voluntatem. Vestram velate faciem, & sponso vestro seruate, qui suam vobis seruat; cui enim dicimus: *Ostende faciem tuam, & salui erimus*; ille sine dubio ait vobis: abscondite faciem vestram, & saluæ eritis. Quæ potest videri, potest concupisci:& quæ etiam videre potest, concupiscere potest. Sola autem concupiscentia sufficit ad perditionem. Quid prodest respicere, quod non prodest concupiscere? Non sit vobis curæ ab illis videri, cum quibus periculum est versari, & quorum non prodest, sed obest visus. Vnde meritò idem Tertullianus sic Monialem hortatur. *Murum sexui tuo strue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos. Quid alios videre, aut ab aliis videri desiderat, quæ ad Dominum videndum se præparat?* Certum est, quòd, vt verbis Hieronymi vtar, impudici oculi non norunt animæ pulchritudinem considerare, sed corporum. Non debetis igitur vos illis exhibere videndas.

Psal. 79.

Ibidem.

D Gaudete, quòd stetis post parietes, ac tantùm per crates, tamquam per cancellos respiciatis, quia in hoc sponsum vestrum imitamini, de quo sic vna ex suis sponsis: *En dilectus meus stat post parietem nostrum, respi-*

Cant. 2.

reſpiciens per cancellos; vel ſecundùm aliam verſionem, *proſpiciens per retia.* Videor pariter mihi audire Chriſtum de vnaquaque veſtrûm ſic ad Angelos colloquentem: en dilecta mea ſtat, orat, flet, ieiunat, obedit, laborat, vigilat, pſallit, ac multa bona præſtat opera intra parietes noſtros, & ſepta monaſterij, proſpiciens per cancellos, per crates: non planè videt, nec planè cernitur. Sicut ſponſa ſic ſuum libenter videbat ſponſum: ita ſponſus veſter maximè ſibi complacet in vobis ita incluſis & velatis, ac ita per crates videntibus, & colloquentibus.

Simile. Solent venatores accipitribus, quos ad venandum alunt, oculos contegere, ne alias parui pretij aues conſpiciant, & ad illas ſe proiiciant, atque ita illis ineſcati cæteras aues maioris pretij inſequi, & aucupari deſinant. Sic, ô Moniales, neceſſe eſt velemini, faciéſque veſtræ contegantur, ne fortè viſis his rebus caducis, & quæ nullius ſunt valoris, illas concupiſcere incipiatis, & cæleſtes diuitias diligere & inſequi deſinatis. **Pſal. 118.** Quapropter dicite ſæpe ſponſo veſtro: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.* Reuera hæc omnia vana non ſunt digna oculis veſtris, & dum vobis ſeſe offerunt, vel oculos debetis occludere, vel ad velamen confugere, ad imitationẽ illius, de qua ſic Tertullianus. **Lib. de veland. virg. cap. 15.** *Confugit*, inquit, *ad velamen capitis quaſi ad galeam, quaſi ad clypeum, qui bonum ſuum protegat aduerſus ictus tentationum.* Conſuetum eſt imagines depictas velo contegi, quo poſſint colores protegi. Conſeruantur virtutes animæ, ſi conte

si contegatur facies corporis. Nulla igitur ex vobis conqueratur, si facies cooperiatur; nam, teste Hieronymo, *Zelotypus est Iesus, non vult ab aliis videri faciem vestram.* Epist. ad Eustoch.

E Diuus Ignatius vocat Moniales, *Altare Dei.* Sicut enim Altare debet esse omnino coopertum, sic Monialis & mulier Deo sacra & dicata. Sacrilegum esset in Altari, aut coram Altari turpia peragere: ita & coram Moniali. Nihil nisi sanctum, vel sacrum super Altari reponitur: ita à Moniali procul sit omne prophanum. Sunt Altaria intra Ecclesias; sic intra monasteria decet esse Moniales. Circa Altaria, præcipuè dum sacra celebrantur, teste Chrysostomo, adstant Angeli, illáque circumdant & protegunt: sic Moniales, potissimùm dum nihil nisi sacra moliuntur, ab Angelis proteguntur. Audite Ambrosium. *Vobis, virgines sanctæ, speciale præsidium est, quæ intemerato pudore sacrum Domini seruatis cubile; neque mirum si pro vobis Angeli militant, quæ Angelorum moribus militatis.* Fœlicès igitur, pro quibus militant Angeli, & quæ veluti Altaria magnam habetis venerationem & protectionem. Patienter igitur ferte statum vestrum, qui tali vos insigniuit honore. Epist. 1. ad Tarsenses. Lib. 1. de virg.

Præterea, dignus est status vester, qui apibus comparetur; vel secundùm statum vestrum similes estis apibus, & vestra monasteria sunt veluti aluearia. Rore pascuntur apes, nesciunt concubitus, mella componunt. *Apes*, ait idem Ambrosius, *nullo concubitu miscentur, nec libidine resoluuntur, nec partus* In Examer.

dolore quatiuntur, sed integritatem corporis virginalem seruantes, subitò maximum filiorum examen emittunt. Sicut apes licèt sint sine carnali copula, non tamen sunt sine sobole: ita & vos integritatem seruantes habetis filias, & nouellas plantationes, quæ Deo vocante, de mundo eruuntur, vobis iunguntur, vt vobis tamquam matribus filiæ succedant.

Math. 22. Fœlices vos, quæ iam præmia tenetis resurrectionis, in qua homines non nubent, neque nubentur. Quod nobis promittitur, vobis præstò est. In hoc non tantùm apibus, sed & Angelis, cæterísque cælicolis similes estis: sicut enim illi in cælo non nubunt, ità nec vos in monasterio. Nolite igitur nuptis inuidere, quarum nulla est, quæ non vos beatas prædicet. Dicite vt enarrent bona sua, & consolationes suas, & videbitis illas commiseratione potiùs, quàm æmulatione dignas. Quoties absque voto paupertatis fiunt pauperes? Quoties erubescunt præ inopia? Quoties ieiunant & abstinent se à cibis, non quia iubentur, sed quia non habent? Vilibus induuntur, quia pretiosis carent: sine voto obedientiæ, sæpe etiam obedire coguntur viris interdum morosis, atque rixosis, qui illas iniuriis, ac plerumque verberibus afficiunt, quíque illas nolunt exire domo, atque ita clausuram, quam nunquam promiserunt, seruare coguntur, & hoc sine fructu, sine merito.

1. Cor. 7. Quænam præterea sint illarum cogitationes, innuit Apostolus. *Quæ nupta est*, inquit, *cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.* F O pessi

O pessimam cogitationem; cogitare quæ sunt mundi perituri, & non cogitare quæ sunt cæli! Cogitare quomodo placeat viro, & non quomodo placeat Deo! Vix potest vxor viro placere, quia quod ei hodie placet, cras displicet; & tamen cogitur misera quotidie cogitare, quæ vix poterit præstare. Quanta non pendent ab eius arbitrio, quibus si careat, viro non placebit? si enim pulchra, & fœcunda non sit, non placet: si verò fœcunda, & non filium, sed filiam pariat, displicet. O miseranda conditio, etiam in his quæ non sunt in eius potestate, posse displicere! A vobis autem procul sunt huiusmodi cogitationes, & anxietates. Nam *mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt.* Quia tantùm Domini estis, cogitate tantùm quæ Domini sunt; & secundùm Hieronymum, *sit conuersio illius ad maritum, quæ virum non habet Christum.* Vos verò quæ Christum habetis sponsum, ad illum dumtaxat sit conuersio vestra, de illo sit cogitatio vestra.

Ibidem.

Ad Eustoch.

Tantæ sunt nuptarum molestiæ, tantísque vinciuntur sollicitudinibus, vt vix sit eis locus cogitandi de Deo. Hoc disertè adnotauit idem Hieronymus aduersus Heluidium. *Inde*, inquit, *infantes garriunt, familia perstrepit, liberi ab osculis, & ab ore dependent, computantur sumptus, impendia præparantur. Hinc cocorum accincta manus carnes terit, hinc textricum turba commurmurat; nunciatur interim vir venisse cum sociis; illa ad hirundinis modum lustrat vniuersa penetralia; si thorus rigeat; si pauimenta verrerint; si ornata sint pocula; si prandium*

Hierom aduersus Heluid.

dium præparatum. Responde quæso inter ista vbi sit Dei cogitatio? Hæc autem sunt nuptæ peragenda, vt dumtaxat viro placeat, cui statim displicet si vel in vno ipsa deficiat. O vos térque quatérque beatæ, si his omnibus liberæ Domino Deo sponso vestro solùm placere curetis.

Propterea cauete à deuotis, quos vocant, qui vt plurimum non deuoti, sed de votis sunt retrahentes; aut animo saltem occasionem præbent vota transgrediendi. Non sit vobis curæ ab illis diligi, propter quos periculum est à Christo negligi: nolite alios vocare vestros, quos possidere, & à quibus possideri non potestis, nec debetis. Sit Christus pater, & frater vester; sit, inquam, vobis Deus omnia. Memores estote cuius sponsæ sitis. Cur vultis fieri alterius, quæ Christi estis? Quid prodesset carne non nubere, & Ibidem. spiritu nubere? *Virginis diffinitio est*, ait Hieronymus, *sanctam esse corpore & spiritu, cùm nihil prosit carnem habere virginem, si mente quis nupserit.* Cauete ne cuiusdam consortio vestra minuatur conditio, & de sponsis Christi, captiuæ efficiamini hominis, & tandem dæmonis. Credite mihi, si quos habeatis, illos deseratis, ne Christus vos deserat, pro quo omnia deseruistis; non enim potestis duobus seruire. Nefas esse sponsas Dei præstare, quæ non audent sponsæ hominum. Non bene Deum amatis, si cum illo aliquem ametis. Zelotypus est sponsus vester, qui non vult, vt quocumque prætextu, vel titulo alij admittantur amatores.

Audite

Audite Ambrosium: *Quid dicis, deuota Deo? Quid desideras, vel quid quæris? Si Deum quæris, tecum est; si autem hominem quæris, hoc non deuouisti.* Ad virg. deuotam.

G Fortè dicet aliqua: ope alicuius indigeo, vt mihi subueniat, & ab illo accipiam, quod à monasterio non datur, & quod mihi necessarium est; ideo cogor aliquem amore prosequi, vt valeam aliquid consequi. Audite precor eumdem Hieronymum hanc proponentem difficultatem, illámque Scripturæ testimoniis soluentem: sic enim ad quamdam virginem scribit. *At dicis: puella sum delicata, & quæ manibus meis laborare non possum. Si ad senectam venero; si ægrotare cæpero, quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Iesum; ne cogitetis in corde vestro, quid manducetis: neque corpori vestro, quid induamini. Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa. Si vestis defuerit, lilia proponantur. Si esurieris, audias, beatos pauperes & esurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis. Lætare in omnibus iudiciis Dei.* Et reuera sponso vestro fit iniuria, si ab alio accipiatis, quod ipse vobis denegat: si enim vobis expediret, concederet; interdum in præsenti modicum denegatur, quia in futuro maiora reseruantur. Qui habet curam auium per aërem volitantium, habebit & Monialium intra monasterium commorantium. Inclusorum præcipuè solet Deus curam gerere. Recordatus est Iosephi fouea inclusi. Pauit Danielem in lacu Ad Eustoc. de virgin. seruand.

lacu leonum. Misit Angelum suum ad Petrum in carcerem coniectum. Dat etiam escam pullis coruorum adhuc in nidulo existentibus, & sponsas suas propter ipsum inclusas deseret? Qui promittit se futurum in medio duorum, aut trium in nomine suo congregatorum, numquid deerit triginta, aut quadraginta ei famulantibus, ac propter ipsum congregatis? Scit sponsus vester quibus indigeatis: ab alio igitur nihil accipiatis.

Præterea, non sit vobis iniucunda capillorum vestrorum resectio. Notum est consueuisse antiquos diis suis consecrare cæsariem. De Ægyptiis tradit Diodorus vota solitos esse concipere morbo affectos, vt, si ex morbo conualescerent, desectum crinem alicui Deo consecrarent. Eandem ob causam ab Hebræis detonsam ex voto, & oblatam comam scribit Iosephus. Athenienses, vt testis est Plutarchus, suæ comæ primitias Apollini Delphico consecrare consueuerant. Refert Suetonius Neronem in aurea pyxide capillos suos Ioui Capitolino consecrasse. Quod illi falsis diis consecrarunt, vos Deo viuo & vero obtulisse non pœniteat. Sit tonsum capillitium vestræ seruitutis indicium. Antiquitus seruile fuisse radi scribit Alexander: vnde Aristophanes ad quemdam; *Seruus cùm sis, comam geris?* Quod prouerbialiter dicebatur de eo, qui præter decorum quidpiam faceret. Vobis etiam, si comam geratis, meritò dicetur; ***Ancilla Dei cùm sitis, comam geritis?*** Indecorum sanè esset ancillas & sponsas Christi comatas incedere, cùm ei nupserint,

Lib. 2. c. 4.

Lib. 2. de bell. Iud. cap. 15.

In vita Thesei.

Lib. 5. cap. 15.

Aristophan. in Auibus. & Suidas.

nupſerint, quem Iob *tonſo capite corruens in terram adorauit*; & qui aliquando Ieremiæ dixit: *Tonde capillum tuum, & proiice.* Iob. 1. Ierem. 7.

H In Ægypto & Syria crines reſecare ſolitas virgines Deo ſacras, docet Hieronymus. Tabenneſiotas quoque ſanctiſſimas virgines, quas Sanctus Pachomius ab Angelo monitus inſtituit, idem factitaſſe, author eſt Palladius. Diuus Baſilius præſcribit, vt in ipſa initione conuerſionis monaſticæ capita radant. Multis nocuerunt crines. Quid profuit Abſaloni diffuſos & flaueſcentes geſtaſſe capillos, quibus tandem ſuſpenſus miſerè periit? Cogebatur ſemel in anno illos reſecare, *quia*, ait Scriptura, *grauabat eum cæſaries.* Erant oneri capilli ei viuenti; ſed moriens factus eſt ipſe oneri capillis. Nolite itaque grauari, ſi à vobis abſcindatur, quod vos plurimùm grauaſſet. Non vult Chriſtus vos huiuſmodi affici grauamine, quas ideo optat contegi velamine. Nec perire putetis, quod vobis abſcindi videtis. Audite ſponſum veſtrum; *Capillus de capite veſtro non peribit.* Nouit ille remunerare, qui capillos dignatur numerare: ait quoque; *Capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt.* Si quos ex illis alicui amatori daretis, ab eo, qui eos numerauit, meritò audiretis: vbi ſunt, quos numeraui, capilli? An ideo detondentur, vt impudico homini tradantur? Quos alteri dediſtis, mihi rapuiſtis. Si, teſte Publio, [capillus etiam habeat ſuam vmbram;] habebunt pariter capilli veſtri amore Chriſti defecti, ſuum meritum, licèt inciſi nullum ſentiant dolorem. Vnde

Pallad. in Lauſiaca. 2. Reg. 14. & 18. Luc. 21. Matth. 10. Pub. Mim.

Hom. 35 in Euang. Vnde ſic infert Gregorius. *Cur timetis, ne pereat, quod inciſum dolet, quando & illud in vobis perire non poteſt, quod inciſum non dolet?* Si itaque non pereant, ſed numerentur, & remunerentur veſtri capilli capitis propter Deum detonſi; quantò magis manus veſtræ bona opera exercentes, lingua veſtra duinis laudibus occupata, ora veſtra ieiunio pallentia, pedes veſtri ad chorum pergentes, cor veſtrum diuino tantùm ardens amore, veſtra anima ſoli ſuo ſpònſo intenta, veſtræ denique cogitationes ad Deum tendentes? Hinc

Beda. Beda: *Capillus*, inquit, *non peribit, quia & tenuiſſima Sanctorum cogitatio digna mercede donabitur.*

Conſultò etiam vobis capillatura reſecatur, ne in illa aptanda tempus conteratur, quod & ipſos Ethnicos odio habuiſſe legimus: ſic enim de quibuſdam conqueritur Seneca. [Sollicitiores ſunt de capitis ſui decore, quàm de ſalute, qui inter ſpeculum, & pectinem occupati ſunt, quíve concinniores eſſe malunt, quàm honeſtiores.] Terentius quoque ſic in quaſdam mulieres inuehitur:

Seneca.

In Heaut.

Dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt.

Demoſthenem dicunt adeò fuiſſe ſuis ſtudiis deditum, vt nulli alteri rei penitus vacare vellet; ideo comam nouacula ſibi radi iubebat, tum ne, illam aptando, tum etiam cum amicis (quibus abſque capillatura non placebat) colloquendo, tempus contereret. Quod ipſe præſtitit, vt plus temporis inſumeret in literarum ſtudio: illud idem vobis facien

faciendum est, vt plus impendatis temporis in Dei obsequio, & vt illorum consortium, atque intuitum euitetis, quibus fortè nisi calamistratæ non placetis.

I Gerant, si velint, huius sæculi filiæ crines pigmentarij conspersos puluere, atque in capillitio adornando tempus terant, de illis pro certo redditurae sunt rationem. Vos verò hac crinium tonsione ostédite omnia terrena spreuisse, ac Christo Domino nupsisse, cui non placent cincinnatæ. De Beata Clara sic canit Ecclesia: *Cuncta pro Christi nomine contemnens, crine tonso, coram alari Domino nubit æterno sponso.* Sicut non curabat de capillis abrasis; ita nec de temporali substantia, quam in sæculo reliquerat. Nam, secundùm Augustinum, *capilli superflua rerum temporalium significant: quia enim sine sensu præscinduntur, illi qui Deo adhærent, habent ista terrena tamquam capillos.* In Psal. 51.

Nec vos angat illa, quam promisistis, obedientia. Nostis enim, quid sexui vestro dictum sit; *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Genes. 3. Hanc subiectionem non possunt remanentes in sæculo effugere, nisi vitam cælibem, ac statui vestro similem ducant. Nolite attendere quis, vel quæ iubeat, aut quid iubeatur; sed quia iubetur. Adimplete in monasterio cum merito, quod in mundo sine merito perficere cogeremini. Sponte, inquam, exequamini quod coactè præstaretis: vestrum considerate sponsum, qui *de cœlo descendit, non vt faceret voluntatem suam, sed Patris.* Ioan. 6. Et non tantùm Patri, sed &

hominibus obtemperauit]de illo sic scriptū
Luc. 2. est; *& erat subditus illis*. Et qui factus est obediens vsque ad mortem,ita vt mori maluerit, quàm non obedire. Dicat ergo vnaquæque vestrûm; imitabor ego sponsum meum: fa-
Philipp. 2. ctus est ille propter me obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, ero & ego propter ipsum obediens vsque ad mortem, mortem autem propriæ voluntatis. Tunc
Isa. 62. de ea verificabitur illud: *Non vocaberis vltrà derelicta, & terra tua non vocabitur ampliùs desolata; sed vocaberis, voluntas mea in ea*. Verè enim esset derelicta & desolata anima vestra, si Dei, & superiorum à vobis non adimpleretur voluntas. Excellant titulis aliæ mulieres; gaudeant quibuscunque voluerint nominibus: religiosæ tamen animæ multò verior est gaudendi materia in hoc nomine, quod ei Dominus imposuit, in quo tanquam compendio bona omnia continentur; *voluntas mea in ea*.

Tandem quotiescumque vos vana sæculi delectauerit ambitio: quoties in mundo aliquid videritis gloriosum: vel si aliquæ insurgant tentationes carnis, dæmonis, vel mundi: aut si ob clausuram, abstinentiam, cæterósque religionis labores, motus impatientiæ vos premant; illicò ad cælestem illam, quæ vobis parata est, mercedem mentis aciem coniicite, & quod futuræ estis,esse
Epist. ad Eustoch. incipite.Hoc Diuus Hieronymus consulebat cuidam virgini,ad quam sic scripsit.*Egredere, quæso, paulisper de carcere, & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec oculus*

oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cùm tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgineis? Tunc Thecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc & ipse sponsus occurret, & dicet: Surge, veni proxima mea, sponsa mea, columba mea; quia ecce hyems transijt, imber abiit. Tunc Angeli mirabuntur: videbunt te filiæ, & laudabunt Reginæ. Hinc & alius castitatis chorus occurret. Sara cum nuptis veniet: Anna filia Phanuelis cum viduis. Quod huic virgini euenturum promisit iste Doctor, vobis etiam propter Deum inclusis eueniet, si de promissis non doleatis, sed ea patienti & alacri animo adimpleatis. Gaudete igitur, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Ad quoscumque pauperes.

CAPVT XIV.

A XISTIMABAM fore superuacaneum illos consolari, quos Dominus beatos prædicauit: miseri enim, non beati consolatione indigent. Verùm, quia iuxta consilium Magni illius Gregorij, *offerenda est eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit*; necesse est temporalibus bonis destitutum audiamus, & consolationem afferamus: ait enim. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* Tum dico.

Matth. 5.

In Past.

Psal. 86.

Pauper es? Ergo diues es. Paradoxum;

esto:tamen sic probo. Ille diues est, qui habet vnde emat cælum, vbi veræ sunt diuitiæ, verique thesauri: at pauper est huiusmodi; ergo diues est. Probatur assumptum authoritate

Augustin. de verb. Domini. Diui Augustini dicentis. *Non displiceat tibi paupertas tua, nihil potest ea ditius inueniri. Vis noscere quàm locuples sit? cælum emit.* Vnde Anna

1. Reg. 2. in suo cantico: *Dominus pauperem facit, & ditat.* Ditat, inquam, pauperem, cùm ei det quo omnes ditantur, & sine quo omnes indigent: nam extra cælum est omnis egestas. Porrò esurientes replet bonis, & diuites

Luc. 1. dimittuntur inanes. Audi Apostolum hæc omnia confirmantem; *Nónne Deus*, inquit, *elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & cohæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* Porrò, nónne illi & diuites sunt, quibus cælestia regna sunt? Ad pauperes sic Christus:

Luc. 6. *Vestrum est regnum Dei.* Ergo, pauper, non pauper, sed diues est.

Pauper es? Ergo tui Deus curam habebit,

Psal. 9. ei enim dicitur: *Tibi derelictus est pauper.* In

Psalm. 10. te Deus oculos coniiciet: *Oculi eius in pauperem respiciunt.* Exaudieris; *Pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum.* Grata erit

Psal. 30.

Psalm. 21. Deo deprecatio tua: *Neque despexit deprecationem pauperis.* Veniam consequeris: *Parcet pauperi, & inopi.* Saluabitur anima tua:

Psalm. 71. *Animas pauperum saluas facit.* Dulcedine re-

Psalm. 67. pleberis: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Non patieris violentiam. Si quis au-

Prou. 20. tem violenter se gerat in te, punietur: *Non facias violentiam pauperi, nec conteras egenum in porta, quia Dominus iudicabit causam eius, & configet*

configet eos, qui afflixerunt animam eius. Tibi subuenietur,& qui tibi non subuenerit, non exaudietur: *Qui obturat aurem suam ne audiat clamorem pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur.* Beatus ergo est,& non miser,cuius Deus curam gerit, quem respicit,exaudit, cui parcit,cuius saluat animam,quem dulcedine replet, quem protegit, cui subuenit. Pauper ergo gaude. Prou.21.

B *Pauper es?* Manum ductricem inuenisti, ac tranquillum portum appulisti, sic enim de paupertate scribit Chrysostomus. *Paupertas est manus ductrix in via, quæ ducit ad cælum, & portus tranquillus.* Sicut in portu securus quis existit, ita in paupertate securè viuitur. Vnde Plutarchus: [Paupertas, *ait*, securitate solùm à diuitiis differre videtur.] Ideo à Beato Climaco vocatur omnium curarum depositio, securitas vitæ, viator omnibus impedimentis liber. Pauper nullum timet latronem,nullis fortunæ casibus subiicitur. De Beato Hilarione sic Hieronymus; *Cùm*, inquit, *habitaret in tuguriolo, latrones ad eum venerunt, reperto puero, quasi per iocum; quid, inquiunt, faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respondit: nudus latrones non timet.* Nam

Homil. 18. in epist. ad Hebr.

Lib. de vitanda vsura.

Grad 16.

In vita eius.

cantat vacuus coram latrone viator. Iuuenal.

Ideo vnus ex antiquis pauperem iudicabat fortunatum, quòd deteriorem statum non expectaret: *Homine paupere*, inquiens, *nihil est fortunatius; mutationem enim in deteriorem statum non expectat.* Ducto Rege Ioachin in Babylonem,translati sunt etiam omnes Principes & magnates: *nihilque relictum est*, ait Diphilus. 4.Reg.24.

Scriptura, *exceptis pauperibus.* Hoc priuilegio soli pauperes gaudent, vt scilicet non ducantur captiui. Qui illaqueantur, captiuantur: sed, teste Apostolo, *qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli.* Ergo qui ditantur, captiuantur. Non dicit: qui fiunt; sed, qui volunt fieri diuites, incidunt in laqueos. Si illaqueat affectus, quid faciet effectus? Si igitur optas ditari, quæris illaqueari & captiuari, imò & agitari, atque vexari. Arbores fructibus onustæ ab omnibus impetuntur; carentes verò fructibus deseruntur. Sic diuiti omnes inuident, omnes ab illo postulant & sperant: à paupere autem nihil quæritur, ideo in pace relinquitur. Vnde Seneca: [In itinere obsesso pauperi pax est.]

Seneca.

Pauper es? Ergo Christo similis, qui, teste Apostolo, *propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.* Nam in sua natiuitate pro throno regali habuit præsepium: pro culcitra, fœnum: pro igne, halitum bouis & asini: pro peristromatis, aranearum telas: pro purpura, viles panniculos: pro equitatu, bouem & asinum; & tota deinceps vita non habuit, vbi caput reclinaret, vt eius inopia ditescamus. Exclamet igitur Augustinus. *Quid factura sunt diuitiæ eius, cuius paupertas nos diuites fecit?* Tunc autem Christi inopia efficimur diuites, quando eius exemplo patienter ferimus illam, quam nobis immisit paupertatem, quia tandem per eam cælestes sumus possessuri diuitias. O ditissima paupertas, qua æternæ acquiruntur opes! Illam Christus elegit, vt illam æsti-

C

2.Cor.8.

Augustin.

marct

maret homo. Audi Bernardum. *Paupertas non inueniebatur in cælis. Porrò in terris abundabat hæc species, & nesciebat homo pretium eius. Hanc itaque Dominus Dei filius concupiscens, descendit vt eam eligat sibi, & nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosam.* Refert Laërtius Aristippum Dionysio interroganti, cur in Siciliam aduentarat, respondisse: vt quod habeo impertiam, & quod non habeo accipiam. Si interrogetur Dei filius, cur in terram descenderit, aptè respondebit; vt quod habeo, nempe cælestes diuitias, hominibus impertiam; & quod non habeo, scilicet paupertatem, & id genus alia, accipiam. *Christus*, inquit Augustinus, *diues est apud Patrem; & pauper apud nos: diues in cælo, pauper in terra: diues Deus, pauper homo.* Serm. 1. de vigil. nat. Lib. 2. c. 8. In Psal. 4.

Noli igitur respuere, quod te Christo facit similem, & quod ipse elegit, vt tibi assimilaretur: esto inopia ei similis, qui inopia factus est tibi similis. Laudabantur olim Æthiopes, quòd ita Regi suo assimilari optarent, vt si Rex, verbi gratiâ, claudicaret, claudi quoque omnes incederent: si esset monoculus, omnes sibi alterum eruerent oculum; vt hoc pacto Regi suo similes efficerentur, non in maiestate, sed in infirmitate. Pudeat nos velle fieri diuites, existente Christo Rege nostro paupere; ac coactè & molestè ferre, quod multi, vt ei assimilarentur, sponte elegerunt. Quid tibi ipse Seneca consulat, audi. [Si vis, *inquit*, vacare animo, aut pauper esto, aut pauperi similis.] Dico ego: vt assimileris Christo, pauper esto. Epist. 7.

Pauper es? Ergo beatus es. Audi dicentem; D
Matth. 5. *Beati pauperes.* Primò, *quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Pondera verbum, *est.* Non ait de futuro, sicut in aliis beatitudinibus promissiones per verba de futuro exhibentur. Hoc aduertit Bernardus: *Magna penna,* inquiens, *est paupertas, qua tam citò volatur in regnum cælorum. Nam in aliis virtutibus, quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur; paupertati verò non tam promittitur, quàm datur: vnde & præsenti tempore enunciatum est, quoniam ipsorum est regnum cælorum; cùm in cæteris dicatur; hæreditabunt, consolabuntur, possidebunt, vocabuntur, & similia.* Vnde, quamuis promissioni de futuro in his beatitudinibus infallibilitatem concedamus; paupertati tamen per verbum de præsenti beatitudinem promittit Dominus, vt altiori quodam modo eius certitudinem demonstraret. Nota etiam Christum non dixisse; *quia ipsi sunt de regno cælorum,* veluti dicimus talem hominem esse de Regno Galliæ, vel Hispaniæ; sed, *ipsorum est regnum cælorum.* At dices; quid inter hæc duo interest? Multùm per omnem modum, vt semel dicam, quod inter Regem & subditos eius: de subditis quippe asserimus, hi sunt de regno; de Rege verò, ipsius est regnum: sic de pauperibus Christus non, ipsi de regno cælorum, sed, *ipsorum* ait, *est regnum cælorum,* eos cælorum Reges appellans.

Serm. 4. de Aduent.

Præterea, *beati pauperes,* quia peculiari ratione Dei sunt, ac sub eius tutela. Nam *factus est Dominus refugium pauperi.* Quòd præcipuè pauperes ad Deum pertinent, agnoue-

Psal. 9.

runt

runt Ethnici; sic enim Menander: *Pauperes semper æstimantur deorum.* Et Seneca: [Nemo alius est Deo dignus, quàm qui opes contempsit.] Fœlix paupertas, quæ non tantùm Christo nos reddit similes, sed suos nos facit: illi enim derelictus est pauper. Dicat igitur Diuus Cyprianus. *Cùm Dei sint omnia, habenti Dominum nihil deerit, si Deo ipse non desit.* Deeris autem Deo, si paupertatem impatienter tuleris; si verò patienter feras, tua non peribit patientia. Nam *patientia pauperum non peribit in finem.* Id est, secundùm Chrysostomum, nunquam peribit, sed proprium fructum recipiet: quod non semper euenit laborantibus in rebus ad victum pertinentibus, qui finem intentum sæpe non consequuntur pereuntibus laboribus. Agricola quidem expectat, & mercator: at non rarò propter aëris iniuriam, aut aliunde fructus sui laboris excidunt. Sed pauperis habentis patientiam, fructus nunquam peribit. Si doleas quòd pauper sis, dolebis igitur, quòd diues, quòd beatus, & Dei sis.

Menand.
Epist. 18.
Serm. 6. de orat. Dom.
Psal. 9.

E *Pauper es?* Ergo liber es ab illa maledictione, qua diuites feriuntur, quibus ait Christus: *Væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.* Gaude priuari diuitiarum consolatione, quæ digna est Dominica maledictione. Eris etiam immunis à grauibus illis curis & sollicitudinibus, quibus opes ita mentem pungunt, & discruciant, vt meritò Dominus eas appellet spinas, & diuitias fallaces. Sicut enim spina dolorem creat & cùm infigitur, & cùm infixa manet, & cùm

Luc. 6.
Matth. 13.

extrahitur: sic diuitiæ magno labore acquiruntur, maiore timore conseruantur, & maximo dolore amittuntur. Audi Bernardum. *Diuitiarum amor longè amplius desiderio torquet animam, quàm refrigeret vsu, vtpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio verò timoris, amissio plena doloris inuenitur.* Si igitur optes ditari, optabis pungi, & cruentari; & ita hac punctione inflari, vt tandem ad cæli introitum præpediaris, cùm *facilius sit camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

Serm de conuers. ad Clericos.

Luc. 18.

Pauper es? Communem tamen habes cum diuitibus substantiam, præter quam si quid ipsi habeant, corruptioni, ac deperditioni est obnoxium. Vis autem scire quid tibi cum illis commune sit? Audi Basilium. *Victus*, inquit, *quotidiani indigus es? Ne tu proinde desponderis animum: contemplare bona tum quæ iam à Deo tibi collata sunt, tum quæ in futurum promissione reposita. Primùm quidem homo es, solus Dei conditoris manibus formatus, adde ad imaginem illius, & qui potes per vitæ probitatem proueh i ad Angelicam dignitatem. Animam sortitus es intelligentia præditam, cuius solertia Deum agnoscis, omnésque res naturales; tibi vni seruiunt animantia cuncta. Tuum inuentum sunt artes vniuersæ. Nonne cælum suum astrorum chorum, ordinémque tibi ostentat? Quid igitur pusillo es animo? An quòd desit equus freno argenteo ornatus? at Solem habes aureum toto die, & Lunam argenteam nocte tibi praradiantem. Non dormis in lecto eburneo? at terra ebore pretiosior est, in qua requiem dulcem omnis curæ expertem capessis.*

Homil. 3. in illa verba Moysi: *Attende tibi ipsi.*

capessis. Non sunt laquearia aurea? atqui cœlo tegeris innumeris stellis radiante. Hæc humana sunt, sequuntur augustiora. Deus propter te inter homines versatus est; Spiritum sanctum misit, mortem deleuit, spem resurrectionis dedit; præcepta promulgauit, quæ vitam perficiant tuam, quorum obseruatio iter aperiat ad vitam æternam, coronam paratam illis, qui labores pro virtute non defugerint. Interim nec necessaria ad præsentem vitam deerunt; quare causa non est, vt animo angaris. Hæc ille.

F Idem planè ostendit Ambrosius, qui etiam te consolatur his verbis. *Attende tibi, pauper, quia anima tua pretiosa est; & si caro mortalis, diuturna anima: & si tibi deest pecunia, non deest gratia; & si non est domus ampla, non diffusa possessio, cælum patet, terra libera est. Omnibus in commune elementa donata sunt, patent æquè diuitibus, atque pauperibus ornamenta mundi. Numquid pulchriora pretiosissimarum domorum aurata laquearia, quàm cæli facies stellis insignita fulgentibus? Numquid latiora diuitum rura, quàm spatia terrarum? Maiorem domum tu habes pauper, in qua clamas, & exaudiris.* Quid igitur quereris, si prìueris quibus aliqui abundant, quæ magis obsunt, quàm prosint? Sed gaudeas, quòd hæc saltem habeas sine quibus nemo diues, & cum quibus nemo pauper. [Quæ optima sunt, inquit Seneca, communia sunt.] Habes illa optima, esto contentus. Ad Lucil. epist. 12.

Pauper es? Et multi alij innumerabiles, qui Christi de paupertate consilium, & exemplum sponte sunt sequuti. Et primò quidem

quidem Apoſtoli ; quorum nomine excla-
Matth. 19. mauit Beatus Petrus : *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Deinde primi Chri-
Act. 4. ſtiani, qui pecuniam ex agris diuenditis confectam ad pedes Apoſtolorum depoſuerunt, nec amplius quidquam ſuum eſſe dixerunt. Martyres etiam, & alij, qui, teſte Apoſtolo,
Heb. 10. *rapinam bonorum ſuorum cum gaudio ſuſceperunt*, ne Chriſtum deſererent. Eremitæ inſuper, Paulus, Antonius, Hilarion, Arſenius, Macharij, & alij eorum ſectatores innumeri, qui omnibus opibus deſertis arctiſſimam in victu & amictu paupertatem profeſſi ſunt. Ordinum quoque religioſorum fundatores, Baſilius, Auguſtinus, Benedictus, Bruno, Dominicus, vterque Franciſcus, & quotquot eorum leges, vel regulas ſuſceperunt. Denique nobiliſſimi quidam viri, qui deſerto Regno, Principatu, vel magnis opibus, extremam paupertatem, vel mendicitatem elegerunt, vt Sancti Alexius, Rochus, Ioannes Calybita, Iudocus, & alij. Honori tibi eſt illis aſſimilari, qui Chriſtum pauperem voluerunt imitari. Hoc vnum te rogo, vt patienter illam ſaltem, & quam non potes effugere, ſuſtineas paupertatem, quam ipſi ſponte elegerunt propter æternam fœlicitatem; ſpreuerunt diuitias, quia generant vitia; raro enim niſi cum vitiis congeruntur diuitiæ: vnde quidam,

Pier. Val. lib. 12. hier.

De vitiis quod diuitiæ cumulentur apertum eſt,
Nomen idem vitiis, diuitiiſque datum.

Si dicas prædictos Sanctos paupertatem elegiſſe propter eam, quam profitebantur

perfe

perfectionem, illam verò te non profiteri; obiiciam ego tibi multos infideles, qui sola ratione naturali non solùm paupertatem æquo animo tulerunt, sed etiam illam diuitiis prætulerunt. Illorum exemplo pudefacit Diuus Basilius quemdam Olympium, qui paupertatem longè à finibus suis profligarat, eique proponit Zenonem omnia in naufragio abiicientem, ac sibi congratulantem, quòd in vestem contritam & laceram coniectus esset; Cleanthem quoque, qui mercenariam operam suam fontibus hauriendis locauerat, vnde & ipse sibi victum comparabat. Epist. 169.

Proponuntur alij Gentiles paupertatem colentes in confusionem multorum Christianorum paupertatem odio habentium, opibúsque inhiantium. Socrates Philosophorum omnium luculentissimus, pauper semper extitit, nudis pedibus incedens, sordido palliolo contentus, honores, & omnia terrena contemnens. Diogenes ita in omni vita paupertatem coluit, vt aduersus calorem & frigus dolio contentus fuerit: poculum fregit, rusticum cauis manibus potantem intuitus. Tam fœlix ab Alexandro iudicatus est, vt Diogenem malle se esse dixerit, quàm alium quemquam, si non Rex Alexander esset. Laërtius. Idem.

Phocion Atheniensis grande auri pondus, quod ab eodem Alexandro dono offerebatur, pertinaciter repudiauit, testatus se auro regio non egere. Dignus, de quo quæratur, maiórne fuerit Alexander, an Phocion, Sabel. lib. 8. cap. 5.

qui aurum Alexandri contempsit. Democritus diligens naturæ contemplator, vsque adeò diuitias contempsit, vt non modò aliunde oblatas non acceperit, sed eas etiam, in quibus natus erat, sponte publicarit. Itaque nihil præter ingenium possedit, vel quia noluit, vel quia non debuit.

Fulg. lib. 4. cap. 4. Aristides multò iustiùs se paupertate gloriari posse credidit, quàm Calliam Atheniensium ditissimum opibus amplissimis: dictitans nulli pauperiem indecoram esse, Ibidem. nisi qui inuiti ferrent. Epaminondas Thebanus, cuius virtute, egregiisque facinoribus nemo audiendis satis expleri posset, in tanta rerum decessit inopia, vt domi eius vnum dumtaxat ferreum spiculum, nihílque aliud necessarium repertum fuerit; ita publica impensa tumulatus est. Plures alios afferre possem eximios diuitiarum contemptores, & egregios paupertatis cultores; sed, ne tædio sim lectori, prætermitto.

Lib. 5. de ciuit. Dei. cap. 18. Dico itaque cum Diuo Augustino, qui aliquos ex illis ad paupertatem commendandam in medium attulerat. *Hæc proposita sunt necessaria commonitionis exempla, vt, si virtutes, quarum istæ vtcumque sunt similes, quas isti pro ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei gloriosissima ciuitate non tenuerimus, pudore pungamur: si tenuerimus, superbia non extollamur.*

Dicet tamen vestrûm aliquis: vnde omnibus bonis destitutus me alere potero? Re- H
Serm. 6 de orat. Dom. spondet Diuus Cyprianus, Dominum ideo nos docuisse orare: *panem nostrum quotidianum*

num da nobis hodie. Neque enim, inquit ille, *deesse quotidianus cibus potest iusto, cùm scriptum sit: Non occidet Dominus fame animam iusti.* Prou. 10.
Et iterum: Iunior fui, etenim senui, & non vidi Psal. 36.
iustum derelictum. Danieli in lacu leonum iussu Dan. 14.
Regis incluso prandium procuratur: alitur Elias in fuga & solitudine coruis ministrantibus. Quasi dicat iste Doctor: Potuit Dominus hos reficere, potest & te, si adhibita omni tua ad viuendum diligentia, speres in illum, eique confidas; non enim est abbreuiata manus Domini. Qui vetat ne Gentilium more de victu & amictu solliciti simus, non deseret te, si, vt ipse præcipit, *quæras primum regnum* Matth 6.
Dei, & iustitiam eius. Habet curam auium per aërem volitantium; & non geret curam hominum in terra degentium, in ipso sperantium?

Queritur Diuus Ambrosius, quòd de inopia queramur, & quòd aliqui nolentes illam sufferre ad flagitia se conuertunt, nósque vt hirundinem consideremus, hortatur. *Nemo*, inquit, *de inopia queratur, quòd vacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit. Pauperior est hirundo, quæ vacua æris abundat industria. Ædificat, nec impendit: tecta attollit, & nihil aufert proximi: nec indigentia & paupertate ad nocendum alij compellitur: nec in graui filiorum imbecillitate desperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopiæ necessitas vexat, & plerosque cogit in flagitium, impellit in crimen, improuidi & inertes iacemus, cùm de diuina miseratione tunc sperandum amplius sit, cùm præsidia humana defecerint.* Certum est autem, quòd tunc adsunt diuina subsidia, quando

Lib. 6 Examer. cap. 17.

quando desunt humana præsidia.

Psal. 54. Attende precor, quid tibi dicat Psalmista: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Pondera verbum, *enutriet,* hoc proprium est matris, quæ filium lactat. Si infans huiusmodi vsum rationis haberet, matrísque amorem & prouidentiam nosset, numquid sollicitudine, vel cura aliqua torqueretur, an securum à matre alimentum haberet? Minimè prorsus. Et tu igitur, ait Psalmista, caue ne victus, aut vestitus sollicitudine angaris; iacta curam tuam in Domino, & ipse velut mater, quæ vnicè amat filium, enutriet te. Vides quàm à natura destitutus sit infans, qui nec se induere, nec cibum manibus capere, imò postulare quæ sibi sunt necessaria, nouit? Mater illius ori mammillas applicat, nudum induit, à frigore & calore protegit, in lectulum tollit, vt dormiat canit & circumagit; plorantem solatur; ridenti arridet; infirmum curat, & nihil non facit, quod filio expedire considerat. Sic Deus cum pauperibus suis se gerit. *Ipse te enutriet*, quod mater infanti præstare solet, hoc ipse præstabit, imò quænam mater vt ille? Sæpe mater aut ignorantia, aut impossibilitate, aut negligentia circa infantis sui curam deficit. At Deus, cuius sapientiæ & bonitatis non est numerus, Isai. 49. deficere nequit. Audi quid dicat: *Numquid obliuisci potest mulier infantem suum*, &c. *Quòd si illa oblita fuerit, ego non obliuiscar tui. In manibus meis descripsi te.* Nihil autem præsentius nobis, quàm manus nostræ: sic nihil Deo commendatius quàm nos, quorum

rum ipse curam gerit. Vnde Ambrosius: *Indecorum est*, ait, *homines curare de cibo, qui militant regno: nouit Rex quemadmodum familiam suam pascat, alat, vestiat.* **In illa verba Genes. 48. *Pauit me ab adolescentia mea.***

Idem Dauid expertus illam Dominicam curam, dicebat: *Dominus sollicitus est mei*: seu, **Psal. 39.** vt legit Augustinus: *Dominus curam habet nostri.* Ideo adiungit ille Doctor: *Qui habuit tui curam, antequam esses; quomodo non habebit curam, cùm iam es, quod voluit vt esses?* Propterea Diuus Petrus vult, vt simus *omnem sollicitudinem nostram proiicientes in eum, quia ipsi est cura de nobis.* **1. Petr. 5.** Scit autem quando, & quomodo sis curandus & subleuandus, iacta tantùm super illum cogitatum tuum, & scito tibi & omnibus dictum esse, quod aliquando à Domino Catharinæ Senensi dictum fuit: *Cogita de me, & ego cogitabo de te.* Tandem sic mihi liceat cum Diuo Augustino pauperes consolante, concludere. **Serm. 7. de tempore.** *Dico vobis, pauperes, qui mendicatis, qui de eleemosyna Christianorum viuitis: consolamini, consolamini; tribulatio vestra vertetur in gaudium, & dolor vester in lætitiam. Non vobis sit ingratum, quod mendicatis, nec ideo in corde vestro aliquid contra Deum dicatis, quia ille iustus & pius est, & te ideo fecit pauperem, vt sufferendo breuem inopiam, æternam vitam acquireres: patientes igitur estote, & expectate Dominum.*

Ad Aulicos, vel potiùs ad eos, qui ab Aula & Curia sui Principis inuiti recesserunt.

CAPVT XV.

VOMODOCVMQVE, ô Aulici, recedatis à Curia, siue sponte, siue coactè, deberem potiùs vobis congratulari, quàm vos consolari: verùm, quia huiusmodi recessus aliquam fortè vobis afflictionem parit, ideo consolantis modò, & non congratulantis personam geram. A

Recessistis igitur inuiti ab Aula: scitote Deum permisisse, vt quod vestra voluntas renuit, præstaret aliena. Noluistis audire illam Lucani non tam poëticam, quàm politicam admonitionem:
Lib. 8. de bello ciuili.

——— Exeat aula,
Qui volet esse pius.———

Nec attendebatis ad id, quod iamdudum Propheta sanctus clamitauerat; *Fugite de medio Babylonis, vt saluet vnusquisque animam suam.* Per medium intelligitur Aula regia, quia tunc in medio ciuitatis construebantur Palatia, vbi Reges morabantur. Porrò Babylon interpretatur confusio: fugere itaque de medio Babylonis, est deserere Palatium, siue Curiam regiam, quæ vt plurimùm est omnis confusionis, æmulationis, fictionis, omnísque malitiæ centrum & officina, estque
Ierem. 51.

eſtque tenebrarum locus; in cuius rei teſtimonium, ingredientibus Magis Herodianam Aulam, ſtella quæ illos comitabatur, vel potiùs quæ ſuo coruſcante lumine eos antecedebat, diſparuit: quam poſtea ab Aula exeuntes viderunt, & gauiſi ſunt gaudio magno valdè. Matth. 2.

B Aulas Principum Dauid appellat tabernacula peccatorum: ſic enim ait. *Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Alij, vt Hieronymus, legunt, *in tabernaculis impietatis.* Alij verò, *in tabernaculis perturbationis.* Quia ibi multi impietatem profitentur; omnéſque ferè perturbantur, tum ad captandam Principis beneuolentiam, tum ad obtinendum ab eo aliquod beneficium, quod cùm non adipiſcuntur, perturbantur; maximè ſi alios ſibi præferri videant. Verè igitur ſunt tabernacula perturbationis, cùm illîc perturbato potiùs quàm tranquillo animo viuatur. Pſal. 83.

Nam vt plurimùm ibi ferè ſcelerum omnium procellæ, virtutúmque inenarrabile naufragium: probi illîc opprimuntur, peſſimi prouehuntur, ſimplices irridentur, iuſti vim patiuntur, audaces & impudentes eriguntur; ſoli illîc proſperantur adulatores, ſuſurrones, renunciatores, calumniatores, famicidæ, ſycophantæ, paraſiti, lenones, & alij ſimiles; adeò vt de Aula dicere poſſimus quod Apoſtolus de mordace lingua, quòd ſcilicet ſit *iniquitatis vniuerſitas.* Vix illîc reperitur gallus ad excitandum, ſed potiùs ſimiæ ad adulandum, canes ad mordendum Iac. 3.

psittaci ad garriendum, & leones ad deuorandum. Non ergo vos exiisse pœniteat à tabernaculis & receptaculis tantarum impietatum, & perturbationum.

Vocat etiam Paulus Curiam regiam, temporale peccatum, vel temporalem peccati iucunditatem, dum de Moyse Aulam Pharaonis contemnente sic scribit. *Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* Quasi dicat: maluit Moyses pati, affligi, & opprobriis affici cum Hebræis, quàm sibi oblatis honoribus, & opibus abundare in Aula Pharaonis; sciebat enim temporalem illam Curiæ iucunditatem non carere peccato, ideo elegit potiùs affligi extra Aulam, quàm iucundari in Aula, *maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi.* Id est, Moyses in filium & hæredem regni adoptatus, hoc regnum, illiúsque thesauros cum improperio Christi commutauit.

Hebr. 11.

Quæres, quodnam hîc vocetur *improperium Christi.* Ribera propriè hæc verba accipit, & explicat; quòd scilicet Moses partim ex fide, & traditione Abrahæ, aliorúmque Patrum cognoscens Christum pro genere humano passurum, partim spiritu prophetico præuidens speciatim iniurias & opprobria illi à Iudæis inferenda, vt Christo patienti similis fieret, maluerit calamitatibus premi & affligi cum Hebræis, quàm delicias aulicas, ac ipsius tandem regni successionem acceptare. Improperium ergo Christi dicitur, C

Ribera.

citur,

citur, non quod Ægyptij Mosi intulerunt in odium Christi, vtpote qui de Christo nihil scirent, sed quod Moses Christi amore, reuerentia, imitatione, similitudine, & vt repræsentaret opprobria Christi, forti & læto animo sustinuit: quia si Ieremias hæc opprobria Christi præuidit, & in suis opprobriis adumbrauit, quidni & Moses?

Illud autem obseruatione dignum arbitror, nullibi cum Christo contumeliosiùs actum fuisse, quàm in Principum Aulis. Nam in domo Annæ fuit accusatus: in domo Caïphæ alapa percussus: in domo Pilati virgis cæsus: in Palatio Herodis veluti amens delusus, ac ab eisdem penè infinitis opprobriis, ac tormentis vsque ad crucis mortem damnatus; cùm tamen in abiectorum hominum ædibus, multis obsequiis & honoribus fuerit honestatus. In stabulo adoratur à Magis: à Simone Pharisæo inuitatur: à Zachæo in domum honorificè recipitur: ab Architriclino ad nuptias vocatur: in domo Lazari conuiuatur: in ædibus Marthæ hospitatur. Hæc omnia præuidens Moses, si sciuisset se similia opprobria in Aula Pharaonis passurum, quæ Christus in domibus illorum Principum, reuera elegisset potiùs in huiusmodi Aula, quàm cum populo Hebræo tunc captiuo & afflicto morari.

Christus itaque in Aulis, & Moses extra Aulas patiebatur: vt Christus opprobria sustineret, intrauit Aulas; & Moses vt affligaretur, exiuit Aula. Vos verò non vultis Mosi, nec Christo assimilari, quia non in Aula cum

Christo, nec extra Aulam cum Mose vultis affligi. Nouit autem Christus vbinam sitis ei assimilandi, atque inde saluandi, siue intra, siue extra Aulam: si modò cogamini exire, scitote hoc vobis expedire. Exeat igitur Aula, aut saltem se exiisse gaudeat, qui volet esse pius.

Et non tantùm, qui volet esse pius, sed D etiam qui voluerit esse securus, fugiat Aulas. Multi enim minima occasione, quandoque etiam vel ob nudam quampiam suspicionem vitæ periculum subierunt, vt omnium gentium historiæ testantur. Quantus vir Parmenio apud Alexandrum fuit? Tamen optimus senex, tam de patre, quàm filio Rege præclarè meritus, cum filio Philota miserabiliter necatur.

Eusenidem apud Ptolomæum gratia florentem iussu Regis suspensum fuisse legimus, hac sola ratione, quòd mulierem à Rege adamatam alloquutus fuerit.

Plutarch. Alcimenides, referente Plutarcho, Pannonianum in tantum fastigium euectum, vt solus regni negotia magno cum Reipublicæ commodo administraret, capite truncauit, eo quòd negasset ibi esse locum venationis, vbi Rex asserebat.

Philippus Rex Macedonicus Aratum Sicyonium virum sapientia, iustitia, ac moderatione insignem, cuius consilio multa præclarè gesserat, vnà cum filio, veneno tollit.

Valentinianus Imperator Aëtium præstantissimum ducem, cuius opera ingentes Attilæ copias in campis Catalaunicis profligarat,

garat, falsa suspicione motus, interimi curat.

Et quas Iustinianus in celeberrimum sui temporis ducem Belisarium causas sæuitiæ alias, præter falsas suspiciones, habuit; cùm eum post deuictos Vandalos ac Persas, omni dignitate, oculísque priuauit, tum ad stipem emendicandam compulit?

Vnde veteres; teste Suida, rectissimè præcepêre: *Maiorem vitato virum*: multis enim etiam nostræ tempestatis viris satius fuisset in caula, quàm in Aula commorari. Dicant igitur qui extra Aulam sunt, illud Senecæ; Suidas. Seneca.

Stet quicumque volet potens
Aula culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies.

Meritò Thomas Morus, qui & ipse huiusmòdi fortunæ aulicæ non fuit expers, ad quemdam amicum suum de suo ipsius statu aulico, hoc breui scripsit carmine.

Sæpe mihi iactas faciles ad Principis aures
Liber, & arbitrio ludis vt ipse tuo.
Sic inter domitos sine noxa sæpe leones
Luditur, at noxa non sine sæpe metu.
Infremit incerta crebra indignatio causa,
Et subitò mors est, qui modò ludus erat.
Tuta tibi non est, vt sit secura, voluptas
Magna tibi est, mihi sit, dummodo certa, minor.

E Cur igitur dolemus, si à tot tantísque Aulæ periculis eripiamur? Quantæ sunt nobis gratiæ Deo agendæ, quòd vel Principis iussu, vel inuidentium persecutione, & calumniis ab Aula nos recedere, etiam inuitos, permiserit? Nam quis ita fortis est, vt

nunquam titubet, præsertim in tam lubrico loco, in quo multos alios cecidisse vidimus? State parumper in tuto, & in littore, & videbitis quanta euaseritis pericula: omnia enim sunt plena periclis.

Diuus Gregorius volens quemdam nobilissimum virum ab obsequio Imperatoris, ad quod aspirabat, retrahere, & ad vitam tranquillam Deo inseruiendo, adducere, sic scripsit ad eum. *Esse in obsequio Principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrenæ gratiæ, & quantus est timor, ne hæc eadem gratia perdatur, si adepta fuerit? Perpende ergo quæ pœna sit, aut prosperitatis desiderio fatigari, aut aduersitatis timore pauescere: & quia in procellas & fluctus cordis tendis, verborum meorum funibus te ad littus reuoco; & si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ littore positus agnosces.* Videbis etiam quantas euaseris fraudes; nam secundùm Senecam,

Lib. 6. Regist. epist. 190.

Seneca in Hippo.

Fraudes sublimi regnant in Aula.

Vtinam, ô Aulici, ad vos ipsos reuertentes, interdum cum Diuo Augustino hæc verba promereretis. *Quid quærimus? cuius rei gratiâ militamus? Maiórne esse potest spes nostra in Palatio, quàm vt amici Imperatoris simus? & ibi quid non fragile, plenúmque periculis? & per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Quandiu, & quando istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio.* Non est certum, licèt diu moremini in Aula, vos posse etiam post multa obsequia fieri amicos Regis, quia incerta est eius amicitia, incerta quoque sunt illius F

Lib. 8. Cõf. cap. 6.

bene

beneficia: & quamuis hæc omnia vobis certa forent, nescitis quandiu essent duratura hæc ipsa, quæ tandem certissimè sunt peritura: pro incertis & perituris laboratis, & de certo non curatis. Cùm itaque certa sit vobis Dei amicitia, si illum diligatis; Regis verò incerta, etiamsi illi fideliter seruieritis, sumite certum, & dimittite incertum.

Dicat insuper vnusquisque vestrûm cum Dauide; *Et nunc, quæ est expectatio mea? nonne Dominus?* Nunc, inquam, postquam ab Aula expulsus, aut sponte egressus sum: nunc, cognita miseria ac malitia aulica, *quæ est expectatio mea? nonne Dominus?* In Aula, nulla alia vobis erat expectatio, nisi Regis mortalis amicitia siue gratia: nunc autem extra Curiam, sit Rex regum, & Dominus dominantium expectatio vestra, cuius amicitia nulla potest adulatorum industria, nec æmulatorum malitia corrumpi, & qui abundè seruos suos remunerat. Psal. 38.

Solet Palatium à Latinis Basilica vocitari, & non immeritò, quia nonnulli asserunt deriuari à Basilico. Sicut enim istud animal visu suo interficit; ita in Principum Aulis veneficus oculus inuidus semper viget: vnde præclarè Diuus Bernardus; *Curia*, inquit, *plures bonos recipit, quos non perficit, sed inficit.* Lib. 4. de consid. Poteratis quidem in Aula infici, sed non perfici: fœlix ergo vester recessus, erit enim causa vestri profectus.

Notissima vox est apud Senecam eius qui in Aula Regia consenuerat, cùm quidā illum interrogaret, quomodo rarissimam rem in Seneca.

Aula consequutus esset, senectutem, respondit, *iniurias accipiendo, & gratias sæpe agendo.* Qis igitur ægrè ferat se deseruisse locum, vbi non poterat senescere, nisi multis afficeretur iniuriis, ac pro illis gratias ageret? Pudeat viros sublimes, & maximi ingenij, Aulas diligere, ibique tot pati repulsas, toties genua flectere, & semper coram Principe adstare detecto capite, & vbi non sibi, sed aliis viuere coguntur, ob leuem quandam ac dubiam remunerationem.

Plutarch. Theophrastus, vt testis est Plutarchus, exprobrabat Aristoteli, quòd relicta Academia mallet in Philippi Regis Aula versari. Vnde Diogenes irridendo dicere solebat, Aristotelem cœnare, quando Philippo: Diogenem verò, quando Diogeni placeret; eo quod non tam sibi, quàm aliis viuunt Aulici. G

Idem Diogenes dicebat, Aristippum Philosophum Aulicum aureis teneri compedibus, ne posset exire; quod splendidiore Principum vita captus philosophicā vitam mentiretur. Verùm, quàm multi sunt, qui etiam nunc huiusmodi compedibus detenti, Christianam mentiuntur vitam, illásque amant compedes, contra illud Senecæ: [Stultum est, compedes suas, quamquam aureas, adamare?] Id tamen quàm studiosè faciant Aulici, nemo est qui non videat: seruituте enim voluntaria, eáque grauissima, nec propterea meritoria; imò interdum turpissima premuntur. Attendant, quòd [nihil est fœdius seruitute; ad decus, & libertatem nati sumus.] Solutis tandem illis Aulæ vinculis, siue

Seneca.

Cicero Philipp. 12.

siue inuidia, calumnia, falsa suspicione, aut quouis alio modo, dicite Deo; *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis:* & sic compedibus liberi in auctorem vestrum tendite. Sit enim illud benedictum, quo peruenitur ad Christum. De Aulico sic scribit quidam Poëta.

Compedibus strictè, & manicis adstringitur excors,
Plusquàm seruili conditione miser.
Nam quæ seruitus est turpior, imò pudenda,
Quàm turpe & fœdum sponte subire iugum?

Gratias, inquam, agite Deo; quòd excusso tantæ seruitutis iugo, vobísque ianuis Aulicis exclusis, ad meliorem & tranquilliorem vitam subtilissimis, mirabilibúsque mediis vocati sitis, nec non & liberi ad nullum aliud portandum iugum, prætérquàm Christi, quod leue & dulce est; Aulæ verò iugum graue, imò grauissimum, portatu difficillimum, & quod portantes atterit. Hoc experti estis; experiamini modò hoc Christi iugum, ad quod ferendum cælestes Aulici sic inuitant vnumquemque nostrûm. *Ad vitam te vocamus, ô homo; quid fugis vocationem? Ad bonorum participationem, quid negligis donum? Regnum cælorum apertum est: qui vocat non mendax est; via facilis est: non tempore, non sumptu, non negotio opus est. Quid cunctaris? Quid tergiuersaris? Quid iugum times? bonum est, leue est, ceruicem non atterit, sed glorificat.* Portastis aliquando in Aula iugum Principis, quod graue est, & non poteritis nunc extra Aulam portare iugum Christi, quod leue est? Basil. hom. 52.

H Quamuis in quocumque statu cautè sit agendum,

agendum, cùm nullum ſit vitæ genus, quod non inſignia vbiuis ſentiat grauamina: verumtamē periculoſiùs verſatur quis in Aulis Principum, quàm alibi. Idcirco, vt ſine periculo, vel vt veriùs loquar, minori cum periculo vita in Aula tranſigatur, aſſignat Eraſmus triginta tria præcepta, quæ omnia recenſere non curo, tum quia ex eis quædam ſunt ridicula, tum quia obſeruatu ſunt difficillima; & quæ poſtquam quis obſeruauerit, vix intentum adipiſcetur: duo tamen ex his afferre non verebor.

Eraſm. Vnum, quo iubet; *Ne pudeat, aut pigeat aſſentari.* Iam, ô Aulici, experientia didiciſtis non poſſe quempiam commodè in Aula verſari, niſi aſſentatoris, vel adulatoris perſonam gerat: cùm in Aulis Principum ferè naſcatur adulatio, quæ ideo, vt adnotat quidam, quaſi adaulatio dicitur. Vultis autem ſcire, quid ſit adulator, aut adulari? Pediculis, vmbræ, ſimiæ, coruis, & vermibus aſſimilari. Nam ait Plutarchus, ſicut pediculi corpora exanima deſerunt, vtpote defecto ſanguine quo alebantur; ſic adulatores rebus proſperis adſunt, aduerſas non attingunt. Et ſicut vmbra, quidquid agas, reſpondet & adeſt, ſic adulator quoquò te vertas, ſequitur. Simia, cùm nec domum poſſit ſeruare more canis, nec onera gerere, ſicut equus, nec arare, veluti boues, paraſitatur, ac riſum mouet: ſic adulator cùm in ſeriis ac grauibus rebus neſciat eſſe vſui, voluptatum miniſter eſt. Hæc ex Plutarcho.

Plutarch. in mor.

Diogenes multò periculoſius eſſe dicebat

inci

incidere in assentatores, quàm in coruos, quibus quidem quàm similes sint, indicat Græcarum vocum affinitas. Græci enim κόρακας appellant coruos: vnicâ literâ mutatâ κόλακας dicunt adulatores. Quoniam illi mortuos tantùm impetunt, hi etiamnum viuis insidiantur. Anaxilas, vt author est Theophrastus, adulatores esse diuitum vermes asserebat, qui triticum nacti non discedunt,donec vàcuum reddiderint:sic illi apud diuites substantiam rodunt.Non igitur vobis curæ sit recessisse ab Aula, in qua toties cogebamini vilissimis illis animalculis æquiparari, quoties vobis contingebat assentari, quod omnino ridiculum erat. Lib. 20. cap. 33.

I Alterum Erasmi præceptum istud est; *Vbi satis pingueris,excogitanda ratio est,vt,quod paucis contigit,fœliciter ab Aula te subducas, tibique viuas*. Rectè ait, paucis contingere, ab Aula fœliciter recedere: de illo non est multùm curandum, nec omnino dolendum, quod paucis accidit. Cæterùm,cùm excogitandam suadeat rationem exeundi, certè vobis est exultandum, quòd, si Aula exiistis, iam quod alij quærunt, inuenistis. Vobis itaque viuetis; &, si domo vestra sitis contenti, eritis vosmet in ea veluti Principes: Aulici vestri erunt famuli; & erit familia vestra, Curia, in qua ad bene viuendum decem præcepta diuina duntaxat sunt necessaria: atque ita Deo inseruietis,qui nouit,potest,& vult obsequia sibi exhibita remunerare: ac tandem dicetis; *periissemus,nisi periissemus*.

Si autem Monachus sis, quid tibi cum Aula?

Aula? Cur doles eo loco exire quem nunquam debebas adire? Et cur non gaudes ad claustrum redire, quo non cogebaris exire? *Ordo claustri*, inquit Hugo, *& ordo Curiæ diuisus est. Ibi sedes in insidiis, cum diuitibus in occultis, vt interficias innocentem: hîc audis, non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi insidiaris, vt rapias pauperem, rapis pauperem, dum attrahis eum. Hîc dicis; Odiui ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Ibi dextera tua repleta est muneribus. Hîc lauas inter innocentes manus tuas: ibi laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Hîc audis; Benedictus Deus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Si vis esse Monachus curialis, laudas quod non debes, defendis quod non expedit: operaris quod non licet, loqueris quod non decet.* Hæc Hugo.

Hugo de duodecim abusion.

Ad vidnas.

CAPVT XVI.

LLAS intendo viduas consolari, quas Apostolus vult honorari, scilicet quæ verè viduæ sunt, de quibus sic ad Timotheum, *Viduas*, inquit, *honora, quæ verè viduæ sunt.* Illæ autem verè viduæ sunt, quæ non solùm marito, sed & omnium hominum solatio viduatæ sunt, & derelictæ, omníque subsidio destitutæ, & quæ Deo, non deliciis intentæ, ac dicatæ sunt. Vnde A

1. Timot. 5.

vidua

vidua Græcè dicitur χήρα, à χηρῶ, quod est destituo, desolor, orbo: & mulier vidua, idem est quod destituta, priuata, orbata, præcipuè humano auxilio. Si quæ autem sit huiusmodi, cui debeat vacare, innuit idem Apostolus, cùm ait; *Quæ verè vidua est & desolata speret in Deum.* Talem Iob se fuisse consolatum affirmat; *Cor viduæ consolatus sum.* Quia hoc mulierum genus maximè est obnoxium calamitatibus, plurimúmque indiget auxilio & consolatione.

Ibidem.

Iob. 29.

Verùm, quò persona quæque afflictior est & miserior, eò diuinæ bonitati est commendatior. Itaque cùm viderint viduæ se variis affici miseriis, sperent in Deum, qui adeò illarum curam gerit, vt pro grauissimo scelere habeat viduarum causam negligere, aut eis iniuriam inferre. Vnde sic olim in illarum fauorem & præcipiebat, & comminabatur. *Viduæ, & pupillo non nocebitis; si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiámque vos gladio.* Omnium Deus audit clamorem, sed præcipuè viduarum: omnium etiam videt lacrymas, sed diligentiùs viduarum considerat, & quantæ sint virtutis illarum lacrymæ, ostendit his verbis. *Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentes eas? à maxilla enim ascendunt vsque ad cælum.* Omnis aqua tendit deorsum & ad ima; sed aqua lacrymarum viduæ ascendit à maxilla vsque ad cælum, vt contra lædentes pœnam extorqueant. Tot igitur emittuntur voces, quot ab eis fundun-

Exod. 22.

Eccl. 35.

tur

Hom. 5. de pœnitentia. tur lacrymæ. *Itaque*, ait Chrysoſtomus; *ô inique, ſi viduam læſeris, viduarum quoque prouiſorem ad iracundiam prouocabis. Quis ad impietatem tam adeò ferox, tam præceps fuerit, qui ſic à Deo defenſas viduas lædat?*

De quibuſdam Iudicibus conqueritur B Deus, quòd cauſam viduæ non iudicauerint, eóſque ſe puniturum promittit. Ierem. 5. *Cauſam viduæ non iudicauerunt, nunquid ſuper his non viſitabo?* Per eundem Prophetam hæc omnibus mandat; Cap. 22. *Viduam nolite contriſtare.* Quaſi dicat: ſufficiat viduæ triſtitia ſua; nam quatenus viduata, deſolata eſt, nolo vt aliunde deſoletur. Propterea Chriſtus Dominus Scribis & Phariſæis malè imprecatur; Matth. 23. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi, hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.*

Sciendum eſt, quòd licèt Deus ſit omnium Rex & Dominus, omnium Pater & Iudex; ſpecialiter tamen dicitur *Rex regum, & Dominus dominantium*, & apud Pſalmiſtam Pſal. 67. *Pater orphanorum, & Iudex viduarum.* Hoc obſeruat Diuus Chryſoſtomus, atque huius rationem aſſignat: Hom. 5. de pœnitent. *Deus magnus*, inquit, *Rex eſt regum, & Dominus dominantium. Idem ipſe ſui dignitate excellens Pater inuenitur orphanorum, & Iudex viduarum. Duo facit, & clementiam oſtendit, & potentiam punit: ſeſe Patrem fatetur orphanorum, quò calamitoſos ſoletur, potentéſque terreat, ne orphanis, & viduis moleſti ſint.* Non glorientur, nec ſe extollant Reges & Principes, cùm Deum habeant, qui dominetur eis: non triſtentur, nec animum deiiciant orphani, & viduæ, cùm eundem Deum habeant Patrem,

pro

protectorem & Iudicem.

Hanc ipsam rationem affert idem Doctor volens aliquam consolari viduam, ad quam sic scribit. *Quòd tot repentè concurrentibus malis, non te ægritudo absorbuerit, non de naturalis mentis statu sis deturbata, non humani auxilij hoc est, sed Patris misericordiarum, & Dei totius consolationis. Nam quamdiu viuebat vir tuus, ipse, vt homo tamen, tui curam gerebat, quia verò illum ad se vocauit Dominus, ipse illius loco nunc se substituit tibi, neque hoc meum est, sed Propheta: Pupillum & viduam suscipiet: & rursum idem Propheta Deum vocat Patrem orphanorum, & Iudicem viduarum.* O vidua, qui tuo te priuauit marito, suo non te priuabit auxilio: antea hominem tantùm habebas Iudices solicitantem: nunc autem Deum habes Iudices iudicantem; imò tuum se constituentem Iudicem. **Epist. ad viduam iuniorem.**

C Quæritur, cùm Deus sit Pater, & prouisor etiam viduarum, cur potiùs illarum Iudex dicitur? Cæteris rationibus prætermissis, respondeo Deum ideo vocari Iudicem viduarum, vt innuat verè ab eo illos esse iudicandos qui viduis grauamini sunt, illásque lædunt: hominum quidem poterunt euadere iudicium, non Dei, qui causas illarum vindicat, & iudicat, sibíque specialiter reseruat, cùm non possint proprias, nec aliorum tueri causas, ob silentium omnibus fœminis, sed præcipuè viduis impositum. Vnde Hebræi viduam vocant *almamanach*, quasi ab *alam*, quod est obmutuit, vel, non valens litigare. Ita enim dedecet à mulieribus etiam viro orbatis, iudicia exerceri, vt proximi signum

Antichristi Sibylla Erythræa prædixerit vnius Imperium viduæ, qua de re Petrus Gregorius. Cùm igitur viduæ non possint se defendere, nec virum habeant, qui eas defendat, Deus ipse illarum se declarat Iudicem ac defensorem: & non tantùm defensorem, sed & ipsarum piarum actionum speculatorem, laudatorem, & remuneratorem. Legimus enim apud Marcum, quosdam amplas misisse pecunias in gazophylacium, quibus omnibus vnam prætulit viduam, cuius tanti fecit duo quæ misit minuta, vt discipulos conuocauerit ad illam commendandam; *Et conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.* Tantò maiora apparent dona eorum quos diligimus, quantò eis sumus propinquiores. Multi miserant ampliora dona, nam *diuites*, ait Euangelista, *iactabant multa*: sed parua Deo videbantur, quia Dominus non tam propè illis aderat, sicut huic pauperculæ viduæ. Certum est enim, quia *iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde.* Ecce quomodo vel minima bona opera viduarum Deo gratissima sunt.

Lib. 47. Syntagm. cap. 11.

Marc. 12.

Psal. 33.

Nolite igitur statum vidualem ægrè ferre, cùm Dominum habeatis Iudicem, ac protectorem, qui lacrymas vestras ad cælum ascendere facit, quantò magis animas vestras? quíque vos Regibus, Principibus, Iudicibus, singulísque personis commendat, nónne & ipse vos commendatas habebit? & qui omnes vestros audit clamores, vestráque bona opera considerat, laudat & remunerat, & qui

plena

plenariam promittit indulgentiam defendentibus vos. *Defendite viduam ; & venite, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, velut nix dealbabuntur.* Isai.1. Si Deus vobiscum, & pro vobis, quis contra vos, nisi fortè vos de Deo diffidentes?

D Quàm etiam sint viduæ Domino Deo curæ, Scriptura multis in locis commemorat. Elias inter innumeras fœminas ad Sareptha- 3. Reg.17. nam viduam diuertere diuinitus iussus est, de qua sic Ambrosius. *Cùm in omni terra esset* Lib. de viduis. *fames maxima; vidua tamen Deo cura non defuit: ad alendam eam Propheta directus est, & quæ fructus fœcunditatis amiserat, pietatis emolumenta non perdidit. Nam & solatium mœroris, & subsidium paupertatis inuenit.* Per Elisæum quo- 4.Reg.4. que Dominus alteri viduæ, ac duobus filiis eius subuenit. Nohemi vidua sancta cum Ruth.1. vtraque nuru sua summam à Deo benedictionem consequuta est. Christus etiam vi- Luc.7. duæ filium ad vitam reuocauit, & misertus illius consolatus est eam, monuítque ne fleret. Idem Dominus vocat Iudicem iniquitatis, qui viduam iudicio non defendit. Diuus Act. 9. Petrus viduarum precibus commotus, Dorcadem defunctam virtute Christi resuscitat. Non est abbreuiata manus Domini: qui dignatus est huiusmodi viduis per seipsum, aut per suorum ministerium succurrere, potest & vobis per alia, aut similia media, si vobis expedire agnoscat. Quòd si non subueniat, nolite animum despondere. Interdum enim Deus videtur denegare subsidium, vt augeat Lib de viduis. meritum. Beatas vos prædicat Ambrosius si

exiguis fletibus, modicis laboribus, transitoria paupertate præmia acquiratis æterna.

Fœlix insuper viduitas, quam tanti Dominus fecit, vt natus de Virgine, prædicari postea voluerit à vidua, scilicet ab Anna filia Phanuël, quæ, testante Luca, vixerat cum viro suo annis septem, & fuit vidua vsque ad annos octuaginta quatuor, & non discedebat de templo, ieiuniis, & obsecrationibus seruiens nocte ac die, & loquebatur de Christo Domino omnibus, qui expectabant redemptionem Israël: de illa sic scribit idem Ambrosius. *Anna effœta iam corpore, cui diuersoriurn in templo fuit, colloquium in prece, vita in ieiunio, stipendiis viduitatis, & moribus talis inducitur, vt digna planè fuisse credatur, quæ Redemptorem omnium venisse nunciaret.* Si viro ligata fuisset, fortè hæc bona opera non exercuisset, quia non in templo, sed domi mansisset, vt viro placuisset: & nisi talibus vacasset, Dominum non prædicasset; & cui nulla erat ad virum conuersio, tota fuit ad Dominum conuersa. Nouerat enim iam Christo nato recessisse *tempus amplexandi*, & aduenisse *tempus longè fieri ab amplexibus*: vnde de illa sic loquitur Augustinus. *Secundas nuptias recusauit, quia nouerat iam tempus esse quo Christo, non officio pariendi, sed studio continendi meliùs seruiretur.*

Luc. 2.

Lib. de viduis, & in Luc.

Eccl. 3.

De bono viduitatis.

Non lugeant igitur, quæ viro priuantur, cui placere cogebantur. *Quæ nupta est*, inquit Apostolus, *cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro.* Facilius autem & vtilius est Deo placere, quàm viro, cui sæpe displicent piæ exer E

1. Cor. 7.

exercitationes, ieiunia, eleemosynæ, frequens Sacramentorum vsus, ac similia bona opera, quæ omnino Deo placent, & quibus liberè viduæ vacare valent. Nam secundùm eundem Apostolum, *mulier innupta cogitat quæ Domini sunt.* Sit tantùm vobis curæ cogitare de Deo, eique placere. Audite Augustinum sic vos adhortantem. *Quicquid intentionis animi etiam his rebus impenderetur, quibus placendum esset viro, colligere quodammodo & redigere debet innupta Christiana in eam intentionem, qua placendum est Domino: & videat cui placeat quæ Domino placet. Placete itaque tota intentione specioso forma præ filiis hominum. Placete illi, qui displicuit mundo, vt placentes ei liberarentur ex mundo.*

De bono viduitatis ad Iulianã.

Vultis scire, cur interdum Deus permittat mulierem fieri viduam? Audite, precor, Diuum Fulgentium ad Galbam sic scribentem. *In eo quòd ex coniugata facta es vidua, donum Dei auctum tibi magis existima, non ablatum. Neque enim te deseruit, qui tibi sequendam viam vitæ melioris ostendit. Gradibus te voluit Dominus ad meliora conscendere, vt primitus coniugata cum vno viro fideliter viueres, quòd postmodum sine difficultate absque viro vidua permaneres. Ad hoc igitur animum tuum diuina gratia coniugali castitate nutriuit, vt quæ didiceras illo vno viuente alterum non quærere, disceres ab omni viro vidua contineri.* Itaque secundùm illum Doctorem in viduitate non aufertur donum Dei, sed augetur: non mulier deseritur, sed ad meliora deducitur; viro mulier priuatur, vt Deus acquiratur, & ei vni seruiatur.

Epist. 2. ad Galbam.

Hoc agnouerunt, ac executioni mandarunt nobilissimæ quædam fæminæ, quæ factæ viduæ totas se Deo sacrarunt. Paula Romana defuncto marito, spretis omnibus carnis illecebris, ac sæculi huius oblectamentis, vni tantùm Deo vacauit: illius exemplum secuta Blesilla eius filia, idem prorsus præstitit immatura viduitate præuenta. Melania statim mortuo marito, ac nondum sepulto, viduitatem suam Domino consecrauit. Eufrasia vidua Romana, licèt alioquin ætate florida, facie venusta, nobilitate clara, diuitiis affluens, & ab Imperatore rogata secundas inire nuptias, id constantissimè recusauit, & in Thebaidem se contulit, vbi Deo inseruiendo perpetuam coluit viduitatem. Elisabetha Regis Vngariæ nata, viro orbata, regalibus deliciis contemptis, in curandis pauperibus infirmis tota incubuit, nullum præter diuinum admittens sponsum, quem in singulis illis egenis contemplabatur.

His inferiorem non arbitror Olympiam F Constantinopolitanam viduam, quæ, cùm per annum & dimidium duntaxat vir eius post initum matrimonium superuixisset, & ab Imperatore Theodosio virum alium accipere moneretur, sapienter respondit: *Si Dominus voluisset me viro nuptam esse, non tam citò illo me orbasset, quia ergo agnouit, non ampliùs expedire mihi coniugium, coniugem abstulit.* Vtinam, ô viduæ, hoc responsum vestris infigeretur mentibus. Si Deus vellet vos coniugatas, maritum viuere sineret; nouit Deus, cur

cur vobis subtrahatur, qui priùs concedebatur. Ille dederat, ille abstulit, & tunc abstulit, quando ita vobis expedire agnouit. Interdum plus diligitur maritus, quàm Deus, atque in eo plus confiditur, quàm in ipso Deo; sæpe etiam diuinum relinquitur officium, vt viro præstetur obsequium, quod non potest esse sine culpa, à qua vt essetis immunes, factæ estis viduæ: opportunè enim tollitur, quem Deus præuidet futurum vobis impedimento ad illi seruiendum.

Meritò Diuus Chrysostomus quandam increpabat viduam, quæ plus æquo lugebat maritum, quem ardentiùs adamabat, quàm Deum, & in quo plus sperabat, quàm in Deo: asseritque ideo fuisse ei ablatum, vt disceret illum solum diligendum, pro quo sunt omnia negligenda, ac in eo sperandum, ad quem solum est aspirandum. *Quamobrem*, inquit, *luges maritum? quod sperabas fortè te securiorem in vita futuram. At hoc ipsum quanta est incredulitatis, te de illo id sperare, & non de Deo? Quomodo non putas Deum irritari? Nam plerumque ob idipsum eos aufert, ne spem in his colloces. Æmulator enim est Deus, & vult à nobis omnium potissimùm adamari, idque ea ratione, quod nos vehementer amet: propterea & Deus tibi maritum abstulit.* Quem negligebas amare dantem, amá auferentem. Cur confidebas in viro morituro, & non confidis in Deo immortali? Non ideo tibi maritum abstulit, vt te solam desereret, sed vt illum solum diligeres. Hom. 6. in 1 ad Thess. 4.

G Nescio, an debeam laudare Valeriam, Herodot.

quæ rogata, cur amiſſo viro ſuo Seruio, nulli vellet nubere, reſpondit; *Quoniam mihi ſemper viuit maritus.* Quòd iterum noluerit nubere, laudo: quòd ſibi viueret maritus, non laudo; quia tantùm Deus ei viuere debebat, qui ideo permittit maritum mori, vt ipſe ſolus viduæ viuat. Nec valde laudanda eſt Martia Catonis filia, quæ cùm ſemper virum defunctum lugeret, interrogata, quem diem vltimum haberet luctus; reſpondit: quem & vitæ. Non eſt ille perpetuò lugendus, cui non prodeſt luctus, nec celebrandus fletibus, ſed iuuandus precibus. Verumtamen ſunt illæ quodammodo excuſandæ, quia Deum immortalem ſponſum non nouerant, qui illis viueret, & cui inſeruirent. At verò viduis Chriſtianis ſolus debet viuere Chriſtus, vt mori, & viuere poſſint in Chriſto, cui omnia viuunt. Vnde Auguſtinus ſic viduas alloquitur. *Currite ad illum per illum: placete illi ex illo: viuite cum illo, in illo, de illo.*

De bono viduitatis.

Iſtis fuit Dido ſimilis, quam Poëta ſe vniuiram viduam deprædicantem inducit;

Virg. 4. Æneid.

Ille meos primus, qui me ſibi iunxit, amores
Abſtulit, ille habeat ſecum, ſeruétque ſepulchro.

Hæc reſpondebat his qui illam ad ſecundas nuptias inuitabant. Si Deum agnouiſſet, illi ſoli viuenti, & non viro mortuo fortè ſuos iunxiſſet amores. De illa ſic ſcribit Hieronymus: *Si communi lege naturæ damnat Gentilis vidua omnes voluptates; quid expectandum eſt à vidua Chriſtiana, quæ pudicitiam ſuam non ſolùm ei dat qui defunctus eſt, ſed & ei cum quo regnatura eſt?* Ferte patienter viduitatem, ac

Epiſt. ad Saluinam.

vidui

viduitatis incommoda, propter ipsum cum quo optatis perpetuò regnare. Non sit vobis curæ alium virum quærere, quæ Deum habetis, qui potest vos ab omni malo eripere. Ille vestri curam suscipiet: sic enim de illo scriptum est; *Pupillum, & viduam suscipiet.* Ille vestros percipit gemitus, numerat lacrymas, labores considerat, ac pro illis vos remunerabit, si pro illo patienter omnia feratis. Psal. 45.

H Sit ille vobis vltimus sponsus, qui primum dederat, & quem à vobis abstulit. Quid cogitatis de secundo, aut tertio, quæ non sine incommodis cum primo vixistis? Cur iterum subdi quæritis, quæ liberæ estis? Cur vultis denuò alligari, quæ solutæ estis? Quis scit, an secundus vir futurus sit melior, quàm primus, aut saltem ita bonus? Hoc pulchro dilemmate vtebatur vidua quædam Romana, nomine Anna, à consanguineis suis obsecrata, vt iteratò matrimonium contraheret. Aut, inquiebat, futurus mihi maritus bonus, vel malus euadet: si bonus, vexabit me semper timor mortis illius: si verò malus, expedit magis mihi malum hoc non experiri. Aliud quoque dilemma affertur à Diuo Hieronymo in epistola ad Furiam. *Si*, inquit, *habes liberos, nuptias quid requiris? Si non habes, quare expertam non metuis sterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc sponsales tabulæ, vt post paululum testamentum facere compellaris: simulabitur mariti infirmitas, & quod te morituram facere volet, ipse victurus faciet: aut si euenerit, vt ex secundo marito habeas filios, domestica oritur pugna, intestinum prælium.* Epist. ad Furiam.

Ii 5 Non

Non licebit tibi amare liberos, nec aquis aspicere oculis quos genuisti. Clàm porriges cibos, inuidebit mortuo, & nisi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod de priore vxore sobolem habens domum te introduxerit, etiamsi clementissima fueris, omnes Comœdi, & Mimigraphi, & communes Rhetorum loci in nouercam sæuissimã declamabunt: si priuignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis vt malefica: si non dederis cibos, crudelis: si dederis, venefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni secundæ nuptiæ, vt hæc mala valeant compensare? Hæc ille, quibus ostendit quanta secundas, aut tertias nuptias sequantur incommoda. Nolite igitur illos lugere, qui sæpe vos lugere, & egere fecerunt. Quid vobis cum viris, qui non vos, nec vestros, sed vestra quærunt? Deo potiùs intendite, qui non vestra, sed quærit animas vestras. Contendat vnaquæque vestrûm ita se gerere, vt tandem dicere possit; *Sedeo vt regina, & vidua non sum.*

Apoc.18.

Ad coniugatos, vt mutuos defectus patienter ferant.

CAPVT XVII.

NOSTRVM hunc Clypeum etiam coniugatis offerre non auderem, nisi Apostolum audirem de illis non tam dicentem quàm prædicentem; *Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* Vbi ergo reperitur tribulatio, ibi non erit iniucunda consolatio. A

1. Cor.7.

Spera

Sperabant fortè nubentes saltem ex ipsa carne delectamentum: sed Apostolus asserit in ea reperiri tormentum. Quid igitur ex aliis ad coniugium spectantibus sperandum est, quæ non nisi anxietates, solicitudines & labores afferunt? Hoc egregiè adnotat Diuus Hieronymus: *Si*, inquiens, *nubentibus etiam in carne tribulatio est, in qua sola videbantur habere delicias, quid ergo erit reliquum, propter quod nubunt; cùm & in spiritu, & in anima, in ipsa carne tribulatio sit?* A cantu nuptiæ incipiunt: in luctum desinunt. Paupertas coniuges affligit, zelotypia vexat, rixæ incendunt, curæ premunt, matrimonij pondus obruit, mors denique separat.

Lib. 1. contra Iouinianum.

Est coniugium veluti nauigium. Qui nauigant multis se exponunt procellis, ventis & tempestatibus, quæ dum accidunt, patienter ferunt: sciunt enim nullum debere mari se committere, qui non nouit maris pericula, & labores tolerare. Nemo matrimonio iungatur, nisi matrimonij labores libenter patiatur. Est vxor socia & comes huius nauigationis, idcirco cum illa pacificè viuendum, vt prosperè cuncta succedant: vnde sic hortatur Diuus Chrysostomus. *Omnia faciamus, vt vxorem vitæ sociam & huius nauigationis, & nauis summa cum tranquillitate domi contineamus. Hoc pacto cætera omnia tranquilla succedent, & securè præsentis vitæ pelagus transmittemus.*

Hom. 26. in epist. 1. ad Cor.

Idem Doctor non tantùm vocat vxorem sociam, sed & portum huius nauigationis: sic enim scribit: *Portus est mulier, & maximum securitatis remedium.* Caueant nauigantes, ne in

Loc. cit.

portu

portu fiant naufragantes. Ita se gerant vxorati, vt cõiux sit illis portus refugij, non causa repudij; illam iniuriis, & verberibus non afficiant, ne in ea deficiant: vnde addit ille

Ibidem. Doctor. *Si perturbatione & tumultu impleueris, tibi ipsi longè strues naufragium.*

Meminerint coniugati, quòd sunt ligati;

1. Cor. 7. *Alligatus es vxori? noli quærere solutionem*, ait Apostolus. Si premat ligamen, recurre ad solamen: non quæras solutionem, sed consolationem. Hæc verba Apostoli exponens Diuus Chrysostomus ostendit, quomodo inuicem ligentur vxorati. *Quemadmodum*, inquit, *serui fugitiui singuli separati vincti à suis dominis, rursúmque tenui catena inter se constricti vniuersi, quòd compedibus catena vtrinque affixis, alius alium sequi cogitur, liberam non habent abeundi facultatem: sic coniugum animæ cùm propriam sui curam sustinent: tum altera premuntur necessitate à communibus coniugij vinculis imposita, quæ eò grauius vrget omnibus vinculis, & hoc ipso ab vtroque libertatem aufert, quòd alteri ne semel quidem principatum defert, sed vtrique distribuit.*

Patienter ferte hoc vinculum, quod vobis afferet subsidium, si nullum inter vos sit

Plutarch. diffidium. Audite Plutarchum. *Vt vincula*, inquit, *ex commissura vires accipiunt: sic ex consensu viri, & mulieris familiæ status.* Vestro consensu ligati estis, eodem protegamini necesse est. Non sit vna pars alteri impedimento, quæ data est ei pro adiumento; nolite ei detrahere cum qua voluistis contrahere. Hoc vinculum facit vos vnum corpus, iuxta illud,

erunt

erunt duo in carne vna. Dico itaque cum Diuo Chrysostomo; *Sicut corpus nunquam à seipso dissidet: ita virum & mulierem non conuenit dissidere.* Gen. 2. D. Chrys.

Mirentur & imitentur coniuges boum illam singularem mansuetudinem, & concordiam in iugo ferendo: nulla inter eos lis, nullum iurgium, nulla est rixa, nullus morsus. Sicut constringi oportet boum iugum, non laxari, vt terram proscindere possint; sic coniugum iugum amoris & pacis vinculo oportet obligari, vt res domestica, totáque familia rectè possit administrari. Non sit vir vxori leo; non enim potest bos cum leone iugum ferre: vnde à Sapiente monetur maritus, *Noli esse sicut leo in domo tua,* &c. Non sit etiam vxor viro importuna & nequam, nam iuxta eundem Sapientem, *Sicut boum iugum, quod mouetur; sic mulier nequam.* Sed simul patienter ferant matrimonij iugum. Dicent aliqui: Durum est hoc iugum. Esto, non diu durabit. Nónne auditis Apostolum coniugatis loquentem? *Tempus breue est,* &c. Tandem hoc iugum excutietur, & præmium patienter illud ferentibus promissum nunquam finietur. Deus igitur qui vos coniunxit, simul illud ferre vobis iniunxit. Eccl. 4. Eccl. 26. 1. Cor. 7.

B Tanta est enim reuerentia, quæ debetur huic vinculo matrimoniali, vt propter illud debeat vir patienti animo ferre defectus vxoris, & vxor defectus viri. Ad hoc hortatur Diuus Basilius omnes coniugatos, proponens eis exemplum viperæ & murenæ marinæ: sic enim scribit. *Vipera genus est serpentium* In Exam.

tium omnium exitiosissimum, murena marina nuptias expetit, & sibila suam significat præsentiam, eámque è gurgite vasto inuitat ad nuptiales complexus: illa autem obtemperat, & coit cum venenato. Quid hæc mea ratio vult? Quid portendit? Siue asper sit cuiuspiam coniux, siue ferus moribus, perferat illum mulier vxor necesse est, nec vllam prorsus ob causam, societatem, vinculúmque dissoluere patiatur. Ferítne? verberátne, éstque percussor? At vir tamen est tuus. Temulentúsne? At tibi est natura coniunctus. Durúsne, morosus, implacidus? At membrum iam tuum est. Audiat & ipse vir accommodatam, séque decentem admonitionem. Vipera virus ob nuptiarum venerationem euomit: tu duritiam animi, tu feritatem, tu crudelitatem ob vnionis reuerentiam non deponis? Ille vinculo coniugali facit iniuriam, qui suam non deponit malitiam. Derelinquat igitur vtraque pars quod vni molestum & durum est, & Deo displicet.

Matt. 10. Christus Dominus adeò delectatur coniugali concordia, vt licèt dixerit; *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum:* nihilominus inter virum & vxorem nihil voluerit seminare dissidij. Ideo nunquam dixisse legimus; *Veni separare virum aduersus vxorem suam, siue vxórem aduersus virum.* Hæc adnotatio est Abbatis Ruperti sic scribentis. *Notandum est, quòd cùm cæteras affinitates dixerit, filium aduersus patrem, & filiam aduersus matrem, & nurum aduersus socrum, non dixerit tamen, virum aduersus vxorem, siue vxorem aduersus virum*, &c. Vt nullam daret coniugibus causam discordiæ,

Lib. 5. de oper. Spiritus Sancti.

diæ,sed vt inuicem pacificè manerent,mutuò se diligerent, atque mutuos defectus patienter ferrent.

Qualiter vir se debeat habere erga vxorem, optimè insinuat Sapiens his verbis; *Sit tibi vxor sicut cerua charissima*,&c. Prou. 5. Dicũt Naturalistæ ceruum & ceruam carere felle: vnde olim,teste Plutarcho, in connubiis pronubæ Iunoni sacrificantes, fel eximebant & abiiciebant: quo significabatur coniuges debere esse sine rixa,& felle impatientiæ. Sit itaque vir vxori sicut ceruus,& vxor viro sicut cerua,deponántque omnem amaritudinem.

Præterea,cerui,teste Plinio, quando transnatant, & transfretant maria, vel flumina, Lib.8. c.32. gregatim porrecto ordine incedunt, & ope vicaria sustinendo lassos & debiles, se iuuantes terram petunt.Est hic mundus veluti mare, in quo variæ oboriuntur tempestates, ac multi enascuntur tumultus; vt igitur coniugati securè mare huius mundi transfretare, & ad cælum tandem valeant euolare, necesse est, ope vicaria proprios defectus,propriámque imbecillitatem supportent & patiantur, & sint *cum patientia supportantes inuicem*. Eph.4. Illis præcipuè dici potest: *Alter alterius onera portate*. Gal 6. Alter alterius mores ferat, licèt sibi,suæque conditioni dissimiles,licèt asperos,licèt petulantes,licèt morosos,& iracundos.

Innuit & Apostolus, qualiter vir teneatur vxorem diligere, ac illius defectus tolerare, dum ait; *Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam*,&c. Eph.5. Nunquam Christus Ecclesiam sponsam suam odio habuit,licèt in

ea

ea ſint quamplurimi mali & peruerſi filij; imò illos patienter fert, vt reſipiſcant, & pœnitentiam agant: ita vir nunquam debet vxori eſſe moleſtus, licèt in ea ſint aliqui defectus, ſed illam benignè monere.

Varro in Satyra Menippea ſcribens de officio mariti, ſic ait; *vitium vxoris, aut tollendum, aut tolerandum eſt.* Dico & ego, vitium vxoris, vel ad Deum precibus, & modeſtis monitionibus tollatur, vel bonis propoſitis, & Christiana patientia propter Deum feratur: nunquam autem vir iraſcatur, & ſeſe excruciet ob vxoris defectus. Socrates rixoſam habebat vxorem, quæ ſemper iurgia excitabat, vt illo ſtudente, menſam euerteret. Aliquando poſt diuturna iurgia ira commota, quòd ille taceret, aquæ poculum capiti eius illa ſuperfudit. *Non ignorabam*, inquit Socrates, *poſt tonitrua pluuiam ſecuturam.* Ad quem Alcibiades domi nobilis: *Quomodo*, inquit, *perfers hanc rixoſam vxorem, nec domo eiicis?* Cui Socrates: *Qui ouis veſci vult, glocitantium gallinarum ſtrepitu offendi non debet. Equidem ſic domi patientiam diſco, vt foris meliùs exercere queam.* Propter oua ferimus importunos gallinarum cantus; & tu propter filios, aut potiùs propter Dominicum & Apoſtolicum præceptum de diligenda & toleranda vxore, ferre non vis, ſi quid ſit in ea imperfectionis?

De hoc, ni fallor, Philoſopho loquebatur Diuus Chryſoſtomus dum ſic ſcribit. *Fertur quendam externorum Philoſophorum, cùm haberet malam vxorem, prauam, & temulentam, & interrogaretur qua gratia eius mores toleraret, reſpondiſſe;*

Hom. 26. in 1 ad Cor.

C

disse; vt gymnasium & palæstram philosophiæ domi habeam: ero enim cum aliis mansuetior, cùm in ea toleranda quotidie erudiar. Qui igitur rixosam vxorem experitur: aut vxor quæ virum habet morosum, cogitet se habere apud se domesticum patientiæ exercitium, vt discat alia quæuis faciliùs perferre,& superare.

Iuuat audire eundem Chrysostomum omnes maritos adhortantem. *Si aliquid molesti domi contigerit, si quid vxor peccauerit, consolare, & noli augere mœrorem: licèt enim omnia proiicias, nihil molestius continget, quàm non habere beneuolam domi vxorem. Quòd si onera inuicem ferenda sunt, multò magis vxoris: si pauper sit, noli exprobrare: si stulta, noli ei insultare: sed esto modestior; tua enim vxor est: si ebria, si iracunda, dolendum est, non irascendum, & Deo supplicandum, & ipsa admonenda, & adiuuanda consilio, & omni cura nitendum, vt his affectibus liberetur.* Loco cit.

Consideret vir suam dignitatem, & vxoris ferat imbecillitatem. Vir est caput mulieris. Non decet caput alicui membro molestum esse. Sibi caput consulit, dum membrum sibi vnitum ferre & fouere discit. *Considera,* inquit idem Doctor, *debile quidem esse mulieris genus: tu autem vir, propterea princeps factus es, & caput eius, vt subdita feras imbecillitatem: illustra igitur tuum principatum; quod facies, si subditæ non insultaueris.* Demens habetur, & sibi facit iniuriam, qui vxorem afficit iniuria & contumelia. Vnde idem exclamando: *Quonam pacto,* ait, *non vltimæ dementiæ est, eam afficere contumelia, propter quam* Ibidem.

 paren

parentes Deus dimittendos iubet? Cur non dimittis iracundiam tuam contra vxorem, quæ etiam propter te dimisit patrem suum & matrem suam, vt tibi adhæreret?

Singulari memoria dignus est amor, quem, D
Lib. 4. c. 6. teste Fulgosio, Dominicus Catalusius, qui Lesbi rerum potiebatur, erga vxorem ostendit; quæ cùm in lepram incidisset, vir minimè veritus à contagione se infici posse, aut aspectus horrore auerti, (etenim illuuies magis, quàm viuum corpus videri poterat) neque tetro odore, quem vlcera mittebant, nunquam aut mensa, aut lecto communi eam prohibuit. Coniugalis enim charitas apud eum contagionis timorem, tetrúmque conspectum, odorémque in securitatem, ac voluptatem verterat, quòd eam iuxta Dei verbum eandem carnem secum esse arbitraretur. Hoc attuli, vt exemplo istius discant viri patienter ferre defectus vxorum tam animæ, quàm corporis, propter Deum qui illos coniunxit. Et cogitet vnusquisque vir, quòd si mala, aut infirma sit eius vxor, fortè peiorem, aut infirmiorem habuisset, si aliam duxisset.

Ferant etiam, vel auferant vxores defe-
Plut. ctus maritorum. Nam auctore Plutarcho, sponsæ, quæ statim offensæ moribus virorum eos deserunt, perinde faciunt, ac si quis percussus ab apibus mel relinquat. Sicut igitur mel non est deserendum propter apis aculeum: ita nec vxori deserendus, nec contemnendus vir propter eius demeritum. Cùm spirat Boreas, ait idem, conatur vi vestem

ſtem reuellere; at homo magis aſtringit pallium: quòd ſi Sol tepido vento demulſerit, ſponte tunicam abiicit: ſic vxor dum conatur conuiciis maritum à luxu reuocare, magis irritat: ſi placidè roget & ferat, magis efficit.

Recordentur vxores, quòd ſecundùm Diuum Ambroſium, *mulier non eſt digna coniugio, quæ eſt digna iurgio.* Nam iurgium & coniugium non bene conueniunt. Diſcant ab ipſis columbis quomodo ſe gerere debeant erga maritos. *Columbæ*, inquit Plinius, *coniugij fidem, communémque ſeruant domum, imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt.* Quod illæ faciunt ſola dictante natura, vos præſtare debetis ipſo præcipiente auctore naturæ.

Epiſt. 82. ad Vercell.

Lib. 10. c. 34.

E Multæ fuerunt olim mulieres, quæ vos docent, quo amore & reuerentia maritos veſtros afficere, & qua patientia eorum defectus, durámque illorum conuerſationem perferre debeatis. Refert Plutarchus vxorem Phocionis adeò maritum dilexiſſe, vt illum ſuas opes, mundum ſuum, & theſaurum vocare non vereretur. Illuſtris fuit vxor Tigranis Regis Armeniæ, quæ, vt teſtis eſt Xenophon, cùm ex Aula Cyri Regis Perſarum ad maritum reuertiſſet, ab eo interrogata, quid de Cyro, & Cyri pulchritudine ſentiret, reſpondit: Abs te, inquit, ô marite, Deum teſtor, nuſquam oculos deflexi; itaque qualis ſit forma Cyri prorſus ignoro. Laudatur Penelope, quòd tanto amore Vlyſſem maritum proſecuta fuerit, vt eo abſente

per viginti annos castitatem seruauerit impollutam, nullisque procorum blandimentis succubuerit: vnde Poëta,

Prop. lib. 2. *Felix Admeti coniux, & lectus Vlyssis.*

Dicetis fortè: Huiusmodi mariti ob eorum mansuetos mores, digni erant qui ab vxoribus diligerentur, & honore afficerentur: at nos viros habemus rixosos, stultos, vino deditos, qui nobis ita aduersantur, vt quidquid agimus, illis displiceat. Veniat precor vobis in mentem prudens illa Abigail vxor

1. Reg. 25. Nabal, qui, teste Scriptura, *iniquus & stultus erat*; illum tamen ipsa adeò coluit, vt Dauidem in ipsum iratum & sæuientem sua prudentia ei obuiam facta placauerit, quod cùm fecisset venit ad maritum, & inuenit eum temulentum; ait enim sacer textus, *erat Nabal ebrius nimis.* Videte igitur qua patientia tolerauit Abigail maritum iniquum, stultum & ebrium. Si quæ similem maritum habeat, patiẽter ferat, vt sua patientia fatigetur mariti improbitas, & æterna acquiratur felicitas.

Ad pupillos & orphanos, quibus nulla est à parentibus derelicta hæreditas.

CAPVT XVIII.

AVDE & lætare orphane, quia Deum habes adiutorem; si mihi non credes, Psalmistæ saltem sic Deum alloquenti credito: *Or-* A

Psalm. 9. *phano tu eris adiutor.* Cur doles

tantum

tantum habens adiutorem? Parentibus orbaris, sed non Deo, cui eris in filium, si tibi sit in Patrem. Iacta ergo in illo cogitatum tuum, affectum tuum: tunc enim adsunt diuina subsidia, cùm desunt humana præsidia. Cares paterno pręsidio, sed non diuino auxilio. Dices; Nullum ampliùs habeo patrem, in terris, concedo, in cælis, nego, vbi Patrē habes immortalem, qui tui specialiter curam gerit, & cui meritò dicere potes; *Pater noster qui es in cælis.* Nescis quid à Christo dictum sit; *Patrem nolite vocare vobis super terram?* Et quid possunt patres temporales sine Patre illo æterno, à quo bona cuncta procedunt? Pater ille mori non potest; deserere non vult, nisi deseratur: illius iussis obtempera; mandata eius obserua. Audi Diuum Gregor. Nyss. *Meminisse debemus, quia quando Patrem Deum dicimus, quasi filij Dei agere debemus: vt quomodo nos nobis placemus de Deo Patre, sic sibi placeat ille de nobis.* Matt. 23. Greg. Nyss. lib. de oratione.

B Cæterùm te præcesserunt parentes tui in vita: te quoque postulante natura præcesserunt in morte. Non est mirum, cùm dicat D. Aug. *Mortales parentes genuerunt, filij successerunt, mortales mortalibus, & ad hoc nati sunt, qui succederent, vt qui genuerunt, decederent. Non decedit qui me creauit; ego ab illo non recedam.* Ne Deus recedat à te, noli ab eo recedere, & cum fiducia dic; *Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus. Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.* Ac si diceret, secundùm Genebrardum, Do- Aug. in Psal. 26. Psal. 26.

minus collegit me, in tutelam ſuam me recepit, & veluti expoſitum me de platea ſuſtulit, vt me aleret. Quia derelictus es à patre, & matre, aſſumptus es à Domino. Aſſumpſit ergo te, non dimiſit te. Idem Diuus Auguſtinus videtur aſſignare rationem, cur liberi à parentibus interdum relinquantur, cùm Deum ſic alloquitur. *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, non habent iam quod mihi præſtent, quia & quando mihi præſtare videbantur, tu præſtabas, & illis imputabam.* Quaſi diceret: ne parentibus tribuerem & imputarem quod ab eis recipiebam, Deus me illis priuauit, vt deinceps nulli, niſi Deo meo tribuerē, quod reciperem; illi ſoli ero debitor.

Aug. in Pſal. 26.

Nulla, dicis, relicta eſt mihi à parentibus hæreditas, nulláque portio. Noli proptérea diffidere: etenim hæreditas tua præclara eſt tibi. Sit portio tua in terra viuentium, & non in terra morientium. Habes amplam in cælo hæreditatem, quæ tantò tibi ſecurior eſt, quantò minùs de terrena ſollicitus es. At, inquis, nihil penitus mihi derelictum eſt. Adhuc habes vnde Deum laudes, illíque immortales gratias agas, cùm tantò magis relinquaris Deo, quantò minùs tibi derelicta ſunt. Audi Dauidem: *Tibi derelictus eſt pauper.* Si nihil habeas, nihil perdere poteris, nihílque reſtituere teneberis. Si tibi aliqua parentes tui reliquiſſent, fortaſſis fuiſſent malè parta, & ſic reſtitutioni obnoxia. Melius eſt igitur non habere, quod non poſſumus licitè poſſidere. Eſto quòd bene parta fuiſſent: fortè tu malè vſus fuiſſes, & ſic ad tartara deſcen

Pſalm. 15. Pſalm. 14. Pſalm. 9.

ſcendiſſes. Hoc non latet Patrem tuum qui eſt in cælis, qui tibi hæc denegauit in terris.
C Subiungis; nec habeo quidem quo victitem, timeo ne fame peream. Crede mihi, *ſpera in Domino, & fac bonitatem*, id eſt, bonum operare: nam qui dat eſcam omni carni, illam tibi non denegabit. Non deſerit Deus animalia parentum ope deſtituta, ſuo irrationabili modo illum inuocantia, ſed nutrit ea: & te illum rationabiliter, & vt decet inuocantem derelinquet? *Quis*, inquit Iob, Iob. 38.
præparat coruo eſcam ſuam? Nónne Deus? Ipſe eſt, *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum*. Pſal. 146. D. Iſidorus, multíque alij grauiſſimi authores aſſerunt, pullos coruorum à parentibus deſtitui, quoniam dum naſcuntur, candidi ſunt, ſiue quia deplumes, ſiue quia plumas habent albicantes: clamantibus autem præ fame, Deus immittit muſcas, quæ eos, ſeſe in fauces inſinuando, alant. Sunt qui dicunt, eos paſci aura quadam roſcida: alij verò vermiculis per auram in os eorum immiſſis. O miram Dei prouidentiam, ſeſe etiam in voraciſſimas & carniuoras aues extendentem! Crede mihi, *ſpera in eo, &* Pſal. 36.
ipſe faciet. Quid faciet? Quod tibi à parentibus faciendum erat. *Faciet*, vt induaris. *Faciet*, vt nutriaris. *Faciet*, vt ne pereas. *Faciet*, vt loco parentum nutritios, benefactores, Mæcenates habeas, qui tibi de neceſſariis prouideant. *Faciet*, vt Iudicibus, atque magnatibus commenderis. Vide quid apud Oſeam dicat; *Eius,* Oſee 14.
qui apud te eſt, miſereberis pupilli. & in Eccleſia- Eccli. 14.
ſtico: *In iudicando eſto pupillis miſericors*. Item; Eccli. 34.

Ne despicias preces pupilli. Qui te aliis commendat, non habebit te commendatum? Qui vult, vt tibi misericordia impendatur, illam tibi denegabit? Qui iubet preces tuas suscipi, illas non exaudiet?

Vtinam, ô pupilli & orphani, dicere possi-
In Psal. 26. tis cum Diuo Augustino. *Cognouimus alium Patrem Deum: cognouimus aliam matrem Hierusalem cælestem, quæ est Ecclesia, cuius portio peregrinatur in terra. Relinquat nos pater noster, & mater nostra: Dominus nos suscipiat consolandos temporalibus, beatificandos æternis.*

Aug. in Sol. Pergite, & cum eodem sic Deum rogate. *Aperi aures tuas clamoribus lacrymarum pupillorum tuorum, qui clamant ad te: Pater noster, da nobis hodie panem nostrum quotidianum, in cuius fortitudine ambulemus die ac nocte, vsquequò perueniamus ad montem sanctum tuum.*

Voluit Christus Apostolos vocari pupillos, forsitan, vt inde maiorem haberet occasionem diligendi eos. Illis enim aliquando
Matt. 23. dixit, *Patrem nolite vobis vocare in terris.* Ac si diceret; ero ipse vobis Pater, à me expectate hæreditatem.

Ad

Ad amantes, siue ad eos qui cupidineo amore ducuntur, & qui dolent quòd simili amore non redamentur.

CAPVT XIX.

A ONSOLATIONEM fortè, sicut & curationem respuent amantes, nam, teste Poëta, Prop. lib. 2.

Omnes humanos sanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Verumtamen, quàm ineptissimè agant, dum se excruciant, quòd ab amasiis deserantur, aut non redamentur, ostendere conabor.

Dic igitur, amice, cur doles priuari tuæ amasiæ amore, pro quo conseruando multa tibi erant præstanda, quæ omnino vitæ, famę, honori, & conscientiæ tuæ aduersabantur? Quot enim sumptus tibi erant faciendi? quot tempora insumenda? quot litteræ scribendæ? quantæ animi occupationes adhibendæ? & de his omnibus quid tibi supererat, nisi iactura tum bonorum, tum temporis, lassitudo mentis & corporis, vermis conscientiam corrodens, ratio reddenda, & à diuino amore disiunctio? Nam, teste Gregorio, *tanto quisque à superno amore disiungitur, quantò carnali delectatur.* Greg. in hom.

Optimè itaque illa sibi consuluit, quæ te carnaliter amare desiit: ac tibi etiam bene

consuleres, si ab impuro illo amore recederes, & de illo deperdito non curares. Ambo enim nihil nisi carnem diligebatis; quid autem sit caro non attendebatis. *Quid caro*, ait idem Gregorius, *nisi vermis est? Et quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud, quàm vermem amat? Caro igitur cùm concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, & intelligitur quid amatur. Nihil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quàm vt vnusquisque hoc, quod viuum diligit, quale sit mortuum penset.* Crede mihi, claudentur tandem oculi, quibus facilè capiebaris: pallescent ora, quæ illicitè osculabaris: rugabit facies, quam libenter intuebaris: computrescet corpus, quod tam ardenter adamasti: & priuaberis creatura, ob quam nimiùm adamatam fortè tuo etiam priuaberis creatore. Hoc erit lucrum, hoc præmium, hæc merces tui immoderati & impudici amoris; exclamat igitur Cicero. [Perditissima oratio est, diligere formam; negligere famam.] At mirum est, quòd

Ibidem.

Lib 4. Rhet.

Ouid. lib. 4. eleg. 1.

Sentit amans sua damna, ferens, tamen hæret in illis,
Materiam culpæ prosequitúrque suæ

Quæ modò te deseruit, tandem aliquando B deseruisset, cùm nihil sit muliere leuius, iuxta illud,

Quid leuius fumo? flamen: quid flamine? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

Vis scire, quid diligas, quando mulierem diligis? Certè amarum quid: imò quod amarius est amaro amas. Illud autem valde amarum est, cuius sola amara est memoria, & hoc est mors, de qua sic Sapiens; *O mors quàm*

Eccl. 41.

quàm amara est memoria tua! Morte verò amarior est mulier. Audi Salomonem; *Inueni mulierem amariorem morte.* Pudeat te, rem tam amaram amare, aut velle ab amara amari: tibi potiùs dulce sit amaro priuari, ne æterna amaritudine crucieris, ac de te dicatur; *Occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine.* Tot enim sunt mala, quæ sequuntur amantes, vt Poëta Ethnicus sic scribere cogatur. Eccl.7. Iob 3.

Littore quot concha, tot sunt in amore dolores,
Quæ patimur, multo spicula felle madent. Ouidius li. 2. de remed. amor.

Quando mulier turpiter te amare desinit, mors te deserit, & doles? Mortem omnes naturaliter perhorrescunt, & fugiunt, & tu illam diligis, & insequeris, quando vis mulierem te amore prosequi.

Præterea Aflorisæus loquens de muliere, vocat illam, *dæmonem in domo, bubonem in fenestra, picam in porta, capram in horto, fœtorem in lecto.* Diuus Chrysostomus vocat mulierem, *malum summum, & acutissimum diaboli telum.* Ideo enarrans mala quæ per mulierem in mundo acciderunt, sic in illam inuehitur. *Per te,* inquit, *bella fiunt: per te sapientes se perdunt; per te sancti occisi sunt; per te ciuitates combusta sunt; per te vita perdita est; per te mors inuenta est: per te diuites pauperes; per te pulchri turpes; per te casti luxuriosi; per te humiles superbi; per te pœnitentes in obedientes, & Deo odibiles fiunt. Hac est mulier antiqua malitia, qua Adam eiecit de paradisi deliciis. Hac humanum genus mersit in infernum: hac vitam abstulit mundo: hoc malum homines ducit ad mortem.* Ita ille. Quid tibi igitur cum illa, ex qua tot oriuntur Aflorif. In Serm. de decol Sancti Ioann. Bapt.

tur mala? Cur afflictaris, quòd ab ea relinquaris, quam tu deserere tenebaris?

Vince tu, non vincat mulier; vincet autem, si prior deserat te, quàm tu illam. Vtinam prior Dalilam deseruisset Samson: non enim illum circumuentum illecebris, raso etiam capite deformatum, alienigenis tradidisset. Hunc meritò ridet Ambrosius. *Samson validus & fortis Leonem suffocauit, sed amorem suum suffocare non potuit: vincula soluit hostium, sed suarum non soluit nexus cupiditatum: messes incendit alienas, sed vnius ipse mulieris accensus igniculo messem suæ virtutis amisit.* fac vt alieno damno cautus efficiaris. Narrat Ælianus de Dioxippo Olympiis victore, quòd cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concursu, & alij rerum aliarum quę in eo essent apparatu, pulchritudine caperentur, ipse medio triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formosissimam, ab eius aspectu non potuit abduci: quin etiam vultum sæpe mutabat, vt facilè appareret eum telis cupidineis saucium, iam non sui fuisse compotem: quamobrem Diogenes Synopensis ad populum. En, inquit, magnum vestrum pugilem, vt à puella configitur! quasi dixisset, turpe esse, qui viros vicisset, à muliercula superari. Fortè mulier illa illum quidem respiciebat, sed illum nō amabat: turpissimum erat huic pugili capi ab ea, quæ capi nolebat, & non amātem adamasse. Quæ te dementia cepit, vt illam velis turpiter amare, ab eáque amari, quæ non curat, nec curare debet, vt eam sic diligas? Et si diligeret, nihil

Ambr.

Lib. 12. var. hist.

nisi

nisi querelas audires, continuísque agitareris perturbationibus, importunè se haberet, semperque iuxta amãtium morem conquereretur, quòd scilicet vt cupit non amaretur; quòd illi nihil daretur; quòd non visitaretur, quòd de illa non cogitaretur : quòd ei alia præferretur, quod contemneretur; atque ita inquietè viueres.

D Si quid præcipuè in muliere te allicit, pulchritudo est, quam te perdidisse doles, verùm, si attendas, quid sit pulchritudo, reuera te doluisse dolebis. Nam in primis *vana est pulchritudo.* Et iuxta Socratem, pulchritudo est modici temporis tyrannis. Secundùm Theophrastum, tacita deceptio. Secundùm Theocritum, eburneum detrimentum. Secundùm Euripidem, res infelix est. Secundùm Balduinum, est velamentum turpitudinis. Secundùm Poëtam; est fragile bonum, quod breui spatio temporis consumitur. Prou. 31.

Forma bonũ fragile est, quãtúmq; accedit ad annos, Ouid.
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.

Quid igitur curas de re tam vana, & fragili, de tyrannide, de deceptione, & detrimento, vel de re afferente detrimentum? Nam teste Sapiente, *propter speciem mulieris multi perierunt.* Noli diligere, nec diligi ab eo, quod tibi potest esse causa perditionis & æternæ miseriæ. Ecclef. 9.

Propterea illud est duntaxat pulchrum adamandum, quod reuera pulchrum est; quid autem illud sit indicat Plato. [Ipsum pulchrum dicimus, quod semper tale, quale est perseuerat.] Non enim illa pulchra sunt, quæ In Cratyl.

flu

fluxa ſunt, & quæ ſenio, vel infirmitate marceſcunt. Deus eſt præcipuè diligendus, & vt ab eo diligamur, totis viribus laborandum, cùm in eo ſit omnis, perfectáque pulchritudo. Pœnituit aliquando Auguſtinum, quòd illam nimis ſerò adamauerit. *Quàm ſerò te amaui pulchritudo tam antiqua!* Ideo rogat vt omnis amor cupidineus recedat à ſe, ſed diuino tantùm ducatur & inflammetur amore. *O amor*, inquit, *qui ſemper ardes & nunquam extingueris; charitas Deus meus, accende me totum igne tuo, amore tui, deſiderio tui, vt totus flamma tua charitatis vaporatus diligam te Dominum meum dulciſſimum & pulcherrimum ex toto corde meo: nullus in me adulterinis amoribus pateat locus.*

August.

In Solil.

Amor noſter ad Deum tendat, tanquam ad ſuum centrum. Quid diceres, ſi vel minima tela aranearum magnus aliquis lapis detineretur ne in centrum caderet? Quanam admiratione rapiuntur cælicolæ, dum animaduertunt amorem tuum detineri ab aliqua muliercula, vel alia creatura, quæ reſpectu Dei leuior eſt tenuiſſima tela, quæ leuiſſimo flatu diſrumpitur? Diligis creaturam, quæ modò pulchra eſt, modò deformis; modò diues eſt, modò pauper: nunc adoleſcit, poſtea ſeneſcet: modò diligit, modò odit. Cur Deum potiùs non diligis, qui ſemper idem eſt, ſemper pulcher, ſemper diues, & qui nunquam ab amante ſe recedit? Ille eſt, cuius amor, vt notat Bernardus, *dulciter capit, gloriosè laqueat, ſuauiter premit, delectanter onerat.* Contrà verò obſcœnus amor turpiter capit,

Lib. de diligendo Deũ.

capit, ignominiosè laqueat, crudeliter premit, laboriosè onerat.

E Si ergo vis redamari, Deum ama: ait enim; *Ego diligentes me diligo.* Non fictè, sed verè amat: non deserit, nisi deseratur: & si ardentissimis illis amoribus delecteris, iisdem ferè te prosequetur. Audi Chrysostomum. *Nemo amatorum carnalium ita exardescere potest in amorem dilectæ suæ, quemadmodum Deus effunditur in amore animarum nostrarum.* Quid quæris ampliùs? Cur turbaris, quod ab amasia tua non diligaris? Imò sine, vt illa conqueratur, quod à te non diligatur, atque ita turpis ille amor ab vtroque deseratur. *Felix ille*, inquit Hieronymus, *in cuius corde præter amorem Christi, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat, quod cùm viderit, noluit dimittere.*

Prou. 8.

Super illud, *Sic Deus dilexit mundum.*

Epist. ad Demet.

Crede mihi, expelle à te omnem carnalem amorem, vt diuino implearis; ad hoc te hortatur Augustinus. *Exclude malum amorem, vt implearis amore Dei: vas es, sed adhuc plenus es, funde quod habes, vt accipias quod non habes.* Nihil enim pestilentius impuro amore dari potest; idcirco à nobis quàm citissimè rescindendus est, & gaudere debemus, si ab aliis erga nos rescindatur. Rescindenda sunt etiam illa quæ huiusmodi amorem nutriunt, & fouent, vel accendunt. Nam,

Tract. 2. in Epist. Ioan.

Vt penè extinctum cinerem si sulphure tangas,
Viuet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitaris quidquid reuocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

Ouid. lib. 1. de remed. amor.

Vt

Vt autem penitus extinguatur, necesse est, vt amasiam fugias, vel ipsa te; in hoc enim certamine fuga valde ad vincendũ necessaria est;

Claud. in Epist. ad Olybr. *——Spatio debilitatur amor.*

Et alius sic consulit.

Ouid. 10. Met. *Ire libet procul hinc, patriaq; relinquere fines.*

Quia secundùm eundem Poëtam,

Lib. 1 de remed. amor. *Manat amor tectus, si non ab amante recedas.*

I procul, & longas carpere perge vias.

Porrò, reuoca in mentem tempus illud in quo à repudiante non amabaris, nec fortè agnoscebaris: tunc, inquam, non dolebas illius amore priuari, cur modò doles? Præsuppone eam te nunquam adamasse: & vtinam non amasset: quid enim ex huiusmodi amore lucratus es? & quid in posterum lucrareris? Erit igitur tibi non minima consolatio, huiusmodi consideratio, nam secundùm Gregorium, *magna consolatio est in alicuius rei amissione illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit rem quam perdidimus, non habuisse.* Quo cares, aliàs caruisti, & non doluisti; si modò careas, non doleas.

Lib. 1. Mor. c. 21.

Sedatur etiam vesanus amor labore, & exercitatione: nam diffinitio amoris secundùm Chrysostomum hæc est; *Animæ vacantis passio.* Vnde Poëta,

Super Mat. Ouid. lib. 1. de remed. amor.

——Finem qui quæris amoris,

Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

In cap. 10. Eccl. Apposité Diuus Hieronymus otium appellauit *rubiginem sapientiæ & ingenij.* Sicut enim tempore pacis arma bellica splendore suo destituuntur, & rubigine obducuntur; sic animus noster absque exercitatione torpescit,

cit, & amorem cupidineum veluti rubiginem contrahit. Et ſicut illa arma fœdantur rubigine, ita animus veſano amore. Tunc Dauid, Salomon, & Samſon mulieres carnaliter adamarunt, quando otiari cœperunt. Nam, vt aduertit Auguſtinus: *Quandiu Dauid exercitauit ſe in militia, non inſultauit ei luxuria, ſed poſtquam in domo otioſus remanſit, laborauit adulterio. Samſon, dum cum Philiſtæis pugnauit, non potuit capi ab hoſtibus, ſed poſtquam dormiuit in ſinu fœminæ, & otioſè cum ea remanſit, mox capitur. Salomon dum occupatus eſſet in ædificatione templi, non ſenſit luxuriam; ſed mox recedens ab opere perſenſit inſultum luxuriæ.* Crede mihi; Serm. 16. ad frat. in erem.

Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus. Ouid.

Delenda quoque ſunt illa quæ nos amaſiarum reddunt memores, vti ſunt imagines, epiſtolæ, munuſcula, & ſimilia, iuxta optimum Poëtæ conſilium.

Si potes & ceras remoue; quid imagine muta Ouid. lib. 2. de reme. amor.
Carperis? hoc periit Laodameia modo.
Scripta caue relegas blanda ſeruata puellæ:
Conſtantes animos ſcripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes,
Et dic, ardoris ſit rogus iſte mei.

Vtinam nos Chriſtiani ad propulſandũ omnem impurum amorem iiſdem remediis, quæ ipſi Ethnici præſcripſerunt, vteremur; nouerant illi, quanta ex eo oriantur incommoda.

G Inſuper, illum à tè longè amouebis, ſi cogites ſæpiſſimè leui de cauſa deperdi, atque interdum in odium commutari. Tantus fuit olim Amnonis amor in Thamar ſororem

 ſuam,

2.Reg.13. ſuam,vt, teſte Scriptura, *ægrotaret propter amorem eius*. Sed vide huius impudici amoris exitum. *Exoſam eam habuit odio magno nimis, ita vt maius eſſet odium, quo oderat eam, amore quo antè eam dilexerat*. Quia forſan morſus & vermis malæ conſcientiæ ſæuior ei fuit, quàm præcedens voluptas delectauerat. Certum enim eſt,quòd in illo amore

Ouid. de art. aman.

Quod iuuat exiguum eſt: plus eſt quod lædit amantes.

Proponant animo multa ferenda ſuo.

In Muſt. Inducit Plautus aliquam amaſiam alteri colloquentem,atque ſuadentem vt ſuum deſerat amaſium, illam tandem ſine dubio, vel ob ætatem, vel ſatietatem relicturum. Sic enim loquitur. *Stulta es tu planè, quæ illum tibi æternum putas fore amicum,& beneuolentem. Moneo ego,te deſeret ille ætate,& ſatietate. Nihilo ego minus, quàm nunc tu, amata ſum, atque vni modò geſſi morem, qui reliquit, deſeruitque me:tibi idem futurum credo.* Sciant igitur mulieres nullo modo à ſuis amaſiis diligi, ſed dumtaxat illarum iuuentam, vel pulchritudinem, qua finita, aut accedente alia vel minima cauſa, finietur & amor. In primo parente Adamo videre licet, quàm facilè deperditur amor viri in mulierem: nam qui Euam priùs adamauerat, & cuius amore peccauerat, poſtea timore perterritus,illicò amore illo in odium mutato, accuſare cœpit vxorem, & in eam

Gen.3. reiicere culpam; *Mulier*,inquit, *quam dediſti mihi ſociam,dedit mihi de ligno, & comedi*. Quæ

Serm.1.in Feſt. omn. Sanct. verba attentè conſiderans Diuus Bernardus, ſic exclamat. *Adam transferendo culpam à ſe in vxorem,*

vxorem, pœnam quoque meritam voluit in eam solam traducere. O peruersitas! pœnam pro ea suscipere refugis, & culpam admittere non recusasti. Hoc non fecisset, si verè illam dilexisset. Attendant itaque mulieres omnes viros filios esse Adæ, nec degeneres: atque ideo illorum non fidant amicitiæ, ne Deum exprobrantem audiant; *Contempserunt te amatores tui.* Non tantùm dereliquerunt, sed contempserunt; vide amorē illorum mutatum fuisse in contemptum. Contemnant igitur mulieres omnium virorum insanum amorem, ne à Deo, & ab hominibus contemnantur. Ierem. 4.

H Videant etiam viri amasiarum amorem non solùm facilè perire & extingui; sed & in odium sæpissimè verti. Patet in vxore Putipharis, quæ ardenter adamauerat Ioseph eo quòd esset *pulchra facie, & decorus aspectu.* Sed quia noluit ille acquiescere operi nefario, & ei ipsum solicitanti ad stuprum, consentire, accusauit eum mulier impudica apud virum suum, dicens: *Ingressus est ad me seruus Hebræus, quem adduxisti, vt illuderet mihi.* Quid tibi videtur? Hæc mulier subitò odit, quem priùs deperibat, & ob solam repulsam volebat illum videre mortuum, quem tam ardenter aspexerat viuum, & dormire cum mortuis, quia secum dormire recusauit. *O impudica mulier!* ait Diuus Prosper, *amas & persequitur, concupiscit & sæuit, & quia ad stuprum non consentit, trucidandum eum statuit, quæritque perire quem diligit.* Gen. 39. D. Prosp.

Solent amantes vt plurimùm ad impossibilia, vel ardua, & ad illicita inuitare. Nam

Ouid Epi. Phæd. ad Hip. --- *Quid deceat non videt vllus amans.*

Quòd si postulatum indecens, aut impossibile dicas, non obaudiunt, nec accipiunt, quia

Idem eleg. 16. *Turpis amor surdis auribus esse solet.*

De huiusmodi amore nobis etiã liceat illud Amb. serm. de Asſũpt. Ambrosianum dicere. *Amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subiicitur.* Felix igitur qui nullo est cupidineo amore irretitus; tranquillam enim vitam, atque beatam ducet. Nam, teste Plauto, *miser est qui amat.* Non solicitabit, nec solicitabitur; non tentabit, nec tentabitur: non perdet, nec perdetur. Gaudeant viri, gaudeãt & mulieres, si illius amoris sint expertes; dicat denique omnis amans illud Tibulli. Lib. 2. eleg. vltim.

Acer amor fractas vtinam tua tela sagittas,
Scilicet extinctas aspiciámque faces.
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & insana mente nefanda loqui.

Ad senio confectos.

CAPVT XX.

NOLO senes prudentiam docere; non enim *super senes intellexi,* (Psal. 118.) sed eis patientiam persuadere, cùm optet Paulus, vt *senes sani sint in patientia,* (Ad Tit. 2.) tanquam valde eis necessaria, ob innumera incommoda quæ senectam comitantur, quorum nonnulla à Beato Hieronymo enumerantur. (Epist. ad Furiam.) Caput, inquit,

quit, incanescit, decidunt tanquam ab arbore capilli, dentes cadunt; balbutit lingua, fluunt salinæ, tremunt genua, & fronte ob senium rugis arata, instar boum à mento palearia pendent, caligant oculi, accedunt dolores podagræ & chiragræ, ac magna pars vitæ videtur esse truncata, & multis membris præmortua, premit pituita & tussis molestissima. Tantis denique afficiuntur senes infirmitatibus, vt ipsa senectus morbus sit, & huiusmodi, vt sola morte curari possit. Vnde meritò Aristoteles ait, morbum esse aduentitiam senectutem, senectutem verò morbum naturalem. Audiatur Poëta.

& ad Nepot.

Lib 5. de gen. animal. c 4.

Sed quàm continuis, & quantis longa senectus
Plena malis. ----

Iuuen. Satyr. 10.

Senio confecti non tam viuunt, quàm lentè moriuntur. Alexis Poëta cuidam videnti ipsum iam senio fessum ægrè, lentéque incedere, ac roganti quid ageret: Paulatim, inquit, morior; significans senes non viuere, sed lentè mori. Milo Crotoniates athleta iam senex, cùm vidisset alios athletas in curriculo sese exercētes, fertur inspexisse lacertos suos, lacrymánsque dixisse: At hi iam mortui sunt. Diogenes interrogatus, quid esset senectus? respondit; vita brumalis, tempestatibus obnoxia. Dauid annos natus septuaginta, senectute frigescente non poterat calefieri. Huic adde Patriarcham Isaac, cuius præ senectute caligauerant oculi, adeò vt filios sola voce, ac contactu discernere valeret. Quod & Iacob, & Heli contigisse scribitur. Asa quoque Rex Iuda tempore senectutis suæ doluit pedes.

Eras. lib 9 Apoph.

Idem.

Gene. 27.

1. Reg. 3.
3. Reg. 15.

Eurip. in Bacch.

Exclamet igitur Euripides:

Heu, quàm multas habet senectus ægritudines!
Ætas enim longa plurimas affert calamitates.

Secundùm aliquos, senex dicitur quasi seminex, hoc est, semimortuus, quòd acta maiore ætatis suæ parte iam morti propinquior sit. Nam nex mortem significat, teste Sisenna, qui ait: *Quoniam neque mea nex, neque intercessio posse videtur illorum dementem reprimere audaciam.* Vnde Latini decrepitos vocitabant *capulares senes*, id est, morti propinquos, vt mox capulo, seu feretro sint efferendi. Ob incommoda senectuti annexa dicebat Menander: B

Sisenna.

Menand.

Time senectutem, non enim venit sola.
Difficile senectus est hominibus onus.

De Senect.

In Mor.

Hinc Cicero plerisque senectutem sic odiosam scribit, vt onus se Ætna grauius dicant sustinere. Et Gregorius Nazianzenus appellat *tristissimos senectutis dolores, onúsque Siculis scopulis grauius.*

Lib. de miseria humana.

Senectutis incommoda breuiter etiam perstringit Innocentius Papa, cùm ait. In senectute cor affligitur, & caput concutitur: languescit spiritus, & fœtet halitus: facies rugatur, & statura curuatur: caligant oculi, & vacillant articuli: nares effluunt; & crines defluunt: tremit tactus, & deperit actus: dentes putrescunt, & aures surdescunt. Vnde Augustinus: *Cùm sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem?* Idem sentiebat, qui dicebat: *Senectus ipsa morbus est.* Antiphanes vocare solebat senectutem officinam omnium malorum. Ideo dicebat:

Lib. de catechizandis rud.

Teréc. com. vlt.

[O sene

[O ſenecta,quàm cunctis hominibus es optata,beata : deinde cùm acceſſeris, moleſta & grauis: nec vllus benedicit tibi; ſed contrà quiſque maledicit.] Eſt ſenectus ferè omnibus hominibus exoſa;vnde de ſene Mimnermus,de quo Gyraldus: [Oderunt illum pueri,contemnunt mulieres;adeò miſeram Deus ſenectam fecit.] Antiphanes.

C Videns Dauid ſenectutem tantis affici incommodis, & ab omnibus deſpici, & deſtitui, ad Dominum tanquam ad commune auxilium confugiens orauit,& dixit: *Ne proiicias me in tempore ſenectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Et paulo inferiùs; *Et vſque ad ſenectam & ſenium, Deus, ne derelinquas me.* Dicunt nonnulli Dauidem voluiſſe etiam alludere ad barbariem quarundam nationum,non tantùm inciuiliter,ſed & crudeliter ſe gerentium erga ſenes: veluti Derbicum in Perſis, qui,vt ſcribit Ælianus, viros longiùs ætate progreſſos more hoſtiarum immolabant ad aras, & mulieres ſeneſcentes præfocabant. Hyperboreorum quoque in Scythia, qui,teſte Mela, longæuos poſt epulas ſertis redimitos ex rupe abrupta in mare præcipitabant. Simili crudelitate vtebantur Tybareni circa ſenes,vt tradit Euſebius. Indi & Maſſagetæ ſenio confectos cædebant in fruſta, & carnibus veſcebantur. Sardi fuſtibus cædebant, & vnà cum illis interemptorem ſepeliebant. Incolæ inſulæ Co ad Helleſpontum,ſupra ſexaginta annos natos aconito vitã finire cogebant,vt author eſt Strabo. Eſt autem aconitum herba venenoſa, qua ad

Pſal. 70. Lib.2.c.1. Lib.3.c.5. Lib. 1.de præp.Euãg. c.3. Herod. lib. 1.c.15.

accelerandam mortē senes vti cogebantur, ne aliorum annonam absumerent. Caspi, Ibidem. teste eodem, parentes septuagenarios domi claudebant, aut in̄ inculta desertáque loca exponebant, fame, siti, inopia conficiendos. O nimiam barbariem!

Aliter se gerebant nonnullæ aliæ nationes, quæ maximo honore senes afficiebant. Lacon quidam profectus Lacedæmonem, cùm vidisset honorem, quem iuniores præstabant senioribus, dixit: In sola Sparta expedit senescere. De quibusdam aliis gentibus sic scribit Iuuenalis,

Saty. 13. *Improbitas illo fuit admirabilis æuo,*
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat.———

Gaudeant nostri senes, quòd apud fideles nati sint, quibus præcipitur eos honore, cura, & præsidio afficere. Leuit. 19. *Coram cano capite*, ait Dominus, *consurge, & honora personam senis.* Item: *Ne spernas hominem in senectute sua; etenim ex nobis senescunt.* Olim Deus conquerebatur, quòd aliqui senibus non impenderent Thren. 4. obsequium: *Facies Sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.*

Porrò non omnia in senili ætate sunt incommoda, ideo non est ægrè ferenda: habet enim illa ætas sua commoda, suáque oble- Eurip. ctamenta. *O fili*, inquit Euripides, *non omnia* Anaxandrid. *mala senectuti adsunt.* Et alius: *Non est senectus, vt existimas, pater, onus maximum.* Non prætereundum, quod, teste Phauorino, Platoni, & Pythagoræ videbatur, senectutem non tam esse iuxta finem vitæ, quàm iuxta principium

pium bene, beatéque viuendi. Dicebat Crates ex Antiphane.[Exprobrasti mihi senectutem ceu magnum malum, quam qui non assecutus fuerit morte mulctatur, quam omnes desideramus. At si quando venerit, ægrè ferimus: adeò ingrati naturæ sumus.] Non est illud ægrè ferendum, quod, nisi citò moriendo, non euitatur. Igitur, aut citò mori, aut tandem senescere, & postea mori necesse est. Omnes quippe moriuntur, sed non omnes senescunt.

Senem melioris esse conditionis, quàm iuuenem affirmat Cicero, cùm id quod hic sperat, ille consecutus sit. Hic vult diu viuere, ille diu vixit. Laudatur responsum cuiusdam senis ad aliquem sibi compatientem: Noli, inquit, mihi compati, quòd sim senex, sed compatere, quòd iuuenis fui. Hoc nobis omnibus dicendum videtur, non propter ætatem, sed ob crimina quæ in iuuenili committuntur ætate. Seneca sic ad veteranum: [Numera, *inquit*, annos tuos, & pudebit eadem velle senex, quæ voluisti puer: moriantur ante te vitia.] De Senect. Epist. 27.

Bion dicebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire. Absurdum enim est aliis probro dare, quod quis optat sibi contingere. Senex, inquit Democritus, fuit iuuenis aliquando. At verò an iuuenis futurus sit senex, incertum est. Perfectum igitur bonum futuro, præsertim incerto, præstantius est. Interrogatus Solon Philosophus, qua spe fretus tam audacter respondisset Pisistrato Tyranno, ait; senectute. Democ. Laërt.

Non eſt igitur dolendum perueniſſe ad ætatem non tantùm audacia, ſed & ſapientia, ac
Eccl. 25. conſilio plenam. Audi Sapientem: *Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intellectus, & conſilium!* A ſene Senatus, & Senator dicitur, quia nullus eligebatur ad Senatoriam dignitatem, niſi ſenilem attigiſſet ætatem.
De Seneƈt. Rationem aſſignat Tullius. [Conſilium, ratio, ſapientia conſtant in ſenibus, quæ niſi in illis eſſent, ſummum conſilium maiores noſtri non appellaſſent Senatum.] Voluit olim Dominus, vt Moſes eligeret ſenes quoſdam tanquam ſapientia, iudicióque pollentes.
Num. 11. *Congrega*, inquit, *mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint & magiſtri.*

In hoc vel maximè laudanda, atque optanda ſenectus, quòd in illa emoriantur vitia, quæ in iuuentute vigebant. Multa non poteſt ſenex, quæ ſi poſſet, fortè operaretur, atque ita ſenex ſtultus haberetur. Ob hoc agebat Seneca gratias ſenectuti, qua non pote-
Epiſt. 67. rat, quod non decebat. [Ago, *inquit*, gratias ſenectuti, quòd me lectulo affixit. Quidni gratias illi hoc nomine agam? Quicquid debebam nolle, non poſſum. Cum libellis mihi plurimus ſermo eſt.] Non eſt iuueni licitum, quod ſeni eſt impoſſibile: beata eſt ætas, qua
Lib 1. Hexam. euitatur iniquitas. Diuus Ambroſius ideo optandam eſſe ſenectutem ait, quòd ad reprimendas libidines fortior ſit. *Quid*, inquit, *naturam accuſas, ô homo? Habet illa impedimenta quædam, ſenectutem & infirmitatem: ſed ſenectus ipſa in bonis moribus dulcior, in conſiliis ſubtilior,* ad

ad constantiam subeundæ mortis potior, & ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est. Bœotius quidam, cùm iam natus annos plusquàm septuaginta thesaurum reperisset, contempsit & præteriuit, vt qui non ampliùs vsui sibi futurus esset; quanquam, secundùm Augustinum, senescentibus aliis vitiis sola videatur auaritia in sene iuuenescere, quod quidem monstro simile affirmat Seneca: [Monstro, *inquiens*, similis est auaritia senilis. Quid enim stultius est, vt dici solet, quàm via deficiente augere viaticum?] Rara sunt monstra; sic raro, vel nunquam debent senes concupiscere, cùm non cessent deficere. Tantò oportet illos esse à peccatis remotiores, quantò se nouerint morti propinquiores. [O præclarum munus ætatis, siquidem id aufert nobis, quod est in adolescentia vitiosissimum!] ait Cicero. Lib. de moribus. De Senect.

Gaudeat igitur senex, si non possit quod non decet: fortis est seniorum debilitas, dum per illam fugatur voluptas.]Quàm dulce est, inquit Seneca, cupiditates fugasse, ac reliquisse!] Non enim opus est corporis viribus ad resistendum voluptatibus; hoc experiebatur, qui sic effabatur: *Cùm infirmor, tunc potens sum.* Vocentur itaque à Cicerone senum infirmitates, aptissima senectutis arma. Dicat etiam Phauorinus; [Qui sponte à voluptate recedit, sapiens est: qui verò ipsam prorsus non desiderat, beatus: senectus autem istorum vtrique idonea est.] Optimum est, vt senilia membra frigescant, ne illicita concupiscant. Sophocles, teste Tullio, senio confe- Epist. 12. 2. Cor. 12. Phauor. De Senect. Lib. de Senect.

ctus,

ctus, interrogatus, vteretúrne rebus Venereis:Dij meliora,inquit;libenter verò isthinc tanquam à domino furioso, & agresti, profugi.Dominum furiosum vocat actum Venereum, quem tam in iuuenili, quàm in senili ætate fugiendum censet. Idem Tullius beatam esse ait senectutem, quod corporis voluptatibus careat; increpat autem eos,qui ob id illam miseram prædicabant. [Senectus, *inquit*, ob id misera à nonnullis creditur, quod voluptatibus careat, sine quibus vitam nullam putamus. Tui mihi non videntur accusare,quod accusandum est:nam si id senectutis culpa accideret, ea maioribus natu euenirent; quorum multorum senectus est absque querela, qui se à libidinum vinculis laxatos esse non molestè ferunt, nec à suis despiciuntur.]Facessat igitur illorum nebulonum commentum, quo asseritur, sine voluptate illam ætatem despici, quam procul à voluptate videmus honorari.

Ibidem.

Cæterùm, ait quidam, quòd à cupiditatibus senes immunes sint, & nihil ampliùs ab eis turbentur, hoc maximum, & pulcherrimum à Deo donum hominibus datum esse reor,per quod diuinæ naturæ quodammodo similes fiant. Hac de causa forsitan voluit Christus è manibus virgineis ad seniles se conferre; vt cui immaculata placuit virginitas, pura & sincera non displiceret senecta: legimus enim apud Lucam, quòd Christus post dies quadraginta à sua natiuitate maternis manibus ad templum delatus, fuit ibi cuiusdam Simeonis annosi vlnis exceptus; vnde

Iunctus de Senect.

Luc.2.

F

vnde canit Ecclesia: *Senex puerum portabat, puer autem senem regebat.* Poterat Spiritus sanctus aliis suggerere, vt Christo in templum delato, eò se conferrent, ibíque illum exciperent: verùm annoso viro hoc voluit reuelare, vt hunc honorem sola senectus reportaret. Eodem autem tempore quo Christus à viro sene excipiebatur, à muliere etiam annosa ibidem prædicabatur; ab Anna scilicet filia Phanuëlis, quæ quàm prouectæ fuerit ætatis, cognoscitur, cùm dicitur, quòd *vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor.* Voluit itaque Christus in iuuenili ætate portari, & prædicari à senili ætate, vt qui marem, & fœminam condiderat, à mare sene exciperetur, & à fœmina sene prædicaretur, & ab vtroque benediceretur; atque ita in vtroque senectus commendaretur. Meritò Abbas Guerricus ambos ætate æquales, similes deuotione, consortes prædicatione, pari turturum confert. *Ecce,* inquit, *habes par turturum, senem iustum, & viduam Annam, vtrumque castum, vtrumque desiderio Redemptoris gemebundum.*

Ibidem.

Serm. 1. de purif.

G Sed quid mirum, si à senibus Dominus in terris benedicatur & honoretur, cùm à senioribus in cælis colatur & adoretur? Vidit enim Ioannes *viginti quatuor seniores procidentes ante sedentem in throno, & adorantes viuentem in sæcula sæculorum.* Dicant quid sentiant, qui hunc locum sunt interpretati, suámque, si velint, Cabalistæ afferant opinionem, dicentes, teste Bungo, per viginti quatuor seniores posse intelligi Reges viginti quatuor regnorum mundi, qui veri legitimíque sunt Reges.

Apoc. 4.

Bungus de num.

Addu

Adducant alij alias huius loci tum mysticas, tum literales expositiones. Hoc vnum ego quæro, vt scilicet omnes aduertant, istos viginti quatuor assistentes ante thronum Dei, senes fuisse, non iuuenes, aut saltem in senili, & non in iuuenili specie repræsentari, in maiorem venerabilis senectutis commendationem. Habeant Reges terreni iuuenes comptos sibi assistentes, quos vulgò vocant, *Pages d'honneur.* Habet antiquus dierum Rex cælestis antiquos ante sedem suam procidentes, quos seniores vocat Euangelista. Si Pererio credendum est, vnus ex istis viginti quatuor senioribus numeratur Simeon ille senex, de quo priùs. Quod si ita est, vt verisimile est, verè ac præcipuè illum beatum prædicamus, quia illo fruitur in cælo, quem amplexabatur in templo; & adorat in throno sedentem, quem suis vlnis exceperat vagientem: & ab illo admittitur in cælis, à quo dimittebatur in terris. Qui, inquam, in templo cantauerat: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine*, &c. cantat modò, & in æternum cantabit in cælo: *Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem*, &c. Nemini igitur displiceat senium, quod potest tantum consequi præmium. Et reuera nulli erit senilis ætas horrori, si consideretur, quantum ei tribuatur honoris.

In cap. 4. Apoc. disput. 13.

Luc. 2.

Apoc. 4.

Præterea, non est contemnenda senectus, quòd in illa mors contemnatur: non enim mori recusant, qui viuere desinunt. Mors senilis, ait Sophocles, diuersorio similis est: iuuenilis autem tamquam eiectio, & nau-

fragium

fragium est; elabitur enim anima violenter contrito corpore. Mors, teste Platone, quam morbi & vulnera intulerunt, violenta est, atque molesta: quæ verò senio paulatim ad finem deducente naturaliter surrepit, inter omnia mortis genera leuissima est, & cum voluptate potiùs, quàm dolore contingit. Gaudeant igitur senes suauiter morituri, & quòd habeant antè, quod iuuenes retrò. Hoc autem facilè cauetur, aut saltem ei meliùs prouidetur, quod antè videtur. Pelago agitatis iucunda est tellus dum cernitur: sic longo viuendi tramite fatigatis iucunda debet esse senectus, per quam terræ, mortíque appropinquatur. Audi dicentem: [Mihi tam iucunda senectus est, vt quò propiùs ad mortem accedam, quasi terram videar videre, aliquandóque in portum ex longa nauigatione esse venturus.] Vnde egregiè Seneca: [Portus aliquando petendus, nunquam recusandus.]

In Tim.

Cicero de Seneƈt.

Epist. 16.

H Vt autem grata sit senectus, & nobis non sit oneri, abigenda sunt omnia turpia, & quæ etiam iuuenibus sunt illicita. Cato senior dicebat: cùm senectuti multa adsint probra, non est addendum malitiæ dedecus; sentiens senectutem multis nominibus vulgò malè audire, quòd deformis, edentula, lusciosa, & imbecillis sit. Hæc ferre satis est, vt non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Idem ad senem quemdam improbæ vitæ dixit: Quid est, quod senectuti multa mala habenti, tuæ etiam improbitatis dedecus adii

Cato maior.

adiicias? Desinamus eadem velle senes, quæ voluimus pueri. vultu spectante terram, ad cælum mens erigatur. veteribus malis finis imponatur. Satius est relinquere vitia, quàm relinqui à vitiis. Consideret senex quidquid sua eminente ætate dignum sit, vt hoc agat, quod ætatem, & vitam suam vilem non reddat. Inter abusiones Diuus Cyprianus numerat senem virtute, bonísque operibus destitutum; sic enim scribit. *Abusio magna est, si sine virtute senex inueniatur: plus enim virtuti operam dare senibus competit, quos præsentis sæculi florida ætas deseruit. Sicut enim in arboribus reproba comparet arbor, quæ post flores fructus optimos cultori suo non exhibet: sic & ipse reprobus est, quem flos deserit iuuentutis, & tamen in senectute bonorum operum fructus maturos proferre parui pendit.* Sic viuat senex, vt in æternum viuat, ipsúmque vixisse, ac consenuisse non pœniteat, & mori non doleat: quod vt diligenter præstet, attendat quid dicat Nazianzenus;

Lib. de 12. abusion.

Greg. Naz. in Carm.

Senectus venit, exitum præco clamat:
Omnis bene conuersetur, propè namque iudicium est.

Ad

Ad podagrosos, siue ad eos, qui morbo articulari laborant.

CAPVT XXI.

A VEREOR, ne podagrosi nimiis doloribus pressi hæc audire, vel legere renuant; illis tamen paulisper cessantibus, precor attendant: satis enim eis licet per otium, dummodo ista sint ad votum, quæ si non ad planè auferendos, saltem ad patienter ferendos dolores prodesse poterunt.

Meminerint in primis, hunc morbum illis non tantùm cum multis illustrissimis, sed etiam cum quibusdam sanctissimis viris communem esse, qui omnes æquo & patienti animò illum tolerauêre; nec propterea à laudabili quodam studio abstinuêre. Nam Nicephorus cognomento Botoniates, Romanus Imperator, podagra vehementer laborabat, tamen studiis bonarum artium vacabat, vt testis est Volaterranus. Lib. 23. Anthrop.

Septimus Seuerus Imperator, cùm podagra laboraret, & ob id à quibusdam irreuerenter tractaretur, qui filium eius Antoninum Imperatorem dixerant, lectica se in tribunal deferri iussit: citatísque contemptoribus, securi percuti iussit. Lacrymis tamē cùm errati veniam procumbentes petiissent: *Nunc demum*, inquit, *intelligetis non pedes, sed* Ful. lib. de milit. disc. cap. 2.

Mm *caput*

caput imperare. Non enim minus imperabat iacens in lecto, quàm sedens in equo.

Pompeius Hispaniæ citerioris Princeps, correptus dolore podagræ, horreis suis ventilandis cùm præsideret, mersit se in triticum super genua; leuatúsque siccatis pedibus, eo remedio postea vsus est: quo quidem remedio vti possunt podagrosi.

Pont. lib. 1. cap. 8. Ennius Poëtarum vetustissimus, podagra vehementer laborans, tamen poëticæ studio semper maxima cum iucunditate operam

Idem ibidem. dabat. Matthæus quoque Aquilanus, licèt pedibus, & manibus captus, mirum quantum Neapolitanis in studiis profuerit, Philosophiam, Theologiam, naturales res assiduè docens.

Plutarch. in Lacon. Agesilaüs, cùm arderet podagræ doloribus, eúmque Carneades inuisisset, atque exiret tristis: *Mane*, inquit, *Carneades; nihil enim illinc huc peruenit*: ostensis pedibus & pectore, subindicans, pedes quidem dolere, sed animum dolore vacuum esse, ac proinde rebus magni momenti incumbere posse. B

Diuus Gregorius maximis fuit podagræ

Lib. 8. epist. 35. doloribus afflictatus, sic enim ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum de se scribebat. *Ecce iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantísque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque ad horarum trium spatium surgere valeam & Missarum solemnia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum possim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius. Sed neque ita lentus,*

vt rece

vt recedat; neque nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor inclusus, &c. His tamen non obstantibus, sanctus ille vir non minùs pastorali suo munere perfungebatur, vt patet in hac ipsa epistola.

Refert idem Gregorius Marcellinum Anconitanum Episcopum podagrosum miraculis coruscasse. Nam cùm quadam die ciuitas Anconitana succẽsa esset: cúmque vehementer arderet, occurrerunt omnes, vt ignem extinguerent; sed illis aquam certatim proiicientibus, ita crescebat flamma, vt iam totius vrbis interitum minari videretur. Verùm sanctus ille Antistes manibus licèt gestatus alienis, vrbis incendium ex aduerso corpus suum flammis obiiciens, derepentè cessare fecit, potentior virtute, quàm pedibus. Terra denegata erat illi calcanda, vt liberiùs cælum mente conscenderet. Lib. 1. Dial. cap. 6.

C Si tantæ sanctitatis viri his fuerunt doloribus afflictati, quid miramur, si nos peccatis onerati similibus premamur cruciatibus? Non obstante quacumque podagra, sanctitatem conseruarunt, & ad æternam fœlicitatem peruenerunt; non enim obstat podagra, nec alius morbus sanctitati, ac vitæ probitati, dummodo patienter feratur, Deóque gratiæ agantur.

Philemon Sophista morbo articulari laborans dicere solebat: *Comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pedes non habeo: dolendum est, manus & pedes habeo.* At verò Philostr. in Sophistis.

Christiani simili morbo laborantes, licèt non habeant manus ad manducandum, & pedes ad ambulandum;habent tamen manus & pedes ad merendum: quia, si æquo animo dolores manuum & pedum, & alios huiusmodi patiantur, magnum sibi comparabunt meritum, augebúntque sibi gratiam. Viribus enim animi potiùs, quàm corporis resistitur diabolo,& acquiritur cælum.

Lib. 4. var. hist. Miratur Ælianus Democritem pugilem, qui cùm podagra, doloribúsque pedum diuexaretur, ad certamina venit, & consistens in stadio, descripsit sibi circum, & iubebat aduersariis, vt se expellerent extra lineam. At illi victi sunt ab ægroto, & ipse cùm bene, & fortiter in statione sua perstitisset, coronam secum deportauit. Sic & vos, ô podagrosi, in vestra lectica decumbentes potestis domesticos aduersarios debellare,mundum scilicet, carnem, & dæmonem; qui, si patientiæ clypeo armemini, extra lineam rationis,aut extra viam æternæ beatitudinis vos expellere nullo modo poterunt, imò victoriam reportantes coronam deportabitis.

Quodnam autem remedium sit huic morbo D adhibendum,vix reperitur.Nam

Ouid. 1. de Ponto. *Soluere nodosam nescit medicina podagram.*

Quamquam alium morbum dicunt esse huius morbi remedium, nempe paupertatem, Lib. 6. epist. 89 de reb. famil. quam ferè omnes fugiunt. *Si quid*, ait Petrarcha, *aduersus podagram auxilij est, totum à paupertate poscendum est; podagræ medicina optima est paupertas, seu illam necessitas, seu vo-* Lib. 6. lect. antiq. *luntas attulerit.* Refert Cœlius aliquos hoc

morbo

morbo laborantes, proſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe.

Scribit idem Auctor interdum ſale podagram curari. Hoc autem an verum ſit, & quomodo adhiberi & applicari debeat, dicant Medici. Ego verò iis, quæ per ſalem intelliguntur, libenter dicerem potiùs curari, cibi videlicet parſimonia, omníque in viuendo & comedendo adhibita moderatione, & prudentia, cuius præcipuè ſal ſymbolum eſt. Sicut enim parum ſalis ab homine ſumitur; ita ſi parum alimenti à podagroſis ſumatur, tandem fortè conualeſcent, aut ſaltem mitigabuntur dolores. Nam conſonum eſt, vt modicitas expellat, quod nimietas appellat. Ibidem.

Podagram morbum eſſe peregrinum autumat Plinius. [Nam, *inquit*, ſi Italiæ fuiſſet antiquitùs, Latinum nomen inueniſſet: non enim Roma, cùm ſudando, laborando, & vires exercendo homines viuebant, hoc malum cognouit.] Dico itaque; ſi more peregrini victitaſſes, morbus iſte peregrinus fortè non te vexaſſet: peregrini ſemper ambulant, multa patiuntur incommoda. Exiſtimant autem aliqui hunc morbum euenire homini ſuauem vitam ducenti, ac parum ſe exercitanti. Lib. 26. cap. 10.

Porrò, notat Hippocrates, ſpadones & eunuchos nunquam podagra laborare. Nolo tamen inde colligere, podagroſos libidini operam dare, vel dediſſe; cùm, teſte Galeno, podagram caſtratos non tentare verius fuerit In Aphor.

 rit

rit temporibus Hippocratis, quàm nostris, in quibus plerique reperiuntur rei Venereæ dediti, qui podagra minimè laborant: quidam autem podagra detenti, qui aliàs castissimi sunt. Verùm, si tandem credere cogeremur eunuchos non podagrizare, libenter ego consulerem podagrosis, ac omnibus aliis,

Matth. 19. vt de illis essent eunuchis, de quibus Christus loquitur, qui scilicet se castrauerunt propter regnum cælorum.

Seneca nullum aliud remedium præterquàm delinimentum suæ podagræ adhibuisse scribit. [Delinimenta, *inquit*, magis quàm remedia podagræ meæ compono.] At delinimenta nostra, tam huic morbo, quàm cæteris componenda, sint patientia, recordatio nostrorum delictorum, ac gratiarum actiones. E

Lib. de vit. beat. c. 17.

Quid inter dolores podagræ agendum sit, indicat Diuus Gregorius, qui se aliósque podagricos sic consolabatur. *Podagra doloribus torqueor, qui & mihi, & vobis non dispariliter nocui sunt. Inter quos, quid alind debemus, nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis, quia pœna præsens, si animum afflicti conuertit, finis est culpæ præcedentis; si autem ad timorem Domini minimè conuertit, initium est pœnæ sequentis. Curandum est igitur, ne de tormento ad tormenta transeamus.* Quod certè fieret, si inter huiusmodi dolores in voces blasphemiæ prorumperemus, & gratias Deo non ageremus.

Lib. 9. epist. 25.

Hanc

Hanc tanti Doctoris Sancti Gregorij sententiam attentè meditabatur insignis Doctor frater Ioannes Ruffus, aliàs Margatus, Lugdunensis, Ordinis Minorum regularis Obseruantiæ, quem honoris & piæ memoriæ gratiâ hîc recensere minimè quoque erit ingratum. Is etenim, cùm per viginti circiter annos nodosa, si quis vnquam, podagra laborauerit, fortem nihilominus se adeò præbuit, vt à publicis concionibus, Lugduni præsertim, etsi podagrosus vehementer, minimè abstinuerit; ita vt omnibus & singulis auditoribus non tantùm in admiratione foret, sed etiam hæreticis, imò vel ipsi Bezæ hæresiarchæ, aliisque eius asseclis Ministris & sectatoribus, qui tunc temporis morabantur Geneuæ, tamquam clypeus formidabilis oppositus & à Deo positus esse videretur; multi siquidem hæretici eius fama commoti, Geneua Lugdunum petebant, qui, nescio qua vi, nonnisi certè diuina, eius verbis tamquam carbonibus consolatoriis perculsi & inflammati, statim ad fidem Catholicam conuertebantur. Vnde quamuis seipsum ferè mouere non posset, vtpote qui propter prædictum morbum in sella gestatoria ad sacrum pulpitum deferendus erat, sæpe sæpiùs tamen veræ & orthodoxæ fidei hostes mortem ei comminati sunt. Sed aduersus eum, Deo sic illum reseruante, nihil prorsus præualuerunt, quinimò tanti apud omnes tum sui Ordinis fratres Franciscanos, tum sæculares meriti extitit, vt omnium votis & applausu, in Capitulo prouinciali, in

Conuentu sancti Bonauenturæ Lugduni celebrato, podagrosus licèt, in ministrum prouincialẽ Prouinciæ sancti Bonauenturæ electus sit; nec id solùm, sed cùm ex eo officio incumberet ei ad Capitulum generale Romæ celebrandum proficisci, ecce & illuc pergit, atque inter tot, tantósque viros eximios, quibus tum Ordo sacer clarebat, ille etiam pro Cismontana familia Diffinitor generalis est electus & declaratus. Nec ibi sistit, cùm namque ex tam difficili, támque incommoda peregrinatione, in qua parum abfuit quin naufragium pertulerit, Lugdunum rediisset, in prædicandi præclaro munere Guardianus præfati Conuentus sese cõtinuò exercuit, necnon multis, quæ palàm apparent, reparationibus eum auxit, ornauit, amplificauit. Tandem cùm fermè nullum in suo corpore membrum, præter linguam, quæ certè tam multos ad meliorem frugem reduxerat, sanum superesset, summas Deo gratias agens, obiit fideliter in eodem Conuentu Guardianus, anno à parta salute mundi millesimo sexcentesimo sexto, die mensis Decembris decimatertia.

Lib. 3. Tuscul. quæst. Laudat Tullius Possidonium, quòd constanter tulerit articulorum dolores, quibus cùm magis premeretur, dicere solebat: [Nihil agis dolor, quamuis sis molestus, nunquam te esse confitebor malum.] Dic tu dolore pressus: nihil agis dolor; non propterea aliquod committam, vel proferam malum. Non enim de hoc malo est conquerendum, ex quo bonum nobis est colligendum.

Miphi

F Miphiboſeth Ionathæ filius, deleta Saülis domo ſolus ſuperfuit, quia vtroque pede claudus non potuit intereſſe bello, quo ceciderunt fortes Iſraël. Inſuper auitos agros ſolus poſſedit, & Regis Dauid menſæ particeps fuit. Tantum ergo illi pedum ægritudo contulit, vt & diutiùs, & fœliciùs viueret: ſi liberè potuiſſet incedere, miſerè potuiſſet corruere. Itaque pedum imbecillitas illi non obfuit, ſed profuit.

Qui grauiter deliquerunt, incarcerantur, ac interdum manicis, compedibúſque includuntur, vt puniri, & ne iterum peccare valeant: fortè peccaſtis, ideo iuſtè & miſericorditer Deus vult, vt ſit vobis carcer lectica veſtra, in qua iacetis: chiragra veſtra, veluti manicæ; & podagra veſtra, ſicut compedes, quibus detinemini, vel vt puniamini, vel vt mereamini: aut vt ne grauiùs offendatis, præpediamini. Fœlices igitur huiuſmodi carceres, fœlices manicæ & compedes, quibus in hoc mundo purgamur, vel quibus mereri poſſumus, ac quibus pedes noſtri prohibentur, ne ad malum tendant, & manus noſtræ, ne ad illicita ſeſe extendant. Sic enim nobis aliquando expedit retrahi: quia vbi ſoluti ſumus, vagamur & laſciuimus.

Non tantùm miſericorditer, ſed & ciuiliter nobiſcum agit Deus, dum abſque vlla infamiæ nota, ciuili quodam ac temporali carcere, talibúſque vinculis nos detinet incluſos, vt commiſſa peccata defleamus, & in poſterum nobis caueamus, ne alterius car-

ceribus, igneísque vinculis mancipemur. Non omnibus hoc contulit beneficium: propterea hortatur Diuus Gregorius, vt tanti beneficij memores simus. *Considerandum quoque est*, inquit, *quanta erga nos dispensatione pietatis agit Conditor noster, quòd morte dignos assiduè percutit, & tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus indicium, quia derelicti non sumus, qui assiduè flagellamur. In ipsis itaque verberibus Dei reuocemus ad memoriam & eius munera, & nostri reatus damna. Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit, & quanta mala sub eius bonitate commisimus.*

Ibidem.

Cauete ne similes sitis Regi Asa, de quo sic conqueritur Scriptura; *Ægrotauit Asa dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in Medicorum arte confisus est.* Quasi dicat: cùm vix possit iste morbus arte Medicorum curari, non erat in eis confidendum, sed Dominus quærendus, non pedibus, aut manibus, si dolore præpediantur; sed corde & animo. Cùm igitur vobis, ô podagrosi, liber sit animus, liberúmque cor, ad Deum animo tendite, corde illum diligite, eíque gratias agite, imò tanto ardentiùs, quantò dolores vexabunt vehementiùs. G

2. Par. 16.

Cæterùm, Seneca agens de morborum doloribus fortiter perferendis, inde probat, & podagræ dolores contemnendos, quòd amantissima nostri natura ita disposuerit, vt cùm exilia & macerrima membra doleant, citò obstupescant; atque ita tolerabilis, aut breuis

breuis sit dolor. Maximè, *inquit*, dolores consistunt in macerrimis corporis partibus. Nerui, articuli, & quidquid aliud exile est, acerrimè sæuit, cùm in arcto vitia concepit. Sed citò hæ partes obstupescunt, & ipso dolore sensum doloris amittunt. Sic podagra, & chiragra, & omnis vertebrarum dolor, neruorúmque interquiescit, cùm illa quæ torquebat, hebetauit: impetus mora extinguitur, & finis dolendi est obtorpuisse.] Verùm vt illa vexatio fiat purgandi, vel merendi occasio, postulanda est potiùs in illis doloribus patientia, quàm desideranda torpedo. Æquum enim est, vt qui toto corpore peccauimus, in neruis saltem & articulis torqueamur, ac macerrima membra doleant, vt pinguiora purgentur. Optandum est igitur, vt non cessent cruciatus, quibus possunt deleri reatus. Epist. 78 ad Luc.

Propterea reuocandi sunt sæpissime in mentem intentissimi dolores, quos in inferno patiuntur damnati; illos fortè non euitaremus, quia peccare possemus, nisi præsentes dolores sustineremus. Audi Hugonem. *Quosdam*, inquit, *præsciens Deus multa peccare posse, flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent; vt eis vtilius sit frangi languoribus ad salutem, quàm remanere incolumes ad damnationem.* Lib. 2. de anima.

H Cogitate insuper acerbissimos illos dolores, quos Christus in fixione clauorum manuum & pedum sustinuit. Nam sicut flagellatione visus est tamquam leprosus: ita huiusmodi transfixione factus est velut podagrosus, & chiragrosus. Hanc autem do-

lorum

lorum acerbitatem ex eo probat Angelicus Doctor, quòd in locis neruosis Christus fuerit transfixus. Hi enim dolores adeò vehementes esse solent, vt multis spasmum causauerint, aliis membrorum stuporem, ac mentis alienationem immiserint: vnde Diuus Cyprianus sic ad Christum. *Consideraui*, inquit, *opera tua, & expaui clauis sacros pedes terebrantibus, fossisque tuis manibus*, &c. Illam etiam dolorum acerbitatem explicans doctissimus Eckius, sic ait: *Manus altera obtuso clauo, vt grauior esset dolor, cruci affixa est: altera verò, quando iam foramen attingere non poterat, funibus sic extensa est, vt venæ disrumperentur.*

3. part. qu. 46. art. 6.

Cypr. de pass. Dom.

Tract. de pass. Dom. consid. 3.

Non aliter extensum est Christi corpus, quàm solet extendi tympanum; ita vt omnia Christi membra, nerui omnes, venæ quoque, atque arteriæ velut chordæ extenderentur. Quare Lodulphus reuelatum asserit pio cuidam viro, Christum Dominum nullam maiorem sustinuisse pœnam, quàm huiusmodi transfixionem; quod verum esse etiam cóstat ex reuelationibus Beatæ Brigittæ. Dicat igitur Diuus Augustinus; *Claui & lancea clamant.* Quid clamant? maiorem præ cæteris fuisse illum dolorem: clamant claui, & tacet Christus hæc pro te patiendo. Cur ergo te excrucias? cur vociferaris, te minimo premente dolore? Non indiget Deus tuo clamore, qui optimè nouit tuos dolores: at tu clauorum vociferatione indigebas, qui tam acerbos Christi dolores non attendebas. Si adhuc interroges quid clament isti claui, respondet

Lib. 6. c. 15.

Augustin.

Ber

Bernardus. *Clamat clauus, clamat vulnus, quòd in Christo sit Deus reconcilians mundum sibi.* D.Bern.
Aliam quoque egregiam Diui Iustiniani responsionem eidem interrogationi adhibere placet. *Clamant claui*, inquit, *lancea, irrisiones, & verbera, vt ipse toto corde, totisque visceribus diligatur, qui pro dilectione nostra talia, ac tanta pati dignatus est.* D.Iust. Clamant denique hæc omnia, vt tu dolendo taceas, ac pro Christo hos tuos dolores æquanimiter patiaris, vt illo tandem sine fine potiaris. *Nihil est*, ait Gregorius, *adeò graue, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reuocetur.* D.Greg. Non debent tuis importunis clamoribus, & eiulatibus interrumpi tam suaues, támque iustæ illorum instrumentorum voces.

Ad eos qui calculo, siuè lapillis & arenulis in renibus, aut vesica ingeneratis laborant.

CAPVT XXII.

A PRECETVR vnusquisque, dicátque illud Tibulli; Lib.2. Eleg.4.

O ego non possim tales sentire dolores.

Tanti enim sunt, vt inter morbos experimento comprobatum sit, vti docet Plinius, asperrimos cruciatus esse calculorum. Narrent qui sentiunt, quorũ cùm sim de numero, eos consolando, meipsum consolabor. Recordemur

in

in primis Deũ se habere erga nos, sicut nautæ erga naues, quas tutò ad portum deducere cupiunt: solent enim eas saburrare, immittendo, scilicet, lapides & arenas, vt eis stabiliantur, & huc, atque illuc à vento non circunferantur, & ad scopulos non allidantur. Solin. Grues, teste Solino, arenas volaturæ deuorant, sublatísque lapillis ad moderatam grauitatem saburrantur: ita vt de illis dicere possimus,

Virg. 4. Georg. *——& sæpe lapillo,*
Vt cymbæ instabiles fluctu iactante saburram
Tollunt.——

Deus opt. max. vult nos saluare, dum dignatur his lapillis, calculis, aut arenulis renes nostros, aut vesicam onerare & saburrare. Si enim leuitaremus, vix mortem æternam euitaremus: vt ad portum salutis deducamur, necesse est horum pondus, & cruciatus sustineamus. Non ergo grauemur grauari, qui cupimus saluari.

Inuenio apud veteres multiplicem calculorum vsum. Primus quidem & antiquissimus fuit ad computandum: huc enim spectat vetus illud peruulgatúmque prouerbium, *Ad calculos reuocare*; dictum in eos qui nimio plus subtilem exigunt computationem, exactámque nimis subducere rationem volunt. Alter calculorum vsus fuit in iudiciis, ad significandum absolutionem, vel condemnationem: absolutio enim albo lapillo notabatur; atro autem condemnatio.

Tertius vsus erat in comitiis & in ferendis suffragiis pro creatione magistratuum: nam cui

cui fauebant,& suffragabantur, eius nomine signatus calculus candidus dabatur.

Quartus vsus fuit ad denotandos dies lætos & faustos:nam quo die valde lętum quippiam & prosperum eis contingebat,eum candido lapillo veteres notare consueuerant. Cuius consuetudinis originem Plinius à Lib.7.c.4. Thracibus repetit, hunc in modum scribens. [Thraciæ gens calculos colore distinctos pro experimento cuiusque diei in vrnam condit, ac supremo die separatos dinumerat, atque ita de quoque pronunciat.]

Quintus calculorum vsus, secundùm Aretam,fuit in theatris,atque certaminibus, vbi calculus candidus victori tradebatur, tamquam symbolum & victoriæ ab eo partæ, & præmij, quod strenuè certando, & vincendo promeritus fuerat.

B Non est dubium, quin Dominus per istos calculos quibus premimur, voluerit nos animum & cogitationem referre ad suprà dictos calculorum vsus. Primò quidem vult nos *ad calculos reuocare*, dum permittit nos calculo laborare: vult, inquam,vt his nostris lapillis, siue calculis in mentem reuocemus, quàm exacta à nobis omnium actuum nostrorum exigenda sit ratio, vt ita maturè ad eam reddendam nos præparemus.

Vult præterea, vt per illam, quam in hoc morbo ferendo debemus habere patientiam, candidum calculum,hoc est,absolutionis beneficium mereamur, & inter electos, vel cælorum magistratus numeremur: atque ita faustum & lætum quid nobis euenisse agnoscamus.

ſcamus. Quia coronabimur, dabitur nobis candidus calculus, ſi lapillorum, aut calculorum dolores patienter tolerauerimus, ac victores contra impatientiam euaſerimus. Audi, quid Spiritus dicat Eccleſiis: *Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.* (Apoc. 2.)

Quid autem per calculum candidum, & nomen in eo ſcriptum intelligatur, indicat Ambroſius his verbis. *Poteſt per calculum, noménque in eo ſcriptum, beatitudo cæleſtis patriæ deſignari; vt per calculum ſignificetur cæleſtis patria; per nomen autem in eo ſcriptum, beatitudo cæleſtis patriæ figuretur. Hoc igitur nomen nemo ſcit, niſi qui accipit: quia quanti ſit illa cæleſtis beatitudo nemo ſcire valet, niſi qui ad cæleſtem patriam peruenire meruit, iuxta illud Iſaiæ: Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.* (Iſaiæ 64.) Hos igitur prementes calculos nunc patiamur, vt aliquando calculo candido, & nomine in eo ſcripto potiamur.

Præterea per calculum candidum vincentibus promiſſum, intelligit Victorinus (Vict.) gemmam pretioſam. Idem ſentit Primaſius (Prim.), qui ſic ſcribit. *Calculus eſt gemma pretioſa, quæ ad morem illius margaritæ, quam negotiator inueniens, venditis omnibus comparauit, intelligenda proponitur. Alia denique tranſlatio pro calculo candido, margaritam poſuit.*

Vnde non eſt prætereundum, quod adnotat D. Hieronymus explanans illa verba Iſaiæ (Iſaiæ 6.); *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus,* &c. Vbi pro illa voce (*calculus*) apud

apud Septuaginta Græcè est ἄνθραξ, Latinè *carbunculus*. Hæc sunt verba D. Hieronymi. *In Hebræo pro carbone, quem posuerunt Septuaginta, legitur calculus, Interpretibus super hoc consonantibus. Videntur autem Septuaginta transferentes in hoc loco ἄνθρακα, idem sensisse quod cæteri: ἄνθραξ quippe, quem nos carbunculum interpretamur, genus est lapidis fulgidi, atque nitentis, quem etiam in duodecim lapidibus inuenimus.* Epist. 143. ad Damas.

C Carbunculum igitur dicimus gestare, qui nouit patienter calculum tolerare. Liceat ergo mihi calculosos vocare carbunculosos, & gemmis ornatos. Quidni? Dolores enim & persecutiones, pretiosos, ac quasi consecratos efficiunt, quos afficiunt. Probatur: Laïcus erat Dauid, sed Saülis persecutione tamquam chrismate inungebatur & Antistes consecrabatur: ideo panes propositionis solis Sacerdotibus reseruatos comedere non verebatur. Hoc diligenter obseruauit idem Hieronymus. *Dauid non erat de Sacerdotibus, nec licebat ei comedere panes propositionis; sed quia persecutio Saül virtutum illius profectus erat, propterea in fuga sua, dum nescit, subitò Antistes efficitur, & accipit panes propositionis, & non violat mandatum Dei.* Cap. 1. in Soph.

Sic filij Machabæi dolorum ac tormentorum tolerantia veluti Antistites & consecrati euaserunt, quorum mater dum illorum cruciatus cerneret, sic eos apud D. Gregorium Nazian. alloquitur. *Euge filij mei, euge legis, canaque senectutis meæ, atque ciuitatis Antistites.* Initiabantur, dum immanissimè ex-

cruciabantur, ac carnificum manibus discerpebantur, & ardenti sartagine torrebantur. Sicut igitur qui patienter tolerat persecutionem, sibi aliqualem acquirit consecrationem: ita, qui libenter patitur calculum, pretiosum obtinebit carbunculum. Non ergo pigeat ferre, quod potest nobis pretiosa conferre.

In locis arena conspersis pugnabant olim gladiatores, vnde adagium; *In sua quisque arena.* In arenam descendere dicebantur, qui in arenam præliaturi descendere cogebantur. Non coronabatur qui in arena fortiter non luctabatur. Vult Dominus nos in arenam, aut arenas in nos descendere, antequam valeamus in cælum ascendere. Vult, inquam, probemur an strenuè in nostris, aut cum nostris arenulis dimicemus, & patienter hos dolores toleremus; atque ita (arena est exigua, qua nobis præmia donantur perpetua) illam perferamus, vt hæc referamus. Quod non bene cohærebat, vocabatur à Seneca, *arena sine calce.* Non sint nostræ arenulæ absque calce patientiæ, vt nobis fiant meritoriæ. Si enim nobis nocent cum pituita, proderunt cum patientia.

Ouid. 3. Am. *Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit: olim*
Sæpe tulit lassis succus amarus opem.

Calculus à calcando dicitur. Calcandus est nostra patientia calculus, quo premimur. Lib. 5. Mor. 3. *Sancti viri*, inquit Diuus Gregorius, *aduersitatem calcantes tolerant.* Apud doctos passim legimus, *Conna calculus*, à Conna quopiam citharœdo; & dicebatur de re nullius,

aut

aut parui momenti. Sit nobis iste morbus tamquam Connæ calculus: illum conculcemus & contemnamus patienter ferendo: est enim parui momenti, modicæque durationis, si cum doloribus inferni comparetur.

D Nonnulli dicunt, ideo nos vehementer cruciari his lapillis & calculis, quia angustos habemus meatus: si enim lati essent, facilè transirent, & nullo modo nos premerent & afficerent, quod libenter crediderim. Verùm transeuntibus illis per huiusmodi angustos meatus, atque ita nos vehementer prementibus, meminerimus, quòd fortè per angustam portam, ac per arctam viam quæ ducit ad vitam, non intraremus, si hac angustia non afficeremur, & hoc morbo non laboraremus. Nónne audis Christum? *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam!* Matt. 7. Precare Dominum, vt sicut posuit in te angustas vias, ita ponat te in arctâ via, & faciat transire per angustam portam, quam pauci inueniunt. Illam tu inuenisti, si dolores horum calculorum patienter propter Deum tulisti.

Dolores & labores præsentis vitæ sunt illa arcta via, quæ ducit ad beatam vitam; illos nō respuamus, qui illam vitam desideramus. In via autm & porta quis non permanet, sed transit. Ita transibunt, & finiētur isti dolores, atque ita, si patientes erimus, per citò transeuntia perueniemus ad semper permanentia. *Non minima consolatio est*, inquit Euthymius, D. Euthym. *vocare ipsam portam ac viam, siquidem neutra permanet, sed transit.*

Recordemur præterea, multos pios viros lapidibus extrinsecus aduenientibus fuisse obrutos, quos non cum tædio, sed cum gaudio susceperunt. De Diuo Stephano sic canit Ecclesia: *Ille gaudens suscepit lapides, vt mereretur accipere coronam gloriæ.* Qui permisit illum lapidari, vt mereretur coronari, permittit & nos his lapillis & calculis cruciari, vt possimus saluari. Sint nobis isti lapilli dulces, sicut & Stephano lapides torrentis dulces fuerunt. Dulces, inquam, illi erant, quia à dulci manu Dei emanabant, & dulcem ei requiem comparabant. Si duri sint nostri lapilli, scito
Lucan.l. 9. quòd *gaudet patientia duris.* Hac duritie purgatur durities cordis nostri. His ita-
Hymn.Sancti Ioan. que duris lapillis, *pectoris duros lapides repelle.* Et satius nobis sit his lapillis & calculis affici, quàm mola asinaria in collo suspensa, in profundum demergi: fortè hanc non euitaremus, nisi illis laboraremus; ideo laudem Domino decantemus.

Mirabatur Cicero, quòd Demosthenes coniectis in os calculis, summa voce versus multos vno spiritu pronunciaret. Gaudebunt cælicolæ, mirabuntur terrigenæ, si coniectis, aut in renibus nostris, vel vesica, genitis calculis & lapillis, laudes, & gratiarum actiones Domino promamus. Dauid Domino benedicturus dicebat: *Benedicam Dominum*, &c. Quare? quia *increpuerunt me renes mei*: vel, vt alij legunt, *emendauerunt.* Vnde & Diuus Hieronymus vertit,
Euthym. *erudierunt.* Renes enim, quos Euthymius vocat

eat radicês concupiſcentiæ, lapillis, arenulis, aut calculis grauati videntur nos erudire, monere; & incitare, vt Deum laudemus, & amemus, & vitam in melius emendemus; culpas agnoſcamus, pœnitentiam agamus, bonáque operemur.

Ad leproſos.

CAPVT XXIII.

A QVAMVIS lepræ morbus opinione hominum habeatur maximus omnium, & miſeratione digniſſimus, tum quia incurabilis eſt, tum quia totum corpus hominis deformat, & exedit vſque ad oſſa, ac omnibus hominibus, etiã parentibus, fratribus, & amicis abominabile reddit, vt eius conſpectum & ſocietatem ferre non poſſint: legimus tamen nonnullas nationes leproſos ad ciuitates admittere. Apud Abiſſinos leproſi verſantur cum populo, vt videatur vulgaris morbus eſſe. Ioſephus ipſe ſic ſcribit. *Inter multas gentes leproſi verſantur, & in pretio ſunt, non relegantur, nec contemptim habentur: in expeditionibus militares dignitates, & in adminiſtratione Reipublicæ ciuiles illis committuntur, ac ne à templis quidem & fanis arcentur.* Perſis tamen, teſte Herodoto, inuiſi erãt leproſi, cùm etiam dicerẽt eum morbum immiſſum, quòd contra Solẽ homines aliquid deliquiſsẽt. Sed ſuperſtitioſa ac ridicula erat eorũ opinatio. Si

Lib. 3. Antiq. c. 10. & 13. & 1. cõtra Apion.

Lib. 1.

enim etiam apud fideles foras leprosi eiiciantur, hoc non fit propter culpam, sed propter lepram, qua sani eorum consortio possent infici.

Mementote eodem vos affici morbo, quo multi graues homines fuerunt percussi. Leprosam manum habuit aliquando Moyses: fuit & Maria soror eius septem diebus lepra percussa. Naaman princeps militiæ Regis Syriæ, *erat vir fortis & diues, sed leprosus.* Giezi seruus Helisæi Prophetæ fuit quoque subita fœdatus lepra. Rex Azarias, aliàs Ozias, *fuit leprosus vsque in diem mortis suæ, & habitabat in domo libera seorsum.* Beatam Genouefuam Parisiensem præsidem & patronam multis annis lepra laborasse testatur Volaterranus. Narrat idem, Froilam secundum Regem Asturum in Hispania, filium magni Alphonsi, fuisse lepra correptum. Isti omnes patienter hunc morbum tolerauerunt; videbant enim sibi euenisse vel à Deo immittente, vel permittente: ita & vos eundem libenti animo feratis, vt ex eo aliquem fructum & meritum referatis.

Exod. 13. 4. Reg. 5. Ibidem. 4. Reg. 15. Volat.

Gaudete quòd eo morbo laboretis, qui ab aliis morbis, nempe peccatis, vos vt plurimùm defendit. Audite quid narret Marulus de quadam virgine. *Andragosina virgo à patre desponsata Ausberto cuidam, qui domesticus erat Vandegisilli Comitis Palatini, pro tutanda virginitate Deum orauit, atque hinc lepræ morbo deformatam exhorruit sponsus, qui sanam antè adamauerat, intactámque reliquit & repudiauit. Neque illa quicquam*

Lib. 5. c. 4.

quam pensi fecit tam acre malum, dum multò mallet castè viuere, quàm sana. Ne autem morbi huius causa in ambiguo esset, vt primùm professa est religionem, sana euasit. Ita palàm factum est, ideo fuisse leprosam, ne esset corrupta.

B Fortè vobis durum est arceri à consortio cæterorum hominum, & solos habitare extra ciuitates, iuxta illud; *Omni tempore quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.* Leuit. 13 Verùm si attendatis quàm iucundum & vtile sit seorsum & extra hominum congressum viuere, non ægrè feretis illo morbo laborare, qui cogit vos genus illud viuendi ducere; quod multi sine lepra sponte elegerunt. Audite precor, quid Seneca suo Lucilio respondeat, & consulat. [Quid tibi vitandum præcipuè existimem, quæris? Epist. 7. Turbam. Nondum illi tutò te commiseris. Inimica est multorum conuersatio. Quid me existimas dicere? Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imò verò crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. Nam conuictor delicatus paulatim eneruat & emollit; vicinus diues cupiditatem irritat; malignus comes quantumuis candido & simplici rubiginem suam affricat.] Satius vobis sit lepra corporali corripi, quàm illa lepra vitiorum corrumpi. Alius apud eundem Senecam dicere solebat: [Satis mihi sunt pauci, satis est vnus, satis est nullus.]

Myson cùm in solitudine ridens fuisset deprehensus, rogatúsque quid rideret, cùm esset solus: *At qui ob hoc ipsum*, inquit, *rideo*: *subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.*

Nolite igitur flere, propter quod alij risêre. Antisthenes rogatus quid emolumenti cepisset ex Philosophia; *Vt mecum*, inquit, *loqui & viuere possim.* Quia lepra inficimini, exules mundi efficimini. Sed hoc non vos terreat; quia, teste Diuo Basilio, *Exul mundi, hæres est paradisi.* Quidam apud Thomam Theodidactum dicere solebat: *Quoties inter homines fui, minor homo redij. Nemo securè apparet, nisi qui libenter latet. Qui se abstrahit à notis & amicis, appropinquabit illi Deus cum Angelis suis. Maximi sanctorum humana consortia vbi poterant vitabant, & Deo in secreto viuere eligebant.* Melius est homines euitare, quàm cum illis habitare, & illos fugere, quàm ad eos refugere.

Basil. de laude Eremi.

Lib. 1. de imitat. Christi. c. 20.

Multi viri tam inter fideles, quàm infideles mundum fugiebant tãquam leprosum, & vos eundem fugite leprosi. Sit vobis mundus leprosus, sicut vos mundo. Gaudete quòd tales sitis mundo, qualis vobis debet esse mundus. Paulum Apostolum imitemini, *cui mundus erat crucifixus, & ipse mundo.* Id est, sicut mundus horret crucem, vel aliquod cadauer crucifixum: ita & Paulum exhorrebat; & vice versa, mundus erat Paulo veluti crux, aut corpus crucifixum. Sicut omnes horrent fugiúntque cadauer pendens in patibulo; sic Paulus fugiebat mundum, & mundus Paulum. Horret vos mundus tãquam leprosos, illum horrete & fugite tamquam leprosum. Dolete, quòd doleatis à mundo deseri, cùm ab eo deseramini, quem vos deserere debuissetis.

Gal. 6.

Conside

Considerate patientiā Iob, non solùm quia D. Iacobus nominatim illam spectandam proponit; sed quia S. Patres, vt D. Chrysostomus, Apollinarius, Beda, & alij disertè testantur, Iob cùm aliis plurimis morbis, tum quoque lepra exitiali, quam vocant elephantiasim, laborasse. Ideo tamquam leprosum extra ciuitatem sedisse in sterquilinio, apertè habet editio LXX. Interpretum. Deinde sicut leprosi abominabiles esse solent etiam fratribus suis & amicis: ita Iob, *Fratres meos, longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me, & qui me nouerunt, obliti sunt mei,* Iob. 19.

C Denique sicut leprosi implacabili pruritu vexari solent; sic & Iob, ita vt coactus fuerit *testa saniem radere.* Solent enim in leprosis Iob. 28. digiti intumescere & putrescere, vt vnguibus se scabere nequeant. Hæc attendens Diuus August. vel si quis alius est auctor, in sermonibus ad fratres in Eremo, sic leprosos alloquitur. Serm. 32. *Fratres mei dilectissimi, scio, quòd percussit vos Deus, & leprosi facti estis vsque ad diem mortis vestræ. Ideo obsecro vos in Domino, vt non deficiatis in tribulationibus, quæ sunt pro gloria vestra: Ecce sanctus Iob, iustus, sapiens, diues, rectus, & timens Deum, & tamen leprosus efficitur, non conqueritur, extra castra proiicitur, ab hominibus despicitur, & deseritur, ab vxore blasphematur.*

Oculos etiam in Christum coniicite, quem tamquam leprosum reputarunt & fugerunt Iudæi, qui de illo sic apud Isaiam dicebant: *Vidimus eum, & non erat ei species, neque decor.* Isai. 6. *Et nos putauimus eum quasi leprosum.* Christus

cõparatur leproſo ob octo analogias. Primò, quia ſicut leproſus toto corpore lepra maculatus, ſui horrorem intuentibus incutit: ita Chriſtus toto corpore flagellis & vulneribus liuidus, horrorem ſimul & commiſerationem aſpicientibus commouebat: vt meritò Pilatus eum Iudæis proponens dixerit; *Ecce homo.*

Secundò, leproſus habebat veſtes diſſutas: ita milites ſciderunt veſtes, quin & carnem Chriſti.

Tertiò, leproſus habebat caput nudum: ita Chriſtus nudo fuit capite, ſed ſpinea corona coronato.

Quartò, leproſus habebat os veſte contectum: de Chriſto ait Iſaias, *quaſi abſconditus vultus eius.* Rurſum: *Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.*

Quintò, leproſus ſe contaminatum & ſordidum clamare debebat: Chiſtus totus cruentus quid clamat, niſi, *O vos omnes, qui tranſitis*
Thren. 12. *per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus.*

Sextò, leproſi caro erat viliſſima & abiectiſſima: Chriſtus ait; *Ego ſum vermis, & non homo,* &c. Similis fuit Chriſtus Iobo, qui ſedens in ſterquilinio non fuit agnitus ab amicis, quia non erat ei aſpectus, erátque deſpectus & nouiſſimus virorum.

Septimò, lepra ſolebant puniri ſuperbi: & Chriſtus noſtræ ſuperbiæ quaſi lepræ ſpeciem geſſit, eámque curauit ſua hac abiectione. Eius enim liuore curata eſt plaga ſuperbiæ noſtræ.

Octauò,

Octauò, leprosi vrbe pellebantur, nemo eos aditu, congressu, sermone dignabatur, omnes illos aspernabantur: ita Christus quasi leprosus extra portam eiectus, & crucifixus est. Vbi nostra vulgaris lectio habet: *Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt*, Diuus Hieronymus legit: *Quasi contra lepram meam steterunt, & qui iuxta me erant, de longè steterunt.* Hebr. 13. Psal. 37. 12.

D Vnde meritò hortatur D. August. vt semper præ oculis Christum habeatis, qui pro nobis & ad consolationem vestram talis voluerit haberi, quales vos estis. *Nihil*, inquit, *tam salutiferum, quàm quotidie cogitare, quanta pro nobis pertulit Deus & homo. Ecce enim Saluator passus est, leprosus in Cruce factus est, patiens factus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Quod si feceritis, infirmitatem non molestè portabitis.* Loc. cit.

Hinc fortè factum est, Christum sæpe dignatum sanctis suis apparere in specie leprosi, vt Martyrio Monacho apud D. Gregorium ita scribentem. *In terra Lycaonia Martyrius vita valde venerabilis Monachus fuit, qui pergens ad monasterium quoddam, leprosum quendam inuenit in via, ad hospitium suum redire volentem quidem; sed non valentem. Eum itaque pallio suo constrictum super humerum leuauit & tulit, vicinúsque monasterio, ad quod tendebat, magna voce clamauit: Currite, ianuas monasterij citò aperite, quia frater Martyrius venit Dominũ portãs: statim verò vt Martyrius ad monasterij* Homil. 36. in Euang.

sterij aditum peruenit, is qui leprosus putabatur de collo exiliens, & in specie vera Christi Dei & hominis apparens ad cælum rediit, dicens: Martyri tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cælos. Narrabat autem postea Martyrius, quòd cùm eum portasset, pondus minimè sensisset; nec mirum, quia portabat portantem omnia. Non horret vos Dominus, qui similis vobis dignatus est apparere hominibus. Horreat vos mundus, diligat vos Dominus: diliget autem, si pro eius amore hanc lepram toleraueritis.

Lib.16.c.13. Cæterùm vomitiones plurimùm prosunt leprosis, vnde Auicenna, referente Cœlio, leprosis, ratione vomitus, adiumento esse nauigationem sanxit: sed magis vobis curæ sit curari lepra spirituali; nempe culpa, quæ non per medicinalem vomitionem, sed per sacramentalem confessionem curatur. Ad Sacerdotes veteris legis leprosorum spectabat iudicium. Vnde Christus quosdam leprosos ad ipsum venientes misit ad Sacerdotes: *Ite*, inquiens, *ostendite vos sacerdotibus.* Legis antiquæ Sacerdotes lepram non auferebant, sed de sanitate leprosi sententiam ferebant; non curabant, sed aliquem esse leprosum, vel non leprosum declarabant. At verò Sacerdotes nouę legis longè præstantiores, ipsam peccatorum lepram purgant, veluti ministri summi Dei; absolutionisque sententiam verè ligatos soluendo, proferunt. Hoc adnotans Diuus Chrysostomus sic scribit. *Corporis lepram purgare, seu, vt veriùs dicam, non purgare quidem, sed purgatos probare,*

Luc.17.

Lib.3. de Sacerdotio.

probare, Iudaeorum Sacerdotibus solis licebat. At verò nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, verùm animae sordes non dico purgatas probare; sed purgare prorsus concessum est. Satagite igitur ne duplici lepra inficiamini, scilicet corporis & animae, quae est peccatum. Illa enim vos eiicit extra castra, haec autem extra astra. Vnde Euthymius: *Solam lepram animae conuenit execrari, quae est peccatum.*

Ad caecos.

CAPVT XXIV.

A CAPERE Leones ardui fuisse quondam operis, scribit Plinius: Lib.8.c.16. ideo necesse erat cuiusdam pallij iniectu caput illius animalis operire, atque ita oculorum erepto lumine torpescens facilè vincebatur & capiebatur. Fortè tanquam Leo ferocissimus Deo vocanti restitisses, nisi aliquò, vel alicuius iniectu lumen oculorum tuorum eripuisset, ac caecus fuisses.

Sic captus est Paulus, cuius conuersio à Act.9. caecitate inchoauit: nam per triduum in ciuitate Damascenorum nihil penitus videbat, vt sacra testatur historia. Verùm tunc coepit videre Deum, quando non potuit videre homines: tunc caelum cernebat, quando terram non discernebat. Dum caecus factus est, haec verba effatus est: *Domine, quid me vis facere?* Si caecitatem non incurrisset, Dei voluntatem

tem non agnouisset. Deo se ipsum offerebat, qui alios de medio auferebat. Ille vult Ecclesiam Dei tueri, qui neminem tunc poterat intueri. O beata cæcitas, quæ cæcum videre fecit, & lupum in agnum conuertit! de illo sic

& habetur 23. q. 4. Augustinus. *Paulus prostratus est: & vt cæcaretur, cæcatus est: vt mutaretur, mutatus est: vt mitteretur, missus est, vt qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur.*

Valde perpendendum est, quid de oculo

Eccl. 31. ob illicitas visiones dicat Scriptura. *Nequius oculo quid creatum est?* Nequissimi fuerunt Dinæ oculi, nequissimi Dauidi, ac illis viris,

Genes. 34. qui videntes filias hominum, quòd essent pulchræ, illas adamarunt, illísque abusi sunt, atque ob id aquis diluuij submersi sunt. Fortè tibi etiam nequissimi fuissent: hoc cognouit, qui te illis priuauit. Patienter igitur ferendum est, si tibi claudantur fenestræ, per quas ingreditur, quod te aggreditur. Iuxta

Lib. 3. de prouident. Saluianum, *oculi sunt fenestræ nostrarum mentium, & naturales cuniculi.* Sunt etiam veluti latrunculi deprædantes animam; hac de re

Thren. 3. conqueritur Ieremias: *Oculus meus deprædatus*

Lib. 3. Pæd. cap. 11. *est animam meam.* Clemens Alexandrinus vocat oculos, *primam originem, instrumentúmque præcipuum amatoriæ fascinationis.* Et, teste Lu-

Lucian. ciano, oculi sunt *prima amoris via*: ac denique homini illis abutenti sunt multorum malorum causa. Hinc Poëta:

Ouid. epist. 12. Her. *Tunc ego te vidi, tunc cœpi scire quis esses,*
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi, & perij, nec notis ignibus arsi.

2. Petr. 4. Diuus Petrus nonnullos scribit fuisse, *oculos haben*

B

habentes plenos adulterij & incessabilis delicti: id est, habentes oculos, quibus incessanter peccabant, modò hanc, modò alteram mulierem semper respicientes & concupiscentes; est enim humanus oculus insatiabilis, ac sæpe concupiscibilis. Quod non potuit, teste Quintiliano, magnus Orator Hyperides exorare pro Phryne, ipsa potuit apud sapientissimos Areopagitas obtinere, velo reducto pulchros ostentans oculos. Quint.lib. 2.c.15.

Diuus Bernardus describit oculos in genere esse occasionem peccati, indicium culpæ commissæ, & causam committendæ. Nam cor sæpe non optaret, nisi oculus monstraret; nec concupisceret, si oculus non respiceret. Est igitur oculorum visio frequens cordi peccandi occasio, & vix à corde expellitur, quod ei semel imprimitur. Vnde Gregorius: *Semel species formæ cordi per oculos alligata, vix magni luctaminis manu soluitur.* De gradibus humilit. Mor.in Iob. cap.31.

Obseruat Clemens Alexandrinus, quòd *ante totum corpus corrumpuntur oculi.* Cor quidem est primum viuens, & vltimum moriens: contrà verò, oculi vltimò viuunt, & primò moriuntur. Quod à sapientissimo rerum omnium conditore ita stabilitum esse crediderim, vt primò oculus deficiat, ne cor ampliùs inficiat. Videns Seneca oculos multis esse ruendi occasionem, sic aliquem cæcitatem deplorantem, consolabatur. [Oculos, *inquit*, te perdidisse ploras? habet & nox suas voluptates. Quàm multis cupiditatibus via incisa est? Quàm multis rebus carebis, quas ne videres, vel eruendi erant? Non intelligis partem Lib.3. Pæd. cap.11. Senec. in excerptis.

partem innocentiæ esse cæcitatem? Huic oculi adulterium monstrant: huic incestum: huic domum quam concupiscat: huic vrbem, & mala omnia. certè irritamenta sunt vitiorum, ducésque scelerum.] Audi quæso, quòd qui cæcus est, penè innocens est.

Multi à dæmonibus caperentur, nisi essent oculis capti. Nam sicut ostensis frondibus trahuntur pecora: sic Christi oues interdum ostensis rebus caducis, honore, gloria, pulchritudine, diuitiis, atque voluptatibus, ad peccatum trahuntur. *Dæmones*, inquit idem C
Lib. 2. stromat. c. 9. Clemens, *pulchritudines, glorias, voluptates, & eiusmodi visiones inescantes, his, qui facilè seduci possunt, portendunt, quemadmodum qui pecora abigunt, eis frondes porrigunt.* Certum est, visiones harum rerum terrenarum animas nostras inescare. Non est igitur ægrè ferenda cæcitas, quæ his nociuis visionibus priuat. Fortè mœchus esses, si cæcus non esses. Nescis mœchari videntem ad concupiscendum? Quoties vidisses, & concupiuisses, si oculis orbatus non fuisses? Hoc nouit, qui te illis priuauit: longè sunt à te vitiorum irritamenta, scelerúmque duces; non sit tibi cura de eo, quod tibi adulterium, aliáque monstrat mala. Gratias agas Deo, qui immissa tibi cæcitate, à tantis malis, tantísque periculis te eripuit. Satius tibi sit, cæcum ingredi vitam æternam, quàm videntem mitti in gehennam. Securiores sunt cæci,
Lib. 33. quia securiùs tendunt in cælum: vnde Pierius cæcitatem esse securitatis hieroglyphicum affirmat. Videndi non optes facultatem,

quæ

quæ ſemper non affert ad ſalutem ſecuritatem, imò etiam ſæpe infert dolorem, & triſtitiam dum illa videbimus, quibus perturbamur.) [Oculi, inquit Tullius, augent dolorem: quia ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt.] Cic.

Obſeruat Euthymius admirandam illam cuſtodiam, quam oculus pupillæ præſtat: nam tunica ſuper tunicam, & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia, & tranſlucida ſunt, ne vllam pupillæ, quæ ſuapte natura humida eſt, ac proinde mollis, inferant aſperitatem: alia verò exteriùs craſſiora, vt palpebrarum tunica, quæ duobus eſt ſemicirculis diſtincta, vt puluueris, atque aëris incurſum, & paruula quæque animalia in oculos inuolare ſolita, repellat ac ſubmoueat: quin pilis etiam vallatæ ſunt, vt ſudorem propè fluentem aliò auertant, neq; in oculum influere permittant. Itaque, ſicut ab authore naturæ prouiſum eſt, ne quid viſui noceret: ſic maxima cura adhibenda eſt, ne nobis, aut animæ noſtræ viſus noceat. Vnde Iſidorus Peluſiota: *Omnibus*, inquit, *viribus oculos cuſtodire, ac veluti fræno coërcere oportet, atque à curioſo & impudico aſpectu, vt intimas animi partes perſtringente, ſeſe abſtinere; maxima enim ex eo in animum improbitas influit.* Gaudeas igitur, Deúmque laudes, quòd cæcitate tua ab illa cura & ſolicitudine eximaris. In Pſal. 17.

D Scribit Hieronymus, quoſdam Philoſophos effodiſſe ſibi oculos, ne à contem- Lib. 2. contra Iouin.

platione Philosophiæ auocarentur, ideo sic Abigaum cæcum consolabatur. *Ne doleas, si non habeas, quod formica, & musca, & serpentes habent, id est, carnis oculos; sed illum te oculum habere lætare, de quo in Canticis dicitur: vulnerasti me, soror mea sponsa, vno de oculis tuis; quo Deus videtur, de quo à Moyse dicitur; Transiens videbo visionem hanc magnam. Denique quosdam etiam mundi Philosophos legimus, vt totam cogitationem ad mentis puritatem cogerent, sibi oculos eruisse.* Nolo tibi eruas oculos, sed si tibi contingat illis orbari, debes illam coactam cæcitatem patienter ferre, quemadmodum illi voluntariam. Eodem planè modo Beatus Antonius Didymum virum eruditissimum oculis orbatum, ac de illa cæcitate dolentem, consolabatur. *Miror*, aiebat, *prudentem virum eius rei dolere damno, quam formica, muscas, & culices habent; & non lætari illius possessione, quam Sancti soli, & Apostoli meruerunt.*

Satis tibi sit, quòd oculos animi habeas, quibus essentia diuina contemplanda est, quam Angeli sine oculis corporeis semper vident in cælo. Effice, vt per hanc præsentem cæcitatem peruenias ad futuram illam fœlicitatem. Caue, ne impatientia tua de tenebris interioribus proiiciaris ad tenebras exteriores. *Multò melius est*, inquit idem Hieronymus, *spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere.*

Sicut sagittarius claudit oculum, vt alio oculo dirigente certiùs metam, & terminum, siue scopum attingat: ita necesse est

inter

interdum corporis oculum claudi, vt meliùs mentis oculus Deum finem vltimum percipiat, certiúsque ad ipsum perueniat.

Nemini vnquam, nisi cæco dictum est à Christo: *Quid tibi vis faciam?* Illi Christus se offerebat, ac videbatur illius voluntati velle obtemperare; nec mirum, cùm vt plurimùm cæci obedientiores sint cæteris, vt constat ex alio cæco ab eodem Christo illuminato. Nesciebat ille, an vellet illum Dominus curare, tamen illi in omnibus obtemperabat. Hoc aduertit Chrysostomus, qui de illo sic loquitur: *Intuere cæci animum in omnibus obtemperantem. Præbuit vultum, nihil sollicitus, an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloë opus esset: non, cur lutum lineret super oculos, aut cur lauari præceperit: nihil tale reputauit; illud duntaxat curauit, vt obtemperaret.* Noli igitur dolere de statu, in quo, sicut magis quàm in alio cogeris obedire, ita meliùs quàm in alio salutem poteris inuenire. Et sicut obtemperas puero te ducenti quò vult, & quà vult; sic tibi obtemperandum est Domino te per hanc cæcitatem in cælum ducenti. Quemadmodum igitur cæco dictum est à Christo: *Quid tibi vis faciam?* Ita etiam Christo dictum est à cęco, aut saltem à non vidente: *Domine, quid me vis facere?* Offert se Christus non videnti, vt offerat se nihil videns videnti omnia.

Luc. 18.

Ioan. 9.

Chrysost.

Act. 9.

E Considerent insuper cæci, nobiliores & præstantiores virtutes cæcitate affici, aut saltem cæcas à pictoribus repræsentari. Nam fides nihil nisi ex auditu videt: spes nihil

percipit: charitas quoque corde tantùm intuetur: iustitia etiam oculorum lumine capta depingitur, quia meliùs clausis, quàm apertis oculis discernit. Et inter animæ potentias, voluntas nostra, sine qua beati esse non possumus, cæca potentia à Philosophis vocitatur. Illis forte virtutibus non esset quis præditus, nisi oculorum lumine esset orbatus: quia dumtaxat quæ videntur crederet, speraret, ac diligeret; & inuisibilia quę solummodo intellectu percipiuntur, negligeret. Itaque patienter feratur corporis cæcitas, quæ sæpe ad huiusmodi virtutes capessendas necessaria est; hoc Deus agnoscit, qui illam immittit.

Aliquos ad euitanda pericula, quæ ob visum potuissent incurrere, ita demisso vultu incedisse legimus, vt nihil nisi terram inspicerent. Oculos habebant, videbant, & videbantur non habere, nec videre. De quodam
Lib 3. c. 30. Imperatore sic loquitur Cœlius. [Procopium Imperatorem adnotatum annalibus est, humum intuēdo semper incessisse.] Christus ipse non metuens sibi; sed consulens periculo nostro, præsentibus adulteræ accusa-
Ioan. 8. toribus, oculos, corpúsque totum demisit humi. Hominem deorsum respicientem hieroglyphicè significabit animal quoddam, cu-
Lib. 8. c. 21. ius meminit Plinius, quod Catoblepas nomine Græco appellatur: habet enim graue caput, ac deiectum semper in terram. Forsitan Dominus idcirco liniuit lutum super oculos illius cæci nati, quo significabatur ei, vt deinceps duntaxat in terram, vbi reperi-

tur

tur lutum, oculos coniiceret, ne cælum amitteret.

Flante vento, & puluerem proiiciente, cogimur oculos claudere, ac veluti cæci ambulare; noceret enim tunc illos aperire. Ita arcendi sunt suggerente dæmone, atque vt decipiat, illicita præmonstrante. Quibusdam ergo prodest aliquando oculos claudere: tibi verò semper habere clausos. Si videntes noluit interdum videre: nunquam curent non videntes videre. Fenestram arcæ clausit à foris Dominus, quia fortè à Noë, aut à quouis alio cum sui dispendio aperiretur, nisi ab ipso Domino clauderetur. Sic idem Dominus præuidens te oculos in tuam perniciem aperturum, voluit eos ipsemet claudere, auferendo scilicet à te potentiam visiuam, ne illos valeas aperire, per quos poteras perire.

F Considerandi etiam sunt multi, qui cæcitate percussi, illam æquo animo tulerunt, ac in ea fortiter & piè se gesserunt: vt illorum exemplo patienter adueniens corporis cæcitas perferatur. Samsoni fortitudinem non Iud.16. minuit cæcitas, multóque plures hostium occidit erutis oculis, quàm antè integris occiderat. Tu quoque quem corporis visus destituit, mentis fortitudinem excita, bono animo esto; iam securior irruentes in te vitiorum cuneos excipies clausis obturatísque fenestris, per quas mors ingredi ad animam solet.

De Tobia seniore stercoribus calidis hirundinum excæcato sic loquitur Scriptura.

Tob. 2. *Et non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis euenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.* Ob quam patientiam anno à cæcitate sua quarto, visum recipere Angeli ministerio meruit, & rursum gratias Deo agens, ait: Cap 4. *Benedico te, Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu saluasti me.* Existimabat Tobias magnum esse gaudium lumen cæli videre; sed quia cæcus factus patiēter tulit hoc gaudio priuari, atque sic castigatus se humiliauit, & in omnibus gratias Deo egit, ideo maiori gaudio est affectus, dum nimirum non solùm visum recepit, quo mundus cernitur, sed & quo mundi Dominus conspicitur.

Sur. tom. 1. In historia Beati Vedasti Atrebatēsis Episcopi, cùm corpus eius in alium locum trāsferretur, legimus Andomarum Episcopum cæcum, cùm optaret videre Sancti ossa, illicò visum recepisse: deinde cùm orasset, si minus animę conduceret donum videndi, rediret infirmitas, iteratò oculis captum fuisse. O prudens votum, singularémque cæci patientiam, qui ne tunc quidem cernendi copiam postulasset, nisi tam pij desiderij causa incidisset! Ideóque Sancti corpore viso, ad cæcitatem suam reuerti maluit, quàm ad ea, quæ ante cæcitatem fortè se commisisse recolebat. Contempsit oculos, vt innocentiùs viueret; & innocentiùs victurum obducti denuò oculi fidem fecêre.

Sab. lib. 5. cap. 7. Petrus Abbas Clareuallensis graui valetudine vexatus oculum amisit, & se gaudere dixit, quòd è duobus inimicis alterius mole- G

stia

ſtia iam liber eſſet. Vnde colligitur, magis etiam gaudendum illis, qui vtroque orbantur. Et cur enim non ſe conſolari habeant, qui ambobus carent, cùm non ſit eis opus ad Deum cum Propheta clamitare: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem?* Qui quidem Propheta, ſi illos vel auertere per ſe potuiſſet, vel omnino non habuiſſet, neque adulterij, neque homicidij crimine ſe polluiſſet. Pſal. 118.

Maiolus Cluniacenſis Monaſterij Monachus cæcus erat, & tamen ſapientiæ ac ſanctitatis merito factus eſt Abbas Maticenſis; nec ſua ipſi obſtitit cæcitas, quin alios cæcos curaret: ſurdos inſuper, mutóſque & claudos ſanauit, proculdubio ſanaturus & ſeipſum, niſi multo plus emolumenti percipere ſe ſciret ex eiuſmodi imbecillitatis tolerantia. Itaque cæcus quidem vixit, ſed miraculorum famâ videntibus illuſtrior euaſit.

Ad Vbaldum Eugubinæ vrbis Epiſcopum, quoniam & ipſe miraculis pollebat, cæcum quendam veniſſe legimus, opémque implorаſſe, & ab eodem illi perſuaſum, ne viſum ſibi reſtitui expeteret, qui eo reſtituto, animę cæcitatem eſſet paſſurus; itaque incuratum dimiſſum. Conſolentur hoc ſaltem exemplo, qui videre deſierunt, ignari, ſi ſani eſſent, quàm continentes oculos forent habituri. Noluit Vbaldus cæco mederi, ne corpori ſubueniens, animæ faceret detrimentum.

Beata Lutgradis virgo, anthore Thoma Cantipratenſe, cæca facta, magis quàm antea viſionibus diuinis claruit, eámque Chriſtus ipſe per viſum monuit, vt patienter cæcita-

tem toleraret: liberam siquidem fore à Purgatorio, & multa visuram in cælis, quæ iam non videret in terris.

Rauis. Alia virgo, nomine Fara, quæ sub Heraclio Imperatore floruit, dum ab Hagerico patre ad nuptias compelleretur, in tantas prorupit lacrymas, vt cæcitatem contraxerit. Volebat orbari oculis, vt orbaretur marito; libenter incurrebat cæcitatem, vt seruaret virginitatem.

Cic. lib. 3. Tusc. Quid cæcos infideles memorem? inter quos Antipater Cyrenaïcus mulierculis quibusdam cæcitatem ipsius deplorãtibus: Quid agitis? inquit, an vobis nulla videtur voluptas nocturna? nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamur. Habet animus quo se delectet, etiam occlusis sensibus.

Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 11. Mesellus cùm præ nimia senectute oculis orbaretur, à Senatu pro munere ei datum est, vt curru in Senatum veheretur. Tu verò fac, vt hanc tuam cæcitatem æquo animo patiaris, vt ad cælum veharis, si non curru, saltem spiritu: sic enim itur ad cælum, nec est opus oculis corporeis, qui cùm sæpissimè impediant, non sunt lugendi si deficiant.

Pont. lib. 2. c. 8. de fort. domest. Aufidius Prętorius in cæcitate sententiam in Senatu dicebat, nec amicis deliberantibus deerat: Græcam scribebat historiam, & videbat in literis. Plerunque videmus magis docile ingenium, tenaciorémque memoriam cæcorum hominum esse, quàm videntium, & eò plus menti eorum datum, quò oculis minus. Conceptus enim, & imaginatio, & ipsa rerum reminiscentia, totam se penitus ad

ani

animam colligit, firmitérque inhæret, dum foras per varia visus obiecta nequit euagari. Ita fit, vt hac quoque de causa cæcitas nobis tolerabilior esse debeat, si acciderit. Quid ergo optas videre, ait Augustinus, cùm iã multis vidisse nocuerit; & plurimis non vidisse profuerit? Illud duntaxat optemus videre, quod oculus corporeus non videt, obiectum scilicet beatificum. In Ps. 99.

Cæterùm tantò minùs est corporis cæcitas deflenda, quantò magis mentis cæcitas est pertimescenda, quæ nihil aliud est, quàm obduratio quædam in peccatis à quibus non vult homo recedere; quod idem Doctor vocat extra Deum esse. *Penitus*, inquit, *extra Deum est, quisquis dum tempus est, corrigi noluerit. Penitus enim extra Deum esse, quid est, nisi esse in summa cæcitate?* Caue igitur, ne tua impatientia, & blasphemia, cadas in illam mentis cæcitatem, quia sic in sensum reprobum caderes. Augustin. in Psal. 6.

Ad quoscunque alios infirmos.

CAPVT XXV.

A TANTI fecêre homines valetudinem corporis, vt nihil dari in vita præstantius autumarint. Nec mirum; nam & ipse Sapiens: *Non est*, inquit, *census super censum salutis corporis*. Et, teste Menandro, Eccl. 30. Menand.

Non est valetudine præstantius aliquid in vita.

Vnde medicamina, quibus tuetur, vel recuperatur ſanitas, Philon Medicus, veluti quodam adagio, manus Dei appellare conſueuerat: alij verò, inter quos Auicenna, donum Dei vocitabant.

Verùm ſanitatem, & illud, quo conſeruatur, appellent antiqui, vt libuerit: nos autem non minùs donum Dei dicimus infirmitatem, vtpote quæ de manu Dei emanat, & quæ multa affert emolumenta. Nam in primis, ideo Deus aliquando immittit infirmitatem, vt reſipiſcamus, & vitam noſtram corrigamus. *Tuſſi laboras*, ait Auguſtinus, *pulmone deficis, cibum ſtomachus reſpuit, phthiſi decoqueris, vinum faſtidis, dyſſenteria ſauciaris, multimodo morborum genere afficeris; ſed & hæc, ſi oculum habes, ſi cordatus es, Dei tota ſunt; diſciplinam patris ne abiicias, fili*, &c.

Lib. de viſit. inf. c. 3.

Vocant aliqui morbum, vel potiùs lectum, in quo infirmitate percuſſi iacemus, locum certaminis. Nam, quemadmodum, qui in certamine inimicum, à quo læſus erat percutit, & in terram deiicit, ſtatim diſtricto gladio minitans, ei offert, vt proſtratus vitam, veniámque ab eo poſtulet; ipſe verò videns ſe in tanto vitæ diſcrimine poſitum, ſigna doloris oſtendit, palinodiam decantat, vitam poſtulat, ſatisfactionem promittit, ac terrore propter minitantem enſem perterritus, veniam efflagitat, atque in eum dicti, factíque pœnitet. Ita Deus nos in eum peccantes morbo percutit, ac in lectũ, vel in terram deiicit, vt, teſte Gregorio, *terroris ſui iaculo transfixos ad ſenſum rectitudinis renocet*, & vt culpam

Simile.

Lib 6. mor. cap. 14.

culpam agnoſcentes pœnitentiam amplectamur; quod fortè non præſtaremus, niſi morbo laboraremus. Hoc indicat Dauid; *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt.* Lento gradu peccatores tendunt ad Deum, nec ob vnam, aut alteram infirmitatem ſuos accelerant greſſus: at multiplicatis infirmitatibus coguntur accelerare, citóque pœnitentiam agere. Pſal. 15.

B Quòd autem morbi animum ægrotantis excitent, ingerántque ſalubre conſilium, ac firmum propoſitum correctiùs in poſterum viuendi, docet ipſemet Plinius, qui etiam ad hoc plus valere periculoſum morbum oſtendit, quàm omnia Philoſophorum præcepta, omnéſque de fugiendis vitiis, colendíſque virtutibus diſputationes. Illius verba, quoniam memoratu, obſeruatúque digna ſunt, lubet hîc adſcribere. [Nuper, *inquit*, me cuiuſdam amici languor admonuit, optimos eſſe nos, dum infirmi ſumus. Quem enim infirmum, aut auaritia, aut libido ſollicitat? Non amoribus ſeruit: non appetit honores, opes negligit: & quantulumcumque vt relicturus ſatis habet. Tunc Deum eſſe, tum hominem ſe eſſe meminit; inuidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit, ac ne ſermonibus quidem malignis aut attendit, aut alitur: mollémque in poſterum, & pinguem, ſi contingat euadere, hoc eſt, innoxiam, beatámque deſtinat vitam. Poſſum ego quod pluribus verbis, pluribus etiam voluminibus Philoſophi docere conantur, ipſe breuiter tibi, mihíque præcipere, vt tales Plin. lib. 7. in epiſt. ad Maxim.

tales esse sani perseueremus, quales nos futuros profitemur infirmi.] Hæc ille. Rex Antigonus postquam à graui morbo conualuerat, dixit; *Morbus hic submonuit nos, ne animo efferamur, cùm mortales simus.*

Plutarch. in Apoph.

Aliquid maximi ponderis reperiebat Apostolus in ægritudinibus, vt propterea gloriaretur, ac sibi placeret in eis: *Libenter,* inquit, *gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.* In corpore infirmo inhabitat virtus, siue fortitudo, & potentia Christi, tamquam in proprio habitaculo. Corpus infirmetur, & Christus apud nos hospitetur; corpus, inquam, morbo afficiatur, & anima Deo suo iungatur. Certum est enim, quòd, iuxta Gregorium Nazianzenum, *anima morbo affecta Deo propinqua est.* Ideo subiungit Paulus; *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus*, id est, infirmitates mihi placent, vel lætitia afficior propter infirmitates: assignátque rationem; *Cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Cui congruit illud Ioëlis: *Infirmus dicat, quia ego fortis sum*; fortis, inquam, non ad ambulandum; fortis, non ad manibus operandum; sed fortis, quia à vitiis vinci non possum. Tantò enim quis in hoc genere certaminis fortior est, quantò corpore debilior: quia tunc magis debilitatur fomes, cùm vehementiùs vexant infirmitates. Vnde Isidorus; *Valere te magis anima opta, quàm corpore: valere te magis mente opta, quàm carne. Aduersa corporis, remedia sunt animæ. Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat: languor vires libidinis frangit.*

2. Cor. 12.

Orat. ad ciu. Nazianz.

Ioël. 3.

Lib. 3. de summo bono.

C Propterea, & præterea maximè iuuant infirmitates ad reuocandos nos à peccatis, ad quæ dilaberemur, nisi morbo afficeremur, ac proinde damnaremur. Commendat Cœlius illud Vibij Crispi dicterium: *Perieram, ni* Lib. 13. *morbo essem grauiter conflictatus.* Certum est cap. 25. multos nunc in inferno cruciari ob plurima scelera, quæ fortè non perpetrassent, si aliquo morbo laborassent. *Quis enumerare sufficit*, ait Lib. 9 Gregorius, *quanti in sua luxuria dimissi, in blas-* epist. 25. *phemiis quoque, & superbia proruentes, in rapinis, & in iniquitatibus permanentes, vsque ad diem obitus, ita in hoc sæculo vixerant, vt nunquam dolorem vel capitis paterentur, & subitò percussi ignibus inferni sunt traditi?* Igitur potiùs requiratur infirmitas, si per illam acquiratur fœlicitas: illam non optemus incolumitatem, qua patramus iniquitatem. Nam, teste Augustino, *multi* In Ps. 97. *accepta sanitate lasciuiunt, qui ægroti casti erant, sanati adulteri fiunt: qui dum ægrotarent, neminem lædebant; receptis viribus inuadunt, & opprimunt innocentes.*

Non sunt morbi impatienter ferendi, cùm etiã Christo, & Sanctis similes nos efficiant. Propheta enim vocat Christum, *virum dolo-* Isai. 53. *rum, & scientem infirmitatem.* Et de illo sic Euangelista; *Ipse*, inquit, *infirmitates nostras* Matth. 8. *accepit, & ægrotationes nostras portauit.*

Quæres; cùm non legatur Christum vnquam ægrotasse, quomodo ægrotationes nostras portasse dicitur? Lyranus ita explicat hæc verba; *Ipse infirmitates nostras accepit:* scilicet famem, sitim, defatigationem, passibilitatem, mortalitatem; hos enim naturæ

humanæ

humanæ defectus in se accepit Christus. *Et ægrotationes nostras portauit*, id est, morbos hominum, quodammodo assumpsit in aliena persona, in quantum ægrotos misericorditer sanauit. Similiter Carthusianus interpretatur; Christus, inquit, infirmitates, id est, famem, sitim, & similia in se accepit, & ægrotationes nostras, ac morbos piè in aliis supportauit, & condolendo curauit. Alij sic explicant; *Infirmitates nostras accepit*, id est, abstulit, quemadmodum is, qui aliquid manu capit, & tollit. *Ægrotationes* verò *portauit*, hoc est, exportauit, & ab hominibus remouit, & transtulit. Vel quia onere ægritudinum ægros liberauit, idcirco eas portasse dicitur; eásque tanta facilitate absque vllis medicamentis abstulit, ac si vnam rem portabilem tolleret, & in alterum locum veheret. Vel, *accepit, & portauit*, id est, suas fecit, in suam curam accepit, in mente, in animo, compassionéque portauit, vt veluti proprias curaret, ac sanaret.

Verùm, quamuis hæc verba ita possint D intelligi, tamen dicimus etiam ideo Christum vocari virum dolorum, ac infirmitates nostras accepisse, & ægrotationes nostras portasse, quia tanti, ac tam intensi fuerunt dolores, quos ipse in passione sua pertulit, vt omnes dolores, labores, cruciatus, & tormenta omnium ægrotorum, & Martyrum longè superauerint, vt probat Diuus Thomas; & colligitur ex illo loco; *Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Itaque non debes tuos attendere dolores, sed Christi.

3. part. q. 64. art. 6. Ierem. 1.

Attende

Attende etiam plurimos Sanctos, & Sanctas, vehementes dolores, grauissimósque morbos patienti animo sustinuisse, nec curasse vt ab illis curarentur, sed vt illis diu vexarentur. Paula Romana, teste Hieronymo, cùm febri laboraret, & stomachi cruditate cibum non digereret, vt modico vino vteretur, nec Medicorum placitis, nec Religiosorum suasibus, imò nec Sancti Epiphanij, quem Hieronymus submiserat, impelli potuit, nolens à vitæ monasticæ institutione, ne in ægritudine quidem declinare: multo enim tempore aquam bibens magis expauit vini gustum, quàm infirmitatis periculum: imò Epiphanius testatus est se senem ferè persuasum ne vinum biberet. Epist. 27. ad Eustochiū.

Ægidius ad Rhodani ostia solitarius, cùm à venatoribus sagitta in incertum missa inter syluas lacentem sauciasset, non modò medicinam corpori admittere noluit, sed etiam Dominum orauit, nequando læsa caro sanitatem reciperet. Parum erat solitudinis necessitatem ferre, quotidianas vigilandi, precandi, ieiunandi fatigationes pati, vulnus insuper quasi diuinitus inflictum manere voluit incuratum, vt additus corpori dolor, ab animo procul arceret voluptatis cogitationes.

E Sylvia Ruffini Alexandriæ Præfecti soror, Deóque dicata virgo, cùm ægrotaret, Medicis consulentibus balnea adire noluit, non medelam contemnens, sed mollitiem cauens; quippe quæ per annos quadraginta neque vultum, neque pedes lauisset, neque Marul. lib. 5. cap. 4.

aliam

aliam corporis partem, præter summos manuum digitos, cùm vellet capere cibum: non alium lectulum habebat, quàm nudam humum. Cogita nunc, qualiter infirmitatem tulerit, quæ talia, dum sana esset, sua sponte, vt Christo placeret, pertulit.

Cassian. Tradit Cassianus, Paulum solitudinis cultorem, resolutis paralysi membris in lectulo decubantem cæteris, qui ægrotabant, sanitati fuisse: oleo enim, cui ipse benedictionem imposuisset, peruncti curabantur. Qua quidem in re ostendere voluit nobis Dominus, quantùm ille & fortis esset in patiendo, & pius in miserendo. Idem enim, qui pro sua valetudine nihil solicitus videbatur, pro aliena anxius erat, & præsentaneum omnibus remedium conferebat.

Beniamin Eremita aquæ intercutis morbo vehementer laborabat: at ne hoc illi ob delicta datum crederes, alios infirmos oratione sola curauit; eos verò, qui infirmitatem eius miserebantur, è diuerso rogare solebat, ne corporis sui, sed animæ curam haberent, veniámque à Domino sibi exorarent peccatorum, quæ, dum sanus esset, se commisisse aiebat. Itaque quòd peccator esset, plurimùm angebatur, quòd æger, nihil.

Soz. lib. 6. cap. 29. Stephanus Mareotidis regionis Anachoreta, cùm aliquas partes sui corporis exulceratas, tabóque diffluentes haberet, curationem quidem non recusauit; sed dum curaretur, maioris patientiæ præbuit exemplum, sectiones à Chirurgo passus, nullo emisso eiulatu, nullo edito gemitu, ac si omnino

omnino doloris vim non sentiret. Adhæc, eiusmodi ægritudine affectus, non intermisit manuum laborem, de palmarum foliis funiculos contorquens, non spiritalis exhortationis curam, semper eorum, qui ad se venissent, saluti consulens. Ita magnam languoris molestiam maiore virtutum meditatione vincebat, animo etiam fortior, quàm corpore debilior.

F Mendicus quidam nomine Seruulus, teste Diuo Gregorio, à primæua ætate vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat: in lectica surgere ad sedendum non poterat, nunquam manum suam ad os ducere; nunquam se potuit in latus aliud declinare, nec omnino se commouere: semper tamen in doloris accessionibus Deo gratias agebat, hymnósque decantabat: quare & moriens Angelorum recreatus est concentu, & mortuus odore suauissimo domicilij locum repleuit. Vnde concludit ille Doctor: *Ecce quo fine ex hac vita migrauit, qui in hac vita æquanimiter flagella tolerauit. Quid in iudicio dicturi sumus, cùm hunc Seruulum viderimus, cui longus languor brachia tenuit, sed tamen à bono opere non ligauit?* Non habebat liberas manus, nec liberos pedes, quibus bene ageret; sed habebat liberum cor, & liberum os, quo potuit, & voluit Deum diligere, eíque in tanta infirmitate gratias agere. Lib. 4. Dial. cap. 14. & hom. 15. in Euang. Ibidem.

Elisabeth Sconangia, virgo Deo sacrata, vt scribit Sigebertus, toto corpore vlceribus contabefacta iacens, nunquam ob hoc aliquam animi tristitiam vultu prætulit, multas Sigeb.

interim futurorum reuelationes accepit, acceptásque prodidit, vt facilè dixerim, & ideo sanctam, quia patiens erat; & ideo patientem, quia sancta.

Sur. 17. Septemb. Sancta Hildegardis virgo nobilissima Bingensis, vt refert Surius, licèt morbis continenter vexata in lecto decumberet, ipsius mortis imago: tamen mirandis claruit visionibus, ac futurorum prædictionibus, omnésque ægros tum ad se venientes, tum etiam absentes, in somnis eis apparens, sanitati restituit; quas quidem visiones, futurorúmque prædictiones non meruisset, nec tanta miracula patrasset, si proprias ægritudines impatienter tolerasset.

Horum exemplis, aliorúmque multorum G similium discimus, quàm patientissimè corporis ægritudines nobis sint tolerandæ: nobis, inquam, grauibus obnoxiis delictis, & nullo virtutis genere cum his Sanctis conferendis; & tamen quoties morbo aliquo afficimur, indignamur. Quòd si illorum Sanctorum patientiam imitari nolumus, infidelium saltem tolerantia in diuturnis languoribus nos pudefaciat. Narrat Plinius Caium Mœcenatem, dum vixit, febri laborasse, trienniόque suæ vitæ postremo nunquam sensisse se dormisse. Antipater Sidonius Poëta omnibus annis vno tantummodo die, quo genitus erat, febri implicabatur; cúmque ad vltimam ætatem peruenisset, natali suo, certo illo circuitu morbi consumptus est. Verumtamen non legimus eos impatienter tulisse huiusmodi ægritudines, licèt illorum patien

Lib. 7. c. 51. — Val. Max. lib. 1. c. 8.

patientia nullius esset meriti apud Deum. Nos autem Christiani, si patienter quascumque feramus infirmitates, maximum ex eis meritum, maximamque vtilitatem nobis comparabimus.

Interrogatus Diuus Petrus, cur Petronillam filiam suam diutiùs ægrotare pateretur, cùm aliis malè affectis repentè sanitatem induceret; ita illi expedire respondit. Ac ne dissimulare impossibilitatem videretur, iussit eam surgere, & ipsis discumbentibus ministrare. Exurrexit sana; & vt perfuncta est officio, rursum patris iussu ad lectulum pariter ac morbum rediit. Ægrotando igitur didicit virginitatis amare puritatem, ita vt postea sanata mori præoptaret, quàm Flacco Prætori nuberet. Quare non modò patienter ferenda ægritudo est, verùm etiam appetenda, quoties intimis in medullis concitatus ardor iuuenilia occupat membra, & dum quis ad turpem libidinem ob nimiam corporis incolumitatem succenditur. Maximum homini confertur à Deo beneficium, quando hostis eius domesticus, caro scilicet, morbo debilitatur, ac inermis efficitur, ne rebellem se præbeat.

H Morbi insuper supplent voluntariam satisfactionem, ideo sunt æquo animo ferendi. Nam accedente patientia, illud quod est necessitatis, potest fieri voluntatis; & tunc erit satisfactorium, quod prius non fuerat voluntarium. Deus enim videns nos nulla opera satisfactoria operari velle, immittit infirmitatem, vt saltem coactè præstemus, quod

ſponte noluimus: vt ſic ægroti mereamur, quod incolumes recuſabamus. Hinc Gregorius; *Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis.* Hæc eſt igitur & illius bonitas, & æquitas, vt cogamur mala pati, qui renuimus bona agere. Itaque dum ægrotamus, poſſumus Deo optimo offerre omnes dolores, quos patimur, pro ſatisfactione pœnarum, quas hîc, aut in Purgatorio ſubire meruimus; ſed oportet, vt qui antea noluiſſemus infirmitatem, poſtea in nobis velimus diuinam adimpleri voluntatem, illi nos omnino conformando; ac proinde debemus etiam Deo noſtram offerre voluntatem ad omnia mala ſubeunda, omnéſque dolores perferendos, quia nihil eſt ei gratius, nihílque nobis vtilius. Vnde idem Gregorius; *Nihil offertur Deo ditius bona voluntate.* Noli ergo indignari, cùm indignando peccata, imò & ægritudines non minuantur, ſed cumulentur. Qui autem libenter corporis mala tolerat, ad expiationem ſpiritus proficit. Quòd ſi ideo nolis infirmari, quia mortem pertimeſcis, ſcito te eſſe moriturum, non tamquam ægrotantem, ſed tamquam viuentem. Audi Senecam; [Morieris, non quia ægrotas, ſed quia viuis. Cùm conualueris, non mortem, ſed valetudinem effugies.]

Gregor. in Iob.

Epiſt. 72.

Aliquando etiam Deus illos ad ſe adducit, quos ab eo incolumitas abducit. De Beato Dunſtano legitur, quòd ante morbum ab Elphego Ventano Epiſcopo neceſſario ſuo nullis hortatibus compelli poterat, vt Monachum profiteretur. At febre correptus, mox

mox vt conualuit, vltrò ad monasterium properauit, & religioni se addixit, multáque vitæ sanctitudine pollere cœpit, breui Presbyter, atque ad Cantuariensem Ecclesiam regendam accitus; Pontificia quoque dignitate effulsit: multis denique miraculorum signis nobilitatus fuit. Itaque tantùm illi ægrotasse profuit, quantùm, si semper sanus perseuerasset, fortasse nocuisset.

I Beatissimus Pater noster Franciscus non antè cœpit esse perfectus, quàm grauissimam corporis valetudinem incurrisset: vigesimo namque ætatis suæ anno infirmatus didicit terrena contemnere, quæ sanus dilexerat. Æger soli Deo seruiendum esse intellexit, qui antè sanus auaritiæ seruierat, dum negotiationibus operam daret. De illo sic Diuus Bonauentura: *Facta est*, inquit, *super eum manus Domini, & immutatio dexteræ Excelsi, diutinis languoribus ipsius corpus affligens, vt coaptaret animam ad sancti Spiritus vnctionem.* Quis igitur infirmitatem incusare audet, quæ tanti est causa boni? Quòd autem in plerisque non eumdem sortiatur euentum, non hoc eius vitio fit, sed ipsorum; qui sanati, sic vitam suam instituere negligunt, vt dum ægrotarent, promiserunt. S. Bonau. in eius vita. cap. 1.

Ideo etiam Deus immittit infirmitates, vt infirmus foras emittat iniquitates; aliqui enim nunquam confiterentur, si nunquam infirmarentur. Sunt autem peccata plerumque causa morborum, vt asserit Chrysostomus, & colligitur ex illis verbis Christi

Ioan. 5. ad paralyticum sanatum; *Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* In quæ verba sic
Hom. 37. ille Doctor: *Admonemur*, ait, *quòd ex peccatis morbi generantur.* Idcirco D. Bernardus consulit, vt quàm citissime infirmi confiteantur,
De interiori domo. cap. 55. vt perfectam sanitatem consequantur. *Si*, inquit, *ad perfectam sanitatem peruenire desideras, quidquid conscientiæ stomachum grauat, totum vomitu puræ confessionis euomere non differas: virus enim vitiorum, nisi festinanter eiiciatur, prius interiora corrumpit; deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus occupat, & maculat.* Salubris igitur illa corporis infirmitas, per quam animæ acquiritur incolumitas: vexet morbus corpus, ne peccatum vexet animam.

Frater mi, premente tuo morbo, precor K
attende quid per Isaiam Dominus dicat:
Isai. 1. *Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.* Quasi apertiùs dicat: ego immittam tibi tam grauem morbum, tam peracutas febres, vt his malis tamquam fornace quadam, aut clibano conclusus, ita excoquaris, donec tandem omnis vitæ tuæ peruersæ scoria penitus consumatur, tuæ omnes cogitationes pessimæ deleantur, purúsque euadas. Audi præterea, quid per Moy-
Deut. 32. sem dicat: *Ego percutiam, & ego sanabo.* Tu præbuisti vnde percuteret, præbe illi vnde sanet, id est, propter peccata tua percussit te, fac vt propter patientiam & pœnitentiam tuam sanet te. Porrò, qui nouit, quando debuisti infirmari, præuidet quando debeas sanari: propterea, ne indigneris, nec conquer aris,

vel submurmures, si prout vis, non conualescas, licèt illum roges, aut rogari facias: quia secundùm Augustinum, *videtur Deus non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.* In Psal. 33.

Tibi crebrò repetenda sunt hæc verba, *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo*: & postmodum cum sanctissimo illo Doctore humiliter, & viriliter dic; hîc vre, hîc seca; dummodo in æternum parcas. Domine, non parcas corpori, vt parcas animæ; crucietur corpus in præsenti, vt in futuro saluetur anima: nolo curari, si aliter non possim saluari: non peto sanitatem, nisi conducat ad salutem: malo ægrotare, quàm peccare. *Tuus sum ego, saluum me fac*; siue per dolores, per labores, per cruciatus, per vulnera, per ægritudines, siue per acerbissimam mortem ad te perueniam, hoc solo contentus sum. Iube quod vis, & da quod possum, & fac vt possim, & velim, quod tu vis. Itaque repete etiam sæpissimè hæc verba, *Fiat voluntas tua.* Nam, teste Gregorio Nysseno, *verba hæc morbi animæ inhærentis curatio sunt*: & si morborum corporis, sicut animæ, non sint curatio, erunt tamen maxima consolatio, & mitigatio. Experire quod dico, vt assequaris quod opto.

Iob. 13. Augustin. Psal. 118. Orat. 2. in orat. Dom.

Ad gementes & flentes in hac lacrymarum valle.

CAPVT XXVI.

Lib. 10. de Trinit.

OCAT Diuus Hilarius lacrymas, *sudorem animæ*, Diuus Gregorius verba consolatoria, *candidum linteum*; sic enim scribit ad quendam. *Peto, vt frequenter dulcissima vestra charitas visitet Anatolium Diaconum, vt post labores, quos in causis sæcularibus patitur, in verbo Dei vobiscum requiem inueniat, & quasi quodam candido linteo, eiusdem laboris terreni sudorem detergat.* Vobis igitur offero verbula nostra, veluti sudariola, vel linteamina quædam, ad detergendas lacrymas vestras, cùm sint sudores animæ. Detergam autem, si primò ab ipso Deo detergi ostendam. Audite Ioannem de lacrymantibus iustis loquentem: *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Quod miram dulcedinem indicat; ductáque est similitudo, vt vult Pannonius, à matribus, quæ paruulos plorantes amplecti solent, blanditiis delinire, eísque lacrymas abstergere, & vbera porrigere. Ita eos qui peccata sua, & aliorum, vel ob iniustas persecutiones sibi illatas fleuerint, Deus in cælo benignè excipiet, & instar blandissimæ matris consolabitur. Eam ob causam Deus se matri comparat. *Quomodo si cui mater blandiatur, ego consolabor vos.* Eâdem iustorum in patria conA

Lib. 16. epist. 27.

Apoc. 7.

Isai. 66.

sola

solationem iisdem ferè verbis prænunciauerat Propheta: *Et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie.* Dicat igitur Bernardus. *Fœlices lacrymæ, quas benignæ manus conditoris abstergunt, & beati oculi, qui in talibus liquefieri elegerunt.* Fœlices vos, si eas fundatis lacrymas, quæ à Domino abstergi mereantur; nostro non indigeretis linteo ad eas abstergendas. Isa. 25. De contemptu mũdi.

B Vt autem sciamus quasnam lacrymas Dominus sit abstersurus ab oculis beatorum, notandum est, in hominibus piis & iustis varia esse lacrymarum genera diuersis ex causis orta. Nempe alius luget peccata sua, & quia malum fecit coram Deo: alius flet, quia bonum non egit, quod agere poterat: alius, quia bonum quod fecit, non ita vt oportebat diligenter, & perseueranter fecit: alius illacrymatur proximi peccatis & miseriis, veluti Iob, qui dicebat: *Flebam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* alius dura correptionis flagella sustinens: alius aduersitates Ecclesiæ videns: alius prosperitates impiorum, & hostium populi Dei ægrè ferens: alius luget diuinę legis contemptum, & Dei offensam: alius flet, quòd à propriis vitiis & concupiscentiis vehementer impugnatur: alius, quia se in oratione, & virtutum exercitatione sterilem, & tepidum sentit: alius flet suæ peregrinationis moram Omnia hæc lacrymarum generà dicitur Deus abstergere ab oculis Sanctorum. Iob. 30.

Absterget quidem, non disperdet, sed in loco tuto reponet. Audi Psalmistam: *Posuisti* Psal. 55.

lacrymas meas in conspectu tuo. Alij secundùm Hieronymum sic legunt; *Repones lacrymam meam in vtre tuo*: vel, *in laguncula tua.* Lacrymæ comparantur optimo vino, quod in peculiari aliquo vtre, vel laguncula reponitur, vt me-
In Cãtica. liùs asseruetur. Audi Bernardum. *Lacrymæ pœnitentium, vinum sunt Angelorum.* Sicut vinum lætificat cor hominis; ita lacrymæ verè lugentium & pœnitentium lætificant Ange-
Luc. 15. los, dicente Domino: *Gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente.*

Item alij legunt: *Posuisti lacrymas meas in rationario tuo*, hoc est, in libro rationum tuarum. Solent mercatores habere librum, qui vulgò vocatur *Liure de raison*; vbi debita, quæ ipsis alij, vel quæ aliis ipsi debent, scribunt & adnotant. Sic Deus dicitur posuisse lacrymas nostras in sua mente & memoria, tamquam in rationario, vbi se veluti debitorem pœnitentis fatetur. Alij verò sic transferunt: *Posuisti lacrymas meas in thesauris tuis.* Quæ pretiosiora sunt includuntur & reponuntur in thesauris: vocantur lacrymæ à quibusdam pretiosæ margaritæ, siue vniones; vnde, teste
Lib. 28. Pierio, plerique prodidêre vniones esse symbolum lacrymarum, sumptum scilicet à coniectoribus, qui lacrymarum profluuium per visas in somnis margaritas ostendi tradunt: &, teste etiam Suida, margaritæ declarant lacrymarum fluxum. Si vniones, siue margaritæ ornant aures, multò magis lacrymæ causâ
Hom. 30. in Genes. Dei effusæ ornant oculos. Vnde Diuus Chrysostomus ait, oculos Dauidis fuisse ornatos lacrymarum imbre, quasi margaritarum decore.

core. Fluant igitur lacrymæ in tanto thesauro reponendæ, ac ita oculos nostros ornantes. Vis te gemmis fulgentissimis ornare, quæ Deo, Angelisque placeant? funde lacrymas, doloris ob crimina concepti testes. Vis munera Iudici gratissima offerre? has offerto margaritas. Sunt enim ad placandum Iudicem potentissimæ.

Meritò itaque Christus flentes beatos prædicat: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Consolabuntur, inquam, cùm viderint fletus suos & lacrymas tam diligenter asseruari, numerari ac remunerari. Hinc illud Laurentij Iustiniani, ni fallor, ex Diuo Hieronymo. *O lacryma,* inquit, *humilis! tua est potentia, tuum est regnum, tribunal Iudicis non vereris; accusatoribus tuis silentium imponis; non est qui te ad Deum accedere vetet: si sola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis, aperis cœlum, fugas diabolum.* Matth. 5.

D •Præterea, consolabuntur; quia lacrymis peccata obliterantur. Audi Chrysostomum: *Peccata tua in libro scripta sunt; spongiæ autem instar sunt lacrymæ tuæ. Lacrymas mitte, & obliterantur: lacrymas mitte, & purus illic liber inuenitur. Magna peccatorum spongia sunt lacrymæ.* Cõsolabuntur denique: videbũt enim se illud Domino dedisse, quod maximè optat. *Deus,* inquit Chrysologus, *esurit gemitus delinquentium, sitit lacrymas peccatorum.* Peccatores, ac delinquentes omnes sumus: si pane, & vino careamus, quibus Christum reficiamus, non desunt lacrymæ, quas fundamus, ne aliquando In Psal. 50. Serm. 93.

Matth.25. do audiamus; *Esuriui, & non dedistis mihi manducare; sitiui, & non dedistis mihi bibere.* Quando peccas, tunc Deus esurit tuos gemitus, & sitit tuas lacrymas: quòd si non lugeas peccata tua, tunc ei cibum, & potum denegas. Consolamini igitur gementes, & flentes, qui Dominum pascitis. Consolamini etiam fructum lacrymarum vestrarum reportaturi. Scitum est illud Menandri apud Plutarchum: (In orat. consol.)

Dolor, vt arbores fructum, habet lacrymas.

Fructus doloris sunt lacrymæ, & fructus lacrymarum sunt exultationes; nam *qui seminat in lacrymis, in exultatione metet.* Vis videre quantam vim habeant ista semina, siue lacrymæ, & quales fructus ex illis oriantur? Audi Chrysologum: *O quanta vis in lacrymis peccatorum! rigant cælum, diluunt terram, extinguunt gehennam, delent in omne facinus latam diuina promulgatione sententiam.* Verè ergo *beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Ridebitis, inquam, & exultabitis videntes tot fructus lacrymarum vestrarum: *habet enim luctus repensum sibi gaudium,* ait Euthymius. (Psal. 125. — Serm. 93. — Luc. 6. — In Matt. 5.)

Vt autem hos fructus afferant vestræ lacrymæ, debent esse Deo gratæ: at non erunt gratæ, nisi fundantur ob commissa peccata, vel propter mortem Christi, aut ob aliam causam ex his, quas iam diximus, quas omnes in quatuor qualitates redigit Gregorius: *Quatuor*, inquiens, *sunt qualitates quibus iusti viri anima compunctione vehementer afficitur: cùm, aut malorum suorum reminiscitur, considerans vbi fuit: aut iudiciorum Dei sententiam* (Lib 23 moral. c 21.) E

sententiam metuens, & secum quærens, considerat vbi erit: aut cùm mala vitæ præsentis attendens, considerat vbi est: aut cùm bona supernæ patriæ contemplatur, quæ, quia necdum aspicitur, lugens conspicit vbi non est. His, & similibus honestis causis flendum est: tunc lacrymæ ob huiusmodi causas effusæ non cruciant, sed delectant. Vnde Ambrosius: *Lacrymæ mentem alleuant, fletus refrigerant pectus, & mæstum consolantur: est enim piis affectibus flendi voluptas.* Hoc etiam agnouit, qui dixit: De obitu Valen.

——*Est quædam flere voluptas.*

Et alter: Ouid. 4. Trist.

Afflictis hominibus suaues sunt lacrymæ. Euripides.

Lacrymæ verò, quæ emittuntur ex profani amoris amissione, rei familiaris iactura, aut rei, vel personæ turpiter dilectæ absentia, vel ex vana, & alia leui causa, inutiles sunt, & Deo detestabiles. Dolet Diuus Augustinus, quòd aliàs fleuerit Didonis mortem, atque sic seipsum increpat. *Flebam Didonem mortuam, quæ se occidit ob amorem Æneæ, cùm interea meipsum in his à te morientem, Deus meus, vita mea, siccis oculis ferrem miserrimus. Quid enim miserius misero non miserante se, & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam; non flente autem mortem suam, quæ fiebat non amando te?* Lib. 1. Confess. cap. 13.

Idem Doctor conqueritur de quibusdam hominibus, quòd flagella, quibus ob peccata percutiuntur, defleant; peccata ipsa non defleant. *Flagella*, inquit, *sua dolent homines, quare flagellantur non dolent. Nescio quis, si damnum patitur, procliuior est, vt dicat: Indignè* In Psal. 37.

passus

passus sum, quam vt consideret, quare passus sit, dolens damnum pecuniæ, non dolens damnum iustitiæ: & talis, secundùm eumdem Augustinum, nullo modo poterit excusari, cùm habeat lacrymas ad deflenda temporalia perdita, & de iactura animæ non curet. *Non vtique est*, inquit, *vt quis se excuset se non habere fontem lacrymarum, qui aliquando lacrymis ostendit dolorem temporalium.* Lacrymæ ob damnum rerum temporalium effusæ similes sunt eis, quæ fumo, & cepis emittuntur, quæ omnino nihil prosunt, sed obsunt; ita nec illæ.

Lib. de vera & falsa pœnit. c. 9.

Scio quidem multa esse in hoc mundo fletum commouentia, quæ cùm attentè consideraret Seneca, sic scribebat. [Larga est vbique, & assidua flendi materia. Lacrymæ nobis priùs deerunt, quàm causa dolendi.] Nec mirum, cùm simus in valle lacrymarum, & cùm ab incunabulis flere didicerimus. Agelasti, ſue nunquam ridentes reddebantur, quicumque in Trophonij specum descenderant apud Trœzenios: vnde antiqui prouerbialiter hominem tristem, & semper lacrymantem, in Trophonij antrum descendisse dicebant. Sed vbique terrarum inuenitur huiusmodi antrum, quia vbique se præbent flendi occasiones. Tot bella, morbi, inopiæ, persecutiones, inuidiæ, sterilitates, oppressiones, tot denique calamitates, & miseriæ, & similia mala sese offerunt oculis nostris, vt ex eis lacrymas extorqueant; ita vt dicat idem Seneca: [Excidunt etiam retinentibus lacrymæ.] F

In consolat. ad Polybium.

Epist. 99.

Verum

Verumtamen nollem vos deflere causam lacrymarum, scilicet miserias; sed causam miseriarum, nimirum peccata. Non est lugenda pœna, sed culpa, quæ nisi hic lugeatur, in æternum lugebitur pœna. *Luge peccata*, ait Chrysostomus, *ne pœnam defleas.* Hom. 5. de pœnit. Peccata igitur in hoc mundo defleamus, vt in futuro gaudeamus. Desinamus hîc lætari, ne illîc nobis contingat tristari. Præueniamus fletibus fletum, & stridorem dentium. Hoc sibi optabat Bernardus. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt praueniam fletibus fletum, & stridorem dentium?* Serm. 16. in Cantica. Potentissimæ aduersus crimina sunt lacrymæ; postquam è vita excessimus, vires penitus amittunt, & inutiles sunt. Modicus fletus nunc ex pœnitentia emanans magna abolet crimina; sempiternus verò fletus post mortem, ne minimum quidem delet peccatum. Hîc igitur lacrymæ fundantur, vt suscipiantur. Ad hoc nos hortatur Beatus Ephrem: *Fundamus lacrymas, quamdiu tempus est suscipiendi nostras lacrymas; ne abeuntes in sæculum illud, absque fructu & vtilitate vlla plangamus. Ibi enim pro nihilo ducentur lacrymæ. Plange hîc modicum, ne plangas illîc in sæcula sæculorum.* Serm. 1. de pœnit. Satius est flere in valle lacrymarum, quàm in abysso lacrymarum, scilicet in inferno, vbi erit fletus, & stridor dentium.

Ad incarceratos, & ad captiuos.

CAPVT XXVII.

ICEAT mihi hoc saltem scripto consolari, quos corpore visitare non potero, ne futurus sim de numero illorum, quibus A
Matth. 25. à Christo dicetur; *In carcere eram, & non visitastis me.*

Meminerint in primis incarcerati, quòd omnia quæ sub cælo continentur, propriis carceribus mancipantur. Nam terra & aqua, quæ simul vnum globum constituunt, ambitu aëris concarcerantur; aër etiam elemento ignis coarctatur, atque ignem orbis Lunæ complectitur, nec illis elementis extra suas sphæras & limites diuagari permittitur. Inter corpora cælestia vnum ab altero circumdatur, & cicumuoluitur. Astra quoque in suis orbibus veluti nodi in ligno includuntur, vnde nunquam exeunt.

Præterea habent aues suum carcerem, nempe aërem, & ex illis multæ in cauea includuntur. Pisces in mare veluti in carcerem iam incarceratum detruduntur. Vnde
Iob. 7. Iob: *Numquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdedisti me carcere?* Anima quoque in corpore tamquam in ergastulo includitur, à quo quidem optabat eripi, qui clamabat;
Psal. 141. *Educ de custodia animam meam*: vel, vt Augustinus legit; *Erue de carcere animam meam.*

Lingua

Lingua dentibus, labiísque velut carcere clauditur. Oculi palpebris custodiuntur. Homines etiam seipsos videntur incarcerare, dum vrbes suas mœnibus circumdant, ibíque sibi ædes, & domos construunt, & in illis cellulas, in quibus arctiùs includuntur, ita vt vnicuique liceat dicere:

Inuida me spatio natura coërcuit arcto. Ouid.

Cætera animalia in foueas, speluncas, nidulos, latibula sese abdunt. Quid de bombyce referam, qui ore proprio sibi ipsi ad extremum vitæ suæ carcerem texendo instruit?

Omnes insuper fructus pelliculis suis & corticibus quasi carcere circumdantur: ita vt necesse sit, frangat nucem qui vult habere nucleum. Vniones in conchis, ac lapilli, gemmæque etiam interdum auro veluti carcere includuntur: nec propterea miuùs, imò magis micant & splendent. Omnia denique tantò arctiùs ac diligentiùs in hoc mundo custodiuntur, quantò pretiosiora iudicantur. Cùm itaque omnia incarcerentur, & recludantur, cur miramini, & doletis, quòd cum omnibus incarceremini?

Quid præterea est iste mundus, nisi communis quidam carcer tenebris, vinculis, immunditia, fœtore, reísque plenus? Vnde Tertullianus quosdam fideles incarceratos sic consolabatur. *Si cogitemus, ipsum magis mundum carcerem esse, exiisse vos è carcere, quam in carcerem introuisse intelligemus. Maiores tenebras habet mundus, quàm carcer, quæ hominum præcordia excæcant: grauiores catenas induit mundus, quæ ipsas animas hominum constringunt;* In lib. ad Martyres.

peiores immunditias expirat mundus, libidines hominum : plures reos mundus continet, iudicia non Proconsulis, sed Dei sustinet. Ea de causa forsitan Iugurtha regno amisso Romam captiuus ductus, in carceris ostio etiam iocatus esse dicitur, quòd à carcere tenderet ad carcerem.

Si attendatis, quid in carcere proficiatis, illum libenter tolerabitis. In carcere enim nullum malum hominem habetis obuium, qui vos ad malum incitet. Multæ vobis peccandi occasiones rescinduntur : nullæ sese offerunt mulieres ad illas videndum,& concupiscendum. In maiora crimina fortè incidissetis, nisi in hunc carcerem detrusi essetis,atque ita arctiorem, & squalidiorem meruissetis. Vnde optimè, secundùm Varronem, carcer quasi coarcer à coërcendo dicitur; quia potest quis omnes suos coërcere sensus,ne ad illicita prolabantur.

Varro.

Eccli.3. Item, iuxta Sapientem,*de carcere, catenisque quandoque egreditur quis ad regnum*, interdum temporale, & semper si voluerit, ad æternum; dummodo ærumnas, & incommoda carceris propter Deum patienter ferat, suas agnoscendo culpas, illásque humiliter confitendo, ac Deo gratias agendo, quòd hîc in arcto ponatur, vt tandem in cælestibus spatiis reponatur: quæ quidem spatia sæpe sunt cogitanda, cùm non impediat loci angustia. Potest carcer tuum corpus detinere, sed non animum,qui non obstante quocumque carcere, cælestia, si velit, meditabitur. Audi Apostolum sæpe carceribus mancipatum,

tum, catenísque constrictum: *Conuersatio nostra in cælis est.* In carcere fortè detinebatur, & in cælis versabatur; ligabatur corpus, & liber erat animus. Considerandus, & optandus est ille locus, vbi non ligabuntur pedes, neque manus. Propterea sustine hîc ligari, vt ibi soluaris, & cum Cypriano dicere valeamus: *O pedes fœliciter vincti, qui itinere salutari ad paradisum diriguntur! ô pedes ad præsens in sæculo ligati, vt sint semper in cælis apud Deum liberi!* Dic igitur cum sancto Poëta: Philipp. 3. Epist. 72. ad Nemes. D. Prosper epigram. de dilectione Dei.

Carcere si cæco claudar, nectárque catenis,
Liber in excessu mentis adibo Deum.

C Diuus Hieronymus aliquem in eremo manentem sic consolabatur. *Infinita eremi vastitas te terret: sed tu paradisum mente deambula. Quotiescunque cogitatione ac mente illuc conscenderis, toties in eremo non eris.* Ita sic incarcerato loquar: si carcer te terret, paradisum mente deambula; nam quoties cogitatione & mente illuc conscenderis, toties in carcere non eris. Hieronym.

Præterea, libenter quis temporalem patietur carcerem, si diligenter meditetur æternum, quem vt idem Hieronymus euaderet, eremi carcere se damnauit, vt ipsemet fatetur. *Ille ego, qui ob gehennæ metum, tali me carcere ipse damnaueram scorpionum tantùm socius, & ferarum.* Sustine igitur ad tempus incarcerari, ne æternaliter in infernum detrudaris: fortè enim non potuisses aliter teterrimũ illum inferni carcerem euadere, nisi in hunc cogereris introire. Hoc Deus agnouit, qui tibi ac- Epist. 22. ad Eustoch.

cidere permisit, vt coactè cogaris sustinere, quod alij sponte elegêre.

Si contingat, te innoxium & absque culpa in carcerem coniici, debes potiùs gaudere, quàm dolere. Recordare eorum, qui innocentes, fuerunt in carceres deturbati, quos patienter tulerunt; ideo illos non deseruit Dominus, pro quo talia perferebant. Veniat tibi in mentem castissimus ille Ioseph, qui, vt ait Ambrosius, *inaudita causa, inexplorata fide veri, tamquam reus criminis in carcerem mittitur; sed eum Dominus nec in carcere deserebat. Non turbentur innocentes, cùm falsis criminibus appetuntur, & oppressa iustitia detruduntur in carcerem: visitat Deus & in carcere suos, & ideo ibi est plus auxilij, vbi est plus periculi. Sed quid mirum, si visitet Deus in carcere positos, qui se ipsum in suis in carcere inclusum esse memorauit? Quò non penetrat diuina misericordia? Inuenit Ioseph huiusmodi gratiam, vt qui fuerat clausus in carcere, ipse potiùs carceris claustra seruaret; cederet munere clauicularius, & interclusos omnes in potestatem eius committeret. Itaque Ioseph non solùm carcerem non sentiebat, sed alios quoque carceris leuabat ærumna.*

Lib. de Ioseph. cap. 5.

Hom. 61. in Genes.

Miratur etiam Diuus Chrysostomus eiusdem Ioseph lenitatem, & silentium, dum falsò accusaretur, & in carcerem detruderetur. *Vide*, inquit, *quanto silentio, & lenitate animi Ioseph bene sibi conscius innocentiæ suæ, tulerit calamitatem illam. Scitis enim eos, qui non sibi conscij vllius sceleris, tamquam rei condemnantur, magna sæpe vti confidentia, & dicendi libertate superbire, insurgentes contra eos, qui insontibus crimen* D

men intentarunt. Non sic Ioseph, sed corde tacito, mens eius bene sibi conscia, conseruabat mansuetudinem & patientiam, expectans Dei auxilium. Illum tandem ab illo carcere eripuit Dominus, qui eripuit & Danielem de lacu leonum, ac aliquando Diuum Petrum à vinculis illæsum abire fecit. Poteſt etiam & te eripere, ſi tibi viderit expedire; cùm maiorem virtutem & efficaciam habeat quàm Saphirus, de quo ſic in lapidario:

— — — — Educit carcere vinctos,
Obſtruſáſque fores, & vincula tacta resoluit.

Quòd ſi non eripiat, ſed de carcere ad ſupplicium te educi permittat, non minùs illi gratias agas, quòd velit te adſcribi in numero illorum, qui poſt carceres ſine vlla culpa morte affecti ſunt, inter quos Diuus Ioannes Baptiſta, qui licèt ne leui quidem famine vitam maculaſſet, capite tamen in ipſo carcere plectitur. Metuit pro Chriſto mori in carcere, qui meruerat à Chriſto ſanctificari in vtero: qui exierat ex vtero confeſſor, exiit à carcere Martyr; non terminatur eius vita in carcere, quæ inchoauit à carcere, non morte aufertur, ſed transferrur. Audi Chryſologum. *Transfertur iſta morte vita Martyris, non aufertur: morte magis claruit, qui ob hoc mortuus eſt, vt viueret in æternum. Ecce tu Herodes iaces in morte, Ioannes viuit occiſus.* Ioannes, inquam, dum in carcere cruciabatur, à Chriſto laudabatur: Herodes verò dum in Palatio deliciabatur, à Chriſto relinquebatur. Hic modò damnatur; ille verò gloriatur. Scit Deus, qua pœna ſit mulctandus, qui te inno- Serm. 173.

 centem

centem coniecit in carcerem, & adhuc minatur mortem. Non attendas, quod ipse agit, sed quod Deus permittit.

Quid de Apostolis Petro & Paulo toties E incarceratis & vinctis referam? Illos sic alloquitur Chrysostomus. *Quot carceres sanctificastis? quot catenas decorastis? quot tormenta sustinuistis?* Tandem, teste Baronio, fuerunt ambo Romæ per nouem menses in eodem carcere Mamertino conclusi, & inde ad martyrium educti.

Chrysost. in Matth. cap. 5.

Ann. 69.

Diuus Paulus identidem meminit vinculorum suorum, in quibus gloriabatur, & scribens ad Colossenses, vult, vt illorum recordentur, *Memores*, inquit, *estote vinculorum meorum.* Plurimùm iuuabit sæpe reuocare in mentem, quæ Paulus, & alij viri sancti perpessi sunt in vinculis & carceribus. Ad hoc nos hortatur idem Chrysostomus: *Deliciarum*, inquit, *concupiscentia prehenderis? Recordare carceris Pauli. In afflictionibus es? putas te derelictum esse? Memor esto vinculorum Pauli: considera squalorem Pauli in carcere.*

Coloss. 4.

Verè de illis, & de aliis piissimis viris iniustè incarceratis dicere possumus, quod Seneca de Socrate: [Carcerem, *inquit*, intrauit Socrates ignominiam ipsi loco detracturus: neque enim poterat carcer videri, in quo Socrates erat.] Ille quidem locus cæteris erat carcer, at non Socrati, quia vir erat sui temporis probus. Minùs erant illi viri sancti in carcere, qui nullo coinquinabantur scelere: auferebant carceri ignominiam, qui nullam

De consol. ad Heluiã.

merebantur ignominiam. Mansit Ieremias in carcere, ait Scriptura, sed nullam infamiam contraxit ex carcere. Ab eodem Paulo adhuc spirante minarum multi Sanctorum fuerunt incarcerati, vt ipsemet fatetur; *Multo: Sanctorum ego in carceribus inclusi.* Carceribus quidem includebantur, sed non à merito, & à gloria excludebantur. Carcer igitur tua cohonestabitur præsentia, si in te vera sit innocentia: non enim reputatur ille esse in carcere, qui nunquam meruit carcerem. Et sicut iusto non est lex posita, ita nec pœna. Securè Petrus dormiebat in carcere, quia innoxius ingressus erat carcerem: non curabat, quòd catenis ligarentur manus, dummodo anima nulla ligaretur culpa; & quia hæc omnia pro Christo patienter ferebat, ideo Chrysostomus Petrum vinctum Angelo soluenti præferebat: sic enim loquitur. *Si mihi quispiam dixisset, elige vtrum velis: vis esse Angelus Petrum soluens, an Petrus vinctus? Petrus vtique esse maluissem. Maius hoc vinculorum donum est, quàm Solem sistere, aut mundum mouere, aut dominari dæmonibus, eósque expellere.*

Ierem. 38. Philipp. 3. Hom. 8. in Epist. ad Ephes.

F Vide quid sit, sine noxa vinciri, & incarcerari. Vnde idem Chrysostomus sic de innocentia innocenti loquitur. *Gaude de innocentia, & exulta; gaude, inquam, quia vbique illæsa est, vbique secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute libera es, in periculo tuta, in custodia læta.*

Chrysost. in quadam homil.

Si autem noxius & reus in carcerem

detrudaris, compedibúsque obstringaris, non propterea deficias animo; sed tantò patientiùs debes illud tolerare, quantò grauiùs memineris te peccasse. Sicut Sancti libenter sustinebant carceres, & alia tormenta, quibus illorum augebatur meritum: sic & tu patienter feras, quo tuum purgatur delictum. Et sicut illa ergastula, & vincula fuerunt Sanctis meritoria propter innocentiam: ita curandum est, vt fiant tibi satisfactoria per patientiam. Itaque tibi semper est ad Deum recurrendum, qui etiam hanc coactam inclusionem tibi accidere non permitteret, nisi in maiorem tuæ animæ vtilitatem cederet. Fiat ista incarceratio tuorum peccatorum purgatio. Qui potionem ad purgandum corpus sumit, necesse est includatur in cubiculo: ita ad animam purgandam plerumque necessaria est inclusio, siue illa sit voluntaria, siue coacta. Ideo illam patienter feras.

Pier. lib. 11. Noli esse vrso similis, qui si eò inciderit, vnde desperet posse euadere, semetipsum præ ira suffocat, vsque adeò se genitum ad libertatem putat. Idcirco per huiusmodi animal volunt nonnulli hominem intelligi, qui sibi mortem consciscit, ne in manus hostium incidat. At verò tibi salubrius erit patienter tolerare, quod nullo modo poteris euitare. Caue, ne tua impatientia ab vno damno in plura & grauiora corruas.

Dico iterum, aut ex delicto carcerem meruisti; aut iustus existens minimè deliquisti. G

Si detur primum, bonum est tibi, quòd in carcere luas pœnas, quæ tibi in inferno, aut Purgatorio grauiùs luendæ erant. Si secundum, laudem mereris: sicut Ioseph, de quo sic & Augustinus. *Non ita laudamus Ioseph, cùm frumentum distribuebat, sicut cùm carcerem habitabat.* Si visitantes incarceratum, regnum mereantur æternum, quantò magis carcerem habitantes, & patienter tolerantes? Dum enim quis visitat carceres, socios habet electos: at dum manet in carcere, socium habet eligentem, scilicet Christum, in iudicio exprobraturum & dicturum: *In carcere eram, & non visitastis me.* Augustin. Matt 25.

Si qui autem sint, qui captiuitate premantur, recordentur multos fideles, multósque Sanctos fuisse captiuos, suámque captiuitatem patienter tulisse, & in ea nunquam pietatem deseruisse, atque ideo multa præclara gessisse. Propheta Ezechiel dum in Chaldæa cum populo Iudaico captiuaretur, vidit in medio captiuorum visiones Dei, multáque prophetauit. Similiter & Daniel in captiuitate Babylonica sanctissimè vixit, multáque prædixit. Isaias mittitur ad prædicandum captiuis: *Spiritus Domini misit me prædicare captiuis indulgentiam.* Plurimùm commendatur Tobias, quòd *in captiuitate positus viam veritatis non deseruit.* Ezech. 1. Isa. 6. Tob. 1.

Permittit interdum Deus, vt aliqui captiui efficiantur in hoc sæculo, vt discant peccati, ac inferni detestari captiuitatem, & cælestis patriæ amare libertatem. Phrygibus familiare fuisse legimus proprios vendere

filios, captiuósque aliquandiu relinquere, vt tandem redempti ad omnia aptiores essent. Cretenses etiam, & Lacones ingenuos filios seruilia munia subire cogebant, vt seruitutis recordatione, libertatem magis amarent.

Diogenem Cheneïdæ seruientem volebant eius amici redimere; at ille: Nequaquam, inquit, an nescitis Leones non his seruire, à quibus aluntur; sed illos potiùs seruire Leonibus? nam Leo vbicumque est, semper Leo est. Valeat, quantùm poterit, illa Ethnica responsio. Vellem ego, vt inde discas, te debere semper esse Christianum, etiamsi captiuus existas; nihil deseras ex his, quæ ad hominem Christianum pertinent. Tibi sanè inseruiunt, quibus cogeris inseruire: tibi, inquam, seruiunt, dum in te sæuiunt, quia si huiusmodi captiuitas patienter feratur, proderit sine dubio ad libertatem æternæ patriæ comparandam. Itaque Christianus vbicumque sit, semper Christianus sit. H

Laërt. lib. 6.

Ne doleas, quòd captiuus sis alicuius hominis; sed caueas, ne per peccatum captiuus fias dæmonis: satius enim est captiuari ab homine, quàm à dæmone. Hæc est sola deflenda captiuitas, & fugienda. Captiuetur corpus, dummodo liber sit animus. Erit autem liber, si fugiat peccatum; quia *qui facit peccatum, seruus est peccati.* Nec hoc latuit Tullium, cùm dicat: [Liber est is æstimandus, qui nulli turpitudini seruit.] Reuera liber ille est, qui probus est; quod pluribus

Cic 4. ad Heren.

ratio

rationibus Philo contendit probare: nec in illum cadere potest captiuitas, in quem non cadit iniquitas. Caue igitur, ne captiuitati corporis iungatur captiuitas mentis: tunc enim verè esses captiuus, & à temporali captiuitate ad æternam migraturus esses, nisi pœnitentiam ageres. Lib. quòd omnis probus liber.

Scito, te vbique Deo parere posse. [Deo autem parere libertas est,] inquit Seneca. Si tibi hæc contingat libertas, non est quòd de captiuitate doleas. Ezechieli in captiuitate existenti aperti sunt cæli, vt ipsemet testatur. Vnde constat, etiam captiuis cælos patêre, si captiuitatem æquo animo patiantur. Et quoniam, teste eodem Seneca, [suspicere in cælum ex angulo licet;] hoc saltem gaude, non quòd cælum videas, sed quòd ex illa captiuitate ad cælum conscendere valeas. Lib. de beat. vit. Ezech. 1. Epist. 51.

Ad exilio mulctatos.

CAPVT XXVIII.

A VT in exilio aliquod solamen inueniatur, considerandum est primò, hunc mundum iuxta Socratis sententiam esse communem omnium hominum patriam; vnde Tullius ostendit quibus exilium durum est. [Exilium, *inquit*, terribile est his, quibus quasi conscriptus est habitandi locus; non his, qui omnem terrarum orbem, Parad. 4.

ynam

vnam vrbem eſſe dicunt.] Sicut enim, ſi quis in propria ciuitate commorans domum aliam inhabitet,in qua natus non eſt,non propterea cenſebitur exul, & ridiculus eſſet, ſi ob id lugeret : ita aliam ciuitatem,aut patriam inhabitans, quàm in qua natus eſt, non reputabitur ſapiens,imò vecors habebitur, ſi triſtetur:nam,ipſo etiam Democrito teſte, quælibet terra homini ſapienti eſt peruia, atque animæ forti vniuerſus orbis patria eſt. Vnde & Poëta:

Democr.

Ouid.lib.2. de Ponto.

Omne ſolum forti patria eſt,vt piſcibus æquor,
Et volucri vacuo quidquid in orbe patet.

Epiſt. 3. tom.5.

Diuus Chryſoſtomus, dum ab Eudoxia in exilium pelleretur, ſic ad Cyriacum ſcripſit. *Ego cùm è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, ſed dicebam intra memetipſum. Si vult me Regina exulem,agat in exilium : Domini eſt terra & plenitudo eius.* Quaſi dicat : quacunque vtatur authoritate, non poterit ipſa me expellere à terra, vel à dominio Domini Dei mei, quia quocunque in loco habitem, non me exulare credam : non Reginæ ſum, ſed Domini mei, ideo liber ſum. Et ſecundùm Senecam, [non exulare vnquam poteſt liber, & Deo cognatus.] Aliquando expellens magis exul eſt, quàm is qui expellitur.

Lib. ad Albinam matrem.

Inducit idem Seneca Marcellum ab Imperatore in exilium relegatum ſecum ſermocinantem, atque ad tolerandum æquo animo huiuſmodi exilium, ſeipſum ſic adhortantem. [Quòd patria cares, non es miſer : etenim ita te diſciplinis imbuiſti, vt ſcires omnem locum ſapienti viro patriam eſſe. B

Ibidem.

esse. Porrò hic, qui te expulit, non ipse per annos decem continuos patria caruit? propagandi sine dubio Imperij causâ. Nunc ecce trahit illum ad se Africa resurgentis belli minis plena: trahit Hispania, quæ fractas & afflictas partes refouet: trahit Ægyptus infida: totus denique orbis, qui ad occasionem concussi Imperij intentus est. Cui primùm rei occurret? cui parti se opponet? Aget illum per omnes terras victoria sua.] Crede mihi, quos non putas exulare, magis sunt exules; & quos credis, minùs aliquando sunt. Si ille Marcellus exulabat, quia erat extra propriam patriam; exulabat etiam is, qui eum expulerat, qui aliquando etiam extra patriam morabatur. Sed neuter habebitur exul, si hæc terra communis omnium patria habeatur.

Audiamus & Diuum Basilium secum apud Gregorium Nazianzenum colloquentem. *Nullum*, aiebat, *exilium cognosco, qui nullo loco circumscriptus sum, ac neque terram hanc, quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem, in quam proiectus fuero, pro mea duco: imò, vt rectiùs loquar, vniuersam terram Dei esse scio, cuius aduena ego sum & peregrinus.* Cui congruit quod à Seneca dicitur: [Nullum inuenitur solum intra mundum, quod alienum homini sit.]

Orat. in eius laud.

De suo exil. ad matrem.

Interrogatus Hercules, Argiuus, an Thebanus esset, respondit: *Haud vnam curo iactare, tota Græcia mihi patria est.* At meliùs dixisset, si non tantùm Græciam, sed & totam terram patriam agnouisset: extra illam nullus

Plutarch.

effici

nis volatilium habitatio; ita hominum tota terra: & sicut in aëre non exulant aues; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo natæ sunt, & in quo implumes enutritæ sunt; sic nec curare debent homines de domibus, de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: destruuntur niduli; destruentur & terrenæ habitationes: sursum petunt volatilia; sursum tendant & homines.

Propterea, & præterea cogita, quòd in D quocunque loco sis, quacunque in terra, si ritè velis perpendere, iuuenies multos hinc ad cælum migrasse, quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca: [Vndecunque, *inquiens*, ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cælestia, non terrena vbique cogitanda esse docet, cùm vbique pareant; ait enim. [Angustus animus est, quem terrena delectant. Ad illa adducendus est, quæ vbique æquè parent, vbique æquè splendent.] Satis tibi sit, vbique posse ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali solo, aut aliqua terræ parte eiicere, sed non patria cælesti. Vnde Basilius: *Patrióne solo exclusus es? at patriam habes cælestem Ierusalem.*

De suo exil. ad matrem.

Hom. 4 de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Insula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus, meruit videre cælestem illam Ierusalem. *Vidi*, inquit, *sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam: nam, teste Plinio, illa Insula est figuræ quadrangularis; & ciuitas cælestis,

Apoc. 21.

3 lib.

cæleſtis, ſecundùm eundem Ioannem, *in* Ibidem.
quadro poſita eſt, firmitatem ſignificante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidiſſe ciuitatem. Ad illam Inſulam miſſum fuiſſe hunc Apoſtolum ad effodienda metalla tradunt Primaſius, Victorinus, & alij: In cōment. ſuper Apoc.
at non tam manibus terram, quàm ſpiritu cælum effodit. Magis intendebat ad hauriēnda ſecreta cæleſtia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco anguſto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano affligtabatur, & à Chriſto recreabatur; ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambroſius Ansbertus, audiamus. *In Inſulā Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi* Ambroſ. Ansb.
putabatur humana vinciri cuſtodia, ibi metas humanitatis tranſcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum ſpatia vetita ſunt adire, ſecreta conceſſa ſunt penetrare; ſic ſibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur ſempiternis. Bene etiam tu vtere exilio, vt cæleſtem patriam merearis.

E Multos alios iuuiſſe exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracuſanus à Dionyſio Tyranno bonis omnibus ſpoliatus, eiectúſque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipſam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miſer, inquit, iſtius rei causâ philoſophatus ſum: ſiue quòd exi-

nis volatilium habitatio ; ita hominum tota terra : & sicut in aëre non exulant aues ; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo natæ sunt , & in quo implumes enutritæ sunt ; sic nec curare debent homines de domibus , de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: destruuntur niduli ; destruentur & terrenæ habitationes : sursum petunt volatilia; sursum tendant & homines.

Propterea , & præterea cogita , quòd in D quocunque loco sis , quacunque in terra , si ritè velis perpendere , inuenies multos hinc ad cælum migrasse , quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca : [Vndecunque, *inquiens* , ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cælestia , non terrena vbique cogitanda esse docet , cùm vbique pareant ; ait enim. [Angustus animus est , quem terrena delectant. Ad illa adducendus est , quæ vbique æquè parent , vbique æquè splendent.] Satis tibi sit , vbique posse ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali solo , aut aliqua terræ parte eiicere, sed non patria cælesti. Vnde Basilius: *Patrióne solo exclusus es? at patriam habes cælestem Ierusalem.*

De suo exil. ad matrem.

Hom. 4 de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Insula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus , meruit videre cælestem illam Ierusalem. *Vidi* , inquit , *sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cælo , à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam : nam , teste Plinio , illa Insula est figuræ quadrangularis ; & ciuitas cælestis,

Apoc. 21.

Plin.

cæleſtis, ſecundùm eundem Ioannem, *in quadro poſita eſt*, firmitatem ſignificante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidiſſe ciuitatem. Ad illam Inſulam miſſum fuiſſe hunc Apoſtolum ad effodienda metalla tradunt Primaſius, Victorinus, & alij: at non tam manibus terram, quàm ſpiritu cælum effodit. Magis intendebat ad haurienda ſecreta cæleſtia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco anguſto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano afflictabatur, & à Chriſto recreabatur; ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambroſius Ansbertus, audiamus. *In Inſulā Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi putabatur humana vinciri cuſtodia, ibi metas humanitatis tranſcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum ſpatia vetita ſunt adire, ſecreta conceſſa ſunt penetrare; ſic ſibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur ſempiternis.* Bene etiam tu vtere exilio, vt cæleſtem patriam merearis.

Ibidem.

In cōment. ſuper Apoc.

Ambroſ. Ansb.

E Multos alios iuuiſſe exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracuſanus à Dionyſio Tyranno bonis omnibus ſpoliatus, eiectúſque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipſam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miſer, inquit, iſtius rei causâ philoſophatus ſum: ſiue quòd exi-

nis volatilium habitatio; ita hominum tota terra: & sicut in aëre non exulant aues; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo natæ sunt, & in quo implumes enutritæ sunt; sic nec curare debent homines de domibus, de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: destruuntur niduli; destruentur & terrenæ habitationes: sursum petunt volatilia; sursum tendant & homines.

Propterea, & præterea cogita, quòd in D quocunque loco sis, quacunque in terra, si ritè velis perpendere, iuuenies multos hinc ad cælum migrasse, quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca: [Vndecunque, *inquiens*, ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cælestia, non terrena vbique cogitanda esse docet, cùm vbique pareant; ait enim. [Angustus animus est, quem terrena delectant. Ad illa adducendus est, quæ vbique æquè parent, vbique æquè splendent.] Satis tibi sit, vbique posse ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali solo, aut aliqua terræ parte eiicere, sed non patria cælesti. Vnde Basilius: *Patrióne solo exclusus es? at patriam habes cælestem Ierusalem.*

De suo exil. ad matrem.

Hom. 4 de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Insula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus, meruit videre cælestem illam Ierusalem. *Vidi*, inquit, *sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam: nam, teste Plinio, illa Insula est figuræ quadrangularis; & ciuitas cælestis,

Apoc. 21.

5 lin.

cæleſtis, ſecundùm eundem Ioannem, *in* Ibidem. *quadro poſita eſt*, firmitatem ſignificante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidiſſe ciuitatem. Ad illam Inſulam miſſum fuiſſe hunc Apoſtolum ad effodienda metalla tradunt Primaſius, Victorinus, & alij: In cōment. ſuper Apoc. at non tam manibus terram, quàm ſpiritu cælum effodit. Magis intendebat ad hauriẽda ſecreta cæleſtia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco anguſto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano affligebatur, & à Chriſto recreabatur; ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambroſius Anſbertus, audiamus. *In Inſulā Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi* Ambroſ. Anſb. *putabatur humana vinciri cuſtodia, ibi metas humanitatis tranſcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum ſpatia vetita ſunt adire, ſecreta conceſſa ſunt penetrare; ſic ſibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur ſempiternis.* Bene etiam tu vtere exilio, vt cæleſtem patriam merearis.

E Multos alios iuuiſſe exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracuſanus à Dionyſio Tyranno bonis omnibus ſpoliatus, eiectúſque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipſam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miſer, inquit, iſtius rei causâ philoſophatus ſum: ſiue quòd exi-

nis volatilium habitatio ; ita hominum tota terra : & ficut in aëre non exulant aues; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo natæ ſunt, & in quo implumes enutritæ ſunt; ſic nec curare debent homines de domibus, de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: deſtruuntur niduli; deſtruentur & terrenæ habitationes: ſurſum petunt volatilia; ſurſum tendant & homines.

Propterea, & præterea cogita, quòd in D quocunque loco ſis, quacunque in terra, ſi ritè velis perpendere, iuuenies multos hinc ad cælum migraſſè, quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca: [Vndecunque, *inquiens*, ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cæleſtia, non terrena vbique cogitanda eſſe docet, cùm vbique pareant; ait enim. [Anguſtus animus eſt, quem terrena delectant. Ad illa adducendus eſt, quæ vbique æquè parent, vbique æquè ſplendent.] Satis tibi ſit, vbique poſſe ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali ſolo, aut aliqua terræ parte eiicere, ſed non patria cæleſti. Vnde Baſilius: *Patrióne ſolo excluſus es? at patriam habes cæleſtem Ieruſalem.*

De ſuo exil. ad matrem.

Hom. 4 de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Inſula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus, meruit videre cæleſtem illam Ieruſalem. *Vidi*, inquit, *ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam deſcendentem de cælo, à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam: nam, teſte Plinio, illa Inſula eſt figuræ quadrangularis; & ciuitas cæleſtis,

Apoc. 21.

3 lib.

cæleſtis, ſecundùm eundem Ioannem, *in quadro poſita eſt*, firmitatem ſignificante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidiſſe ciuitatem. Ad illam Inſulam miſſum fuiſſe hunc Apoſtolum ad effodienda metalla tradunt Primaſius, Victorinus, & alij: at non tam manibus terram, quàm ſpiritu cælum effodit. Magis intendebat ad hauriẽda ſecreta cæleſtia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco anguſto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano affligebatur, & à Chriſto recreabatur, ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambroſius Ansbertus, audiamus. *In Inſulā Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi putabatur humana vinciri cuſtodia, ibi metas humanitatis tranſcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum ſpatia vetita ſunt adire, ſecreta conceſſa ſunt penetrare; ſic ſibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur ſempiternis.* Bene etiam tu vtere exilio, vt cæleſtem patriam merearis.

Ibidem.

In cõment. ſuper Apoc.

Ambroſ. Ansb.

E Multos alios iuuiſſe exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracuſanus à Dionyſio Tyranno bonis omnibus ſpoliatus, eiectúſque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipſam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miſer, inquit, iſtius rei causâ philoſophatus ſum: ſiue quòd exi-

vnam vrbem esse dicunt.] Sicut enim, si quis in propria ciuitate commorans domum aliam inhabitet, in qua natus non est, non propterea censebitur exul, & ridiculus esset, si ob id lugeret: ita aliam ciuitatem, aut patriam inhabitans, quàm in qua natus est, non reputabitur sapiens, imò vecors habebitur, si tristetur: nam, ipso etiam Democrito teste, quælibet terra homini sapienti est peruia, atque animæ forti vniuersus orbis patria est. Vnde & Poëta:

Democr.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor,
Et volucri vacuo quidquid in orbe patet.

Epist. 3. tom. 5.

Diuus Chrysostomus, dum ab Eudoxia in exilium pelleretur, sic ad Cyriacum scripsit. *Ego cùm è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra memetipsum. Si vult me Regina exulem, agat in exilium: Domini est terra & plenitudo eius.* Quasi dicat: quacunque vtatur authoritate, non poterit ipsa me expellere à terra, vel à dominio Domini Dei mei, quia quocunque in loco habitem, non me exulare credam: non Reginæ sum, sed Domini mei, ideo liber sum. Et secundùm Senecam, [non exulare vnquam potest liber, & Deo cognatus.] Aliquando expellens magis exul est, quàm is qui expellitur.

Lib. ad Albinam matrem.

Inducit idem Seneca Marcellum ab Imperatore in exilium relegatum secum sermocinantem, atque ad tolerandum æquo animo huiusmodi exilium, seipsum sic adhortantem. [Quòd patria cares, non es miser: etenim ita te disciplinis imbuisti, vt scires omnem locum sapienti viro patriam esse. B

Ibidem.

esse. Porrò hic, qui te expulit, non ipse per annos decem continuos patria caruit? propagandi sine dubio Imperij causâ. Nunc ecce trahit illum ad se Africa resurgentis belli minis plena: trahit Hispania, quæ fractas & afflictas partes refouet: trahit Ægyptus infida: totus denique orbis, qui ad occasionem concussi Imperij intentus est. Cui primùm rei occurret? cui parti se opponet? Aget illum per omnes terras victoria sua.] Crede mihi, quos non putas exulare, magis sunt exules; & quos credis, minùs aliquando sunt. Si ille Marcellus exulabat, quia erat extra propriam patriam; exulabat etiam is, qui eum expulerat, qui aliquando etiam extra patriam morabatur. Sed neuter habebitur exul, si hæc terra communis omnium patria habeatur.

Audiamus & Diuum Basilium secum apud Gregorium Nazianzenum colloquentem. *Nullum*, aiebat, *exilium cognosco, qui nullo loco circumscriptus sum, ac neque terram hanc, quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem, in quam proiectus fuero, pro mea duco: imò, vt rectiùs loquar, vniuersam terram Dei esse scio, cuius aduena ego sum & peregrinus.* Cui congruit quod à Seneca dicitur: [Nullum inuenitur solum intra mundum, quod alienum homini sit.] Orat. in eius laud. De suo exil. ad matrem.

Interrogatus Hercules, Argiuus, an Thebanus esset, respondit: *Haud vnam curo iactare, tota Græcia mihi patria est.* At meliùs dixisset, si non tantùm Græciam, sed & totam terram patriam agnouisset: extra illam nullus Plutarch.

effici

eiici poteſt: in illa, qui ſapiens eſt, peregrinatur; qui verò ſtultus, exulat. Audi eumdem Senecam. [Patriam meam tranſire non poſſum, omnium vna eſt, extra hanc nemo eiici poteſt. Non patria mihi interdicitur, ſed locus: in quamcumque terram venio, in meam venio, nulla exilium eſt. Patria eſt, vbicumque bene eſt. Illud autem, per quod bene eſt, in homine, non in loco eſt. Si enim ſapiens eſt, peregrinatur: ſi ſtultus, exulat.] Interdum nos, quaſi formicæ, vel apes, ſi ex vna cauerna, aut alueari exciderimus, hoſpites, externíque nobis eſſe videmur. Quod idcirco fit, quia omnia propria & familiaria, vt certè ſunt, facere ignoramus. Cùm igitur hic mundus omnibus communis ſit, omnibus patria eſt: & ſic nullus in eo exulàt. Habeas ſemper in mente hoc eiuſdem Senecæ dicterium: [Patriam tuam mundum exiſtima,] vt nullibi te exulem exiſtimes; vel cum Beato Proſpero dic:

Lib. de rem. fort.

De vit. beat.

In epigram.

Non mutuo exilium, mundus domus omnibus
vna eſt.

At dices: proprium natale ſolum adeò dulce eſt, vt ſua dulcedine cunctos attrahat, vnde Poëta; C

Ouid. 1. de Ponto.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Hoc poterit eſſe verum in his, qui niſi in angulo viuere nequeunt; vel in his, qui nimis delicatè, & pueriliter viuunt, quibus dulcis eſt patria; non autem in his, qui fortiter ſe gerunt, vel qui ita perfectè viuunt, vt ipſe mundus ſit illis exilium, qui aliàs

viro

viro forti patria erat. Audiatur Hugo de Sancto Victore. *Delicatus*, inquit, *adhuc ille est, cui patria dulcis est: fortis autem iam, cui omne solum patria est; perfectus verò, cui mundus exilium est.* Itaque, si mundus, vt iam diximus, communis patria est, nullus erit exul: si verò commune exilium sit, vt volunt aliqui, & colligitur ex eo; *Ad te clamamus exules filij Euæ,* certè omnes erimus exules. Nullus ergo conqueratur de eo, quod omnibus commune est. Nam, vt optimè adnotat Tullius; [si abesse à patria miserum est, plenæ miserorum sunt prouinciæ, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur.]

Lib. 3. cap. 2. didasc.

Orat. ad Virginem.

5. Tuscul.

Ex Apostolo; *Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* Si nullam in hoc mundo habeamus ciuitatem, nulla poterimus ciuitate eiici. Inquirenda est futura, quæ cælestis est, & in æternum permansura; in illam tendamus, & in ea sit cum eodem Apostolo conuersatio nostra; terrenæ autem ciuitates, ædes omnes, cunctáque loca in quibus moramur, sint nobis sicut auibus niduli sui, in quibus aliquandiu habitant, sed tandem illis relictis volitant per aëra, nec de nido ampliùs curant, nec cogitant. Vide quid de his nostris habitationibus dicat Chrysostomus. *Nidus est præsens vita ex festucis & luto coagmentatus: licèt mihi magnas ædes ostendas, siue regias ipsas auro multo fulgentes, & gemmis, nihil ab hirundinum nido differre censebo, hyeme quidem instante corruent.* Vult Christus, vt respiciamus volatilia cæli; *Respicite*, inquit, *volatilia cæli.* Et dic: sicut totus aër est communis

Hebr. 13.

Hom. 50. ad popul.

Matth. 16.

nis

nis volatilium habitatio; ita hominum tota terra: & ficut in aëre non exulant aues; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo natæ sunt, & in quo implumes enutritæ sunt; sic nec curare debent homines de domibus, de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: destruuntur niduli; destruentur & terrenæ habitationes: sursum petunt volatilia; sursum tendant & homines.

Propterea, & præterea cogita, quòd in D quocunque loco sis, quacunque in terra, si ritè velis perpendere, iuuenies multos hinc ad cælum migrasse, quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca: [Vndecunque, *inquiens*, ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cælestia, non terrena vbique cogitanda esse docet, cùm vbique pareant; ait enim. [Angustus animus est, quem terrena delectant. Ad illa adducendus est, quæ vbique æquè parent, vbique æquè splendent.] Satis tibi sit, vbique posse ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali solo, aut aliqua terræ parte eiicere, sed non patria cælesti. Vnde Basilius: *Patrióne solo exclusus es? at patriam habes cælestem Ierusalem.*

De suo exil. ad matrem.

Hom. 4 de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Insula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus, meruit videre cælestem illam Ierusalem. *Vidi*, inquit, *sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam: nam, teste Plinio, illa Insula est figuræ quadrangularis; & ciuitas cælestis,

Apoc. 21.

5 lib.

cælestis, secundùm eundem Ioannem, *in* Ibidem.
quadro posita est, firmitatem significante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidisse ciuitatem. Ad illam Insulam missum fuisse hunc Apostolum ad effodienda metalla tradunt Primasius, Victorinus, & alij: In coment. super Apoc.
at non tam manibus terram, quàm spiritu cælum effodit. Magis intendebat ad haurienda secreta cælestia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco angusto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano affligebatur, & à Christo recreabatur; ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambrosius Ansbertus, audiamus. *In In-* Ambros. Ansb.
sulă Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi putabatur humana vinciri custodia, ibi metas humanitatis transcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum spatia vetita sunt adire, secreta concessa sunt penetrare; sic sibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur sempiternis. Bene etiam tu vtere exilio, vt cælestem patriam merearis.

E Multos alios iuuisse exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracusanus à Dionysio Tyranno bonis omnibus spoliatus, eiectúsque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipsam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miser, inquit, istius rei causâ philosophatus sum: siue quòd exi-

lium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quòd ideò didicisset philosophiam, vt exilium, similésque casus æquo auimo perpeti posset.

Vlysses quouis exule miserior, solus, nudus, & naufragus, vbi ad Phæaças homines ignotos peruenit, in terra aliena non modò rebus ad victum necessariis facilè abundauit, sed etiam pecunias sibi multas consequutus est. Pallas Strozza Florentia pulsus, Rauis. Paduæ ita vixit, vt exilium ad otium literarum conuertisse videretur. Interdum etiam è morbis diuturnis, dum exulant, soluuntur homines, vt Spartiaticus ille Lacedæmonius, qui diu latere laborans, exilij beneficio, vbi desiit delicatè viuere, desiit etiam valetudinarius esse.

Porrò, si tecum virtutem, & probitatem afferas, minimè exulare poteris. Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quòd ab vrbe exulare cogeretur: Ne, inquit, vir optime, exhorrescas à ciuitate exulare; sed à iustitia exulare horrendum est. Sentiebat eos non esse miseros, quibus accidisset calamitas; sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiamsi nulla sequatur calamitas. Sic reuera illos tantùm dicimus exules, qui quamuis sint in patria, tamen suis iniquitatibus longè sunt à diuina gratia, quam si quis habeat, non exulat. Brutus, teste Seneca, hoc satis putabat, quòd in exilium euntibus liceret suas secum ferre virtutes: illæ enim sunt, quibus se consolatur exulem. Absq; virtutibus quisque est exul, cũ virtutibus nullus.

Consi

Considerandi insuper sunt illi, qui forti animo exilium pertulerunt. Thucydides Atheniensis historicus à suis in exilium missus, fortunam illam æquo animo tulit, neq; vnquam flere, aut queri visus est, neque Brasidam exilij authorem scriptis suis carpere. Ouidius non tantùm fortiter tulit exilium, sed multa in eo scripsit. Maluit Metellus patienter exilium subire, quàm impatienter Saturnini Tribuni plebis iniquissimas leges ferre. Volat. lib. 20.

F Refert Seneca, Brutum vidisse Mitylenis Marcellum exulantem, atque adeò eius patientiam, animíque constantiam fuisse demiratum, vt diceret, visum sibi se magis in exilium ire, qui sine illo rediturus esset, quàm illum in exilio relinqui: vnde sic scribit Seneca. [Quantus vir ille fuit, qui effecit, vt aliquis exul sibi videretur, quòd ab exule recedebat?] Bene ergo exilium tulit Marcellus, nec quidquam in animo eius mutauit loci commutatio. De exilio suo ad Albinam matrem.

Anaxagoras Clazomenius, cùm ab Atheniensibus esset exilio damnatus, cuidam dicenti; priuatus es Atheniensibus: imò illi, inquit, me. Sentiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora, quàm contrà. Rutilius vir summæ innocentiæ in exilium mittitur; postea redeundi potestate facta, respondit illud Senecæ: [Malo vt patria meo exilio erubescat, quàm reditu mœreat.] Laërtius lib. 2. c. 3. Volat.

Oppianus Poëta Seueri Principis iussu in exilium actus in Melitam insulam, ita patienter tulit, vt etiam ibi poëma de pisci- Idem lib. 17.

bus ſcripſerit, cuius aliquando meminit Diuus Hieronymus. Illi Ethnica conſtantia libenter exilium pertulerunt, & tu non poteris Chriſtiana?

In cōment. ſuper Ezec.

Boëtius inſignis Philoſophus à Theoderico Rege in exilium iniuſtè miſſus eſt, ibique librum de conſolatione Philoſophiæ edidit, quo ſe, & alios ſimili caſu affectos plurimùm conſolatur. Fulgentius Epiſcopus ſanctitate, ſcientia, & facundia præclarus, multa ab Arrianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardinia exilio à Thraſimundo Vvandalorum Rege maceratur. Pontius Diaconus, vt author eſt Hieronymus, miſſus vnà cum Cypriano in exilium, egregium volumen de vita & martyrio Cypriani ſcripſit. Qui omnes patienter ſuum tulerunt exilium: quare non tu?

Sigebert. in Chron.

Denique, vel iure, vel iniuria exulas. Si iure, non debes quod iuſtum eſt, vel quod iuſtè fit, moleſtè ferre: imò Iudici te expellenti eaſdem teneris referre gratias, quales ægrotus Medico mutationem aëris ipſi conſulenti; cùm, ſecundùm Senecam, nihil aliud ſit exilium, quàm loci commutatio. Sicut enim aliquando neceſſaria eſt ægrotanti mutatio loci, ne fiat recidiuus: ita & deliquenti. Sæpe in eadem crimina laberemur, ſi in eiſdem locis moraremur; ſed mutato loco, peccandi euitatur occaſio. Si turberis, quòd exul vociteris, ſcito te habere potiùs nomen calamitoſum, quàm turpe. [Quid enim exul? ait Cicero, ipſum per ſe nomen calamitatis, non turpitudinis.] Calamitati autem omnes G

Lib. de conſol. ad Heluiam. c. 6.

Cic. pro domo ſua.

ſunt

ſunt obnoxij, tam in proprio ſolo, quàm in alieno.

Noli tua impatientia fieri Pilato ſimilis, qui propter iniuſtam ab eo latam in Chriſtum ſententiam, à Caio Imperatore iuſtè in Galliam relegatus, maluit ſeipſum interimere, quàm ſui exilij incommoda tolerare, de ipſo ſic ſcribit Ado Vienenſis; *Tantis ibi irrogante Caio languoribus coarctatus eſt, vt ſua ſe tranſuerberans manus, multorum malorum compendium mortis celeritate quæſierit.* Si hoc ita ſit, Imperatoris ſententia à terrena tantùm exulabat patria: at ſua impatientia exulauit à cælo. Certum eſt, quòd ſi pœnam patienter tuliſſet, culpámque ſuam, vt decet, agnouiſſet, Chriſtus, quem iniuſtè damnauerat, libenter ignouiſſet. Caueat vnuſquiſque, ne ſua impatientia ab vno exilio ad aliud tranſeat, à temporali ſcilicet ad æternum. In Chron.

Si autem iniuria exules, exulta, cùm non habeas quo erubeſcas. Ideo Baſilius, Chryſoſtomus, Hilarius, & alij quamplurimi non timuerunt, imò patienter tulerunt exilium, quia nullum viderant ſe patraſſe flagitium. Si cum illis innocens ſis, fac vt cum illis patiens ſis. Syluerius Papa iniuſtè à Theodora Auguſta in Inſulam Pontiam relegatus, ſic ad Amatorem Epiſcopum ſcribebat. *Suſtentor pane tribulationis, & aqua anguſtiæ; non tamen dimiſi, aut dimitto officium meum.* O beatum exilium, propter quod non dimittitur officium, quo acquiritur martyrium, & à quo peruenitur ad præmium! Effice igitur, vt tuo exilio cæleſtem patriam Plat. in vit. Pont.

 prome

promerearis, à qua dumtaxat exulare pertimescas; & à qua fortè aliquando exulares, nisi modò exulares.

De patientia habenda in morte filiorum, fratrum, parentum, aut amicorum.

CAPVT XXIX.

VLLVS immoderatè dolebit A in morte parentum, aut charorum suorum, si in primis diligenter attendat, quòd, cui nasci contingit, mori restat. Quod ita certum est, vt post esum ligni vetiti, fixo, immobili, ac indispensabili decreto Dei *statutum sit hominibus semel mori*. Idque iustissimè: nam qui Adamo, & in eo omnibus & singulis hominibus dixerat; *Nequaquam moriemini*, debuit omnium & singulorum morte mendax, falláxque apparere. Itaque videtur vnusquisque nostrûm hæc moriendo dicere; *Mentiris dæmon*. Asseuerabas me non moriturum, nunc autem constat te mendaciter loquutum. *Tellement qu'en la mort d'vn chacun de nous, Satan reçoit vn dementy*. Patienter igitur quisque ferat & propriam, & suorum mortem, gaudeátque per illam dæmonem manifestari mendacem: Deum autem veracem, qui hominem post patratum peccatum moriendi necessitate ita adstrin

Senec. epist. 100.

Hebr. 9.

Genes. 3.

adſtrinxit, vt *peccanti*, ait Gregorius, *in paradiſo homini iratus, ſemel de mortalitate carnis noſtræ ſententiam fixerit, quæ nunc, & vſque ad vltimum mutari nullo modo valebit.* Hinc meritò Dauid; *Quis eſt homo*, inquit, *qui viuet, & non videbit mortem?* Lib. 11. mor. cap. 23. Pſal. 88.

1. Eſt igitur conſiderandum, ab hac moriendi neceſſitate nullum hominem, quantumuis ſanctum, pium, perfectum, potentem, fortem, aliíſve donis præditum, eſſe exceptum, imò nihil in rerum natura certius eſſe morte vniuſcuiuſque. Audi Senecam: [Eò ibis, quò omnia erunt. Quid tibi nouum eſt? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus poſt te.] Nemini, cuiuſcunque ſortis ſit, parcet Deus, quominus moriatur. Vnicuique noſtrûm illud dici poteſt; *Heri veniſti, & hodie compelleris egredi.* Hodie in vitam intramus, & paulò poſt compellimur exire. Stultum eſt timere, quod vitari non poteſt. Mortem nulla diligentia euitat, nulla fœlicitas domat, nulla potentia euincit. Mors omnes æquè vocat. Cogitemus nos tamquam ad mortem proditos eſſe, & ſumus. Omnes, inquam, reſeruamur ad mortem. [Morieris, inquit Seneca, nec primus, nec vltimus. Multi me anteceſſerunt, omnes ſequentur. Morieris; hic eſt humani officij finis. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur.] Hoc autem ita certum eſt, vt, teſte Auguſtino, nihil in hoc mundo certum ſit præter mortem. *Quid*, inquit, *in hac terra certum eſt, niſi mors? Pec-* Epiſt. 77. 2. Reg. 15. In excer. In Pſal. 38.

cator es? quid sis hodie, scis, quid sis crastino, nescis. Speras pecuniam? incertum est, an proueniat. Speras vxorem? incertum est, an accipias. Speras filios? incertum est, an nascantur. Nati sunt? incertum est, an viuant. Viuunt? incertum est, proficiant, an deficiant. Quocumque te verteris, incerta omnia, certa mors. Natus es? certum est quòd morieris: & in hoc ipso, quia mors certa est, dies mortis incertus est. Hæc cùm ita sint, pro mortis hora non laboremus, sed ad certum, nempe ad mortem nos præparemus. Rursus; cùm certa sit mors, & hora eius incerta, non doleamus quod certum est, sed ei inuigilemus, quod incertum est.

Qui itaque non potest propriam vitare mortem, quomodo filiorum, parentum, & aliorum? Quid iuuat dolere, si nihil dolendo proficias? Noli de eo conqueri, quod vni accidit, & quod tibi, omnibúsque restat. Quando tibi moritur filius, aut amicus, non amittitur, sed præmittitur: illum sequeris, quem Epist. 100. præeuntem vidisti. [Quid autem dementius, ait Seneca, quàm cùm idem tibi iter emetiendum sit, flere eum, qui antecessit?] Tertullianus quoque idipsum sentit, inuehitúrque in eum, qui sequens antecedentem luget. *Profectio est*, inquit, *quam putas mortem. Non est lugendus, qui antecedit, sed planè desiderandus: id quoque desiderium patientia temperandum. Cur enim immoderatè feras obiisse, quem mox subsequeris?* B

Lib. de patient. c. 9.

2. Nullus præterea mortem propriam, aut suorum extimescet, imò illa adueniente gaudebit, si cogitauerit à quantis malis, quantísque

risque incommodis homines mortis beneficio eripiantur. Scitum est enim illud Ecclesiastici: *Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ, in matrem omnium.* Quid aliud in mundo, quàm pugna aduersus diabolum quotidie geritur? quàm aduersus iacula eius, & tela conflictationibus assiduis dimicatur? Nam cum auaritia, cum ira, cum ambitione congressio est, cum carnalibus vitiis, cum illecebris sæcularibus assidua & molesta luctatio est. Si auaritia prostrata est, exurgit libido: si libido compressa est, succedit ambitio: si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit. His consideratis, miratur Cyprianus, quòd delectet inter istos diabolicos gladios diu viuere. *Tot persecutiones*, inquit, *animus quotidie patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hîc inter Zabuli gladios diu stare?*

Eccli. 40.

Serm. 4. de mortal.

C Multis repletur homo miseriis, multis & multiplicibus, inquam, miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis dum dormit, miseriis dum vigilat, miseriis quocumque se vertit. Quantis morbis afflictatur? quantis iniuriis afficitur? quantis persecutionibus, quantisque premitur laboribus? Quàm sæpe siti, fame, frigore, ac inopia vexatur? Exclamet itaque Publius; [Heu, quàm multa incurrunt pœnitenda viuendo diu!] Hac ratione Diuus Ambrosius vocat mortem bonum alleuamentum: & Seneca illam commendat

Pub. Mim. de bono mortis. c. 2.

Ad Marciam

mendat tamquam omnium dolorum ſolutionem, ac optimum naturæ inuentum. Hæc enim ſeruitutem domino inuito remittit: hæc captiuorum catenas leuat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat. Non ſunt igitur lugendi, quibus tam graue excutitur iugum, quibus tanta ceſſant incommoda, & quibus tam bonum accidit alleuamentum. Omnibus laborantibus dulcis eſt finis: viatori placet hoſpitium & manſio: iucundum eſt agricolæ tempus meſſis: gaudet mercenarius completo anno: lætantur nauigantes ad optatum portum appellentes. Sic grata ſit omnibus mors, cùm omnium ſit ſolutio dolorum, ac communis, ad quem omnes tendimus, portus, qui tantò tibi debet eſſe gratior, quantò ad ipſum citiùs appuleris. Vnde idem Seneca: [Si quis in mortem ante primos annos delatus eſt, non magis conqueri debet, quàm qui citò nauigauit.] Quòd autem ſit omnibus portus, teſtatur idem his verbis: [In hoc tam procelloſo, & in omnes tempeſtates expoſito mari nauigantibus, nullus portus niſi mortis eſt.]

Epiſt. 71. Lib. de conſol. c. 28.

3. Cogita inſuper tantam eſſe ſomni & mortis affinitatem, vt tam apud ſacros, quàm prophanos, mors ſomnus, mortui verò dormientes vocitentur. Iob dormientem ſe fateretur cum Regibus & conſulibus terræ, ſi in vulua, aut ſtatim egreſſus ex vtero mortuus fuiſſet, quod libenter optauerat. *Quare*, inquit, *non in vulua mortuus ſum?* &c. *Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem cum* D

Iob. 3.

Regi

Regibus & consulibus terræ. De mortuo Lazaro sic Christus; *Lazarus amicus noster dormit.* Ioan. 11. Apostolus eos qui mortem obierunt, dormientes appellat: *Nolumus*, inquit, *vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini*, &c. 1. Thess. 4. Diuus Hieronymus ad Theodoram scribens, sic ait: *In Christianis non est mors, sed dormitio & somnus appellatur.* Epist. ad Theodoras. Diuus quoque Chrysostomus vocat mortem, *dormitionem temporariam.* Hom 21. ad pop. Quare loca, in quibus Christiani sepeliebantur, religionis nostræ primarij cœmeteria, quasi dormitoria appellarunt: nam κοιμάω idem est quod *dormio*, à quo κοιμητήρια, id est, *dormitoria.* Vnde authore Athenæo, domus in qua hospites dormire solent, à Cretensibus cœmeterium vocatur. Lib. 4 c. 5. Mortem esse veluti somnum agnouerunt etiam Ethnici. [Morti, ait Cicero, nihil est tam simile, quàm somnus.] De Senect. Seneca se, & omnes morituros sic inuitat, & hortatur: [In somnum ituri læti, hilarésque dicamus; Ad Lucil. Epist. 12.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi.]

Est somnus mors quædam breuior; mors verò somnus longior. Dicat ergo Poëta; Ouid lib. 2. eleg.

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

H Itaque, sicut non sunt lugendi, qui somnum, vel cibum capiunt; ita nec qui mortem obeunt: & ita ridiculus est, qui luget morientem, ac si defleret dormientem, aut comedentem, & bibentem. Audi Chrysostomum: *Quid tandem est mors? somnus consueto longior. Itaque si mortem times, time & somnum: si propter morientes angeris, & propter comedentes,* Hom. 5. ad pop.

dentes,& bibentes angere: sicut enim hoc naturale est,sic & illud.

4. Considera insuper, quòd si plus æquo indulgeas luctui in obitu tuorum, iacturam quodammodo facis fidei in Christum, & spei; cùm Apostolus dicat non esse contristandum de dormientibus, instar Gentilium, qui spem non habent: non enim sunt lugendi, qui sunt resurrecturi. Sit consolatio Christianorum, resurrectio mortuorum. Vnde Tertullianus. *Ne illa quidem impatientiæ species excusatur in amissione nostrorum,vbi aliqua doloris patrocinatur assertio. Præponendus est enim respectus denunciationis Apostoli, qui ait: Ne contristemini dormitione cuiusquam,sicut nationes, quæ spe carent. Et meritò; credentes enim resurrectionem Christi, nostram quoque credimus, propter quos ille & obiit & resurrexit. Ergo cùm constet de resurrectione mortuorum,vacat dolor mortis,vacat & impatientia doloris.* Non decet igitur te lugere mortuum, quem credis resurrecturum, atque ita iterum visurum.

Lib. de patient.

5. Præterea, nihil penitus, aut saltem moderatè dolebis in morte tuorum, si cogitaueris Dei voluntate & prouidentia id fieri, quod non solùm est iustissimum, sed etiam quod est consultissimum, & optimum: licèt in iuuenili ætate, imò in finali impœnitentia ex hac vita migrauerint; quia Deus æquè est sapiens,& bonus,& iustus. Conqueritur Seneca, quia [obiurgamus quotidie fatum; quare ille in medio cursus raptus est?] Ad hoc respondet Sapiens: *Raptus est,*

Epist.94.

Sap.4.

ne ma

ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius, &c. *placita enim erat Deo anima illius; propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum.* In quæ verba Beatus Cyprianus sic scribit: *Per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant, maturiùs hinc eximi, & citiùs liberari, ne dum in isto mundo diutiùs immorantur, mundi contractibus polluantur.* Quid igitur quereris, quòd filius, frater, cognatus, aut amicus tuus immatura morte raptus fuerit? Placuit Deo hinc illum citiùs abducere, cuius anima erat ei placita: fortè non placuisset, si diutiùs vixisset; [quoniam, ait Seneca, mora non fit beatior vita, sed longior.] Quare autem potiùs in iuuenili, quàm in senili ætate quis moritur, noli queri, nec quærere, si non vis offendere. De mortal.

F Increpat Diuus Hieronymus Paulam plus æquo obitum Blesillæ filiæ plangentem, his verbis. *Detestandæ sunt istæ lacrymæ, quæ non habent modum, quæ vsque ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantum in te est, tui semper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Iesus, & dicit. Quid ploras? non est mortua puella, sed dormit. Te quoque, si ad sepulchrum filiæ volueris volutari, Angelus increpabit: Quid quæris viuentem cum mortuis?* Quasi dicat; non debet moritura viuentem plangere: nullus namque est, qui sibi, & charis suis æternam non exoptet vitam; sed nullo modo illam quis adipisci poterit, nisi morte interueniente, quæ nihil aliud est, quàm discessus animæ à corpore. Audi Tullium: [Nisi Deus istis te Epist. 25. ad Paulam. Cicer de somn. Scip.

corpo

corporis custodiis liberauerit, ad cælum aditus patere non potest.] Ille igitur non est lugendus, qui ideo moritur, vt viuat. Illum nolles viuere, quem mori doles.

6. Itaque, qui obiit, vel erat bonus, vel malus. Si bonus, non est lugendus, cùm certi simus ad meliorem vitam euolasse. Arguens Diuus Chrysostomus quemdam filij mortem deplorantem, sic scribebat. *Illum abiisse in prata florentia cùm putes, ingentes cur aduersum te suscitas fluctus tempestatis? Hic autem fluctus præsentis vitæ pernauigauit. Si ad imperandum, regnandúmque hoc caduco, mortalíque regno filius tuus abiisset, nolles eum inde redire, vt ipsum videres. Nunc verò cùm ad meliora, maioráque regna processerit, parui temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare, reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.*

Hom. 32. in Matth.

Si verò malus erat, non doleas, quia peior euasisset, si diutiùs vixisset, atque ita maiorem pœnam luisset. Hoc agnouit, qui eum euocauit. Idem Doctor ad populum Antiochenum consolandum dicere non dubitauit, eos, qui in peccatis fortè discedunt, ante pœnitentiam à Deo rapiendos non fuisse, si eos pœnitentiam acturos præuouisset. *Si*, inquit, *peccator abiit, peccata repressa sunt*, hoc est, non poterit ampliùs peccare, ac sic pœnas sibi augere : *nec si Deus pœnitentiam acturum nouisset, ante pœnitentiam rapuisset.* Qui igitur non conuertitur, tantò melius, quantò citiùs rapitur; quia etiam misericorditer cùm illo agitur: illum ergo deflere, est Christum lædere. Audi Tertullianum:

Hom. 69. ad pop.

lianum: *Christum lædimus, cùm euocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Dauid hac ratione ductus mortem filij sui Absalon ipsum persequentis, & in suo peccato necati, patienter tulit. De patient. cap. 9.

G 7. Proponantur etiam exempla tum fidelium, tum infidelium, qui siccis oculis, ac forti animo liberorum, aliorúmque funera pertulerunt. Iob decem suis liberis vna clade sublatis non eiulauit, non sibi diuulsit comam, nullam ingenerosam vocem emisit, sed celebrem illam, & omnium ore decantandam gratiarum actionem deprompsit: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Iob. 1. Machabæorum mater cùm septem filios morte deletos vidisset, non tamen lacrymis, ac luctui sese tradidit, neque vocem emisit muliebrem; sed singulos eorum fortiter hortabatur voce patria, repleta sapientia, fœmineæ cogitationi masculinum inferens animum. De illa sic Ambrosius: 2. Mach. 7. *Quid de matre Machabæorum loquar, quæ spectabat læta filiorum quot funera, tot trophæa, & morientium vocibus, tamquam psallentium cantibus delectabatur?* Lib. 1. offic. cap. 4. Idem præstitisse legimus Beatam Felicitatem martyrij septem filiorum spectatricem; idémque Sanctam Symphorosam septem etiam filiorum Martyrum matrem.

Diuus Hieronymus magnis celebrat laudibus Beatam Melaniam iuniorem, illámque sectandam proponit, quæ adhuc calente mariti corpusculo, & necdum humato, duos Epist. 250. ad Paulam de obitu Blesillæ.

simul

ſimul perdidit filios, quorum mortem ita fortiter pertulit, vt de illa ſic ſcribat ille Doctor. *Rem ſum dicturus incredibilem, ſed, teſte Chriſto, non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere? Lacryma gutta non fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes Chriſti deuoluta, quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditius, inquit, tibi ſeruitura ſum, Domine, quia tanto me onere liberaſti.* Fortaſſis tibi fuiſſent oneri & impedimento, quos ſperabas futuros tibi eſſe adiumento.

Gentiles etiam nos pudefaciunt, qui licèt ſe reſurrecturos non ſperarent, ab illa tamen immoderata ſuorum deploratione abſtinuerunt. Idem Hieronymus plurimùm commendat Periclem & Xenophontem Socraticum, quorum alter amiſſis duobus filiis coronatus in concione diſſeruit; alter cùm ſacrificans, filium in bello audiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dicitur, & tandem capiti repoſuiſſe, poſtquam fortiter in acie dimicantem reperit concidiſſe. Laudatur & Anaxagoras, qui audita morte filij, reſpondit: *Sciebam me genuiſſe mortalem.* Similiter Galienus Imperator, tèſte Trebellio, cùm patrem Valerianum audiſſet extinctum, vocem laudatiſſimam ſine laude vſurpauit, dicens: *Sciebam patrem meum eſſe mortalem.* Duæ olim ante portas Maſſilienſium iacebant arcæ, vt tradit Valerius Maximus; altera, qua liberorum: altera, qua ſeruorum corpora ad ſepulturæ locum plauſtro deuehebantur, ſine lamentatione, ſine planctu, ſine

Epiſt. 3. ad Heliod.

Trebel.

Lib. 2. c. 1.

ſine luctu. [Nam, ait ille, quid attinet humano dolori indulgere, aut diuino numini inuidiam fieri, quòd immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit?]

H Seneca ad Marciam filij mortem deplorantem ſic ſcribebat. [Mortalis nata es, mortales peperiſti, putre ipſa fluidúmque corpus, & caſibus morbíſque repetita, ſperaſti ex tam imbecilla materia, ſolida & æterna geſtaſſe? Deceſſit filius tuus, id eſt, decurrit ad hunc finem, ad quem, quæ fœliciora partu tuo putas, properant.] Lochadus Poliæmidæ filius, Sironis pater, nuncianti, quòd è filiis ipſius alter interiiſſet: *Olim ſciebam*, inquit, *illi moriendum eſſe.* Nihil illi viſum eſt nouæ rei, ſi mortalis natus moreretur; nec magni referre, paulò ſeriùs, aut citiùs è vita diſcederet, cùm omnino breui foret decedendum. Valeat, quantum valere poterit, illud Amaſis Ægyptiorum Regis ad quemdam filio priuatum dicentis: *Si non triſtatus es, cùm nondum eſſet, nec nunc quidem dolere debes, cùm non amplius eſt.* Si nunquam habuiſſe pro damno nõ reputamus, cur aliquando habuiſſe reputabimus? Dices: libenter ferrem mortem illius mei filij, fratris, cognati, aut amici, ſi morbo, aut alio caſu obiiſſet: at quia capitali ſupplicio, maximáque cum infamia vitam finiuit, quomodo potero non dolere? Si cogitaueris in illo tali morte ſublato diuinam fortè deſinere iram; Deus enim interdum propter peccata noſtra ita iraſcitur in aliquam familiam, vt quieſcere & placari nolit, donec aliquis illius do-

Lib. de cõſ. cap. 10.

Plutarch. in Lacon.

Stob. ſerm. 121.

mus, aut familiæ morte afficiatur. Probatur hoc ex sacra Scriptura: sæuiente olim Antiocho in filios Machabæos, adolescentior illorum sic Tyrannum affatus est: *In me & in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum iustè superducta est.*

2.Mach.7.

Pater ipse cælestis iratus aduersus genus humanum noluit placari, donec proprius Filius in crucem ageretur, non pro suis, sed pro nostris delictis. Vnde ait Pater: *Propter scelus populi mei percussi eum.* Qui itaque proprio Filio innocentissimo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit eum; cur tibi, aut filio, vel parenti tuo delinquenti parcere debet? Sicut igitur mitiùs actum est in genus humanum post mortem Christi pro peccatis nostris crucifixi: ita fortè mitiùs agetur in te, & in domum tuam post mortem illius tui filij, aut parentis pro suis delictis supplicio affecti: nam *non consurget duplex tribulatio*, vel secundùm Chaldæum, *non consurget domui Israël bis angustia.* Similiter nec tibi, aut domui tuæ consurget alia tribulatio, si hanc patienter tuleris. Consolaberis etiam, si cogitaueris, maximam habendam esse fiduciam de salute illius, qui à publica potestate punitur; quia huiusmodi supplicio potuit satisfacere pœnis peccatis suis debitis, ac temporali pœna æternam euadere.

Isai.53. Rom.2. Nahum 1.

Cæterùm, noli attendere, quomodo, qualiter, vel qua in ætate quis obierit; sed quia ita Deus voluerit, disposuerit, aut permiserit, qui bene omnia facit, quia bonus, & iustus; quia iustus, ideo omnino conformanda

manda eſt noſtra voluntas voluntati illius. *Bonus eſt Deus*, inquit Hieronymus, *& omnia quæ bonus facit, bona ſint neceſſe eſt. Mariti orbitas irrogatur, plango quod accidit; ſed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius; durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille, qui dederat.* Sic tibi dicendum eſt in obitu cuiuſcumque tibi conſanguinitate, affinitate, vel amicitia coniuncti. Seneca rerum diuinarum omnino ignarus, amicorum defunctorum recordationem plurimùm iuuiſſe ad conſolandum ſeipſum affirmat, ac qualiter dum viuerent,& poſt illorum mortem ſe habuerit,oſtendit:[Mihi,*inquiens*,amicorum defunctorum cogitatio dulcis, ac blanda eſt;habui enim illos, tamquam amiſſurus; amiſi,tamquam habeam.]

Ad Paulam de obitu Bleſillæ.

Epiſt. 63.

Ad eos, qui Triremibus, aut, vt aiunt, Galeræ ſunt adiudicati.

CAPVT XXX.

A

ECce ego ad vos, pedibus ligati, capite tonſi, loris cæſi, ignominioſè induti, & ad remum dati, quos vtique ſcio noſtro hoc indigere patientiæ clypeo. Conſiderate itaque, ideo fortè Deum permiſiſſe eò vos deueniſſe, vbi vobis ſeſe præbent occaſiones ea cogitandi, de quibus non curabatis, quorum tamen præmeditatio vtiliſſima & proficua eſt. Nam

certum est vos parum cogitasse de inferno, ac de tormentis damnatorum, quæ vtcunque adumbrare videtur locus ille, cui addicti estis, præcipuè si catenæ spectentur, & verbera, atque inde audiantur suspiria. Sic enim de sempiterno inferno scribit Poëta: Virg. lib. 6. Æneid.

Hinc exaudiri gemitus, & sæua sonare
Verbera, tum stridor ferri, tractaque catenæ.

Satius vobis sit ligari catenis ferreis, quàm igneis, de quibus sic Chrysostomus; *Vincula illa non ex ferro, sed ex igne nunquam extinguibili sunt*: & hominum esse captiuos quàm dæmonum; ac super aquam ad tempus vexari, quàm intra ignem in æternum cruciari. Permittitur quidem Comitibus, quos vocant, corpus vestrum hîc aliquando loro, aut baculo percutere, sed nunquam animam attingere: at verò illîc dæmones corpus & animam damnatorum sine fine cruciant. Vt igitur vobis sempiternus infernus versaretur in mente, necesse fuit temporalem semper haberetis præ oculis. Nunquam fortè æternum euaderetis, nisi in temporalem incideretis. Hom. 10. in 3. ad Cor.

Cauete, ne impatientia vestra transeatis ab vno tormento ad aliud, aut à temporali inferno ad sempiternum. Quod pœna æterna purgari non potest, hac temporali purgetur, ne præsens labor sit subsequentis initium: nam, teste Gregorio, *quem præsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt.* Temporalis illa patiendi necessitas, fiat vobis merendi opportunitas: facite, inquam, B Greg.

ex illa

ex illa necessitate virtutem; & haurite vtilitatem ex illa vestra miseria, è qua licèt desideretis exire, ac liberari, tamen, si illam patienter pro peccatis vestris feratis, mercedem, aut saltem satisfactionem comparabitis. Propterea gratias Deo semper agite, ac fateamini vos grauiora meruisse. Dicite quod pius ille latro: *Nos digna factis recipimus.* Hic Luc.23. tandem digna passis recepit, qui digna factis se recipere cognouit. Eadem verba identidem loquamini: hanc miseriam peccata vestra mereri fateamini, vt eandem mercedem mereamini.

Cogitate insuper, multos in inferno cruciari, qui fortè non tot, quot vos, patrarunt delicta; & dummodo ab illis pœnis eriperentur, libenter in triremibus non solùm ad vitam, sed ad finem vsque mundi morarentur. Experiuntur modò, quàm leuia sint huius vitæ tormenta, quæ si æternis compararentur, non tormenta, sed blandimenta vocitari possunt. Væ impio latroni, qui à temporali pœna transiuit ad sempiternam: si patienter tulisset, poterat, sicut & socius, à labore ad requiem conuolare. Quid dicat Diuus Gregorius, diligenter attendite; ac semper animo voluite. *Cauendum nobis est, & in fletibus tota mentis conuersione vigilandum, ne de tormento ad tormenta transeamus. Considerandum quoque est, quantùm erga nos dispensatione pietatis agit Conditor noster, quòd morte dignos assiduè percutit, & tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus indicium, quia derelicti non sumus, quia assiduè flagellamur; cùm, teste* Lib.9.epist. 25.

Scriptura, flagellet Dominus omnem filium, quem recipit. Nostra igitur assidua flagellatio, est diuinæ erga nos dilectionis probatio: vestra etiam in illa ærumna detentio, est diuinæ acceptationis demonstratio.

Simile. Nam sicut quas diligimus auiculas, pedibus ligamus, ne auolent, & euadant; ita Deus eos permittit interdum ligari, quos diligit, & sibi seruat, ne ad illicita prolabantur. Quot catenis fuit Paulus constrictus? quot ligatus vinculis? Considerata igitur illa, qua ligamini catena, mementote vinculorum *2. Timot. 2.* Pauli; sic enim clamabat: *Memores estote vinculorum meorum.* Ad hoc etiam nos hor- *Chrysost. in illam epist.* tatur Chrysostomus: *In afflictione es? memor esto vinculorum Pauli, & vide quomodo in afflictione esse, non sit derelictionis indicium.* Dicat vnusquisque vestrûm. Si Paulus vir iustus, sanctus, & à Deo electus, tot pertulit ærumnas, tot fuit catenis ligatus, quid ego reus? quibus non sum constringendus vinculis, qui tot fui constrictus peccatis? Ligentur ferro pedes illius, cuius anima fuit ligata peccato. Non enim propterea à Deo derelinquuntur, qui ab hominibus vinciuntur.

Porrò in vinculis Paulus detinebatur, & mente in cælo versabatur: ligabatur corpus, & liber erat animus: de illo sic idem Chry- *Ibidem.* sostomus. *Iniice radiis Solis, aut Soli ipsi vincula, siste cursum eius, si potes: si non potes, nec Paulum, qui quasi Sol in cælo conuersabatur, vincire poteris.* Quamuis ergo tui ligentur pedes, non poterit tuus ligari animus, nec impediri, quin Deum suum consideret, & diligat, ac cælestia

cælestia meditetur. Quia, vt notat Seneca, [corpora obnoxia sunt,& adscripta dominis, mens quidem sui iuris est.] Lib 3. de benef.

Contendite, vt de illis sitis, quibus quasi congratulando sic loquebatur Diuus Cyprianus: *O pedes fœliciter vincti! ô pedes ad præsens in sæculo ligati, vt sint semper in cælis cum Domino liberi!* Tales certè eritis, si illa vincula patienter toleraueritis. Omnes, secundùm Ciceronem, sumus in hoc mundo ligati. [Catena, *inquit*, omnes alligati sumus.] Quænam autem sit illa catena, innuit, ni fallor, Seneca, dum ait.[Vna est catena,quæ nos alligatos tenet, amor vitæ.] Viuendi desiderio tamquam catena ligamur in hoc sæculo: verùm quos viuere tædet, eos illa catena non tenet. Pauci ex hac vita exire cuperent, si nullæ calamitates eos premerent. Nolite inuidere his,qui secundùm Iob,*ducunt in bonis dies suos,& in puncto in inferna descendunt*. Sed. contrà gaudete, quòd si patienter toleraueritis, de illis eritis, de quibus quidam magnæ authoritatis vir sic loquitur: *Ducunt in malis dies suos, & in puncto ad cælum ascendunt.* Ad Martyres. Cic. pro Sestio. Ad Lucil. Iob.21. Ioan. de Tambuco in conf. Theol.

D Considerate etiam, vos sæpissimè & diu sceleribus vestris captiuasse animam vestram; nam qui facit peccatum, seruus est peccati:necesse est igitur, ad tempus captiuetur corpus vestrum, vt tandem anima vestra libertate donetur. Liparitanus quidam iuuenis, vt patrem à prædone liberaret, Neapolim profectus voluntaria seruitute remis pro patre sese addixit. Quod ille pro patre

liberando voluntariè pertulit;hoc ipſum pro anima veſtra à captiuitate peccati liberanda patienter ferte. Si enim patientes extiteritis, libertatem æternā hac veſtra ſeruitute comparabitis.Solos quidam reſpondit Thebanis, eos ab Alexandro timeri,quòd cæteris libertate donatis, ſoli detinerentur in ſeruitute. Fortè non timet vos mundus catenis conſtrictos; aut ideo ligamini,quia timemini:ſed timet vos diabolus,qui ſolos timere ſolet aduerſa patientes. Eſtote ergo patientia veſtra dæmoni terribiles, hominibus amabiles, Deo grati.

Marc.6. Legimus apud Marcum, quòd Chriſtus, *cùm eſſet nauis in medio mari, vidit Diſcipulos laborantes in remigando;erat enim ventus contrarius eis, & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare.* Qui vidit Diſcipulos ſuos laborantes in remigando, videt & vos remigantes.O felix labor, quem reſpicit Dominus! felix remigium, quod Chriſti meretur intuitum! Ille vos reſpicit, qui neminem deſpicit: conſiderat ventum vobis contrarium, id eſt, fortunam vobis aduerſam: intuetur ſqualorem veſtrum: videt panem arctum, quo veſcimini, qui pro vobis ieiunauit: verbera, quibus afficimini, numerat, qui pro vobis flagellatus eſt: audit ſtridorem catenarum, qui pro vobis ligatus eſt: videt crucem veſtram, qui crucifixus eſt etiam pro vobis: contemplatur tormenta veſtra, qui paſſus eſt pro vobis: videt interdum ſanguinem veſtrum effundi, qui pro vobis ſuum effudit: videt vos quaſi conti-

nuò

nuò mori,qui pro vobis mortuus est.

Spectante igitur tanto Domino, estote bono animo, & scitote, vos per huiusmodi cruciatus patienter perpessos posse vobis applicare meritum passionis Christi, ac vitam mereri æternam. Propterea abstinete ab omni peccato, & si quod animam inficiat, sacramento Confessionis, vbi primùm vobis licuerit, purgate. Satagite, vt quod bene agendo non potuistis, saltem patienter ferendo consequamini; Deúmque continuò orate, vt dignetur hanc vestram inediam, ac cætera incommoda acceptare in satisfactionem peccatorum vestrorum. Ne despondeatis animum: nam etiam remigio peruenitur ad cælum. *Aussi bien pouuez-vous aller au Ciel par eau, comme par terre.*

E Dominus quoque adest & remigantibus; adfuit discipulis periclitantibus, aderit, & vobis illum inuocantibus. Vt discipulis succurreret, supra mare ambulauit; reuera nullum timebat periculum, qui nulli subiacebat periculo. Quamuis tamen subiaceret, libenter se periculo exponeret, vt sperantes in ipsum à periculo eriperet. Audite; *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate.* Psal. 144. In quem locum explicat Diuus Augustinus, quid sit inuocare Deum in veritate, cùm sic scribit. *Conuertere, accusa te, lauda illum; in omnibus malis quæ pateris, Deus tibi non displiceat; & hoc est inuocare Deum in veritate: propè est, ibi est, nondum dedit quod vis, ibi tamen est.* Augustin. Velles forsan ab illis malis eripi, sed tibi nondum expedire agnoscit,

ſcit, qui tibi hæc euenire permiſit. Hoc tibi ſufficiat, quòd Deum tecum habeas. Habebis autem, ſi illum timeas, diligas, & inuoces, atque iuſtè te illa omnia pati propter tua delicta, agnoſcas.

Dicent veſtrûm aliqui: in triremi non moramur, ſed morimur, tantæ ſunt anguſtiæ, vt mora mors ſit; quotidie enim morimur. Reſpondeo, ſi viris ſanctis contigit ſingulis diebus mori, quid mirum, ſi idem vobis peccatoribus contingat? De Diuo Paulo ſic Chryſoſtomus: *Diebus ſingulis beatus ille moriebatur.* In hoc mundo quotidie debent pati, & mori, qui in alio optant ſempèr gaudere, & viuere. Nolite itaque attendere ciuilem illam mortem, qua torquentur peccata veſtra; ſed perennem vitam, quam merebitur patientia veſtra. Nec attendatis vbinam ſitis, ſed quò ituri ſitis, non terminum à quo, ſed terminum ad quem. Communi olim ferebatur adagio; *A remo ad tribunal*: quod de his dicebatur, qui ab infima conditione promouebantur ad honeſti muneris functionem. Ita vos geratis, ita patienter ærumnam veſtram feratis, vt à remo ad cæleſte regnum perueniatis. Propterea dum corpus veſtrum loris cæditur, vel fame, ſitique premitur, aut inedia atteritur, hæc, vel ſimilia verba vobis verſentur in ore: *Iuſtus es, Domine, & rectum iudicium tuum.* vel: *Ego in flagella paratus ſum.* vel: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* aut: *Vide, Domine, humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte vniuerſa delicta mea.* vel cum Auguſtino: *Hîc vre, hîc ſeca dummodo*

[Margin notes: Chryſoſt. in epiſt. 2. ad Timoth. — Pſal. 118. — Pſal. 37. — Iob. 13. — Pſal. 24. — Aug. Conf.]

modo in æternum parcas. Et inuocate semper salutiferum illud nomen IESV, cùm nullum sit aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Et dicite cum eodem Augustino: *O bone Iesu, etsi ego admisi, vnde me damnare possis, tu non amisisti, vnde saluare soles. Esto mihi Iesus, & salua me.* Sæpe etiam deprecemini Beatissimam Virginem Mariam, maris stellam. Ad hoc hortatur Bernardus: *Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, inuoca Mariam.*

Act. 4.

De contrit. cord. cap. 5.

Serm. 18. de omnibus Sanctis.

Ad eum, qui est morte plectendus.

CAPVT XXXI.

A STATVTVM *est omnibus hominibus semel mori.* Non tantùm tibi, charissime frater, statutum est mori, sed & in omnes homines lata est sententia mortis, etiam in ipsum Iudicem, qui te condemnauit. Hoc cùm ita sit, superest, vt vnusquisque studeat, & quærat bene, & in Christo mori. Si hoc genere mortis non mulctareris, fortè in Domino non morereris; atque ita in æternum damnareris: hoc præuidit Deus, qui hæc tibi euenire permisit. Tibi nunc suppetunt vires animæ ad tuam examinandam conscientiam, illámque integra peccatorum tuorum confessione purgandam, quod fortasse non potuisses, si aliter obiisses. Non est igitur,

Hebr. 9.

tur, quòd doleas, sed quòd Deo optimo maximo gratias referas. Nulla alia de re penitus cogites, nisi de mundanda tua conscientia, vt mundus exeas ex hoc mundo. Nam, secundùm Diuum Cyprianum, *qualem te inuenit Deus cùm vocat, talem pariter & iudicat.* Iam temporaliter mori ab homine iudicatus es; caue, ne tua impatientia, malitia, aut pertinacia æternaliter mori à Deo iudiceris.

Serm. 4. de mortal.

Noli mortem timere, quæ te liberat ab omni timore. *Non est timendum*, inquit Tertullianus, *quod nos liberat ab omni timendo.* Ostendit Diuus Cyprianus, quibus timenda est mors, cùm sic scribit: *Mori planè timeat, sed qui ex aqua, & spiritu non renatus gehennæ ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur: mori timeat, quem de sæculo recedentem perennibus pœnis æterna flamma torquebit:* mori, inquam, timeat, qui Christianus non est, vel qui Christiano more mori non vult: tu verò non timeas, cùm, vt bene possis mori, habeas. *Vis scire causam*, inquit Chrysostomus, *cur mortem timeamus? Non habemus conscientiam puram: quòd si hoc esset, nihil nos mors terruisset.* At poteris tu puram habere, si, vt decet, peccata tua confitearis, antequam moriaris.

Lib. de test. animæ.

Ibidem.

Hom. 5. ad pop.

Dices: Non mori timeo, cùm omnibus sit moriendum; sed hoc mortis genus perhorresco. Audi, precor, Diuum Augustinum. *Sunt homines, qui quamuis mortem ipsam non timeant, genus tamen aliquod mortis horrescunt. Nihilominus autem, vt ipsa mors metuenda non est, ita etiam nullum genus mortis metuendum est,* B

Lib. 80. quæstionū, quæst. 25.

quod

quod quoque Christi cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidolosius. Innuit ille Doctor, nullum genus mortis esse pertimescendum, postquam Christus voluit crucis pro nobis subire tormentum; quod quidem genus mortis fuit omnium horribilissimum: ille enim maledicebatur qui in crucem agebatur; *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Gal. 3. Exaggerat Apostolus qualitatem mortis Christi, cùm de eius obedientia vsque ad mortem disserens, addit, *mortem autem crucis.* Philip. 2. Erat mors crucis non tantùm ignominia & opprobrio plena; sed & maximo dolore, ac prolixo cruciatu, qui etiam à cruce cruciatus denominatus est. Hinc à Liuio vocatur crux, *infamis arbor:* à Seneca, *infelix lignum*: ab aliis, Lib. 4. *teterrimum supplicium.* Ab ipsis Iudæis apud Epist. 101. Sapientem crucis mors vocabatur turpissima; Sap. 2. *Morte turpissima condemnemus eum.* Quamuis igitur hoc genus mortis esset turpissimum, grauissimum, ac crudelissimum ob intensos & prolixos dolores, quos cruci clauis affixi patiebantur: illud tamen elegit Christus, atque sine culpa patienter pertulit.

Quia igitur Christus, secundùm Bernardum, *est speculum patiendi, & præmium patientiæ*; Bern. est tibi ille proponendus: nam in suorum consolationem eadem, vel similia eorum, quę ipsi passuri erant, imò longè grauiora, passus est. Nam, si tibi iam à tribus, aut quatuor horis significata est mortis sententia, & Christo etiam fuit significata, non aliquibus tantùm horis antequam moreretur, sed antequam

Ecclesia. quam nasceretur, cantat enim Ecclesia: *Se volente natus ad hoc passioni deditus, Agnus in crucis leuatur immolandus stipite.* Verè propter illam iam diu sibi notam mortis sententiam

Psal. 37. dicere potuit; *Dolor meus in conspectu meo semper.* Præterea, si funibus ligaris, vel ligandus sis; fuit & Christus ligatus: nam, teste Euan-

Ioan. 18. gelista, *ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum.* Si per vias ciuitatis du-

Matth. 26. cendus sis; & ipse etiam ductus fuit: *& duxerunt eum, vt crucifigerent.* Si patibulo sis suspendendus, aut alio ignominioso supplicio

Ecclesia. afficiendus; & Christus, *Carnis conditor suspensus est patibulo.* Si verearis populum te re-

Luc. 23. spicientem; & Christo moriente, *stabat populus spectans, & deridebant eum Pontifices.* Si in loco publico per manus carnificis mori, & tãquam malefactorem haberi perhorrescas; & Christus in simili loco per manus Iudæo-

Isai. 53. rum libenter pro te crucifixus est, *& cum iniquis reputatus est.* Vide te nihil pro peccatis tuis passurum, quin Christus priùs pro te passus sit. Erit igitur tua consolatio, amarissima Christi passio; non tam attendas quid ipse passurus sis, quàm quid ille passus sit. *Ipse enim*, ait Propheta, *vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera no-*

Serm. 3. de nat. Dom. *stra.* Quæ verba expendens Bernardus sic hortatur: *Agnosce, ô homo, quàm grauia sunt vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur.*

Sunt tibi adimplenda hoc tuo supplicio C

ea quæ

ea quæ desunt passionum Christi in carne tua: *Adimpleo*, ait Paulus, *ea quæ desunt passionum Christi in carne mea.* Sed quid deest passioni Christi? Frater mi, quamuis Christi passio plena & sufficientissima fuerit ad totum mundum, imò ad mille mundos redimendos, si totidem fuissent; videtur tamen aliquid ei deesse, nimirum communicatio & participatio passionis ac meritorum Christi, mediantibus illis quæ ex parte nostra debemus agere, vel pati. Christus quidem passus est in sua carne, sed nondum in tua. Cùm ipse passus sit patienter pro te; restat, vt & tu libenter patiaris pro ipso. Necesse est enim, vt actionibus, aut passionibus bonis meritum passionis Christi nobis cõmunicetur. Quod autem alij sibi bonis operibus applicant, hoc tibi hodie supplicio tuo, & pœnis tuis est applicandum. Non enim tibi prodesset Christi passio, si illius tibi deesset communicatio: non potést autem tibi communicari, nisi bene agendo, vel mala æquo animo patiendo. Igitur, quod bene agendo tibi applicare neglexisti, illud mediante huiusmodi supplicio applicabitur: dummodo patienter ad satisfaciendum pro peccatis tuis hanc subeas mortem; & hoc deerat passioni Christi, scilicet modus tibi applicandi, & communicandi. Gaudebat Paulus in suis passionibus, & tormentis propter huiusmodi adimpletionem & communicationem: *Gaudeo*, inquit, *in passionibus meis.* Similiter & tu ob eandem caussam magis debes gaudere, quàm tristari. Non modicum tibi hodie à Deo confertur beneficium, Coloss. 1.

ficium, cùm hoc tibi ſubeundum ſit ſupplicium, quo Filij eius communicatur & applicatur meritum,& quo tandem æternum conſequuturus es præmium.

Noli itaque cogitare, quam paſſurus es pœnam, ſed quam commiſiſti culpam, quæ damnationem merebatur æternam,quam incurriſſes, ſi hoc ſupplicium euaſiſſes. Scito nullum peccatum remanere impunitum: pro quocunque delicto ſunt pœnæ exoluendæ, vel hîc, vel in futuro. Pœna ſequitur peccatum, ſicut vmbra corpus. Vide quid dicat Auguſtinus: *Impunitum non debet eſſe peccatum; puniatur à te, ne tu pro illo puniaris. Peccatum tuum Iudicem te habeat, non patronum.* Quod à te non fuit punitum per pœnitentiam,debet modò puniri per hanc latam à Iudice ſententiam,ne in æternum puniatur: ſatius tibi ſit hîc ad tempus, quàm in alio ſæculo in ſempiternum cruciari. Effice,vt tua patientia, & contritione,pœna æterna tibi pro temporali commutetur. Quòd ſi te excrucies, & nolis tuum agnoſcere peccatum, & patienter hanc ſubire pœnam, reuera erit hoc ſupplicium initium futuri & æterni;& ſic ab vno tormento ad aliud migrabis, quod maximè eſt tibi cauendum.

Lib. de vtilitate agẽd. pœnit.

Propterea recordare duorum illorum latronum cum Chriſto crucifixorum, quorum alter Paradiſum adeptus eſt, quia pœnas peccatis ſuis debitas patienter ſubiit; dicebat enim: *Nos iuſta factis recipimus.* Alius verò, quia non dolebat de peccatis ſuis, ſed de tormentis, quæ indignanter & impatienter ferebat; D

Luc. 23.

ferebat; meruit à Paradiso excludi, & ad flammas æternas detrudi. Quem istorum vis imitari? Crede mihi, pium imitare latronem, & cum illo peccata tua confitere, ad Christum recurre, patienter hæc tormenta sustine, illáque tibi deberi pro peccatis tuis fatere: nam, teste Poëta, Ouid. epist. 5.

Leniter ex merito quidquid patiêre ferēdum est.

Caue, ne fias impio latroni similis, cui nihil sua impatientia, nec sua iactata conuicia, nec verba blasphemiæ profuerunt: non curabat esse cum Christo, sed volebat esse sine cruce: non fatebatur se illa tormenta mereri, à quibus optabat liberari: non suam cogitabat, nec confitebatur culpam, sed pœnam: non, inquam, dolebat de peccatis, sed de tormentis. Pius verò libenter patiebatur in cruce, quia optabat regnare cum Christo. Nunquam petiit, vt ab illo supplicio liberaretur, sed tantùm vt sui Christus recordaretur; *Memento mei*, inquit. Non fuit quidem in eius potestate euitare crucem, sed fuit in eius voluntate patienter subire crucem. Libenter pati voluit, quod euitare non potuit: fuit ei illa patiendi necessitas, merendi opportunitas; non enim poterat euitare illud, ad quod damnatus erat supplicium, sed ex illo sibi comparauit meritum; nec potuisset impetrare à Iudicibus, ne ad tempus torqueretur; sed à Christo impetrauit, ne in æternum damnaretur. Fac & tu similiter, vt tibi similiter contingat: itaque dic; *Ego digna factis recipio*, &c. *Domine, memento mei.* Et sicut crux patienter perpessa

Tt fuit

fuit pio latroni vehiculum, quo tenderet ad Christum; ita etiam hoc patibulum erit tibi alterum vehiculum, quo ducaris ad cælum, si illud æquo & libenti animo patiaris.

E Habes nunc maximam populi cateruam te comitantem, & tibi compatientem: sed breui habebit anima tua Angelos in Paradisum eam comitantes & deferentes. Cupiunt autem, vt æquanimiter hanc mortem pro peccatis tuis patiaris, vt tandem cum illis æterna beatitudine potiaris. Asserit enim Diuus Thomas, quòd si quis tormenta illata, ac mortem patienter sustineat, quamuis pro suis criminibus inferatur, valet tamen ad diminutionem pœnæ, & ad liberationem etiam à tota pœna secundùm quantitatem patientiæ & contritionis: idcirco debes toto corde dolere de peccatis commissis, & Deum optimum deprecari, vt hoc tuo supplicio perfectam conferat tibi patientiam. Illum insuper exora, vt hoc tuum supplicium dignetur acceptare pro pœnis peccatis tuis debitis. Esto bono animo: nouit Deus te non potuisse alio modo satisfacere huiusmodi pœnis, nisi hoc genere mortis. *Grande scelus*, ait Ambrosius, *grandem necessariam habet satisfactionem.* Illud ergo non recuses pati, quod tibi vides deberi. Crimen commisisti, de quo fortè nunquam doluisti, nec doluisses, si hanc pœnam euasisses: hoc Deus præuidebat, qui te saluare quærebat. Nunquam Deus te per hominem castigasset, si te per teipsum castigasses: nam, teste Gregorio, *Dominus delictum sine*

D. Thom.

Ad virg. lapsam.

Lib. 9. mor. cap. 27.

sine vltione non deserit; aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.

Cæterùm patienter mori pro delictis, est satisfacere pro delictis: satisfacere autem pro delictis, est vitam æternam acquirere, quam tuis delictis amiseras. Noli igitur tua impatientia perdere, quod patientia tua potes lucrari. Recordare multos in inferno cruciari, qui fortè non tot, quot tu crimina patrarunt; & si ab illis pœnis eriperentur, libentissimè hoc præsens tuum supplicium, imò longè grauius ad finem vsque mundi paterentur. Quare tu per aliquas horas illud sustinere reformidas? Non erubescas tolerare, qui non erubuisti peccare. *Sunt multi,* In Psal. 5. inquit Augustinus, *quos peccare non pudet, ô incredibilis insania! de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis. Dic: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, quia tu solus sine peccato.* Christus, qui fuit sine peccato, non fuit tamen sine flagello, & sine patibulo, vt diximus: & tu cum peccato, velles esse sine flagello? Si peccasses, & pœnas in hoc mundo non dedisses, de illis fuisses, quibus Deus iratus dixit: *Dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur.* Ierem. 20. Satius tibi sit nunc transitorio pudore suffundi, quàm perpetuo confundi. Gaudeas, inquam, hîc pro peccatis tuis exiguam sustinere confusionem, vt in futuro æternam euadas damnationem.

Dices : falsò accusatus, & iniustè condemnatus sum, & hoc me angit; quinimò beatus eris, si sine crimine iudiceris. Hoc non erit tibi dedecori, nam culpâ, non pœnâ erubescimus. Gaudeas igitur, quòd dignus inueniaris, qui cum innumera iustorum multitudine iniustè patiaris. Reuoca in mentem, quanta passi sunt multi iusti viri, qui aduentum Domini præcesserunt, de quibus
Hebr. 11. sic Apostolus : *Alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Cogita etiam, quàm multi sententia Iudicum post Christi mortem, nullo patrato crimine, atrocissima perpessi sunt tormenta. Itaque, si, verbi gratiâ, suspendio sis afficiendus, propone tibi Beatum Gorgonium, & Diuum Dorotheum, qui etiam suspendio necati sunt. Si igni tradendus sis, veniat tibi in mentem Laurentius, qui in ipso iuuentutis flore in craticula superpositus vrebatur : item Prisca virgo tredecim annorum, quæ primò affecta verberibus, deinde feruenti adipe delibuta, in equuleo suspenditur, tandem vngulis ferreis excarnificata in rogum coniicitur. Simili tormento sunt affecti Sancti, Polycarpus, Nicetas, Artemon, & alij quamplurimi; sed præcipuè Beatus Agapitus, qui non tantùm igne, sed & fumo cruciabatur : nam quindecim annos natus primùm neruis diutissimè cæsus, postea in tetrum carcerem coniectus, & ardentibus carbonibus capiti eius impositis, iterum verberibus affectus, nudus ita

ita pedibus ſuſpenſus eſt, vt ingens fumus è ſubiecto igne os eius obrueret. Tum feruens aqua in eius ventrem effuſa eſt, maxillæque confractæ.

Si membratim ſecandus ſis, recordare Beati Adriani, qui virgis cæſus, deinde præciſis manibus, & pedibus, aliiſque membris confractis, animam Deo reddidit. Si verò ſecuri percutiendus, & capite plectendus, memor eris eorum, qui hoc genere mortis vitam finierunt; inter quos Ioannes Baptiſta: Pantaleon, qui aculeo tortus, & admotis ad eius corpus laminis candentibus cruciatus, tandem gladio percuſſus eſt: Diuus Blaſius etiam ferreis pectinibus dilaniatus, capitē plexus eſt: Beata Melitina ſuſpenſa, ac laniata, demum ſecuri percuſſa eſt: virgo quoque Barbara poſt diram carceris macerationem, lampadarum aduſtionem, mammillarum præciſionem, aliáque tormenta, capite plectitur: Timotheus Antiochenus primò acerbiſſimè cæſus eſt, dein eius corpus excarnificatum viua calce perfunditur, tum demum capite truncatur. Dicat nunc Gregorius: *Electos Dei cernimus & pia agere,* Greg. in *& crudelia tolerare.* Neminem occiderunt, Iob. nihil rapuerunt, nullum oppreſſerunt, nullius torum putarant eſſe violandum, *& tamen,* ait Ambroſius, *grauiora latronum ſuſti-* In Pſal. *nere cogebantur ſupplicia.* Cur non vis aſpera, 118. & ipſam mortem patienter, ſicut & illi, ſubire, qui optas ad illorum ſocietatem peruenire?

Nullum ipſi commiſerant delictum, pro-

pter quod talia perferre mererentur, & tamen libenti animo propter Christum tolerauerunt. Numquid tu illis iustior es? fortè non patrasti crimen, de quo accusaris, sed quanta alia commisisti peccata, de quibus nullam egisti pœnitentiam? Adest modò tempus, quando pro illis hoc supplicio satisfaciendum est. Si verè te peccasse pœniteat, penè innocens eris, iuxta illud:

Seneca in Troade.

Quem pœnitet peccasse, penè est innocens.

Propterea non verearis omnia confiteri peccata tua. Vt propitium habeas Deum, fatere te reum, & ab ipso omnium peccatorum tuorum veniam humiliter postula. Doleas, non quòd coram populo ignominiosè moriaris, sed quòd toties coram Deo tam impudenter peccaueris: omnibus, qui te accusarunt, condemnarunt, aut quouis modo tibi nocuerunt, ignoscas, & dic cum Christo; *Pater ignosce illis.* Tunc enim liberè poteris Deo tuam commendare animam. Interim, semper versetur Iesus in ore, vel corde tuo, Iesum, inquam, inuoca, quem citò visurus es, illum videbis ad dexteram Patris sedentem, quem alij viderunt in patibulo Crucis pendentem, inter quos mater eius Beatissima Virgo Maria, refugium peccatorum, consolatrix afflictorum, auxilium Christianorum: dolebat tunc pia mater videns Filium patientem, sed gaudebit nunc, si videat te de peccatis dolentem, veniam petentem, illa confitentem, inimicis parcentem, & mortem æquo animo ferentem. Illam igitur inuocans

&

& orans dic: *Sub tuum præsidium confugimus, Sancta Dei genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus*, &c. vel: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.*

Ad desperantes de sua salute.

CAPVT XXXII.

A TANTO odio Dæmon hominem prosequitur, vt quem spe veniæ ad peccatum impulit, non tantùm à pœnitentia reuocet, sed proposita peccatorum aut grauitate, aut multitudine, ad desperationem inducat. Propterea, si tibi aliquando ob frequentes, vel graues lapsus tentatio desperationis obrepat; cogita primò, quanto amore te licèt maximum peccatorem, Deus Pater complexus fuerit, cùm de eo scriptum sit: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quantúmque te dilexerit Dei Filius, vt ad te à peccatis, & damnatione æterna liberandum de cælis descenderit, *formam serui*, vt loquitur Apostolus, id est, carnem humanam assumpserit factus homo, cum peccatoribus conuersatus sit, & manducarit. Vnde cũ Pharisæi mirarentur eum etiam cum publicanis manducasse, respondit; *Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Huiusmodi consideratio

Philipp. 2.

Matth. 9.

incarnationis Verbi, & aduentus Domini in mundum, ita Diuum Augustinum consolabatur, vt sæpe contra omnes animi terrores, ac contra omnem desperationem, & diffi-
Lib. medit. cap. 14. dentiam, sic orauerit: *Desperare vtique potuissem propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas, nisi Verbum tuum, Deus, caro fieret, & habitaret in nobis. Aspice in filio, quo propitieris seruo: vide carnis sacramentum, & remitte carnis reatum.*

Deinde veniat in mentem, quid idem Dominus pro te passus sit, qui cùm verbo vnico, gemitu, vel guttula vna sanguinis potuerit omnia peccata tua, licèt atrocissima, & innumera expiare, totum tamen profudit sanguinem. Hac Christi passionis recordatione
Serm. 6. in Cant. roborabatur Diuus Bernardus: *Peccaui*, inquiens, *peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini re-*
Isai. 53. *cordabor: nempe vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem, quod non Christi morte saluetur? Si ergo in mentem venerit tam potens, támque efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri: & ideo liquet erras-*
Genes. 4. *se, qui ait: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Audiamus & Diuum Augusti-
Lib. medit. cap. 14. num adhuc orantem. *Desperare, Domine, iam non audeo, quia cùm inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filij tui; quantò magis reconciliati salui facti sumus per eum?* Et paulo pòst
Cap. 30. eundem Dominum sic deprecabatur: *Tu Domine, non vis mortem peccatorum, nec lætaris in perditione morientium: imò, vt mortui viuerent, tu mortuus es, & mors tua peccatorum mortem occidit:*

dit; ipsi te moriente vixerunt; obsecro, vt te moriente non moriar.

B Præterea, considera exempla eorum, qui ex grauissimis sceleribus, ob quæ diffidere de misericordia diuina posse videbantur, tandem per pœnitentiam emerserunt, & ad salutem æternam peruenerunt; vt primus parens Adam, qui lapsu suo totum mundum perdidit, Dauid, Nabuchodonozor, latro in cruce, Matthæus in telonio, Magdalena peccatrix, Petrus Christi abnegator, Paulus Ecclesiæ persecutor, & innumeri alij. Vnde Bernardus in solemnitate Petri & Pauli sic suos alloquebatur. *Si Petrus post tam grauem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis, quis de cætero desperet, si tamen voluerit egredi à peccato?* Et Diuus Augustinus se animari dicebat considerando peccatores conuersos. *Animant me publicani, meretrices, & latrones, qui à faucibus hostis eruti, sinibus excipiuntur pastoris.* Ille ergo non desperet ad cælum ingredi, cui possibile est à peccato egredi. Serm. 3. Lib. medit. cap. 14.

Considerandum est etiam, Deum neminem velle perire; ipse enim clamat: *Nolo mortem morientis, conuertimini, & viuite.* Non est igitur desperandum de misericordia illius, qui per eundem Prophetam hoc iureiurando affirmat; *Viuo ego: nolo mortem impij, sed vt conuertatur à via sua, & viuat.* Non vult mortem peccatoris, qui mori voluit pro peccatoribus. Non vult eos perire, quos venit saluare: ipse est qui, vt ait Petrus, *non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Et non solùm non vult aliquos perire, sed & secundùm Ezech. 18. Cap. 33. 2. Petr. 3.

 Paulum,

1. Timot. 2. Paulum, *vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Dicenti Deo, *nolo mortem impij*: asserentibus Apostolis, *non vult Deus aliquos perire*, &c. *sed vult omnes saluos fieri*, non credes? & Diabolum dicentem; *Vult Deus te perire, &c. non vult te saluari*, audies? Scito illum nolle hominibus mortem æternam, qui clamitat, *viuite*; & alibi, *viuat.*

Quæris; Si Deus vult omnes saluos fieri, ac neminem perire, cur non omnes salui fiũt? cur Dei voluntas non adimpletur? Hanc quæstionem proposuit aliquando Diuus Ambrosius, atque sic respondebat. *Vult Deus omnes saluos fieri, sed si accedant ad eum. Non enim sic vult, vt nolentes saluentur, sed vult illos saluari, si & ipsi velint.* Quare desperas de salute, quæ iam Deo volente, à tua dependet voluntate? Quare tibi non vis, quod Deus tibi vult? Audi & Hieronymum: *Quia*, inquit, *nullus absque propria voluntate saluatur, vult Deus nos bonum velle, vt cùm voluerimus, velit in nobis & ipse suum implere consilium.* Iunge voluntatem tuam Dei voluntati, vt Deo iungaris, qui cùm tibi bonum vult, cur desperando tibi malum vis?

In 1. Timot.

In 1. cap. ad Ephes.

Vt autem ad quæstionem respondeamus, C dicendum est, quòd *Deus vult*, id est, syncerè cupit, & ex animo desiderat omnes homines saluos fieri; ideóque omnibus dedit Christum redemptorem, & per eum gratiam, Sacramenta, & alia omnia media ad salutem necessaria suppeditauit, quantum est ex parte sua, vt si qui pereant, non Dei voluntate & prædestinatione, sed sua culpa & malitia pereant. Hæc ergo Dei voluntas saluandi omnes

nes non tantùm est signi, quam scilicet Deus significauit per tot exhortationes, præcepta, pœnas, & præmia hominibus proposita; sed etiam est beneplaciti, non tamen completa, consequens, & totaliter efficax tantùm ex parte Dei. Vbi nota ex Diuo Damasceno, quòd voluntas Dei, quæ dicitur beneplaciti, est duplex, vna antecedens, quæ scilicet antecedit omnem præuisionem bonorum, vel malorum operum hominis, & quæ tantùm manat ex beneuolentia Dei in homines: altera est consequens, qua Deus præuisis bonis, vel malis operibus hominis, vult eum completè, & efficaciter vel saluare, vel damnare.

Dico itaque, Deum velle omnes saluare voluntate non consequente (hac enim impios, præuisa eorum impietate, damnare vult, non saluare:) sed antecedente, ante scilicet præuisionem finalis impœnitentiæ, siue mortis alicuius in peccato, quantum est ex parte sua, seriò, & ex animo cupit & optat Deus omnium salutem, omnésque eò vocat, & ad eam dat sufficientia media. Verùm vt hæc voluntas antecedens fiat completa & efficax, id est, vt efficaciter sortiatur effectum, salutem scilicet à Deo volitam, debet accedere conditio à Deo requisita ex parte hominis, eiusdem scilicet cooperatio, vt nimirum homo mediis à Deo ad salutem præscriptis vtatur, eámque per bona opera mereatur. Potest autem vnusquisque nostrùm vti illis mediis, & cooperari, potest, quamdiu viuit, pœnitere. Nullus ergo desperet de salute: nam, teste Hieronymo, *solum desperationis crimen* Epist. ad Sabinianum.

crimen est, quod mederi nequeat.

Dices, coniectura te duci, vt credas te non esse in numero prædestinatorum, quòd in eadem peccata, & defectus identidem relabaris. Respondeo, hanc coniecturam esse fallacem: si enim millies in lubrico cadas, millies, dum vires suppetunt, resurgis; cur non resurgas & à peccato cum proposito ampliùs non cadendi in peccatum? Audi, precor, Diuum Chrysostomum. *Peccasti? pœnitere. Millies peccasti? millies pœnitere. Si lapsus es, poteris surgere. In vtramuis partem habes liberum arbitrium. Si vulneratus es, adhibe tibi curam, dum viuis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus; etiam, si dici potest, animam efflans, vt iam de hoc mundo exeas. Non impeditur temporis angustia misericordia Dei.* Esto, inquam, quòd in extremam vsque vitæ horam delinquas, in extremo momento resurge. Nam, secundùm Hieronymum, *numquam sera est conuersio.* Ne tardes ergo conuerti ad Dominum, & si tardaueris, caue, ne omnino omittas conuerti; expectat enim tuam conuersionem, qui tibi concessit dilationem; nec vult te perdere, qui tibi concedit viuere.

In proœmio in Isai.

Epist. ad Lætam.

Caue etiam, ne te terreat innumera peccatorum tuorum multitudo, cùm longè maior sit diuina misericordia. Confide in Domino, qui vult tibi misereri, quia bonus; & potest, quia omnipotens. Ne tibi desperando claudas ianuam salutis, quam Deus miserando aperuit. *O homo*, inquit Augustinus, *quicumque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cælestis Medici non*

Serm. 58. de temp.

non attendis? Cum enim Deus velit misereri, quia bonus est, & possit, quia omnipotens est, ipse contra se diuinæ bonitatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri aut non velle, aut non posse credit, eúmque aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit.

E Præterea, postquam cogitaueris grauitatem tuorum scelerum, attende magnitudinem diuinæ miserationis. Spes veniæ tibi non intercludatur, si tibi non potuit intercludi peccatum. Grauissimum delictum patrauit Dauid, non propterea desperauit, sed ingemuit, pœnituit; ingemisce & tu cum Dauide, vt salueris cum Dauide; peccatis peccata non adiicias, & si adieceris, caue ne & illud adiicias, quod omnium grauissimum est, nempe desperationem. Quid salubriter consulat idem Doctor, audiamus. *Nemo dicat: si iam aliquid mali feci, iam damnandus sum; Deus talibus malis non ignoscit: cur non addo peccata peccatis? fruar hoc sæculo in voluptate, in lasciuia, in cupiditate nefaria. Iam perdita spe reparationis, vel hoc habeam quod video, si non possum habere quod credo. Quisquis peccasti, & dubitas agere pœnitentiam pro peccato tuo, desperando salutem tuam; audi Dauid gementem: ad te Nathan Propheta non est missus; ipse Dauid ad te missus est; audi eum clamantem, & simul clama; audi gementem, & ingemisce: audi flentem, & iunge lacrymas.* Sperando, & pœnitendo Dauid veniam consequutus est; quia, teste Chrysostomo, *naufragus, & propemodum submersus non desperauit.* Vtinam hoc præstitisset proditor ille Iudas, cuius maius fuit peccatum desperationis, quàm

In Psal. 50.

Hom. 27. in Matth.

In Psal. 108. quàm proditionis. *Magis*, inquit Hieronymus, *ex hoc Iudas offendit Dominum, quia se suspendit, quàm quòd Dominum prodidit.* Sequere igitur Dauidem pœnitentem, non Iudam desperantem.

Quia autem dum in aliquas animi angustias, vel ingentes corporis dolores quis incidit, aut in aliqua grauissima crimina lapsus est, statim à dæmone impetitur, ac sollicitatur vt desperet, & desperando seipsum interimat, ideo necesse est, vt hoc vtatur antidoto; *Vade satana:* est enim tentatio planè diabolica. Nam qui ipsi Dei Filio ausus est dicere; *Mitte te deorsum:* quid putas, dicturus, & suasurus est homini peccatori, sceleribus astricto, aut perturbato, & afflicto? Cur vis tibi fieri crudelior ipso dæmone? Vellet ille mittere te deorsum, ac interficere, si ei liceret. Caue, ne illud velis, quod ipse; & ne illud contra te exequaris, quod ei propter te denegatur: caue, inquam, ne te occidas illo suadente, qui te occidere non audet: & considera, nihil commodi, nihilque laudis, tam apud Deum, quàm apud homines; imò omne dedecus, perpetuámque ignominiam sibi comparasse, qui desperando sibi ipsis mortem consciuêre. Qualem sibi inussit infamiam impius ille Iudas, qui desperando, secundùm Augustinum, non tantùm corpus suum, sed & animam suspendit? *Quod*, inquit, *Iudas fecit in corpore suo, hoc factum est in anima ipsius. Quomodo qui sibi collum ligant, inde se occidunt, quia non ad eos intrat spiritus aëris huius: sic illi, qui desspe-*

Matth. 4. (margin, beside "tur antidoto")

Lib hom. 50. hom. 27. (margin, beside "Iudas, qui desperando")

desperant de indulgentia Dei, ipsa desperatione intus se suffocant, vt eos Spiritus sanctus visitare non possit.

G Denique, si suadeat dæmon de misericordia Dei desperare, obiice, & dic; *Magna est misericordia Dei, & propitiatio eius*: aut illud; *Quis adiiciet narrare misericordiam eius?* Si dicas, misericordiam & iustitiam esse diuina attributa æqualia: & sicut Deus nouit bonos remunerare, ita & malos punire. Respondeo, verè illa attributa in se esse æqualia, non autem quantùm ad effectus; solet enim Deus frequentiùs & copiosiùs nobiscum vti misericordia, quàm iustitia. Nunquam dixit Christus; *Iustitiam volo*: & tamen clamat; *Misericordiam volo*, non *volui*, sed *volo*: quasi dicat; si modò peccas, & velis pœnitere, ego quoque volo misereri. Malo enim misereri, quàm punire. Ideo de seipso loquens non dixit; *Filius hominis venit perdere, & miserum facere, quod perierat*: sed ait; *Filius hominis venit quærere, & saluum facere, quod perierat.* Vnde Augustinus istis piis verbis Deum alloquitur. *Tu factor omnium Deus, licèt in cunctis operibus tuis sis mirabilis, mirabilior tamen crederis esse in operibus pietatis. Vnde de temetipso per quemdam seruum tuum dixisti, miserationes eius super omnia opera eius. Et quasi de singulis loquentem, de vniuerso populo tuo te dixisse confidimus: Misericordiam meam non dispergam ab eo. Nullum enim spernis, neminem abiicis, neminem perhorrescis, nisi fortè, qui amens te exhorruerit.* Exhorresces autem Deum, si de misericordia eius diffidas, atque ita de tua salute

Eccl. 10.

Matth. 9.

Matth. 19.

Lib. medit. cap. 2.

ſalute deſperes. Precare igitur Dominum
Cap. 30. cum eodem Doctore, & humiliter dic; *Certè non eſt in toto me, quod poſſet tolerare te. Miſerere ne deſperem, ſed ſperando reſpirem.*

Non eſt deſperandum de diuina miſericordia, cùm de illa ſic quærat Pſalmiſta:
Pſal. 76. *Numquid miſericordiam ſuam abſcindet?* quaſi dicat, non. Vbi obſeruandum eſt verbum illud, *abſcindet*, quod indicat Deum filum miſericordiæ, quod ab æterno texuit, nunquam præcidiſſe, ſed continuatam beneficiorum ſuorum ſeriem abſque vlla intermiſſione continuaſſe, & continuaturum in poſterum. Quod Deus non vult abſcindere, caue ne abſcindas à te; nunquam autem abſcinditur, niſi deſperatione. Sic illam abſcidit Caïn,
Geneſ. 4. dum dixit: *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear*; vel, ſecundùm tranſlationem LXX. Interpretum; *Maius delictum meum, quàm vt remittatur mihi.* Quæ verba omnes Patres interpretantes dicunt fuiſſe hominis planè deſperantis de diuina miſericordia. Sic etiam abſcidit Iudas, dum laqueo ſe ſuſpendit, vt iam diximus. Noli illos imitari, ne deſperando abſcindas, & abſcindendo abſcindaris à numero ſaluandorum.

Oppone etiam diabolo deſperationem ſuggerenti, ſacratiſſimum nomen IESV, illud deuotè inuocando; nam eo audito aufugiet. Quod autem plurimùm valeat inuo-
Serm. 5. in Cant. catio illius ſanctiſſimi nominis indicat Bernardus, vt alibi diximus. *Labitur*, ait, *quis in crimen? Currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nónne ſi inuocet nomen vitæ, confeſtim*

respirabit ad vitam? Veniat itaque in cor tuum Iesus, & inde saliat in os. Inuocetur præterea Beatissima Virgo Mater Iesu, quæ est dæmoni terribilis velut castrorum acies ordinata. Vnde idem Bernardus: *Si criminum*, inquit, *immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitia, desperationis abysso, Mariam cogita, Mariam inuoca: non recedat ab ore, non recedat à corde: ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non desperas: ipsam cogitans non erras.* Hom. 2. super Missus est.

Recordare denique, quid tibi à Diuo Cypriano dicatur, & videbis quid velit diuina benignitas, quidquid dicat humana, aut diabolica malignitas. *In eodem*, inquit, *articulo temporis, cùm iam anima festinat ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerserit, pœnitentiam clementissimi Dei benignitas non aspernatur: nec serum est, quod verum; nec irremissibile, quod voluntarium, & quæcumque necessitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec hora extremitas, nec vitæ enormitas, si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio, excludit à venia: & velit nolit Nouatus hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes.* Idem sentit Beatus Augustinus; *Nunquam*, dicens, *spernit Deus pœnitentiam, si ei syncerè & simpliciter offeratur.* Noli tamen abuti diuina clementia, sed ad eam recurre cum humili fiducia. Serm. de cœna Dom. Serm. 181. de temp.

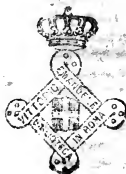
Cæterùm, faxit Deus, vt hæc, quæ hactenus scripsimus, tantam afferant legentibus consolationem, vt aliquis dicere valeat

illud Ouidianum:

Ouid. 1. de Ponto.

Sic ego mente iacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitus cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero.

Laus, honor, & gloria Deo totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra; ac Beatissimæ Virgini Mariæ, consolatrici afflictorum.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM,
quæ in hoc opere pertractantur, ordine alphabetico digestus.

Quia verò huiusmodi opus in duos diuiditur libros, prior numerus librum denotat, secundus Caput libri: litera verè partem, siue locum Capitis.

A

BIGAIL quomodo Dauidem à vindicta retrahit? *lib.* 2. *cap.* 3. G
Absolutionis sententiam verè ligatos soluendo, proferunt Sacerdotes nouæ legis. 2. 23. D
Achor quomodo interpretatur? 1.8.E
Aconitum quid? 2.19.C
Adam impatientia peccauit. 1.2.F
Adamo peccante tribulationes sunt in mundum introductæ. 1. 25. A
Adagium, *In sua quisque arena*, vnde natum? 2. 22. C
Adolescentes quidam grauia fortiter passi sunt tormenta. 1. 19. F
Aduersa, quæ euenire possunt, consideranda. 1. 24. A,B,C,seq.
Aduersa, quæ Deus immittit, non excedunt vires nostras. 1.4.C,D
Aduersa non possunt euitari, sed tolerari. 1.5.E
Aduersa plurimùm prosunt. 1.6.A,B, C,seq.

Aduersa tolerantur, vel mitigantur inuocato nomine IESV. 1.24. A,B, seq.
Aduersa cur nobis obueniant, etiam peccato per baptismum, vel pœnitentiam ablato. 1. 28. F
Aduersitas quamuis coacta, tamen patienter perpessa prodest. 1. 21. A
Aduersitates sunt veluti alæ, quibus homo à terra subleuatur. 1. 28. H
Adulator cui similis? 2.15.H
Afflictiones quando inceperunt. 1. 3. E
Ab afflictionib. nullus immunis. 1.5.A,B,C, seq.
Afflictus qui non est, miser est. ibid. A
Afflictus similis est viti, quæ putatur, quare? 1.6.B
Affliguntur in hac vita, qui ad hæreditatem æternam seruantur. 1. 8. F
Agnes virgo quanta passa est annos tantùm nata tredecim? 1.19.F
Alma vnde? 2.13.B
Amicus verus nunquam, fictus verò semper in aduersitate deserit. 2.9.E
Amicitiæ signa interdum sunt leues percussiones. 1. 10.D
Amor noster ad Deum tendat. 2.18. D,E
Amor impurus cessabit, considerata futura conditione rei amatæ. ibid. A
Amor cupidineus quomodo extinguendus? ibid. E, F, G
Amor impurus ferè semper vertitur in odium. ibid. G,H
Animæ solam lepram conuenit execrari. 2.23.D
Animalia venenosa, & perniciosa cur condita sunt? 1. 28.E,F
Apes citiùs libidinosos pungunt. 2.7.E
Apes inter animalia iracundissimæ. ibid.

Apes

Apes aculeo pungentes euiſcerantur. ibid.
Apes oleo madefactæ ferè necantur:reuiuiſcunt verò,aceto eis ſuperinfuſo. ibid.E
Arena ſine calce quid à Seneca vocabatur? 2.22.C
Aula Principum fugienda. 2.15.A,ſeq.
Aula quomodo vocatur à Dauide, & à Beato Paulo? ibid.B,C
Aula vnde dicta? ibid.H
Aulicorum incommoda,& pericula. ibid. G,H.
Ab aula recedat,qui voluerit eſſe ſecurus. ibid.D
Aurum nihil æſtimatur apud quaſdam nationes. 2.10.C

B

BAſilica vnde dicta? 2.15.F
Beatitudo æterna ſi conſideretur, multùm iuuat ad omnia aduerſa patienter toleranda. 1.15.A,B,C,ſeq.
Bona temporalia vileſcunt,ſi cogitentur æterna. ibid. F
Bona temporalia quomodo amanda? ibid.
Bona temporalia fluunt. ibid.
Bona temporalia exigui ſunt valoris. 2.10.B
Benedicendus Dominus,etiam dum affligamur. 1.20. C,F

C

CAlculorum cruciatus inter morbos ſunt aſperrimi. 2.22.A
Calculorum vſus apud veteres quotuplex fuerit. ibid.
Capillos quinam populi ſolebant reſecare?2.13. G,H
Capilli Monialibus reſecandi. ibid.H,I
Captiuitas patienter perpeſſa prodeſt. 2.24.G,H

Carcere omnia in hoc mũdo includuntur.ibid. A
Carcer vnde? ibid. B
Carceribus detineri ſæpiſſimè multũ prodeſt.ibi.
Carceribus detenti quid cogitare, & agere debeant. ibid. E
Carcerem multi patienter tulerunt.ibid. D,E,F
Cæcitas patienter ferenda, cur? 2. 21. C
Cæco tantùm dictum eſt à Chriſto: *Quid tibi vis faciam?* ibid.D
Cæcitas pars innocentiæ. ibid.B
Cæcitatem multi æquo animo tolerauerunt.ibidem, F,G,H
Cæcitas mentis quid? ibid.H
Ceruæ carnes manè ſumptæ habent vim expellendi febres. 1.18.E
Ceruus & cerua felle carent. 2.17. B
Clypeus vnde? 1.1.D
Clypeum eleuare iubetur Ioſue,cur? ibid. B
Clypeũ diligenter aſſeruabant Atheniẽſes.ibid.F
Clypeo vtebantur Lacones loco cunarum. ibid.
Clypeus Myrtili celebratur. ibid. C
Chriſtum tamquam leproſum reputarunt & fugerunt Iudæi. 2.23.C
Chriſtus licèt fuerit ſine peccato, non fuit tamen ſine flagello. 1.5.A
Chriſtus ſuos tribulationibus ſibi ſimiles reddit. 1. 8. G
Chriſtus non reſpuebat mori, quamuis dixerit: *Tranſeat calix.* 1.11.E
Chriſtus orando dum triſtaretur, quid nos docuerit? 1.12.B,C
Chriſtus,dum affligamur,eſt no bis proponendus. 1. 14. A,B,C,ſeq.
Chriſtus cur omnia incommoda, quæ homini accide

accidere possunt, passus sit. ibid. D, E
Christi patientia in sustinendis iniuriis, & tormentis. ibidem.
in Christo habemus vnde consolemur. ibid.
Christum induere, secundùm Chrysostomum quid sit? ibid. F
Christus quosnam consolatur? ibid. G
Christus pro nobis nihil pati recusauit. ibid. H
Christus cur imminente passionis tempore instituit Sacramentum Eucharistiæ? 1.18. A
Christus cur pro nobis egenus factus est? 2.10. G
Christus qua ratione dicatur vir dolorum? 2.22. C, D
Christus est speculum patiendi, & præmium patientis. 2.28. B
Christianus non meritò dicitur, qui tribulationes non patitur. 1.8. A
Cælorũ regnũ venale, quo pretio emitur. 1.15. E
in Cælum per varios casus tenditur. ibid. G
Cælibatus præmium. 2.12. E, F, seq.
Cælibes quid præstare debeant? ibid. K
Cęsar quid nauclero pertimescenti dixerit? 1.9. E
Coniugium est veluti nauigium. 2.17. A
Coniugij incommoda, & anxietates. 2.12. F, G
Coniugatorum miseriæ. 2.17. A
Confessione sacramentali mitigatur tribulatio. 1.17. E
Confessione sacramentali curatur lepra spiritualis. 2.23. D
Concordia coniugali Christus maximè delectatur. 2.17. B
Connæ calculus. 2.22. C
Consolationes corporales fugiendæ. 2.12. P, Q
Consolationes in claustro quærentes quibus

comparentur? ibid.
Conſcientia munda multùm iuuat ad omnia aduerſa ferenda. 1.17.A,B,ſeq.
Conſcientia magis torquetur peccato, quàm tormento. ibid.C
Conſciẽtia pura iuge conuiuiũ,quomodo?ibid.F
Conſcientia bona nihil timet. ibid.F,G
Conſcientia mala nullã habet requiem.ibid.B,C
Conſcientia vnde dicta? 2.5.C,E
Contumelia vnde? & quomodo ferenda?2.2.E,F
Cõuicia exẽplo Chriſti patiẽter ſubeũda.ib.A,B
Corpus Chriſti quomodo maneat in ſumentibus illud,& quid efficiat? 1.18.D

D

Damnati agnoſcũt nunc in inferno,& fatẽtur res huius vitæ citò pręterlabi.1.23.A
Dauid ad omnia flagella paratus. 1.6.H
Dauid in ærumna conuerſus. ibid. F
Dauid ſe iuſtè à Deo caſtigari fatetur. 1.7.A
Dauid cur Semei ſibi conuicianti pepercit?2.4.C
Dauid ſuadetur à duabus mulieribus, ne vindictam ſumat,quibus verbis? 2.3.G,H
Dauid omnia mala pœnę iuſtè à Deo immitti agnouit:& quomodo intelligantur illa verba: *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti.* 1.10.E,F,G
Denarij numeri obſeruatio,& cõmẽdatio.1.16.F
Dentem rodere dente quid? 2.2.D
Deſperare nullus debet de ſua ſalute. 2.19.A,B, C, ſeq.
Detractiones patienter ferendæ. 2.2.A,b,C,ſeq.
Detractores porcis ſimiles. 2.7.F
Deus author patientiæ. 1.2.F
Deus quomodo dicatur tentare nos? 1.4.F

Deus quomodo dicatur patientia noſtra? 1.4.E
Deus omnibus præbet afflictionum calicem bibendum. 1.5.D
extra Deum labor,& dolor. ibid.G
Deus puniendo protoparentes non tam Iudicis quàm Medici partes egit. 1.6.D
Deus tribus potiſſimùm modis homines ad ſe attrahit. 1.6.F
Deus quos diligit caſtigat. 1.7.C
Deus caſtigando ad æternam nos erudit hæreditatem. ibid.E
Deus ſe habet erga nos,vt pater erga filios. 1.8.F
Deus cur iuſtos in hoc mundo afflictari,& exerceri permittit? ibid.H
Deus nobiſcũ eſt,cũ afflictamur. 1.9.A,B,C,ſeq.
Deum creare, aut facere mala quomodo intelligatur? 1.10.E,F,G
Deus caſtigando nos ſe habet ad modum percutientis ianuam. ibid.H
Deus vult omnes ſaluos fieri.1.11.C.& quomodo? 2.26.B,C
Deus quomodo dicatur liberare iuſtos à tribulationibus. 1.12.F
Deus idcirco immittit aliquando aduerſa,vt illis cogamur ad eum recurrere. ibid.A
Deus nobis ſufficiat. 1.26.E
Deus neminem vult perire. 2.29 B,C
Deus præcipuè curam gerit incluſorum propter ipſum. 2.13.G
Deus cur homini immittit aduerſa?& cur huic, ſicut & alteri,non impertitur bona temporalia? 1.28.A,B
Diabolus author impatientiæ. 1.2.F
Diabolus tentauit impatiẽtia protoparẽtes.ibid.

Diabolus malleus,quo interdum Deus ſuos percutit electos. 1.4.D
Diabolus quomodo ad deſperationem inducit? 2.29.A,E
Diabolo quid reſpondendum deſperationem ſuggerenti? ibid.G
Dies nulla trāſit ſine triſtitia,& quomodo intelligatur locus ille:*Sufficit diei malitia ſua.* 1.3.E
Diues epulo mūdana proſperitate dānatus.2.9.E
Diuitiæ cur ſpinis comparatæ? 2.10.C
Diuitias vomitum fortunæ vocat Diogenes,cur? ibid.E
Diuitiæ non ſatiant poſſidentem. ibid.D
Diuitiæ qualiter diligendæ? ibid.F
Diuitiæ nimiæ nocent,veluti ſanguis nimius & ſuperfluus. 2.11.D
Diuitiarum iactura eſt veluti capillorum abraſio. ibid.C
Diuitiæ non poſſunt ad alium transferri,niſi alteri eripiantur. ibid.E
Dolores & perſecutiones,pretioſos,ac quaſi cōſecratos efficiunt,quos afficiunt. 2.22.C
Dominici Catalufij ſingularis erga vxorem amor. 2.17.D

E

Ecclesia vtero Rebeccæ cōparata,cur? 2.6.A
Electi debent exerceri, & probari preſſuris: ac percuti, veluti campana percutitur, antequam in turrim attollatur. 1.4.D
Electi magis timent proſpera, quàm aduerſa, quare? 1.6.A
Electos Dn̄s ducit per aſpera huius vitæ. ibid.C
Electi Dei pia agunt, & crudelia interdum patiuntur. 1.8.D

Electi

Electi veluti vuæ in hoc mundo premuntur. ibid.I
Electionis ſigna, tribulatio. ibid.C
Elephas mure, vermiculo, ac grunnitu porci perturbatur. 2.2.F
Elephantiaſi Iobum laboraſſe, ex Patribus qui teſtentur. 2.23.B
Euchariſtia dignè ſumpta afflictos conſolatur. 1.18.A,B,C,ſeq.
Euchariſtia dabatur olim Martyribus ad fortiter ſubeunda tormenta. ibid.
Euchariſtia habet vim corroborandi corpus, & animam. ibid.B
Euchariſtiæ nutriendi vis in multis comprobata. ibid.C
Euchariſtia ingrediēte in corpus noſtrũ, fugantur dæmones ad impatientiã impellētes.ibi.E
Euchariſtia idem eſt, quod gratiarum actio, ex Chryſoſtomo; ideo Chriſtus eam inſtituendo à gratiarum actione inchoauit. 1.20.D
Exilium multis profuit. 2.25.E
Exilium multi patienter tulerunt. ibid.F.G
Exilium quid? ibid.G

F

FOeminis aduocare vetitum, præterquàm in cauſis miſerorum. 1.13.A
Fortuna quomodo extollat,& deiiciat? 1.10.A
Fortunæ volubilitas. 1.23.D
Beati Franciſci inſigne dictum. 1.15.H

G

GAlli ſalutabant ventum flantem, qui Circius dicitur,cur? 1.6.C
B. Genoueſua multis annis lepra laborauit. 2.23.A

Gratia

Gratiarum actio multùm contulit tribus pueris in camino ignis. 1.20.E
Gratias agere Deo pro tribulationibus maximè iuuat ad illas patiẽter ferẽdas.ibi.A,B,C,seq.

H

HOmo multis subiacet calamitatibus. 1.5.B
Homo cur folio comparatur? ibid.F
Homo in sua natiuitate suam præsentit miseriam. ibid.B
Homini imponitur iugum à die natiuitatis suæ. ibidem.
Homo debet suam conformare voluntatem diuinæ voluntati. 1.11.A,B,seq.
Homo propriam sequens voluntatem vult tortuosam facere diuinam. ibid.
Homo plus potest mereri mala patiendo, quàm bona faciendo. 1.21.H
Homines nihil tolerare vellent. 1.28.A
Homini non plus aduersitatis Deus immittit, quàm ferre possit. ibid.G
Homo dum viuit,portat crucem supra se: dum moritur,portatur crux coram se. 1.5.D
Homo tantò magis Angelis, imò ipsi Deo assimilatur,quãtò paucioribus est cõtẽtus. 1.26.F
Honor non læditur, dum inimicis ignoscitur. 2.3.D,E

I

IEhouah nomẽ Hebræis ineffabile,cur? 1.16.B
Iesu nomen nunc omnibus notum,vt ab omnibus nominetur,& inuocetur. 1.16.A
Iesu inuocato mitigãtur aduersa.ibi.A,B,C,seq.
Iesu nomen qua ratione dicitur nouum. ibid.B
Iesu nomen à Paulo repertum in suis epistolis ducenties decies nouies. ibid.C

Iesu nomen est veluti oleũ effusum, quare? ibid. E
Iesu nomen ante incarnationem erat quasi vase inclusum. ibid.
Iesu nomen prolatum maximè mœstos confortat. ibid.
Iesu nomen fuisse Iacob releuatum, & ab eo in extremis vitæ suæ prolatum scribunt aliqui. ibid. D
Iesu nomen tunc cœpit inuocari, quando cœpit reuelari. ibid. F
Iesu nomen sæpe, & libenter ab Augustino inuocatur. ibid.
Iesus in omni necessitate inuocandus. 2. 29. G, circa finem.
Ignoscendo impetramus, quod non bene operando perdidimus. 2.4.D
Ignoscere inimicis non est impossibile, nec valdè difficile. ibid. G
Impatientia, omnium vitiorum origo. 1.3.B
Impatientiæ author diabolus. 1.2.B
Impio nõ inuidendũ, licèt prosperetur. 2.9.C,D
Induere Christum quid? 1.14.F
Infideles grauia passi pro inani gloriá. 1.15. F, & lib. 2.6.C
Inferni ignis consideratio iuuat ad labores huius vitæ patienter ferendos. 1.22.A,&c.
Iniuriis lacessitus quid præstare debeat, vt eas patienter ferat. 2.2.B,C,D,seq.
Iniuriæ condonandæ, non vindicandæ. 2. 3. A, B,C,seq.
Inimicus non attendendus, sed dæmon, qui cum impellit. 2.3.C
Inimicis ignoscendo quis plus meretur, quàm multa alia pœnalia opera exercendo. 2.4.B

Inimici iniurias inferendo plus sibi nocent, quàm nobis. 2.7.A,B,C,seq.
Inimici cur apibus comparentur? 2.7.E
Inimicis vtitur Deus ad purgandum nos. 2.8.D
Inimici non debent gloriari, si illis vtatur Deus ad flagellandum nos. ibid.E
Inimicis persequentibus, quid cum Augustino Deo dicendum? ibid.
Iniustis cur Deus bona tẽporalia cõcedit? 2.9.G
Insula Pathmos est figuræ quadrãgularis. 2.25.D
Ioannes Baptista multa pertulit incommoda in eremo, & postmodũ capite truncatur. 1.19.F
Ioannes Baptista carcere includitur. 2.24.D
Ioannes Euangelista in exilium relegatus, quid vidit, & egit? 2.26.D
Iob fuit percussus veluti campana. 1.4.D
Iob qualem percussus edidit sonum? ibid.
Iob quot verba protulit, tot iacula in aduersarij pectore intorsit. 1.1.E
Iobi sterquilinium multi vt viderent, de longè veniebant. 1.6.I
Iob agnouit omnia mala pœnæ à Deo immitti. 1.10.A
Iob subleuabatur videns in se adimpleri diuinam voluntatem. 1.11.G
Iobum nihil magis consolabatur, quàm pura conscientia. 1.17.G
Iob proponendus, cùm affligamur. 1.19.B
Iob in omnibus suis tribulationibus semper Deo gratias agebat. 1.20.C,D
Iob plus meruit patienter ferendo bonorum suorum amissionem, quàm si illa pauperibus distribuisset. 1.21.H
Iob rebus prosperis non delectabatur, nec aduersis

uerſis frangebatur,cur? 1.24.B
Iob cur flagellabatur,cùm iuſtus eſſet? 1.28.C
Iob quærit aliquando, ſed nunquam conqueritur. 2.9.D
Iob lepra exitiali fuit infectus. 2.23.B
Iob patientia ſua recuperauit duplicata. 2.10.H
Iobi calamitas quamdiu durauit? ibid.H
Ioſeph in ciſternam,& in carcerem miſſus,non fuit à Deo derelictus. 1.9.A
Ioſephi quamdiu durauit aduerſitas, & quamdiu proſperitas? ibid.
Ioſeph incarceratus non triſtabatur, quia nullo crimine inquinabatur. 1.17.F
Ioſeph quomodo, & cur fratres ſuos reddidit memores peccati in eum patrati? 1.25.E
Ioſeph patienter carcerem ſuſtinuit, magíſque laudatur incarceratus, quàm frumentum diſtribuens. 2.14.E,F,G
Iris quomodo formatur,& quid ſignificat? 1.8.E
Iſaias ſerra diſſectus. 1.19.C
Iudicia temeraria patienter poſſumus ſubire,ſed non impedire. 2.5.A,ſeq.
Iudas impatientia ſua periit. 1.25.F
Iugum vnde dicitur? 1.5.C
Iurgium & coniugium non bene conueniunt. 2.17.D
Iuſti comparantur vuæ. 1.8.I
Iuſti,& iniuſti quomodo ſe habent in hac vita. 2.6.C
Iuſtis cur denegantur bona temporalia? 2.9.G

L

Labores ſunt præcipuè Chriſtianorum. 1.8.I
Labores huius vitæ patienter feruntur, conſiderata damnatorum pœna. 1.22.C,D

Labores & dolores huius vitæ, sunt arcta via, quæ ducit ad vitam beatam. 2.22.D
Lacrymæ vocantur sudor animæ. 2.23.A
Lacrymæ iustis à Deo deterguntur. ibid.A,B
Lacrymæ iustorum reponuntur in conspectu Dei. ibid. B,C
Lacrymis peccata obliterantur. ibid.D
Lacrymarum fructus. ibid.
Lacrymæ quam ob causam fundendæ? ibidem, B, E
Lacrymarum vallis hic mundus. ibid.F
Lapillis candidis notandi dies faustos consuetudinis origo à Thracibus repetita. 2.22.A
Latrones boni deprecatio citò exaudita propter suam patientiam. 1.3.C
Latro bonus patienter ferens coactam crucem, paradisum lucratur. 1.21.C,D
Latro bonus nunquam petiit à cruce liberari, sicut malus. ibid.E
Latro bonus an Martyr extitit? ibid.F
Lazarus mendicus coactam paupertatem patienter ferens, æternam adeptus est salutem: & vocatur à Chrysostomo communis orbis Doctor. 1.21.A,& 2.9.E
Lepræ morbus cur omnium maximus, & miseratione dignissimus habeatur. 2.23.A
Leproso Christus comparatur ob octo analogias. 2.23.C
Linguis nonnulla gens caret. 2.2.A
Linguas hominum nemo coërcere valet. ibid.I
Litigiosi qui alias extiterint? 2.11.A
Litibus Christus voluit finem imponere. ibid.A
Lites quantùm noceant? ibid.B
Lites vitandæ. ibid.B
Lucerna

Lucerna Epicteti Philosophi quanti æstimata? 2.10.C

Lucifer primus suæ sortis impatiens. 1.26.A

M

Machabæi filij tormentorum tolerantia veluti Antistites & consecrati euase-runt. 2.22.C

Mali etiam de Deo malè loquuntur. 2.2.A

Malorum societas bonis prodesse potest. 2.6.B

Mali in hoc mundo sunt in domo propria. ibid.

inter Malos versari, & bene operari, eximia laus. ibid.D

Mali cur permittantur viuere in hoc mundo? ibid.E

Mali habent à seipsis voluntatem nocendi; à Deo autem potestatem. 2.8.A

Mali quomodo seruiunt bonis? ibid. A,B,C

Malis non inuidendum, licèt prosperentur, 2.9. A,B,C, seq.

Maria Virgo platano, & Lunæ cōparatur. 1.13.A

Mariæ Virginis precibus aqua in vinum conuersa. Interpretantur illa verba: *Quid mihi, & tibi est mulier?* ibid.B

Maria Virgo multùm potest apud Deum. ibid.

Mariæ meritis, & intercessione damnati citra condignum puniuntur. ibid. C

Mariæ precibus nonnulli ex loco damnatorum liberati. ibid.C,D

Mariæ efficacissima intercessio. ibid. E

Maria Virgo multa in hoc mundo pertulit incommoda. ibid.F

Maria afflictis compatitur; ad illius intercessionem in tribulatione recurrendum. ibid. F

Maria in omni necessitate inuocanda. 2.19.G

Maria dum vocabatur, reſpondebat: *Deo gratias.* 1. 20. B
Maritos quo amore & reuerentia olim nonnullæ proſequutæ ſint vxores. 2. 18.E
Martyres, conſiderata cæleſti beatitudine, tormenta fortiter tolerabant. 1. 15. F
Martyr cenſetur, qui perſecutionem patitur propter iuſtitiam. 2. 1.F
Martyrem facit non pœna, ſed cauſa. ibid. H
Matrimonij iugum patienter ferendum. 2. 18.A
Maxillam alteram percutienti præbere an teneamur? 2. 4.E
Melota quid? 1.19.D
Melotis qui induti? ibid.
Menſa Solis quæ? 1.18.F
Menſa vnde dicta? ibid.
Miltiades Imperator quonam pacto milites ad pugnandum incitabat? 1.19.A
de Miſericordia Dei non diffidendum. 2. 32.D,E
Moniales debent habere faciem velatam. 2. 13. C,D
Moniales ſunt veluti altare Dei. ibid. E
Moniales cogitare debent tantùm quę ſunt Dei. ibid. F
Monialium incluſarum Deus peculiarem gerit curam. ibid.G
Mors omnibus certa. 2. 9.A,B
Mors eſt ſomnus. ibid. D,E
Mors peccatorum peſſima. ibid. E
Mors parentum, vel aliorum non deflenda. 2. 29.A,B,C,D,E,ſeq.
Mortem ſuorum quinam fortiter tulerunt? ibid. G,H
Mori omnibus contingit. ibid. A

Moriendo pro delictis potest quis satisfacere pro delictis. 2.31.E
Morbi corporis multùm prosunt animæ.2.25.A, B,C,seq.
Morbo lepræ multi graues homines fuerunt olim percussi. 2.23.A
Morbos corporis multi patienter tulerunt. ibid. D,E,F
Morbis interdum nos purgat Deus. ibid. H, I, seq.
Mulierum clausura. 2.13. A,B
Mulieres olim testitudine repræsentabantur. ibidem.
Mulierum coniugatarum incommoda. ibid.E,F, & 2.16.E
Mulier non est digna coniugio, quæ est digna iurgio. 2. 17.E
Mulier vniuira commendatur, & transiens ad secundas nuptias non laudatur. 2.16.F,G,H
Muliere nihil leuius,nihílque amarius. 2. 19.B
Mundus scenæ similis. 1.23.C
Mundus est veluti xenodochium. 1.28. B
Mundus iste est vallis lacrymarum. 2.23. F
Mundus est communis quidam carcer. 2.27.B
Mundus communis patria. 2.28.A,B
Mundi exul, hæres est paradisi. 2.23.B

N

NAtura est paucis contenta. 1.26. E
Noë licèt inter malos versaretur, non tamen inquinabatur. 2.6.E
Nomen Dei Saddaï in manibus nostris descriptum quomodo,& quid significet? 1. 26.E
Nationes nonnullæ leprosos ad ciuitates admittunt. 2.23.A

Nauigatio quomodo adiumentum leprosis afferat. 2.23.D
Nuptiæ à cantu incipiunt, in luctum desinunt. 217. A

O

OBedientes soli sunt liberi, quomodo? 2.12.L
Obedire Prælato, est Deo obedire. ibid.M
Obedientiæ singulare exemplum. ibid.
Obediendo Deus est attendendus, propter quem obedire debemus. ibid.O
Oculi pupillam tangere, quid? 2.7.C
Oculi pupilla integram hominis effigiem reddit, & si non reddat, quodnam auguriū? ibid.C
Oculi multorum malorum causa. 2.21. A,B
Oculi vltimò viuunt, & primò moriuntur. ibid.B
Oculus qnibus conseruatur. ibid.
Oculos multi sibi effoderunt, cur? ibid. D
Oratio multùm prodest præcipuè afflictis, illósque solatur. 1.12.C,D
Oratio vocatur animæ Sol: ac naufragorum tabula, quare? ibid.E
Oratio afflictorum citiùs ad Deum peruenit, quare? ibid.
ab Oratione non desistendum, licèt statim quis non exaudiatur. ibid.F
Orare est quasi respirare. ibid.
Orphani Deum habent adiutorem. 2.17.A

P

PArcendo inimicis quis plurimùm lucratur. 2.4.B
Passiones huius temporis non sunt condignæ ad futuram gloriam. 1.15.H
Patientia quid? 1.2.A,B
Patientia vera quænam sit? ibid.C

Patientia est virtus valdè necessaria. 1.3.A,B,C, seq.
Patientia in aduersis probatur. 1.4.A,B,seq.
Patientia est mater fideliũ,ex Ambrosio. ibid. F
Patientia similis est gemmæ, quæ Alethora dicitur. 1. 1.E
Patientia,scutum inexpugnabile,& turris firma. ibidem.
Patientiæ domesticum exercitium est vir morosus suæ vxori. 2.17.C
Patientia omnium virtutum comes. 1.2.E
Patientia instrumentum est sustinendi, ex Tertulliano. ibid. G
Patientia veluti ossa,quibus corpus fulcitur, ex Augustino. ibid.
Patientia Deo nos seruat. ibid. G
Patientia omnia vincit aduersa, & quomodo? ibid. G
Patientia possidetur anima. 1.3.C
Patientia causa omnium bonorum. ibid.C
Patientia citiùs Deus placatur. ibid.D
Patientia, quæ reperitur in malis hominibus, non est propriè patientia,sed duritia. 1. 2. C
sine Patientia nullus Sanctus coronatur. 1.3.F
Patientia est veluti lapis Chrysolitus. 1. 4. A
Patientia describitur à Tertulliano. 1.2.D
Patientia vocatur præclarum instrumentum. 1. 3. D
Patientia est veluti terra fructifera, quam tribulatio arat,colit,& exercet. 1.4.E
Patientiæ effectus,ex Cypriano. 1.3. A
Patientes qui? 1.2.C
Patientes ligno Setim similes, quod in ignem proiectum non comburitur. 1.4. E

Pati censetur propter iustitiam, qui libenti animo patitur. 2.1.H
Patiendo pro delictis potest quis satisfacere pro delictis. ibid.E
Passioni Christi an aliquid desit, & quomodo intelligantur illa verba Apostoli: *Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi*, &c. 2.31.C
Patriæ cælestis consideratione aduersa libenter tolerantur. 1.15. A,B,seq.
Paulus tribulationibus eruditus. 1.7.A
Paulus in nominando nomine Iesv delectabatur: vnde caput eius resectum Iesvm protulit. 1.16.C
Paulus tanta pertulit tormenta, vt vix numerari possint. 1.19.H
Paulus persecutionem patiebatur in suo corpore, tamquam in alieno. 2.1.B
Paulus persequebatur fideles, & Christus conquerebatur. ibid.B
Pauli conuersio à cæcitate inchoauit. 2.24.A
Paulus diebus singulis moriebatur. 2.30.E
Paupertate à quibus diligimur, cognoscimus. 1.9.E
Paupertati religiosæ quid promittitur? 2.12.D,E
Paupertate cælum emitur. 2.14.D
Paupertas nos facit beatos. ibid.D
Pauperes communem habent cum diuitibus substantiam. ibid. E,F
Paupertatem coluerunt multi Gentiles. ibid. G
Peccatum est veluti sanies, quæ tribulatione quasi ferramento curatur. 1.6.H
Propter peccata sæpe Deus nobis immittit aduersa. 1.25.A,B
Peccatorum recordatio prodest ad tribulationes patien

patienter ferendas. ibid. C,D
Peccatoris locus quis? 2.8.B
Peccatores cur sæpe in hoc mundo non puniuntur? 1.28.D
Peccator quomodo Deum irritat. 2.9.F.
Pecunia multos perdidit. 2.10.D
Persecutionis nomine omnes labores intelliguntur. 1.8.B
Persecutionem patientur piè viuere volentes. 2.1.A
Persecutio vnde dicatur? ibid.
Persecutionem nullus sentiet, si Christo iugatur. ibid. B
Persecutionem patiens Deum habet compatientem, & conquerentem: sed persecutionem faciens habet dæmonem impellentem. ibid. C
Persecutiones sunt velùti torcularia. ibid. C
Persecutionem patientes beati. ibid. F
Persecutores fidelium malè perierunt. ibid. E
Persecutiones interdum inueniuntur in claustro, nec propterea mirandum. 2.12.S
Persecutionis nomine quid intelligitur? 1.8.B
Persis cur inuisi essent leprosi. 2.23.A
Petri & Pauli vincula quanti fecerit Chrysostomus. 2.27.F,& 2.30.C
Peste grassante quid egerint Athenienses. 1.10.D
Podagra multi sancti & illustrissimi viri laborantes, quid egerint? 2.21.A,B
Podagræ remedium quod? ibid. D,E
Podagrosi quid agere debeant? ibid. G,H
Potentibus, & possidentibus huius sæculi non inuidendum. 1.26.D

Prædestinationis signa sunt afflictiones patienter propter Deum perpessæ. 1.8.D,E
Prospera in hoc mũdo non optãda, quare? 1.6.A
Prosperitas nimia nocet. ibid. G
Prosperitas impiorum breuis. 2.9. B,C
Prosperitate in infernum nauigatur. ibid.E
Prouidentia Dei euenit quidquid ab inimicis patimur. 2.8.A,B,C, seq.
Proximo non nocendum, nec maledicendum, quare? 2.4.A,B
Pruritu implacabili leprosi vexantur. 2.23.C
Pueri apud Lacones à quouis castigari poterant, nec propterea eis conqueri licebat. 1. 7. E
Pueri indigent pædagogo. ibid. F
Pueris castigari nolentibus interdum similes sumus. ibid.
Pulchritudo quid? 2.18.D
Puniri in hoc mundo, beneficium; non puniri supplicium. 1.6.A,& 1.8.E,F
Pupillam oculi tangere, quid? 2.7.C
Pupilla oculi integram effigiem hominis reddit, & si non reddat, quod augurium? ibid.C
Pupilli non derelinquuntur, sed proteguntur à Deo. 2.17. A,B, C

R

Religiosis tria promittuntur à Christo. 2. 12. A,B,C, seq.
Religiosi quomodo recipiant centuplum pro his, quæ reliquerunt? ibid. A,B
Religiosi sedebunt cum Christo, iudicantes in vltimo iudicio. ibid. C,D
Religiosis vitanda mulierum consortia. ibid. H,I
Religiosi non debent in Aula Principum manere. ibid. I

Religiosi semper vsi sunt hoc salutandi modo; *Deo gratias.* 1.20.B
Remigantes Christus intuetur. 2.27.D
à Remo ad tribunal, de quibus dicebatur. ibid.E
Renes sunt radices concupiscentiæ. 2.22.D
Res huius vitæ fluxæ sunt, mutationíque obnoxiæ, cur? 1.23.E
Retaliare quomodo Iudæis permissum? 2.4.E
Rex regum, & Dominus dominantium, cur Deus dicatur? 2.16.B
Romani Deum Romæ tutelarem nominare nefas ducebant, cur? 1.16.A
Rubus in quo Dominus apparuit, Pharaonem, & Ægyptios populum Dei diuexantes designabat, quomodo? ibid.
Rubus, tribulationis hieroglyphicum. ibid.

S

SAcerdotes legis antiquę leprã nõ curabãt, sed de sanitate leprosi sententiã ferebãt. 2.23.D
Sancti veteris Testaméti quãta passi sunt? 1.19.D
Sancti cur gaudebant in medio tormentorum? 1.17.B,C
Sanctis suis cur in specie leprosi sæpe apparere Christus dignatus est? 2.23.D
Sanitas quomodo ab antiquis vocitata? 2.22.A
Sapiens est contentus se, quomodo intelligatur? 1.26.E
Saphirus habet vim eripiendi à carcere. 2.24.D
Senectutis incommoda. 2.19.A,B,C
Senex vnde? ibid.B
Senes capulares qui? ibid.
Senes quomodo se habebant erga quædam nationes? ibid.C
Senectus nemini est exprobranda, cur? ibid.D

à Sene ſenatus, & ſenator, quare? ibid. D
Senectus optanda, cur? ibid. E
Senectus vt grata ſit, quid præſtandum? ibid. H
Silentium maximè neceſſarium ad conuicia patienter ferenda. 2.2.B
Socrates quomodo contumelias patienter ferebat? ibid. G
Solitudo multis fuit gratiſſima. 2.23.B
Sors eſt ſua cuique ferenda. 1.16.A,B,C,ſeq.
Sanctus Stephanus quid præſtitit, dum lapidaretur? 2.3.C
Stephani Monachi inſignis patientia. 2.4.D
Symeō ſenex Chriſtum Dominū benedixit: eſſe vnū de viginti quatuor ſenioribus, de quibus Ioānes in Apocalypſi, probabile eſt. 2.20.F,G
Superbi lepra puniri ſolebant. 2.23.C

T

Talionis lex quomodo Iudęis permiſſa? 2.4.E
Terra cur dicitur omnium mater? 1.5.C
Tobias tribulationibus probatur. 1.8.D
Tobiæ patientia. 1.19.B
Tribulationes nō poſsūt in hac vita euitari. 1.5.D
Tribulatio eſt veluti ferramentum contra diaboli tentamentum. 1.6.H
Tribulatio patienter perpeſſa veniam parit peccatorum. ibid. G
Tribulatis adeſt Dominus. 1.6.I
Tribulationibus erudimur. 1.7.A.B,C,ſeq.
Tribulationibus vtitur Deus veluti pædagogo. ibid. F
Tribulatio aperit mentis oculos. 1.7.B
Tribulationes ſunt ſignum prædeſtinationis. 1.8.A,B,C,ſeq.
Tribulatio eſt veluti virga aurea Regis Aſſueri.

fieri. ibid.E
Tribulationes à Deo immittuntur. 1.10.A,B,C.
Tribulationum alia est, quæ nos inuenit; alia, quam inuenimus. 1.12.A
Tribulationis tempore ad Deum maximè recurrendum. 1.12.A,B,C,seq.
Tribulationis tempore B.Virgo inuocāda. 1.13.F
Tribulationis tempore Christus est proponendus. 1.14.A,B,C,seq.
Tribulationes quando cessabunt? 1.28.H
Triremibus adiudicati quomodo se gerere debeant? 2.30.A,B,C,seq.
Tristitia duplex. 1.27.A
Tristitia,quæ prodest, & quæ non prodest? ibidem,A,B,C,seq.
ad Tristitiam quænam concurrunt? ibid.
Tristitia cur detur homini? ibid.A
Tristari,vel non tristari, in nostra est potestate, quomodo? 1.27.B,C
Tympanum,quod genus tormenti? 1.19.C

V

Veniam dare,iucundum. 2.4.C
Verba consolatoria sunt veluti linteamina. 2.26. A
Vidua vnde dicta? 2.16.A
Viduarum lacrymæ ascendunt ad cælum. ibid.
Viduarum cur Deus dicatur Iudex? illas protegit,& solatur. ibid.B,C
Viduitas commendatur, ibid.D
Vinculo matrimonij quanta debeatur reuerentia. 2.17.E
Vincula Pauli quāti æstimata? 2.24.E,& 2.30.C
Vindicta Deo reseruatur. 2.3.A
Vindicta citò fiet,licèt tardè fieri videatur. ibi.B

Vindictа delectari pusilli animi est. ibid.D
ad Vindictam properat, qui proximum lędit, nisi satisfaciat. ibid.H,I
de Vindicta nullus curabit, si suos cogitet defectus, quos tolerari desiderat. 2.4.A
Vindicta non sumenda ob varias rationes. ibid. A,B,C,seq.
Vindictā multi infideles sumere noluerũt. ibid.F
Vinum, lętitiæ symbolum. 1.13.C
Vinum propinabatur mœrentibus. ibid.
Vir probus non potest impiorũ calumniis lædi. 2.7.F
Vir qualiter se debeat habere erga vxorē. 2.17.B
Vitæ huius breuitatis consideratio magnoperè prodest ad omnia aduersa patienter ferenda. 1.13.A,B,C.seq.
Vita præsens torrenti similis, quomodo? 1.23. F
Vita præsens ob suam breuitatem vocatur dies vnus, vapor, bulla. 1.23.A
ex Vitę pręsentis breuitate quid boni colligant, quid mali? ibid.F
Voluntas Dei semper recta. 1.11.A
Voluntas humana si diuinæ voluntati non conformetur, semper erit tortuosa. ibid.
Voluntas hominis est potentia cæca. ibid.B
Voluntatis propriæ resignationis singulare exemplum. ibid.C,D
Voluntas nostra omnibus euentibus accommodanda. ibid.F

FINIS INDICIS.

Approbatio Doctorum.

NOs infrascripti, Fr. PETRVS RVFFVS, Ordinis Minorum Obseruantium, prouinciæ Sancti Ludouici Guardianus Obseruantiæ Massiliensis; & Fr. PETRVS TRESCLERIVS eiusdem Ordinis, & Diffinitor præfatæ prouinciæ, sacræ Theologiæ Professores: ex mandato Reuerendi Patris MATTHÆI PASSARII nostri Ministri Prouincialis, examinauimus hunc *Clypeum Patientiæ*, fabrefactum à Reuerendo Patre IACOBO CORENO, eiusdem Prouinciæ insigni Theologo & Concionatore; & in eo nihil orthodoxæ fidei repugnans, sed potiùs sanam doctrinam, & selectas sanctorum Patrum sententias inuenimus. Quocirca ipsum, vt fortissimum ac inuictissimum ad retundenda omnia impatientiæ tela, typis mandari vtilissimè posse declaramus. In cuius rei fidem præsentes fecimus, eisque subscripsimus. Massiliæ in Cœnobio Obseruantiæ, die 24. Octobris 1622.

Fr. PETRVS TRESCLERIVS,
qui suprà.

Fr. PETRVS RVFFVS,
qui suprà.

Facultas

Facultas R. P. Prouincialis.

Fr. MATTHÆVS PASSARIVS, *Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, & prouinciæ Sancti Ludouici Minister Prouincialis, Reuerendo P. Fr.* IACOBO CORENO *Sacerdoti, Prædicatori, ac Confessario, necnon eiusdem prouinciæ Patri, Salutem.*

RAtioni consentaneum est, vt quos in communem totius Ecclesiæ vtilitatem, ac nostræ Seraphicæ Religionis decus indefesse & strenuè laborare comperimus, congruis fauoribus prosequamur. Idcirco, cùm nobis fuerit exploratum, te habere præ manibus aliquem tractatum à te nuper editum, qui titulo *Clypeus Patientiæ* prænotatur, non solùm eumdem cudendi, ac typis mandandi licentiam & facultatem tibi libenter impertimur; verùm etiam, vt hoc præstes præcipimus, cum merito salutaris obedientiæ, certam cùm relationem habeamus ex Patrum testimonio, quibus illum examinandum commisimus, omnibus afflictis, imò & diuini verbi Prædicatoribus, ac cunctis fidelibus maximè profuturum. In quorum omnium & singulorum fidem has literas nostras propria manu, & Officij maiori sigillo muniuimus. Datum Massiliæ 24. Octobris 1622.

Fr. MATTH. PASSARIVS, *Minister Prouinc. qui suprà.*

Summa

Summa Priuilegij à Christianissimo Galliarum Regi concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis authoritate sancitum est, atque patentibus Literis cautum, ne quis in Regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra decem proximos annos, à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet librum, qui inscribitur, *Clypeus Patientiæ in auxilium quorumcumque afflictorum*, Authore R. P. IACOBO CORENO, Ordinis Minorum regularis Obseruantiæ, prouinciæ Sancti Ludouici, Concionatore, præter ANTONIAM MEGRET, viduam CLAVDII MORILLON, Sereniss. Ducissæ Montispenserij Typographi, & Bibliopolæ Lugdunensis: aut illos, quibus ipsa concesserit. Prohibitum insuper eadem authoritate Regia omnibus suis subditis, eumdem librum extra sui Regni limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agẽdum impellere, ac instigare, sine consensu dictæ ANTONIÆ MEGRET. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Lugduni die 9. Decembris 1622.

De mandato Regis.
Signatum

RENOVARD.

